

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**BALIKESİR İLİ AĞIZLARI
(İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Hüseyin Kahraman MUTLU**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Leyla KARAHAN**

Ankara – 2008

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**BALIKESİR İLİ AĞIZLARI
(İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Hüseyin Kahraman MUTLU**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Leyla KARAHAN**

Ankara – 2008

ONAY

Hüseyin Kahraman MUTLU tarafından hazırlanan “Balıkesir İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)” başlıklı çalışma, 17/09/2008 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim / Türk Dili Bilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Leyla KARAHAN (Başkan)

Prof. Dr. Çetin PEKACAR

Prof. Dr. Hülya KASAPOĞLU ÇENGEL

Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

Prof. Dr. Halil İbrahim USTA

ÖNSÖZ

Bugüne kadar nice kültüre ev sahipliğinde bulunmuş olan Anadolu toprakları, yüzlerce yıldan beri Türkleri de kucağında barındırmaktadır. Bu sürenin büyük bir kısmında yaylak ve kışlaklar arasında sürüp giden hayat tarzı, 19. yüzyılın ortalarından itibaren değişmeye başlamıştır.

1860-1870 yılları arasında bu konargöçer yaşam biçiminin değiştiği görülür. Osmanlı Devleti'nin bu yıllardaki göçebe oymakları iskân politikasından, o zaman Hüdavendigâr Sancağı'na bağlı olan Balıkesir de oldukça etkilenmiştir. Balıkesirdeki iskânın uygulayıcısı, edebî yönüyle de iyi bilinen, Bursa Valisi Ahmet Vefik Paşa'dır.

Balıkesir halkı, bir Karakeçili Yörüğü olarak bildiği Ahmet Vefik Paşa'ya, edipliğinden ziyade, iskân sırasındaki zorlayıcı uygulamalarından dolayı "Çadır Yırtan Paşa" adını vermiştir. Bu konuda hakkında şiirler yazılan Ahmet Vefik Paşa, o bölgedeki konargöçer toplulukların hayat tarzlarını tamamen değiştirecek girişimlerde bulunur. Halk arasında söylendiği gibi "Herkes olduğu yerde kalacak" demiş ve Manavlar dışında, yani daha önce de yerleşik olan Türklerden başka herkes, o günkü bulunduğu bölgeye yerleşmiştir.

Türk tarihinin son devirlerinde gerçekleşen nüfus hareketlerinden Balıkesir de oldukça etkilenmiştir. Özellikle 1878, 1912, 1915 ve 1924 yıllarından sonra meydana gelen göç hareketleri neticesinde, bir çok "Evlad-ı Fatihan", Balıkesir topraklarını yurt edinmiştir. Halk arasında "Muhacir" adıyla bilinen bu topluluğun ağızları, çalışmamızın dışında bırakılmıştır.

Biz bu çalışmamızda 1860'lı yıllara kadar, Balıkesir sınırları içerisinde ,büyük çoğunluğu konargöçer olan Türkmen, Yörük ve Çepnilerle daha önceden yerleşik olan Manavların ağız özelliklerini tanıtmaya çalıştık. Araştırmamız Giriş, Dil İncelemesi, Şekil bilgisi, Metinler, Sözlük ve Kaynakça olmak üzere 6 bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde araştırmanın amacı, konusu, yöntemi ve inceleme biçimi ile Balıkesir'in tarihi ile etnik yapısı üzerinde durulmuştur.

Dil incelemesi bölümünde, yörenin ağız özellikleri, ses ve şekil bilgisi yönlerinden incelenmiştir. Bu inceleme eş zamanlı bir çalışma olması yanında bazen tarihî dönemlerle karşılaştırma yoluna gidilmiştir.

Metinler bölümünde ağız gruplarından Türkmenler I. grup, Çepniler II. grup, Manavlar III. grup ve Yörüklerden derlenen metinler IV. grup olarak sıralanmıştır. Balıkesir'deki bu unsurlar içerisinde alt gruplarıyla birlikte en fazla çeşitliliğin görüldüğü ağız, Yörük ağızı olduğu için bu grubun metinlerine daha fazla yer ayrılmıştır. Metinler bölümünün sonuna Uluslararası Fonetik Alfabe ile yazılan Türkmen ağızına ait bir sayfalık metin eklenmiştir.

Sözlük bölümünde, ağız metinlerindeki kelimelerden yazı diline göre şekil veya anlam yönünden farklılıklar gösteren veya yazı dilinde kullanılmayan kelimelere yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, bölge ağızlarının dil özellikleri, 4 ağızda da ortak olarak görülen veya bir ya da birkaçında karakteristik olan özellikler olmak üzere iki bölümde değerlendirilmiştir.

Araştırmamızda kaynak gösterme, numaralandırma ve tezin yazımıyla ilgili hususlarda Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan yönergeye uyulmuştur.

Bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen Muhterem hocam Prof. Dr. Leyla Karahan'a şükranlarımı sunarım. Saygıdeğer hocalarım, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'a, Prof. Dr. Gürer Gülsevin'e, Prof. Dr. Ali Duymaz'a, Prof. Dr. Çetin Pekacar'a, Doç. Dr. Erdoğan Boz'a yol göstericiliklerinden dolayı ayrıca müteşekkirim. Çalışmamın derleme aşamasında imkânlarından istifade ettiğim Balıkesir'deki tüm Ziraat Odası Başkanlıklarına şükranlarımı sunarım.

Doktora eğitimim boyunca bana karşı gösterdiği sonsuz sabır ve yardımları için eşim Safiye Mutlu'ya teşekkür ederim.

Hüseyin Kahraman MUTLU

ANKARA 2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	xvi
KISALTMALAR	xix
BALIKESİR AĞZI HAKKINDA YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR	xxi
TABLolar	xxii

GİRİŞ

1. Çalışmanın Konusu ve Amacı	1
2. Çalışmada Kullanılan Materyal ve Yöntem	1
3. Balıkesir'in Tarihçesi	2
3.1. Başlangıçtan Selçuklu Dönemine Kadar	2
3.2. Selçuklu Dönemi	3
3.3. Karesi Beyliği Dönemi	4
3.4. Osmanlı Dönemi	5
4. Balıkesir'in Etnik Durumu	7
4.1. Çepniler	7
4.2. Türkmenler (Tahtacılar)	14
4.2.1. Tahtacı Ocakları ve Oymakları	17
4.2.1.1. Yan Yatır Ocağı	17
4.2.1.1.1. Bugünkü Yan Yatır Ocağına Bağlı Tahtacı Oymakları	18
4.2.1.1.1.1. Çobanlı Oymağı	18
4.2.1.1.1.2. Çaylak Oymağı	18
4.2.1.1.1.3. Sivri Külahlı Oymağı	19
4.2.1.1.1.4. Cingöz Oymağı	20
4.2.1.1.1.5. Enseli Oymağı	20
4.2.1.1.1.6. Ala Abalı Oymağı	20
4.2.1.1.1.7. Çiçili Oymağı	20
4.2.1.1.1.8. Mazıcı Oymağı	20
4.2.1.1.1.9. Kâhyalı Oymağı	20

4.2.1.1.1.10. Gökçeli Oymağı.....	20
4.2.1.1.1.11. Nacarlı Oymağı	20
4.2.1.1.1.12. Üsküdar Oymağı	20
4.2.1.2. Bugünkü Hacı Emirli Ocağına Bağlı Tahtacı Oymakları.....	20
4.2.1.2.1. Şehepli Oymağı.....	20
4.2.1.2.2. Kabakçı Oymağı.....	20
4.2.1.2.3. Aydınli Oymağı.....	21
4.3. Yörükler	21
4.4. Manavlar	27
5. Haritalar	28
5.1. Balıkesir İli Siyasi Haritası.....	28
5.2. Metin Derlenen Yerleri Gösteren Harita	29

BİRİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

I. Ses Bilgisi	31
1. Sesler.....	31
1.1. Ünlüler.....	31
1.1.1. Ünlü Çeşitleri.....	31
1.1.1.1. Ünlü Çeşitleri.....	31
1.1.1.1.1. Yarı Kalın Ünlüler	31
1.1.1.1.1.1. ä ünlüsü	31
1.1.1.1.1.2. í ünlüsü	32
1.1.1.1.1.3. ó ünlüsü	32
1.1.1.1.1.4. ú ünlüsü	33
1.1.1.1.2. Yarı Dar Ünlüler	34
1.1.1.1.2.1. à ünlüsü	34
1.1.1.1.2.2. é ünlüsü	34
1.1.1.1.2.3. ö ünlüsü.....	36
1.1.1.1.2.4. ô ünlüsü.....	36
1.1.1.1.3. Yarı Yuvarlak Ünlüler	36
1.1.1.1.3.1. å ünlüsü	36
1.1.1.1.3.2. î ünlüsü.....	36

1.1.1.3.3. İ ünlüsü.....	37
1.1.1.4. Yarı Kısalmış Ünlüler	37
1.1.1.4.1. ä ünlüsü	37
1.1.1.4.2. ë ünlüsü	37
1.1.1.4.3. ĩ ünlüsü	37
1.1.1.4.4. ĭ ünlüsü	38
1.1.1.4.5. ū ünlüsü.....	38
1.1.1.4.6. ū ünlüsü.....	39
1.1.1.5. Uzun Ünlüler	39
1.1.1.5.1. Birincil Ünlü Uzunlukları	39
1.1.1.5.1.1. Kelime Tabanlarında Ünlü Uzunlukları	40
1.1.1.5.1.2. Bazı Eklerdeki Ünlü Uzunlukları	41
1.1.1.5.2. İkincil Ünlü Uzunlukları	41
1.1.1.5.2.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları	41
1.1.1.5.2.1.1. Erimeye Bağlı Uzun Ünlüler	41
1.1.1.5.2.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler.....	43
1.1.1.5.2.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler	46
1.1.1.5.2.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları.....	46
1.1.1.5.3. İkiz Ünlüler	48
1.1.1.5.3.1. Eşit İkiz Ünlüler	48
1.1.1.5.3.2. Yükselen İkiz Ünlüler.....	49
1.1.1.5.3.3. Alçalan İkiz Ünlüler.....	50
1.1.1.6. Kısa Ünlüler	51
1.1.1.6.1. Alıntı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Kısılması	52
1.1.2. Ünlü Değişmeleri.....	54
1.1.2.1. Ünlü Kalınlaşması	54
1.1.2.1.1. Ünlü Kalınlaşmasıyla Meydana Gelen Dil Uyumu	54
1.1.2.1.1.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dil Uyumu	54
1.1.2.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme ile Dil Uyumu	55
1.1.2.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme ile Dil Uyumu	56
1.1.2.1.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme ile Dil Uyumu	57
1.1.2.1.1.2. Ek- fiil, Ek, Bağlaç ve Edatlarda Dil Uyumu	57

1.1.2.1.2. Ünlü Kalınlaşmasıyla Meydana Gelen Dil Uyumsuzluğu .	60
1.1.2.1.2.1. Kelime Tabanlarında Dil Uyumsuzluğu	60
1.1.2.1.2.2. Eklerin Sebep Olduğu Dil Uyumsuzluğu.....	61
1.1.2.1.3. İnce Sıradan Kalın Sıraya Uyum Değişmesi	63
1.1.2.2. Ünlü İncelmesi.....	63
1.1.2.2.1. Ünlü İncelmesiyle Meydana Gelen Dil Uyumu	63
1.1.2.2.1.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dil Uyumu	63
1.1.2.2.1.1.1. İlerleyici Benzeşme ile Dil Uyumu	63
1.1.2.2.1.1.2. Gerileyici Benzeşme ile Dil Uyumu	65
1.1.2.2.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme ile Dil Uyumu	65
1.1.2.2.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda Meydana Gelen Dil Uyumu	66
1.1.2.2.2. Ünlü İncelmesiyle Meydana Gelen Dil Uyumsuzluğu	66
1.1.2.2.2.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dil	
Uyumsuzluğu	67
1.1.2.2.2.2. Ek,Bağlaç ve Edatların Sebep Olduğu Dil	
Uyumsuzluğu	69
1.1.2.2.3. Kalın Sıradan İnce Sıraya Uyum Değişmesi	74
1.1.2.3. Ünlü Düzleşmesi	74
1.1.2.3.1. Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak Uyumu.....	74
1.1.2.3.1. Kelime Tabanlarında Ünlü Düzleşmesiyle Meydana	
Gelen Dudak Uyumu.....	75
1.1.2.3.1.1. İlk Hecede Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen	
Dudak Uyumu	75
1.1.2.3.1.2. İç Seste Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak	
Uyumu.....	75
1.1.2.3.1.1.3. Son Seste Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen	
Dudak Uyumu	79
1.1.2.3.1.2. Bazı Eklerde Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen	
Dudak Uyumu	79
1.1.2.3.1.2. Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak	
Uyumsuzluğu	80
1.1.2.3.1.2.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dudak	

Uyumsuzluğu	80
1.1.2.3.1.2.2. Eklerin Sebep Olduğu Dudak Uyumsuzluğu	81
1.1.2.4. Ünlü Yuvarlaklaşması	83
1.1.2.4.1. Ünlü Yuvarlaklaşmasıyla Meydana Gelen Dudak Uyumu.....	83
1.1.2.4.1.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dudak Uyumu.....	83
1.1.2.4.1.1.1. İlk Hecede Meydana Gelen Dudak Uyumu	83
1.1.2.4.1.1.2. İç Seste Meydana Gelen Dudak Uyumu	85
1.1.2.4.1.2. Bazı Eklerde Ünlü Yuvarlaklaşmasıyla Meydana Gelen Dudak Uyumu	85
1.1.2.4.2. Ünlü Yuvarlaklaşmasıyla Meydana Gelen Dudak Uyumsuzluğu	85
1.1.2.4.2.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dudak Uyumsuzluğu	86
1.1.2.4.2.2. Bazı Eklerin Sebep Olduğu Dudak Uyumsuzlukları ...	86
1.1.2.5. Ünlü Daralması	87
1.1.2.5.1. İlk Hecede Daralma.....	87
1.1.2.5.2. İç Seste Daralma.....	90
1.1.2.5.3. Son Seste Daralma	93
1.1.2.6. Ünlü Genişlemesi	94
1.1.2.6.2. İlk Hecede Genişleme	94
1.1.2.6.2. İç Seste Genişleme	95
1.1.2.6.3. Son Seste Genişleme	96
1.1.2.7. Ünlü Türemesi.....	96
1.1.2.7.1. Ön Seste Ünlü Türemesi.....	96
1.1.2.7.2. İç Seste Ünlü Türemesi.....	97
1.1.2.7.2.1. Çift Ünsüzle Başlayan veya Sona Eren Kelimelerdeki Türemeler.....	98
1.1.2.7.2.2. Orta Hecede Meydana Gelen Türemeler	98
1.1.2.7.3. Son Seste Ünlü Türemesi	100
1.1.2.7.3.1. Kelime Tabanlarının Sonunda Ünlü Türemesi.....	100

1.1.2.7.3.2. Bazı Eklerin Sonunda Görülen Ünlü Türemesi.....	100
1.1.2.8. Ünlü Düşmesi.....	100
1.1.2.8.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi.....	100
1.1.2.8.2. İç Seste Ünlü Düşmesi.....	101
1.1.2.8.3. Son Seste Ünlü Düşmesi	102
1.1.2.9. Ünlü Kaynaşması	102
1.1.2.10. Eski Şekillerin Korunduğu Örnekler.....	103
1.2. Ünsüzler.....	106
1.2.1. Ünsüz Çeşitleri.....	106
1.2.1.1. Ara Ünsüzler	106
1.2.1.1.1. Ç ünsüzü	106
1.2.1.1.2. F ünsüzü	106
1.2.1.1.3. G ünsüzü.....	106
1.2.1.1.4. K ünsüzü	107
1.2.1.1.5. K ünsüzü	108
1.2.1.1.6. P ünsüzü	108
1.2.1.1.7. S ünsüzü	109
1.2.1.1.8. T ünsüzü	109
1.2.1.2. İnce (Palatal) Ünsüzler.....	109
1.2.1.2.1. d' ünsüzü.....	109
1.2.1.2.2. g ünsüzü.....	110
1.2.1.2.3. k ünsüzü.....	110
1.2.1.2.4. i ünsüzü	110
1.2.1.2.5. n ünsüzü	111
1.2.1.2.6. t ünsüzü	111
1.2.1.3. Yarı Belirsiz Ünsüzler.....	111
1.2.1.3.1. b ünsüzü	111
1.2.1.3.2. f ünsüzü	111
1.2.1.3.3. h ünsüzü.....	111
1.2.1.3.4. j ünsüzü	112
1.2.1.3.5. n ünsüzü.....	112
1.2.1.3.6. r ünsüzü	112

1.2.1.3.7. t ünsüzü	113
1.2.1.3.8. y ünsüzü	113
1.2.1.4. Dip Damak Ünsüzleri	113
1.2.1.4.1. g ünsüzü	113
1.2.1.4.2. k ünsüzü	114
1.2.1.4.3. h ünsüzü	114
1.2.1.5. Diğer Ünsüzler	115
1.2.1.5.1. ñ ünsüzü	115
1.2.1.5.2. r ünsüzü	115
1.2.1.5.3. v ünsüzü	116
1.2.1.5.3. ' gırtlak patlayıcısı	116
1.2.2. Ünsüz Değişmeleri	117
1.2.2.1. Tonlulaşma	117
1.2.2.1.1. Ön Seste Tonlulaşma	117
1.2.2.1.2. İç Seste Tonlulaşma	123
1.2.2.1.3. Son Seste Tonlulaşma	132
1.2.2.2. Tonsuzlaşma	137
1.2.2.2.1. Ön Seste Tonsuzlaşma	137
1.2.2.2.2. İç Seste Tonsuzlaşma	138
1.2.2.2.3. Son Seste Tonsuzlaşma	140
1.2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları	141
1.2.2.3.1. Ünsüz Düşmesi	141
1.2.2.3.1.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi	141
1.2.2.3.1.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi	143
1.2.2.3.1.3. Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi	145
1.2.2.3.2. Erime	145
1.2.2.3.2.1. İç Seste Erime	145
1.2.2.3.2.2. Son Seste Erime	152
1.2.2.3.3. Büzülme	154
1.2.2.3.4. Hece Düşmesi	168
1.2.2.3.4.1. Kelime İçinde Hece Düşmesi	168
1.2.2.3.4.2. Kelime Sonunda Hece Düşmesi	169

1.2.2.3.5. Hece Kaynaşması	169
1.2.2.3.6. Ünsüz Tekleşmesi	170
1.2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri	171
1.2.2.4.1. Ünsüz - Ünsüz Benzeşmesi	171
1.2.2.4.1.1. Kelime Tabanlarında Ünsüz-Ünsüz Benzeşmesi	171
1.2.2.4.1.1.1. İlerleyici Benzeşme	171
1.2.2.4.1.1.2. Gerileyici Benzeşme	173
1.2.2.4.1.2. Taban ile Ek Arasında Ünsüz - Ünsüz Benzeşmesi	175
1.2.2.4.1.2.1. İlerleyici Benzeşme	175
1.2.2.4.1.2.2. Gerileyici Benzeşme	176
1.2.2.4.1.3. Ulama Sırasında Ünsüz-Ünsüz Benzeşmesi	178
1.2.2.4.1.3.1. İlerleyici Benzeşme	178
1.2.2.4.1.3.2. Gerileyici Benzeşme	178
1.2.2.4.2. Ünlü-Ünsüz Benzeşmesi	179
1.2.2.5. Aykırılışma	180
1.2.2.6. Süreklileşme	180
1.2.2.6.1. Ön Seste Süreklileşme	180
1.2.2.6.2. İç Seste Süreklileşme	181
1.2.2.6.3. Son Seste Süreklileşme	183
1.2.2.6.4. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	184
1.2.2.6.4.1. Ön Seste Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	184
1.2.2.6.4.2. İç Seste Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	185
1.2.2.6.4.3. Son Seste Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	188
1.2.2.7. Süreksizleşme	188
1.2.2.8. Diğer Ünsüz Değişmeleri	189
1.2.2.8.1. Damak Ünsüzleri Arasındaki Değişmeler	189
1.2.2.8.2. Bazı Ünsüzlerin (') Gırtlak Patlayıcısına Dönüşmesi	190
1.2.2.9. Ünsüz Türemesi	191
1.2.2.9.1. Kelime Başında Ünsüz Türemesi	191
1.2.2.9.2. İç Seste Ünsüz Türemesi	192
1.2.2.9.3. Son Seste Ünsüz Türemesi	193
1.2.2.10. Ünsüz Uyumsuzluğu	195

1.2.2.11. Ünsüz İkizleşmesi	198
1.2.2.12. Yakıştırma	199
1.2.2.13. Yer Değiştirme	200
1.2.2.13.1. Yakın Yer Değiştirme	200
1.2.2.13.2. Uzak Yer Değiştirme	202
1.2.2.14. Eski Şekillerin Korunduğu Örnekler.....	202
II. Şekil Bilgisi	207
1. Kelime Yapımı.....	207
1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	207
1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri	212
1.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	219
1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	221
1.5. Pekiştirme Ekleri	225
2. İsimler ve İsim Çekimleri	228
2.1. Çokluk Eki	228
2.2. İyelik Ekleri.....	230
2.3. Hâl Ekleri.....	233
2.3.1. İlgi Hâli Eki	233
2.3.2. Belirtme Hâli Eki.....	234
2.3.3. Yönelme Hâli Eki.....	235
2.3.4. Bulunma Hâli Eki.....	237
2.3.5. Ayrılma Hâli Eki.....	239
2.3.6. Vasıta Hâli Eki.....	242
2.3.7. Eşitlik Hâli Eki	244
2.3.8. Aitlik Eki	246
2.3.9. Soru Eki	246
3. Sıfatlar	247
3.1. Niteleme Sıfatları	247
3.2. Belirtme Sıfatları	248
3.2.1. İşaret Sıfatları.....	248
3.2.2. Soru Sıfatları	249
3.2.3. Belirsizlik Sıfatları.....	249

3.2.4. Sayı Sıfatları	251
3.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	251
3.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatları	251
3.2.4.3. Üleştirme Sayı Sıfatları	252
3.2.4.4. Kesir Sayı Sıfatları	252
4. Zarflar	252
4.1. Yer ve Yön Zarfları	252
4.2. Zaman Zarfları	254
4.3. Durum Zarfları	258
4.4. Azlık-Çokluk Zarfları.....	262
4.5. Soru Zarfları	263
5. Zamirler	265
5.1. Kişi Zamirleri	265
5.2. Soru Zamirleri	265
5.3. Belirsizlik Zamirleri	266
5.4. Dönüşlülük Zamiri	270
5.5. İşaret Zamirleri	270
6. Edatlar	270
7. Bağlaçlar	273
7.1. Sıralama Bağlaçları.....	273
7.2. Denkleştirme ve Karşılaştırma Bağlaçları	275
7.3. Karşı Durum Bağlacı	276
7.4. Şart Bağlacı	278
7.5. Sebep Bağlacı.....	278
7.6. Açıklama ve Sonuç İfade Eden Bağlaçlar	279
7.7. Benzerlik Bağlaçları	281
7.8. Kuvvetlendirme Bağlaçları	282
8. Ünlemler.....	285
8.1. Asıl Ünlemler.....	285
8.2. Seslenme Ünlemleri	286
8.3. Soru Ünlemleri	288
8.4. Cevap Ünlemleri	289

8.5. Gösterme Ünlemleri	290
8.6. Ses Yansımali Ünlemler.....	291
9. Fiiller ve Fiil Çekimleri	292
9.1. Basit Çekimler	292
9.1.1. Bildirme Kipleri	292
9.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	292
9.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	295
9.1.1.3. Şimdiki Zaman	298
9.1.1.4. Gelecek Zaman.....	314
9.1.1.5. Geniş Zaman	322
9.1.2. Tasarlama Kipleri	329
9.1.2.1. Emir Kipi	329
9.1.2.2. Dilek-Şart Kipi	335
9.1.2.3. Gereklilik Kipi	337
9.2. Ek-Fiil	337
9.2.1. Ek-Fiilin Geniş Zamanı	337
9.2.2. Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı	338
9.2.3. Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı.....	339
9.2.4. Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti.....	339
9.2.5. Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	339
9.2.6. Ek-Fiilin Şartı.....	339
9.3. Birleşik Çekimler	339
9.3.1. Hikâye Kipi	339
9.3.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	339
9.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	340
9.3.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi	340
9.3.1.4. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	341
9.3.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi	343
9.3.1.6. İstek Kipinin Hikâyesi	343
9.3.1.7. Emir Kipinin Hikâyesi	343
9.3.2. Rivayet Kipi	343
9.3.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti.....	343

9.3.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti.....	343
9.3.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti.....	344
9.3.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti	344
9.3.2.5. İstek Kipinin Rivayeti	345
9.3.2.6. Gereklilik Kipinin Rivayeti	345
9.3.3. Şart Kipi	345
9.3.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	345
9.3.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı.....	345
9.3.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı.....	345
9.3.3.4. Geniş Zamanın Şartı	345
9.3.3.5. Gelecek Zamanın Şartı	346
9.4. Katmerli Birleşik Çekim	346
9.4.1. Şimdiki Zamanın Rivayetinin Rivayeti	346
9.4.2. Şimdiki Zamanın Rivayetinin Hikâyesi	346
9.4.3. Geniş Zamanın Rivayetinin Hikâyesi.....	347
9.4.4. Geniş Zamanın Hikâyesinin Hikâyesi.....	347
9.4.5. Geniş Zamanın Rivayetinin Rivayeti	347
9.4.6. Gelecek Zamanın Rivayetinin Hikâyesi.....	347
9.4.7. Gelecek Zamanın Rivayetinin Rivayeti.....	347
9.5. Fiilimsiler	347
9.5.1. Sıfat-Fiil Ekleri	347
9.5.2. Zarf-Fiil Ekleri.....	349
9.6. Birleşik Fiiler	354
9.6.1. Zarf-fiil + Yardımcı Fiil Yapısında Olanlar	354
9.6.2. İsim + Yardımcı Fiil Yapısında Olanlar	358
9.6.3. Anlamca Kaynaşmış Olan Birleşik Fiiller.....	359

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER

1. I. Ağız Grubu (Türkmen) Metinleri.....	362
2. II. Ağız Grubu (Çepni) Metinleri.....	411
3. III. Ağız Grubu (Manav) Metinleri	482

4. IV. Ağız Grubu (Yörük) Metinleri	555
5. Metinlerin Listesi	656

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK	658

SONUÇ	711

KAYNAKÇA	719

1. Kitap / Tez	719

2. Makale / Bildiri	725

ÖZET	733

ABSTRACT	735

METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

Tez metnlerinde kullanılan çeviri yazı işaretleri, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un "Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri" (Ercilasun, 1999:43-48); Uluslararası Fonetik Alfabe (IPA) harfleri ise Prof. Dr. Çetin Pekacar ve Yard. Doç. Dr. Figen G. Dilek'in "Uluslararası Fonetik Alfabe ve Türkiye'de Ağız Çalışmaları" başlıklı bildirilerinden alınmıştır (Pekacar; Dilek 2008: 12). Çalışmamızda kullandığımız çeviri yazı işaretleri tablo halinde aşağıda gösterilmiştir.

Tablo:1 Çeviri Yazı İşaretleri

ÜNLÜLER		
TEZDE	Ünlüler	IPA
a	a	ɑ
e	e	ɛ
ı	ɪ	ɯ
i	i	ɪ
o	o	ɔ
ö	ö	œ
u	u	u
ü	ü	y
Uzun Ünlüler		
ā	Uzun a	ɑː
ē	Uzun e	ɛː
ī	Uzun ı	ɯː
î	Uzun i	ɪː
ō	Uzun o	ɔː
ȫ	Uzun ö	œː
ū	Uzun u	uː
ǖ	Uzun ü	yː
ā̄	Uzun (a-e arası) açık e ünlüsü	æː
ē̄	Uzun (e-i arası) kapalı é ünlüsü	eː
ō̄	Uzun o-u arası ünlü	oː
Yarı İnce Ünlüler		
ä	a-e arası ünlü	æ
í	ı-i arası ünlü	ɪ
ó	o-ö arası ünlü	ɔ
ú	u-ü arası ünlü	ʊ
Yarı Dar Ünlüler		
â	a-ı arası ünlü	ɤ
ê	e-i arası ünlü (kapalı e)	e
ô	o-u arası ünlü	o
ö̂	ö-ü arası ünlü	ø

Yarı Yuvarlak Ünlüler		
â	a-o arası ünlü	ɑ
î	i-u arası ünlü	u
ï	i-ü arası ünlü	i
Kısa Ünlüler		
ă	Kısa a	ă
ê	Kısa e	ê
ĩ	Kısa ı	ĩ
ĩ	Kısa i	ĩ
ö	Kısa o	ö
ũ	Kısa u	œ
ű	Kısa ü	ű
ő	Kısa ö	ÿ

ÜNSÜZLER		
TEZDE	Ünsüzler	IPA
b	b	b
c	c	ç
ç	ç	ç
d	d	d
f	f	f
g	g	g
ğ	ğ	ɣ
h	h	h
j	j	ʝ
k	k	c
l	l	l
m	m	m
n	n	n
p	p	p
r	r	r
s	s	s
ş	ş	ʃ
t	t	t
v	v	v
y	y	j
z	z	z
Ara Ünsüzler		
Ç	ç - c arası ünsüz	tʃ
F	f - v arası ünsüz	f
G	g- ğ arası ünsüz	gʲ
K	k - g arası ünsüz	c
K	k - ğ arası ünsüz	k
P	p - b arası ünsüz	p

S	z - s arası ünsüz	ş
T	t - d arası ünsüz	t̃
İnce (Palatal) Ünsüzler		
đ	Ön damak d ünsüzü	đʲ
ǵ	Ön damak g ünsüzü	ǵʲ
ḳ	Ön damak k ünsüzü	cʲ
ḷ	Ön damak l ünsüzü	lʲ
ṇ	Ön damak n ünsüzü	nʲ
ṭ	Ön damak t ünsüzü	tʲ
Yarı Belirsiz Ünsüzler		
ḅ	Yarı belirsiz b ünsüzü	bʲ
f̣	Yarı belirsiz f ünsüzü	fʲ
ḥ	Yarı belirsiz h ünsüzü	hʲ
ḷ	Yarı belirsiz l ünsüzü	lʲ
ṇ	Yarı belirsiz n ünsüzü	nʲ
ṛ	Yarı belirsiz r ünsüzü	rʲ
ṭ	Yarı belirsiz t ünsüzü	tʲ
ỵ	Yarı belirsiz y ünsüzü	yʲ
Arka Damak Ünsüzleri		
ǵ̣	Arka damak g ünsüzü	g̣
ḳ	Arka damak k ünsüzü	ḳ
Gırtlak Ünsüzleri		
g̣	Gırtlak g'si	g̣
ḳ	Gırtlak k'si	q̣
ḥ	Gırtlak h'si	χ̣
'	Gırtlak patlayıcısı	'
Diğer Ünsüzler		
ñ	Genzel n ünsüzü	ɲ / ŋ
ɾ	Pelte (çok vuruşlu) r ünsüzü	ɾ
ʋ	Çift dudak v ünsüzü	β
Diğer İşaretler		
-	Ünlüler üzerinde uzunluk işareti	(ː)
ˈ	Ünlüler üzerinde yarı incelleme işareti	
˙	Ünlüler üzerinde yarı daralma işareti	
˚	Ünlüler üzerinde yarı yuvarlaklaşma işareti	(˚)
˘	Ünlüler üzerinde kısalık işareti	(˘)
˙	Ünsüzler üzerinde incelleme işareti	(˙)
˚	Ünsüzler altında yarı belirsizlik işareti	(˚)
˘	Ulama işareti	(˘)
˘˘	Diftong (ikiz ünlü) işareti	(˘˘)
*	Soruşturma yoluyla alınan örnekleri gösterme işareti	

KISALTMALAR:

AÜ.	: Ankara Üniversitesi
Bkz.	: Bakınız.
Buh.	: Buhara
BÜ.	: Balıkesir Üniversitesi
Ç	: Çepni
Çuv.	: Çuvaşça
Den.	: Denizli
DLT	: Dîvânü Lûgatî't- Türk
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
ETG	: Eski Türkçenin Grameri
Haz.	: Hazırlayan
IPA	: Uluslararası Fonetik Alfabe
Karag.	: Karagasça
Küt.	: Kütahya
M	: Manav
MK	: Mahmut Kaşgarî
NEF.	: Necati Bey Eğitim Fakültesi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T	: Türkmen
Tav.	: Tavas
Tavş.	: Tavşanlı
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDE	: Türk Dili ve Edebiyatı
TKA	: Türk Kültürü Araştırmaları
Trk	: Türkçe
TS	: Tarama Sözlüğü
Tuhf.	: Et-Tuhfet'üz-Zekiyye fi'l-Lûgat'it-Türkiyye
Türk.	: Türkmenge
Uş.	: Uşak

UÜ. : Uludağ Üniversitesi
Y : Yörük
YA : Yurt Ansiklopedisi
Yak. : Yakutça
Yay. : Yayınları

BALIKESİR AĞZI HAKKINDA YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

Balıkesir ili, doğrudan ağız araştırmalarına yönelik çalışmalar bakımından ihmal edilen bölgelerden biridir. Balıkesir ile ilgili ilk akademik ağız çalışması, Ahmet Caferoğlu'ya aittir. Caferoğlu “Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme-I” adlı eserinin 1-16 sayfalarını, Balıkesir’den derlediği manzum ve mensur 17 parçalık metne ayırmıştır. Bundan başka doğrudan ağız araştırmalarıyla ilgili makale ve yüksek lisans tezleri şunlardır:

Alp, Nazmi; “ Derleme Sözlüğüne Balıkesir’den Katkılar”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Balıkesir Üniversitesi Yay., s.256, Balıkesir 1999.

Gazali; “Balıkesir Ağız Edebiyatı”, Gençler Yolu IV/67, s.8-9; VI/70, s.6-7; VI/74, s.9.

Özgür, Can; “Balıkesir ve Yöresi ağızları ile ilgili Tespitler”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Balıkesir Üniversitesi Yay., s.245, Balıkesir 1999.

Bülbül, Gülfiye; “ Balıkesir Bigadiç Ağızı”, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2007.

Balcı, Naci; “ Gönen ve Köyleri Ağızlarının Ses ve Şekil Özellikleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2000.

Yolcu, Mehmet Ali; “ Kepsut Yöresi Karakeçili Ağızı”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005.

TABLolar

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Çeviri Yazı İşaretleri	xiv
Tablo 2. 16. Asır Çepni Yerleşim Yerleri	9
Tablo 3. Günümüzde Balıkesirdeki Çepni Yerleşim Yerleri.....	12
Tablo 4. Ege Bölgesinde Çepnilerin Dağılımı	13
Tablo 5. Çobanlı Oymağına Bağlı Tahtacılar	18
Tablo 6. Çaylak Oymağına Bağlı Tahtacılar	19
Tablo 7. Balıkesirdeki Yörük Aşiretleri	24
Tablo 8. Derleme Yapılan Yerler	29
Tablo 9. Balıkesir Ağzındaki Ünlüler	39
Tablo 10. Balıkesir Ağzındaki Ünsüzler	116
Tablo 11. Kişi Zamirleri ve Çekimleri.....	263
Tablo 12. İşaret Zamirleri ve Çekimleri	268
Tablo 13. Balıkesir İli Ağızlarının Karakteristik Özellikleri	365

GİRİŞ

1. Çalışmanın Konusu ve Amacı

Çalışmamızın konusu, Balıkesir sınırları içerisinde konuşulan yerli ağızlardır. Bölgede yerli olarak Türkmen, Çepni, Manav ve Yörük olmak üzere 4 ağız grubu mevcuttur. Amacımız, bu ağız bölgelerini tespit etmek ve bunların dil özellikleri ile kelime hazinelerini ortaya koymaktır.

2. Çalışmada Kullanılan Materyal ve Yöntem

Bu araştırmaya öncelikle derleme çalışması yapılacak yerlerin belirlenmesiyle başlanmıştır. Bu konuda hem yazılı hem de sözlü kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu aşamada kaynak taraması yapılmış; yörenin ağızları, tarihi ve sosyo-kültürel durumu ile ilgili çalışmalara bakılmıştır. Kaynak taramasından başka köy, kasaba ve ilçelerde, saha çalışmamız sırasında bize yardımcı olabileceğini düşündüğümüz yerlerin telefon numaraları tespit edilmiştir. Derlenecek yere gitmeden önce telefonla buralarla ilgili ön bilgi alınmıştır. Daha sonra sahaya inilmiş ve tespit edilen yerlerde, derleme yapmaya elverişli kişilerle yapılan konuşmalar, kasetlere kaydedilmiştir.

Bu kayıtlar sırasında sahada derleme metot ve tekniklerinden faydalanılmıştır. Kendimizin de bu yöreden olması, derlemeler sırasında bize kolaylıklar sağlamıştır. Daha çok soru-cevap şeklinde veya herhangi bir konuda kendiliğinden oluşuveren bu konuşmalar, kasetlere kaydedilmiş ve kasetin üzerine kaynak kişinin adı ve soyadı, yaşı, derleme yapılan yerin adı ile ait olduğu oymağı hakkında bilgiler not edilmiştir.

Saha çalışmamız sırasında toplam 55 adet kaset derlenmiştir. Derlenen kasetlerin tamamı dinlenerek yazıya geçirilecek olanları belirlenmiştir. Metinler bölümü oluşturulurken ait olunan ağız grubunun özelliklerini en iyi şekilde verdiğini düşündüğümüz metinler seçilmeye çalışılmıştır. Metinlerin yazıya geçirilmesi sırasında, Ahmet Bican

Ercilasun'un "Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri" başlıklı bildirisindeki çeviri yazı işaretleri kullanılmıştır(Ercilasun, 1999:43-48).

Dil incelemesi yapılacak metinler oluşturulduktan sonra, ses ve şekil bilgisi yönlerinden fişleme çalışmasına geçilmiştir. İncelenen her kelimenin sonuna, ait olduğu ağız grubu ile metin ve satır numaraları yazılmıştır. Yazılan fişler ses ve şekil bilgisi yönlerinden değerlendirilerek tasnif edilmiş ve dil incelemesi bölümünün yazımına geçilmiştir. Ses ve şekil bilgisi bölümleri yazılırken gerekli yerlerde konuyla ilgili açıklamalarda bulunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca derleme yapılan yerleşim birimleri, bir harita üzerinde gösterilmiştir.

3. Balıkesir'in Tarihçesi

3.1. Başlangıçtan Selçuklu Dönemine Kadar

Balıkesir civarındaki höyük, mağara ve düz yerleşim yerlerinde yapılan araştırmalar, bu bölgenin tarihini M.Ö. 8000-3000 yıllarına götürmektedir. Yer adı olarak ilk defa Hitit metinlerinde "Assuva" olarak zikredilen Balıkesir ve yöresi, Antik çağda "Misya" adıyla anılmıştır.¹

Kuzeyi, Marmara Denizi; batısı, Çanakkale Boğazı ve Ege Denizi; doğusu Atranos Çayı ve güneyi Lidya ile çevrili olan bu bölgeye Misya adı verilmiştir. Buranın Keşiş Dağı'ndan Çanakkale Boğazı'na kadar olan kısmına "Küçük Misya", geri kalan kısmına da "Büyük Misya" denilmiştir. Misyalılar etnik köken olarak beyaz ırkın büyük çoğunluğunun atası olan Arilerin "Pelaj" koluna aittir. Pelajlar, Orta Asya'da Herat ve Belh şehirleri civarında yaşarken, Arilerden koparak Kafkasya üzerinden Avrupa'ya göç etmişlerdir. Bir kısmı İtalya ve Balkan yarımadasına, bir kısmı da Çanakkale Boğazı'ndan geçerek Biga, Karesi, Afyon ve Kütahya'ya gelmişlerdir (Mutaf, 2003:3).

¹ Bir diğer görüşe göre şehrin tarihteki ilk adı "Paleo Kastro (Eski Hisar)"dur. Roma İmparatoru Hadriyanus burada Paleo Kastro adında bir şato yaptırmıştır. Şehrin adıyla ilgili başka bir görüş Selçuklu dönemindeki "Balık (Şehir) Hisar" şeklindeki kullanımdır. Bir başka görüş de Pers Krallığı ailesinden olan "Balı Kısra"nın ismidir. En son görüş "Balı çok" anlamındaki "Bal-ı kesr" kullanımıdır (YA, 1982:1119).

Tarihte bağımsız bir devlet kuramayan Misyalılar, ilk dönemlerde Truva Krallığına bağlı kalmışlardır. Truva Krallığının yıkılmasından sonra M.Ö 546 yılına kadar Lidyalılara, Perslerin Lidyalıları mağlup etmesiyle Pers Krallığına tabi olurlar. M.Ö. 334 yılında İskender'in Pers Krallığını Biga yakınlarında mağlup etmesiyle Misya bölgesinin yönetimi Büyük İskender'e geçmiştir. İskender'den sonra M.Ö. 278 yılında Galyalılar, M.Ö 241 yılında Bergama Krallığı hakimiyetine girmişlerdir. Bergama Kralı'nın ölümünden sonra M.Ö 129'da Roma egemenliği başlamış ve Bergama Krallığı dönemindeki rahat ve huzur, yerini Roma'nın kölelik, baskı ve sömürü rejimine bırakmıştır. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasıyla Doğu Roma (Bizans) hakimiyetine girilir. 672-678 ve 717 yıllarındaki İstanbul kuşatmaları sırasında İslam ordularına ev sahipliği yapan Misya, XIII asra kadar Bizans'a bağlı kalmıştır (Mutaf:2003:4).

3.2. Selçuklu Dönemi

Türkler, daha önce Abbasîler döneminde Arap orduları içerisinde Anadolu'da bulunmuşlardır. 1015-1021 yıllarında, Çağrı Bey'in Horasan ve Azerbaycan üzerinden Doğu Anadolu'ya yapmış olduğu keşif amaçlı seferler, Anadolu'da Türklerin varlığını hissettirmeye başlar. 1048 yılında Pasinler ve 1071 yılındaki Malazgirt Meydan Savaşları, Anadolu'nun kapılarını Türklere açmıştır (Ayhan, 1995:15).

1071 tarihinden sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurucusu Kutalmış Oğlu Süleyman Şah komutasında, Bizans'ın kıyı kesimlerine ve sınır boylarına seferler düzenlenerek İznik, Çanakkale, Adalar denizi, Lidya ve İyonya gibi Batı Anadolu toprakları ele geçirilmiştir. 1076'da Sızık, Edincik ve Çanakkale çevreleri Bizans'tan alındıktan sonra Bizans'ın Ege denizindeki varlığı tehdit altına girmiştir. İzmir'de büyük bir donanma kuran ve Bizans'ın iç kesimlerine akınlar düzenleyen Çaka Bey ile I. Kılıç Arslan'ın aralarının açılması, bu tarihlerde Bizans'a rahat bir nefes aldırır. Çaka Bey'in zehirlenilerek öldürülmesi ve I. Kılıç Arslan'ın, I. Haçlı Seferleriyle (1096-1099) yıpranması sonucu fethedilen topraklar, 1100'lü yıllardan itibaren tekrar Bizans'ın eline geçmiş ve bu bölgede Türklere karşı toplu bir kıyım hareketi

yapılmıştır. Bu tarihlerden XIV. asrın başlarına kadar Bizans idaresinde kalan Balıkesir toprakları, 1303 yılında bir Türk Beyliği olan Karesi Beyliği'nin eline geçmiştir. Bu yıllarda Selçukluların Uç Beyleri, Misya kentlerine özellikle Edremit Körfezi civarlarına akınlar yapmışlardır. Diğer taraftan Moğollardan kaçarak bölgeye gelen Türkmen oymakları, 1260 yılında nüfus olarak da Hristiyan halk ile eşit durumdadır (Mutaf, 2003:5).

3.3. Karesi Beyliği Dönemi

Selçuklu devleti sınırları içerisinde bir uç beyliği olarak kurulan Karesi Beyliği, adını kurucusundan alır. Uç beyleri bu dönemde hem Selçuklu devletinin sınırlarını korurken hem de Bizans içlerine akınlar düzenliyorlardı. Bu uç beylerinden birisi olan Karesi Bey'in ataları, daha önce XI. asrın başlarında Orta Anadolu'da devlet kurmuş olan Danişmentlilere dayanmaktadır. 1175 yılında Selçuklu hakimiyetine giren Danişmentli Beyliği, Selçuklular tarafından bu bölgeye bir uç beyliği olarak yerleştirilir. Karesi Bey, 1296 yıllarında Bizans'tan aldığı yerlere Sarı Saltuklu Türkmenlerini yerleştirir ve bu durum Karesi Bey'in nüfuzunu bu bölgede arttırır. Daha sonra babası Kalem Bey ile birlikte fetihlere başlayan Karesi Bey, 1303 yılında Balıkesir'i topraklarına katar. Selçuklu Devleti'nin yıkılması, diğer uç beylikleri gibi Karesi Beyliği'nin de kurulmasına yol açar. Beyliğin sınırları Balıkesir'den başka Bergama, İvrindi, Ayazmend (Altınova), Edremit, Burhaniye, Bayramiç, Ayvacık, Ezine, Susurluk, Bigadiç ve Sındırgı yörelerini içerisine alır. Karesi Bey'in ölüm tarihi bilinmemektedir (Uzunçaşılı, 1988:78).

1328 yılında Bizans İmparatoru III.Andrenikos ile Çanakkale kıyılarındaki Bizans'a bağlı yerlere saldırılmaması için bir anlaşma yapılır. Bu anlaşmada oğlu Demirhan'ın bulunmasından, Karesi Bey'in 1328 tarihinden önce ölmüş olduğu anlaşılmaktadır. Karesi Bey'in ölümüyle birlikte Beylik, Bergama ve Balıkesir merkezli olmak üzere ikiye ayrılır. Balıkesir merkezini Demirhan Bey , Bergama'yı diğer oğlu Yahşi Bey yönetmeye başlar. Karesi Bey'in üçüncü oğlu Dursun Bey ise Orhan Bey'e sığınır. 1333 yılında Balıkesir'e gelen İbn-i Batuta, Demirhan Bey'den zalim ve kötü bir yönetici olarak söz etmektedir. Şehrin ileri gelenleri Demirhan Bey'den şikayetçi

olmuşlar ve Bursa'daki kardeşi Dursun Bey'i Balıkesir'e davet etmişlerdir. Bu arada Demirhan Bey Bergama kalesine çekilir. Orhan Bey iki kardeşi barıştırmak için Dursun Bey'i Bergama'ya gönderir. Kaleye yaklaştıkları nda uzaktan atılan bir okla Dursun Bey öldürülür. Bunun üzerine 1345 yılında Bergama'ya yürüyen Orhan Bey, bu şehri Balıkesir'le birlikte Osmanlı devleti sınırlarına katar (Uzunçarşılı, 1984:94).

3.4. Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti, Karesi beyliğini almakla birçok kıyı ve güçlü bir donanmaya sahip olmuş ve bu durum Rumeli'ye geçişi kolaylaştırmıştır. Hacı İlbey, Evranos Bey, Gazi Fazıl ve Ece Halil gibi Karesi devlet adamları ve kumandanlar, Osmanlı hizmetine girmişlerdir. Bundan sonra Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, Rumeli'ye geçer ve 1353 yılında Çimpe kalesini alır. Buradan Gelibolu ve Çorlu alınarak Rumeli'de fethedilen bazı yerlere, Balıkesir'den bir kısım Türkler yerleştirilmiştir. Daha sonra bu nüfusa “Evlad-ı Fatihan” denecektir (Mutaf, 2003:7).

1402 yılındaki Ankara Savaşı tüm Osmanlı toprakları gibi Balıkesiri de etkilemiştir. Bu etki Timur'un Anadolu'yu terk etmesi ve Çelebi Mehmet'in devleti tekrar toparlamasına kadar devam eder. XVI. asırdaki göç hareketleri sonucunda Balıkesir ve civarına bir çok Türkmen, Yörük ve Çepni gibi Türk boyu yerleşmiştir. Bu unsurlar 1860 tarihine kadar göçebeliklerini devam ettirmişlerdir. 1860 yılında Bursa Valisi Ahmet Vefik Paşa, Balıkesir ve civarında göçebeliği yasaklamış ve buradaki Yörük, Türkmen ve Çepnilerin yerleşik düzene geçmesinde başlıca amil olmuştur.²

Balıkesir'deki toplumsal olaylardan birisi de 1821 yılında Rumlar tarafından düzenlenen Ayvalık Ayaklanması'dır. Bu tarihe kadar Osmanlı devleti içerisinde özerk ve ekonomik olarak da refah içerisinde yaşayan Ayvalık Rumları, Balkanlardan gelen milliyetçilik rüzgarlarının etkisiyle 1803 yılında ayrılıkçı bir dernek kurmuştur. Bu dernek 1821 yılında Yunanlıların bağımsızlık hareketlerine destek vermiştir. Aynı yıl Ayvalık açıklarında

² Göçebe unsurları zorla yerleşik düzenine geçiren Ahmet Vefik Paşa'ya yerli ağızlarda “Amad İrafık”; zorlamalarından dolayı da “Çadır Yırtan Paşa” denir.

devlete ait iki tekneyi ateşe veren Rumların özerklikleri sona ermiş ve 1840 yılında tamamıyla Karesi Sancağına bağlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde özellikle 1877-1878 (93 Harbi) Osmanlı-Rus Savaşı, 1912-1913 Balkan Savaşları, 1915 Birinci Dünya Savaşı ve 1924 yılları sonrasındaki göç hareketiyle birçok muhacir, Balıkesir'i tekrar yurt edinmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'e giren Yunan güçleri, 25 Mayıs 1919 tarihinde Ayvalık'ı işgal etmişlerdir. Yunanlılara karşı ilk silahlı mücadele Ayvalık'ta meydana gelmiştir. Balıkesir'deki Alaca Mescit'te 18 Mayıs 1919 tarihinde Vehbi Bey başkanlığında "Redd-i İlhak" heyeti kurulmuştur. 16-31 Temmuz 1919 tarihlerinde Birinci Balıkesir Kongresi, 16-22 Eylül 1919 tarihlerinde İkinci Balıkesir Kongresi toplanmıştır. Bu kongreler sonucunda bütün bölgelerde Kuva-yı Milliye teşkilatları kurulmuştur. Soma ile Akhisar'da gösterilen mukavemet, bu mücadelelerden en mühimleridir. Silah ve teçhizat yetersizliğinden dolayı bu mücadeleler ancak bir yıl sürdürülebilmiştir. Yunan askerleri Soma ve Akhisar cephelerinin dağılmasından sonra 22 Haziran 1920 tarihinden itibaren iç kesimlere doğru ilerlemeye başlamıştır. Bu ilerleme sırasında, Balıkesir'de asırlarca Türklerle birlikte yaşayan Yerli Rumlar, Yunan ordusuna zulmün rehberliğini yapmışlardır (Mutaf, 2003:17).

26 Ağustos 1922 tarihinde Afyon Kocatepe'den başlayan Türk Kurtuluş Mücadelesi, 30 Ağustos Zaferi'yle Kütahya / Dumlu'da kesinlik kazanmıştır. 9 Eylül 1922 tarihi, başta İzmir olmak üzere Balıkesir'in de aralarında bulunduğu birçok ili işgal altından kurtarmıştır.

4. Balıkesir'in Etnik Durumu

Oğuz Türklerinde memleket teşkilatının en küçük birimi aile idi. Ailelerin bir araya gelmesiyle obalar; obaların bir araya gelmesiyle boylar ve boyların birleşmesinden de el veya memleketler meydana geliyordu.³ Kaşgarlı Mahmut'un Dîvânü Lûgat'it-Türk adlı eserinde, 11. asırda Oğuzlar'ın 24 boydan oluştuğu yazılırken bunlardan 22 tanesinin ismi zikredilir. Oğuz boylarına ait tam liste 14. asırda Reşidettin tarafından verilmiştir. Reşidettin 24 boyun ismini verdikten sonra bu boyları iki kola ayırmıştır. Bunlar Bozok ve Üçok kollarıdır. Bunlardan daha baskın ve hakim olanı sağ tarafı temsil eden Bozok koludur. Yay, Bozok kolunu; oklar da Üçok kolunu temsil eder. 1038 yılında Nişabur'a girerken Tuğrul Bey'in sırtında bir yay, belinde de 3 adet ok bulunur (Sümer, 1992:165).

4.1. Çepniler

Oğuzların Üçok kolu içerisinde bulunan Çepni boyu, Kaşgarlı'da (), Reşidettin'de () ve Yazıcıoğlu'nda () damgaları ile gösterilmiştir. Çepni kelimesi "Nerede düşman görse derhal savaşır" anlamına gelmektedir. Çepni boyunun arması "sungur" kuşudur (Sümer, 1992:169,170,171).

Çepniler, Anadolu'nun bir Türk yurdu haline gelmesinde önderlik yapmış Oğuz boylarındandır. Baba İshak Türkmenlerinin 1240 yılındaki isyanı ve Moğol baskısı, bu boyun Anadolu'da çok geniş bir coğrafyaya yayılmasında rol oynamıştır. Anadoludaki yayılma alanları kuzeyde, doğu-batı doğrultusunda Yukarı Kelkit'ten Bursa ve Kocaeli'ne kadar uzanır. Güneyde, yine doğu-batı yönünde Gaziantep, Adana, Ankara, Aydın ve Manisa civarları yerleşme alanlarının yoğun olduğu yerlerdir.

Sümer (1992:241), 16. asırdaki mufassal tahrir defterlerine göre yer adı olarak Sivas'ta Zile ile Akdağmadeni arasında 3, Amasya'da 1, Bozok'ta (Yozgat) 1, Ankara'da 1, Çankırı'da 1, Çorum'da 3, Kastamonu'da 5, Bolu'da

³ Faruk Sümer, "oymak veya aşiret" terimlerini boy veya obanın unsurları karşılığında kullanmaktadır (Sümer, 1992:163).

5, Bursa Sancağı'nda 5, Kocaeli'nde 1 ve Balıkesir'de 1 adet yer adının Çepni adını taşıdığını belirtir.

Çepniler Karadeniz'de ilk olarak Sinop çevresinde görülür. Selçuklu tarihçisi İbni Bîbî, 1277 yılında Sinop'a saldıran Trabzon Rum İmparatorluğu kuvvetlerinin geri püskürtüldüğünü bildirir. Sinop'tan sonra Samsun ve Trabzon'a doğru ilerleyen Çepniler, 1280-1297 yılları arasında Trabzon Rum İmparatoru II. John zamanında Samsun'un doğusundan Ünye dahil olmak üzere buradaki toprakları ele geçirmişlerdir. Fethedilen bu bölgeye Bayram Bey'den dolayı "Bayramlı Canik'i " adı verilmiştir. Bu arada Trabzon Rum İmparatorluğu tarihçisi Paneratos, III. Aleksiyo's'un 1301 yılında Türklerin başbuğuyla karşılaşarak onu ağır bir yenilgiye uğrattığını belirtir. Ordu ve Giresun topraklarının Çepniler tarafından fethedilmesi üzerine bu bölgelere yoğun bir Türk nüfusu yerleştirilir. Bu Türk nüfusu başta Çepniler olmak üzere Eymür, Avşar, Karkın, Bayındır, Yüreğir, Abayuntlu ve İğdir boylarıdır (Sümer, 1992:244).

16. asırda Canik ve Trabzon'da yaşayan Anadolu Çepnilerinin çoğunluğu yerleşik hayata geçmişlerdir. Bu asırda yaşayan Osmanlı coğrafyacısı Aşık Mehmet, 16. asır sonlarında yazdığı Menazir'ül-Avalim adlı eserinde Trabzon ve civarında yaşayan halkın önemli bir bölümünün Çepnilerden oluştuğunu ve bölgenin batı ve güneyindeki dağlara Çepni Dağları dendiğini belirtir (Sümer, 1992:246).

Trabzon Çepnilerinden olan ve başlarında İlaldı Bey'in bulunduğu bir kısım Çepni, Uzun Hasan Bey zamanında Akkoyunlu hizmetine girer. Akkoyunlulardan sonra Safevi devletinde görev alan Çepniler, "korucu" denilen hassa ordusunda bulunmuşlardır (Sümer, 1992:244).

16. asırda Anadolu'da Çepnilere ait 43 yer adı bulunmaktadır. Bu yer adlarının bulunduğu liste aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Sümer, 1992:317).

Tablo:2 16. Asır Çepni Yerleşim Yerleri

Sancağı	Kazası	Vergi Nüfusu
Akşehir	Doğan-Hisarı	54
Amasya	Ladik	41
Ankara	Yabanabad	31
Beğşehir	Göçü (Kuşaklu)	45
Bolu	Bolu	129
	Gerede	24
	Mudurnu	54
		49
		7
Bozok	Emlak	26
Canik	Bayramlı (Satılmış)	8
	Bayramlı	31
		13
Çorum	-	20
	Osmancık	23
	Kete	24
Hüdavendigâr	Aydıncık	13
	Temrezler	-
	Behram	38
		25
	Mut	51
İç İl	Sandıklı	11
	Bolivadin	34
Karasi	Giresun (Savaştepe)	11
Kastamonu	Ayandon	34
		37
		14
		48
		37
Kayseriyye	Kibar-Ezmaç	-
Kengiri	Tosya	41
Koca İli	Kandıra	13
Konya	Aladağ	14
		58
Maraş	Elbistan	-
Sivas	Sivas	142
	Sünisa (Karakuş Dağı)	-
		80
Sultanönü	İnönü	47
Trabzon	Kürtün	16
	-	-

Bu asırda Çepni boyu, Halep Türkmenleri, Ulu Yörük, Trabzon Bölgesi Çepnileri, Dulkadirli, Bozok, Adana, At Çeken, Koçhisar, Hamid, Çorum ve İran Çepnileri içerisinde yer almışlardır.

Kanunî döneminde Halep Türkmenleri arasında görülen bir Çepni oymağı 3 kola ayrılmıştır. Birinci kol Rumkale yöresinde (Gaziantep / Yavuzeli) yerleşen Çepnileridir. İkinci kol ise Antakya'nın kuzeyindeki Gündüzlü kasabasında; üçüncü kol ise daha doğudadır. Son iki kol⁴ “Başım Kızdılu Çepni ” veya “Başım Kızdılu Çepni” olarak bilinmektedir (Sümer, 1992:245).

Antep / Rumkale’de yaşayan birinci kola yerleşik düzene geçtiğinden “Oturak Çepni” adı verilmiştir. Rumkaledeki Çepniler 1690 yılında Avusturya Seferi’ne çağırılmıştır. 1691 yılında Rakka’da iskan edilmeleri emredilen Çepni oymaklarından birisi bu Çepnilerdir. Diğer oymak Ankara’nın Keskin ilçesinde yaşayan Bozulus Türkmenleri içerisindeki Çepni oymağıdır. Rakka iskânı sırasında “Kantemir Çepnisi” olarak bahsedilen Çepni oymağı bu oymaktır. Diğer Türk oymaklarıyla birlikte Rakka’dan iki defa kaçan bu Çepni oymağı, 1728 yılındaki ikinci kaçış sonunda Manisa’nın Turgutlu ve İzmir’in Bergama ilçelerine yerleşmiştir. Kantemir Çepnileri, daha önce bu coğrafyaya gelen “Başım Kızdı” Çepnileriyle buluşarak Balıkesir, Bergama, Manisa ve Aydın illerinde yaşamaya devam etmektedir (Sümer, 1992:245).

15. ve 16. asır Trabzon sancağı tahrir defterlerine göre Trabzon civarında Çepnilerin yaşadıkları yerlere “Vilayet-i Çepni” adı verilmiştir. Burası Giresun, Torul ve Görele arasındaki yerlerdir. Kürtün kazası ise tamamıyla Çepnilere ait bir yerleşim merkezidir. Bununla birlikte Torul-Trabzon ve Vakfıkebir arasındaki bölgelerde de Çepniler bulunmaktadır. Çepnilerin Rize civarlarına yerleşmeleri ise daha sonra gerçekleşmiştir (Sümer, 1992:246). Kanuni döneminde Doğu Anadolu hatta Irak’taki kalelerde görev yapmak için gelen gönüllülerin içerisinde Çepniler vardır. Bunlar Trabzon ve Canik yöresi Çepnileridir (Sümer, 1992:247).

Trabzon yöresinden başka Dulkadirli Beyliği içerisinde 34 vergi nüfuslu bir Çepni oymağı bulunmaktadır. 16. asırda 42 vergi nüfuslu küçük bir Çepni oymağı, Bozok sınırları içerisinde görülür. Aynı bölgede Çepni

⁴ Başım Kızdılu adını taşıyan bu iki oymak, 16. asır ortalarında Adana, Aydın, Saruhan ve Karesi yöresine doğru gelmişlerdir. Rumkale Çepnilerinden Karalar oymağı Balıkesir’e bağlı Bahçedere, Çukur Hüseyin, Karamanlar, Orta Mandıra, Kuru ve Çiftlik köylerinde bulunmaktadır (Ayhan, 1999:116).

adında bir köy vardır. 16. asırdaki diğer bir kayıt da Adana'dadır. Bu oymak Adana'nın Sarıçam yöresinde yaşamaktadır (Sümer, 1992:247).

Anadolu'da Çepnilerden bir kısmı Ulu Yörük cemaati içerisinde Zile ile Akdağ Mağdeni arasında bulunan Çekerek Suyu etrafında görülür. Bu Çepniler Kelkit boylarından buraya gelmişlerdir. Bu grup daha sonra 17. asırda Moğollardan kalma olan Çungarlar ile birlikte Sivas'a yerleşmiştir.

16. asırdaki diğer bir Çepni topluluğu da Atçeken Cemaati içerisinde görülür. Konya bölgesinde görülen bu Çepni topluluğundan birinci kol, I. Selim döneminde Eski İl kazasına bağlı 6 köyde yaşamaktadır. Bu köyler Çanak, Düzmüş, Arık Ardı, Girmasun, Elgen Argı, Alihan ve Argı köyleridir. İkinci kol ise Turgut yöresindeki Bayırca Kuyu, Çukur Hisar ve Duraklı adlı köylerde bulunmaktadır. Konya yöresindeki üçüncü kol ise Turgut kazasındaki oymaktan ayrılan ve Karaman'ın batısındaki Mahmutlar kazasına bağlı Abbas, Hisar, Pazarcık ve Susuzca köyleridir.

16. asırda Çepni oymaklarından diğer bir kısmı da Koç Hisar Sancağı'nda görülür. Koç Hisar Sancağına İç İl ve Adana bölgelerinden gelmişlerdir. Bu oymaklardan "Urun Guş" adını taşıyanı Adana'nın Sarıçam yöresindendir. Yine bu asırda Hamid Sancağının Göl Hisar ilçesinde 70 vergi nüfuslu bir Çepni oymağı bulunur (Sümer, 1992:248). 16. asırda Anadolu'da görülen bir oymak da Çorum Sancağı sınırları içerisindeki Alp Oğuz köyündeki Çepni Özü Cemaatidir.

Anadolu sahası dışında İran'da görülen Çepni oymakları, köken olarak Trabzon ve Canik Çepnilerine dayanır. Daha önce Yeni İl (Sivas) reayası içerisinde görülen bazı Çepni oymakları ise vergiden kurtulmak için bulundukları yerden ayrılarak Menteşe, Sığacık, Hamit, Teke ve Alaiye Sancaklarına kaçmışlardır (Sümer, 1992:248).

Çepniler inanç olarak Alevi ve Sünni olarak ikiye ayrılır. Sünni olan Çepniler çoğunlukla Karadeniz bölgesinde; Alevi olanlar ise Akdeniz ve Ege Bölgelerinde yaşar. Balıkesir sınırları içerisinde yaşayan Çepnilerin tamamı Alevi'dir. Hacı Bektaş-ı Veli vefat ederken müritlerinden Barak Baba'yı Karesi'ye bağlı Boğadiç'a göndermiş olması bu bölgede daha önce de Çepniler'in bulunduğunu göstermektedir (Ayhan, 1999:116).

Balıkesir yöresinde yaşayan Çepniler ile ilgili olarak ilk sınıflandırma bir liste halinde İsmail Hakkı Kadioğlu tarafından yapılmıştır (Kadioğlu, 1935:23-24).

Tablo:3 Günümüzde Balıkesir'deki Çepni Yerleşim Yerleri

Köy Adı	Kazası	Nahiyesi	Nüfus		Hane Sayısı	Kabile-Oymak Adı
			Erkek	Dişi		
Akyar	Balıkesir	Çağış			90	Eyne Hocalı
Yumruklu Çepni	Balıkesir	Adalı	34	5	19	Eyne Hocalı
İn Kaya (Sazcılar)	Balıkesir	Pamukçu	117	8	0	Eyne Hocalı
Koz Pına	Balıkesir	Bigadiç	187	78	60	Eyne Hocalı
İl Yapan	Balıkesir	Bigadiç	65	0	33	Eyne Hocalı
Kuşkaya	Balıkesir	Konakpınar	41	4	10	Eyne Hocalı
Soğanbükü	Balıkesir	İvrindi	231	13	56	Yalınayak
Deliklitaş	Balıkesir	Bakacak	58	2	18	Yalınayak
Değirmendere	Balya	Orhanlar	35	5	12	Yalınayak
Danavlı (Dana Veli)	Susıgırlık	Ömerköy	109	14	44	Yalınayak
Gökçe Ören	Susıgırlık	Ömerköy	164	56	50	Yalınayak
Kocabük	Balya	-	42	1	20	Yalınayak
Güvem Çepni	Balıkesir	Çağış	333	94	100	İlyaslı
Bahçedere	Balıkesir	Küpeler	101	10	46	Karalar
Çukur Hüseyin	Balıkesir	Küpeler	59	7	25	Karalar
Karamanlar	Balıkesir	Küpeler	164	64	7	Karalar
Dübecik	Balıkesir	Küpeler	41	0	-	Karalar
Kabakdere (Söğütkır)	Balıkesir	Balıkesir	98	6	43	Karalar
Çiniler Alanı (Çoraklı)	Balıkesir	Küpeler	66	0	25	Karalar
Orta Mandıra (Kara Gedik)	Balıkesir	Küpeler	262	54	70	Karalar
Koru	Balıkesir	-	13		10	Karalar
Çiftlik	Balıkesir	-	16		15	Karalar
Kanlı Kavak Çepni	Balıkesir	Çağış	82	91	34	Garılı
Malkaya	Sındırgı	Gölcük	33	29	13	Evcı
Macarlar	Balıkesir	Pamukçu	234		60	Avanlar
Armutlu	Balıkesir	Kepsut	88	07	27	Nusratlı
Kapaklı	Bandırma	Manyas	157	77	63	Nusratlı
Kale Bayırı Hamamlı	Bandırma	Şevketiye	240	295	111	Nusratlı
Söğütlü	Balıkesir	Kepsut	12	21	10	Nusratlı

Bunlar dışında “Muçular” isminde bir aile daha vardır. Muçulara ait 10 - 12 hane Balıkesir’in Kozpınar Köyünde, geri kalanları Soma’nın Kara Çam ve Akhisar’ın Büyük Oba köylerinde bulunmaktadır. Balıkesir Çepnilerinin kendilerine ait bir de gizli dilleri mevcuttur (Kadioğlu, 1935:13). Bu köylere ilave olarak merkeze bağlı Yaylacık köyü de bir Çepni köyüdür Balıkesirden başka günümüzde Ege bölgesindeki Çepnilerin dağılımını gösteren tablo şu şekildedir (Ayhan, 1999:140) :

Tablo:4 Ege Bölgesinde Çepnilerin Dağılımı

Köy Adı	İl / İlçe	Açıklama
Kara Çitlenbik	İzmir / Bergama	Karaçitlenbik Köyü Yunan işgali sırasında yakıldığı için dağılmıştır.
Sarıdere		
Narlıca		
Tepeköy		
Pıynay Köy (Pıynal Köy)		
Pınar		
Deliktaş		
Yalnızev		
Büyükoba		
Hamza Baba	İzmir / Kemal Paşa	
Zeamet		
Çepni Harmandalı	Manisa	
Çepni Muradiye		
Kemikli Dere		
Tirkeş		
Sünnetçiler	Manisa / Akhisar	
Yatağan	Manisa / Turgutlu	
Çepnibektaş		
Çepnidere		
Gökgedik		
Karaçam	Manisa / Soma	
Ularca		
Arpaseki		
Almadere		
Terziler	Aydın	
Sofular	Aydın / Söke	
Helvacılar	Aydın / Tire	
Çayırhisar (Çaybaşı)		

4.2. Türkmenler (Tahtacılar)

Balıkesir yöresinde “Türkmen” adıyla bilinen ve kaynağı Ağaçeri Türklerine dayanan bu Oğuz topluluğunun kökenleri hakkında farklı görüşler mevcuttur. Bunlardan birincisine göre Ağaçeri yani Tahtacı Türkmenlerinin kökenleri, V. asırda Rusya’da yaşayan “Akatzir” adındaki bir topluluğa dayanmaktadır. Başka bir görüşe göre köken olarak Orta Asya’da bulunan “Tahtah” adındaki bir toplulukla ilişkilendirilir. Buna göre Anadolu’daki Tahtacılar, Orta Asya’da bulunan bu topluluğun uzantılarıdır⁵ (Yörük, 2002:387).

İbni Şaddâd, Malatyalı Abû’l Farac, Raşîd-üd-dîn, Aziz b. Ardaşîr-i Astarâbâdî, Aynî ve Makrizî gibi tarihçiler Ağaçerilerin Türkmen olduklarında hemfikirdirler (Sümer, 1962:521).

Togan, Beş Uygur adıyla bilinen Türk topluluğun Kabıç, Kanglı, Karluk, Kıpçak ve Ağaçeri boylarından oluştuğunu ve bunlardan Ağaçerilerin, M.S. 465 yılında Kafkasya üzerinden Azerbaycan’a geçtiğini belirtir (Togan, 1981:149).

O dönemden kalan ve Batı İran’da bulunan Paikuli’deki Sasanî Yazıtı’nda, bu Türklerin hakanından bahsedilir. Batı İran’daki Kûhi-Kiluye bölgesinde bulunan Ağaçeriler, köklerinin Oğuz Han’a dayandığını ve onun zamanında buralara geldiklerini belirtirler. Hazar Denizi’nin güneyinde bulunan Deylem civarındaki Türklerin de Ağaçerilerin bir kolu olduğu belirtilir (Kırzioğlu, 1995:133).

Azerbaycan’da bulunan Ağaçerilerden olan bir topluluk, 1193 yılında Malatya ve Maraş / Elbistan civarlarına gelir (Kırzioğlu, 1995:134). Selçukluların saltanat mücadelelerinin yaşandığı bu yıllarda, Malatya ve Maraş’ın dağlık bölgelerinde yaşamaya başlayan Ağaçeriler, karışıklıklardan faydalanarak özellikle Hristiyan köylerini yağmalamaya başlarlar. Bunun üzerine yeni hükümdar olan Selçuklu Sultanı İzzettin Keykavus, 1255 yılında Ağaçeriler üzerine bir ordu gönderir. Baycu komutasındaki Moğol ordusunun

⁵ Yörük birçok araştırmacıya göre farklı düşünerek Tahtacıların kökenlerinin Ağaçerilerle ilişkisi olmadığını ve bunların Bayat boyuyla birlikte Anadolu’ya gelmiş olan “Tahtahlar’ın ” devamı olabileceğini söylemektedir. Tahtacı ünvanının 1860 yıllarından sonra bir mesleğe dayalı olarak sonradan ortaya çıktığını belirtir (Yörük, 2002:149).

Selçuklu sınırlarına yaklaşması sebebiyle Ağaçeriler üzerine gönderilen ordu geri çevrilir (Sümer, 1962: 523).

1257 yılında Selçuklu kuvvetleri, Ali Bahadır komutasında Malatya bölgesine gelmiş ve Ağaçerileri bozguna uğratmıştır. Moğol Baycu'nun Malatya'ya yönelmesi üzerine, Ali Bahadır burasını bırakarak Kahta'ya geçer. Baycu'nun, Hülagü'nün Bağdat Seferi'ne katılmak için Malatya'dan ayrılması üzerine Ali Bahadır Malatya'ya tekrar gelse de artık halk tarafından kabul edilmemiştir. Bunun üzerine daha önce savaştığı Ağaçerilerden yardım isteyerek Malatya'yı kuşatır ve Moğolların bölgeye geri dönmesi üzerine tekrar Selçuklu Sultanına sığınır (Sümer, 1962:524).

Hülagü, Türkmenlerin (Ağaçerilerin) gücünün farkına varması ve bu gücün kırılmadan Anadolu hakimiyetinin tehlikede olduğunu düşünmesi üzerine Bağdat kuşatmasından sonra 20 bin kişilik Moğol ordusunu bu bölgeye sevk etmiştir. Moğollardan kurtulan Ağaçerilerden bir kısmı önce Suriye daha sonra Irak taraflarına göç etmek zorunda kalmıştır. (Sümer, 1962:524). Suriye'de Şam taraflarına yerleşen Ağaçeri toplulukları orada "Ağaçeri, Açeri, Aceri, Acarlı, Aşırı, Aşıran" adlarıyla anılmıştır (Birdoğan, 1995:18).

Bu toplulukların büyük bir kısmı zamanla tekrar Anadolu'ya gelmiştir. Tahtacı ocaklarından Yanyatır Ocağı bu bölgede ortaya çıkar. Bugün Bağdat'a bağlı Altın Köprü civarında Düzhurma adıyla 700 hanelik bir Ağaçeri yerleşim yerinin bulunduğu ve Yan Yatır Ocağının kökeninin buraya dayandığı belirtilir (Birdoğan, 1995: 20).

Azerbaycan'daki Ağaçerilerden bir kısmı Anadolu'ya gelmiş, diğer kısmı Halhal ve Firuzabad civarlarına yerleşmiştir. Bugün İran'da Kuh-i Gilûya bölgesindeki 2 bin hanelik Ağaçeri topluluğu Avşar, Beğdili ve Tilki oymaklarına ayrılmış olarak yaşamaya devam etmektedir. Daha önce bahsedildiği gibi Ağaçerilerin büyük bir kısmı Anadolu'ya gelmiş ve önce Maraş ve Malatya, daha sonra da Kayseri ve Sivas yörelerine yerleşmişlerdir.

14. asrın ikinci yarısında Memlûklere ait bir inşa kitabında, farklı Türkmen boy ve oymakları arasında Ağaçerilerin de adı geçmektedir. 1378 tarihinde Memlûklerin Haleb emiri Temür Bay, Çukurova'ya yönelerek Kozan

taraflarında karışıklıklar çıkaran Üçoklu ve Ağaçeri Türkmenlerini bozguna uğratmış ve sonradan Belen Boğazı'nda Türkmenler tarafından imha edilmiştir. Tahtacıların bu tarihten sonra Karakoyunlu ve Akkoyunlularla Dulkadirli Beyliği içerisinde bulunduğu görülmektedir (Sümer, 1962:526).

Ağaçeriler, 16. asırdaki tahrir defterlerinde "Cemaat-i Tahtacıyan" olarak adlandırılır. Buna göre Tahtacı oymakları, Yörük cemaatleri içerisinde gösterilmiştir. Tahrir defterlerine göre yaşadıkları yerler, Teke Sancağı (Antalya), Aydın Sancağı, Soma kazası, Menteşe (Muğla) Sancağı, Hüdavendigar (Bursa) Sancağı ile Adana, Sis (Kozan) ve Zulkadriye (Kadirli) kazaları, Maraş ve Kocaeli Sancakları, Biga (Lapseki kazası), Hamit (Isparta) Sancağı / Gölhisar kazası olarak belirtilir (Kırzioğlu, 1995:135).

18. asrın başlarında Mamalu Türkmen grubu içerisinde bulunan Tahtacılar, Yeni il (Sivas) ve Bozok (Yozgat) Sancaklarına dahil olmuşlardır. Buradaki Tahtacılardan Bicili ve Selman Fakılı oymakları 1703'teki iskan bölgelerinden Kütahya ve Balıkesir'e kaçmışlardır. Balıkesir merkeze bağlı Türkali ve Kepsut'a bağlı Mehmetler ve Savaştepe'ye bağlı Kongurca köyleri 1703 tarihinde gelen Türkmen oymaklarından (Ayhan, 1999:166).

Kaz Dağı civarında yaşayan Tahtacıların kökenleri hakkında değişik görüşler mevcuttur. 13. asrın ilk yarısında Baba İshak Ayaklanması ve Moğol saldırıları Anadolu halkı için kötü olmuştur. Bu ortamda Sarı Saltuk 12 bin müridiyle birlikte Anadolu'ya gelmiş, fakat bu geliş, karışıklıkların sona erdiği döneme rastlamıştır. Bu grup Anadolu Selçuklu Beylerini rahatsız ettiği için Sarı Saltuk ve müritleri Sinop'tan gemilerle kuzeye hareket ederek 1264 yılında Kaligra'da karaya çıkmışlar ve Romanya'ya yerleşmişlerdir. Burası aynı zamanda Bizans'ın batı sınırıdır. Altınorda hükümdarı Berke tarafından ülkesine davet edilen Sarı Saltuk, Kırım'a geçerek o bölgede müslümanlığı yaymak için faaliyetlerde bulunmuş ve 1280 yılında vefat etmiştir.⁶ Sarı Saltuk'un vefatından sonra yoldaşlarından bir kısmı Kırım'da, bir kısmı da

⁶ Başka bir görüşe göre, Sarı Saltuk ve müritleri kabilelerle birlikte Kırım'a gelmiş ve burada bir zaviyeye çekilmiştir. Halk arasında saygı gören bu kişi, Edirne ve İsakçı bölgelerinde bulunmuştur. Bu olaylar Bektaşî menkıbelerinde abartılı bir şekilde dile getirilince Sarı Saltuk'un menkıbevî hayatı ortaya çıkmıştır (Yörükkan, 2002:477).

Romanya'da mezarının bulunduğu Babadağ ve çevresinde kalmışlardır. Sarı Saltuk'a yoldaşlık etmiş diğer büyük kitle, Ece Halil komutasında Çanakkale Boğazı'ndan Lapseki'ye çıkmış ve Karesi Bey'in toprakları içerisindeki Kaz Dağı civarlarına yerleşmiştir (Ayhan, 1999:168).

Kaz Dağı Türkmenlerinin kökenleriyle ilgili başka bir görüş, onların Aktav Yarımadası'ndan Tuna boylarına gelen Türk oymaklarından olmasıdır.⁷ Bir kısmı Bizans emrine girerek Bizans'ın sınır bölgelerine yerleştirilen bu Türk kitlesi, Osman Gazi ile karşılaşınca çarpışmamış ve geri dönmek istemişlerdir. Tuna Nehri civarlarındaki yurtlarına dönmesine Bizans tarafından izin verilmeyen bu Türkler, Karesi Beyliği sınırları içerisindeki Kaz Dağı eteklerine yerleşmiştir (Birdoğan, 1995:19).

4.2.1. Tahtacı Ocakları ve Oymakları

Tahtacılar temelde iki ocağa ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi İzmir / Narlıdere'de bulunan Yan Yatır Ocağı; diğeri Aydın yakınlarındaki Hacı Emirli Ocağıdır (Beaujean: 1995:1).

4.2.1.1. Yan Yatır Ocağı

Yan Yatır Ocağı Bağdat'ta kurulmuştur. Bağdat'tan Çukurova civarlarına gelen Yan Yatır Ocağı Türkmenleri, Ceyhan ve Kozan taraflarına yerleşmişlerdir. Yerleşme tarihleri hakkında kaynaklarda bilgi yoktur. Ocağın ilk merkezi Kozan'a bağlı olan Dur Hasan köyüdür. Köy, adını kurucusu olan Dur Hasan Dede'den almıştır. Bu ocağa bağlı olan bazı Türkmenler, Adana civarlarından batıya doğru hareket ederek Kaz Dağlarına kadar gelmişler ve buradan farklı yönlerle dağılmışlardır. Bu yerlerden birisi de Yan Yatır Ocağının bugünkü merkezi, İzmir'e bağlı Narlıdere kasabasıdır (Yörükan, 2002:151).

Yan Yatır Ocağı, 818 yılında Abbasi Halifesi Memun döneminde zehirlenerek öldürülen İmam Rıza'ya bağlıdır. Ocağın kurucusu Meşhed

⁷ Aktav Yarımadasından Tuna boylarına gelen bu Türk oymaklarının kökeni Çoçu Ulusu Tatarlarına dayanmaktadır. Balkanlardan Tuna Havzasına kadar olan topraklarda 200 bin çadır olarak yerleşen bu kabile, reisleri Nogay'ın 1299'daki ölümüne kadar Bizans'a akınlar düzenlemişlerdir. Nogay'ın ölümünden sonra bir kısmı Bizans emrine girmiş olan bu oymaklar, Bizans tarafından Türk Uç Beyliklerine karşı sınır bölgelerine getirilmiştir (Yörükan, 2002:474).

şehrine gidip oradan şecere alan Dur Hasan Dede'dir. Dur Hasan Dede neslinden olan Hızır Dede, Narlıdere'ye gelip yerleştiği için ocak merkezi Narlıdere olmuştur (Yörük, 2002:153).

4.2.1.1.1. Bugünkü Yan Yatır Ocağına Bağlı Tahtacı Oymakları

4.2.1.1.1.1. Çobanlı Oymağı: Merkezi Narlıdere olan bu oymak, adını o yörede eskiden beri bulunan Çobanlı aşiretinden almıştır. Narlıdere, Tahtacılar ile Bayat aşiretine mensup olan Alevilerden oluşur. Bu oymağa mensup olanlara "Nacarlı" da denilmektedir. Çobanlı Oymağına ait yerleşim yerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Yörük, 2002:179).

Tablo:5 Çobanlı Oymağına Bağlı Tahtacılar

Yerleşim Yerinin Adı	İl / İlçe
Uzundere	İzmir
Narlıdere	
Gökdölen (Alurca)	
Naldöken	İzmir / Bornova (Hacılar Kırı)
Kara Kuyu Mahallesi	Seydiköy /Cuma Ovası
Kızılçalı	İzmir / Kemalpaşa
Tepeköy	
Çamgölü	
Bademli Köyü	İzmir / Urla
Kızılbaş Köyü	
Tahtacı Mahallesi	Manisa / Salihli
Tahtacı Mahallesi	Manisa / Turgutlu
Tahtacı Karyesi	Manisa / Alaşehir
Bektaşiler Karyesi	
Alandır / Buladan Yaylası	
Akkoyunlu Karyesi	Afyon / Dinar
Kuzucubelen Karyesi	Mersin
Sarıcaova	Aydın / Nazilli

4.2.1.1.1.2. Çaylak Oymağı : Tahtacı oymakları içerisinde en kalabalık olanıdır. Kaz ayağı sembolünün gerçek sahibi olan oymaktır. Eseli oymağının Enseli, Tomaklı, Çaylak olarak üçe ayrılmasıyla meydana gelmiştir. ⁸ Yan

⁸ Çaylak oymağı, Adana'dan Batı Anadolu'ya gelmiş ve oradan da Rumeli'ye geçmiştir. Rumeli'den Üsküdar yoluyla tekrar Anadolu'ya sevk edildikleri için "Üsküdarlı" adıyla anılmıştır. Anadolu'da "Sivri Külahlı" adı verilen bu oymaktan bir bölümü Midilli adasına yerleştirilmiştir. 1924 yılındaki mübadelede Midilli'de bulunan bu oymak mensupları, Balıkesir'in Ege kıyıları ile İzmir civarlarına yerleştirilmiştir (Yörük, 2002:158).

Yatır Ocağı'na bağlı Çaylak Oymağına ait yerleşim yerleri (Yörükkan, 2002: 206) aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:6 Çaylak Oymağına Bağlı Tahtacılar

Yerleşim Yerinin Adı	İl / İlçe
Turan Mahallesi	Isparta
Yukarı Mahalle	Burdur
İl Merkezi	Adana
Akkaş Ağa Çiftliği	Adana / Kozan / İmamoğlu Nahiyesi
İl Merkezi	Mersin
İl Merkezi	Antalya
İlçe Merkezi	Antalya / Finike
Gökbük Köyü	
Hızır Kahya Köyü	
Baymak Köyü	
İl Merkezi	Muğla
İlçe Merkezi	Muğla / Köyceğiz
Ortaca Köyü	
Çakallık Köyü	
Akkonak Köyü	
İlçe Merkezi	Denizli / Acıpayam
Yılmazköy	Aydın
Alamut Köyü	
Kaşarlı Köyü	
Kumalanı Köyü	
Kasaba Köyü	Manisa / Salihli
Albayrak Köyü	
Şehirli Köyü	
Gebeçinar Köyü	
Kubaşdere Köyü	Manisa / Akhisar
Tekli Köyü	Manisa
Yerli Köyü	İzmir / Bergama
Kapıkaya Köyü	
Demircidere Köyü	
Türkali Köyü	
Konurca Köyü	Balıkesir / Savaştepe
Çamcı Köyü	Balıkesir / Edremit
Hacı Aslanlar Köyü	
Yastıçalı Köyü	
Tahtakuşlar Köyü	
Kavlaklar Köyü	
Poyralı Köyü	
Doyuran Köyü	
Mehmetalan Köyü	
Tahtacı (Taşçılar) Köyü	Balıkesir / Burhaniye
Tahtacı Mahallesi (MidilliGöçmeni)	Balıkesir / Burhaniye / Pelitköy Nahiyesi

4.2.1.1.1.3. Sivri Külahlı Oymağı: İzmir'in dağlık bölgeleriyle Sivrihisar ve Urla çevresinde bulunur. Midilli Adası'ndan gelen bazı mensupları Kemalpaşa ilçesindedir. Sivri Külahlı Oymağından ayrıldığı belirtilen bir

başka oymak da Kokluca Oymağıdır. Midilli'den geldikten sonra bu adla anılmaya başlanmıştır (Yörükan, 2002:199).

4.2.1.1.1.4. Cingöz Oymağı: Diğer adı Üsküdarlı olan bu oymak, İzmir'in Kemalpaşa, Manisa'nın Turgutlu ilçelerinde, Manisa'ya bağlı Karaoğlu yöresinde, Bergama'da ve Menemen'in Emir Alem köyünde bulunur.

4.2.1.1.1.5. Enseli Oymağı: Önceleri Eseli olarak adlandırılan bu oymak, sonradan Enseli adını almıştır. Muğla ili Fethiye ilçesindeki Beş Kara Mahallesi ve Antalya / Fenike çevrelerinde bulunur.

4.2.1.1.1.6. Ala Abalı Oymağı: Çoğunluğu Dur Hasan Köyünde bulunan Tahtacı oymağıdır.

4.2.1.1.1.7. Çiçili Oymağı: Çanakkale'nin Bayramiç ilçesi civarlarındaki Tahtacı Türkmenlerine ait oymaktır.

4.2.1.1.1.8. Mazıcı Oymağı: Bu oymak da Çanakkale sınırları içerisindedir.

4.2.1.1.1.9. Kâhyalı Oymağı: Bergama ve Balıkesir civarında bulunan oymaktır.

4.2.1.1.1.10. Gökçeli Oymağı: Adana ve Akhisar taraflarında bulunan eski bir oymaktır.

4.2.1.1.1.11. Nacarlı Oymağı: İzmir civarındaki Çobanlı oymağının diğer adı olan Nacarlı oymağının asıl temsilcileri, Kıbrıs'ta bulunmaktadır. (Yörükan, 2002:202).

4.2.1.1.1.12. Üsküdar Oymağı: Eseli oymağından ayrılmış bir gruptur. Rumeli'den geldikten sonra bu adı almışlardır. Üsküdarlı oymağının çoğu Adana ve yöresinde yaşamaktadır (Yörükan, 2002:200).

4.2.1.2. Bugünkü Hacı Emirli Ocağına Bağlı Tahtacı Oymakları

4.2.1.2.1. Şehepli Oymağı: Şehepli oymağının çoğunluğu Reşadiye'de bulunmakla birlikte Cebel-i Bereket ve Osmaniye çevresi de bu oymağa mensuptur. Pozantı ve Antalya çevresinde de bulunan bu oymak, İzmir'e bağlı Burguca köyü ile Aydın ve Söke arasındaki Gümüşlü köyünü de içine alır.

4.2.1.2.2. Kabakçı Oymağı: Esasen Şehepli olan bu oymağın bir bölümü İslahiye'de İbrahim-i Sâî Tekkesinin çevresinde; diğer bölümü de Denizli civarlarında bulunur (Yörükan, 2002:202).

4.2.1.2.3. Aydınlı Oymağı: Kabakçı oymağı gibi Şehepli kökenli olan bu oymak, Adana civarlarında bulunsa da vaktiyle Aydın'a gidip geldikleri için bu adla anılmaktadır.

Tahtacı Türkmenleri yukarıdaki yerleşim yerlerinden başka İzmir'e bağlı Kemalpaşa ve Urla'da; Manisa'ya bağlı Soma ve Alaşehir'de ; Aydın'ın Milas ve Bodrum ilçelerinde; Muğla'nın Fethiye ilçesinde, Antalya'nın Elmalı, Korkuteli, Manavgat, Alanya ve Serinci ilçelerinde; Mersin'in Anamur ve Mut ilçelerinde, Silifke ilçesinin Ovacık taraflarında; yine Mersin'e bağlı Çokallı ve Meledik taraflarında, Tarsus yöresinde; Niğde'ye bağlı Ulukışla'nın Kelindiri, Akhisar ve Ceyhan çevreleriyle Kayseri'nin güneyindeki dağlarda bulunmaktadır. Anadolu dışında Bağdat ve Kıbrıs'ta Tahtacı Türkmeni mevcuttur (Yörük, 2002:209).

4.3. Yörükler

Osmanlı devletinin kurulmasıyla birlikte başlayan fetih hareketleri, fethedilen topraklara Türk nüfusunun yerleştirilmesi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir.

Kastamonu merkezli Candaroğulları, Balıkesir merkezli Karesioğulları, Kütahya merkezli Germiyoğulları, Manisa merkezli Saruhanoğulları, Birgi merkezli Aydınoğulları ve Muğla merkezli Menteşeoğulları birer bağımsız beylik olarak bir asırdan fazla bir süre yaşadıkları Bursa merkezli Osmanlı Devleti'nin bayrağı altında bir araya gelmişlerdir.

Bizans sınırına yerleştirilen Türk nüfusu için mevcut hayat düzenine göre yaylak ve kışlaklar tahsis edilmiştir. Osmanlı idaresiyle birlikte göçerliğe devam etmek isteyen topluluklardan bir kısmı Rumeli'ye aktarılmış, bir kısmı da askerî veya iktisadî yapı içerisine alınarak tedricen yerleşmeleri sağlanmak istenmiştir.

Bunlardan askerî alanda Batı Anadolu'da mevcut piyade ve müselleme teşkilatı Yörük ocaklarının oluşmasında zemin hazırlamış ve her ocak zamanla bir köy haline gelmiştir. "Ellici" adı verilen ve elli hanede bir haneyi

nöbetleşe olarak göreve yollayan Yörükler'in cemaat sayısı oldukça kalabalıktır.

Mukataa Yörükleri denilenler ise vergilerini belirli bir miktardan ödemekte olan topluluktur. Diğer bir kısmı ise devecilikle uğraşarak devlet adına taşımacılık yapmaktadır. Bütün bu oluşumlar Yörüklerin yerleşmeye müsait olduklarını gösterir (Emecen, 2000:115).

16. asır tahrir defterlerine göre Bursa civarında az sayıda Yörük cemaatine rastlanmaktadır. Bu durum Osmanlı Beyliğinin kuruluş döneminden itibaren yerleşik bir hayat düzenini benimsediğini göstermektedir. Bununla birlikte bu bölgede bulunan Söğüt'te 556 hanelik bir Karakeçili aşiretinden bahsedilir. Osmanlı Devletinin çekirdeğini teşkil ettiğine inanılan bu Söğütlü aşireti, daha sonra Saruhan'ın Mukataa Yörükleri içerisine dahil edilmiştir. Söğütlü ya da Karakeçili adıyla bilinen bu aşiret, Bursa dolaylarından Balıkesir civarındaki Ezine, Edremit, Burhaniye ve Balya ve çevrelerine kadar uzanmaktadır.

Bursa'dan daha batıda Marmara, Çanakkale Boğazı ve Ege ile çevrili Biga Sancağı'nda da Bursa Sancağına benzer bir durum vardır. Yani bu bölgede de Yörük olarak Akçakoyunlu, Karacalar ve Uluyörük aşiretleri dışında başka bir aşiret gözükmemektedir (Emecen, 2000:116).

Balıkesir'de ise Ayazmend (Altınova)'e kayıtlı 4 adet aşiret adı vardır. Bunlar Aksakallar, Davudlar, Keçilü ve Yakublar aşiretleridir. Bu bölgede 15. asırda bu kadar az Yörük aşiretine rastlanması, Rumeli'ye geçirilen Yörükler'in çoğunluğunun buradan gittiğini göstermektedir.

16. ve 17. asırlardaki sicil kayıtlarında Balıkesir'e, Bursa'dan, Kütahya'dan ve Manisa'dan Yörük gruplarının geldiği belirtilmektedir. Bu Yörük aşiretlerinden başka, 17. asrın karışıklıkları içerisinde İç Anadolu ve Doğu Anadolu'dan Bozulus, Danişmendlü, Yeni İl ve Dulkadirli Türkmenleri'nin yanı sıra 17. ve 18. asırlarda Suriye'nin Rakka şehrine iskan edilen Çepniler'in de geldiği bilinmektedir (Emecen, 2000:117).

Osmanlı Devletinin son döneminde idarî teşkilatta meydana gelen karışıklıklar Yörük oymaklarını etkilemiş ve yarı göçebe denilebilecek bu gruplar zorunlu olarak iskana tabi tutulmuşlardır. 28 Mart 1691 tarihli bir

emirle Rakka'ya ve Colap Nehri civarlarına Tatalu, Acurlu, Günce, Çepni, Kılıçlı, Çeçelü, Kazlı, Tuğlı, Şeyhli, Elçi ve Kubaş gibi bazı oymaklar iskan edilmişlerdir (Orhonlu, 1987:58).

19. asrın ortalarında devlet, konar göçerlerin verdiği rahatsızlıklardan kurtulmak, vergileri düzenli olarak alabilmek ve savaşlarda gerekli olan askerlerin temini gibi sebeplerle göçebe olan tüm aşiretleri yerleşik düzene geçirmeyi hedeflemiştir. Bu konuda 1861 yılında devletin valileri bütün konar göçerleri iskan ettirmekle görevlendirilmiştir. Zira 1842 yılındaki bir kararla aşiretler, bulundukları sancağın sınırları dışına çıkamamaktadırlar. Balıkesir 1862-1864 yıllarında Bursa Sancağı'na bağlı olduğu için buradaki iskân hareketi, Vali Ahmet Vefik Paşa tarafından gerçekleştirilmiştir. Ahmet Vefik Paşa bu iskan hareketi sırasında oldukça sert davrandığı için halk arasında "Çadır Yırtan Paşa" diye anılmaktadır (Ayhan, 1999:58).

1858-1864 yılları arasında Balıkesir civarında sayısı kırka yakın köyler halinde yerleşim yerleri kurulmuştur. Balıkesir civarındaki oymakların en tanınmış olanları: Akçakoyunlu, Burhanlı, Caferli, Çepni, Hardal, Karakeçili, Kılaz, Kubaş⁹, Söğütlü ve Yaycı Bedir¹⁰ aşiretleridir. Bu topluluklar kendi aralarında daha küçük parçalara ayrılarak köyler halinde başka yerleşim yerleri de oluşturmuşlardır (Orhonlu, 118). Yukarıdaki oymaklardan Kubaşlar 28 parça, Karakeçili 14, Yayı Bedir 15, Çepni 36, Akçakoyunlu 11 parça halinde bulundukları yerde yerleşik düzene geçmişlerdir. Balıkesir'de Kubaş aşireti Edremit, Kılaz aşireti Burhaniye ve Edremit civarlarında köyler halinde yerleşik düzene geçmişlerdir (Orhonlu, 118).

⁹ Balıkesir yöresindeki en kalabalık Yörük aşiretlerinden birisi de Kubaş aşiretidir. Bozulus'a tabi olan Kubaş Yörükleri, 1691 yılında Rakka'ya gönderilmişse de oradan geri dönmüşlerdir. Kirli ve Nacakçı adıyla iki cemaatleri daha mevcuttur (Ayhan, 1999:100).

¹⁰ Dulkadirli Türkmen grupları içinde bulunan Yayı Yörükleri 1691 yılında Adana Ovası'na yerleştirilmişlerdir. Sıtma salgınından dolayı Anadolu'nun muhtelif yerlerine dağılan Yayılar'dan bir kısmı da Balıkesir civarlarına gelmişlerdir. Balıkesir ve yöresindeki Yayı Bedir yerleşim yerleri şunlardır:

Sındırgı: Karakaya, Eğridere, Alakır, Çakıllı, Eşmedere Köyleri.

Bigadiç: Yağcıbedir, Kayalıdere, İlyaslar, Çağış, Çömlekçi Köyleri.

Kepsut: Ahmetölen, Bağtepe, Karaağaç, Dedekaşı, Tilkicik, Sarıçayır, Ovacık, Dombaydere, Danahisar, Sarıfakıllar Köyleri.

Bergama: İslamlar, Kızılçukur, Demirciler, Mazılı, Kıroba, Kocaoba, Yenice, Samanlı, Çağlan, Çakırlar, Yanıgüzel Köyleri.

Bunlardan Kepsut'a bağlı Danahisar ile Sarıfakıllar Köyleri'nde Yayı Bedirlerden farklı unsurlar da yaşamaktadır (Ayhan, 1999:97).

Yörük kelimesi genel olarak konar göçer hayat düzeni sona ermemiş oymaklar için kullanılan bir sözcük olmalıdır. Yörü- fiilinden türetilmiş olan Yörük ismi, kışlak ve yaylak arasında ömür süren oymakları tarif etmede kullanılmıştır. Türkay (2001:691), Yörük kelimesini “ *İyi ve çabuk yürüyen, göçebe, Anadolunun çadırda oturan Türkmenleri, bir yerde yerleşmeyen göçebe halk*” olarak tanımlarken; Eröz (1991:20), “ *Yörü- fiilinden yapılmı, Anadoluya gelip yurt tutan göçebe Oğuz boyları*” olarak tarif etmektedir. Fakat Yörük kelimesinin ilk olarak ne zaman kullanıldığı konusu belli değildir.

Yörük aşiretleri isimlerini bazen Ankara, Afyon, Kütahya, Bolu ve Söğüt gibi yaşadıkları yer adlarından; bazen de Yüncü¹¹, Darıcı, Ellici ve Yaycı gibi ekonomik uğraşlarından almışlardır (Orhonlu, 1987:18). Sözgelimi, harp malzemesi imal eden bazı oymaklar “Avcı” ve “Yaycı” olarak adlandırılmıştır. Balıkesir’deki Yaycı Bedir Oymağı, vergi olarak 80 kabza ok ve yay vermekle yükümlüdür. Bozok Sancağı’na bağlı Özer köyünde oturan “Avcı Türkmenleri” de Maraş Kalesi dizdarları çin yıllık 350 adet mızrak vermekle yükümlüydüler (Orhonlu, 1987:23).

Balıkesir ve yöresindeki Yörük aşiretlerinin dağılımını gösteren tablo aşağıda gösterilmiştir (Su, 1938:146-160).

Tablo:7 Balıkesir’deki Yörük Aşiretleri

Aşiretin Adı	Bağlı Bulunduğu Yer	Meskun Bulunduğu Yer
Ahmetli	Sındırgı	Çorum köyü civarı
Akçakoyunlu	Balıkesir	Ömerköy civarı
		Ziyaretli köyü civarında
		Çaypınar köyü civarı
		Karagök civarı
		Naip köyü Kocakışla civarı
	Şamlı	Köylüköy civarı
		Yeniköy civarı
Akkeçili	Şamlı	Susuğurlu köyü Gökçedağ civarında
Araplı	Balıkesir	Yeniköy’de Tokmaklı civarı
	Burhaniye	Dereköyü civarı
Atçı	Balıkesir	Bereketli köyü civarı
	Kepsut	Kepsut civarı

¹¹ Yüncü Yörükleri 1862-1864 yıllarında Ahmet Vefik Paşa tarafından İvrindi’de Akgök ve Karagedik Köyleri ile Savaştepe ve Kepsut ilçeleri civarlarına iskan edilmişlerdir. Turgutlu Yörükleri de denilen Yüncülerin eski yurtları Eski İl (Konya)’dır. 1600’lü yılların başından itibaren Balıkesir’de görülmeye başlayan Yüncü Yörükleri, Mamalu Türkmenlerine tabi idi (Ayhan, 1999:101).

Batak	Şamlı	Şamlı civarı
Burhanlı	Balıkesir	Bayındır köyü civarı
	Savaştepe	Kenise köyü civarı
		Savaştepe civarı
		Danışmen Alanı civarı
	Balya	Balya civarı
Caferli	Balıkesir	Kadı köyü civarı
		Sarı köyü civarı
		Kalaycılar köyü Tepesidelik civarında
		Ziyaretli köyü civarı(Küteyli iskanında)
	Balya	Ayşebacı civarı
Canbalı	Balıkesir	Kavaklı köyü civarı
Derici	Balıkesir	Karagün civarı
Figani	Balıkesir	Hisaralan civarı
Hardal	Balıkesir	Bayındır köyü civarı
		Gelenbe'de Halkapınar civarı
		Manisa'da Bey köyü civarı
	Savaştepe	Çandırılı civarı
		Kabaklı köyü civarında
İnci (Yüncü)	Balıkesir	Ziyaretli köyü civarı
		Cinge köyü civarı
		Savaştepe civarı
		Sarıbeyler köyü civarı
	Şamlı	Ömerköyü civarı
Karakeçili	Balıkesir	Urbut köyü Piyale Yaylası civarı
		Cinge köyü civarı (Naldöken iskanında)
		Bayındır köyü civarı
		Küpeli köyü civarı
	Savaştepe	Mastavra köyü civarı
		Kuşça köyü civarı
		İvrindi
	İvrindi	(Çukurtarla iskanında)
		Kışlak köyü civarı
		Develer köyü civarı
		Çevikçe köyü civarı
Kara Musa	Balıkesir	Fındıklı köyü civarı
		Kepsut
Kara Koca	Avunya	Yoğunluk köyü
Karatekeli	Gönen	Atanaz köyü
Kesirler	Balya	Ekinci köyü civarı
Kızılkeçili	Balıkesir	Körpeağaç köyü civarı
		Danışmentli köyü civarı
	Şamlı	Maden köyü civarı
Kılaz	Balıkesir	Urumcu Çiftliği civarı
	Balya	Ömer köyü civarı
	İvrindi	Osmanlar köyü civarı
		İvrindi civarı
	Balıkesir	Kocalan civarı
	Savaştepe	Pelitçik köyü
	Gömeç	Çamurlu civarı
Köseler	Gönen	Gömeç civarı Çitlenbik köyü
		Sarı köyü Elezlik Deresi civarı
		Akçe köyü civarı
		Bardakça Alanı civarı
		Urbut köyü civarı (Değimler iskanında)
		Cinge köyü Bağalanı civarı

Kubaş	Balıkesir	Dağ Bayındırı civarı
		Dağ Bayındırı Düşünce Deresi civarı
		Sürücüler civarı
		Bayındır köyü civarı
		Balıklı (Mendure)köyü
		Balıklı (Mendure) köyü Bağtepe civarı
	Savaştepe	Balıklı (Mendure) köyü Kayalı civarı
		Akçe köyü Ayvacık civarı
		Bereketli köyü Boğatepe civarı
		Bağalanı civarı
		Urbut köyü Bardakçialanı civarı
		Kuşça civarı
		Akpınar civarında
		Burhaniye
	Karadereli köyü civarı	
	Burhaniye civarı	
	İvrindi	İvrindi civarı (Akpınar iskanında)
		Ergeme köyü Sarı alan civarı
		Gebeçinar köyü civarı
Sepetçi	Edremit	Edremit civarı
	Konakpınar nahiyesi	Kuşçaada civarı
Söğütlü	Altınova	Altınova civarı (Beşiktepe İskanında)
	Burhaniye	Meskunlu civarı
Sultan (Cemaati)	Balya	Burhaniye civarı
	Balya	Ilıca köyü civarı
Şehitli	Kepsut	Yağcılar köyü civarı
	Dursunbey	Kepsut civarı
Tekeli	Manisa / Soma	Çatalçam köyü Karapınar civarında
Turhallı	Manisa / Soma	Kızılcaören iskanında
	Dursunbey	Akbaş köyü civarı
Yaycıbedir	Sındırgı	Kabaklı köyü Bağalanı civarında
		Gölcük köyü civarı
	Balıkesir	Çekirdekli köyü civarında (Tapçı Kuyusu iskanında)
		Balıkesir civarı (Kulakkesen iskanında)
		Çağış köyü Kanlıkavak civarında
	Kepsut	Çömlekçi köyü Yalvadiç Alanı civarı
		Kepsut civarı (Karacakışla iskanında)
	Bigadiç	Kepsut civarı (Ovacık iskanında)
		Nizan köyü civarı(Kavakdere iskanında)
		İlyas köyü civarı
Altınova	Altınova civarı	
	Kızılçukur civarı	
	Bakırdamı civarı	
Yüncü	İvrindi	İvrindi civarı (Akgök iskanında)
	Balıkesir	Karagedik civarı
Zahitler	Şamlı	Yeniköy civarı

4.4. Manavlar

Manav, “ Konargöçer veya muhacir olmayan Türk halkı” ile “ Yerleşik düzene geçişi çok eskilere dayanan veya hareketli nüfusa karşın devamlı yerinde oturan Türk halkı” anlamlarında kullanılan bir sıfattır.

Tarihî kaynaklarda “Marsavlar”, “Manavlı veya Manavlu”, “Manavlar Perakendesı” adlarıyla kaydedilen bu topluluğun “Yörükân Taifesine” bağlı olduğu belirtilir (Türkay, 2001:491).

Bu kelime, “*Taze yemiş satan esnaf* ”ve “*Balkan göçmenlerince, Osmanlı döneminde İstanbul saraylarının sebze, meyve, et, süt ve yoğurt gibi ihtiyaçlarını karşılayan yerleşik yöre insanı*” olarak da tanımlanmaktadır (Aktaş, 2002:1).

Manav'ın , Kazak, Kırgız ve Sibiryâ'daki Saha Türkleri'nde “Koruyucu, soylu kişi veya boy beyi” anlamlarına gelen “Manap” ve “Manag” kelimelerinden geldiği de düşünülmektedir (Aktaş, 2002:1).

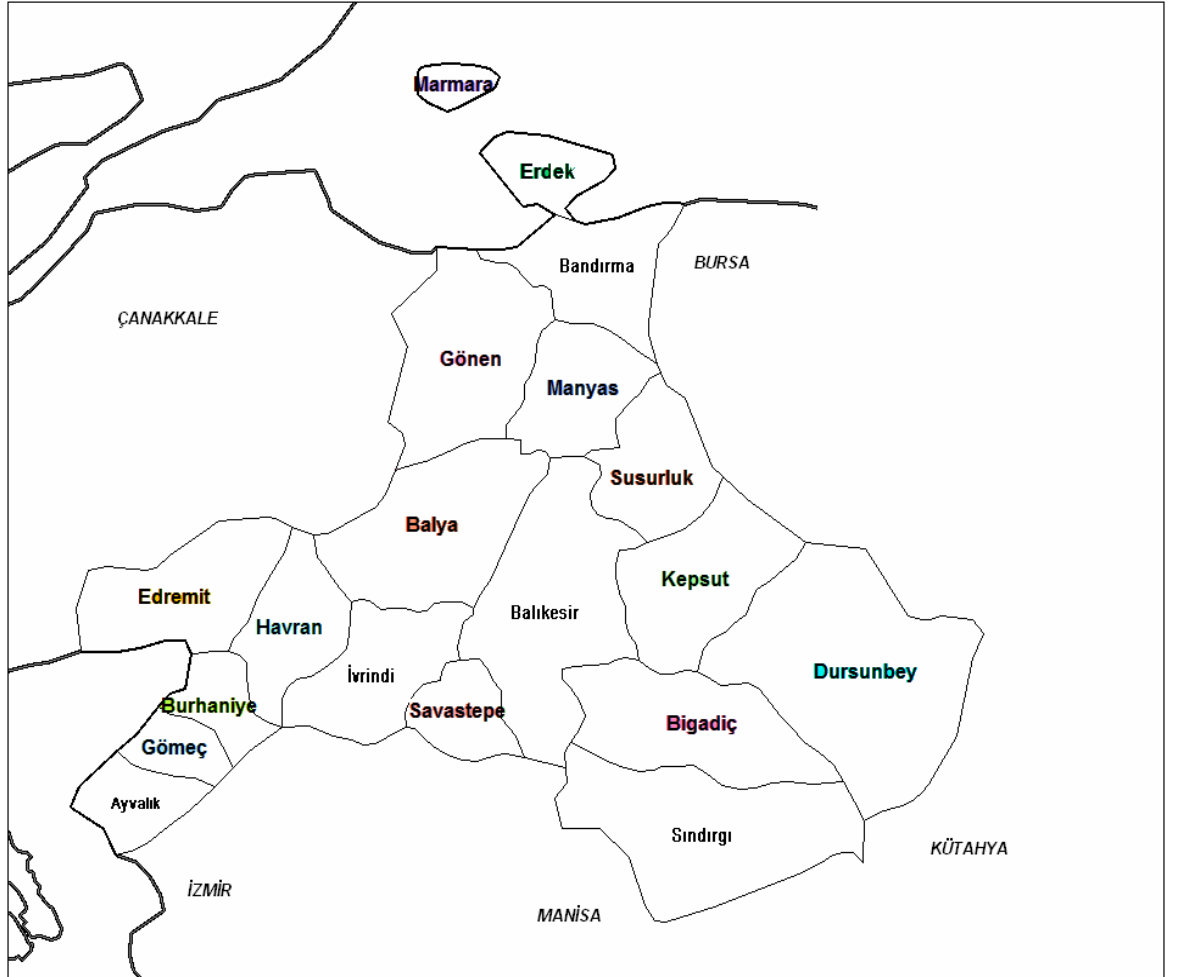
Balıkesir ve yöresindeki 4 yerli Türk unsurundan birisi olan Manav topluluğu, ağırlıklı olarak Batı Anadolu'da ve Marmara Bölgesi'nde bulunur. Manavlar, Bilecik, Sakarya, Düzce, Eskişehir, Bursa, Kocaeli, Balıkesir, Çanakkale, İstanbul -Şile, Ağva, Ömerli-, Tekirdağ, Manisa, İzmir, Antalya, Konya, Afyon, Uşak, Kütahya, Bolu, Ankara –Nallıhan-, Zonguldak, Kastamonu, Mersin, Isparta, Yalova, Diyarbakır, Çermik, Çüngüş'te bulunmaktadır.

Manav kelimesi Balıkesir ve yöresinde 16. asra kadar yerleşik düzene geçmiş olan Türkler için kullanılır. 1862 yılındaki zorunlu iskândan sonra tamamı yerleşik düzene geçirilen ve büyük bir çoğunluğu konar göçer olan Türk toplulukları da -Çepni ve Tahtacılar hariç- “Yörük” olarak adlandırılır. (Ayhan, 1999:37). Yani “Yörük” adlandırması, 1862 yılına kadar yerleşik düzene geçememiş olan Türk toplulukları için kullanılmaktadır.

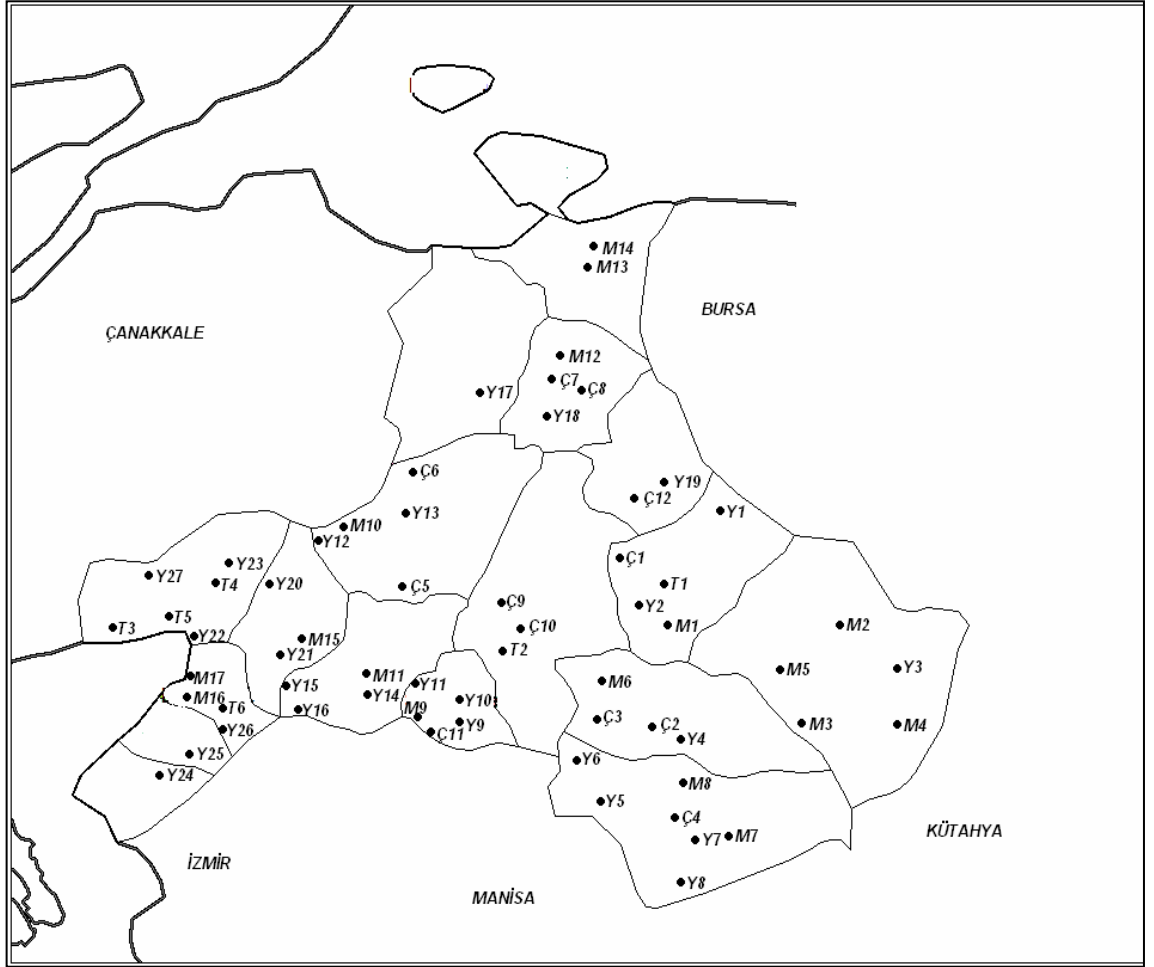
Manavlar'ın Batı Anadolu'ya 1291 yılından sonra geldikleri belirtilmektedir. Yıldırım Bayezid döneminde İstanbul'un alınması amacıyla yapılan kuşatma kaldırılırken yapılan anlaşmaya göre Sirkeci semtinde bir Türk mahallesi kurulacaktır. Bu nedenle Göynük ve Taraklı'dan 760 hane Manav buraya yerleştirilmiştir (Aktaş, 2002:2).

Kültürel özellikler bakımından Manavlar, Tahtacı Türkmeni veya Çepnilerden ziyade Yörüklerle yakındır. Bu yakınlık ağız özelliklerine bakıldığında da görülmektedir. Dil özellikleri bakımından Manav ağızlarındaki hemen hemen bütün şekiller Yörük ağızlarında görülür. Manavlar Balıkesir’de nüfus yoğunluğu bakımından Yörüklerden sonra ikinci sırada gelmektedir.

5. Haritalar:

5.1. Balıkesir İli Siyasi Haritası

5.2. Metin Derlenen Yerleri Gösteren Harita

İşaretli yerler derleme yapılan yeri ve o yerin metin numarasını gösterir. Haritada Türkmenler (T), Çepniler (Ç), Manavlar (M) ve Yörükler de (Y) işaretleriyle gösterilmiştir. Metinlerler bölümü 6 Türkmen, 12 Çepni , 17 Manav ve 27 Yörük olmak üzere toplam 62 metinden meydana gelmiştir.

Derleme yapılan köyler ve köylerin bağlı bulunduğu merkezler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:8 Derleme Yapılan Yerler

İlçe	Köyler	İlçe	Köyler
Kepsut	T1: Mehmetler	Dursunbey	M2: Durabeyler
	Ç1: Armutlu		M3: Sağırlar
	M1: Karagöz		M4: Karagöz
	Y1: Bükdere		M5: Selimağa
	Y2: Bağtepe		Y3: Dodurga

Bigadiç	Ç2: Özgören	Sındırgı	Ç4: Kocasınan
	Ç3: Kozpınarı		M7: Alayaka
	M6: Değirmenli		M8: Taşköy
	Y4: Yayıbedir		Y5: Çakıllı
Savaştepe	Ç11: Kongurca	Gönen	Y6: Eşmedere
	M9: Sarıbeyler		Y7: Yolcupınarı
	Y9: Kocabıyıklar		Y8: Aktaş
	Y10: Sarı Süleymanlar		Y17: Alaşar
	Y11: Güvem		
Balya	Ç5: Kocabük	Manyas	Ç7: Çalköy
	Ç6: Değirmendere		Ç8: Kapaklı
	M10: Dört Yol		M12: Kubaş
	Y12: Farsak		Y18: Çataltepe
	Y13: Yazlık	Bandırma	M13: Doğruca
Susurluk	Ç12: Danaveli	Havran	M14: Erikli
	Y19: Karaköy		M15: Halaçlar
İvrindi	M11: Osmanlar		Y20: Tepeoba
	Y14: Pelitören	Edremit	Y21: Karaoğlanlar
	Y15: Demirciler		T3: Tahtakuşlar
	Y16: Haydar		T4: Hacıaslanlar
Burhaniye	T6: Tahtacı		T5: Mehmetalan
	M16: Yunuslar		Y22: Ortaoba
	M17: Şahinler		Y23: Yaşyer
	Y26: Kuyumcu		Y27: Beyoba
Gömeç	Y25: Kumgedik	Ayvalık	Y24: Çamoba

BİRİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

I. Ses Bilgisi

1. Sesler

1.1. Ünlüler¹²

1.1.1. Ünlü Çeşitleri

Balıkesir ağızlarında Türkiye Türkçesi yazı dilindeki sekiz ana ünlüden başka şu ünlüler bulunur: ä, í, ó, ú; ä, è, ò, ô; ä, î, î; ä, ë, dî, ü, ü.

1.1.1.1. Yarı Kalın Ünlüler

Türkçede damak ünsüzlerinden bir kısmı, ünlüler üzerinde bazı değişiklikler oluşturur. Bu değişiklikler bazı kalın ünlülerin incelmesi veya ince ünlülerin kalınlaşması şeklinde meydana gelir (Öztürk, 2001:40).

1.1.1.1.1. ä ünlüsü: Açık e; normal e ünlüsünden daha açık, e ile a arasında bir ünlüdür. Başta Yörük ağızları olmak üzere tüm ağız gruplarında görülür. e'nin teşekkül noktasının geriye kaymasıyla meydana gelen bu ünlü, gerek Türkçe gerekse alıntı kelimelerde, yaygın olarak ilk hecelerde karşımıza çıkar.

Yörük: Türkçe kelimelerin ilk hecelerinde k,l,n,r,s,t,v ünsüzlerinin yanında görülür.

älimizde “elimizde” (IV.7.56), ärdik “erdik” (IV.1.47), äsgiden “eskiden” (IV.19.18), äTdik “ettik” (IV.1.22). ävlendi “evlendi” (IV.1.9), kändileri “kendileri” (IV.19.13), närde “nerde” (IV.6.85).

Çokluk ekinde ve emir kipi 1. çokluk kişi çekimlerinde seyrek olarak görülür:

dëdilär “dediler” (IV.23.27), düşünälim “düşünelim” (IV.7.32).

Bazı alıntı kelimelerin ilk hecelerinde görülmektedir:

häpsiniñ “hepsinin” (IV.16.116), därdinde “derdinde” (IV.13.23), çätele “çeteler” (IV.7.40), tämiz “temiz” (IV.7.56)

¹² Anadolu ağızlarındaki ünlüler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sağır, 1997:377-390.

Türkmen: Türkçe kelimelerde b,g,l,s,y ünsüzlerinin yanında ortaya çıkar:

säniň (I.1.35), bänim (I.1.14), gävişi “gevişi” (I.6.31), tünläşirdiň “tünleşirdin” (I.1.13), yätim “yetim” (I.1.70).

Alıntı kelimelerde görülen örneklerde dudak ünsüzü v'nin tesiri bulunmaktadır:

ävlek “evlek” (I.4.81), mävsimi (I.1.47), cäviz “ceviz” (I.1.42).

Çepni: Bazı örneklerde dudak ünsüzü m'nin tesiri olmalıdır: büzmäli “büzmeli” (II.1.9), işlemäli (II.1.276).

Bu ünlü, bazı örneklerde Çepni ağzının karakteristik özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır:

ülkä “ülke” (II.9.165), ülkädeyis “ülkedeyiz” (II.9.150). yädıda “yedide” (II.8.20)

Manav: Türkçe ve alıntı kelimelerde genellikle ilk hecelerde görülür:

ärtesi (III.3.76), ävlen “evlen” (III.3.1), bälki “belki” (III.16.5), bäzdırme “bezdirme” (III.7.55).

Alıntı kelimelerde görülen örnekleri ise şunlardır: dävlet “devlet” (III.16.42), hârif “herif”(III.7.55).

1.1.1.1.2. í ünlüsü: i - ı arası yarı kalın, düz ve dar bir ünlüdür. i > ı değişmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Balıkesir ağızlarında kurallı olmayan bu ünlü, k ve ğ arka damak ünsüzlerinin yanında görülür. Türkmen ve Çepni ağızlarında tespit edilmiştir.

Türkmen: maķıneye “makineye” (I.5.2), anaňgıl “annengil” (I.5.10)

Çepni: kāmılı “kâmili” (II.8.28)

1.1.1.1.3. ó ünlüsü: ö - o arası geniş, yuvarlak ve yarı kalın bir ünlüdür. Çepni ağzında karakteristik olarak görülür. Bu ağız kadar yaygın olmamakla birlikte, Türkmen ağzında da rastlanmıştır. Yörük ve Manav ağız gruplarında bu ses yoktur.

Genellikle ö > o değişmesiyle ve ilk hecede meydana gelen bu ünlü, daha çok k ve g ünsüzlerinden gelişerek ortaya çıkmaktadır.

Çepni: bólge “bölge” (II.8.2), bóyle “böyle” (II.3.115), çóker “çöker” (II.12.80), dókersiň “dökersin” (II.4.155), góce “göce” (II.12.72), góç “göç” (II.10.19), gógcesuda “gökçesuda” (II.6.114), gómlē “gömleği” (II.9.266), gönderillerimiş “gönderirlermiş” (II.9.38), góñlúmden “gönlümden” (II.3.139), gör “gör” (II.3.92), göre “göre” (II.8.7), górenēmiz “göreneğimiz” (II.12.185), gótürülēdi (II.3.118), gózer “gözer” (II.5.30), gózünde “gözünde” (II.4.127), kók “kök” (II.6.113), kópēmiz “köpeğimiz” (II.10.144), kótü “kötü” (II.10.97), hóyle “öyle, şöyle” (II.12.208), óñce “önce” (II.9.177), óyle “öyle” (II.8.70), yórelerde “yörelerde” (II.5.165), yórúgler “yörükler” (II.4.7).

Alıntı kelimelerde görülen örnekleri şunlardır: kóy “köy” (II.8.1), górdese “gördese” (II.4.71).

Türkmen: Çepni ağızı kadar yaygın olmamakla birlikte birkaç kelime rastlanmıştır. göre “göre” (I.3.22, I.5.282), görüldü “görüldü” (I.5.249), gótürüyu “götürüyor” (I.5.1), görmedim “görmedim” (I.5.35).

1.1.1.1.4. ú ünlüsü: ü - u arası yarı kalın, dar ve yuvarlak bir ünlüdür. ü > u değişmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. ó ünlüsünde olduğu gibi, daha çok g ve k ünsüzleriyle başlayan ve ilk hecesinde ü ünlüsü bulunan kelimelerde görülür.

Balıkesir ağızlarından Çepni ağızının karakteristik sesi olan bu ünlü, seyrek olarak Türkmen ağızında da vardır.

Çepni: buğún “bugün” (II.10.108), gúccuK “küçük” (II.4.147), gúdemem “güdemem” (II.3.137), gúldür “güldür” (II.4.159), gümüş “gümüş” (II.12.128), günde “günde” (II.3.11), gündüz (II.5.120), gúnere “günere” (II.10.55), gúney “güney” (II.8.1), gúnünde (II.2.9), gúnüz “gündüz” (II.9.28), gúşlü “güçlü” (II.9.21), gúzelce (II.2.43), kúçücüK “küçücük” (II.2.19), kúrek “kürek” (II.4.127), kúF “küf” (II.4.85), öküzünen (II.4.105), sürgú “sürgü” (II.4.89), türkúyü “türküyü” (II.4.40).

Bu ses seyrek olarak b ve d gibi süreksiz ünsüzlerden sonra veya hüt l,s,ş,z gibi sürekli ünsüzlerden önce ortaya çıkmaktadır:

bútün “bütün” (II.7.72), dúvende “dövende” (II.3.11), úlķă “ülke” (II.9.25), úsdüne (II.4.163), úsdünde (II.12.92), úşde “üçte” (II.8.50), úzerinde (II.10.85).

Alıntı kelimelerle ilgili örnekleri şunlardır: ğúrbeynen “gübreyle” (II.9.257), ğúbre “gübre” (II.4.140), kúpe “küpe” (II.5.35), dúvled “devlet” (II.3.78).

Türkmen: Genellikle arka damak ünsüzü ğ'nın yanında görülür:

ġúlüm “gülüm” (I.3.27), ġünde”günde” (I.5.22), ġünne (I.5.23), ġünümüzde (I.5.75).

1.1.1.2. Yarı Dar Ünlüler

1.1.1.2.1. â ünlüsü: a-ı arası yarı dar, kalın ve düz bir ünlüdür. Çepni ve Türkmen ağızlarında tespit edilen bu ünlünün ortaya çıkışı kurallı değildir. Genellikle a sesinden ı sesine değişme (a>ı) ile ortaya çıkan bu ünlünün görüldüğü bazı örneklerde, y ünsüzü etkili olmuştur.

Türkmen: susáya “susaya” (I.1.73)

Çepni: ǵıramǵfon “gramofon” (II.1.242), torbaláyacık “torbalayacağız” (II.3.132), daǵállar “takarlar” (II.5.119).

1.1.1.2.2. ê ünlüsü: Kapalı e; e - i arası düz ve yarı dar bir ünlüdür. Ağız bölgesinde e > i veya i > e değişimleriyle ortaya çıkmaktadır. Çepni ve Yörük ağızlarında diğer ağızlara göre daha yaygındır.

Çepni: e > i daralmasıyla Türkçe kelimelerde görülen örnekleri şunlardır:

bêklenmez “beklenmez” (II.1.21), bêlinde “belinde” (II.1.51), bèn “ben” (II.3.108), dêyil “değil” (II.9.93), êvi “evi” (II.1.174), êvli “evli” (II.1.29), ġelelim “gelelim” (II.9.234), ġene “gene” (II.3.141), içeller “içerler” (II.7.48).

Alıntı kelimelerde, êveli (II.3.97), têkrar (II.2.33), dêrtler (II.3.110), dêvam (II.9.211), êzelden (II.7.62), mêydene “meydana” (II.3.78), nêyzen (II.2.31), hêr (II.3.94) örneklerinde tespit edilmiştir.

Tarihî dönemlerde i'li şekliyle kullanılırken, i > ê genişlemesiyle meydana gelen kapalı ê örnekleri ise şunlardır:

ênebilir “<in-” (II.9.10), êdiliyudu “<it- ‘etmek’ ” (II.6.28), êrtesi “<irte” (II.3.163), vêr “<bir-”(II.8.56), yêdirir “<yî”- (II.3.32).

Yörük: Türkçe kelimelerde e > i daralmasıyla ortaya çıkan örnekleri şunlardır:

çevre “çevre” (IV.13.28), dërin “derin” (IV.2.25), dëymeniñ “değirmenin” (IV.5.78), epey “epey” (IV.14.33), êrkek “erkek” (IV.2.58), êtek “etek” (IV.18.8), giremëyos “giremiyoruz” (IV.27.96), kêçi (IV.18.1), kürék (IV.3.84). Bu örneklerden bazılarında y ünsüzünün daraltıcı etkisi görülür.

Alıntı kelimelerde e > i daralması sonucunda meydana gelen örnekler ise şunlardır:

bëz “bez” (IV.14.56), bëze “beze” (IV.20.30), êvelâ “evvelâ” (IV.18.25), hërkes (IV.9.11), hëybe (IV.2.84), mërâsim (IV.9.2), mëdana (IV.2.60), mëyvalıdan (IV.4.25), pëlît (IV.18.23).

Tarihî dönemlerde i’li şekliyle kullanılırken i > e genişlemesi sonucunda meydana gelen kapalı ê örnekleri ise şunlardır:

dédilâr “<di- ‘dediler’ ” (IV.23.27), dëyvesiñ “di- ‘deyiversin’ ” (IV.27.2), êndir “<in- ‘indir’ ” (IV.9.102).

Manav: Türkçe veya alıntı kelimelerde e > i değişmesiyle meydana gelen örnekleri şunlardır: êkilebili_ü “ekilebiliyor” (III.13.1), tēpî “tepeyi” (III.3.51), tēKnelēde “teknelerde” (III.4.170), dēmet “demet” (III.13.46), dēvam “devam” (III.6.2).

Tarihî dönemlerdeki i’li örnekleri ise şunlardır: êKmeK “it-” (III.2.69), yërli “yir ‘yerli’ ” (III.5.46).

Türkmen: Tarihî dönemlerde i’li şekliyle kullanılırken i > e genişlemesi sonucunda meydana gelen kapalı ê örnekleri ise şunlardır:

dëye “<di- ‘diye’ ” (I.2.62), yërde “<yir ‘yerde’ ” (I.1.137), yëyu “<yi- ‘yiyor’ ” (I.1.36).

e > i daralmasıyla meydana örnekler ise şunlardır: epey “epey” (I.6.97), pëK “pek” (I.5.64).

1.1.1.2.3. ö ünlüsü: o - u arası kalın, yuvarlak ve yarı dar bir ünlüdür. o > u değişmesiyle ortaya çıkmaktadır. Örneklerin bir kısmında y ünsüzünün daraltıcı etkisi vardır.

Türkmen: mayalayõň “mayalıyorsun” (I.2.40)

Çepni: ö “o”(II.3.113), yöl “yol” (II.12.34)

Manav: dövarlāň “duvarlarını” (III.3.23)

Yörük: kilõmetiredir “kilometredir” (IV.12.93), õnnar “onlar” (IV.9.2), òrda “orada” (IV.9.9)

1.1.1.2.4. ô ünlüsü: ö - ü arası ince, yuvarlak ve yarı dar bir ünlüdür. ö > ü değişmesi sırasında oluşan bu ünlü, genellikle ilk hecesinde ö ünlüsü bulunan kelimelerde görülür. Örneklerden bir kısmında y ünsüzünün daraltıcı etkisi vardır.

Türkmen: döversin “döversin” (I.5.303), nõbet “nöbet” (I.3.211), õreme “üreme” (I.5.107)

Çepni: döveni “döveni” (II.6.48), dövennen “dövenle” (II.5.25), naldöken “naldöken” (II.10.132), öyle “öyle” (II.3.130).

Yörük: dördü “dördü” (IV.16.67), göre “göre” (IV.9.3), götürülür (IV.9.5), övê “<ögey ‘üvey’ ” (IV.23.110), gõmezdi “görmezdi” (IV.16.60).

bõberini “biberini” (IV.7.4), bõberi “biberi” (IV.7.12) örnekleri, i > ü > ö değişmesiyle meydana gelmiş olmalıdır.

1.1.1.3. Yarı Yuvarlak Ünlüler

1.1.1.3.1. â ünlüsü: a-o arası geniş, kalın ve yarı yuvarlak bir ünlüdür. Çepni ağzında tek örneği tespit edilmiştir. aparlā “hoparlör” (II.5.96)

1.1.1.3.2. ı ünlüsü: u-ı arası dar, kalın ve yarı yuvarlak bir ünlüdür. Ağız bölgesinde seyrek olan bu ünlü, u > ı değişmesiyle “bura” kelimesinin ilk hecesinde görülmektedir. Türkmen ve Çepni ağızlarında tespit edilmiştir. bırası “burası” (I.4.107); bırada “burada” (II.1.123), bırdā “burada” (II.1.121).

1.1.1.3.3. ĩ ünlüsü: i - ü arası dar, ince ve yarı yuvarlak bir ünlüdür. Bölgede i > ü değişmesiyle meydana gelen bu ünlü, Çepni ve Manav ağızlarında iki örnekte tespit edilmiştir. Bu örneklerde ortaya çıkmasında m ve b dudak ünsüzlerinin etkisi olmalıdır. Aşağıdaki “misafir” örneğinde bu kelimenin Arapça aslınında yuvarlak ünlülü olduğu gözde uzak tutulmamalıdır.

mīsāfirī “misafiri” (II.4.97), bīberi “biberi” (III.4.127)

1.1.1.4. Yarı Kısalmış Ünlüler

Normal sürelerinin altında boğumlanan ve bundan dolayı da belirginliği zayıflamış ünlülerdir. Ünlü kısalması, ünlü düşmesinin bir ön aşaması olarak genellikle dayanıksız ve dar ünlülerde meydana gelir (Günay, 2003:45).

1.1.1.4.1. ă ünlüsü: Boğumlanma süresi normalden daha kısa bir a ünlüsüdür. Genellikle kelime birleşmelerinde, ilk kelimenin sonunda görülür. a ünlüsüyle biten bir kelime, a ünlüsüyle başlayan diğer kelime ile birleşirken, birinci kelimenin sonudaki a ünlüsünün vurgusunun zayıflamasından dolayı boğumlanma süresi kısalır. Genellikle sürekli ünsüzlerden sonraki a ünlülerinde görülür.

Manav: havă_alanının “hava alanının” (III.17.70)

Yörük: dovāyınă_aldım “dua ile aldım” (IV.7.75), pară_alıyoñ “para alıyorsun” (IV.9.129), yazmă_atan “yazma atan” (IV.7.71)

1.1.1.4.2. ě ünlüsü: Boğumlanma süresi normalden daha kısa bir e ünlüsüdür. Tespit edilen iki örnekten birisi vurgusu zayıf orta hecede, diğeri kelime birleşmeleri sırasında birinci kelimenin sonunda görülmektedir.

Manav: ötēden “öteden” (III.4.51)

Yörük: şe_ederle “şey ederler” (IV.7.68). Yörük ağızındaki bu örnekte y’nin tesiri bulunmaktadır.

1.1.1.4.3. đ ünlüsü: Boğumlanma süresi normalden daha kısa bir ı ünlüsüdür. Genellikle kelime birleşmelerinde veya vurgusu zayıf orta hecede ortaya çıkar.

Yörük: görücü “korucu” (IV.16.94), gürüşa “kuruşa” (IV.23.84)

1.1.1.4.6. ũ ünlüsü: Boğumlanma süresi normalden daha kısa bir ü ünlüsüdür. Vurgusu zayıflamış orta hecelerde veya seyrek olarak kelime birleşmelerinde ilk kelimenin sonunda görülür.

Türkmen: götürüdü “götürürdük” (I.3.121), önüne “önüne” (I.4.149)

Çepni: südünen “süt ile” (II.5.88), türküş işi “türkü işi” (II.4.40), dūnüne “dügün ile” (II.5.94), türlülerini “türlülerini” (II.7.9)

Yörük: görüdü “görürdü” (IV.16.61), götümüşlē “götürmüşler” (IV.6.38), gübüre “gübre” (IV.14.38)

Tablo: 9 Balıkesir İli Ağızlarında Ünlüler*

	DÜZ					YUVARLAK		
	GENİŞ	YARI GENİŞ	YARI DÜZ		DAR	GENİŞ	YARI GENİŞ	DAR
		DÜZ	G E N.	D A R				
KALIN	a	â	ā	ī	ı	o	ö	u
İNCE	e	ê		î	î	ö	õ	ü
YARI KALIN	ä				í	ó		ú

* Kısa ve uzun ünlüler tabloya dahil edilmemiştir.

1.1.1.5. Uzun Ünlüler

Balıkesir ağızlarında uzun ünlüler birincil (aslı) ve ikincil uzun ünlüler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.1.1.5.1. Birincil Ünlü Uzunlukları

Eski Türkçede birincil ünlü uzunluklarının varlığı bilinmektedir.¹³ Bunlardan bazıları Türkçenin modern lehçelerinde korunmasına rağmen Türkiye Türkçesi yazı dilinde kaybolmuştur.

¹³ āb > av, āç- > acık-, bār > var, bēş > beş, ōt > od “ateş”, ūç > üç, sāt > süt, yök > yok vb. (Korkmaz, 2003:221).

Anadolu ağızlarında ise bu uzunlukların yer yer korunduğu görülür. Balıkesir ağızlarında tespit edilen birincil uzun ünlüler, ilk hecelerde görülmektedir.

1.1.1.5.1.1. Kelime Tabanlarında Ünlü Uzunlukları

ā ünlüsü

Çepni: tānıy¹⁴ “tanıyor” (II.5.188), yāTdīm¹⁵ “yattığım” (II.1.37), yāḥıyu “yakıyor” (II.6.54), yāyıldı “yayıldı” (II.8.9)

Manav: yāḳādım¹⁶ “yıkardım” (III.4.163)

Yörük: āldım¹⁷ “aldım” (IV.22.112), ġāldım¹⁸ “kaldım” (IV.19.23), āltı¹⁹ “altı” (IV.1.49)

ē ünlüsü

Manav: yēkemiş²⁰ “yıkamış” (III.10.13)

ī ünlüsü

Çepni: yīḳallar²¹ “yıkalar” (II.12.119)

Yörük: yīḳardıḲ “yıkardık” (IV.7.56)

ō ünlüsü

Türkmen: sōndü “söndü” (I.3.126)

Manav: sōndürmeKnen²² “söndürmekle” (III.1.31), bōreKlen²³ “börekle” (III.4.136)

Yörük: bōriyini “böregini” (IV.2.61)

ö ünlüsü

Manav: çöcuḲ²⁴ “çocuk” (III.10.3)

Yörük: çöcuḲ “çocuk” (IV.14.13)

¹⁴ Kırgızcada birincil uzunluklar: tānı- “tanımak” (Tekin, 1995:56).

¹⁵ yāt- “yatmak” (Küt. Uş. 25-21) (Korkmaz, 1994:21).

¹⁶ Özbekçede birincil uzunluklar: Buh. yū- “yıkamak” (Tekin, 1995:52).

¹⁷ Brahmi yazılı metinlerdeki uzunluklar: āl- “almak”, Türkm. al-, Yak. ıl-, Çuv. il- (Tekin, 1995:94).

¹⁸ Nijniy Novgorot Tatar Ağızında Birincil Uzun Ünlüler: Nijniy, kāl- “kalmak” : Yak. ḡāl-, Türkm. gāl- (Tekin, 1995:46).

¹⁹ āltı “altı” Den. Tav. / Küt. Tavş. (Korkmaz, 1994:20).

²⁰ Özbekçede birincil uzunluklar: Buh. yū- “yıkamak” : MK yū-, Türkm. yuv- < * yū- (Tekin, 1995:52); yāḳa- “yıkamak” (37 / 25, 46-2 / 86) (Gülensoy, 1988:26).

²¹ Özbekçede birincil uzunluklar: Buh. yū- “yıkamak” : MK yū-, Türkm. yuv- < * yū- (Tekin, 1995:52); yāḳa- “yıkamak” (37 / 25, 46-2 / 86) (Gülensoy, 1988:26).

²² Ana Türkçede uzun ünlülü kök ve gövdeler: sōn- “sönmek” : Terc. söyün- Tuhf. sövün-, Trk (TS)söyün-, Türkm. sōn- (Tekin, 1995:184).

²³ böreg “börek” (8 / 51, 32 / 1) (Gülensoy, 1988:26).

²⁴ Ana Türkçede uzun ünlülü kök ve gövdeler: çöḳa “çocuk” : Karag. şoyşka, Türkm. cōcuk (Tekin 1995:177).

1.1.1.5.1.2. Bazı Eklerdeki Ünlü Uzunlukları

Bu uzunluklar aslî şekillerden ziyade bazı ses olayları sonucu ortaya çıkma ihtimalini de düşündürmektedir.

+dē, +dā Bulunma Hali Eki

Yörük ağzında tespit edilmiştir. Bu ek -ki ekinden önce görülmektedir.

memleketdēki “memleketteki” (IV.9.14), sındırğıdēki “sındırğıdaki” (IV.7.107), içindēki “içindeki” (IV.9.45), başdākı “baştaki” (IV.24.94)

+lā-, +lē- İsimden Fiil Yapma Eki

Çepni: haşlāriK “haşlarız” (II.11.20), toPlāriK “toplarız” (II.11.20)

Yörük: yellēris “yelleriz” (IV.14.100)

1.1.1.5.2. İkincil Ünlü Uzunlukları

İkincil ünlü uzunlukları, ses olayları ile vurgu ve tonlamaya bağlı ünlü uzunlukları olmak üzere iki bölümde incelenmiştir.

1.1.1.5.2.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları

Ses olaylarına bağlı ünlü uzunlukları hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde görülür. Bu uzunluklar erime, büzülme ve ünlü kaynaşması gibi ses olayları sonucunda meydana gelmiştir.

1.1.1.5.2.1.1. Erimeye Bağlı Uzun Ünlüler

Erimeye bağlı uzun ünlüler ğ,n,r ve y sürekli ünsüzlerinin eriyip kaybolmasıyla meydana gelmektedir. Ünsüz erimesi sonucunda oluşan uzun ünlüler şunlardır: ā,ē,ē,ī,ī,ō,ō,ū,ū.

ā : ağ > ā (ğ erimesiyle)

Türkmen: ālarķana “ağlarken” (I.3.194), āzindā “ağzındaki” (I.6.30), bālarbaşına “bağlarbaşına” (I.3.350)

Çepni: ārırmiş “ağrırmiş” (II.4.172), bālamış “bağlamış” (II.3.5), bālarını “bağlarını” (II.1.55), bālıyu “bağlıyor” (II.3.7)

Manav: āleyiP “ağlayıp” (III.11.94), bāķuruņu “bağkurunu” (III.16.42), bālı “bağlı” (III.4.4)

Yörük: ālāş “ağlayış” (IV.14.78), āzına “ağzına” (IV.8.74), bāğur “bağkur” (IV.8.36), bālardıK “bağlardık” (IV.2.9)

ē : eġ > ē (ğ erimesiyle)

Yörük: dēneG “deġnek” (IV.10.34)

ī : iġ > ī (ğ erimesiyle)

Türkmen: sīmaz “sıġmaz” (I.4.184)

ō : oġ > ō (ğ erimesiyle)

Türkmen: dōrardı “doġrardı” (I.3.51), dōru “doġru” (I.6.27), ōlu “oġlu” (I.1.66)

Çepni: dōru “doġru” (II.5.104), ōlum “oġlum” (II.1.22)

Manav: bōmazdın “boġmazdın” (III.8.20), dōru “doġru” (III.3.205), ōlan “oġlan” (III.2.55).

Yörük: dōrarlā “doġrarlar” (IV.1.72), dōrulmuş “doġrulmuş” (IV.5.6), ōlan “oġlan” (IV.1.9), ōlaK “oġlak” (IV.23.51)

ö : öġ > ǫ (ğ erimesiyle)

Türkmen: dǫdü “dövdü” (I.3.100)

Çepni: ǫreTmennē “öġretmenler” (II.2.10)

Manav: dǫmiyis “dövmeyiz” (III.3.145), gǫsü “göġsü” (III.2.50)

Yörük: gǫsüne “göġsüne” (IV.23.130)

ū : ün > ū (n erimesiyle)

Çepni: tūleller “tünerler, hoplayıp zıplarlar; DLT. II.326-13, tūngit- ‘yukarıya doġru yükselmek’ ” (II.5.115) .

ē : er > ē (r erimesiyle)

Manav: bilgilēden “bilgilerden” (III.16.18), çözēdik “çözerdik” (III.7.29), derlēdin “derlerdi” (III.7.98), gezēken “gezerken” (III.8.63)

Yörük: biçēdik “biçerdik” (IV.12.43), ēKeKlē “erkekler” (IV.17.1), ētesi “ertesi” (IV.27.48), ilēde “ileride” (IV.15.5), tekēlek “tekerlek” (IV.14.69)

ī : ey > ī (y erimesiyle)

Manav: bīgirlē “beygirler” (III.3.26), bīliKlē “beylikler” (III.4.4), durabīli “durabeyli” (III.2.112), hībe “heybe” (III.6.8), nīse “neyse” (III.2.158), pīnirini “peynirini”(III.3.136), şīsi “şeysi” (III.6.57)

Yörük: kīfī “keyfi”(IV.3.88), zübīde “zübeyde” (IV.26.1)

ō, ū :ör > ō, ur > ū (r erimesiyle)

Yörük: yumūta “yumurta” (IV.12.107), gōmezdi “görmezdi” (IV.16.60)

1.1.1.5.2.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler

İki ünlü arasında kalan sürekli ğ,h,n,r ve y ünsüzlerinin yanlarındaki ünlülerle birlikte büzülmesiyle meydana gelmektedir Ağız bölgesinde büzülmeye bağlı ortaya çıkan uzun ünlüler şunlardır: ā, ā̄, ē, ē̄, ī, ī̄, ō, ō̄, ū, ū̄, ū̄.

ā : ağı > ā

Türkmen: bayrā “bayrağı” (I.1.8), bıçā “bıçağı” (I.5.57), ğısrā “kısrağı” (I.6.84), ōlā “oğlağı” (I.5.96), olcā “olacağı” (I.3.7)

Çepni: aṣṣā “aşağı” (I.2.13), ayā “ayağı” (II.12.150), bā “bağı” (I.1.52), bacā “bacağı” (II.6.109)

Manav: aṣṣā “aşağı” (III.1.33), ğulā “kulağı” (III.2.52), sacā “sacağı” (III.8.91), tere yā “tere yağı” (III.14.2)

Yörük: aṣṣā “aşağı” (IV.26.15), çıkacā “çıkacağı” (IV.12.59), çomā “çomağı” (IV.13.32), ğaymā “kaymağı” (IV.23.63)

ē : eği > ē

Türkmen: binecē “bineceği” (I.2.85), bōrē “böreği” (I.3.51), çōkelē “çökeleği” (I.1.54), gelecē “geleceği” (I.1.10)

Çepni: bilecē “bileceği” (II.9.140), ekmē “ekmeği” (II.4.163), gidecē “gideceği” (II.1.265)

Manav: ayçiçē “ayçiçeği” (III.13.4), meslē “mesleği” (III.3.34)

Yörük: göbē “göbeği” (IV.25.127), keṣgē “keşkeği” (IV.12.28), tüvē “tüfeği” (IV.1.36), yemē “yemeği” (IV.24.1)

ē̄ : eği > ē̄

Yörük: dēmennēde “değirmenlerde” (IV.13.6)

ī : ığı > ī

Türkmen: baltacılī “baltacılığı” (I.2.5), çarī “çarığı” (I.3.53), evlaTlī “evlatlığı” (I.1.57), ğazdī “kazdığı” (I.1.82)

Çepni: darlī “darlığı” (II.3.94), ğalabalī “kalabalığı”(II.2.5), ğatī “katığı”(II.3.116), hasdalī “hastalığı” (II.4.166)

Manav: aylī “aylığı” (III.8.5), fisdī “fıstığı” (III.11.86), yaTdī “yattığı” (III.2.119)

Yörük: çoKcalī “çokçalığı” (IV.8.56)

ĩ : iği > ĩ

Türkmen: çiflĩ “çiftliğı” (I.2.4), eyilĩ “iyiliğı” (I.4.123), kesdĩ “kestiğı” (I.1.36)

Çepni: çiflĩ “çiftliğı” (II.6.113), erdĩ “erdiğı” (II.1.12), geydĩ “giydiğı” (II.1.17), indĩ “indiğı” (II.9.18)

Manav: inicĩ “inekçiğı” (III.4.15)

Yörük: askerlĩ “askerliğı” (IV.1.19), enĩ “eniğı” (IV.17.131), geldĩ “geldiğı” (IV.26.29), geyĩ “geyiğı” (IV.23.134)

ö : öğü >  

Türkmen: b r n  “b   r n ” (I.3.175)

Manav: b r ne “b   r ne” (III.5.114)

Y r k: b rs n “b   rs n” (IV.24.92),  r k “   r k” (IV.24.50)

  : u u >  

T rkmen:  oc  “ ocu u” (I.1.69),  olt ma “koltu uma” (I.1.128), o umu l m “okumu lu um” (I.1.14), tomr  “tomru u” (I.3.21)

 epni: bonc  “boncu u” (II.1.56),  ocuk l muzda “ ocuklu umuzda” (II.6.6),  oc m “ ocu um” (II.1.22), o ud ma “okudu uma” (II.8.7)

Manav: boyundur  “boyunduru u” (III.2.4),  oc ma “ ocu uma” (III.2.117),  rlar “  urlar” (III.11.110)

Y r k:  oc  “ ocu u” (IV.26.7),  ov na “kovu una” (IV.1.41), o umu l m “okumu lu um” (IV.12.2), old n “oldu un” (IV.26.13)

 ,   :     >  ,  

 epni:  d r G ununu “   t r z ununu” (II.3.111)

Manav:  derdiK “   t rd k” (III.3.152)

 ,   :     >  ,  

T rkmen: d n “d   n” (I.1.32), g mlere “g   mlere” (I.5.65), g td m “g tt   m” (I.5.121), k t l  “k t l   ” (I.4.123)

 epni: b y y m “b y   y m” (II.1.263), b y d m “b y d   m” (II.1.24), d n “d   n” (II.1.15), g cc  “k     ” (II.3.66), d n “d   n” (II.3.119)

Manav: b l ne “b l   ne” (III.2.98), d nc l  “d   nc ler” (III.2.68)

Y r k:   r n  “  r   n ” (IV.21.49), d nde “d   nde” (IV.12.56)

ā : aha > ā

Türkmen: bār “bahar” (I.6.129), ırāt “rahat” (I.5.22), mālleye “mahalleye” (I.4.9), maslāt “maslahat” (I.2.129)

Çepni: mälledde “mahallede” (II.6.22), rātımıza “rahatımıza” (II.1.120)

Manav: ardāndadım “ardahandaydım” (III.9.1), bālıymış “pahalıymış” (III.8.15), ırāt “rahat” (III.3.110)

Yörük: bālı “pahalı” (IV.4.1), mälleden “mahalleden” (IV.6.110), rāTlaşdıķ “rahatlaştık” (IV.17.63), sāsı “sahası” (IV.22.14)

ā : eni > ā

Bazı Yörük köylerinde karakteristiktir. bām “benim” (IV.19.42), sām “senin” (IV.19.39)

ē : eri > ē

Türkmen: birbirlēne “birbirlerine” (I.4.193), ellēmizde “ellerimizde” (I.6.59)

Manav: ekinñeni “ekinlerini” (III.3.9), ellēnden “ellerinden” (III.8.1), gözlēmi “gözlerimi” (III.3.117)

Yörük: içēde “içeride” (IV.17.3), ötelēnde “ötelерinden” (IV.19.1), yēlēni “yerlerini” (IV.12.146)

ō : övü > ō

Türkmen: dōviri “dövüverir” (I.3.92)

Çepni: dōyüdün “dövüyordu” (II.4.184)

Manav: dōş “dövüş” (III.2.147)

ī : iyo > ī

Çepni: biçīdik “biçiyorduk” (II.5.22), dīK “diyoruz” (II.3.10), dīdik “diyorduk” (II.1.11), ekīseñ “ekiyorsun” (II.3.89)

Manav: bilmīm “bilmiyorum” (III.1.4), eKmīs “ekmiyoruz” (III.1.1)

Yörük: dīdik “diyorduk” (IV.12.106), dīler “diyorlar” (IV.12.94)

ō : iyo > ō

Manav: bağırō “bağırıyor” (III.3.108), basdırōlā “bastırıyorlar” (III.2.95), dolaşōlā “dolaşıyorlar” (III.3.85), ğākōlā “kalkıyorlar” (III.3.106)

Yörük: açōlā “açıyorlar” (IV.16.7), baķō “bakıyor” (IV.16.155), añladōrun “anlatıyorum” (IV.24.11), baķōlā “bakıyorlar” (IV.16.5)

1.1.1.5.2.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler

Art arda sıralı kelimelerden, birinci kelimenin son ünlüsü ve ikinci kelimenin ilk ünlüsünün kaynaşmasıyla meydana gelen uzun ünlülerdir. Ağız bölgesinde ünlü kaynaşması sonucunda oluşan ünlüler şunlardır: $\bar{a}$, $\bar{o}$, $\bar{i}$

$\bar{a}$: $a\_a > \bar{a}$

Türkmen: cum_̣āşamı “cuma akşamı” (I.3.299)

Manav: ğar_̣āç “kara ağaç” (III.17.62)

$\bar{o}$: $e\_o > \bar{o}$, $u\_a > \bar{o}$

Manav: n_̣ōceK “ne olacak” (III.9.2), şōrdan “şu aradan” (III.1.33)

$\bar{i}$: $u\_i > \bar{i}$

Manav: old_̣için “olduğu için” (III.1.58)

1.1.1.5.2.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları

Türkçe ve alıntı kelimelerde görülür. Bu uzunluklar, kelimenin kuvvetli bir şekilde vurgulanmak istenmesi veya seslenmelerde ortaya çıkmaktadır. Ağız bölgesindeki bu uzun ünlüler şunlardır: $\bar{a}$, $\bar{e}$, $\bar{i}$, $\bar{o}$, $\bar{u}$.

$\bar{a}$ ünlüsü

Türkmen: an_̣ā “anne” (I.3.97), has_̣ān (I.1.82), tāk (I.4.116), ol_̣āmaz (I.3.171)

Çepni: aĝ_̣ā “ağabey” (II.4.26), c_̣ārt (II.4.166), dayz_̣ā “teyze” (II.7.41), n_̣āsıl (II.1.113), olac_̣āK (II.1.238), t_̣ā “ta” (II.1.40), zam_̣ān (II.1.42)

Manav: an_̣ām (III.10.1)

Yörük: ambarımız_̣ā (IV.7.51), pır_̣ā “biraz” (IV.15.15)

$\bar{e}$ ünlüsü

Türkmen: biz_̣ē (I.2.14), dē (I.1.21), meyrēm “meryem” (I.1.78), ül_̣ē (I.3.43)

Çepni: çēk “çek” (II.4.125), dē “ta” (II.9.111), güzēlceciK (II.11.26), nerdē (II.4.141)

Manav: güzēl (III.4.75), isgiliyē “iskeleye” (III.6.40)

Yörük: çīnemēñ “çiğnemeyin” (IV.17.32), dönūsē “dönükse” (IV.11.10), güzēl (IV.1.62), nērde “nerede” (IV.14.1), unnarī “onları” (IV.27.100)

$\bar{i}$ ünlüsü

Çepni: barışıyī “barışıyor” (II.7.35)

Manav: allahīm (III.11.133)

Yörük: çīķ “çık” (IV.23.131)

ĩ ünlüsü

Türkmen: yedirdī “yedirdi” (I.1.72)

Çepni: alabilirīk (II.4.80), bellī “belli” (II.3.67), şindī (II.5.160), verdīk (II.3.151)

Manav: hīç (III.4.130), pitmīş “bitmiş” (III.11.109), vememīş “vermemiş” (III.8.63), yemyeşīl (III.4.34)

Yörük: alī “ali” (IV.16.124), bilmem kī (IV.12.122), fakīr (IV.23.141), yerdīk (IV.7.37)

ō ünlüsü

Türkmen: ğōca “koca” (I.3.73), pardōn (I.4.92), yōķ (I.1.79)

Çepni: ohō (II.1.25), yōķ (II.11.24)

Manav: hōş “hoş” (III.2.62)

Yörük: bōrdan “buradan” (IV.1.42), çōķ (IV.23.140)

ö ünlüsü

Türkmen: hōyle “şöyle” (I.3.55), öyle (I.5.302)

Çepni: bōyle (II.7.30), öyle (II.7.48)

Manav: hōle “şöyle” (III.4.173)

Yörük: bōle “böyle” (IV.23.142), öyle (IV.24.67)

ū ünlüsü

Türkmen: ossūn “olsun” (I.5.334), toPlanıyudū (I.1.34)

Çepni: bunū (II.4.54), oludū (II.6.135)

Yörük: būz “buz” (IV.9.111), ğuzūm (IV.24.31)

ü ünlüsü

Türkmen: bütūn (I.2.94)

Çepni: bütūn (II.1.243)

Yörük: bütūn (IV.21.38)

1.1.1.5.3. İkiz Ünlüler

İkiz ünlüler (difong), tek nefes baskısı altında oluşan birleşik ünlülerdir. Balıkesir ili ağızlarında yaygın olarak görülen ikiz ünlüler üç grupta toplanmıştır.

1.1.1.5.3.1. Eşit İkiz Ünlüler

İki ünlüsü de aynı sürede boğumlanmış ve aynı türden olan ikiz ünlülerdir. Büzülme olayı sonucunda oluşurlar. İki ünlü arasında kalan ğ,h,m, n ve y gibi sürekli ünsüzler, yanlarındaki ünlülerle birlikte büzülerek bu ünlü türünü oluştururlar. Ağız bölgesinde büzülme olayı sonucunda ortaya çıkan eşit ikiz ünlüler şunlardır: a_a, e_e, ı_ı, i_i, o_o, ö_ö, u_u, ü_ü

a_a

Türkmen: a_a “olumsuz cevap ünlemi” (I.3.108), da_a “ dağa” (I.3.349), a_aç “ağaç” (I.5.15)

Çepni: a_a “olumsuz cevap ünlemi” (II.1.266), ma_aallede “mahallede” (II.1.252), za_an “zaman” (II.3.143)

Manav: da_a “dağa” (III.1.18), sa_a “sana” (III.5.29), şa_aP “şahap” (III.4.21)

e_e

Türkmen: e_er “eğer” (I.4.70), gerçe_e “gerçeğe” (I.5.191), ye_emiyyũ “yiyemiyorsun” (I.5.94)

Çepni: ce_ennemdere “cehennemdere” (II.3.63), müse_eP “musahip” (II.10.86)

Yörük: e_eri “eğer” (IV.3.20), ke_eF “keyif” (IV.2.31)

ı_ı

Çepni: sı_ır “sığır” (II.3.1)

Manav: cı_ıl cıPlak “çırıl çıplak” (III.4.121), sı_ır “sığır” (III.1.16), yı_ın “yığın” (IV.1.9)

i_i

Çepni: di_i “değil” (II.4.7), di_ildi “değildi” (II.6.9), peki_i “pekiyi” (II.3.138), şişi_i “şişeyi”(II.7.113)

Manav: di_ıil “değil” (III.1.76), fadimi_ıi “fadimeyi” (III.2.156), teni_ıi “taneyi” (III.1.8)

Yörük: āmi_ıis “almayız” (IV.3.88), aşmi_ıis “açmayız” (IV.2.74), bili_ıim “bileyim” (IV.2.66)

o_ıo

Manav: ço_ıoncası “çoğunlukla” (III.9.84), do_ıo “doğuyor” (III.8.152), to_ıom “tohum” (III.7.36)

Yörük: no_ıot “nohut” (IV.13.9)

ö_ıö

Yörük: kö_ıönnere “köhünlere” (IV.6.56)

u_ıu

Manav: su_ıuK “soğuk” (III.13.41), nu_ıut “nohut” (III.13.23)

Yörük: yu_ıurruş “yoğururuz” (IV.12.129)

ü_ıü

Türkmen: dü_ıünü “düğünü” (I.5.78)

Çepni: söylü_ıüm “söylüyorum” (II.5.207)

Manav: tü_ıünnēde “düğünlerde” (III.3.149), yapü_ıü “yapıyor” (III.14.15)

Yörük: dü_ıünnerde “düğünlerde” (IV.8.56)

1.1.1.5.3.2. Yükselen İkiz Ünlüler

İkinci ünlüsü daha geniş ve vurgulu olan ikiz ünlü türüdür. Büzülme olayı sonucunda meydana gelir. İki ünlü arasında kalan ğ, h ve y gibi sürekli ünsüzlerin yanlarındaki ünlülerle birlikte büzülmesi, yükselen ikiz ünlüyü oluşturur. Ağız bölgesinde büzülmeye bağlı ortaya çıkmış yükselen ikiz ünlüler şunlardır: ı_ıo, i_ıa, i_ıe, i_ıo, u_ıa, u_ıā, ü_ıe.

ı_ıo

Yörük: annı_ıoruñ “anlıyorsun” (IV.12.31)

i_ıa

Manav: ni_ıayeti “nihayeti” (III.5.78)

i_ıe

Türkmen: di_ıe “diye” (I.4.173)

Çepni: di_ıe “diye” (II.3.113), eşi_ıe “eşiğe” (II.7.90), yi_ıenim “yeğenim” (II.4.12)

Manav: di_e “diye” (III.1.76), doki_en “dokuyan” (III.8.155), dursunbi_e “dursunbeye” (III.2.137), gezmi_e “gezmeye” (III.9.60), odi_e “odaya” (III.14.51), ši_e “şeye” (III.4.67), yēke_ip “yıkayıp” (III.9.86), yi_enne “yeğenlere” (III.7.21)
Yörük: baci_e “bacaya” (IV.5.41), bāli_en “bağlayan” (IV.6.7), di_enne “diyenlere” (IV.5.84), ši_eniñ “şişenin” (IV.1.13), yayli_e “yaylaya” (IV.6.28)

i_o

Manav: di_on “diyorum” (III.3.130)

Yörük: di_on “diyorum” (IV.12.40)

u_a, u_ā

Türkmen: mu_aKğak “muhakkak” (I.2.105), mu_ammede “muhammete” (I.3.178)

Çepni: mu_abiri “muhabiri” (II.1.2), mu_arebesinde “muharebesinde” (II.10.34), oğu_an “okuyan” (II.2.8)

Manav: mu_aPbet “muhabbet” (III.2.161)

Yörük: mu_aPbet “muhabbet” (IV.13.20), du_ākan “duyarken” (IV.1.25)

ü_e

Yörük: yörü_e “yürüye” (IV.5.51)

1.1.1.5.3.3. Alçalan İkiz Ünlüler

Birinci ünlüsü daha geniş ve daha vurgulu olan ikiz ünlülerdir. Alçalan ikiz ünlüler de büzülme olayı sonucunda meydana gelir. İki ünlü arasında kalan ğ, h, y gibi sürekli ünsüzlerin büzülerek kaybolması alçalan ikiz ünlüyü oluşturur. Ağız bölgesinde büzülmeye bağlı ortaya çıkan alçalan ikiz ünlüler şunlardır: a_ı, a_i, ā_i, ā_u, e_i, o_u, ö_ü.

a_ı

Türkmen: sa_ır “sağır” (I.5.232)

Çepni: alla_ım “allahım” (II.4.125)

a_i

Türkmen: da_i “dahi” (I.4.127), ğa_i “gayrı” (I.5.51)

Yörük: ğa_i “gayrı” (IV.1.74)

ā_i

Çepni: cā_ılim “cahilim” (II.6.87), sā_iPlerine “sahiplerine” (II.10.118).

Yörük: gā_in “gayrı” (IV.6.119)

ā_u

Manav: veyā_uT “veyahut” (III.16.9)

e_i

Türkmen: de_il “değil” (I.3.13), şe_it “şehit” (I.3.5), ne_i “neyi” (I.3.216)

Çepni: de_ilidi “değilidi” (II.4.120), ipe_i “ipeği” (II.4.74), ke_ifsizdi “keyifsizdi” (II.3.141), müse_iP “musahib” (II.10.70), tane_i “tāneyi” (II.3.116)

Yörük: de_iyo “değiyo” (IV.26.33)

o_u

Türkmen: no_u du “nohutu” (I.1.20)

Manav: so_uğ “soğuk” (III.3.141)

Yörük: yo_u t “yahut” (IV.2.51)

ö_ü

Yörük: bö_ün “bugün” (IV.12.94)

1.1.1.6. Kısa Ünlüler

Boğumlanma süreleri, normal süreli ünlülerden daha kısa olan ünlülerdir. Kelimelerin iç seslerinde veya kelime birleşmelerinde orta hece durumuna düşen hecelerde, vurgunun zayıflığından ortaya çıkar. Daha çok ekleşmeler sırasında görülür. Balıkesir ağızlarındaki kısa ünlüler şunlardır: ä, ě, ĩ, ĩ, ũ, ũ.

Türkmen: paşalılar “paşalılar” (I.3.139), oñarıdık “onarırdık” (I.3.121), dökerlerimiş “dökerlerimiş” (I.3.347), hafıf “hafif” (I.4.125), götürüdük “götürürdük” (I.3.121), önũñe “önüne” (I.4.149)

Türkmen ağızlarındaki kısa ünlüler, kelime içinde çoğunlukla dar ünlülerin ekleşmesi sırasında ortaya çıkar. Diğer kısaltmalar kelime tabanlarındaki orta hece vurgusunun zayıflığı sebebiyle meydana gelmektedir.

Çepni: Çepni ağızındaki kısa ünlüler genellikle iç seslerde vurgusuzluktan dolayı görülür. Kelime birleşmeleri sırasında ilk kelimenin son ünlüsünde de kısa ünlülere rastlanır.

ğamıyon “kamyon” (II.8.34), hafif “hafif” (II.6.122), harmanın (II.6.47), hayvanına (II.6.8), yayılıdı “yayılırdı” (II.12.110), evimizde “evimizde” (II.11.34), boyüyus “boyuyuz” (II.10.2), āyilem “ailem” (II.1.12), olüdü (II.12.18); türküşşi (II.4.40), altı_ay (II.3.135), arķası_üsdü (II.9.267)

Manav: Genellikle iç seslerde l,n,r,t ve y ünsüzlerinin yanındaki dar ünlülerde ve kelime birleşmeleri sırasında ilk kelimenin son ünlüsünde görülmektedir.

annatıceG “anlatacak” (III. 17.8), çalılara “çalılara” (III.2.167), yanıyu “yanıyor” (III.13.41), getıme “getirme” (III.4.155), elınen “el ile” (III.13.9), bulğurūnan “bulgur ile” (III.8.95), ğoyüvāmıř “koyuvermiş” (III.10.14), ğorūcumuz “korucumuz” (III.4.76), oTūmuř “oturmuş” (III.6.37), yolūvarımıř “yoluverirmiş” (III.10.69); havā_alanınıñ (III.17.70), onuncü_aya (III.3.13).

Yörük: Genellikle iç seslerde orta hecede veya ekleşme sırasında görülür.

arıfesi “arifesi” (IV.1.33), alıcılarımız “alıcılarımız” (IV.23.89), alınıdı “alınırdı” (IV.20.38), sarıvırıdı “sarıverirdi” (IV.16.128), biricēzi “biriceğizi” (IV.27.18), eşinen “eş ile” (IV.14.42), gelilerdi “gelirlerdi” (IV.16.141), harıte “harita” (IV.22.35), hePisini (IV.4.4), yenıden “yeniden” (IV.5.33), boyüyus “boyuyoruz” (IV.5.24), ğorūcu “korucu” (IV.16.94), ğurūřa “kuruşa” (IV.23.84), ğörüdü “görürdü” (IV.16.61), ğötūmüşlē “ğötürmüşler” (IV.6.38).

Kısa ünlülerden bir kısmı ünlü türemesi sonucu ortaya çıkmış ünlülerdir: etıraf “etraf” (IV.17.116), metıru “metre” (IV.1.29), vakıdine “vaktine” (IV.17.140), ğübūre “ğubre” (IV.14.38).

dovāyınā_aldım “dua ile aldım” (IV.7.75), parā_alıyoñ “para alıyorsun” (IV.9.129), yazmā_atan “yazma atan” (IV.7.71), altı_ay “altı ay” (IV.26.38) örnekleri ise kelime birleşmeleri sırasında ortaya çıkan kısa ünlülerdir.

1.1.1.6.1. Alıntı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Kısılması

Boğumlanma süreleri normal ünlülerden daha uzun iken kısalarak normal süreli ünlüye dönüşen ünlülerdir. Yazı dilinde uzun olarak telaffuz edilen bu ünlüler şunlardır: ā, ī, ū, ū.

a : ā > a

Ağız bölgesinde ön, iç ve son seslerde yaygın bir şekilde görülür.

Türkmen: acaba “acabā” (I.5.175), adet “ādet” (I.5.356), alāke “alāka” (I.6.114), alem “ālem” (I.1.36), ası “āsi” (I.5.195), aşıklar “āşıklar” (I.5.197), avadizi “havādisi” (I.5.277), bassı “bāzısı” (I.5.62), cafa “cefā” (I.5.22), cahile “cāhile” (I.3.235), devamızı “dāvāmızı” (I.5.249), davat “dāvet” (I.5.93), dergahına “dergāhına” (I.5.117), derya “deryā” (I.3.275), dovası “duāsı” (I.4.155), feda “fedā” (I.3.209), halin “hālīn” (II.5.80), hataya “hatāya” (I.3.233), ısmayıl “ismāil” (I.1.128), idara “idāre” (I.5.329), mali “mālik” (I.6.44), manakıP “menākıp” (II.4.164), musa “mūsā” (I.5.116), satı “zāten” (I.4.52), sūlayla “sūlāle” (I.2.1), münafıklar “münāfıklar” (I.5.235), şahan “şāhin” (I.6.36), tafa “defā” (I.3.232)

Çepni: acaba “acabā” (II.1.16), adede “ādete” (II.3.58), alati “āleti” (II.12.63), aşık “āşık” (II.1.30), bazı “bāzı” (II.1.6), casarat “cesāret” (II.2.34), cenazayı “cenāzeyi” (II.12.146), davaTlıdır “dāvetlidir” (II.5.97), eveliyatı “evveliyātı” (II.1.293), evlātı “evlātı” (II.10.51), ğalibe “ġālība” (II.1.123), hana “hāne” (II.8.48), hayatım “hayātım” (II.1.29), musayı “mūsāyı” (II.10.68), münakaşa “münākāşa” (II.3.16), münasıP “münāsip” (II.8.95), namısımınan “nāmusumla” (II.1.118), paTışa “pādişah” (II.5.169), tana “tāne” (II.7.107), tayini “tāyini” (II.6.89), yabancı “yabānisi” (II.6.33), yanı “yāni” (II.4.143), zatan “zāten” (II.1.23).

Manav: adetini “ādetini” (III.7.74), bazıları “bāzıları” (III.7.22), hatıralāndan “hātıralarından” (III.17.1), satan “zāten” (III.8.2), tana “tāne” (III.8.41), vastalā “vāsitaları” (III.1.58)

Yörük: abide “ābide” (IV.25.44), alāmin “ālemin” (IV.16.65), derafileleri “terāvileri” (IV.17.128), ğaliba “ġālībā” (IV.25.15), sade “sāde” (IV.6.76), sayibinin “sāhibinin” (IV.8.105), vasta “vāsıta” (IV.20.42)

e : ā > e

Türkmen: teze “tāze” (I.2.29), beleye “belāya” (I.3.233), evele “evvelā” (I.1.100), evletim “evlātım” (I.1.114), (I.6.29), teleşe “telāşe” (I.4.170)

Çepni: aleTdin “alāttin” (II.4.108), edet “ādet” (II.12.133), elemnden “ālemnden” (II.1.299), entereynen “entāriyle” (II.1.13), evlet “evlāt” (II.1.118), ille “illāhi” (II.1.194), mesele “meselā” (II.10.1), nezaketli “nezāketli” (II.2.46), tene “tāne” (II.1.219), veresete “verāsete” (II.8.46)

Manav: mesele “meselā” (III.1.1), teniyi “tāneyi” (III.2.45), tereFi “terāvih” (III.3.86)

Yörük: kesdene “kestāne” (IV.23.74), meremetli “merhāmetli” (IV.16.18), misefir “misāfir” (IV.17.52), sede “sāde” (IV.6.12), teze “tāze” (IV.23.123)

i : ī > i

Türkmen: aşiret “aşīret” (I.4.29), imandan “īmandan” (I.5.257), medine “medīne” (I.6.64), necibe “necībe” (I.3.102)

Çepni: aşireti “aşīreti” (II.3.193), haziran “hazīran” (II.6.38), haziniyi “hazīneyi” (II.9.201), idamlı “īdamlı” (II.9.138), ilân “īlan” (II.9.209), imanın “īmanın” (II.1.208), itibarıyla “itibarıyla” (II.7.57), kabileden “kabīleden” (II.9.1), medeni “medenī” (II.1.13), mesleki “meslekī” (II.1.120), miras “mīras” (II.1.98), nebiler “nebīler” (II.10.15), sūni “sūnnī” (II.10.2), vecibelerini “vecībelerini” (II.10.82)

e : ē > e

Çepni: meres “mīras” (II.11.24), zere “zīrā” (II.7.56)

o : ō > o

Çepni: göya “gūyā” (II.8.26)

u : ū > u

Türkmen: cumuriyeti “cumhūriyeti” (I.4.113)

Çepni: hububat “hubūbat” (II.4.78), musa “mūsā” (II.1.241)

Manav: cumuriyet “cumhūriyet” (III.5.39), tufan “tūfan” (III.11.1)

1.1.2. Ünlü Değişmeleri

1.1.2.1. Ünlü Kalınlaşması

1.1.2.1.1. Ünlü Kalınlaşmasıyla Meydana Gelen Dil Uyumu

Ünlü kalınlaşmasıyla meydana gelen dil uyumu kelime tabanlarıyla ek-fiil, ek, bağlaç ve edatlarda olmak üzere iki bölümde incelenmiştir.

1.1.2.1.1.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dil Uyumu

Ağız bölgesinde kelime tabanlarında ünlü kalınlaşmasıyla meydana gelen dil uyumu, yazı diline göre daha ileridir. Kalınlaşma yönündeki bu uyum, ilerleyici, gerileyici ve iki yönlü benzeşmeyle meydana gelmektedir. Bu uyum genellikle alıntı kelimelerde görülür.

1.1.2.1.1.1. İlerleyici Benzeşme ile Dil Uyumu

Alıntı kelimelerde görülen bu uyum, bütün ağız gruplarında yaygındır.

Türkmen: acamı “acemi” (I.4.97), āça “akçe” (I.4.190), aPdaslī “abdestliği” (I.5.157), amaleciliK “amelecilik”(I.1.15), ası “āsi” (I.5.195), ataş “ateş” (I.1.69), bāçasına “bahçesine” (I.2.116), davat “davet” (I.5.93), faķırlıK “fakirlik” (I.3.289), ġāyat “gayet” (I.4.23), ġayrat “gayret” (I.5.284), habarımız “haberimiz” (I.1.156), halıca “halice”(I.4.36), hançar “hançer” (I.5.159), hazıratı “hazreti” (I.5.278), ırāma’līn “rahmetliğin” (I.6.32), idāra “idare” (I.5.329), osıyatı “vasiyeti” (I.3.289), sābısıñıs “sahibisiniz” (I.3.15), satı “zaten”(I.4.52), sūlaylasına “sūlalesine” (I.2.1), şahan “şahin” (I.6.36), şoforlar “şoförler” (I.4.97), vaķıT “vakit”(I.3.27)

Çepni: alātı “aleti” (II.12.63), alıdan “aliden” (II.10.44), āmaTlı “ahmetli” (II.4.34), ataşa “ateşe” (II.7.19), ayladan “aileden” (II.3.22), bāça “bahçe” (II.11.33), bilādar “birader” (II.8.20), cenāzayı “cenazeyi” (II.12.146), dana “tane” (II.3.23), davaTlıdır “davetlidir”(II.4.97), darba “darbe” (II.9.16), eķonomısı “ekonomisi” (II.1.84), erāzımız “arazimiz” (II.8.47), faķırlıKdan “fakirlikten” (II.3.132), fasılla “fasülye” (II.3.112), ġavlınnan “kavliyle” (II.7.43), habar “haber” (II.12.172), hana “hane” (II.8.48), havla “helva”(II.12.208), heralda “herhalde” (II.5.193), hikāyası “hikayesi” (II.4.44), idāra “idare” (II.1.158), kāmılı “kamili” (II.8.28), ķuduratım “kudretim” (II.12.215), macırların “muhacirlerin” (II.9.113), māsulu “mahsulü” (II.8.48), mavşarda “mahşerde” (II.9.97), mıyana “muayene” (II.12.117), mināsıbısa “münasipse” (II.9.51), nasıbını “nasibini” (II.12.169), parsallandı “parsellendi” (II.7.153), peyġambara “peygambere” (II.9.89), pādışafin “padişahın” (II.9.125), sābı “sahibi” (II.8.13), tana “tane” (II.7.107), yabanısı “yabanisi” (II.6.33), yahnı “yahni” (II.5.142), yanı “yani” (II.1.84), zahmaTlıydin “zahmetliydi” (II.5.31), zatan “zaten” (II.1.23)

Manav: ataş “ateş” (III.2.51), ālāmına “alemine” (IV.7.15), bāçalāna “bahçelerine” (III.10.60), bāzan “bazen” (III.16.103), bigadiş “bigadiç” (III.8.15), ġayvada “kahvede” (III.8.11), habar “haber” (IV.10.61), hana “hane” (III.8.103), hançarı “hançeri”(III.11.49), harba “harbe” (III.2.108), hatıP “hatip” (III.1.60), manısadaķı

“manisadaki” (III.9.9), māsulu “mahsulü” (IV.16.103), satan “zaten” (III.3.179), tana “tane” (III.8.41), zafar “zafer” (III.17.125)

Yörük: acāmı “acemi” (IV.1.19), ālām “alem” (IV.14.66), alātı “aleti” (IV.12.33), alāmatı “alameti” (IV.17.4), āmadı “ahmeti” (IV.6.50), amale “amele” (IV.16.115), amaliyat “ameliyat” (IV.27.75), amariķası “amerikası” (IV.25.55), arafa “arife” (IV.20.25), asālat “asalet” (IV.8.50), aşırat “aşiret” (IV.8.51), bāça “bahçe” (IV.11.4), bigadış “bigadiç” (IV.6.28), bilādarım “biraderim” (IV.60), cāmiya “camiye” (IV.14.72), cenāzasını “cenazesini” (IV.10.20), cesāra’landım “cesaretlendim” (IV.6.21), cumartası “cumartesi” (IV.20.82), dāvāt “davet” (IV.14.75), domanışdan “domaniçten” (IV.8.1), faķırlıķ “fakirlik” (IV.20.71), ğavılınnan “kavliyle” (IV.14.45), ğayrat “gayret” (IV.23.33), ğayvası “kahvesi” (IV.6.14), ğıyāmat “kıyamet”(IV.6.37), ğıyāvātı “kıyafet” (IV.22.22), ğulūbalā “kulübeler” (IV.22.169), ğuvaTna “kuvvetle” (IV.1.79), hācat “hacet” (IV.24.37), haTca “hatice” (IV.22.163), idāramızı “idareimizi” (IV.8.23), ķātıbınna “katibiyle” (IV.22.21), mācır “muhacir” (IV.3.11), manavriya “manevraya” (IV.3.2), mıyıTdın “muhittin”(IV.7.109), nālınıla “nalinle” (IV.23.81), pādışāñ “padişahın” (IV.23.140), paťatıs “patates” (IV.14.72), rāmad (IV.21.68), santım “santim” (IV.22.35), zulum “zulüm”(IV.24.98)

1.1.2.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme ile Dil Uyumu

İlerleyici benzeşmede olduğu gibi alıntı kelimelerde görülmektedir.

Türkmen: amānet “emanet” (I.5.121), asas “esas” (IV.5.36), barat “beraat” (I.1.167), cafa “cefa” (I.5.22), camaliñ “cemalin” (I.6.75), comātıñ “cemaatin” (I.4.188), havlasını “helvasını” (I.2.135), ıķrarını “ikrarını”(I.2.65), iñsannıķ “insanlık” (I.3.226), ısdambulluymuş “istanbulluymuş” (I.4.12), manakıP “menakıp” (I.4.164), musāfirler “misafirler” (I.2.90), nışandan “nişandan” (I.1.60), samah “semah” (I.3.120), sulāle “sülale” (I.4.8), sülayman “süleyman” (I.6.19), tafa “defa” (I.3.232), turabısaķ “türabısak” (I.5.258), usdun “sütun” (I.5.291), zabırımız “zeburumuz” (I.3.168), zındanda “zindanda” (I.5.130)

Çepni: amānet “emanet” (II.9.30), asbabı “esbabı” (II.12.129), barāber “beraber” (II.9.67), duşman “düşman” (II.10.35), fisdannar “fistanlar” (II.1.18), göya “güya” (II.8.26), havla “helva” (II.12.208), ıdāre “idare” (II.12.39), ıkrar “ikrar” (II.10.129), ılacı “ilacı” (II.8.75), ınsannar “insanlar” (II.5.33), ısdambılı “istanbulu” (II.5.209), ısgan “iskan” (II.3.192), ıspanyayı “ispanyayı” (II.8.6), ırayı “lirayı” (II.9.26), mubarek “mübarek” (II.4.123), musāfirler “misafirler” (II.6.70), nıra “lira” (II.4.94), nuFusda “nüfusta” (II.1.68), sıgara “sigara” (II.3.70), suvāri “süvari” (II.6.8), zırahat “ziraat” (II.9.158), zıyan “ziyan” (II.1.234)

Manav: amānet “emanet” (III.7.94), bayazıda “beyazıda” (III.9.26), mñsan “insan” (III.11.75), mubāreK “mübarek” (III.1.29), nişan “nişan” (III.2.60), sabayat “sebahat” (III.2.46), sanaryoñuz “senaryonuz” (IV.17.47), sanatör “senatör” (IV.9.37), tımarcımız “timarcımız” (III.5.37)

Yörük: casur “cesur” (IV.25.106), cıyrannı “ceryanlı” (IV.14.106), comāT “cemaat” (IV.1.56), fisdannā “fistanlar” (IV.21.84), nofus “nüfus” (IV.25.61), pıraz “biraz” (IV.12.81), zanāt “zenaat” (III.3.35), zaval “zeval” (IV.25.97), zırāt “ziraat” (IV.5.4)

1.1.2.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme ile Dil Uyumu

Alıntı kelimelerde görülür.

Türkmen: ayniyat “ayniyat”(I.4.196), barabar “beraber” (I.2.128), ısmayıl “ismail”(I.1.128)

Çepni: amanatımı “emanetimi” (II.3.53), barabağ “beraber” (II.3.160), pādışah “padişah” (II.9.11)

Manav: barabā “beraber” (III.6.39)

Yörük: manısa “manısa” (IV.8.6), haralda “herhalde” (IV.8.46), sanator “senatör” (IV.3.15), zırāyat “ziyaret” (IV.22.172)

1.1.2.1.1.2. Ek- fiil, Ek, Bağlaç ve Edatlarda Meydana Gelen Dil Uyumu

Bu uyumların kelime tabanlarındaki uyumlardan farkı alıntı kelimelerle birlikte Türkçe kelimelerde de görülebilmektedir.

Ek-fiil, -ken zarf-fiil eki , -ki aitlik eki, ki bağlacı, ile edatı ve -iver- tezlik fiili bu uyumun görüldüğü yerlerdir.

Ek-fiil

Bu uyum i- fiilinin kelime tabanına eklenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Kalın ünlüyle sona eren kelime tabanı, üzerine gelen eki de kalınlaştırır. Bu durum ek-fiilin bütün çekimlerinde görülür.

Türkmen: olanısa “oğlan ise” (I.2.63), varısa “var ise” (I.1.98), atdımdı “attım idi” (I.1.166), nasılıdı “nasıl idi” (I.5.325), yavızıdı “yavuz idi” (I.2.109), yemiylarıdı “yemiyorlar idi” (I.1.35), boludu “bol idi” (I.2.112), buyudu “bu idi” (I.2.25), ondanıdı “ondan idi” (I.1.18), oTdumudu “oturduğum idi” (I.3.199), sālamdı “sağlam idi” (I.2.47), varıdı “var idi” (I.1.37), olmuşumuş “olmuş imiş” (I.1.63), varımış “var imiş” (I.1.157)

Çepni: ğıtısa “kıt ise” (II.3.96), iñsanısañ “insan isen” (II.11.45), meciburusam “mecbur isem” (II.1.298), varısa “var ise” (II.12.28), azıdı “az idi” (II.12.23), boludu “bol idi” (II.4.187), çoğudu “çok idi” (II.8.47), ğargınıdı “kargın idi” (II.4.139), normalıdı “normal idi” (II.3.97), oyudun “o idi” (II.9.208), uzanıdım “uzanır idim” (II.9.273), varıdı “var idi” (II.2.18), yokudu “yok idi” (II.9.201), parlarımış “parlar imiş” (II.5.130), yandanımış “yandan imiş” (II.4.49)

Manav: damıdın “damı idi” (III.7.1)

Yörük: bāladımdı “bağladım idi” (IV.23.26), fenāyıdı “fena idi” (IV.9.123), varıdı “var idi” (IV.12.6), uygunusa “uygun ise” (IV.8.98)

Tezlik fiili : -ver-

Manav ve Yörük ağızları dışında görülmez.

Manav: bulūrun “buluveririm” (III.11.97), ğoyūvāmış “koyuvermiş” (III.10.14), ğoyvuruğan “koyverirken” (III.11.39), ğuruvudu “kuruverdi” (III.3.43), oluvasıñlā “oluversinler” (III.10.25), satıvırıym “satıvereyim” (III.10.1), tıkanıvarıyu “tıkanıveriyor” (III.10.49)

Yörük: çıkarıvıcañ “çıkarıvereceksin” (IV.3.113), çalıvırı “çalıverir” (IV.11.25), çalıurdu “çalıverirdi” (IV.16.85), ğoyuvumamış “koyuvermemiş” (IV.16.162), ovalayvırcañ “ovalayıvereceksin” (IV.12.124), oynāvırıP “oynayıverip” (IV.21.32)

Zarf-fiil eki : - ken

Ağız gruplarının tamamında genellikle genişlemiş şekilleriyle görülür.

Türkmen: ālarķana “ağlarken” (I.3.194), alırķana “alırken” (I.1.88), oluķana “olurken” (I.4.211), duruķana “dururken” (I.3.99), ıřırķana “ışırken” (I.3.115), varıķana “varırken” (I.5.337)

Çepni: burdayķana “burdayken” (II.3.142), oluķan “olurken” (II.1.12), savırıķan “savururken” (II.4.113)

Manav: alcaķķana “alacakken” (III.11.107), baķāķan “bakarken” (III.3.102), duruķan “dururken” (III.1.29), mındarıĝan “mundarken” (III.5.97), vāķana “varken” (III.6.29), ĝadāķa “kadarken” (III.4.114)

Yörük: sāķana “saĝken” (IV.16.88), saracāķan “saracakken” (IV.24.56), yōķana “yokken” (IV.21.58), yapıdırıķanalı “yaptırırken” (IV.23.125). şu biçim ise genişlemenin görüldüĝü ince sıralı bir örnektir: giderkeneli “giderken” (IV.23.147)

Aitlik eki : - ki

Yazı dilinde dil uyumunu bozan -ki aitlik eki, ağız bölgesinde çoĝunlukla uyuma girmektedir.

Türkmen: ařřāķı “ařaĝıki” (I.3.104), ĝızıkıla “kızınkiler” (I.5.72), sōnaķı “sonraki” (I.6.7), yandaķı “yanındaki” (I.5.153), zamañķı “zamanki” (I.3.122)

Çepni: ĝarřısındaķı “karşısındaki” (II.1.297), ĝıyımızdaķı “kıyımızdaki” (II.3.2), sōnaķınnar “sonrakiler” (II.1.104), zamañķı “zamanki” (II.9.200)

Manav: altındaķı “altındaki” (III.11.74), ĝořudaķınnar “koşudakiler” (IV.5.36), sōnaķını “sonrakini” (III.17.71)

Yörük: arķadaķınnarı “arkadakileri” (IV.12.112), zamañķı “zamanki” (IV.22.21).

İle Edatı: - IA(n)

Balıkesir ağızlarında “ile” edatının genellikle ekleşmiş ve -n ünsüzüyle genişlemiş şekli kullanılır. Genişleyen bu şekil, benzeşme yoluyla çoĝu zaman l ünsüzünü n ünsüzüne dönüştürür veya daha sonra kaybolur.

Türkmen: ĝařınnar “kaşıkla” (I.1.140), ĝazınnar “kazıkla” (I.3.328)

Çepni: çobancılınnar “çobancılıkla” (II.4.144), ĝolayınnar “kolayla” (II.3.80), rāzısıyna “rızasıyla” (II.3.46)

Manav: alıynar “aliyle” (III.3.98)

Yörük: maķasınnar “makasla” (IV.2.34), yabālan “yabayla” (IV.13.14), yaĝına “yaĝla” (I.8.94).

Bağlaç veya Edat Olan “ki”

Kuvvetlenlendirme edatı veya bağlaç olarak kullanılan ki'nin, aslî veya genişletilmiş şekillerinin ünlü kalınlaşmayla meydana gelen damak uyumuna girdiği görülür. Bu uyum ağız gruplarının tamamında mevcuttur.

Türkmen: görmüyum kıum “görmüyorum ki” (I.1.91), yōdu kı “yoktu ki” (I.2.44), yoK ğu “yok ki” (I.3.69)

Çepni: ğalmadı kı “kalmadı ki” (II.6.67), tanımıy kı “tanımıyor ki” (II.4.118), yoK ğu “yok ki” (II.9.252), yoğudu kı “yoktu ki” (II.3.96)

Manav: daş kı “taş ki” (III.1.75), diyu kı “diyor ki” (III.6.41), vāsa kı “varsa ki” (III.11.19)

Yörük: yapmayıs kı “yapmayız ki” (IV.12.145). deyoru kınalı “diyor ki” (IV.23.126).

Aşağıdaki şekiller genişlemeye uğramış ince sıralı örneklerdir. demiş kineli “demiş ki” (IV.23.144), der kine “der ki” (II.12.158), neden kine “neden ki” (IV.27.109)

1.1.2.1.2. Ünlü Kalınlaşmasıyla Meydana Gelen Dil Uyumsuzluğu

1.1.2.1.2.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dil Uyumsuzluğu

Yazı dilinde uyumlu olan bazı kelime tabanları Balıkesir ağızlarında uyumsuzluk gösterir. Dil uyumsuzluğu en çok Çepni ve Yörük ağızlarında görülür. Örneklerin bir kısmındaki değişmelerde damak ünsüzleri etkili olmuştur.

Türkmen: ıraberiñ “rehberin” (I.4.146)

Çepni: bilāzzıK “bilezik” (II.8.53), esğı “eski” (II.8.55), ğıder “gider” (II.8.65), ğuler “güler” (II.3.110), şimdi “şimdi” (II.12.27), şindı “şimdi” (II.8.75), uzerinde “üzerinde” (II.7.84), yirma “yirmi” (II.7.148).

Alıntı kelimelerde meydana gelen uyumsuzluklar şunlardır: çünkü “çünkü” (II.8.58), devrāda “devirde” (II.9.275), havesdir “hevestir” (II.1.163), hükümaTmış “hükümetmiş” (II.6.100), ilhan “leĝen” (II.5.149), mañgene “mengene” (II.9.248), mükellaF “mükellef” (II.12.212), şıFamızı “şivemizi” (II.4.1)

Manav: memlikata “memlekete” (III.8.53)

Yörük: bilān “bile” (IV.27.72), günayda “güneyde” (IV.19.4), imranırsıñ “imrenirsin” (IV.23.59), isdāsa “isterse” (IV.6.15), kop̄inen “köpekle” (IV.3.91), niya “niye” (IV.10.43), türkiyaya “türkiyeye” (IV.6.45).

Alıntı kelimeler meydana gelen uyumsuzluklar şunlardır: alentirik “elektirik” (IV.17.9), çüñku “çünkü” (IV.17.78), eylul “eylül” (IV.17.75), fadima “fadime” (IV.16.64), fasilyanıñ “fasülyenin” (IV.24.5), guva’li “kuvvetli” (IV.1.25), ilān “leğen” (IV.14.76), mandil “mendil” (IV.14.56), şekar “şeker” (IV.22.20), vezīfalar “vazifeler” (IV.9.86)

1.1.2.1.2.2. Eklerin Sebep Olduğu Dil Uyumsuzluğu

Balıkesir ili ağızlarında çeşitli sebeplerden dolayı bazı eklerde ortaya çıkan ünlü kalınlaşmaları dil uyumunu bozmaktadır.

Gelecek Zaman Eki : - caḲ

Gelecek zaman eki Manav ve Yörük ağızlarında bazen dil uyumunu bozabilmektedir. Bunda ekin yapısındaki k ve g damak ünsüzlerinin etkisi olmalıdır.

Manav: vēcaḲlāmiş “vereceklermiş” (III.10.23), vēmicām “vermeyeceğim” (III.10.26)

Yörük: gidecaḲ “gidecek” (IV.20.46), olmīcaḲ “olmayacak” (IV.22.152), yicaḲsıñ “yiyeceksin” (IV.20.1), yinecā “yenecek” (IV.24.1)

Görülen Geçmiş Zaman Eki : -dı

Bu uyumsuzluk Manyas’a bağlı bir Çepni köyü olan Kapaklı köyü ağzında tespit edilmiştir. Ek sonundaki k damak ünsüzü bu kalınlığın ortaya çıkış sebebi olmalıdır.

Çepni: şu didıḲ bu didıḲ “şu dedik bu dedik” (II.8.19)

Ek-fiil

Buradaki kalınlaşmanın sebebi ekten önce kullanılan şimdiki zaman -yor eki olmalıdır. Şimdiki zaman -yor ekinden sonra kalın sıralı olarak kullanılan bu ekler, zaman ekinin kaybolmasına rağmen kalın olarak kullanılmaya devam etmişlerdir.

Manav: arıyusañ “arıyorsan” (III.5.25), bilmūsa “bilmiyorsa” (III.5.64)

Yörük: aliveriydı “aliveriyordu” (IV.8.27), edīdıK “ediyorduk” (IV.8.35), geyyidıK “giyyiyorduk” (IV.17.94), ūraşıydı “uğraşıyordu” (IV.8.28), yumeyisa “yıkamıyorsa” (IV.7.58).

Sıfat-fiil Eki : - acaK

Yörük ve Manav ağızlarında görülmektedir. Bu kalınlaşmada ğ'nin etkisi olmalıdır. Yaygın değildir.

Manav: gelivicā “gelivereceği” (III.11.45)

Yörük: dēcām “diyeceğim” (IV.22.57), içicāni “içeceğini” (IV.22.149), yicāni “yiyeceğini” (IV.22.149), yicāmı “yiyeceğimi” (IV.22.59).

Çokluk Eki : - IAr

Yörük ve Manav ağızlarında diğer ağızlara göre daha yaygındır.

Türkmen: Türkmen ağızlarından Edremit'e bağlı Hacıaslanlar köyünde görülür. Bu uyumsuzluk Çanakkele yöresi Tahtacı Türkmenlerinden Çiçili oymağına ait olan Türkmenlere özel bir durum olmalıdır.²⁵

biliyila “biliyorlar” (I.6.8), idiylāmiş “ediyorlarmış” (I.4.199)

Çepni: aliyar “alıyorlar” (II.12.94)

Manav: alūlā “alıyorlar” (III.7.46), bakūlā “bakıyorlar” (III.2.121), dūlā “diyorlar” (III.2.129), geçūlā “geçiyorlar” (III.2.124), idūlā “ediyorlar” (III.5.3), oynūlā “oynuyorlar” (III.2.158)

Yörük: çıkarīlar “çıkarıyorlar” (IV.10.33), bōTdūrīlā “böğürttürüyorlar” (IV.1.78), geliveriyilar “geliveriyorlar” (IV.7.62)

Aitlik Eki : - ki

Aitlik eki sadece Türkmen ve Çepni ağızlarında dil uyumunu bozmaktadır. benimkī “benimki” (I.3.225), şimdikīnı “şimdikini” (II.2.24)

Bildirme Eki : - dur

İsimlerde ve fiillerde kullanılan bu ek kuvvetlendirme, ihtimal ve bildirme işlevi yapar. Bu ek muhtemelen eski kalın ve yuvarlak şeklini korumaktadır.

Türkmen: girmişdursuñ “girmiştirsin” (I.5.99), öyledur “öyledir” (I.5.307), senedur “senedir” (I.5.3), tehlikelidur “tehlikelidir” (I.3.92).

²⁵ Çanakkele sınırları içerisinde yaşayan Tahtacılar “Çiçili” oymağına mensup olup Balıkesir'deki Tahtacılardan yer yer farklı ağız özelliklerine sahiptirler.

Ünlünün düzleştiği örnekler, yine Çanakkale / Ayvacık yöresinden, Edremit civarlarına göç eden ve Çiçili oynağına ait olan Tahtacı Türkmenlerine aittir.

öretmendir “öğretmendir” (I.4.166), örencidir “öğrencidir” (I.4.166).

1.1.2.1.3. İnce Sıradan Kalın Sıraya Uyum Değişmesi

İnce sıralı iken, kelime içerisindeki ünsüzlerin veya başka faktörlerin etkisiyle kalın sıraya geçen kelimelerdeki değişmedir. Bu örneklerden bir kısmının her iki şekli de kullanılmaktadır.

Türkmen: cızarıķ “çizeriz” (I.5.65), hızmaTcı “hizmetçi” (I.2.129), orf “örf” (I.4.42)

Çepni: cıñğan “çingene” (II.8.12), cırıtı “ciriti” (II.10.142), cızamasaķ “çizemezsek” (II.3.16), cızgılı “çizgili” (II.11.6), çī “çiğ” (II.5.77), çıyna “çiğne” (II.9.247), dayzā “teyze” (II.7.41), gúccuķ “küçük” (II.4.147), ırafıķ “refik” (II.5.182), şındı “şimdi” (II.12.12), yādıda “yedide” (II.8.20)

Manav: bıķılır “bükülür” (III.7.120), cızām “çizelim” (III.2.84), dımasa “demese” (III.10.50), umar “ömer” (III.4.104)

Yörük: cırt “cirit” (IV.8.96), cızgıla “çizgiler” (IV.11.30), havas “heves” (IV.10.87), hızmaT “hizmet” (IV.23.10), ırafıķ “refik” (IV.8.12), kırmayı “kirmeni” (IV.24.43), yasır “esir” (IV.21.79)

1.1.2.2. Ünlü İncelmesi

1.1.2.2.1. Ünlü İncelmesiyle Meydana Gelen Dil Uyumu

Balıkesir ağızlarında ünlü incelmesiyle meydana gelen dil uyumu, yazı diline göre kelime tabanlarında daha ileri, ekleşme sırasında ise daha zayıftır.

1.1.2.2.1.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dil Uyumu

Kelime tabanlarında ünlü incelmesiyle meydana gelen dil uyumu ilerleyici, gerileyici ve iki yönlü benzeşme sonucunda meydana gelir.

1.1.2.2.1.1.1. İlerleyici Benzeşme ile Dil Uyumu

İlerleyici benzeşme ile meydana gelen dil uyumu alıntı kelimelerde daha yaygındır.

Türkmen: beker “bekar” (II.6.37), beleye “belaya” (I.3.233), bülöv “bülüğ” (I.4.143), dünyeye (I.3.178), erken “erkan” (I.5.268), eşgiyeler “eşkiyalar” (I.3.348), evletim “evlatım” (I.1.114), evliyeymiş “evliyaymiş” (I.6.29), ğaribenik “garibanız” (I.4.213), ğazinede “gazinoda” (I.3.134), gülüzler “gülizar” (I.1.22), hazîrende “haziranda” (I.1.70), ille “illa” (I.3.3), kenerine “kenarına” (I.6.85), meKdiP “mektup” (I.6.5), mekeni “mekanı” (I.3.327), memmünüm “memunum” (I.6.67), mesele “mesela” (I.4.35), mezer “mezar” (I.3.191), minten “mintan” (I.2.55), niyez “niyaz” (I.4.173), tekrer “tekrar” (I.2.101), televizen “televizyon” (I.6.3), tercimen “tercüman” (I.5.116);

birez “biraz” (I.2.29), birkeç “birkaç” (I.6.74). Son örnekler Türkçe olan birleşik kelimelerde görülmektedir.

Çepni: akiserli “akhisarlı” (II.4.13), cellet “cellat” (II.9.147), emseller “emsaller” (II.5.148), evlet “evlat” (II.1.118), favrike “fabrika” (II.10.8), ğalibe “galiba” (II.9.205), hazîren “haziran” (II.5.93), ille “illa” (II.5.194), iñker “inkar” (II.1.307), isgen “iskan” (II.9.80), kile “kilo” (II.2.16), meKdiP “mektup” (II.3.143), mēmirse “memursa” (II.12.181), mēmürü “memuru” (II.12.101), meres “miras” (II.11.24), mesele “mesela” (II.10.1), meýdene “meydana” (II.3.78), mezer “mezar” (II.8.30), neşeşdiyi “nişastayı” (II.12.72), ölüzgernen “rüzgarla” (II.5.29), rüzger “rüzgar” (II.4.113), semerkenTden “semerkanttan” (II.10.19), süleymen “süleyman” (II.1.89), televizeni “televizyonu” (II.12.28), üçüTden “vücuttan” (II.9.270), yekünün “yekûnu” (II.9.113), zere “zirā” (II.7.56);

birez “biraz” (II.1.256), bires “biraz” (II.5.168), birkeç “birkaç” (II.12.167). Son örnekler Türkçe olan birleşik kelimelerde görülmektedir.

Manav: ezeninden “ezanından” (III.2.71), lereken “lirayken” (III.9.25), lire “lira” (III.8.3), mesele “mesela” (III.1.1), mere “mera” (III.16.77), misēfir “misafir” (III.1.56), mobillesi “mobilyası” (III.8.44), örüzger “rüzgar” (III.1.12), paPrike “fabrika” (III.3.35), rüzger “rüzgar” (III.1.36);

birez “biraz” (III.3.182). Son örnek Türkçe olan birleşik kelimelerde görülmektedir.

Yörük: beker “bekar” (IV.14.63), bele “bela” (IV.27.100), düKgencilē “dükkancılar” (IV.25.12), embiyeyi “enbiyayı” (IV.16.131), evletlē “evlatları” (IV.16.4), ezen “ezan” (IV.12.70), fiyet “fiyat” (IV.22.21), gülüsden “gülüstan” (IV.6.74), harīte “harita” (IV.22.35), hazīren “haziran” (IV.2.44), hücum “hücum” (III.22.30), kesdene “kestane” (IV.23.77), kirezli “kirazlı” (IV.2.46), lele “lale” (IV.1.82), lere “lira” (IV.8.115), lireye “liraya” (IV.18.11), meKdiP “mektup” (IV.3.12), meken “mekan” (IV.24.14), mere “mera” (IV.14.2), mereKden “meraktan” (IV.24.30), merhemetsiz “merhametsiz” (IV.25.89), meriye “meraya” (IV.19.15), mesele “mesela” (IV.12.105), meşgil “meşkul” (IV.17.56), meydende “meydanda” (IV.21.50), misefir “misafir” (IV.17.52), õzger “rüzgar” (IV.17.86), patekesinden “patikasından” (IV.18.1), perşen “perişan” (IV.25.89), rüzgerde “rüzgarda” (IV.14.22), sekedini “zekatını” (IV.21.14), tehnedde “tenhada” (IV.10.88), videyi “vidayı” (IV.9.37);

birez “biraz” (IV.6.128), birkeç “birkaç” (IV.20.42), birkeş “birkaç” (IV.18.45). Son örnekler Türkçe olan birleşik kelimelerde görülmektedir.

1.1.2.2.1.1.2. Gerileyici Benzeşme ile Dil Uyumu

Türkmen: dene “tane” (I.1.57), elem “alem” (I.3.16), esger “asker” (I.5.73), söhbetini “sohbetini” (I.3.147), teze “taze” (I.2.29)

Çepni: bugün “bugün” (II.1.307), dene “tane” (II.8.1), edet “adet” (II.12.133), elemnden “alemden” (II.1.299), esgerlīni “askerliğini” (II.3.168), ılesıK “klasik” (II.1.48), söhbeT “sohbet” (II.9.141), tene “tane” (II.7.150)

Manav: esgeriyiñ “askeriyim” (III.2.107), māsülü “mahsulü” (III.13.26), (III.1.36), şöför “şoför” (III.2.101), teni_i “taneyi” (III.1.8), teniyi “taneyi” (III.2.45)

Yörük: bugün “bugün” (IV.8.72), ceTde “cadde” (IV.27.105), edet “adet” (IV.14.53), esger “asker” (IV.22.28), eteş “ateş” (IV.17.2), henife “hanife” (IV.24.12), lesdiK “lastik” (IV.1.31), tene “tane”(IV.12.35), teze “taze” (IV.23.123)

1.1.2.2.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme ile Dil Uyumu

Türkmen: müsēbiyiñ “musahibiyin” (I.5.346), siyēsete “siyasete” (I.3.201), teleşe “telaşe” (I.4.170), türkeli “türkali” (I.1.11)

Çepni: müsēb “müsāhib” (II.9.187), entereynen “entariyle” (II.1.13), enteriler “entariler” (II.12.187), veresete “verasete” (II.8.46), nezaketli “nezaketli” (II.2.46)

Manav: tereFi “teravih” (III.3.86)

Yörük: enteri “entari” (IV.3.122), ferece “ferace” (IV.19.45), müsevirleriñ “misafirlerin” (IV.14.76), terefisini “teravisini” (IV.18.42)

1.1.2.2.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda Meydana Gelen Dil Uyumu

Şimdiki Zaman Eki : - yor

Türkiye Türkçesi yazı dilinde dil uyumunu bozan bu ekin, ağız bölgesinde bazen uyuma girdiği görülmektedir.

Türkmen: geliyü “geliyor” (I.5.346), öldürüyü “öldürüyor” (I.5.297), söylüyüm “söylüyorum” (I.5.16), söylüyü “söylüyor” (I.3.82)

Çepni: beyenmiyiz “beğenmiyoruz” (II.9.235), döküyük “döküyoruz” (II.2.53), döyüdün “dövyüordu” (II.4.184), getiriyik “getiriyoruz” (II.5.87), görmüyü “görmüyor” (II.1.175), görmüm “görmüyorum” (II.1.183), götüremiyüm “götüremiyorum” (II.1.25), gülüyü “gülüyor” (II.1.24), isdemi “istemiyor” (II.1.135), ölüyü “ölüyor” (II.9.79), üzülüüyüm “üzülüyoruz” (II.1.5), verilmiyü “verilmiyor” (II.12.151)

Manav: araşdürü “araştırıyor” (III.2.143), bilmün “bilmiyorsun” (III.2.12), bilüm “biliyorum” (III.4.178), ekün “ekiyorsun” (III.2.40), gelü “geliyor” (III.2.12), olabili_ü “olabiliyor” (III.13.1), kesi_üdü “kesiyordu” (III.3.169)

Yörük: biçūs “biçiyoruz” (IV.3.6), bilemiyim “bilemiyorum” (II.3.133), döküyü “döküyor” (IV.8.71), everiyüs “everiyoruz” (IV.1.10), evleniyi “evleniyor” (IV.10.30), gelmēyi “gelmiyor” (IV.17.6), gelü “geliyor” (IV.3.70), getürürü “getiriyor” (IV.16.8), güdüyü “gidiyor” (II.7.148), oynēyiler “oynuyorlar” (IV.8.58), yinmēyörü “yenmiyor” (IV.24.99), sürüdük “sürüyorduk” (IV.10.3), sürüyük “sürüyoruz” (IV.3.4)

1.1.2.2.2. Ünlü İncelmesiyle Meydana Gelen Dil Uyumsuzluğu

Türkiye Türkçesi yazı dilinde dil uymuna giren bazı kelime tabanları ağız bölgesinde uyumsuzluk gösterir. Ekleşme sırasında c,ç,n,s,ş ve y gibi inceltici ünsüzlerin etkisiyle kalın sıradan kelimelerdeki uyum bozulmaktadır.

1.1.2.2.2.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dil Uyumsuzluğu

Kelime tabanlarında ünlü incilmesiyle meydana gelen dil uyumsuzluklarından bir kısmı ekleşmeden sonra gerileyici benzeşme yoluyla oluşmuştur. Ağız bölgesinde daha çok Yörük ve Manav ağızlarında görülen bu uyumsuzluğun sebebi, kelime içindeki diğer ince ünlülerin kalın ünlüleri etkilemesi veya kalın ünlülerin ç,s,ş,y,n,l,r gibi inceltici ünsüzlerle yanyana kullanılmasıdır.

Türkmen: ğāri “gayrı” (I.4.15), ğayi “gayrı” (I.3.79), yeykandır “yıkandır” (I.2.87)

Alıntı kelime tabanlarında meydana gelen uyumsuzluklar şunlardır: alāke “alaka” (I.6.114), erāzim “arazim” (I.5.110), felan “falan” (I.1.103), normel “normal” (I.5.64)

Çepni: arpē_i “arpayı” (II.3.75), bazlame_i “bazlamayı” (II.8.83), būdey “buğday” (II.12.77), çante_i “çantayı” (II.12.114).

Alıntı kelime tabanlarında meydana gelen uyumsuzluklar şunlardır: alekeyi “alakayı” (II.7.149), balle “balya” (II.4.120), ehbablarıña “ahbablarına” (II.6.70), erāzımız “arazimiz” (II.8.47), felan “falan” (II.12.87), ğāri “gayrı” (II.4.109), mānesi “manası” (II.9.103), normel “normal” (II.10.51), paşeymiş “paşaymış” (II.4.15), taraniyi “tarhanayı” (II.12.62).

Manav: ākedeşle “arkadaşlar” (III.6.17), aKcece “akçaca” (III.4.40), āleyiP “ağlayıp” (III.11.94), arabī “arabayı” (III.8.21), bazlamī “bazlamayı” (III.8.90), bıydiy “buğday” (III.7.6), burī “buraya” (III.3.131), budīP “budayıp” (III.14.40), bulaşīñ “bulaşığın” (III.7.44), doki_en “dokuyan” (III.8.155), ğazmiynen “kazmayla” (III.2.40), ğolī “kolay” (III.5.97), ğoñşīnen “komşuyla” (III.1.63), ğoyin “koyun” (III.9.40), öreşme “uğraşma” (III.4.184), ori “oraya” (III.1.18), orte “orta” (III.4.175), ovī “ovayı” (III.16.114), oynīP “oynayıp” (III.11.15), şurē “şuraya” (III.17.120), tarli_e “tarlaya” (III.5.60), urē “oraya” (III.2.9), uyyib “uyuyup” (III.3.161), ūraşdı “uğraştı” (III.5.103), yabīlen “yabayla” (III.3.21), yakē “yakaya” (III.3.177), yamiyi “yamayı” (III.4.92), yaşıP “yaşayıp” (III.7.119), yayleciliK “yaylacılık” (III.1.72), yukē “yukayı” (III.15.10).

Alıntı kelime tabanlarında meydana gelen uyumsuzluklar şunlardır: baceKden “bacadan” (III.3.49), bañgiye “bankaya” (III.9.12), bursī “bursaya”

(III.4.3), çameşir “çamaşır” (III.8.78), çirēlē “çirayla” (III.3.139), çorbī “çorbayı” (III.10.25), daḲgedē “dakikada” (III.6.6), dāmet “damat” (III.8.140), ehbaPlara “ahbaplara” (III.1.72), erāzi “arazi” (III.4.17), ezrāyil “azrail” (III.6.91), ğumandī “kumandayı” (III.5.104), hociylen “hocayla” (III.4.109), ledosdu “lodostu” (III.1.36), ḳafī “kafayı” (III.2.202), ḳinī “kınayı” (III.7.57), maḳānī “makarnayı” (III.8.97), mandirē “mandıraya” (III.3.135), parī “parayı” (III.3.1), salḳī “salçayı” (III.15.18), tātiylen “tahtayla” (III.5.18), tayfī “tayfayı” (III.16.124), tersus “tarsus” (III.4.86), tūliyen “tuğlayla” (III.3.34), usdī “ustayı” (III.11.99).

Yörük: abılī “ablayı” (IV.7.2), arabiynen “arabayla” (IV.6.78), bambaşğēdi “bambaşkaydı” (IV.22.41), bazlamī “bazlamayı” (IV.1.58), bıdıKci “bıdıkçı” (IV.26.2), bulambecini “bulamacını” (IV.6.63), buydey “buğday” (IV.13.14), çalgīnen “çalgiyla” (IV.5.93), çocūKleri “çocukları” (IV.6.39), dombī “dombay” (IV.6.154), ğazmīnen “kazmayla” (IV.3.87), ğoleydir “kolaydır” (IV.6.94), ğoricīdi “korucuydu” (IV.26.75), ḳapī “kapıyı” (IV.5.2), ordīdi “oradaydı” (IV.5.15), sındırgi_e “sındırgıya” (IV.6.28), sırīnen “sırayla” (IV.3.79), yakē “yakaya” (IV.27.81), yaḳī “yakayı” (IV.22.70), yamūm “yamıyorum” (III.3.121), yaylelēne “yaylalarına” (IV.5.49), yıḳarız “yıkınız” (IV.5.14), yuki “yukayı” (IV.20.23), yumurtī “yumurtayı” (IV.20.3).

Alıntı kelime tabanlarında meydana gelen uyumsuzluklar şunlardır: aḳrebēdi “akrabaydı” (IV.27.60), bacisi “bacası” (IV.5.39), bamle “bamyā” (IV.25.92), boyīnen “boyayla” (IV.5.15), çarşambī “çarşambayı” (IV.10.36), çorbesi “çorbası” (IV.2.79), dāmet “damat” (IV.8.45), ehbaPlara “ahbaplara” (IV.21.61), feydası “faydası” (IV.16.11), filanmıḣ “falanmıḣ” (IV.12.91), ğumeḣ “kumaş” (IV.3.122), hariteden “haritadan” (IV.25.9), ırāziyseñis “raziysanız” (IV.26.98), ḳāzim “kazım” (IV.26.61), ḳinī “kınayı” (IV.1.55), mālūb “mağlup” (IV.19.6), mahsūl “mahsul” (IV.2.18), mayeleris “mayalarız” (IV.2.74), mılēn “falan” (IV.22.9), nazeren “nazaran” (IV.26.113), salḳiynen “salçayla” (IV.6.68), şaPgē “şapkayı” (IV.22.24), taraniyi “tarhanayı” (IV.7.6), vezīfalar “vazifeler” (IV.9.86), vilan “falan” (IV.23.39), zeroḣ “sarhoş” (IV.18.46)

1.1.2.2.2.2.Ek, Bağlaç ve Edatların Sebep Olduğu Dil Uyumsuzluğu

Balıkesir ağızlarında ince şekliyle gelerek dil uyumunu bozan ekler şunlardır:

Şimdiki Zaman Eki : - yor

Çepni: ĩ: adĩ “adıyor”(II.3.35), atĩlā “atıyorlar” (II.3.58), çıkarĩK “çıkarıyoruz” (III.7.12), olĩ “oluyor” (II.3.36), ğatĩm “katıyorum” (II.7.14), ğaynatĩm “kaynatıyorum” (II.7.111), ğurtarĩ “kurtarıyor” (II.4.101), yaşı “yaşıyor” (II.3.85)

Manav: ĩ: añlamĩs “anlamıyoruz” (III.7.23), dokĩlā “dokuyorlar” (III.7.22), durĩ “duruyor” (III.5.107);

ũ: atũ “atıyor” (III.2.45), bakũlā “bakıyorlar” (III.2.121), çalışũs “çalışıyoruz” (III.5.50), ğarşılaşũs “karşılaşıyoruz” (III.5.14);

-yũ: ğuyyũ “koyuyor” (III.2.44)

Yörük: ĩ: baĝırĩdin “baĝırıyordu” (IV.21.53), çıkarĩlar “çıkarıyorlar” (IV.10.33), ğaynadĩ “kaynatıyor” (IV.10.54), durdurĩ “durduruyor” (IV.7.1);

ũ: bakũs “bakıyoruz” (IV.3.55), dokũnũ “dokunuyor” (IV.1.80), durũm “duruyorum” (IV.3.53), ğalũ “kalıyor” (IV.7.2);

-yĩ: olmāyĩ (IV.10.74)

Gelecek Zaman Eki : -caķ, -cek, -caĶ, -ceK

Manav: alceKse “alacaksa” (III.7.74), atlıceñ “atlayacaksın” (III.5.117), çıkcen “çıkacaksın” (III.12.75), daķılceK “dakılcaK” (III.3.32), furmucĩm “vurmayacaĝım” (III.4.53), mayalıceKsen “mayalayacaksın” (III.12.34), õceK “olacak” (III.9.2), saTceñ “satacaksın” (III.16.147), tanışceñ “tanışacaksın” (III.9.31), yāceK “yaĝacak” (III.16.34), yaPcek “yapacak” (III.8.5), yaPdircĩn “yaptıracaĝım” (III.4.168), yazũ “yazıyor” (III.2.100)

Yörük: çıkıceK “çıkacak” (IV.2.38), ğalceK “kalacak” (IV.4.38), kıpırdamĩceK “kıpırdamayacak” (IV.19.11), ğorĶcen “korkacaksın” (IV.6.10), olcĩn “olacaĝım” (IV.6.73), olecek “olacak” (IV.7.47), yapacēs “yapacaĝız” (IV.12.130), yapıces “yapacaĝız” (IV.2.52).

Görülen Geçmiş Zaman Eki : -di

Manav ve Yörük ağızlarında seyrek olarak görülen bu incelmelerin sebebi y ünsüzüdür.

Manav: saTdĩse “satdıysa” (III.4.80)

Yörük: aldīdi “aldıydı” (IV.26.3), ğaṣdīdi “kaçtıydı” (IV.26.2), soğudīse “soğuduysa” (IV.2.76)

Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki : -miş

Yörük ağzında seyrek olarak görülen bu incelmelerin sebebi ek bünyesindeki ş ünsüzünün inceltici etkisi olmalıdır. unuTmişin (IV.6.90)

Emir Kipi Çekimi

Ağız bölgesinde emir kipi çekiminde ünlü incelmeleriyle meydana gelen damak uyumsuzluğu, Türkmen ve Çepni ağızlarında seyrek; Manav ve Yörük ağızlarında yaygındır. Emir kipi 1. teklik kişi çekiminde görülen bu uyumsuzluğun sebebi ekin bünyesindeki y ünsüzüdür.

Türkmen: bakiyim “bakayım” (I.4.151)

Çepni: bakīm “bakayım” (II.3.79), sorēm “sorayım” (II.12.170)

Manav: alēn “alayım” (III.6.84), alīn “alayım” (III.10.35), annadēm “anlatayım” (III.16.40), annatīm “anlatayım” (III.17.1), bakīn “bakayım” (III.2.121), biraḠdırīn “bıraktırayım” (III.5.67), cuvaPlandırīn “cevaplandırayım” (III.5.1), ğavışmīn “kavuşmayayım” (III.2.117), okuyem “okuyayım” (III.16.51), oyīn “oyayım” (III.11.72), saralanīn “saralanayım” (III.3.53), yapēm “yapayım” (III.1.54), yapīn “yapayım” (III.2.129), yaPdırīn “yaptırayım” (III.4.183)

Yörük: alēn “alayım” (IV.22.160), aṇladēn “anlatayım” (IV.22.22), annaden “anlatayım” (IV.5.12), bālīn “bağlayayım” (IV.5.2), çaḠdırīn “çaktırayım” (IV.1.24), dutīn “tutatyım” (IV.27.82), furīn “vurayım” (IV.5.90), ğalīm “kalayım” (IV.2.23), okūdēn “okutayım” (IV.8.32), olēn “olayım” (IV.27.30), tutīn “tutayım” (IV.1.26)

Ek-Fiil

Şart Kipi Çekimi

Sadece Yörük ağzında rastladığımız bu uyumsuzlukların tamamı geniş zaman şart kipi çekiminde görülmektedir. annadırseK “anlatırsak” (IV.5.14), çalarseK “çalarsak” (IV.2.77), ğorseñ “koyarsan” (IV.2.3).

Fiilimsi Ekleri

Sıfat-fiil Ekleri

Manav ve Yörük ağızlarında görülen bu uyumsuzluk daha çok y ünsüzünün inceltici tesiriyle meydana gelmiştir.

Manav: ğardîmiz “kardığımız” (III.4.128), ğaynaTdînin “kaynattığıyla” (IV.7.5), kıırıldî (III.5.17), soğudîni “soğuduğuyla” (III.8.92), yaPdîni “yaptığıyla” (III.2.36), ödînden “olduğundan” (III.4.17)

Yörük: çıkardînen “çıkardığıyla” (IV.4.21), duydîmiz “duyduğumuz” (IV.3.33), ısıdîni “ısıttığıyla” (IV.3.66), ödî “olduğu” (IV.3.81), yürdîñ “yoğurduğun”(IV.20.8)

Hâl Ekleri

Belirtme Hâli Eki : - i

Yörük ağzında rastlanmıştır. içicâñi “içeceĝini” (IV.22.149).

Bulunma Hâli Eki : - dA

Manav ve Yörük ağızlarında rastlanmıştır.

Manav: ğıyımdîdi “kıyımdaydı” (III.2.76), sırtımdaki “sırtımdaki” (III.2.28), yakadaki “yakadaki” (III.2.38)

Yörük: burdîz “buradayız”(IV.22.58), ışığlardemiş “ışıklardaymış” (IV.8.64), kenardekilê “kenardakiler” (IV.6.150), manisademiş “manisadaymış” (IV.8.8), ordîdi “oradaydı” (IV.7.79), sındırĝıdaki “sındırĝıdaki” (IV.7.107), yanındedi “yanındaydı” (IV.22.81)

Vasıta Hali Eki : - ile (n)

Manav: alıylen “alıyle” (III.3.95), borşlen “borçla” (III.3.122)

Yörük: bıĝıylen “bıçkıyla” (IV.27.26), boyînen “boyayla” (IV.5.15)

İyelik II. ve III. Teklik Kişi Ekleri : -(y)iñ, -i

İyelik 1. ve 2. teklik kişi çekimlerinde rastladığımız bu incelemede ş,y ve n ünsüzlerinin etkisi olmalıdır.

Manav: hakiylen “hakkıyla” (III.13.19), talini “dalını” (III.8.129)

Yörük: bıllıyîñ “ablanın” (IV.2.28), yaĝinnen “yaĝıyla” (IV.2.79)

Şimdiki Zamanın Rivâyeti I. Çokluk Kişi Eki : -iz

Yörük ağzında rastlanmıştır. çalışıyomuşis “çalışıyormuşuz” (IV.23.22)

Fiilden Fiil Yapma Eki : -mA-

Türkmen ağızı dışındaki bütün ağızlarda görülen bu uyumsuzluğun sebebi y ünsüzünün inceltici etkisidir.

Çepni: soĝulmîdin “sokulmuyordu” (II.3.70)

Manav: ğonuşmiyis “konuşmayız” (III.1.66), olme_ince “olmayınca” (III.16.112), yaPmeyiz “yapmayız” (III.3.123)

Yörük: āmiyis “almayız” (IV.3.88), aşmi_iz “açmayız” (IV.2.74), çalışmūlē “çalışmıyorlar” (IV.3.56), çıkmiycāmiş “çıkmayacakmış” (IV.27.118), dayanamīs “dayanamıyoruz” (IV.6.51), durdurmi “durdurmuyor” (IV.7.1), durmeyer “durdurmuyor” (IV.27.93), ōmūlē “olmuyorlar” (IV.3.62), olmiyu “olmuyor” (IV.7.97), olmīcaK “olmayacak” (IV.22.152), yapameycān “yapamayacağım” (IV.20.72), yaPmēyiler “yapmıyorlar” (IV.8.59), yapmi_iz “yapmayız” (IV.2.78), yumeysisa “yıkamıyorsa” (IV.7.58).

Fiilden Fiil Yapma Eki : - dūr-

Ağız bölgesindeki seyrek bir kullanımdır. İncelme önce şimdiki zaman ekinde meydana gelmiş olmalıdır. Manav ağızında rastlanmıştır. araşdürū “araştırıyor” (II.2.143), yaPdürū “yaptırıyor” (III.2.33)

İsimden İsim Yapma Ekleri

İsimden isim yapma eklerinde meydana gelen ünlü uyumsuzlukları sadece Yörük ve Manav ağızlarında görülmektedir. Bu uyumsuzlukların başlıca sebebi c, d, l, n, y gibi inceltici ünsüzlerdir.

- li

Manav: daTlıdır “tatlıdır” (III.4.74), zahmaTlıydin “zahmetliydi” (II.5.31)

Yörük: ırāma’li “rahmetli” (IV.22.24), zāmaTli “zahmetli” (IV.16.49)

- ceK

Yörük ağızında rastlanmıştır. āşamaceK “akşamacak” (IV.12.8), ğulūcēne “kuyrukçuğuna” (IV.24.104), ılıcē “ılıcağı” (IV.2.76)

- ci

Manav: avciyin “avcıyım” (III.4.49), duvarcīdim “duvarcıydım” (III.3.4), ğoyuncīs “koyuncuyuz” (III.5.31), toPcīdiK “topçuyduk” (III.3.25)

Yörük: balıKcīdi “balıkçıydı” (IV.27.46)

- dūrük

Yörük ağızında rastlanmıştır. bōndūrük “boyunduruk” (IV.14.5)

- gen

Yörük ağızında görülmüştür. ğorugen “korugan” (IV.25.30)

İsimden Fiil Yapma Ekleri

Bu uyumsuzluklar n,ş ve y gibi inceltici ünsüzlerin tesiriyle meydana gelmiş olmalıdır.

+IA -

Çepni: yakınniyinceK “yakınlaşınca” (II.2.60)

Manav: annīcen “anlayacağın” (III.13.75), bālīP “bağlayıp” (III.6.41), çabalī “çabalıyor”(II.3.72), toPlīP “toplayıp”(III.4.81)

Yörük: bāliyem “bağlayayım” (IV.6.8), çuvalliyar “çuvallar” (IV.5.79), nışanneyorlā “nişanlıyorlar” (IV.22.120), parçalīveri “parçalayıverir” (IV.2.33), toPlemē “toplamaya” (IV.20.40), toPlīP “toplayıp” (IV.3.101), yumaqlūs “yumaklıyoruz” (IV. 5.22)

+leş -

Manav: bayramleşmeler “bayramlaşmalar” (III.1.61), ğatileşdi “katılaştı” (III.3.138), hamırleşdi “hamurlaştı” (III.3.131), katileşdi “katılaştı” (III.4.174), toķaleşirler “tokalaşırlar” (III.7.50)

Yörük: āleşirkene “ağlaşırken” (IV.6.93), anneşiyu “anlaşıyor” (IV.6.101), daķleşmiş “takılmış” (IV.2.40), ğararleşdīriz “kararlaştırırız” (IV.2.50), hamırleşir “hamırlaşır” (IV.7.102)

-me

Yörük ağzında rastlanmıştır. çalışmē “çalışmaya” (IV.20.43), ğaynameye “kaynamaya” (IV.7.22), ğazmī “kazmaya” (IV.27.38), ğırmī “kırmaya” (IV.27.39), yazmī “yazmaya” (IV.26.24).

Mastar ekinde “utanmeK” (IV.6.84) örneği tespit edilmiştir.

İsimden Fiil Yapma Ekleri

Bu örneklerdeki incelmelerden bir kısmında y’nin tesiri bulunmaktadır.

-ala- > -ale-

Yörük ağzında rastlanmıştır. ovaleris “ovalarız”(IV.2.64)

-il-

Manav ağzında tespit edilmiştir. durilīmiş “duruluyormuş” (III.1.73)

1.1.2.2.3. Kalın Sıradan İnce Sıraya Uyum Değişmesi

Daha önce kalın sıralı iken ince sıraya geçen ve dil uyumunun bozulmadığı kelimelerdeki değişmedir. Bu değişimin görüldüğü kelimelerden bir kısmının her iki şekli de ağız bölgesinde yaşamaktadır.²⁶

Türkmen: cümē “cuma” (I.5.86), felen “falan” (I.2.74), kēyeyi “kahyayı” (I.3.348), öveleriK “ovarız” (I.1.152), öşür “aşar” (I.3.38), üsül “usul” (I.5.328)

Çepni: çömeK “çomak” (II.5.134), mūteşliK “muhtaçlık” (II.12.16), felen “falan” (II.12.77), filen “falan” (II.9.111), hüdüTdür “huduttur” (II.8.10), övçelerik “ovarız” (II.3.115), sēt “saat” (II.12.90)

Manav: bürçī “burçağı” (III.5.69), cümü “cumā” (III.4.133), çilpi “çırpı” (III.17.50), felen “falan” (III.5.104), misir “mısır” (III.1.1), överis “ovarıs” (III.8.97), şehlē “şahlar” (III.7.1), üvēken “ovarken ” (III.8.128), vilen “falan” (III.14.32), yēkemiş “yıkamış” (III.10.13)

Yörük: çente “çanta” (IV.1.47), ēciñ “ağacın” (IV.7.101), ēciK “azıcık” (IV.7.93), felen “falan” (IV.12.55), filen “falan” (IV.26.5), misir “mısır” (IV.9.12), üveleris “ovarız” (IV.4.19), velen “falan” (IV.14.88), vilen “falan” (IV.22.91), yeykēP “yıkayıp” (IV.14.24), yeykenmemiş “yıkanmamış” (IV.25.41), yünmeden “yıkanmadan” (IV.23.127), yür “yıkar” (IV.24.13), yūrüs “yoğururus” (IV.14.104)

1.1.2.3. Ünlü Düzleşmesi

1.1.2.3.1. Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak Uyumu

Ünlü düzleşmesiyle meydana gelen dudak uyumu, Türkiye Türkçesi yazı diline göre bölgede daha ileridir. Ünlü düzleşmeleri çalışmamızda kelime tabanlarında ve eklerde olmak üzere 2 bölümde incelenmiştir.

²⁶ bkz. Banguoğlu, 2004:100.

1.1.2.3.1.1. Kelime Tabanlarında Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak Uyumu

Kelime tabanlarında ünlü düzleşmesiyle meydana gelen dudak uyumu ilk hecede, iç seste ve son seste olmak üzere 3 bölümde incelenmiştir.

1.1.2.3.1.1.1. İlk Hecede Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak Uyumu

ü > i düzleşmesi

Tamamı alıntı kelimelerde görülen bu düzleşme olayında diğer hecelerdeki düz ünlüler ve dudak ünsüzlerinin etkisi vardır.

Çepni: miyendiziyydi “mühendisiyydi” (II.2.10), minasıbısa “münasipse” (II.9.51)

Manav: mināsıP “münasip” (III.8.109)

Yörük: mināsıbı “münasibi” (IV.12.62)

u > ı düzleşmesi

Türkmen: bızāları “buzağıları” (I.6.1)

Çepni: Tamamı alıntı kelimelerde görülmektedir. fıkaraya “fukaraya” (II.3.136), mısdava “mustafa” (II.4.1)

Manav: bıdamışlā “budamışlar” (III.8.129), bılaşık “bulaşık” (III.16.160), bırçağlar “burçaklar” (III.13.28), birlāda “buralarda” (III.5.38), bırda “burada” (III.2.57), bıyday “buğday” (III.16.87), bıydey “buğday” (III.15.55), bına “buna” (III.6.65), ıfağ (III.2.51), yımırta “yumurta” (III.8.94), yıları “yuları” (III.5.59).

Alıntı kelimelerdeki düzleşme örnekleri şunlardır: mındarığan “mundarken” (III.5.97), mısdafa “mustafa” (III.2.110)

Yörük: bıdağ “budak” (IV.17.28), bıdanırdı “budanırdı” (IV.26.26), bırda “burada” (IV.3.3), ıfağ “ufak” (IV.3.23), ızağ “uzak” (IV.19.39), yımşag “yumşak” (IV.4.29), mısdava “mustafa” (IV.25.54), mırat “murat” (IV.24.91).

1.1.2.3.1.1.2. İç Seste Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak Uyumu

u > ı düzleşmesi

Bölgedeki en yaygın düzleşme şeklidir. Daha çok dudak ünsüzlerinin yanında görülür.

Türkmen: aviç “avuç” (I.6.89), çaviş “çavuş” (I.5.187), davıl “davul” (I.5.247), ğavırdıK “kavururdık” (I.2.26), ğavışırdım “kavuşurdum” (I.2.126), tavıK “tavuk” (I.4.159), yavız “yavuz” (I.1.44), yımık “yamuk” (I.3.348).

Alıntı kelimelerdeki örnekleri şunlardır:

arnavı’lāñ “arnavutların” (I.4.78), babıç “pabuç” (I.3.53), balamıt “palamut” (I.6.34), cavır “cavur” (I.3.94), çabıK “çabuk” (I.5.296), ğabıl “kabul” (I.3.12), ğarpıs “karpuz” (I.3.121), hamırı “hamuru” (I.2.27), ısdambılđa “istanbulda” (I.4.34), ğabıl “kabul” (I.4.7), salamırı “salamurayı” (I.5.65), zabırımız “zeburumuz” (I.3.168)

Çepni: aviç “avuç” (II.4.124), davılcı “davulcu” (II.284), ğavırma “kavurma” (II.5.142), ğavışmadan “kavuşmadan” (II.9.250), savırmā “savurmaya” (II.4.113), tapılı “tapulu” (II.6.114), yāmır “yağmur” (II.1.42), yavıKlı “yavuklu” (II.3.121), yavricım “yavrucuğum” (II.2.1).

Alıntı kelimelerdeki örnekleri şunlardır:

avırıpadan “avrupadan” (II.2.40), ğabıl “kabul” (II.1.209), ğalbırdan “kalburdan” (II.5.11), hamırlar “hamurlar” (II.2.25), ısdambılı “istanbulu” (II.5.209), mahlıKdan “mahluktan” (II.6.32), maKbılımış “makbulmüş” (II.8.26), namısımınan “namusumla” (II.1.118), pamıG “pamuk” (II.6.62), savıra “sahura” (II.2.23), tabıdımı “tabutumu” (II.3.147)

Manav: aviçciK (III.15.8), çapıtınan “çaputla” (III.5.18), çamır “çamur” (III.16.100), çaviş “çavuş” (III.9.19), davılı “davulu” (III.16.46), ğavışamadıK “kavuşamadık” (III.10.66), ğavın “kavun” (III.2.23), tavıK “tavuk” (III.8.125), yāmır “yağmur” (III.10.53), yavız “yavuz” (III.10.78), yavırım “yavrum” (III.7.36)

Alıntı kelimelerdeki örnekleri şunlardır:

babiç “pabuç” (III.7.33), balamıt “palamut” (III.2.165), halbıki “halbuki” (III.13.56), ğarpıs “karpuz” (III.7.44), mālmatımız “malumatımız” (III.1.24), māmızı “mahmuzu” (III.5.114), pamık “pamuk” (III.6.1), sabın “sabun” (III.11.145), safır “sahur” (III.16.62), salamırın “salamuranın” (III.12.51), tabırın “taburun” (III.2.79), yafıdı “yahudi” (III.2.80)

Yörük: avış “avuç” (IV.16.98), çapıtdan “çaputtan” (IV.9.37), çavış “çavuş” (IV.26.44), çıbıklar “çubuklar” (IV.8.100), davıl “davul” (IV.12.55), gavırma “kavurma” (IV.13.20), savır (IV.10.14), tabırı “taburu” (IV.3.9), tavıK “tavuk” (IV.21.21), yamıK “yamuk” (IV.12.116), yamılıP “yamulup” (IV.21.57), yamırcıK “yamurcuk” (IV.3.73), yavıKlıyı “yavukluyu” (IV.16.60), yavız “yavuz” (IV.23.66).

Alıntı kelimelerdeki örnekleri şunlardır:

abdıllah “abdullah” (IV.26.8), aKıba “yakuba” (IV.18.20), armıt “armut” (IV.22.5), avlıña “avluna” (IV.1.83), babışlarını “pabuçlarını” (IV.16.80), çabıK “çabuk” (IV.4.22), ğalbırı “kalburu” (IV.3.67), ğavırı “gavuru” (IV.20.16), hamırı “hamuru” (IV.1.58), karpız “karpuz” (IV.14.38), mäsıl “mahsul” (IV.10.86), mālıK “mahluk” (IV.17.112), namıs “namus” (IV.25.73), namlınıñ “namlunun” (IV.25.117), palamıt “palamut” (IV.25.52), sabın “sabun” (IV.22.20), taKınıya “takunya” (IV.26.48), yahıt “yahut” (IV.10.63)

u > a düzleşmesi

u > a düzleşmelerinden bazıları daha önce dudak uyumuna aykırı olmayan kelimelerin iç seslerinde görülen ünlü düzleşmeleridir.

Türkmen: doKandı “dokundu” (I.6.129)

Çepni: doĥanmas “dokunmaz” (II.3.45)

Manav: doKanamamışlā “dokunamamışlar” (III.8.69)

Yörük: avasdos “aĥustos” (IV.25.128)

u > ü > i düzleşmesi

Dudak uyumuna aykırı olan kelimelerde görülmektedir. Diğer hecelerdeki düz ünlülerin etkisiyle meydana gelmiş olmalıdır.

Türkmen: meKdıP “mektup” (I.6.5)

Çepni: meKdıP “mektup” (II.3.143), mēmirse “memursa” (II.12.181)

Manav: mālimatımız “malumatımız” (III.1.24)

Yörük: mālīKlē “mahluklar” (IV.17.144), māsili “mahsulü” (IV.5.2), meşgil “meşgul” (IV.17.56)

o > a düzleşmesi

Dudak uyumuna aykırı olan kelimelerde görülen bu düzleşme şekli, Türkçenin ilk hece dışında o ve ö ünlüsü istememesinden kaynaklanmaktadır.

Türkmen: iliman “limon” (I.5.66), telifan “telefon” (I.3.237)

Manav: kilametre “kilometre” (III.4.50)

Yörük: paralayı “parolayı” (IV.25.23), horas “horoz” (IV.14.49)

o > e düzleşmesi

Dudak uyumuna aykırı olan kelimelerde görülen düzleşmedir. Türkçede ilk hece dışında yuvarlak o ve ö bulunmamasından dolayı meydana gelmiş olmalıdır.

Türkmen: televizen “televizyon” (I.5.3), gazedede “gazinoda” (I.3.134)

Çepni: televizeni “televizyonu” (II.12.29)

ö > e düzleşmesi

Bu örneklerdeki düzleşmeler de Türkçenin ilk hece dışında o, ö ünsüzlerini bulundurmamasından kaynaklanmaktadır. Tamamı alıntı kelimelerde görülür.

Türkmen: şofer “şoför” (I.1.88)

Çepni: göfere “kuaföre” (II.5.122)

Manav: şover “şoför” (III.2.94)

Yörük: şuferlik “şoförlük” (IV.3.1)

ü > i, ı düzleşmesi

Türkmen: Tamamı alıntı kelimelerde ortaya çıkan bu örnekler de diğer hecelerdeki düz ünlülerin tesiriyle meydana gelmiş olmalıdır:

fasillesiymiş “fasülyesiymiş” (I.3.302), tercimen “tercüman” (I.5.116), abdığalibin “abdülgalibin” (I.3.350).

Çepni: Tamamı alıntı kelime örnekleridir. tecrube “tecrübe” (II.1.60), eylile “eylüle” (II.1.148), fasilla “fasülye” (II.3.112)

Manav: Bu ağızdaki düzleşme örneği de başka hecelerdeki düz ünlülerin etkisiyle görülmektedir. fasillelêñ “fasülyelerin” (III.15.1)

Yörük: Düzleşme örnekleri yine diğer hecelerdeki düz ünlülerin etkisiyle görülür. eyiPgilin “eyüpgilin” (IV.26.62), fasille “fasülye” (IV.20.6)

1.1.2.3.1.1.3. Son Seste Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak Uyumu

o > a düzleşmesi

Bu düzleşme örnekleri de Türkçede ilk hece dışında o ve ö ünlüsü bulunmamasıyla ilgilidir.

Türkmen: kila “kilo” (I.3.338)

Manav: radya “radyo” (III.1.99)

u > ı düzleşmesi

Çepni: havlı “havlu” (II.6.144)

Manav: yavru “yavru” (III.11.15)

Yörük: avlı “avlu” (IV.17.80), havlı “havlu” (IV.12.52)

1.1.2.3.1.2. Bazı Eklerde Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak Uyumu

Şimdiki Zaman Eki: -yor

Türkmen: Bu düzleşme şeklinde öncelikle y’nin etkisiyle bir daralma meydana gelmiş olmalıdır. Türkmen ağzında tek örneğine rastlanmıştır. diyıla “diyorlar” (I.5.314).

Çepni: Çepni ağzında şimdiki zaman ekindeki o ünlüsünün daralarak düzleşmesi bu ağız grubu için karakteristik bir durumdur.

-lyı: aranyı “aranıyor” (II.4.71), çıkıyı “çıkıyor” (II.1.295), diyı “diyor” (II.12.57), gidiyi “gidiyor” (II.1.163), yakıyı “yakıyor” (II.4.70), yazıyı “yazıyor” (II.8.44), varıyı “varıyor” (II.9.29), annamıyım “anlamıyorum” (II.1.289), barınamıyın “barınamıyorsun” (II.8.57), çabalıyıK “çabalıyoruz” (II.3.15), gırıyık “kırıyoruz” (II.5.87), varıyıs “varıyoruz” (II.9.38), yapıyıK “yapıyoruz” (II.3.106), yolamıyım “yolamıyorum” (II.4.165), kesiyi “kesiyor” (II.5.139);

î: çabalî “çabalıyor” (II.3.72), gâtîm “katıyorum” (II.7.14), oturmîlâdı “oturmuyorlardı” (II.3.69), yapıñiz “yapıyorsunuz” (II.4.31), yürüverîk “yoğuruveriyoruz” (II.3.52).

Manav: Çepni ağzı kadar yaygın olmamakla birlikte bazı Manav köylerinde de görülür. biraḲmī “biraḲmıyor” (III.5.86), çikī “çıkıyor” (III.1.27), durilīmīş “duruluyormuş” (III.1.73), eḲmīs “ekmıyoruz” (III.1.1), gidi “gidiyor” (III.6.57)

Yörük: Yine Çepni ağzındaki kadar yaygın olmamakla birlikte Yörük ağızlarında da görülmektedir. dutmāy “tutmuyor” (IV.13.2), ekiliy “ekiliyor” (IV.14.4), geliyim “geliyorum” (IV.13.1), getiriy “getiriyor” (IV.8.70), sāyıdık “sağıyorduk” (IV.10.46), yakıvırıy “yakıveriyor” (IV.11.28), ekmēy “ekmiyor” (IV.10.61), geliveriyılar “geliveriyorlar” (IV.7.62); alīs “alıyoruz” (IV.5.13), ğatılmī “katılmıyor” (IV.7.97), sevi “seviyor” (IV.2.4), hatırlīn “hatırlıyorum” (IV.26.2), yapılē “yapıyorlar” (IV.2.79); etmāru “etmiyor” (IV.23.35), ğoparamār “koparamıyor” (IV.23.47)

1.1.2.3.1.2. Ünlü Düzleşmesiyle Meydana Gelen Dudak Uyumsuzluğu

Ünlü düzleşmesiyle meydana gelen dudak uyumsuzluğu, kelime tabanlarında ve eklerde olmak üzere iki bölümde incelenmiştir.

1.1.2.3.1.2.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dudak Uyumsuzluğu

Türkiye Türkçesi yazı dilinde kelime tabanlarında düzleşme yönünde uyuma giren bazı kelimeler, ağız bölgesinde bazı ünsüzlerin de tesiriyle dudak uyumu dışında kalmaktadır.

Bu uyumsuzluk, yuvarlak ünlüyle başlayan kelimelerin ikinci veya sonraki hecelerindeki düz-geniş ünlülerin daralmasıyla meydana gelir. Daha çok Manav ve Yörük ağızlarında görülür.

Türkmen: buriya “buraya” (I.1.141), huriya “şuraya” (I.1.140), oriya “oraya” (I.3.136), somiya “somaya” (I.1.86), soymiya “soymaya” (I.3.85).

Çepni: oḲumīya “okumaya” (II.3.158), oriya “oraya” (II.9.167)

Manav: burī “buraya” (III.1.24), şori “şuraya” (III.1.33), şurī “şuraya” (III.5.74), urī “oraya” (III.3.85), bōrī “böreği” (III.3.150), budīP “budayıp” (III.14.40), buydiy “buğday” (III.3.17), burçī “burçağa” (III.5.69), bursī “bursaya” (III.4.2), çorbī “çorbayı” (III.10.25), ğolī “kolay” (III.5.97), ğoyin “koyun” (III.9.40), ğüvī “güveyi” (III.8.147), hocī “hocayı” (III.4.20), musġıy “muskayı” (III.2.193), yumırtıy “yumurtayı” (III.17.134).

Yörük: orī “orayı” (IV.1.1), borī “burayı” (IV.1.43), şurī “şurayı” (IV.2.52), burısınıñ “burasının” (IV.3.18), urıya “oraya” (IV.10.51), buriya “buraya” (IV.12.115), öliydi “öyleydi” (IV.2.25), böliyiz “böyleyiz” (IV.3.45), boyinen “boyayla” (IV.5.15), böriyini “böreğini” (IV.2.61), börülcī “börülceyi” 8IV.20.6), buydiy “buğday” (IV.5.74), ğazmīnen “kazmayla” (IV.3.87), küriKden “kürekten” (IV.2.33)

1.1.2.3.1.2.2. Eklerin Sebep Olduğu Dudak Uyumsuzluğu

Bazı eklerde daha çok daraltıcı ünsüzlerin etkisiyle ortaya çıkan değişmeleler yuvarlak ünlülü kelime tabanlarında dudak uyumsuzluğuna sebep olmaktadır.

Bulunma Hal Eki: +dA

Ekteki düz-geniş ünlülerinin daralmasıyla meydana gelen bir değişmedir. Yörük ağızlarında tespit edilmiştir. burdīz “burdayız” (IV.22.58), ordīmīş “ordaymış” (IV.2.43), öndiki “öndeki” (IV.3.38)

Şimdiki Zaman Eki: -yor

Şimdiki zaman eki yazı dilinde de dudak uyumunu bozan bir ektir. Ekin büzülmesiyle meydana gelen ī ünlüsü, yuvarlak ünlülü kelime tabanlarına eklendiğinde dudak uyumu bozulur. Manav ve Yörük ağızlarında görülmektedir.

Manav: dokīlā “dokuyorlar” (III.7.22), dürtī “dürtüyor” (III.6.103), gömī “görmüyor” (III.1.96), olmī “olmuyor” (III.5.24), durilīmīş “duruluyormuş” (III.1.73), ğomī “koymuyor” (III.15.46), sorī “soruyor” (III.6.79)

Yörük: durdurmī “durdurmuyor” (IV.7.1), olıyī “oluyor” (IV.8.21), olīlē “oluyorlar” (IV.4.35)

Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki: -mīş

Yörük ağızlarında görülen bu düzleşmeler genellikle ş ünsüzünün yanındaki yuvarlak ünlülerde meydana gelir. çalışıyomīşiz “çalışıyormuşuz” (IV.23.22), unuTmīşin “unutmuşum” (IV.6.90)

Görülen Geçmiş Zaman Eki: -dl

Yörük ve Manav ağızlarında seyrek olarak görülür. tüşdi “düştü” (III.5.86), soğudīse “soğuduysa” (IV.2.76)

Gelecek Zaman Eki: -AcAk

Gelecek zaman ekinin büzülmesiyle meydana gelmiş olan bu şekil, yuvarlak ünlülü kelime tabanlarına ekleşme sırasında görülür. dönc̣in “döneceğim” (IV.6.73), olc̣in “olacağım” (IV.6.73)

Emir Kipi Eki: - Aylm

Manav ve Yörük ağızlarında yaygın olan bu şekil, ekin büzülmesiyle meydana gelmiştir. Manav ve Yörük ağızlarında görülür.

Manav: düş̣in “düşeyim” (III.2.76), göṛin “göreyim” (III.6.54), oỵin “oyayım” (III.11.72), yüṛin “yürüyün” (III.2.91), düṿin “dövün” (III.5.90).

Yörük: duṭin “tutayım” (IV.27.82), tuṭin “tutayım” (IV.1.26), olduṛin “oldurayım” (IV.7.4), söḷin “söyleyeyim” (IV.2.7), fuṛin “vurayım” (IV.5.90), yöriỵin “yürüyün” (IV.6.70), sürmịin “sürmeyin” (IV.6.71)

İyelik Ekleri : Teklik 3. Kişi Eki : -I

Seyrek olarak görülen bir değişmedir. Yörük ağzında tek örneği tespit edilmiştir. düninde “dügününde” (IV.3.108)

Edilgenlik Ekleri: -In-, -Il-

Seyrek olarak görülür. Orta hecedeki vurgunun zayıflığından ortaya çıkmış olmalıdır.

Türkmen: bulınıcak “bulunacak” (I.3.216)

Manav: duriḷmiş “duruluyormuş” (III.1.73)

Yörük: bulınṃicām “bulunmayacağım” (IV.3.21)

Ettirgenlik Ekleri: -dlr-

Yörük: böTdiṛilā “böğürttürüyorlar” (IV.1.78)

Olumsuzluk Eki: -ml-

Buradaki uyumsuzluk y'nin etkisiyle meydana gelmiş olmalıdır. Yörük ve Manav ağızlarında görülmektedir.

Manav: dōmiyis “dövmeyiz” (III.3.145), gōnuşmiyis “konuşmuyoruz” (III.1.66), durmıcān “durmayacağım” (III.2.135), olmiyām “olmayalım” (III.2.72), ōmīnca “olmayınca” (III.9.2), guymıyī “koymuyor” (III.4.163)

Yörük: olmiyu “olmuyor” (IV.7.97), olmiyī “olmuyor” (IV.8.23)

İsimden Fiil Yapma Ekleri: +A- , +II-

Manav: oyni_ıP “oynayıp” (III.2.156), söylicen “söyleyeceğim” (III.13.90), sūliye “söyleye” (III.14.66)

İsimden İsim Yapma Ekleri: -cl

Manav: ğoyuncīs “koyuncuyuz” (III.5.31), topcīdiK “topçuyduk” (III.3.25)

Yörük: ğoricīdi “korucuydu” (IV.26.75)

Sıfat-Fiil Ekleri: -Dlk

Manav: böyüdīne “büyüdüyle, büyüdüğü zaman” (III.10.6), ödīne “olduğuyla, olduğu zaman” (III.10.79), ödīnden “olduğundan” (III.4.17), öldīne “öldüğüyle, öldüğü zaman” (III.4.159), soğudīni “soğuduğuyla, soğuduğu zaman” (III.4.129),

Yörük: yūrdīñ “yoğurduğun” (IV.20.8), ödī “olduğu” (IV.3.19)

Zarf-Fiil Ekleri: -IncA-k

Yörük: görincek “görünce” (IV.3.40)

1.1.2.4. Ünlü Yuvarlaklaşması

1.1.2.4.1. Ünlü Yuvarlaklaşmasıyla Meydana Gelen Dudak Uyumu

Ünlü yuvarlaklaşmasıyla meydana gelen dudak uyumu Türkiye Türkçesi yazı diline göre daha kuvvetlidir. Bu uyum, dudak ünsüzleri ve diğer hecelerdeki yuvarlak ünlülerin tesiriyle ortaya çıkmaktadır.

1.1.2.4.1.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dudak Uyumu

Kelime tabanlarında ünlü yuvarlaklaşmasıyla meydana gelen dudak uyumu ilk hecede, iç seste ve son seste olmak üzere 3 bölümde incelenmiştir.

Bunlardan ilk hecede görülen ünlü yuvarlaklaşmaları genellikle dudak ünsüzlerinin tesiriyle oluşurken, iç ve son seslerdeki yuvarlaklaşmalar diğer hecelerdeki yuvarlak ünlülerden benzeşme yolu ile meydana gelir.

1.1.2.4.1.1.1. İlk Hecede Meydana Gelen Dudak Uyumu

Ünlü yuvarlaklaşmaları arasında en yaygın olanıdır.

a, e > o, ö yuvarlaklaşmaları

Aşağıdaki örnekler dudak uyumuna aykırı olmayan kelimelerin ilk hecelerinde görülen ünlü yuvarlaklaşmalardır.

Türkmen: cöverinden “cevherinden” (I.5.197), yömiyesi “yevmiyesi” (I.4.76), cömētiñ “cemaatin” (I.3.144), comāT “cemaat” (I.5.250)

Çepni: cöbünden “cebinden” (II.2.28)

Yörük: bubam “babam” (IV.26.36), dövletimizden “devletimizden” (IV.25.75), yömiyecı “yevmiyecı” (IV.27.8)

Bu örnekler ise dudak uyumuna uymayan kelimelerdeki yuvarlaklaşmalardır.

Türkmen: moçu “maço” (I.3.97)

Manav: pontul “pantolon” (III.6.13)

a, e > u, ü yuvarlaklaşmaları

Burada dudak uyumuna uyan kelimelerin ilk hecelerinde bulunan düz ünlülerin yuvarlaklaştığı görülmektedir. Yuvarlaklaşmalarda dudak ve diş-dudak ünsüzleri etkili olmuştur.

Türkmen: cuvaP “cevap” (I.3.247)

Çepni: bubam “babam” (II.6.81), düvlet “devlet” (II.12.101)

Manav: bubam “babam” (III.16.48), düvled “devlet” (III.3.18), cuvaPlandırñ “cevaplandırayım” (III.5.1)

Yörük: bubamın “babamın” (IV.6.124), düvletde “devletde” (IV.4.33), bübeKlere “bebeklere” (IV.20.12)

ı, i > u, ü yuvarlaklaşmaları

Burada yine dudak ve diş-dudak ünsüzlerinin etkisiyle bazı kelimelerin ilk hecelerindeki düz ünlülerin yuvarlaklaştığı görülür.

Türkmen: musāfirler “misafirler” (I.2.96), müsevir “misafir” (IV.6.8), müsāfir “misafir” (I.6.132), müllet “millet” (I.3.166), mükeP “mikap” (I.3.23)

Çepni: cuvārñ “civarın” (II.2.29), musāfirler “misafirler” (II.6.70), müsāvir “misafir” (II.4.196)

Manav: furunnara “fırınlara” (III.3.152), müsāvir “misafir” (III.4.75), büberini “biberini” (III.3.130).

Manav ve diğer ağızlarda görülen “musafir” ve “furun” gibi bazı örneklerin kaynak dilde yuvarlak ünlülü olması konuya ihtiyatla yaklaşmayı gerektirmektedir.

Yörük: buñar “pınar” (IV.14.23), muñarın “pınarın” (IV.16.137), büber “biber” (IV.1.72), müsevirlerin “misafirlerin” (IV.14.76), bobam “babam” (IV.1.5)

1.1.2.4.1.1.2. İç Seste Meydana Gelen Dudak Uyumu

Bu değişmeler, dudak ünsüzleri ve diğer hecelerdeki yuvarlak ünlülerin tesiriyle meydana gelmektedir. Bu yuvarlaklaşmalardan bir kısmı daha önce dudak uyumuna uyan kelimelerde meydana gelmiştir.

a, e > u, ü yuvarlaklaşması

Buradaki yuvarlaklaşmalar dudak uyumuna uyan kelimelerin iç seslerinde meydana gelen yuvarlaklaşma örnekleridir.

Türkmen: sorullar “sorarlar” (I.2.59). söylüceK “söyleyecek”(I.3.269), görünek “görenek” (I.1.6)

Çepni: sorurdun “sorardı” (II.4.134), sorur “sorar” (II.4.195), gurullar “kurarlar” (II.5.98), sülüman “süleyman” (II.1.74), öylüydü “öyleydi” (II.4.132), böylüydü “böyleydi” (II.4.191)

Manav: göKcüce “gökçece” (III.4.53), vürüvü “veriver” (III.4.156)

Yörük: sülüman “süleyman” (IV.12.106)

i > ü yuvarlaklaşması

Bu yuvarlaklaşmalar dudak uyumuna aykırı kelimelerde görülmektedir.

Türkmen: münkür “münkir” (I.5.235)

Çepni: mūmūnūñ (II.10.90), ünüverstede (II.1.147), sünnünūñ (II.9.86)

Yörük: gülüsden “gülüstan” (IV.6.74)

1.1.2.4.1.2. Bazı Eklerde Ünlü Yuvarlaklaşmasıyla Meydana Gelen Dudak Uyumu

Zarf-fiil Eki: -IncA

Daha önce dudak uyumuna uyan bu zarf-fiil ekinin son ünlüsünde meydana gelen bir yuvarlaklaşma örneğidir. Çepni ağzında tespit edilmiştir. ölüncüs “ölünce” (II.9.69).

1.1.2.4.2. Ünlü Yuvarlaklaşmasıyla Meydana Gelen Dudak Uyumsuzluğu

Türkiye Türkçesi yazı dilinde dudak uyumuna uygun bazı kelimeler, bölge ağızlarında ünlü yuvarlaklaşmasıyla dudak uyumunun dışında kalmaktadır.

1.1.2.4.2.1. Kelime Tabanlarında Meydana Gelen Dudak Uyumsuzluğu

Türkmen: osıyatı “vasiyeti” (I.3.289), yömiyesini “yevmiyesini” (I.4.76), meturu “metre” (I.3.26)

Çepni: nerö “nereye” (II.8.28)

Manav: vürdi “verdi” (III.4.158)

Yörük: meturu “metre” (IV.27.22), mürcimēni “mercimeğini” (IV.17.50), hurına “fırına” (IV.26.82)

1.1.2.4.2.2. Bazı Eklerin Sebep Olduğu Dudak Uyumsuzlukları

Şimdiki Zaman Eki: -yor

Bu ek yazı dilinde olduğu gibi ağız bölgesinde de farklı biçimleriyle dudak uyumunu bozmaktadır.

Türkmen: biçiveriyu “biçiveriyor” (I.1.21), geçiyu “geçiyor” (I.4.6), yapıyuñ (I.1.7)

Çepni: seviyum “seviyorum” (II.1.179), götüremiyüm “götüremiyorum” (II.1.25)

Manav: aldirūlā “aldırıyorlar” (III.2.87), ekū “ekiyor” (III.2.23), bilūñdur “biliyorsundur” (III.4.23), içū “içiyor” (III.3.90), sürōs “sürüyoruz” (III.3.8), doḡōlādın “dokuyorlardı” (III.8.154)

Yörük: gelū “geliyor” (IV.1.54), çalū “çalıyor” (IV.1.56), unudulū “unutuluyor” (IV.3.35), biçiveriyu “biçiveriyor” (I.1.21), isdeniyu “isteniyor” (I.1.1), everiyüs “everiyoruz” (IV.1.10), ḡaçūlāmiş “kaçıyorlarmış” (IV.6.1), bilmēyorun “bilmiyorum” (IV.12.1), ekleniyuru “ekleniyor” (IV.14.10), kesiyur “kesiyor” (IV.14.49), tanūrun “tanıyorum” (IV.14.4).

Bildirme Eki: -dur

Bildirme eki yuvarlak ünlülü şekliyle sadece Türkmen ve Çepni ağızlarında görülmektedir.

Türkmen: ağırđur (I.2.140), başındadır (I.3.318), sūlayladur (I.2.1), sazandardur (I.2.113), tehlikelidur (I.3.92)

Çepni: vardur (II.4.44)

Fiilden Fiil Yapma Eki: -dUr-

Manav: araşđürū “araştırıyor” (III.2.143)

Yörük: bindurūrus “bindiriveririz” (IV.3.111)

İsimden Fiil Yapma Eki: -la-

Manav: hamlodō “hamlatıyor” (III.3.72)

İsimden İsim Yapma Eki: -süz

Yörük: gübüresüz “gübresiz” (IV.3.73)

Hikaye Kipi Eki: -dū

Yörük: gidiydük “gidiyorduk” (IV.18.4)

Sıfat-fiil Eki: -dük

Manav: girdūñ “girdiğin” (III.6.67)

1.1.2.5. Ünlü Daralması

Bölgede görülen ünlü daralmaları daha çok y ünsüzünün tesiri ve orta hecelerdeki vurgunun zayıflığı sebebiyle meydana gelmektedir. Ünlü daralması üç bölümde incelenmiştir.

1.1.2.5.1. İlk Hecede Daralma

e > i

Ağız bölgesinde yaygın olarak görülen bu daralma şeklinde y daraltıcı ünsüzünün tesiri vardır. Ağız bölgesinde rastladığımız “yi-, it-, di-” gibi biçimler, tarihî şekillerin devamı olduğu düşüncesinden hareketle bu bölümde ele alınmamıştır. (**Bkz. 1.1.2.10**)

Türkmen: nirde “nerde” (I.3.110), nirden “nereden” (I.5.11), nireye “nereye” (I.1.11). Alıntı kelimelerdeki örnekleri: şey “şey” (I.5.339)

Çepni: niden “neden” (II.9.235), niynen “neyle” (II.5.21), yiñgeçim “yengeciğim” (II.2.35).

Alıntı kelimelerde: biyas “beyaz” (II.12.120), hiyetlerde “heyetlerde” (II.12.214), şiye “şeye” (II.2.54), şiyi “şeyi” (II.3.14), nives “nefes” (II.3.94)

Manav: biKlêlêmiş “beklerlermiş” (kII.7.102), bîliKlêle “beylikler” (III.4.4), diğışmes “değişmez” (III.5.16), diyildi “değildi” (III.14.54), giliyu “geliyor” (III.4.57), giri “geri” (III.1.37), iKmezdi “ekmezdi” (III.3.19), îşidi “ekşidi” (III.13.84), ive “eve” (III.5.103), ni “ne” (III.1.4), niri “nereye” (III.4.186), niynen “neyle” (III.1.15), siyrekdir “seyrekir” (III.14.20), yiñēdim “yenerdim” (III.3.111),

yĩngelē “yengeler” (III.14.28), yĩni “yeni” (III.1.95), yitişdiris “yetiştiririz” (III.5.37), yitē “yeter” (III.8.83).

Alıntı kelimelerde: biygirden “beygirden” (III.11.93), çiyizi “çeyizi” (III.14.49), hībē “heybe” (III.6.8), hiPsini “hepsini” (III.17.59), hir “her” (III.7.6), hisab “hesap” (III.2.76), hiyet “heyet” (III.16.76), miydansa “meydansa” (III.2.66), pīnirini “peynirini” (III.3.136), şī “şey” (III.1.1), tiyze “teyze” (III.14.36), ziytin “zeytin” (III.13.38)

Yörük: diñizden “denizden” (IV.27.87), diymene “değirmene” (IV.2.12), irken “erken” (IV.16.39), irişdīmde “eriştiğimde” (IV.17.131), işşē “eşeğe” (IV.16.118), ni “ne” (IV.12.53), nidir “nedir” (IV.8.76), nilē “neler” (IV.24.2), niynen “neyle” (IV.1.2), nirden “nerden” (IV.1.18), yinden “yeniden” (IV.7.6), yĩnilē “yeniler” (IV.3.116)

Alıntı kelimelerde: bidir “bedir” (IV.6.128), biyaz “beyaz” (III.5.19), biyazıT “beyazıt” (IV.25.38), iminimi “eminemi” (IV.8.61), hiybe “heybe” (IV.6.121), iKseri “ekseri” (IV.17.110), kīfī “keyfi” (IV.3.88), nicāti “necati” (IV.25.138), piyniri “peynirini” (IV.3.102), sifer “sefer” (IV.25.99), şikil “şekil” (IV.3.5), şiyin “şeyin” (IV.20.60)

a > ı

Ağız bölgesindeki bütün gruplarda görülen bu daralma türü başta y ünsüzü olmak üzere diğer bazı sürekli ünsüzlerin yanındaki geniş ünlülerde meydana gelmektedir. Bunun dışındaki daralmalar benzeşme sebebiyle gerçekleşmiş olmalıdır.

Türkmen: ıcıK “azıcık” (I.1.129), ıscıK “azıcık” (I.3.143), şıhımızin “şahımızın” (I.3.4), yımıK “yamuk” (I.3.348)

Çepni: ırğındı “argın” (II.3.141)

Manav: dıyı “dayı” (III.13.28), ğıdā “kadar” (III.3.166), ğıdān “kadar” (III.14.67), ğıdarlıK “kadarlık” (III.17.42), sıpı “sapı” (III.13.51), sırı “sarı” (III.13.5), zıman “zaman” (III.4.2)

Yörük: bırmacīmızı “parmakçığımızı” (IV.23.65), dıyı “dayı” (IV.26.32), ğıdā “kadar” (IV.13.14), sırı “sarı” (IV.26.89)

e > i > ı

Yörük ağızlarında tek örneğine rastlayabildiğimiz bir daralma tipidir. zıval “zeval” (IV.3.51).

o > u

Ağız bölgesinde ilk hecede görülen bu daralma örneklerinin bir kısmında y ünsüzü etkili olmuştur. Daralmanın görüldüğü örneklerin çoğunun yapısında dudak ve diş-dudak ünsüzlerinin bulunması dikkat çekicidir.

Türkmen: būçanıñ “bohçanın” (I.2.39), buynuzu “boynuzu” (I.3.157), ğuyarsıñ “koyarsın” (I.1.49), mulladur “molladır” (I.3.317), suFra “sofra” (I.1.136), undan “ondan” (I.1.9)

Çepni: çuvaldı “çoğaldı” (II.3.97), pulis “polis” (II.3.169), rumanya “romanya” (II.8.9), sūra “sofra” (II.6.81), uqlā “oklava” (II.12.99), unnar “onlar” (II.3.8), urdan “oradan” (II.1.50), uva “ova” (II.5.178)

Manav: buğazda “boğazda” (II.2.165), buynuzuna “boynuzuna” (III.16.138), ğuca “koca” (III.5.103), kıyarlā “koyarlar” (II.2.71), nuhut “nohut” (IV.10.1), pulisdi “polisti” (IV.13.3), su_uK “soğuk” (III.13.41), suvralıK “sofralık” (III.1.69), şuferliK “şoförlük” (IV.3.1), ubanıñ “obanın” (IV.22.88), ucaK “ocak” (III.7.55), ūlan “oğlan” (III.14.49), ulur “olur” (IV.5.47), umuz “omuz” (III.16.162), unu “onu” (III.3.123), uvalıyuñ “ovalıyorsun” (III.15.9), yuK “yok” (IV.16.100)

Yörük: umuzunna “omuzuyla” (IV.2.19), unu “onu” (IV.1.1), urdan “oradan” (IV.7.39), uva_uva “ova ova” (IV.5.62), ulur “olur” (IV.5.67)

ö > ü

Manav ve Yörük ağızlarında daha fazla görülen bir daralma şeklidir.

Türkmen: üte “öte” (I.3.21), üter “öter” (I.3.91)

Çepni: düveni “döveni” (II.4.107)

Manav: büle “böyle” (III.13.7), büyle “böyle” (III.14.20), dūdürüsün “dövdürürsün” (III.14.19), düven “döven” (III.2.11), kŭlü “köylüyü” (III.14.20), küpiKlē “köpekler” (III.4.57), küy “köy” (III.14.34), sŭlemiş “söylemiş” (III.14.47), süven “söven” (III.5.71), şŭle “şöyle” (III.13.41), türesi “töresi” (III.14.24), ūle “öyle” (III.14.31), ūreniyu “öğreniyor” (III.14.10)

Yörük: dükeris “dökeriz” (IV.4.19), düner “döner” (IV.13.14), dünēdi “dönerdi” (IV.12.9), dürt “dört” (IV.16.35), gūmedim “görmedim” (IV.16.161), sümürmüş “sömürmüş” (IV.6.18), tübe “tövbe” (IV.16.160), ürtē “örter” (IV.16.145)

1.1.2.5.2. İç Seste Daralma

Bu daralma türü de y ünsüzü ve orta hecelerdeki vurgusuzluk sebebiyle meydana gelmiş olmalıdır.

- a - > - i -

Türkmen: adışlık “adaşlık” (I.5.339), aňladiyım “anlatayım” (I.1.14), arıylar “arıyorlar” (I.4.12), baKlavıyı “bavlavayı” (I.1.43), bıçaKlıycaK “bıçaklayacak” (I.5.154), bulınicaK “bulunacak” (I.3.216), burıya “buraya” (I.3.225), ğazmıya “kazmaya” (I.1.71), hurıya “şuraya” (I.1.140), olıcaG “olacak” (I.3.172), orıya “oraya” 11(I.1.150), oynıyan “oynayan” (I.2.137), sormıyanna “sormayanlar” (I.3.207), soymıya “soymaya” (I.3.85), nomıralı “numaralı” (I.3.191), somıya “somaya” (I.1.86)

Çepni: annamıyım “anlamıyorum” (II.1.293), başğıydı “başkaydı” (II.4.192), çalıları “çalarlardı” (II.5.149), çırıyı “çırayı” (II.4.130), ğırılar “kırarlar” (II.7.47), n_āpiciñ “ne yapacaksın” (II.1.258), oklavıynan “oklavayla” (II.7.21), okımıya “okumaya” (II.3.158), olasıcının “olasıcanın” (II.9.291), sarırdıK “sarardık” (II.4.123), tarlıyı “tarlayı” (II.4.88), yaPmıya “yapmaya” (II.3.6), arabıynan “arabayla” (II.3.83), ıspanıyı “ispanyayı” (II.8.6), parıyna “parayla” (II.8.64), taranıyı “tarhanayı” (II.3.110)

Manav: aKcica “akçaca” (III.4.54), bıydıy “buğday” (III.6.1), durmicān “durmuyacağım” (III.2.135), ğuymıyı “koymaya” (III.4.163), ısıcıcıK “sıcacık” (III.3.140), olmiyām “olmayalım” (III.2.72), orıya “oraya” (III.13.79), ovıyı “ovayı” (III.8.39), mandırıya “mandıraya” (III.5.27), sopıynan “sopayla” (III.13.51), tarlıdan “tarladan” (III.3.178), yapıcaK “yapacak” (III.1.53), yayılcaK “yayılacak” (III.5.6), yumurtıyı “yumurtayı” (III.17.134), āşıma “akşama” (III.6.7), bataryıya “bataryaya” (III.3.30), mandıynan “mandayla” (III. 13.48), mayışiñ “maaşın” (III.4.185), musğıyı

“muskayı” (III.2.193), sıyrınan “sırayla” (III.13.15), tārınası “tarhanası” (III.10.76), topallıyı “topallaya” (III.7.123), yakıya “yakaya” (III.2.131)

Yörük: bırıy “burayı” (IV.8.4), bulıcan “bulacaksın” (IV.13.3), burısınñ “burasının” (IV.3.18), şırıya “şuraya” (IV.22.65), uvıcıK “ufacık” (IV.1.73), yanırdı “yanardı” (IV.23.54), yazcıK “yazacak” (IV.3.12), ıramızan “ramazan” (IV.17.37), maķarnıyı “makarnayı” (IV.6.53), tarına “tarhana” (IV.7.8), zurnıyan “zurnayla” (IV.8.107)

- e - > - i -

Kelime tabanlarında özellikle ekleşmeler sırasında y ünsüzünün tesiriyle meydana gelmektedir.

Yörük: böriyini “böreğini” (IV.2.61), bōrölciyi “börölceyi” (IV.20.14), ellimi_iz “ellemeyiz” (IV.6.10), imici “imeci” (IV.2.54), kēpiyi “kepeği” (IV.5.79), küriKden “kürekten” (IV.2.33), öliydi “öyleydi” (IV.2.25), ōrincisin “öğreneceksin” (IV.6.38), sürmi_ñ “sürmeyin” (IV.6.71), tepiye “tepeye” (IV.6.32), üstiymen “üsteğmen” (IV.3.13), üviy “üvey” (IV.6.48), zēbikleri “zeybekleri” (IV.3.116).

Alıntı kelimelerde: balıkisire “balıkesire” (IV.20.66), domatiz “domatez” (IV.24.4), fāriyinen “fareyle” (IV.2.32), ğayviye “kahveye” (IV.20.65), iminimi “eminemi” (IV.8.61), memliket “memleket” (IV.8.17), patatisinnen “patatesle” (IV.14.61), seferbirliKde “seferberlikte” (IV.26.36), şışiyi “şışeyi” (IV.1.14), tenike “teneke” (IV.9.113), tesderinen “testereyle” (IV.1.2)

Manav: bilmiyiz “bilmeyiz” (III.7.99), bōriK “börek” (III.4.173), derilēde “derelerde” (III.4.181), dernīni “derneğini” (III.8.50), devīlen “deveyle” (III.10.70), dursunbiyde “dursunbeyde” (III.2.53), dōmiyis “dövmeyiz” (III.3.145), eKmiK “ekmek” (III.14.13), gömliK “gömlek” (III.7.32), güviysi “güveyisi” (III.17.11), içmiyince “içmeyince” (III.3.89), iniyi “ineği” (III.4.123), sūliye “ söyleye” (III.14.68)

Alıntı kelimelerde: artijen “artezyen” (III.13.2), balıkisir “balıkesir” (III.5.43), evilā “evvela” (III.9.32), fadimi_i “fadimeyi” (III.2.159), ğāviyi “kahveyi” (III.1.97), isgili “iskele” (III.6.34), kefinniKnen “kefenlikle” (III.12.75), küpiKlē “köpekler” (III.4.57), memliket “memleket” (III.2.125), tenekiyle

“tenekeyle” (III.4.46), teniyi “taneyi” (III.2.45), teylikisi “tehlikesi” (III.14.9), tüviyini “tüfeğini” (III.4.116)

Çepni: çökeliKleri “çökelekleri” (II.5.35), girir “girer” (II.9.153), girişin “girersin” (II.4.155), isdiyen “isteyen” (II.3.41), kimsiyi “kimseyi” (II.4.117), savaşıdepiye “savaştepeye” (II.3.159).

Alıntı kelimelerde: balliyi “balyayı” (II.4.128), dimitokaya “dimetokaya” (II.10.7), haziniyi “hazineyi” (II.9.201), patatise “patatese” (II.4.170), zātin “zaten” (II.5.175)

Türkmen: güriye “güreye” (I.3.314), kesmiye “kesmeye” (I.5.110), niriye “nereyi” (I.2.51). Alıntı kelimelerde: domatizi “domatesi” (I.5.320), mahkemiye “mahkemeye” (I.1.167), telifan “telefon” (I.3.237)

- o - > - u -

Bu daralmada y ünsüzüyle birlikte özellikle alıntı kelimelerde ilk hece dışında Türkçede o ve ö ünlülerinin bulunmaması etkili olmuştur.

Türkmen: beliyum “beliyorum” (I.3.153), biliyudursuñ “biliyorsundur” (I.1.11), gidiyula “gidiyorlar” (I.1.29), topluyuñ “topluyorsun” (I.1.9), yapıyuñ “yapıyorsun” (I.1.7), yemeKliyuñ “yemekliyorsun” (I.1.9), yemiyularıdı “yemiyorlardı” (I.1.35).

Alıntı kelimelerde: balkunnāda “balkonlarda” (I.6.116), betunudu “betondu” (I.3.284), foturafını “fotoğrafını” (I.3.252), hormunnan “hormonla” (I.2.47), kāmıyun “kamyon” (I.3.20), moturu “motoru” (I.1.82), tañsiyun “tansiyon” (I.3.261)

Çepni: hormunnu “hormonlu” (II.5.34), laylun “naylon” (II.5.149), mantular “mantolar” (II.1.17), motur “motor” (II.3.19), toğdur “doktor” (II.4.72)

Manav: Alıntı kelimelerde rastlanmıştır: afıyun “afyon” (III.6.1), anasul “anason” (III.2.43), balkunuñ “balkonun” (III.3.131), betun “beton” (III.3.38), doğdur “doktor” (III.9.1), kilusuna “kilosuna” (III.14.8), laylunnā “naylonlar” (III.4.170), mazuT “mazot” (III.8.12), moturla “motorla” (III.1.5), paydus “paydos” (III.6.48), pontul “pantolon” (III.6.13), sanaryuda “senaryoda” (III.17.73), vağunnara “vagonlara” (III.4.30)

Yörük: çamubaya “çamobaya” (IV.16.150), kuşkus “koskos” (IV.20.16).

Alıntı kelimelerde: baluda “baloda” (IV.10.30), betunu “betonu” (IV.7.9), deposuna “deposuna” (IV.25.25), ğazuz “gazoz” (IV.16.72), mantum “mantom” (IV.3.121), pontul “pantolon” (IV.17.20), salun “salon” (IV.13.31)

1.1.2.5.3. Son Seste Daralma

Kelime kök veya tabanının sonunda görülen bu değişme diğer daralma örnekleri kadar yaygın değildir.

a > ı

Manav: hamzı “hamza” (III.4.110)

Yörük: baKıafı “baklava” (IV.21.88)

Türkmen ve Yörük ağızlarında görülen aşağıdaki daralma örnekleriyle y’nin etkisiyle bazı eklerde meydana gelmiştir:

arayı arayı “araya araya” (I.2.51), yamayı yamayı “yamaya yamaya” (I.3.69), bırıyı “buraya” (IV.8.4)

a > i

Çepni: hāli “hâlâ” (II.5.173)

e > i > ı

Türkmen ağızında rastlanmıştır. satı “zāten” (I.2.48)

e > i

Türkmen: niriye “nereye” (I.2.51),

Çepni: ğāvi “kahve” (II.5.110), gelinci “gelince” (II.5.182), ni “ne” (II.3.112), teneki “teneke” (II.9.225), yeri “yere” (II.3.79)

Manav: eTfāyi “itfaiye”(III.1.33), isgili “iskele” (III.6.34), niyi “niye” (III.4.9), patatis “patates” (IV.7.9)

Yörük: imeci “imece” (IV.12.94), sosyeti “sosyete” (IV.9.26)

o > u

Türkmen: kıomposdu “komposto” (I.4.161)

Manav: kilu “kilo” (III.2.43)

Yörük: paltu “palto” (IV.20.26)

1.1.2.6. Ünlü Genişlemesi

Ağız bölgesindeki genişleme örneklerinden bir kısmı bazı damak ve dudak ünsüzleri yanındaki dar ünlülerde tespit edilmiştir. Diğer genişleme örnekleri ünlü benzeşmesi sebebiyle ortaya çıkmış olmalıdır.

1.1.2.6.1. İlk Hecede Genişleme

i > e

Türkmen: gederdi “giderdi” (I.2.14), geTdi “gitti” (I.2.50).

Alıntı kelimelerde: revāyete “rivayete” (I.5.103), ehtiyarñ “ihtiyarın” (I.2.83)

Çepni: gederim “giderim” (IV.12.162). Alıntı kelimelerde: ehtiyarlāmız “ihtiyarlarımız” (II.7.73), etiyar “ihtiyar” (II.6.22), zere “zira” (II.7.56)

Manav: emece “imece” (III.4.81). Alıntı kelimelerde: eñgilis “ingiliz” (III.7.40), etiyarlā “ihtiyarlar” (III.7.99), lereken “lirayken” (III.9.17), nera “lira” (III.16.83)

Yörük: ceyer “çiğer” (IV.12.74), endiri “indirir” (IV.5.27), eşde “işte” (IV.12.17), yemeceler “imeceler” (III.1.50). Alıntı kelimelerde: belançosu “bilançosu” (III.17.1333), ehdiyarlara “ihtiyarlara” (IV.12.124), ehdiyaş “ihtiyaç” (IV.26.20), eTfāyi “itfaiye” (III.1.33), lere “lira” (IV.8.115)

u > o

Ünlü benzeşmesi ve dudak ünsüzlerinin tesiriyle meydana gelmiş olmalıdır.

Türkmen: dodādı “dudaktı” (I.6.30), doraKdan “duraktan” (I.1.115).

Alıntı kelimelerde: dovāsı “duası” (I.4.155), nomıralı “numaralı” (I.3.191), yonan “yunan” (IV.4.110)

Çepni: dor “dur” (II.9.25). Alıntı kelimelerde: dovāsını “duasını” (II.3.39), yonaniñ “yunanın” (II.3.87)

Manav: bora “bura” (III.9.29), öraşırlādı “uğraşırlardı” (III.17.99).

Alıntı kelimelerde: yonuslar “yunuslar” (III.17.107), yonan “yunan” (III.8.63)

Yörük: borda “burda” (IV.1.16), şorda “şurada” (IV.1.33).

Alıntı kelime örnekleri şunlardır: dovarı “duvarı” (IV.5.38), gövayı “kuvayı” (IV.25.137), mōtar “muhtar” (IV.3.16), moTvaKda “mutfakta” (IV.3.107), yonan “yunan” (IV.25.15), yonuzlara “yunuslara” (IV.24.13)

ü > o

Yörük ağızında örneği tespit edilmiştir. nofus “nüfus” (IV.25.61)

ü > ö

Bazı genişleme örnekleri dudak ünsüzlerinin yanındaki dar ünlülerde meydana gelmiştir. Bazı örneklerde h ünsüzü etkili olmuştur.

Türkmen: öredir “üretir” (I.2.38), hökümdar “hükümdar” (I.5.153), hükümet “hükümet” (I.6.42), möhürlerle “mühürlerler” (I.2.143), öseyin “hüseyin” (I.6.128)

Çepni: hüküm “hüküm” (II.12.157), löküs “lüks” (II.4.130)

Manav: göveşleri “güveçleri” (III.7.11), öleşdir “üleştir” (III.4.103), hükümete “hükümete” (III.8.12)

Yörük: hükümet “hükümet” (IV.27.106), kötāya “kütahya” (IV.3.115), õzger “rüzgar” (IV.17.86)

ı > a

Türkmen: ğaybetinden “gıybetinden” (I.5.199)

Manav: hadırellez “hıdırellez” (III.16.127)

1.1.2.6.2. İç Seste Genişleme

u > a

Çepni: doğanmas “dokunmaz” (II.3.45)

Manav: doğanamamışlā “dokunamamışlar” (III.8.69)

u > ö

Türkmen ağzında rastlanmıştır. bülöv “bülüğ” (I.4.143)

u > o

Bazı örneklerdeki genişlemeler ğ,ğ ve h damak ünsüzlerinin yanındaki dar ünlülerde meydana gelmiştir.

Manav: ço_ıncası “çoğunlukla” (III.10.84), to_ıom “tohum” (III.7.36)

Yörük: ğoruruz “koruruz” (IV.8.67)

i > e

Türkmen: elbese “elbise” (I.4.71), tembeh “tenbih” (I.2.119)

Çepni: arefe “arife” (II.12.17), entereynen “entariyle” (II.1.13), kelememiz “kelimemiz” (II.4.177)

Manav: gelē “gelir” (III.3.2), hedevesini “hediyesini” (III.11.100), kimesi “kimisi” (III.5.119), pelevannā “pehlivanlar” (III.6.43)

Yörük: de_çeşlemeler “deyişlemeler” (IV.8.108), emer “emir” (IV.22.50), geyeg “geyik” (IV.1.154), patekesinden “patikasından” (IV.18.1), pelevannar “pehlivanlar” (IV.8.120), şehirli “şehirli” (IV.9.48)

ı > a

Türkmen: mandara “mandıra” (I.1.54)

Manav: bayramlaşarlā “bayramlaşırılar” (III.3.88), tanaTdırasıya “tanıttırasıya” (III.17.8)

Yörük: dağınaK “dağınık” (IV.25.46), davanaKdır “dağınıktır” (IV.3.32), fırtana “fırtına” (IV.23.33)

1.1.2.6.3. Son Seste Genişleme

i > e

Türkmen: hāle “ahali” (I.4.41)

Manav: ilere “ileri” (III.13.66)

1.1.2.7. Ünlü Türemesi

Kelimede fazladan bir ünlünün ortaya çıkmasıdır. Kelimeyi genişleten bu olay, yazı diline göre ağızlarda daha yaygındır. Daha çok alıntı kelimelerde görülen ünlü türemesi genellikle kelimeleri Türkçenin hece yapısına uydurma amacını taşır (Banguoğlu, 2004:65). Ünlü türemesi olayı 3 bölümde incelenmiştir.

1.1.2.7.1. Ön Seste Ünlü Türemesi

Ön sesteki ünlü türemeleri r ve l ünsüzleri ile başlayan alıntı kelimelerde görülürken tek örnekte s ünsüzü önünde meydana gelmiştir.

l ünsüzü önünde türeme

Türkmen: ilāzım “lazım” (I.5.289), ileçberlik “rençperlik” (I.1.23), ileçer “reçel” (I.5.312), ilēnde “leğende” (I.1.135), iliman “limon” (I.5.66)

Çepni: ilān “leğen” (II.5.150), ilāzımsa “lazımsa” (II.8.61), ileçberlik “rençperlik” (II.6.58), ilhan “leğen” (II.5.149), iliğennerimize “leğenlerimize” (II.2.51), ılazdan “lazdan” (II.12.48), ölüsger “rüzgar” (II.5.29)

Manav: ilāzım “lazım” (III.7.46), ileşberlik “rençperlik” (III.1.85), ileyniñ “leğenin” (III.15.8)

Yörük: ilāyene “leğene” (IV.5.63), ileçberlī “rençperliği” (IV.9.89), ilēnnēde “leğenlerde” (IV.1.77), ileş “leş” (IV.23.57)

r ünsüzü önünde türeme

Türkmen: ırāhberīn “rehberin” (I.4.146), ırāme’lik “rahmetlik” (I.4.217), ırāt “rahat” (I.5.22), ıra_uF “rauf” (I.3.216), ireyiz “reis” (I.3.227), ürüyamda “rüyamda” (I.5.208)

Çepni: ırāfıK “refik” (II.5.182), ırāmetlik “rahmetlik” (II.9.111), ırasdıK “rastık” (II.9.207), ırāzı “razi” (II.3.151), ırıza “rıza” (II.9.100), ireçberlī “rençperliği” (II.3.7), örüzger “rüzgar” (II.4.114), urfumuzda “ruhumuzda” (II.2.35), uruhuna “ruhuna” (II.12.163), urumlar “rumlar” (II.9.82), ürüya “rüya” (II.9.125)

Manav: ereşit “reşit” (III.16.107), eriçberlik “rençperlik” (III.16.28), ıradyo “radyo” (III.1.99), ırāhat “rahat” (II.4.78), ıramazan “ramazan” (III.4.32), ireçellē “reçeller” (III.3.126), irişberliK “rençperlik” (III.7.6), örüzger “rüzgar” (III.1.12)

Yörük: ıradyular “radyolar” (IV.2.56), ırāfan “rahvan” (IV.10.32), ırakam “rakam” (IV.2.23), ırātsız “rahatsız” (IV.14.43), ırāzı “razi” (IV.4.33), erezilliK “rezillik” (IV.22.16), ireceP “recep” (IV.12.122), ireKleri “renkleri” (IV.5.31), irendelerdiK “rendelerdik” (IV.10.76), ireñgini “rengini” (IV.26.17), örüzger “rüzgar”(IV.23.137), ürüyamda “rüyamda” (IV.8.73), õzger “rüzgar” (IV.17.86)

s ünsüzü önünde türeme

Türkmen ağzında tek örneği tespit edilmiştir. usdun “sütun” (I.5.291)

1.1.2.7.2. İç Seste Ünlü Türemesi

Genellikle alıntı kelimelerde görülür. Türkçede çift ünsüzle başlayan kelime olmaması ve kelime sonunda belirli ünsüzler dışında çift ünsüz bulunmaması iç seste ünlü türemesine zemin oluşturur.

Tonsuz ünsüzle bitip, tonlu bir ünsüzle başlayan hecelerin arasında ve çift ünsüzle başlayan veya çift ünsüzle biten kelimelerde ünsüzler arasında ünlü türer. Ayrıca ilk hecesi kapalı olan bazı kelimelerde kapalı heceden sonra türetilen ünlüyle hecenin açılması sağlanır.

1.1.2.7.2.1. Çift Ünsüzle Başlayan veya Sona Eren Kelimelerdeki Türemeler

br, dr, hr, fr, gr, pr, tr Çift Ünsüzleri Arasında

Türkmen: kırız “kriz” (I.5.313), tireKdornan “traktörle” (I.4.79), tireniñiz “treniniz” (I.3.276)

Çepni: bıravo “bravo” (II.9.87), hırsdiyan “hristiyan” (II.8.18), fıransızlar “fransızlar” (II.6.1), ğurup “grup” (II.6.98), tırafanıñ “trafonun” (II.5.133)

Manav: ğıram “gram” (III.5.12), ğırep “krep” (III.14.65), pırim “prim” (III.16.88), poroğramınnan “programıyla” (III.16.112)

Yörük: fıransızı “fransız” (IV.25.55), ğıral “kral” (IV.18.14), porğıman “program” (IV.7.4), tirennē “trenler” (IV.3.95)

fı, pl Çift Ünsüzleri Arasında

Çepni: filimi “filmi” (II.4.86), pılaklarnan “plaklarla” (II.1.243)

Manav: filim “film” (III.17.43)

Yörük: filim “film” (IV.27.58)

ks, rs Çift Ünsüzleri Arasında

Çepni: löküś “lüks” (II.4.130)

Yörük: ğurus “kurs” (IV.3.14)

st ve sp Çift Ünsüzleri Arasında

Türkmen: siter “ster” (I.3.19), siPikerle “spikerler” (I.5.313)

Yörük: siporlar “sporlar” (IV.2.56)

rn Çift Ünsüzleri Arasında

Çepni: moderin “modern” (II.1.17)

Manav: moderin “modern” (III.7.26)

1.1.2.7.2.2. Orta Hecede Meydana Gelen Türemeler

br, cr, dr, kr, mr, pr, sr, tr, zr Ünsüzleri Arasında

Türkmen: ediremidiñ “edremitin” (I.3.248), ğuduretim “kudretim” (I.3.194), demıķurat “demokrat” (I.3.33), ğısırā “kısrağı” (I.6.84), masıraf “masraf” (I.4.172), etıraFıñ “etrafın” (I.4.47), meturu “metre” (I.3.26), hazıratı “hazreti” (I.5.278), mezirā “mezra” (I.4.26)

Çepni: ibirām “ibrahim” (II.8.26), masırafdır “masraflıdır”(II.1.212), nasıradı “nasrettin” (II.4.152), etiraflarda “etraflarda” (II.7.143), litire “litre” (II.4.148), metire “metre” (II.7.139), santurul “santral” (II.6.3), ekisdire “ ekstra” (II.7.126), ğadusdura “kadaastro” (II.7.126), hazireti “hazreti” (II.9.88)

Manav: ibirām “ibrahim” (III.16.23), icirācı “icracı” (III.16.144), tecirübe “tecrübe” (III.5.81), edirāfına “etrafına” (III.7.58), ğudureti “kudreti” (III.7.69), idirizden “idristen”(III.16.82), tekirā “tekrar” (III.3.50), yumuruğ “yumruk” (III.2.86), ğüpüre “ğubre” (III.2.40), masaraf “masraf” (III.11.111), fitiresini “fitresini” (III.4.148), patironuñ “patronun” (III.11.138)

Yörük: ğübüre “ğubre” (IV.2.17), sabiri “sabri” (IV.26.23), çıkırığ “çıkırık” (IV.5.17), tekirā “tekrar” (IV.5.75), topırağ “toprak” (IV.21.5), alentirik “elektrik” (IV.17.9), ğatıran “katran” (IV.23.79), meturu “metre” (IV.1.14)

bl, dl Ünsüzleri Arasında

Türkmen: badılcan “patlıcan” (I.3.302)

Yörük: ğıbileye “kıbleye” (IV.14.48), badılcan (IV.10.65)

fy, my Ünsüzleri Arasında

Türkmen: ğamıyun “kamyon” (I.3.20)

Çepni: afıyonu “afyonu” (II.9.246), kimiyon “kimyon” (II.5.5)

Manav: afıyunu “afyonu” (III.6.1)

Yörük: kimiyon“kimyon” (IV.24.6)

lm, rn, cb, ğd, ks, vt Ünsüzleri Arasında

Türkmen: alaman “alman” (I.3.39), girinede “girnede” (I.3.255)

Çepni: meciburusam “mecbursam” (II.1.298), ekisdire “ ekstra” (II.7.126)

Manav: mecibursuñ “mecbursuñ” (III.16.73)

Yörük: ağıda “ağda” (IV.20.32), çiftcilik “çiftçilik” (IV.3.3)

1.1.2.7.3. Son Seste Ünlü Türemesi

1.1.2.7.3.1. Kelime Tabanlarının Sonunda Ünlü Türemesi

Kelime tabanlarında son seste görülen ünlü türemeleri genellikle kişisel konuşma özelliklerinden kaynaklanmış olmalıdır.

Türkmen: hemi “hem” (I.2.135)

Çepni: esasa “esas” (II.3.9), ğadarı “kadar” (II.3.43)

Yörük: e_eri “eğer” (IV.3.20), megere “meğer” (IV.17.124)

1.1.2.7.3.2. Bazı Eklerin Sonunda Görülen Ünlü Türemesi

- mAdAn Zarf-fiil Eki Sonunda

Sadece Türkmen ve Çepni ağızlarında görülür.

Türkmen: yapmadana “yapmadan” (I.3.290)

Çepni: durmadana “durmada” (II.2.37)

-kAn Zarf-fiil Ekleri Sonunda

Türkmen: ālarķana “ağlarken” (I.3.194), alırķana “alırken” (I.1.88), belenirkene “belenirken” (I.3.145)

Çepni: burdayķana “burdayken” (II.3.142), derkene “derken” (II.6.102), geçerkene “geçerken” (II.3.67)

Manav: çıkāķana “çıkarken” (III.11.30), duruķana “dururken” (III.11.83), girēkene “girerken” (III.17.30)

Yörük: durāķana “dururken” (IV.6.34), sāķana “sağken” (IV.16.87), yōķana “yokken” (IV.21.58).

Şimdiki Zaman 1. Teklik Kişi Eki Sonunda

Yörük: bilmōrunu “bilmiyorum” (IV.12.123)

1.1.2.8. Ünlü Düşmesi

Ağız bölgesinde kelimelerin ön , iç ve son seslerinde görülmektedir. Bunlardan yaygın olanı orta hece vurgusunun zayıflığından dolayı iç seste meydana gelen ünlü düşmesidir.

1.1.2.8.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi

Ön seste ünlü düşmesi diğer ağızlarda olduğu gibi Balıkesir ağızlarında da seyrek.

a -, e - düşmesi

Çepni ve Yörük ağızlarında rastlanmıştır:

şarbannı “eşarbını” (II.8.45), hāli “ ahali”(IV.11.25)

1.1.2.8.2. İç Seste Ünlü Düşmesi

Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesidir. Hecenin başında bulunan sürekli ünsüzler bu düşme olayını kolaylaştırmaktadır (Banguoğlu, 2004:63).

- a -, - e- düşmesi

Türkmen: burda “burada” (I.1.88), duyuyum “duyayım” (I.6.145), ordadır “oradadır” (I.3.328), orlā “oraları” (I.6.33), nerdeyse “neredeysel” (I.3.216), nirden “nereden” (I.5.11)

Çepni: alayka “alayaka” (II.4.51), burda “burada” (II.6.2), orda “orada” (II.12.172), orlādanımış “oralardanmış” (II.4.49), urdan “oradan” (II.1.50), ceyran “cereyan” (II.6.2), serriz “sereriz” (II.6.11)

Manav: burları “buraları” (III.4.1)

- ı -, - i - düşmesi

Türkmen: annına “alınına” (I.3.22), dayyın “dayıyın” (I.5.72), ğarnı “karını” (I.3.238), ğaynatası “kayınatası” (I.3.42), yanna “yanına” (I.3.217); bişirrik “pişiririz” (I.2.36), delleniirdi “delileniirdi” (I.3.79), hal_l_ocalā “halil hocalar” (I.4.214), içerde “içeride” (I.5.173), ahreTde “ahirette” (I.5.340), bassı “bazısı” (I.5.62), divannı “divanını” (I.5.193), üniverste “üniversite” (I.3.242).

Çepni: çıkarrıK “çıkarırız” (II.3.56), vāsta “vasıta” (II.9.28), yannı “yanını” (II.4.105), yattırık “yattırırız” (II.4.83), arāssi “arazisi” (II.8.46), daK_ğa “dakika” (II.3.16), etdirrim “ettiririm” (II.6.64), ekinni “ekinini” (II.4.115), getirrik “getiririz” (II.5.5), indirrik “indiririz” (II.5.10), üniverste “üniversite” (II.1.260), yirmbir “yirmibir” (II.1.218); ırzadan “rızzadan” (II.9.100)

Manav: eytiriz “eğitiriz” (III.5.63), hal_l_efendini “halil efendininkini”(III.16.16), ilersini “ilerisini” (III.13.26), kimsi “kimisi” (III.7.18), tirT “tirit” (III.3.150); vastalā “vasıtalılar” (III.1.58)

Yörük: çallıKdan “çalılıktan” (II.25.26); cırt “cirit” (IV.8.96), vasta “vasıta” (IV.20.42); arfe “arife” (IV.20.33), perşen “perişan” (IV.25.89), yinden “yeniden” (IV.7.6)

- o -, - u - düşmesi

Türkmen: boyna “boyuna” (I.1.166), durrumuş “dururmuş” (I.4.122), uyyu “uyuyor” (I.3.85)

Çepni: cuKlata “çikolata” (II.5.153), boyna “boyuna” (II.6.55), buyruñ “buyurun” (II.9.30), hussi “hususı” (II.1.54)

Manav: avKadı miñ “avukatı mısın” (III.1.97), boyna “boyuna” (III.11.20), kıomtanım “komutanım” (III.2.84)

Yörük: tokıdurduK “dokuturduk” (II.9.39).

1.1.2.8.3. Son Seste Ünlü Düşmesi

- a düşmesi

Türkmen ağızında tek örneğine rastlanmıştır. dabacan “damacana” (I.5.61)

1.1.2.9. Ünlü Kaynaşması

Birbiri ardına sıralı iki kelimedenden, birincisinin son ünlüsüyle ikinci kelimenin ön ünlüsünün kaynaşarak tek ünlü haline gelmesidir.

a_ a > ā, a; a_ e > e

Türkmen: cum_āşamı “cuma akşamı” (I.3.299), ortasyadan “orta asyadan” (I.4.19); ğoc_ebeñ “koca eben” (I.6.28)

Çepni: yuK_açarsıñ “yufka açarsın” (II.12.98)

Manav: ğar_āç “kara ağaç” (III.17.62), ğar_ardıç “kara ardıç” (III.1.45)

a_ı > ı; a_i > i

Çepni: ğar_ısmayıl “kara ismail” (II.9.3)

Manav: ğoc_ısmılnen “koca ismail” (III.2.146)

Yörük: ğar_işciliK “kara işçilik” (II.16.152)

a_o > o, a_ö > ö

Çepni: hasd_oldu “hasta oldu” (II.3.134); ğarac_örenne “karaca örenle” (II.1.305)

Manav: çorb_olur “çorba olur” (III.8.90)

e_a > a; e_e > e; e_o > o, õ

Türkmen: böyl_oldu “böyle oldu” (I.4.70), der_obasınñ “dere obasının” (I.3.340), n_olacam “ne olacağım” (I.6.7), n_oldu “ne oldu” (I.1.79), öyl_olur “öyle olur” (I.6.126)

Çepni: nerd_adamlar “nerde adamlar” (II.9.36); göKc_erenden “gökçe erenden” (II.1.27), n_olur “ne olur” (II.1.106), böyl_oluydu “böyle oluyordu” (II.1.232)

Yörük: n_āpām “ne yapalım” (IV.12.152)

Manav: n_arasñ “ne arasın” (III.4.64), n_öceK “ne olacak” (III.9.2)

ı_a > a, ı_o > o

Türkmen: sar_altın “sarı altın” (I.6.67), dağl_olur “tatlı olur” (I.5.69)

Manav: cad_anası “cadı annesi” (III.10.67)

ı_ı > i; ı_a > a, e; ı_ı > i; ı_o > o, õ

Türkmen: iğ_ay “iki ay” (I.1.131), yirm_altı “yirmi altı” (I.3.192), kend_işinde “kendi işinde” (I.3.16), onik_imam “oniki imam” (I.3.179); iğ_odun “iki odun” (I.6.8)

Çepni: ell_ikini “elli ikisini” (II.1.210), terz_ıbirām “terzi ibrahim” (II.8.26); bell_olur “belli olur” (II.4.195), iğ_ölu “iki oğlu” (II.1.126)

Manav: sanc_innesi “sancı iğnesi” (III.5.96), ell_atmış “elli altmış” (III.4.25), gāzentep “gazi antep” (III.2.87); ik_inici “iki inekçiği” (III.4.15)

u_a > a, õ; u_ı > ĩ

Manav: şordan “şu aradan” (III.1.33); old_ıçin “olduğu için” (III.1.58)

Yörük: gur_ayaz “kuru ayaz” (IV.1.46)

1.1.2.10. Eski Şekillerin Korunduğu Örnekler

Ünlülerle ilgili bazı eski şekiller ağız gruplarından bazılarında korunmaktadır.

a’lı şekiller

Çepni: dayzā “teyze” (II.7.41), (TS “dayıza, dayaza, diyeze, tayaza, tayıza ‘teyze’ ” II.10.30).

Manav: yaykarlādı “yıkarlardı” (III.3.68), (DLT “yaykal- ‘çalkanmak’ ” III.108-10 / ETG “yaykan- ‘sallanmak’, yak- ‘kendini ovmak’ ” s.310, 307 / TS “yaykanmak ‘yıkanmak’ ” VI.4444).

e'li şekiller

Türkmen: çeynemem “çiğnemem” (I.3.242), (TS “çeynemek” II.883);

eyice “iyice” (I.1.139), (DLT “edhgü” I.34-11, II.153-14, III.43-20 / ETG

“ädhgü, ëdhgü” s. 263 / TS “eyü, iyü, eyi” III.1595);

Çepni: eşidişime “işitişime” (II.9.104), (DLT “eşit-” I.508-2 / ETG “äşit-, äşid-, işit-, işid-, eşit- ‘işitmek’ ” s. 265);

eyi “iyi” (II.1.118), (DLT “edhgü” I.34-11, II.153-14, III.43-20 / ETG “ädhgü,

ëdhgü” s. 263 / TS “eyü, iyü, eyi” III.1595);

geyyoduķ “giyiyorduk”(II.1.9), (DLT “kedh-, ket- ‘giymek’ ” II.296-3,

II.296-1 / ETG “ķäd-, kädil-, kätıl- “giymek, giyilmek” s. 279 / TS “geymek” III.1681).

o'lu şekiller

Türkmen: yoķardan “yukarıdan (I.3.335), (DLT “yokar, yokaru” I.142-15, II.4-14 / ETG “yoķāru” s.312);

Çepni: yoķardan “yukarıdan” (II.4.156), (DLT “yokar, yokaru” I.142-15, II.4-14 / ETG “yoķāru” s.312);

Yörük: yoķarı (IV.23.105), (DLT “yokar, yokaru” I.142-15, II.4-14 / ETG “yoķāru” s.312).

ö'lü şekiller

Türkmen: töredi “türedi” (I.2.32), töremesiñ “türemesin” (I.3.311), (DLT “törü- ‘yaratılmak’ ” III.262-8 / ETG “törü- ‘türemek, husule gelme’ ” s. 301);

yörümeye “yürümeye” (I.1.128), (DLT “yori-, yor- ‘ yürümek” III.87-23,

I.456-1 / ETG “yori-, yor-, yorri-, yuorri- ‘ yürümek’ ” s. 312);

Çepni: övey “üvey” (II.21.283), (DLT “ögey” I.310-22);

yörüTdüler “yürüttüler” (II.3.73), (DLT “yori-, yor- ‘ yürümek” III.87-23,

I.456-1 / ETG “yori-, yor-, yorri-, yuorri- ‘ yürümek’ ” s. 312);

Yörük: gövercin “güvercin” (IV.1.52), (DLT “kökürçkün ‘güvercin’ ” III.419-11 / ETG “ kögürçkän ‘güvercin’ ” s. 282 / TS “gövercinnik” III.1795).

i'li şekiller

Türkmen: dinen “denen” (I.4.3), dirkene “derken” (I.4.85), (DLT “ti-” III.231-2 / ETG “ti-, te- ” s. 299 / TS “dime” II.1159);

ider “eder” (I.1.4), (DLT “ èt-” I.171-28 / ETG “it-, ät-” s. 276 / TS “itmelü eylemek ‘edecek hale getirmek’ ” III.2129);

yidi “yediği” (I.3.213), yimiş “yemiş” (I.3.105), (DLT “yém ‘azık, yemek, taam’ ” I.480-17/ ETG “yi-, ye-” s. 311 / TS “yimecük ‘yiyecek’ ” VI. 4602);

Çepni: didîniñ “dediğinin” (II.4.168), (DLT “ti-” III.231-2 / ETG “ti-, te- ” s. 299 / TS “dime” II.1159);

iTdi “etti” (II.3.168), (DLT “ èt-” I.171-28 / ETG “it-, ät-” s. 276 / TS “itmelü eylemek ‘edecek hale getirmek’ ” III.2129);

yimeyi “yemeyi” (II.1.175), (DLT “yém ‘azık, yemek, taam’ ” I.480-17/ ETG “yi-, ye-” s. 311 / TS “yimecük ‘yiyecek’ ” VI. 4602);

yirde “yerde” (II.4.3), (DLT “ yér” I.15-4, II.68-5, III.4-16 / ETG “yir, yer” s. 311 / TS. “yir” VI.4606).

Manav: dimedim (III.2.158), (DLT “ti-” III.231-2 / ETG “ti-, te- ” s. 299 / TS “dime” II.1159);

gice “gece” (III.3.9), gicenin “gecenin” (III.3.156), (DLT “kéçe” III.219-11 / ETG “kiçä” s. 28);

virdüm “verdim” (III.2.187), (DLT “bér- ‘vermek’ ” / ETG “bir-, per- ‘vermek, iade etmek’ ” s. 268);

yicez “yiyeceğiz” (III.3.123), (DLT “yém ‘azık, yemek, taam’ ” I.480-17/ ETG “yi-, ye-” s. 311 / TS “yimecük ‘yiyecek’ ” VI. 4602);

yirde “yerde” (III.7.39), (DLT “ yér” I.15-4, II.68-5, III.4-16 / ETG “yir, yer” s. 311 / TS. “yir” VI.4606).

Yörük: dimiş “demiş” (IV.2.1), (DLT “ti-” III.231-2 / ETG “ti-, te- ” s. 299 / TS “dime” II.1159);

yimesin (IV.26.7), yin (IV.4.12), (DLT “yém ‘azık, yemek, taam’ ” I.480-17/ ETG “yi-, ye-” s. 311 / TS “yimecük ‘yiyecek’ ” VI. 4602);

yire (IV.5.40), (DLT “ yér” I.15-4, II.68-5, III.4-16 / ETG “yir, yer” s. 311 / TS. “yir” VI.4606).

1.2. Ünsüzler

1.2.1. Ünsüz Çeşitleri

Balıkesir ili ağızlarında Türkiye Türkçesi yazı dilindeki 21 ana ünsüzden başka şu ünsüzler bulunur: Ç, F, G, K, K̇, P, S, T; ḋ, ġ, k̇, l̇, ṅ, ṫ; ḃ, ḋ, ḟ, ḣ, l̇, ṅ, ṙ, ṫ, ẏ; ɟ̇, k̇, ḣ; ñ̇, ɽ̇, v̇.

1.2.1.1. Ara Ünsüzler

1.2.1.1.1. Ç ünsüzü: ç > c değişmesiyle meydana gelen ve ç ile c ünsüzleri arasında boğumlanan, süreksiz, yarı tonlu, diş-damak ünsüzüdür. Kelime sonunda vurgunun zayıflaması sebebiyle veya ulama sırasında bağlandığı ünlünün etkisiyle görülmektedir. Ağız bölgesinde Türkmen ve Çepni ağızlarında birkaç örnekte tespit edilmiştir.

Türkmen: hiÇ (I.1.163), hiÇ_annamıyum “hiç anlamıyorum” (I.5.13)

Çepni: genÇ (II.1.157), hiÇ_okula “hiç okula” (II.5.130)

1.2.1.1.2. F ünsüzü: f > v değişmesiyle meydana gelen ve f ile v ünsüzleri arasında boğumlanan, sürekli, yarı tonlu, diş-dudak ünsüzüdür. Kelime başı, iç ses ve son seslerde görülür. Yanındaki yuvarlak ve geniş ünlüler veya vurgunun zayıflaması gibi sebeplerle ortaya çıkar.

Türkmen: Fılan “falan” (I.1.54), şoFer “şoför” (I.1.88), uFacıK̇ “ufacık” (I.1.26), uFaK̇ “ufak” (I.1.63)

Çepni: hoşaF “hoşaf” (II.11.1), laF “laf” (II.1.301), nuFus “nüfus” (II.1.177), öFeleriK̇ “ovalarız” (II.5.15), şiFamızı “şivemizi” (II.4.1)

Manav: Filan “falan” (III.3.41), haFize “hafize” (III.2.151), heriF “herif” (III.1.84), hoşaFı “hoşafı” (III.3.154), soFra “sofra” (III.2.66), şöFör “şoför” (III.2.101), taraFdan “tarafdan” (III.4.12), uFaK̇ “ufak” (III.4.16)

Yörük: bir_aFtada “bir haftada” (IV.17.81), çiF “çift” (IV.8.26), Falan “falan” (IV.19.20), Filen “falan” (IV.6.32), iFdar “iftar” (IV.18.42), mazaFlıK̇ “muvazzaflık” (IV.26.60), taraFında “tarafında” (IV.12.103)

1.2.1.1.3. G ünsüzü: g-ğ arası boğumlanan süreksiz, tonlu orta damak ünsüzüdür. Ulamalar sırasında ortaya çıkar.

Kelime sonundaki k veya   uns zleri ulama sırasında tonlulaşarak g veya  'ya d n ş r. Ulanan kelimenin kalınlık veya incelik y n nden farklı olması sebebiyle boğumlanma yerleri değişen tonlu   veya g uns zleri,  alışmamızda G harfi ile g sterilmiştir.

T rkmen:   keleG olur (I.1.56), yemeG olu (I.1.8),  atardıG i ine (I.2.21), t tacılıG  ld  (I.1.19)

 epni: b y G  lannar (II.1.100), k   G olan “k   k olan” (II.1.131), r metliG oldu (II.1.103), işciliG  leminde (II.1.72), adaG  yle (II.3.36), olmadıG ev (II.1.132), sormaG isted  n (II.1.59)

Manav: b y G  bil  “b y k ağabeyleri” (III.2.140),  ivciliG olur “ ift ilik olur” (III.2.16), geldiG undan “geldik ondan” (III.3.22), g nn G  du  “g nl k olduk” (III.2.78), yimeG azırl s  n “yemek hazırlarsın” (III.1.69),  oG  z d  (III.3.16), yapıdırmaG i in (III.4.44)

Y r k: direG olur (IV.1.81),  l ceG adam (IV.18.10), s l G oluşmuş “s l k oluşmuş” (IV.6.152), yimeG olur (IV.5.81), darıyardıG elde “tarardık elde” (IV.5.15), do urduG işde (IV.5.20)

1.2.1.1.4. K uns z : k-g arasında boğumlanan, s reksiz, yarı tonlu bir  n damak uns z d r. k > g değişmesiyle oluşmuştur. AĞız b lgesinin tamamında yaygındır. Daha  ok son seslerde g r l r.

T rkmen: g r neK “g renek” (I.1.6), ideriK “ederiz” (I.1.4), yemeKliyu n “yemekliyorsun” (I.1.9), inceciK (I.1.43), k reKlerimiz (I.1.149), peK (I.2.110), y Kl k “y kl k” (I.3.208), zevK (I.3.88)

 epni: beKdaşı “bektaşı” (II.10.9), deliKleri (II.1.42), ger eK (II.1.37), s ylemeKle (II.1.32), teKger “tekrar” (II.5.28),  dd K “ Ğ tt k” (II.3.76)

Manav: bişirimliK “pişimlik” (III.1.68), b y K (III.6.42), eKm s “ekmiyoruz” (III.1.1), keyiK “geyik” (III.4.59), yeşilliK (III.2.52)

Y r k: b beKlere “bebeklere” (IV.20.12), deliK (IV.25.16), ke'liK “keklik” (IV.1.37), m liKl  “mahluklar” (IV.17.144), meşeliKdi (IV.19.33), teK (IV.1.9)

1.2.1.1.5. K ünsüzü: k-ğ arasında boğumlanan, süreksiz, yarı tonlu bir arka damak ünsüzüdür. k > ğ yönünde değişme ile oluşmuştur. Ağız bölgemizin tamamında yaygındır. Genellikle son seslerde meydana gelmektedir.

Türkmen: acıK “azıcık” (I.1.42), adaK (I.2.4), alacaKla “alacaklar” (I.1.22), ayaKda “ayakta” (I.2.127), balıK (I.3.78), ğırKlanır “kırklanır” (I.2.61), olacaK (I.1.8), oraKda (I.1.89), tomruK (I.1.17), uFacıK “ufacık” (I.1.26), yumruKlarsın “yumruklarsın” (I.1.41)

Çepni: çocuKlar “çocuklar” (II.1.77), çoK (II.1.1), kırK (II.1.26), uzaKdan (II.1.195), yazıK (II.1.90), yoKdur (II.2.6)

Manav: aKdarıdık “aktarıyoruz” (III.1.8), avanaKlā “avanaklar” (III.4.27), baKlavıyı “baklavayı” (III.1.13), çıKdı (III.1.28), ıfaK “ufak” (III.2.56), oraK (III.2.7), ormannıKdı “ormanlıktı” (III.1.23), uçaKlā “uçaklar” (III.1.31), uzaK (III.1.89)

Yörük: alacaKlı “alacaklı” (IV.5.87), ğulaK “kulak” (IV.6.102), noKsannarımı “noksanlarımı” (IV.8.2), ocaKda “ocakta” (IV.1.61), yoKdur (IV.2.22)

1.2.1.1.6. P ünsüzü: p > b veya b > p değişimleri sonucunda oluşan ve p ile b ünsüzleri arası boğumlanan, süreksiz, yarı tonlu bir dudak ünsüzüdür. İç ve son seslerde görülür. Ağız bölgesinin tamamında mevcuttur.

Türkmen: p > b değişmesiyle oluşanlar: çalışıPduru “çalışıpdurur” (I.1.75), geliP (I.1.74), heP (I.2.72), toPlanır (I.1.31), yaPıyuK (I.1.51). b > p değişmesi sonucu tek örnek tespit edilmiştir: kıPrıza “kıbrısa” (I.3.254)

Çepni: p > b değişmesiyle oluşanlar: ğavırıP “kavurup” (II.3.75), oluP (II.1.158), yaPdī (II.1.46). b > p değişmesi sonucunda oluşan tek örnek tespit edilmiştir: zePze “sebze” (II.3.128)

Manav: p > b değişmesiyle oluşanlar: araP (III.4.90), biçiP (III.6.16), ehbaPlara “ahbaplara” (III.1.72), hatıP “hatip” (III.1.60), hePicī “hepiciği” (III.3.105), kePcesi “kepçesi” (III.2.35), şa_aP “şahap” (III.4.23), toPlar (III.1.50), yaPdım (III.4.28).

b > p değişmesiyle oluşan tek örnekte tespit edilmiştir: kiPriTle “kibritle” (III.3.139)

Yörük: Tamamı p > b değişmesi sonucunda oluşan örneklerdir. köPrü (IV.1.11), şaPğası (IV.5.42), yaPmıyun (IV.1.4), yapılıP (IV.15.6)

1.2.1.1.7. S ünsüzü: s-z arası boğumlanan sürekli, yarı tonlu bir dış ünsüzüdür. Çoğunlukla z>s değişmesiyle ortaya çıkar. Kelime tabanlarında son seste de görülür. Bütün ağız gruplarında yaygın bir ünsüzdür.

Türkmen: biliyudursuñuS “biliyorsunuzdur” (I.1.25), kendimiS “kendimiz” (I.2.57)

Çepni: alışmışıS “alışmışız” (II.5.211), ғırғızıSdan “kırgızistan” (II.5.205), ғıS “kız” (II.7.65), yaparıS “yaparız” (II.6.120)

Manav: geliriS “geliriz” (III.3.128), ғıS “kız” (III.11.28), hazırlarıS “hazırlarız” (III.3.125), herkeS “herkez” (III.7.73)

Yörük: biS “biz” (IV.8.30), deriS “deriz” (IV.2.13), ılıdırıS “ılıtırız” (IV.14.102)

1.2.1.1.8. T ünsüzü: t - d arası boğumlanan süreksiz, yarı tonlu bir dış ünsüzüdür. t > d değişmesiyle ortaya çıkmaktadır. Hece veya kelime sonlarında görülür.

Türkmen: alT (I.1.73), biTdi (I.1.15), evlaTlıK (I.1.57), giT (I.1.37), sāT “saat” (I.1.117)

Çepni: annaTma (II.1.5), çeşiT (II.1.18), devleT (II.1.3), giTdi (II.1.2), haTdā (II.1.183), kepsuTda (II.1.132), lezzeTliydi (II.1.48), rāmeTli (II.1.76), saTdırmazdı (II.3.82), vaziyeT (II.3.28), zirāT (II.2.10)

Manav: balaTdır “balattır” (III.2.141), çeşiT (III.7.30), dörT (III.4.21), eTfāyi “itfaiye”(III.1.33), eTiraf “etraf” (III.1.91), ғurT “kurt” (III.1.48), manTıfon “montofon” (III.1.22)

Yörük: annaTdırıyu (IV.1.31), baTdallā “battallar” (IV.16.20), eTiravında “etrafında” (IV.1.40), geTdimiS “getirdiğimiz” (IV.18.25), giTces (IV.2.52), ғurT (IV.17.161), zāmaTli “zahmetli” (IV.16.49)

1.2.1.2. İnce (Palatal) Ünsüzler

1.2.1.2.1. d' ünsüzü: Ön damakta boğumlanan, süreksiz, tonlu ve kalın ünlüler komşuluğunda ince olarak telâffuz edilen d ünsüzüdür. Kullanımı seyrek.

Çepni: dáha (II.9.66), dāza “teyze” (II.3.125), dúğün “düğün” (II.9.51), dūn “düğün” (II.3.119), dūr “dünür” (II.3.53), dūsüz “dūsüz, dü: iki ” (II.3.64), dúvende “dövende” (II.3.11)

Yörük: dah “deh” (IV.2.42), haddā “hatta” (IV.22.19)

1.2.1.2.2. ğ ünsüzü: Ön damak ğ’si. Süreksiz, tonlu ve kalın ünlüler komşuluğunda ince telaffuz edilen ğ ünsüzüdür. Alıntı kelimelerde görülür.

Türkmen: zülfigarına “zulfikarına” (I.5.138)

Çepni: gāvuru “gâvuru” (II.6.34)

Manav: gāvurlā “gâvurlar” (III.7.105)

1.2.1.2.3. k ünsüzü: Ön damak k’si. Süreksiz, tonlu ve kalın ünlüler komşuluğunda ince telaffuz edilen k ünsüzüdür. Alıntı kelimelerde görülmektedir.

Çepni: ékonomisi (II.1.157), hikāyası (II.4.45), imkānı (II.4.75), kâhat “kağıt” (II.9.27), kâmil (II.6.91), kâyayı “kahyayı” (II.6.77)

Manav: kâtlā “kağıtlar”(III.4.131), bekādı “bekardı” (III.2.108)

Yörük: imkānnar “imkanlar” (IV.18.1)

1.2.1.2.4. í ünsüzü: Ön damak l’si. Sürekli, tonlu ve kalın ünlüler komşuluğunda ince telaffuz edilen l ünsüzüdür. Alıntı kelimelerde görülür.

Çepni: bilāder “birader” (II.3.46), heralđe “herhalde” (II.10.31), lāyıkça “layıkça” (II.2.50), selām (II.4.119)

Manav: aralđe “herhalde” (III.11.104), bilāderi “biraderi” (III.11.27), evelā (III.11.9), ğalPlēni “kalplerini” (III.6.64), ilāyi “ilahî” (III.14.68), islāmdın (III.6.61), kemałpaşı “kemałpaşaya” (III.2.121), lāzım (III.14.41), misal’ (III.14.36), meşğul (III.6.2), silā “silaha” (III.9.35)

Yörük: ālām “alem” (IV.23.95), alātı “aleti” (IV.12.33), bilādar “birader” (IV.25.46), evlādım (IV.22.47), felān “falan” (IV.9.2), ilacıla (IV.23.45), ğatlāmı “katliamı” (IV.26.18), ğulūbalā “kulübeler” (IV.22.169), halvasını “helvasını” (IV.11.17), mılān “falan” (IV.22.2), nalınnar “nalinler” (IV.23.83)

1.2.1.2.5. ñ ünsüzü: Ön damak n'si. Sürekli, tonlu ve kalın ünlüler komşuluğunda telaffuz edilen n ünsüzüdür.

Yörük: hañadan “haneden” (IV.12.99), hāñaya “haneye” (IV.12.99)

1.2.1.2.6. t ünsüzü: Ön damak t'si. Süreksiz, tonsuz ve kalın ünlüler komşuluğunda telaffuz edilen t ünsüzüdür. Yaygın değildir.

Yörük: paťatis “patates” (IV.14.72), ƙatıbınna “katibiyle” (IV.22.21)

1.2.1.3. Yarı Belirsiz Ünsüzler

Bu sesler, normal şekillerine göre daha zayıf ve belirsizdir. Genellikle kelime içi ve sonunda görülen bu ünsüzler, seyrek olarak kelime başında da bulunur. Hece sonlarındaki vurgunun zayıflığı ve kendilerinden önceki ünlülerin açıklığı sebebiyle ortaya çıkarlar. Ağız bölgesindeki yarı belirsiz ünsüzler şunlardır: ƙ, ɗ, ɟ, ɥ, ɭ, ɮ, ɹ, ɻ, ɽ, ɿ.

1.2.1.3.1. ƙ ünsüzü: Yarı belirsiz, kaybolmak üzere olan b ünsüzüdür. Ağız bölgesinde iç seslerde tespit edilmiştir.

Çepni: Aynı türden iki ünsüzün yan yana gelmesi ve vurgunun hecenin başında bulunması bu ünsüzü ortaya çıkarmış olmalıdır. yaƙmıř “yapmış” (II.1.211)

Manav: Kendisinden önceki uzun ünlülü açık hece, dudak ünsüzünü zayıflatmış olmalıdır. cenāƙı “cenabı” (III.11.72)

1.2.1.3.2. ɟ ünsüzü : Yarı belirsiz ve kaybolmak üzere olan f ünsüzüdür.

Çepni: sırf “sırf” (II.2.46), zayıf “zayıf” (II.9.154)

Manav: ƙarřaf (III.3.132), esnaf (II.11.126), herif (III.11.3), taraf (III.13.41)

Yörük: yulaf (IV.1.7)

1.2.1.3.3. ɥ ünsüzü: Yarı belirsiz, kaybolmak üzere olan h ünsüzüdür. Yörük ağzında kelime başında görülen örnekler, h ünsüzünün yanındaki geniş ünlülerden etkilenmesiyle meydana gelmiş olmalıdır.

Manav: kütahyadan (III.2.82), pādiřaƙ (III.11.65)

Yörük: ƙayvan (IV.4.1), ƙemen (IV.1.5)

1.2.1.3.4. ĩ ünsüzü: Yarı belirsiz ve kaybolmak üzere olan ĩ ünsüzüdür. İç seste genellikle hece sonlarında bulunur ve vurgusunun zayıflığından dolayı normalden daha zayıf bir şekilde telaffuz edilir.

Türkmen: deliĭleri (I.3.297)

Çepni: de_ĭl “değil” (II.4.115), feĭç (II.3.91), ĭalĭdĭ (II.6.133)

Manav: ĭaldĭ “kaldı” (III.8.140), ĭalĭkmamasĭ (III.13.77), ĭalĭktĭ (III.13.24)

Yörük: abamĭĭl “ablamgil”(IV.6.127), deĭĭl (IV.19.39)

1.2.1.3.5. n ünsüzü: Yarı belirsiz ve kaybolmak üzere olan n ünsüzüdür. İç seslerde hece sonlarındaki vurgunun zayıflığı sebebiyle ortaya çıkmış olmalıdır.

Türkmen: almanĭyadaydĭ (I.1.66), ba_ĭyosunu (I.4.134), ca_ĭ (I.1.81), de_ĭkda_ĭa “denkta_ĭa” (I.3.216), ge_ĭ_ĭlik (I.3.60), in_ĭ_ĭatına (I.4.34), ta_ĭsiyu_ĭ (I.3.261)

Çepni: a_ĭca_ĭ (II.1.202), a_ĭno_ĭs (II.5.96), bo_ĭcu_ĭĭlu (II.1.11), dereni_ĭ (II.5.209), felan_ĭ (II.1.87), fıran_ĭsĭzlar (II.6.1), ge_ĭ_ĭnce (II.6.23), ge_ĭlinmi_ĭ (II.1.84), ĭolonya (II.5.153), ĭo_ĭ_ĭsu (II.5.144), ıspa_ĭnyayı (II.8.6), in_ĭceldiris (II.6.119), in_ĭsannarımı_ĭs (II.1.4), ĭ_ĭ_ĭnu_ĭ (II.1.311), ĭo_ĭ_ĭserve (II.3.127), ĭo_ĭ_ĭsuda (II.12.33), ma_ĭnyası_ĭ (II.7.134), se_ĭ (II.1.175), ta_ĭsiyon (II.3.94), te_ĭ_ĭcerelere (II.5.80), uta_ĭcından (II.3.70)

Manav: be_ĭ (III.10.44), d_ĭ_ĭny_ĭ (III.11.81), ma_ĭnyas (III.12.37), me_ĭ_ĭ_ĭere_ĭ (III.3.140), pa_ĭ_ĭ_ĭar (III.6.1)

Yörük: be_ĭ_ĭsedi (IV.27.68), d_ĭ_ĭda_ĭ (IV.27.20), felan_ĭ (IV.9.2), ĭalı_ĭ (IV.1.39), ĭova_ĭ (IV.1.7), harma_ĭ (IV.14.17), hi_ĭci (IV.12.9), ĭo_ĭnyada (IV.19.5), ĭ_ĭsa_ĭcı_ĭĭl_ĭ (IV.16.154), ma_ĭnyasa (IV.18.21), nalba_ĭ (IV.1.23), sala_ĭ_ĭca_ĭ (IV.12.76), sa_ĭ_ĭsar (IV.19.17), ta_ĭ_ĭnya (IV.20.57), t_ĭ_ĭleyin (IV.27.53), u_ĭdan (IV.17.79), yerinde (IV.12.85), alıyusu_ĭ (IV.18.17), ardında (IV.21.64)

1.2.1.3.6. r ünsüzü: Yarı belirsiz, kaybolmak üzere olan r ünsüzüdür. Ağız bölgesinde iç ve son seslerde daha sık görülür. Genellikle çokluk eki sonunda, geniş zaman ekinde ve alıntı kelime tabanlarında görülür.

Hece sonlarındaki vurgunun zayıf olması ve kendisinden önceki ünlünün açıklığı bu ünsüzün zayıf olarak boğumlanmasına yol açmış olmalıdır.

Türkmen: alr (I.1.28), atmışlar (I.1.93), baçar (I.1.4), bunnar (I.5.108), derler (I.4.21), düzüür (I.2.67), ğadar (I.4.41), ğara “kara” (I.2.23), ider (I.1.4), koymuşlar (I.4.8), söyleler “söylerler” (I.2.59), söyleler (I.4.20)

Çepni: açılır (II.1.155), alr (II.3.41), barabar (II.3.160), getirir miş (II.3.154), oturmamışlar (II.5.210), sarır “sazar” (II.4.173), şudur (II.3.38), var (II.1.142).

Manav: gelebilir (III.11.5), yaşır “yaşar” (II.3.140)

Yörük: eklenir (IV.1.8), buılara (IV.19.30), çavdar (IV.14.3), işler (IV.15.14), nerden (IV.22.76), olmuşlar (IV.17.150), oradan (IV.22.75)

1.2.1.3.7. t ünsüzü : Yarı belirsiz, kaybolmak üzere olan bir t ünsüzüdür. İç seste hece sonu ve kelime sonlarında vurgunun zayıflığı sebebiyle ortaya çıkmaktadır.

Türkmen: alt (I.3.125)

Çepni: gitmez (II.1.137), tutmuş (II.1.125)

Manav: māmūt “mahmut” (III.8.69).

1.2.1.3.8. y ünsüzü: Yarı belirsiz ve kaybolmak üzere olan bir y ünsüzüdür. Ortaya çıkmasında ünsüzün sürekli olmasının etkisi vardır.

Türkmen: öyle (I.3.176), öyleydi (I.3.168)

Çepni: annatıyım (II.2.26), böyle (II.6.17), öyleydi (II.6.139), söylerim (II.11.57)

Yörük: buraya (IV.10.20), buyday (IV.14.26), şey “şey” (IV.1.9)

1.2.1.4. Dip Damak (Küçük dil) Ünsüzleri

Çepni ağzında karakteristik olarak görülen ünsüzlerdir. Kalın sıradan kelimelerde ortaya çıkan bu ünsüzler, arka damak ğ, k ve h ünsüzlerine göre daha geride boğumlanır.

1.2.1.4.1. g ünsüzü: Daha çok Orta ve Doğu Anadolu ağızlarında görülen ve tonlu dip damak patlayıcısı adı verilen g ünsüzüdür (Korkmaz, 1994:58). Kalın, arka damak ğ sesine göre daha geride boğumlanır. Çepni ağzının karakteristik bir sesidir. Yakın olmasına rağmen Türkmen ağzında tespit edilememiştir.

aga “ağabey” (II.4.24), aygaz (II.2.20), bulğuru (II.5.12), gāli “gayrı” (II.5.14), gayın “kayın” (II.2.28), ғıdā “gıda” (II.4.166), ғıl “kıl” (II.1.37), ғıramâfon (II.1.242), ғırһında “kırkında” (II.3.39), ғırmızı “kırmızı” (II.2.49), ғışlıқ “kışlık” (II.5.1), golonya “kolonya” (II.5.153), goyun “koyun” (II.11.31)

1.2.1.4.2. ƣ ünsüzü: Yine çoğunlukla Orta Anadolu Ağızlarında görülen bu ünsüz, tonsuz dip damak ƣ’sıdır. Ön, iç ve son seslerde görülür. Çepni ağzında karakteristik olan bu ünsüz az da olsa Türkmen ağzında da örnekleri tespit edilmiştir.

Türkmen: ƣabıl “kabul” (I.4.7), yaƣınnayınca “yakınlaşınca” (I.1.58), yaƣınıdı “yakındı” (I.1.74)

Çepni: ƣadar (II.2.32), ƣadın (II.2.12), ƣaƣıyuduƣ “kalkıyorduk” (II.1.220), ƣānun (II.9.11), ƣapı (II.3.37), ƣarşıda (II.4.1), ƣīlesiK “klasik” (II.1.48), ƣışın (II.1.114), ƣoņserve (II.5.1), ƣoņkoslar (II.2.25), ƣoņmuş (II.3.4), ƣıyımızdaƣı “kıyımızdaki” (II.3.2), aƣdarılmıyу (II.1.21), aƣıllı (II.1.153), aƣıP (II.3.21), aƣrabañ (II.1.149), arƣaya (II.1.137), baƣalım (II.3.7), baƣıra (II.5.13), portaƣaldır (II.3.39), toƣaƣ (II.1.56), yataƣlar (II.2.30), artıƣ (II.2.8), ғışlıқ (II.5.91), hayvancılıƣ (II.2.23), olaraq (II.10.1), aldırıydıƣ “aldırıyorduk” (II.2.3), yaparıƣ (II.5.3), yapıydıƣ “yapıyorduk” (II.2.18), yoƣ (II.1.261)

1.2.1.4.3. Һ ünsüzü: hırıltılı h sesi; sürekli, tonsuz bir dip damak ünsüzüdür. ƣ>Һ değışmesiyle meydana gelir. Çepni ağzında karakteristik olarak görülen Һ sesi Türkmen ağzında seyrek. Yörük ağızlarından “Hardal” oymağına ait köylerde karakteristik olarak görülür. İç ve son seslerde ortaya çıkmaktadır.

Türkmen: daһılı “takılır” (I.1.1), ƣıһılı “kılıltı” (I.5.176).

Çepni: aһıllı “akıllı” (II.1.168), aldıҺ “aldık” (II.3.20), arҺadaşıña “arkadaşına” (II.4.9), baҺ “bak” (II.3.151), bıraҺ “bırak” (II.1.44), doҺanmas “dokunmaz” (II.3.45), ғırһında “kırkında” (II.3.39), ғorҺardıƣ “korkardık” (II.3.67), ғullanırıҺ “kullanırız” (II.4.22), saTdıҺ “sattık” (II.3.19), soҺulmanıñ “sokulamın” (II.4.55), uyҺunuñ “uykunun” (II.1.43), yoҺ “yok” (II.1.23)

Yörük: çıkarılar “çıkarırlar” (IV.9.6), oğunur “okunur” (IV.9.4), tağarlar “takarlar” (IV.9.7), vaḥdi “vakti” (IV.9.3)

1.2.1.5. Diğer Ünsüzler

1.2.1.5.1. ñ ünsüzü: İnce sıralı kelimelerde ön, kalın sıralı kelimelerde orta veya arka damakta ortaya çıkan, sürekli ve tonlu geniz ünsüzüdür. Ağız bölgesinde çoğunlukla aslî olmakla birlikte ğ, k ve k ünsüzlerinin tesiriyle oluşan örnekleri de mevcuttur.

Türkmen: ańılı “anılr” (I.1.1), gońşuları “komşuları” (I.1.5), halaña “halana” (I.1.7), öñ “ön” (I.2.98), tünleşirdiñ “tünleşirdin” (I.1.13), yumruqlarsıñ (I.1.41)

Çepni: aq̣bınarıñ “akpınarın” (II.4.67), arasınıdı “arasın idi” (II.4.167), dedemgiliñ (II.9.63), deñişme “değişme” (II.3.30), iñkilabıñ (II.4.186), kóylülerin “köylülerin” (II.5.19), maşınğa “kuzine” (II.7.88), öñden (II.10.36), soñra (II.3.86), unuñ “onun” (II.4.195)

Manav: altıñdan (III.5.121), deñişdi “değişti” (III.7.26), diñlenivēdim (III.7.95), doñuzu (III.3.82), hañki (II.7.97), ĩsanıñ “insanın” (III.5.116), olanıñ “oğlanın” (III.6.57), öñüne (III.3.87), özeñgide “üzengide” (III.5.77), yalıñıs “yalnız” (III.7.95), yapāsıñ “yaparsın” (III.7.68)

Yörük: alańlara “alanlara” (IV.1.84), ańğārī “angayraya” (IV.3.81), bıranıñ “buranın” (IV.4.25), dolabıña (IV.3.100), gorseñ “koyarsan” (IV.2.3), ğovanıñ “kovanın” (IV.1.3), iñker “inkar” (IV.4.14), öküzüñ (IV.5.5), sındırgılı mıñ “sındırgılı mısın” (IV.7.55), sorcañ “soracaksın” (IV.1.1), uyķuñ (IV.12.14), yeñiden (IV.1.80), zamañķı “zamanki” (IV.17.91)

1.2.1.5.2. ɾ ünsüzü: Titrekliği biraz daha uzun ve üzerine basılarak vurgulu olarak söylenen r ünsüzüdür. Türkmen ağızları dışında görülür.

Çepni: bindirrik “bindiririz” (II.3.54), kırmızı (II.3.59), misāfirleḡine (II.2.30), müslümannara (II.8.18), sarı (II.9.137), yazarı (II.8.17), yūrruķ “yoğururuz” (II.7.18), zurḡayna “zurna ile” (II.3.55)

Manav: ardāndadım “ardahandaydım” (III.9.1), dildirmemiş “deldirmemiş” (III.10.52), dirlē “derler” (III.11.42), ğariPlen “gariple” (III.10.73), getiriyulā “getiriyorlar” (III.10.4), hurun “fırın” (III.6.49), para “para” (III.9.22)

Yörük: bidir “bedir” (IV.6.149), birinde (IV.8.79), bilirim (IV.6.24), bindirilir (IV.9.5), bitirince (IV.4.36), bulğuru (IV.9.46), bunnarın (IV.2.7), duruyu (IV.6.117), furında “fırında” (IV.2.12), ğarnımızı “karnımızı” (IV.10.66), ğatardık “karatdık” (IV.10.73), getirdi (IV.4.26), hurun “fırın” (IV.2.66), kuturunda (IV.2.41), meras “miras” (IV.8.54), turluK (IV.8.10), yapardıK (IV.10.57)

1.2.1.5.3. ħ ünsüzü: Çift dudak ünsüzüdür. İç seslerde görülür. Bu sesin ä ünlüsü yanında ortaya çıkması dikkat çekicidir.

Türkmen: ävlendim “evlendim” (I.1.110)

Manav: ävlen “evlen” (III.3.1), ävlere “evlere” (III.3.88)

Yörük: ävlendi “evlendi” (IV.1.9). Alıntı kelimelerde: ävlaTlā “evlatlar” (IV.10.19), ävleK “evlek” (I.4.81), dävlet devlet” (III.16.85), mävsimi “mevsimi” (I.1.47) rävire “revire” (IV.1.30)

1.2.1.5.3.(') gırtlak patlayıcısı: Arapça'daki ayın veya hemze seslerinin karşılığı olan bu ünsüz k,t,p ünsüzlerinden değişme yoluyla ortaya çıkmaktadır. Çepni ağızlarında tespit edilememiştir. Ağız bölgesinde iç ve son seslerde görülmektedir.

Türkmen: ba'laları “baklaları” (I.4.86), ba'mışlā “bakmışlar” (I.5.177), be'leyviriyulā “bekleyiveriyorlar” (I.6.16), are'līn “ahiretliğin” (I.5.343), arnavı'lān “arnavutların” (I.4.78), balamı'cılıK “palamutçuluk” (I.6.73), bereke'liydi “bereketliydi” (I.3.124)

Manav: ay'lyus “ayıklıyoruz” (III.15.7), da'mış “takmış” (III.3.6?), e'meK “ekmek” (III.9.35), to'landık “toplandık” (III.6.17), āde'leri “adetleri” (III.8.43), ça'ladiyu “çatlatıyor” (III.5.80), çeşi'li “çeşitli” (III.2.101), çıkar'ma “çıkartma” (III.2.113)

Yörük: ba'la “bakla” (IV.1.8), be'lēken “beklerken” (IV.19.27), dēşi'li'leri “değişiklikleri” (IV.6.76), to'lanmış “toplanmış” (IV.1.10), ya'mış “yapmış”

(IV.4.12). ğu’lu “kutlu” (IV.14.66), ğuva’li “kuvvetli” (IV.1.25), sana’ları “sanatları” (IV.2.80), al’ “alt”(IV.22.60), dör’ “dört” (IV.22.51).

Tablo: 10 Balıkesir İli Ağızlarındaki Ünsüzler*

	SÜREKSİZ			SÜREKLİ						
	Tonlu	Tonsuz	Yarı Tonlu	Tonlu	Tonsuz	Yarı Tonlu	Nazal	Yanak	Titrek	Yarı Ünlü
Dudak	b	p	P				m			
Diş	d	t, t'	T	z	s	S	n, n'			
Diş Dudak				v	f	F				
Çift Dudak				ṽ						
Diş Damak	c	ç	Ç	j	ş					
Ön Damak	g, g', d	k, k'	K				ñ	l, l'	r, r'	y
Orta Damak	G						ñ			
Arka Damak	ğ	ķ	Ḳ	ğ			ñ			
Dip Damak	g	ķ			h					
Gırtlak	'				h					

* Yarı belirsiz ünsüzler tabloya dahil edilmemiştir.

1.2.2. Ünsüz Değişmeleri

1.2.2.1. Tonlulaşma

Çalışmamızda tonlulaşma ön, iç ve son seslerde olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

1.2.2.1.1. Ön Seste Tonlulaşma

k - > g -

Eski Türkçe dönemindeki kelime başı k ünsüzlerinin tonlulaşarak g'ye dönüşmesi, Batı Türkçesi'nin en belirgin özelliklerindendir. Ağız bölgesindeki bütün gruplarda yaygın bir şekilde görülür.

Balıkesir ağızlarında Türkçe ve alıntı kelimelerdeki yazı dilinden farklı k > g tonlulaşması örnekleri şunlardır:

Türkmen: geçi “keçi” (I.1.96), gücüg “küçük” (I.1.7), güçümsedi “küçümsedi” (I.3.146), gişi “kişi” (I.2.27)

Çepni: gişiniñ “kişinin” (II.4.94), güçcük “küçük” (II.1.53)

Manav: gişi “kişi” (II.4.115)

Yörük: geçi “keçi” (IV.22.10), gişi “kişi” (IV.12.100), gümeli “kümeli” (IV.16.89). Alıntı kelimelerden, görvez “körfez” (IV.23.124) örneği mevcuttur.

Eski Türkçe döneminde kelime başındaki bazı k ünsüzleri, Balıkesir ili ağız gruplarından sadece Yörük ve Manav ağızlarında korunmaktadır.

Manav: keçiyu “geçiyor” (III.11.17), keçim “geçim” (III.17.94), kerçi “gerçi” (III.5.25), kēsilēni “giysilerini” (III.10.41), keyiK “geyik” (III.4.49), keysi “giysi” (III.15.43), kezeK “gezek” (III.16.62), kiTces “gideceğiz” (III.8.111), kiyimlik “giyimlik” (III.15.54), kölgelik “gölgelik” (III.11.75), küreş “güreş” (III.6.35), kütmeniñ “gütmenin” (III.5.5)

Yörük: kēsilerini “giysilerini” (IV.25.141), keyindirdiler “giyindirdiler” (IV.7.76), kīsiyi “giysiyi” (IV.14.104), kitcān “gideceğim” (IV.3.20), köçürmüşlē “göçürmüşler” (IV.4.39), kölje “gölge” (IV.23.16), küreş “güreş” (IV.1.54).

ķ - > ğ -

Ağız gruplarının tamamında görülen yaygın bir tonlulaşma şeklidir. Türkçe ve alıntı kelimelerde görülür. Ağız bölgesinde, yazı dilinden farklı ķ > ğ tonlulaşması örneklerinden bazıları şunlardır:

Türkmen: ğaşınan “kaşıkla” (I.1.140), ğat “kat” (I.5.83), ğatarıķ “katarız” (I.1.42), ğatır “katır” (I.6.59), ğavırıyuñ “kavuruyorsun” (I.1.42), ğavışırdım “kavuşurdum” (I.2.126), ğavlaĶlara “kavlaklara” (I.3.307), ğıvradırsıñ “kıvratırsın” (I.5.303), ğıvrıĶ (I.3.157), ğıy “kıy” (I.5.58), ğıydı “kıydı” (I.3.10), ğıyımdan “kıyımdan” (I.1.91), ğoñşuları “komşuları” (I.1.5), ğonuşurla “konuşurlar” (I.1.32), ğorĶma “korkma” (I.6.51), ğovalamışla “kovalamışlar” (I.4.4), ğovannı “kovanını” (I.3.183), ğovuĶ “kovuk” (I.6.78), ğoyarım “koyarım” (I.1.134), ğoyun “koyun” (I.1.168), ğursuñ “kursun” (I.2.62), ğurtaramadım “kurtaramadım” (I.3.210), ğuruduruĶ “kuruturuz” (I.1.44), ğuş “kuş” (I.6.11), ğuyusunu “kuyusunu” (I.3.113), ğuyyuñ “koyuyorsun” (I.1.105), ğuzu “kuzu” (I.3.174).

Alıntı kelimelerde görülen ķ > ğ tonlulaşma örnekleri şunlardır: ğatarına “katarına” (I.3.179), ğāve “kahve” (I.1.35), ğavġa “kavga” (I.2.9), ğavim “kavim” (I.2.122), ğaybetmemiş “kaybetmemiş” (I.3.1), ğayıĶlan “kayıkla” (I.5.105), ğıyāvetinnen “kıyafetiyle” (I.3.265), ğurbanı “kurbanı” (I.1.36), ğuruşa “kuruşa” (I.1.27) örneklerine rastlanmıştır.

Çepni: ğavırma “kavurma” (II.5.142), ğayınçı “kayınçı” (II.6.101), ğaytarıdın “kaytarırdı” (II.12.122), ğazırsıñ “kazırsın” (II.6.47), ğılallar “kılarlar” (II.7.119), ğıldırıp “kıldırıp” (II.9.132), ğırıyık “kırıyoruz” (II.5.87), ğırsal “kırsal” (II.4.99), ğorucu “koruyucu” (II.12.212), ğonuşduğlarım “konuştuklarım” (II.1.37), ğoñşu “komşu” (II.5.89), ğúccuĖ “küçük” (II.4.147), ğullanır “kullanır” (II.4.2), ğum “kum” (II.4.127), ğaz “kaz” (II.1.281), ğazan “kazan” (II.1.211).

Alıntı kelimelerde görülen örnekleri şunlardır: ğāve “kahve” (II.1.135), ğavlınna “kavliyle” (II.3.48), ğayboldu “kayboldu” (II.1.14), ğayıTlı “kayıtlı” (II.1.124), ğaymağammış “kaymakammış” (II.1.294), ğazā “kaza” (II.1.295), ğıdeme “kademe” (II.9.124), ğına “kına” (II.5.103), ğırmızı “kırmızı” (II.1.276), ğıtisa “kıtsa” (II.3.96), ğıyaslasañ “kıyaslasan” (II.1.305), ğöfere “kuaföre” (II.5.122), ğudüsde “kudüste” (II.3.86) örneklerinde rastlanmıştır.

Manav: ğaba “kaba” (III.1.75), ğabī “kabuğu” (III.1.79), ğaçamağ “kaçamak” (III.3.153), ğāĖarın “kalkarım” (III.2.46), ğalaycı “kalaycı” (III.1.43), ğaldırım “kaldırım” (III.2.83), ğalır “kalır” (III.16.95), ğılāsıñ “kılarsın” (III.16.70), ğırığ “kırık” (III.3.160), ğırĖ “kırk” (III.4.160), ğırma “kıрма” (III.16.31), ğısdırıyu “kıstırıyor” (III.11.82), ğıvırcığ “kıvırcık” (III.5.53), ğoca “koca” (III.1.74), ğoğ “koĖ” (III.5.52), ğodurdu “koydurdu” (III.9.36), ğöĖkuyuñ “korkuyorsun” (III.15.58), ğol ğola “kol kola” (III.6.22), ğurT “kurt” (III.1.47), ğuruduyus “kurutuyoruz” (III.15.1), ğuruluşunu “kuruluşunu” (III.16.7), ğuyrūnu “kuyruğunu” (III.4.54), ğuzulara “kuzulara” (III.1.82)

Alıntı kelimelerde görülen örnekleri şunlardır: ğabir “kabir” (III.7.3), ğadā “kadar” (III.1.2), ğadir “kadir” (III.15.9), ğalleşliğ “kalleşlik” (III.2.129), ğıdā “kadar” (III.1.4), ğıTca “kıtĖa” (III.3.182), ğıreP “krep” (III.14.65) örneklerinde rastlanır.

Yörük: ğabadayılık “kabadayılık” (IV.23.1), ğabak “kabak” (IV.8.54), ğabarı “kabarır” (IV.14.86), ğaçmışımış “kaçmışımış” (IV.24.57), ğaldı “kaldı” (IV.24.65), ğalıñ “kalın” (IV.14.11), ğıçınıñ “kıçının” (IV.25.40), ğılāsıñ “kılarsın” (IV.12.64), ğılĖıĖ “kılĖık” (IV.9.47), ğılığ “kılık” (IV.22.229, ğır “kır” (IV.8.111), ğocaman

“kocaman” (IV.23.99), ğodulā “koydular” (IV.1.17), ğollarımdan “kollarımdan” (IV.24.41), ğomşu “komşu” (IV.9.1), ğonağlardıla “konaklarlardı” (I.3.114), ğonardığ “konardık” (IV.24.62), ğoparamār “koparamıyor” (IV.23.47), ğurşunnarı “kurşunları” (IV.6.40), ğuruluyu “kuruluyor” (IV.1.15), ğuruyoru “kuruyor” (IV.12.25), ğurt “kurt” (I.3.106), ğuşluğ “kuşluk” (IV.9.52)

Alıntı kelimelerde, ğabire (IV.23.91), ğadayıf (IV.11.18), ğadir (IV.26.9), ğalıP (IV.14.103), ğıbıleye (IV.14.48), ğidā (IV.3.3), ğıdaldı (IV.22.75), ğıral (IV.18.14), ğırmızı (IV.14.82), ğalbır (IV.12.23), ğurus (IV.3.13), ğuruş (IV.8.116) örneklerinde görülür.

ķ - > ğ -

Sadece Ėepni ağzında görülür. Art damak ķ ünsüzünün tonlulaşarak ğ gırtlak ünsüzüne dönüşmesiyle oluşur.

ġabarı “kabarır” (II.2.53), ġafam “kafam” (II.4.122), ġapıdanısañ “kapıdan isen” (II.1.140), ġar “kar” (II.4.138), ġāvi “kahve” (II.5.110), ġaynar “kaynar” (II.6.110), ġıl “kıl” (II.1.37), ġırhında “kırkında” (II.3.39), ġırılma “kırılma” (II.5.10), ġız “kız” (II.3.163), ġızlar “kızlar” (II.12.40), ġolonyā “kolonya” (II.5.153), ġurullar “kurarlar” (II.5.98)

t - > d -

Ağız bölgesinin tamamında yaygındır. Türkçe ve alıntı kelimelerde meydana gelen ve yazı dilinden farklı t > d tonlulaşması örnekleri şunlardır:

Türkmen: daban “taban” (I.6.77), dadı “tadı” (I.2.47), dağılı “takılı” (I.1.1), dağımla “takımlar” (I.3.48), dağısız “takısız” (I.2.108), dağlı “tatlı” (I.5.58), dağdı “taktı” (I.1.111), dapıyu “tapıyor” (I.5.278), daşsız “taşsız” (I.1.21), daşıcāña “taşıyacağına” (I.4.123), dığdıla “tıktılar” (I.3.246), dırnāmızı “tırnağımızı” (I.2.36), doğ “tok” (I.6.73), dutuyular “tutuyorlar” (I.1.33), duzunı “tuzunu” (I.1.41).

Alıntı kelimelerde görülen örnekleri şunlardır: dene “tane” (I.3.214), desdereci “testereci” (I.4.71), dülbentde “tülbentte” (I.1.106) .

Ėepni: dabaniñ “tabanın” (II.1.166), dadı “tadı” (II.1.31), dağısını “takısını” (II.5.105), dağar “takar” (II.5.105), dara “tara” (II.1.113), darağ “tarak” (II.6.26),

dararsıñ “tararsın” (II.11.51), daşırsıñ “taşarsın” (II.1.312), dırnāñ “tırnağın” (II.12.35), dutar “tutar” (II.12.214), duTğun “tutkun” (II.6.40), dabanca “tabanca” (II.4.186)

Alıntı kelimelerde görülen örnekleri şunlardır: dene “tane” (II.8.1), desdiler “testiler” (II.4.178), dülbetinen “tülbentle” (II.6.131).

Manav: daban “taban” (III.16.86), dağarıs “takarız” (III.2.8), dağı “takı” (III.7.69), dağımından “takımından” (III.16.132), daş “taş” (III.1.75), davşan “tavşan” (III.11.18), daşırdı “taşardı” (III.5.58), depin “tepin” (III.6.18), dırmık “tırmık” (III.16.30), dırnāmızı “tırnağımızı” (III.2.37), dutarıs “tutarız” (III.1.70).

Alıntı kelimelerde, düccar “tüccar” (III.8.42) örneğinde tespit edilmiştir.

Yörük: dağan “takan” (IV.14.52), dağıyorus “takıyoruz” (IV.12.62), dağlı “tatlı” (IV.21.87), dararıs “tararız” (IV.1.80), daşırıs “taşırız” (IV.8.93), datlı “tatlı” (IV.10.74), dePesine “tepesine” (IV.1.42), depinemes “tepinemez” (IV.9.127), de’melerdi “tekmelerdi” (IV.21.23), dıķım “tıkım, lokma” (IV.16.3), dırmıķlıyaris “tırmıklarız” (IV.5.65), dırnāññ “tırnağının” (IV.17.123), dutññ “tutayım” (IV.27.82)

Alıntı kelimelerde, dene “tane” (IV.8.76), derāfileri “teravihleri” (IV.17.128), desdiyle “testiyle” (IV.23.43) örneklerinde görülür.

Eski Türkçe döneminde t tonsuz ünsüzü ile başlayan kelimelerdeki ön ses t ünsüzünün korunduğu örnekleri şunlardır:

Türkmen: tekiyu “değiyor” (I.3.138)

Manav: tal “dal” (III.7.5), tayı “dayı” (III.7.112), tenk “denk” (III.1.86), tışarı “dışarı” (III.11.23), tikenni “dikenli” (III.4.45), tikiyulā “dikiliyorlar” (III.15.51), tizgini “dizgini” (II.5.79), töşünü “döşünü” (III.5.11), tursunnulā “dursunlulular” (III.17.61), türteris “dürteriz” (III.8.85), tüşünelim “düşünelim” (III.11.66), tüşüP “düşüp” (III.5.115), tü_ünnēde “dügünlerde” (III.3.149)

Yörük: tā “daha”(IV.3.13), tāTdı “dağıttı” (IV.22.42), tikenññ “dikenin” (IV.10.19), tikēlē “dikerler” (IV.3.95), toķdurduķ “dokuturduk” (IV.9.39).

p - > b -

Türkmen: Tamamı alıntı kelimelerde görülür: babıç “pabuç” (I.3.53), balamıt “palamut” (I.6.34), badılcan “patlıcan” (I.3.302), bazar “pazar” (I.5.86)

Çepni: Tamamı alıntı kelimelerde görülür: bazara (II.12.113), baTlıcanı “patlıcanı” (II.11.18) örnekleri mevcuttur.

Manav: Tamamı alıntı kelimelerde görülmektedir. babıç “pabuç” (III.7.33), badılcan “patlıcan” (III.15.24), badişa_a “padişaha” (III.8.27), balamıt “palamut” (III.2.165), bazartesi “pazartesi” (III.1.71), bicama “picama” (III.14.49), bide “pide” (III.4.152), bişman “pişman” (III.1.98)

Yörük: Alıntı kelimelerde görülür: badılcan “patlıcan” (IV.10.65), bālı “pahalı” (IV.4.1), barķ “park” (IV.27.99), bazara “pazara” (IV.22.2).

f - > v -

Yaygın değildir. Tamamı alıntı kelimelerde görülür.

Türkmen: vılan “falan” (IV.6.33)

Çepni: vazla “fazla” (II.12.181)

Manav: vilen “falan” (III.14.32)

Yörük: vayda “fayda” (IV.14.33), velen “falan” (IV.14.88), vilen “falan” (IV.22.91).

s - > z -

Çok yaygın değildir. Alıntı kelimelerde görülür.

Türkmen: zopa “sopa” (I.3.264)

Çepni: zalatasını “salatasını” (II.5.141), zePze “sebze” (II.3.128), zopanñ “sopanın” (II.6.18)

Manav: zalata “salata” (III.2.53), zebePden “sebepten” (III.8.71), zebzelerden “sebzelerden” (III.3.125),

Yörük: zalata “salata” (IV.14.72), zarrafa “sarrafa” (IV.9.1), zebePlenüz “sebepleniyoruz” (IV.3.62), zebzelēnden “sebzelerinden” (IV.24.2), zeroş “sarhoş” (IV.18.46), zıfırdır “sıfırdır” (IV.2.23), zırf “sırf” (IV.12.31).

ç - > c -

Seyrek görülen bir değişmedir.

Türkmen: cıPlaK “çıplak” (I.6.21), cızarıķ “çizeriz” (I.5.65)

Çepni: Tamamı alıntı kelimelerde görülür. ceyiz “çeyiz” (II.6.126), cuKlata “çikolata” (II.5.153)

Manav: cıKdım “çıktım” (III.3.51), cizme “çizme” (III.6.12). Alıntı kelimelerde cerez “çerez” (III.15.43) örneğine rastlanmıştır.

Yörük: çekivi “çekiver” (IV.1.21), cıkarūlē “çıkarıyorlar” (IV.3.43), cizmeye “çizmeye” (IV.21.25).

Alıntı kelimelerde, cerez “çerez” (IV.21.82), ceyizini “çeyizini” (IV.2.84) örneklerinde görülmektedir.

1.2.2.1.2. İç Seste Tonlulaşma

Balıkesir ili ağızlarında iç seste meydana gelen tonlulaşmalar, ön sestekiler kadar yaygın olmamakla birlikte yazı dilinden ileridir.

- ƙ - > - ğ -

İç sesteki bu değişme şekli, ekleşme sırasında veya doğrudan kelime tabanında ortaya çıkar. Bu değişmeler çoğunlukla alıntı kelimelerde görülür.

Türkmen: Kelime tabanlarında ortaya çıkan örnekleri şunlardır: aňgaraya “ankaraya” (I.3.205), baƘğal “bakkal” (I.1.67), başğa “başka” (I.1.11), şaPğa “şapka” (I.6.95), mu_aƘğak “muhakkak” (I.2.105).

Kelime birleşmeleri sırasında meydana gelen değişmeler, baƘağoyum “bakakoyayım” (I.3.103), bayğuş “baykuş” (I.6.15), çanaƘğaleden “çanakkaleden” (I.4.103) örneklerinde görülmektedir.

Ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde meydana gelen tonlulaşmalar; haƘğını “hakkını” (I.3.207) ve taňğını “tankını” (I.3.214) kelimelerinde görülür.

Türkmen ağızında ƙ ünsüzünün bazen yarı tonlulaşarak Ƙ ünsüzüne dönüştüğü görülür. Bu değişme bazen ekleşme sırasında bazen de ekleşme olmadan doğrudan kelime tabanında ortaya çıkmaktadır.

acıƘmış (I.3.238), aşıƘlar (I.5.197), baƘma (I.3.56), alacaƘla (I.1.22), çomaƘları (I.2.34), ğavlaƘlara (I.3.307), ğırƘlarsıñ (I.3.142), ğonaƘlardıla (I.3.114), saƘlar (I.2.16), yumruƘlarsıñ (I.1.41) örneklerindeki değişmeler, ekleşme sırasında kelime tabanının sonunda görülen yarı tonlulaşmalardır.

aƘdaş (II.4.1), aƘdeñiziñ (I.3.243), çanaƘğaleden (I.4.103) örneklerindeki yarı tonlulaşmalar ise birleşik kelime oluşumu sırasında görülmektedir.

Türkmen ağızında, doƘdur (III.9.1), loƘma (I.5.147), maƘda “makta” (I.6.59), toƘdur “doktor” (II.3.98), vaƘdiyle “vaktiyle” (I.5.103) kelimelerindeki

yarı tonlulaşmalar, ekleşme dışında kelime tabanında doğrudan ortaya çıkan değişimlerdir.

Çepni: Çepni ağzında kelime tabanlarında ekleşme dışında doğrudan görülen $\text{ķ} > \text{ğ}$ tam ve $\text{ķ} > \text{K}$ yarı tonlulaşma örnekleri şunlardır: başğa (II.1.23), daKğa “dakika” (II.3.16), fağaT “fakat” (II.1.87), muğaKğaK “muhakkak” (II.3.14) sıdğı “sıtkı” (II.3.90), aKlımıñ (II.1.12), baKla (II.1.127), daKğa (II.3.16), doKsan (II.8.1), muğaKğaK (II.3.14);

çağmamış “çakmamış” (II.3.5), toPrağlı “topraklı” (II.9.175), çıKmadı (II.2.29), ğonuşduKlarım (II.1.37), kóKler “kökler” (II.4.164), saKlı (II.1.273), ufaKları (II.1.53), yavıKlı “yavuklu” (II.3.121), yayıKlar (II.2.17) kelimelerindeki değişimler, kelime tabanına ünsüz ile başlayan bir ek getirildiğinde meydana gelen tam ve yarı tonlulaşma örnekleridir.

bırağıP “bırakıp” (II.1.212), çığıcaK “çıkacak” (II.5.19) rızğısına “rızkına” (II.1.118) kelimelerindeki değişimlerse, kelime tabanına ünlü ile başlayan ek getirildiğinde oluşan tam ve yarı tonlulaşma örnekleridir.

Manav: Ekleşme dışında kelime tabanlarında görülen $\text{ķ} > \text{ğ}$ değişimleri; fağat (III.3.159), muşğa (III.2.181) örneklerinde görülür.

bağām “bakalım” (III.5.61), bırağıñ (III.2.195) örneklerindeki değişimler ise kelime tabanına ünlü ile başlayan bir ek gelmesiyle meydana gelmiştir.

sarığamışda (III.4.28) örneğinde birleşik kelime oluşumu sırasında ortaya çıkmıştır.

Manav ağzında ekleşme sırasında veya ekleşme dışında kelime tabanlarında görülen $\text{ķ} > \text{K}$ yarı tonlulaşma örnekleri şunlardır:

avanaKlā “avanaklar” (III.4.27), ayaKlan “ayakla” (III.3.80), damaKlı (III.5.63), ğavaKlıda “kavaklıda” (III.9.10), kabaKlı (III.4.131), konaKlamış (III.16.2); vaKdıñ (III.4.164), baKlayı (III.1.13).

conKbayırı (III.17.85) kelimesindeki yarı tonlulaşma birleşik kelime oluşumu sırasında meydana gelmiştir.

Yörük: baKğal (IV.27.7), başğa (IV.12.20), bāğur (IV.8.36) örnekleri kelime tabanlarında görülen $\text{ķ} > \text{ğ}$ değişimleridir.

Kelime tabanına ünlü ile başlayan bir ek getirilmesiyle meydana gelen tonlulaşmalar şunlardır: balığa (IV.27.44), bazarcılığa (IV.22.7), boyunduruğa (IV.21.8), çoğaldı (IV.23.39), orağıla (IV.21.6), ireñgini (IV.26.17), yoğudu (IV.10.79).

Yörük ağzında doğrudan veya ekleşme sırasında kelime tabanlarında görülen yarı tonlulaşma örnekleri şunlardır: baKılağı (IV.21.88), çaKımaK (IV.12.10), çıKımağı (IV.10.2), paKılağıs (IV.14.100).

Yazı dilinde ekleşme sırasında k'lı tonsuz şeklinin kullanıldığı fakat ağız bölgesinde ünsüz uyumuna aykırı olarak ğ şeklinin yer aldığı örnekler şunlardır:

Çepni: alış+ğan+nıĝ “alışkanlık” (II.1.167), aK+ğıncı “akıncı” (II.8.51), ğaT+ğıları “katkıları” (II.7.5)

Manav: bas+ğı “baskı” (III.11.57), bas+ğın “baskın” (III.2.159), alış+ğın “alışkın” (III.15.5), cumurbaş+ğan+ı “cumhurbaşkanı” (III.16.41)

Yörük: ğat+ğı+sıs “katkısız” (IV.20.13), unuT+ğan+ıs “unutkanız” (IV.22.168)

- k - > - g -

Türkmen: İç seste kelime tabanlarında görülen bu değişmelerin tamamı “ içgiyi (I.3.129)” örneği dışında alıntı kelimelerde ortaya çıkmaktadır.

Türkmen ağızlarındaki bu durum Çepni, Manav ve Yörük ağızları için de geçerlidir. asgere “askere” (I.1.33), eşgiyeler “eşkiyalar” (I.3.348), isgele “iskele” (I.1.19), mesgen “mesken” (I.4.39), zülfiğarına “zülfikar” (I.5.138).

Türkmen ağzında k ünsüzü bazen yarı tonlulaşarak K ünsüzüne dönüşmektedir. Ekleşme sırasında veya doğrudan kelime tabanında ortaya çıkan bu değişme örnekleri şunlardır:

meKdiP “mektup” (I.6.5), meKge (I.5.149), maTdiyat (I.4.114), beKmes (I.1.128), desdeKlememiz (I.4.177), diKmeye (I.3.114), eKmeK (I.1.38), eriKli (I.3.15), ineKleri (I.6.1), keKliK (I.2.49), küreKlerimiz (I.1.149), türKmen (I.4.101), yemeKliyuñ “yemekliyorsun” (I.1.9), yüKlük (I.3.208).

Çepni: Çepni ağızlarında ekleşme sırasında veya doğrudan kelime tabanında görülen k > g tonlulaşma örnekleri şunlardır:

asgere “askere” (II.3.19), esgi “eski” (II.1.221), inġilabından “inkılabından” (II.1.67), isgen “iskan” (II.9.80), keşge “keşke” (II.1.46), öbürgünner “öbürküler” (II.9.182).

Kelime tabanında ve ekleşme sırasında görülen yarı tonlulaşma örnekleri ise şunlardır:

meKdiP “mektup” (II.3.143), mercimeKler (II.1.46), beKledi (II.3.168), divriKliliymiş “divriġiliymiş” (II.8.5), eKmeKlenirdi (II.2.29), geleneKlerimis (II.1.4), gevreKler (II.2.26), gömleKleri (II.1.10), ġöreneKle “görenekler” (II.12.132), süzeKler (II.5.87), türKmen (II.6.111), içgiciliK (II.1.168).

Manav: Manav ağzında kelime tabanında veya ekleşme sırasında görülen k > g tonlulaşma örnekleri şunlardır:

bañgiye “bankaya” (III.9.12), eşgiyalā (III.8.31), girişindegi (III.16.61), girişindegi (III.16.61).

Yarı tonlulaşmalar: çöKmüş (III.4.19), çürüKsüz (III.1.65), eKmiş “ekmıyoruz” (III.1.1), şeKlinde (III.4.1), teKnede (III.3.123).

Yörük: Yörük ağzında görülen tam veya yarı tonlulaşma örnekleri şunlardır:

āşamgi “akşamki” (IV.4.32), asgerde (IV.3.1), esgiden (IV.26.12), eşgiyaların (IV.25.74), geyigi “geyiġi” (IV.23.110), zebillige “sefilliġe” (IV.25.43), beKlēmish “beklermiş” (IV.26.8), meKdiP “mektup” (IV.3.12).

- k - > - g -

Balıkesir ağızlarından sadece Çepni ağzında görülen bir iç ses tonlulaşma şeklidir.

aġa “aġabey” (II.4.24), soġaK “sokak” (II.1.223), çalgıcı (II.4.40), bulġur (II.4.95), oġganın “okkanın” (II.3.45).

- f - > - v -

Kelime içerisinde iki ünlü arasında kalan f sesleriyle hece sonlarında görülür.

Türkmen: avta “hafta” (I.6.123), ġıyāvetinnen “kıyafetiyle” (I.3.265), musdava “mustafa” (I.3.145), müsevir “misafir” (I.6.8), sıvatından “sıfatından” (I.4.15), taravına “tarafına” (I.4.116).

Türkmen ağzında görülen $f > F$ yarı tonlulaşma örnekleri ise şunlardır: çifli “çiftli” (I.2.4), suFra “sofra” (I.1.136), şoFer “şoför” (I.1.88), taFa “defa” (I.3.232), uFacıdıK “ufacıktık” (I.1.27)

Çepni: çivT “çift” (II.3.3), evsāne “efsane” (II.1.248), mısdava “mustafa” (II.4.1), muTvaK “mutfak” (II.4.94), müsāvir “misafir” (II.12.9), nives “nefes” (II.3.94), nuvus “nüfus” (II.1.133), sever “sefer” (II.5.168), tüveK “tüfek” (II.4.183), uvāna “ufağına” (II.12.72), vaKvınıñ “vakfının” (II.10.105), taravı “tarafı” (II.6.83).

Çepni ağzında görülen $f > F$ yarı tonlulaşma örnekleri şunlardır: nuFusda “nüfusta” (II.1.68), eFendim “efendim” (II.1.11), laF “laf” (II.1.301), şifayı “şiveyi” (II.4.2), taraFa “tarafa” (II.4.33), kúF “küf” (II.4.85).

Manav: çivT “çift” (III.6.5), kavasını “kafasını” (III.17.27), müsāvir “misafir” (III.4.75), sever “sefer” (III.6.46), suvralıK “sofralık” (III.1.69), şover “şoför” (III.2.94), tüviyini “tüfeğini” (III.4.116), vazivesi “vazifesi” (III.13.39), hoşavı “hoşafi” (III.3.155).

Manav ağzında görülen $f > F$ yarı tonlulaşma örnekleri şunlardır: ediraFına “etrafına” (III.7.58), heriF “herif” (III.1.84), taraFı (III.2.55), soFraları “sofraları” (III.2.65), şöFör “şoför” (III.2.101), tereFiye “teravihe” (III.3.86), uFaK “ufak” (III.4.16), çifli “çiftliği” (III.8.23).

Yörük: āvetini “afiyetini” (IV.7.69), çivitecilik “çiftçilik” (IV.3.3), evendim “efendim” (IV.2.10), gāvırları “gâvurları” (IV.16.158), gıyāvı “kıyafeti” (IV.22.22), kava “kafa” (IV.14.28), mısdava “mustafa” (IV.25.54), muTvaKda “mutfakta” (IV.3.106), müsevirleriñ “misafirlerini” (IV.14.76), sever “sefer” (IV.27.91), sovra “sofra” (IV.6.13), taravlara “tarafı” (IV.6.118), tüvē “tüfeği” (IV.1.36), lavı “lafı” (IV.22.166), masıravı masrafı” (IV.3.112), taravı “tarafı” (IV.22.125), yusuvu “yusufu”(IV.16.125).

Yörük ağzında görülen $f > F$ yarı tonlulaşma örnekleri şunlardır:

sınıFda (IV.1.28), eFendime (IV.2.7), çifci (IV.2.24), ke_eF “keyif” (IV.2.31), deFnedülā “defnediyorlar” (IV.3.43), uFağ “ufak” (IV.4.33), gayFası “kahvesi” (IV.6.19), çif “çift” (IV.8.27), baKlaFı “baklava” (IV.13.32).

- t - > - d -

Kelime tabanında veya ekleşme sırasında görülür. Ekleşme sırasında iki ünlü arasında kalan t ünsüzü tonlulaşarak d ünsüzüne dönüşür.

Türkmen: Kelime tabanındaki t > d tonlulaşma örnekleri genellikle alıntı kelimelerde görülür:

āsdos “ağustos” (I.3.318), baTdāne “battane” (I.3.118), bosdan “bostan” (I.1.80), desdere “testere” (I.4.71), hasdalandı “hastalandı” (I.1.82), ısdambulluymuş “istanbulluymuş” (I.4.12), işde “işte” (I.1.157), keresde “kereste” (I.3.24), kıomposdu “komposto” (I.4.161), meKduP “mektup” (I.3.251), maKda “makta” (I.6.59), musdava “mustafa” (I.3.145), usduraynan “usturayla” (I.4.199).

t ünsüzüyle biten kelime tabanı ünlüyle başlayan bir ek aldığında kelime sonundaki t sesi d sesine dönüşür:

añladıyım (I.1.14), dādıllar “dağıtırlar” (I.2.75), dosduñunan “dostunla” (I.5.255), ısıdırsıñ “ısıtırsın” (I.1.40), isdeK “istek” (I.4.61), kesbuda “kepsuta” (I.1.27), nohudunu “nohutunu” (I.1.146), sünedi “sünneti” (I.2.62), yumşadıyũñ “yumşatıyorsun” (I.1.42), yülüdürsũñ “yülütürsün” (I.3.174).

Kelime tabanı içerisinde veya ekleşme sırasında görülen t > T yarı tonlulaşma örnekleri ise şunlardır: baTdāne “battane” (I.3.118), evlaTlıK (I.1.57), giTmiş (I.3.104), ğuruTmalıK (I.5.312), güTmedeyim (I.1.90), ifTirā (I.3.321), sıTma (I.1.120), tuTmaz (I.4.102), yaTsıda (I.5.223).

Çepni: Kelime tabanındaki t > d tonlulaşmaları Türkmen ağızında olduğu gibi çoğunlukla alıntı kelimelerde görülür:

āsdos “ağustos” (II.5.93), fısdan “fistan” (II.1.18), hırisdiyanı “hristiyanı” (II.6.34), ısdambıllı “istanbulu” (II.5.209), iKdidara “iktidara” (II.5.182), meKdiP “mektup” (II.3.143), mısdava “mustafa” (II.4.1), toKdur “doktor” (II.3.98).

Ekleşme sırasında görülen t > d tonlulaşmaları ise şunlardır:

annadıyım (II.3.17), çivdetellisi “çiftetellisi” (II.1.291), dadı “tadı” (II.1.31), ısıdıP “ısıtıp” (II.6.123), inceldeceK “inceltecek” (II.4.111), mevlidi “mevliti” (II.1.210), poşede “poşete” (II.2.5), yaşadannar “yaşatanlar” (II.1.280).

Çepni ağızında kelime tabanı içerisinde veya ekleşme sırasında görülen t > T yarı tonlulaşma örnekleri ise şunlardır:

annaTma “anlatma” (II.1.5), aTmışda “altmıŝta” (II.1.69), çeşiTli (II.8.14), eŝgiTmeyiz “ekşitmeyiz” (II.7.4), ğayıTlı “kayıtlı” (II.1.124), ğuveTli “kuvvetli” (II.1.95), haTdā “hatta” (II.1.27), meciTleri “mecitleri” (II.1.312), muTvaŦ “mutfak” (II.4.94), şarTlarımız “şartlarımız” (II.1.312).

Manav: Kelime tabanında görülen t > d tonlulaşmaları: doŦdur “doktor” (III.9.1), ediraFına “etrafına”(III.7.58), muŦdarlıŦ “muhtarlık” (III.16.5), tādil “tatil” (III.4.32).

Ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde ortaya çıkan tonlulaşmalar: ısıdırım “ısıtırım” (III.12.43), südünü “sütünü” (III.3.135), ŝevkedin “ŝevketin” (III.8.23).

t > T yarı tonlulaşma örnekleri: aTladı “atladı” (III.1.29), araTmasın “aratmasın” (III.7.113), ğıTca “kıtça” (III.3.182), saTma “satma” (III.1.19).

Yörük: Kelime tabanındaki t > d tonlulaşmaları: avasdos “ağustos” (IV.25.128), ediraflara “etraflara” (IV.9.1), ifdar “iftar” (IV.12.70), kesdene “keste” (IV.23.74), meKdiP “mektup” (IV.3.12), mısda “mustafa” (IV.25.54).

Ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde ortaya çıkan tonlulaşmalar: ğıdaldı “kıtaldı” (IV.22.75), ılıdırız “ıltırız” (IV.2.76), sepedini “sepetini” (IV.23.84), ürediris “üretiriz” (IV.14.84), yudālāmıŝ “yutarlarmış” (IV.26.40).

t > T yarı tonlulaşma örnekleri: mısTafa “mustafa” (IV.2.27), unuTmaz “unutmaz” (IV.26.1).

Yazı dilinde ek başında t’li olarak kullanılan fakat ağız bölgesinde t yerine d veya yarı tonlu T ünsüzlerinin kullanıldığı örnekler şunlardır:

Türkmen: ekdiñ “ektiğin” (I.2.12), basdı “bastı” (I.5.100), çalışdım “çalıştım” (I.3.30), düşdü “düştü” (I.3.191), işdik “içtik” (I.1.71), ğıŝda “kıŝta” (I.3.120), savaŝda “savaŝta” (I.5.57).

Ekleşme sırasında, yarı tonsuz ünsüzle biten kelime tabanlarından sonra ek başında d ünsüzü kullanılır:

deñKdaŝa “denktaŝa” (I.3.216), eKdiñmis “ektiğimiz” (I.2.16), çamlıŦda “çamlıkta” (I.1.156), çıŦdı “çıktı” (I.1.15), dıŦdılar “tıktılar” (I.3.239), duzladıŦdan “tuzladıktan” (I.3.142), ğaŦdım “kalktım” (I.3.87), ğıyıcıŦdan “kıyıcıktan” (I.3.83), oraŦda “orakta” (I.1.89), sıyPdım “sıyptım” (I.5.5), yaPdıŦ “yaptık” (I.3.127),

arafaTda “arafatta” (I.5.116), aTdılar “attılar” (I.1.158), biTdi “bitti” (I.1.21), duTdu “tuttu” (I.1.167)

Çepni: Çepni ağzında kelime tabanlarında ekleşme sırasında görülen t > d tonlulaşma örnekleri şunlardır:

ağdarılmıyu “aktarılmıyor” (II.1.21), küçükdür “küçüktür” (II.1.129), ataşda “ateşte” (II.2.20), kaçdaydı “kaçtaydı” (II.5.208).

Yarı tonsuz ünsüzle biten kelime tabanlarından sonra ek başında d ünsüzü kullanılır:

beKdāşi “bektaşi” (II.10.1), aKdaş “aktaş” (II.4.1), bayraKdar “bayraktar” (II.12.96), çıKdım “çıktım” (II.6.60), çoKdu “çoktu” (II.2.8), kalKdı “kalktı” (II.12.102), ocaKda “ocakta” (II.5.6), olaraKdan “olaraktan” (II.3.29), yoKsuzzuKdan “yoksulluktan” (II.12.2), kitaPda “kitapta” (II.8.7), biTdi “bitti” (II.4.182), öldüTdürüsün “öldürttürürsün” (II.6.92), saTdıh “sattık” (II.3.119), unuTdu “unuttu” (II.8.14).

Manav: Yörük ve Manav ağzındaki örnekler, yarı tonlu ünsüzlerden sonra gelen ve ek başında d’nin yer aldığı örneklerdir:

diKdik “diktik” (III.9.12), gödüKdü “gördüktü” (III.11.146), aKdarıdıK “aktarırdık” (III.1.8), yoKdu “yoktu” (III.1.19), zebePden “sebepten” (III.8.71), piTdi “bitti” (III.1.29), sancılaTdın “sancılattın” (III.5.92)

Yörük: bölüKde “bölükte” (IV.1.23), çeKdiri “çektirir” (IV.5.77), çaKdır “çaktır” (IV.1.23), sancaKda “sancakta” (IV.26.7), yazdıKdan “yazdıktan” (IV.7.101), turPdur “turptur” (IV.3.24).

- ç - > - c -

Seyrek olarak görülen bir tonlulaşma şeklidir. Bölgede tespit edebildiğimiz örnekler şunlardır:

Türkmen: gücüK “küçük” (I.6.13)

Çepni: güccū “küçüğü” (II.3.66)

Manav: kePcenen “kepçeyle” (III.12.48)

Yazı dilinde ek başında ç'li olarak kullanılan fakat bölgede ünsüz uyumuna aykırı olarak c ünsüzünün kullanıldığı örnekler ise şunlardır:

Türkmen: geçce “geççe” (I.3.115), işciynen “işçiyle” (I.4.83), şiniKci “şinikçi” (I.2.15), ğaçaKcı “kaçakçı” (I.5.20)

Çepni: işciydim “işciydim” (II.6.88), oraKcı “orakçı” (II.6.90)

Manav: ölçeKcilē “ölçekçiler” (III.3.9), türKce “türkçe” (III.2.50), ğonaKcı “konakçı” (III.4.76)

Yörük: tefci “tefçi” (IV.21.51), dileKcesi “dilekçesi” (IV.26.23), göKcelide “gökçelide” (IV.26.32), aKca “akça” (IV.21.39).

İç seste aslî şekillerin korunduğu örnekler ise şunlardır:

Türkmen: dilençi “dilenci” (I.3.271)

Manav: bıldırçın “bıldırcın” (III.3.77)

- p - > - b -

Türkçe kelimelerde tespit edebildiğimiz p > b tonlulaşma örnekleri, ekleşme sırasında iki ünlü arasında kalan p ünsüzlerinde görülür. Yazı dilinden farklı olarak ortaya çıkan bu şekiller kurallı değildir.

Türkmen: kesbuda “kepsuta” (I.1.83)

Manav: yabıP “yapıp” (III.17.72), yabıyu “yapıyor” (III.16.159)

Çepni: yabacam “yapacam” (II.1.293)

Kelime tabanı içerisinde veya ekleşme sırasında görülen p > P yarı tonlulaşma örnekleri ise şunlardır:

Türkmen: cıPlaK “çıplak” (I.6.21), iPlī “ipliği” (I.3.68), kıPrıza “kıbrısa” (I.3.191), köPlüsüydü “köprüsüydü” (I.3.329), sebePle “sebeple” (I.4.37), şaPğa “şapka” (I.6.95), tertıPli “tertipli” (I.5.317), toPlanır “toplanır” (I.1.29)

Çepni: çePni “çepni” (II.10.2), hePsi “hepsi” (II.8.2), kePçesi “kepçesi” (II.2.23), toPlamacı “toplamacı” (II.1.24)

Manav: kPaPdana “kaptana” (III.17.3), kelePce “kelepçe” (III.16.138), kePcenen “kepçeyle” (III.12.48), sāPları “sahipleri” (III.8.16), toPraK “toprak” (III.12.25)

Yörük: iPlīni “ipliğini” (IV.25.89), yaPmışlā “yapmışlar” (IV.12.10)

soracağ_olusañ “soracak olursan” (II.1.83), uyanığ_olan “uyanık olan” (II.9.212), yazığ_olī “yazık oluyor” (II.1.4)

Manav: buçuğ_arazī “buçuk arazi” (III.4.25), fısdığ_al “fıstık al” (III.11.86), ğadālīg_olur “kadarlık olur” (III.3.105), kıltuğ_alırıs “koltuk alırız” (III.8.117), ufağ_altından “ufak altından” (III.16.134), vācağ_ōmuş “varacak olmuş” (III.10.11), yatırıdığ_unuñ “yatırırdık onun” (III.7.90)

Yörük: ağ_oluyu “ak oluyor” (IV.14.80), bağ_olanım “bak oğlanım” (IV.24.22), daşırdığ_unnan “taşdırdık onunla” (IV.5.52), dayağ_atıvedi “dayak atıverdi” (IV.8.48), duruduğ_olanım “dururduk oğlanım” (IV.15.1), ğınığ_ovasına “kınık ovasına” (IV.27.38), ıspanağ_ossuñ “ıspanak olsun” (IV.6.60), yapacağ_olduñ “yapacak olduğun” (IV.26.13).

Aşağıdaki örnekler k ünsüzüyle sona eren bir kelimenin, ince sıralı ünlüyle başlayan diğer kelimeye ulanmasıyla meydana gelen tonlulaşmalardır.

Türkmen: ğatardıG_evine “katardık evine” (I.2.21), tātacılıG_öldü “tahtacılık öldü” (I.1.19)

Çepni: atarıG_içine “atarız içine” (II.5.8), bardaG_içiridim “bardak içirirdim” (II.4.42), çalırdıG_üsdüne “çalardık üstüne” (II.4.163), çoG_inanan “çok inanan” (II.1.205), hasdalıG_ürelı “hastalık üreyeli” (II.3.93)

Manav: āmaG_için “almak için” (III.5.47), çoG_efen “çok ehven” (III.8.22), yaPdırmaG_için “yaptırmak için” (III.4.44)

Yörük: baG_işde “bak işte” (IV.5.32), olalaG_işde “olarak işte” (IV.12.16), vurmaG_üzere “vurmak üzere” (IV.8.101), yaPmaG_için “yapmak için” (IV.26.15), yapardıG_işde “yapardık işte” (IV.11.7), yaymaG_için “yaymak için” (IV.14.3).

- k > - g

Seyrek olarak görülen bu tonlulaşma şeklinin Çepni ağzında tek örneği tespit edilmiştir. geleceg (II.1.158). Son seste görülen tonlulaşmalarda k > K yarı tonlulaşma örnekleri daha yaygındır.

Türkmen: demeK “demek” (I.5.350), deriK “derik” (I.1.146), dökeriK “dökerik” (I.2.23), edeceK “edecek” (I.1.23), gömleK “gömlek” (I.3.141), güccüK “küçük” (I.3.190), kütüK “kütük” (I.5.157), mülK “mülk” (I.5.323)

Çepni: böyüK “büyük” (II.1.40), denK “denk” (II.12.7), derdiK “derdik” (II.1.226), küçücüK “küçücük” (II.2.21), yörüK “yörük” (II.8.3)

Manav: asgerliK “askerlik” (III.17.1), keşgeK “keşkek” (III.3.145), peK “pek” (III.10.2), seneliK “senelik” (III.4.6), yapılceK “yapılacak” (III.7.8)

Yörük: dizliK “dizlik” (IV.22.22), eleK “elek” (IV.12.23), merteK “mertek” (IV.26.14), yörüK “yörük” (IV.2.1).

Diğer bir son ses tonlulaşma şekli de ulanmaya bağlı olarak meydana gelen tonlulaşmadır. Bölgedeki bu tonlulaşma örnekleri şunlardır:

Türkmen: gelirdig_eve “gelirdik eve” (I.1.28), giderdig_eşşeklere “giderdik eşeklere” (I.1.27)

Çepni: bilmezdig_eveli “bilmezdik evveli” (II.3.98), bozgedig_isminde “bozgedik isminde” (II.9.18), böyüg_önde “büyük önde” (II.1.100), demeg_istedim “demek istediğim” (II.9.196), gitmeg_istemiyyudum “gitmek istemiyyordum” (II.1.300), işçilig_öyleydi “işçilik öyleydi” (II.6.53), mesleg_erbabı “meslek erbabı” (II.1.121), peg_öyle “pek öyle” (II.1.156)

Manav: bicig_öpeyim “bircik öpeyim” (III.10.54), düşürdüg_işi “düşürdük işi” (III.5.58), peg_eyi “pek iyi” (III.4.104), süremezdig_eskiden “sürmezdik eskiden” (III.1.15), pinmeg_için “binmek için” (III.5.116)

Yörük: bilezig_istedi “bilezik istedi” (IV.20.69), dönēdig_evelden “dönerdik evvelden” (IV.12.29), silinmeg_üzere “silinmek üzere” (IV.25.9).

Aşağıdaki örneklerde ince k ünsüzünün kalın ünlüyle başlayan bir kelimeye ulanması durumunda meydana gelen tonlulaşma örnekleri gösterilmiştir.

Türkmen: böyüg_olan “büyük oğlan” (I.1.95), çökeleG_olur “çökelek olur” (I.1.56), giderdiG_olum “giderdik oğlum” (I.3.113), yemeG_oluyu “yemek oluyor” (I.1.99), zeytindeydiG_o “zeytindeydik o” (I.1.65)

Çepni: bişirriG_unu “pişiririz onu” (II.5.90), böyüG_olannar “büyük oğlanlar” (II.1.100), görmediG_adam “görmedik adam” (II.9.142), işciliG_ālemi “işçilik alevi” (II.1.72), mekiG_oyası “mekik oyası” (II.6.142), rāmetliG_oldu “rahmetlik oldu” (II.1.103), ūdürdüG_ununu “öğütürdük ununu” (II.3.111)

Manav: çivciliG_olur “çiftçilik olur” (III.2.16), erkeG_olaraK “erkek olarak” (III.8.50), yimeG_azırlāsĩn “yemek hazırlarsın” (III.1.69)

Yörük: direG_olur “direk olur” (IV.1.81), kesileceG_olannā “kesilecek olanlar” (IV.1.35).

- t > - d

Ağız bölgesinde sadece ulamalarda görülen son ses tonlulaşma şeklidir. t ünsüzüyle biten bir kelime, ünlü ile başlayan başka bir kelimeye ulandığında t ünsüzü d’ye dönüşür.

Türkmen: dāmad_olur “damat olur” (I.2.99), dörd_ōlu “dört oğlu” (I.6.38)

Çepni: āmed_ānĩn “ahmet ağanın” (II.4.74), cüneyd_arkınĩn “cüneyt arkının” (II.9.40)

Manav: berbad_ēdũ “berbat ediyor” (III.2.181), çeşid_oyun “çeşit oyun” (III.8.53), mevlid_ōkunur “mevlit okunur” (III.1.54), sũd_alũn “süt alıyorsun” (III.2.47)

Yörük: avrad_ĩşı “avrat işi” (IV.20.44), dōd_altın “dört altın” (IV.20.70).

Son sesteki t ünsüzü bazen yarı tonlulaşarak T ünsüzüne dönüşür.

Türkmen: alT “alt” (I.1.73), ğanāT “kanaat” (I.3.17), ğıT “kıt” (I.3.17), toķaT “tokat” (I.6.149), zabıT “zabıt” (I.1.167)

Çepni: çeşiT “çeşit” (II.1.18), çivT “çift” (II.3.3), derT “dert” (II.3.94), devleT “devlet” (II.1.3), dörT “dört” (II.8.1), faġaT “fakat” (II.1.87), şubaT “şubat” (II.4.138)

Manav: eT “et” (III.5.4), ğurT “kurt” (III.3.81)

Yörük: umuT “umut” (IV.25.75)

- p > - b

Seyrek olarak görülen bir değişmedir.

Yörük: ısıdıb “ısıtıp” (IV.9.27)

Çepni: ğaldırıp “kaldırıp” (II.3.89), gelib “gelip” (II.1.246)

p ünsüzünün son seste genellikle yarı tonluşma veya ulanmaya bağlı olarak b ünsüzüne dönüşmesi daha yaygın bir durumdur. Yarı tonlulaşma örnekleri şunlardır:

Türkmen: cuvaP “cevap” (I.3.153), çoraP “çorap” (I.3.57), dikiP “dikip” (I.3.54), dönüP “dönüp” (I.3.212), heP “hep” (I.5.28), şaP “şap” (I.5.27)

Çepni: anteP “antep” (II.1.78), bırağıP “bırakıp” (II.1.212), ğonuşuP “konuşup” (II.3.17), ısıdıP “ısıtıp” (II.6.123), iP “ip” (II.3.4), meKdiP “mektup” (II.3.143)

Manav: alıP “alıp” (III.10.6), hatıP “hatip” (III.1.60)

Yörük: ayıP “ayıp” (IV.20.34), bişiriP “pişirip” (IV.12.26), mekdiP “mektup” (IV.3.12), sevaP “sevap” (IV.25.4).

Ulanmaya bağlı olarak ortaya çıkan p > b tonlulaşmaları ise şunlardır:

Türkmen: hesab_eT “hesap et” (I.3.81), nāsib_ açıldı “nasip açıldı” (I.1.61)

Çepni: çorab_ısdī “çorap istiyor” (II.9.200), mikrob_ölesiye “mikrop ölesiye” (II.2.22), sorub_örenmeK “sorup öğrenmek” (II.1.215), süzüb_alıydı “süzüp alıyordu” (II.5.86), yenib_içiliyudu “yenip içiliyordu” (II.6.79)

Manav: yab_allā (III.2.80) “yap allaha”

- ç > - c

Daha çok ulamalar sırasında görülür.

Türkmen: genc_olacaK “genç olacak” (I.1.30), hic_annatmıyum “hiç anlatmıyorum” (I.5.13), pirinc_alıyuñ “pirinç alıyorsun” (I.1.109)

Manav: hic_üzmem “hiç üzmem” (III.4.184), üç_adım “üç adım” (III.10.45), üç_aşşā “üç aşşığı” (III.5.45), üç_elma “üç elma” (III.11.2).

ç ünsüzünün yarı tonlulaştığı (ç > Ç) örnekler ise şunlardır:

Türkmen: hiÇ “hiç” (I.1.163), saÇ “saç” (I.6.127)

Çepni: genÇ “genç” (II.1.157), saÇ “saç” (II.1.212)

1.2.2.2. Tonsuzlaşma

1.2.2.2.1. Ön Seste Tonsuzlaşma

Ağız bölgesinde ön seslerde görülen tonsuzlaşmalar Manav ve Yörük ağızlarında daha yaygındır.

g - > k -

Türkmen: künā “günah” (I.5.355). Türkmen ağızında bu değişme “günah” kelimesinde tespit edilmiştir. Aynı kelime diğer ağızlarda da k’li şekliyle kullanılmaktadır.

Manav: künah “günah” (III.4.164), künāsını “günahını”(III.6.83)

Yörük: künāñı “günahını”(IV.27.29), küsüm “gülsüm”(IV.7.1)

ğ - > k̂ - , k̂ -

Alıntı kelimelerde görülür.

Çepni: k̂astede “gazetede” (II.4.146), k̂ıyāben “gıyaben” (II.9.129)

Manav: k̂az “gaz” (III.13.48), k̂uruP “grup” (III.13.18)

Yörük: k̂ariban “gariban” (IV.16.66)

d - > t -

Alıntı kelimelerde tespit edilmiştir.

Türkmen: taFa “defa” (I.3.232)

Çepni: toḡdur “doktor” (II.4.72), tomatizini “domatesini” (II.5.6), türüs “dürüst” (II.9.292)

Manav: testeG “destek” (III.11.113), tiK̂gad “dikkat” (III.5.7), tomatıs “domates” (III.1.3), tük̂kanda “dükkanda” (III.4.186), tüşman “düşman” (III.11.26), türüs “dürüst” (III.2.150)

Yörük: toḡdura “doktora” (IV.3.71), tomatiz “domates” (IV.1.72)

b - > p -

Manav ve Yörük ağızlarında yaygındır.

Çepni: pisiK̂let “bisiklet” (II.9.268), püsK̂üt “bisküvi” (II.5.14)

Manav: pantluy “bantlıyor” (III.4.132), paşıbozuK “başıbozuk” (III.17.56), patos “batöz” (III.13.14), pazlama “bazlama” (III.12.28), peslê “besler” (III.4.185), pi kere “bir kere” (III.11.67), pindî “bindiği” (III.11.93), pıras “biraz” (III.11.85), pittî “bitti” (III.10.21), posdan “bostan” (III.7.44)

Yörük: pādata “bağdat’a” (IV.26.106), pādem “badem” (IV.20.31), paqlamızı “baklamızı” (IV.11.2), pıraz “biraz” (IV.12.81), pilir “bilir” (IV.6.113), pindim “bindim” (IV.3.90), pitü “bitiyor” (IV.3.118)

z - > s -

Alıntı kelimelerde görülür.

Türkmen: sandediyula “zannediyorlar” (I.5.277), satı “zaten” (I.2.48)

Çepni: satan “zaten” (II.4.157), seytin “zeytin” (II.4.163)

Manav: satan “zaten” (III.8.2), sincirlēni “zincirlerini” (III.3.32)

Yörük: sāten “zaten” (IV.25.8), sekedini “zekatını” (IV.21.14), sētın “zeytin” (IV.22.3)

v - > f -

Manav ve Yörük ağızlarında görülür. vur- fiili her iki ağız grubunda da zaman zaman “fur-“ şekliyle telaffuz edilmektedir.

Manav: fitesi “vitesi” (III.2.109), furma “vurma” (III.8.126), furāsıñ “vurursun” (III.5.9)

Yörük: fakiTleri “vakitleri” (IV.23.3), fur “vur” (III.9.55)

c - > ç -

Yörük ağzında tek örnekte tespit edilmiştir. çekedini “ceketini” (IV.8.39)

j - > ç -

Manav ağzında tek örnekte tespit edilmiştir. “jandarmalar” çandarmalā (III.11.120)

1.2.2.2.2. İç Seste Tonsuzlaşma

- ğ - > - k -

Türkmen ve Manav ağzında aynı kelimedede tespit edilmiştir. sıkortamız “sigortamız” (I.3.27), sıkorta “sigortamız” (III.9.20)

- ğ -, - g - > - k -

Seyrek olarak görülür.

Türkmen: tekiyu “değiyor” (I.3.138)

Çepni: hañki “hangi” (II.4.114)

Manav: hañki “hangi” (III.7.91)

Yörük: hañkisi “hangisi” (IV.6.18)

- c - > - ç -

Manav: pañçar “pancar” (III.6.1),

Yörük: ėlençe “eğlence” (IV.18.41), mençeresine “penceresine” (IV.25.109), seçcāde “seccade” (IV.6.147),

- z - > - s -

İç sesteki en yaygın tonsuzlaşma şeklidir.

Türkmen: bassı “bazısı” (I.5.62), ıscıK “azcık”(I.3.143), messebi “mezhebi” (I.2.140), yüssüz “yüzsüz” (I.3.147)

Çepni: arāssi “arazisi” (II.8.46), birascıK “birazcık” (II.2.44), ğarışamassıñ “karışamazsın”(II.5.184), öşkan “özkan” (II.10.50), saKıısını “sakızını” (II.9.246), teskere “tezkere” (II.9.140), tınasnan “tınazla” (II.5.28)

Manav: bosTepede “boztepede” (III.8.74), inġilisçe “ingilizce” (III.13.91), yüsüK “yüzük” (III.7.70)

Yörük: ascıK “azcık” (IV.2.62), ğırmıssını “kırmızısını” (IV.6.145), messePden “mezhepten” (IV.8.53), yalıñısça “yalınızca” (IV.138), yüsüK “yüzük” (IV.14.52)

- v - > - f -

Alıntı kelimeler ile Türkçe “ovala-” fiilinde görülür. İç seslerde hece başındaki v seslerinin değişmesiyle ortaya çıkmaktadır.

Türkmen: pelifan “pehlivan” (I.3.249)

Çepni: ğayfe “kahve” (II.3.90), öfeleriK “ovalarız” (II.5.15)

Manav: efen “ehven” (III.8.22), ofalarız “ovalarız” (III.12.7), rāfan “rahvan” (III.5.32)

Yörük: baKılaflı “baklava” (IV.21.88), derafileleri “teravihleri” (IV.17.128), ğāfe “kahve” (IV.6.13), ırafan “rahvan” (IV.10.32), pelifannā “pehlivanlar” (IV.10.39), terefisini “teravihini” (IV.18.42)

- d - > - t -

Seyrek olarak görülür. Aykırılışma sebebiyle oluşmuş olmalıdır. d > T yarı tonsuz şekilleri de mevcuttur.

Türkmen: müTdet “müddet” (I.5.160)

Çepni: maTdeniñ “maddenin” (II.10.95), paTışa “padişah” (II.5.169)

Manav: dütüklēni “düdüklerini” (III.3.95), sontaj “sondaj” (III.16.119)

Yörük: müTdet “müddet” (IV.17.72)

- b - > - p -

Seyrek olarak görülür. Yarı tonsuz b > P şekilleri de mevcuttur.

Türkmen: aPdalım “abdalım” (I.2.120), güPre “gübre” (I.2.12)

Manav: güPüre “gübre” (III.2.40)

Yörük: sâpını “sahibini” (IV.7.38)

1.2.2.2.3. Son Seste Tonsuzlaşma

- z > - s

Bölgedeki en yaygın değişmelerdendir. Yarı tonsuzlaşma şeklinde de görülür. Türkçe ve alıntı kelime tabanlarının sonu ile geniş zaman 1. çokluk kişi olumsuz çekiminde ortaya çıkmaktadır.

Geniş zaman çekimindeki z > s tonsuzlaşması Yörük ve Manav ağızlarında daha yaygındır.

Türkmen: ğarpıs “karpuz” (I.3.121), deñis “deniz” (I.6.142), ğıs “kız” (I.2.67), sas “saz” (I.2.113), yalıñıs “yalnız” (I.3.186), yavıs “yavuz” (I.5.340), kepeS “kepez” (I.2.70), saS “saz” (I.1.37 gibi kelime tabanları ile geniş zaman birinci çokluk kişi olumsuz çekimi örneklerinde görülür: geçemes (I.4.99), olmaS (I.2.8).

Çepni: as “az” (II.1.134), hırsıs “hırsız” (II.9.221), otus “otuz” (II.5.13), yüs “yüz” (II.1.124), bis “biz” (II.1.52), iñsannarımıs “insanlarımı” (II.1.4), ğıs “kız” (II.7.45), bireS “biraz” (II.12.66), alıñmısıs “alışmışsınız” (II.5.211), boyüyus “boyuyoruz” (II.10.2), gidiS “gidiyoruz” (II.9.26)

Manav: bis “biz” (III.2.75), sis “siz” (III.13.88), bires “biraz” (III.8.59), cambas “canbaz” (III.5.40), dilsis “dilsiz” (III.8.129), dokus “dokuz” (III.8.139), gündüs “gündüz” (III.16.33), haylas “haylaz” (III.3.6), hırsıs “hırsız” (III.8.29), karpıs “karpuz” (III.7.44), körfes “körez” (III.16.120), yüs “yüz” (III.8.51) gibi kelime

tabanları ile geniş zaman birinci çokluk kişi olumsuz çekimi örneklerinde görülür:

dağıdırıs “dağıtırız” (III.8.18), deris “deris” (III.8.44), yaparıs “yaparız” (III.3.123), hazırlarıS “hazırlarız” (III.3.125).

Yörük: ayas “ayaz” (IV.1.46), beyas “beyaz” (IV.20.12), cas “caz” (IV.12.59), cevis “ceviz” (IV.20.31), ğas “gaz” (IV.12.119), gös “göz” (IV.7.107), hırsıs “hırsız” (IV.10.87), kes “kez” (IV.23.49), öküS “öküz” (IV.2.11), temis “temiz” (IV.14.13), tınas “tınaz” (IV.9.106), gibi kelime tabanları ile geniş zaman birinci çokluk kişi olumsuz çekimi örneklerinde görülür:

ederis “ederiz” (IV.1.1), ekeris “ekeriz” (IV.12.5), eleris “eleriz” (IV.3.67), şekersis “şekersiz” (IV.6.16), yaparıS “yaparız” (IV.4.17)

1.2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları

Ünsüz kaybolmaları Anadolu ağızlarının tamamında olduğu gibi Balıkesir ağızlarında da oldukça yaygındır. Ünsüz kaybolmaları, ünsüz düşmesi, erime ve büzülme olmak üzere 3 bölümde incelenmiştir.

1.2.2.3.1. Ünsüz Düşmesi

1.2.2.3.1.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi: Bölgede ön seste h,v,y gibi sürekli ünsüzlerin düştüğü görülmektedir.

h - düşmesi

Türkmen: apurlu “hoparlör” (I.2.93), avadizi “havadisi” (I.5.277), öseyin “hüseyin” (I.6.128). Ön seste h düşmesi, en çok ulamalar sırasında ikinci kelimenin başındaki h ünsüzlerinde görülür.

ey_ızır “ey hızır” (I.2.120), ğış_azırlı “kış hazırlığı” (I.5.44), seKreter_anıM “sekreter hanım” (I.3.221), arşın_uzuru “arşın huzuru” (I.3.12?), biçerdikK_eP “biçerdik hep” (I.6.25), bir_avta “bir hafta” (I.6.123), çoK_uzurlu “çok huzurlu” (I.5.29), dayanıyu_ocam “dayanıyor hocam” (I.4.43), dış_edi “dış hediyi” (I.1.133), el_aka “el haka” (I.3.11), gel_ele “gel hele” (I.1.80), ğırk_elvası “kırk helvası” (I.2.61), ğış_azırlı “kış hazırlığı” (I.1.106), gün_amırı “günhamuru” (I.2.18), ormancı_asan “ormancı hasan” (I.5.188), peygamber_emi “peygamber hem” (I.5.347)

Çepni: üseyin “hüseyin” (II.1.159). Çepni ağzında tek örneği tespit edilen bu şekil daha çok ulamalar sırasında ikinci kelimenin ön sesinde görülür.

moll_asan “mola hasan” (IV.6.75?), baş_ayvan “baş hayvan” (II.2.5), bir_ıftada “bir haftada” (II.4.110), hayır_āyır “hayır hayır” (II.4.47), hemen_emen “hemen hemen” (II.9.152), kış_azırlıkları “kış hazırlıkları” (II.2.24), nēyzen_asan “neyzen hasan” (II.2.31), şeker_astalından “şeker hastalığından” (II.7.152), zaman_ani “zaman hani” (II.4.178).

Manav: ayvan “hayvan” (III.1.21), üsîn “hüseyin” (III.4.88).

Ulamalar sırasında ikinci kelimenin ön sesinde görülen h düşmesi örnekleri şunlardır:

bu_ususda “bu hususta” (III.16.4), dam_ayvannarı “dam hayvanları” (III.1.17), doḲdur_ekim “doktor hekim” (III.9.1), göceb_ālinde “göçebe halinde” (III.16.12), hemen_emen “hemen hemen” (III.8.4), saman_āline “saman haline” (III.2.13), sekis_āne “sekizhane” (III.8.35), tut_emen “tut hemen” (III.11.48), unuduyūñ_oca “unutuyorsun hoca” (III.4.9), utanmaz_erif “utanmaz herif” (III.17.32), yimeG_azırlāsīñ “yemek hazırlarsın” (III.1.69),

Yörük: aḳāret “hakaret” (IV.6.70), üsēn “hüseyin” (IV.17.57).

Ulamalar sırasında ikinci kelimenin ön sesinde görülen h düşmesi örnekleri ise şunlardır:

alaman_ırbı “alman harbi” (IV.22.18), arap_āşim “arap haşim” (IV.25.18), benim_ıç_ıbarım “benim hiç haberim” (IV.23.137), bi_ıfta “bir hafta” (IV.23.53), çolak_acıgil “çolak hacıgil” (IV.26.32), doḲdura_idēdik “doktora giderdik” (IV.12.84), ğış_azırlı “kış hazırlığı” (IV.20.24), ğonuşuyōñ_emşerim “konuşuyorsun hemşerim” (IV.18.15), namazı_ılındı “namazı kılındı” (IV.12.73), üç_isse “üç hisse” (IV.26.59).

v - düşmesi

Seyrek olarak görülür. Türkmen ve Çepni ağızlarında iki kelimedede tespit edilmiştir. osıyatı “vasiyeti” (I.3.289), ücütTden “vücuttan” (II.9.270)

y - düşmesi

Türkmen ve Manav ağızlarında tespit edilmiştir. Ulamalar sırasında görülür. öbür_anda “öbür yanda” (I.4.2), üsü “yüzüğü” (III.12.69), ğaşı_ağasından “karşı yakasından” (III.2.39), ni_aPcās “ne yapacağız” (III.1.2).

g - , ğ - düşmeleri

Yörük: Ulamalar sırasında görülür. Ünsüz düşmesinin bu şekli Yörük ağızlarından Balya'ya bağlı Farsak köyünde karakteristik olarak görülmektedir. Farsak bir yörük aşiretinin adıdır.

burıya_eleli “buraya geleli” (IV.12.152), çocuḠlūmda_ōdüm “çocukluğumda gördüm” (IV.12.128), ertesi_ün “ertesi gün” (IV.12.12), e_uzum “e kuzum” (IV.12.57), isdemi_e_eldim “istemeye geldim” (IV.12.48), ivrindiye_idelim “ivrindiye gidelim” (IV.16.17), kına_ecesi “kına gecesi”(IV.12.59), ne_örecēs “ne göreceğiz” (IV.12.57), sini_idiyor “sini gidiyor”
Türkmen: ertesi_ün “ertesi gün” (I.5.87), ğoc_ārılā “koca karılar” (I.3.293)

Çepni: ertesi_ün “ertesi gün” (II.6.94)

1.2.2.3.1.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi: Kapalı bir heceden sonra gelen ünsüzün telâffuz güçlüğünden dolayı düşmesidir.

- c - düşmesi

Yörük: azıḠ “azcık” (IV.16.126)

- d - düşmesi

Türkmen: günüz “gündüz” (I.2.134)

Çepni: zabedī “zaptediyor” (II.1.283), ğünüz “gündüz” (II.9.31)

- h - düşmesi

Türkmen: heral “herhalde” (I.1.22), tārana “tarhana” (I.1.144), cöverinden “cevherinden” (I.5.197), cumuriyeti “cumhuriyeti” (I.4.113)

Çepni: ferat “ferhat” (II.10.132), heralda “herhalde” (II.1.302), tārana “tarhana” (II.4.95), burāni_e “burhaniye” (II.5.211), velāsıl “velhasıl” (II.3.8), melem “merhem” (II.3.129), metederdi “methederdi” (II.6.56), akisara “akhisara” (II.4.10), mēşur “meşhur” (II.6.143), cumuriyeti “cumhuriyeti” (II.3.75)

Manav: haşaş “haşhaş” (III.4.135), heralda “herhalde” (III.1.65), tarana “tarhana” (IV.12.8), burāniye “burhaniye” (III.4.17), tārınası “tarhanası” (III.10.76), cepesi

“cephesi” (III.17.62), etem “ethem” (III.5.27), cumurbaşğanı “cumhurbaşkanı” (III.2.31?)

Yörük: heralda “herhalde” (IV.8.8), tarana “tarhana” (IV.12.19), meremetlisi “merhametlisi” (IV.16.18), direm “dirhem” (IV.25.1), zeroş “sarhoş” (IV.18.46), mēşur “meşhur” (IV.3.24)

- k - düşmesi

Yörük: istihamdım “istihkamdım” (IV.1.11)

- l - düşmesi

Türkmen: bazamayı “bazlamayı” (I.2.40)

Yörük: gönüm “gönlüm” (IV.1.35)

- n - düşmesi

Yörük: yalnız “yalnız” (IV.2.82)

- r - düşmesi

Türkmen: sōnaķı “sonraki” (I.6.7), ğayı “gayrı” (I.3.79)

Çepni: baķaçlara “bakraçlara” (II.4.150), sōnaķınnar “sonrakiler” (II.1.104), ğayı “gayrı” (II.7.69)

Yörük: tārānamızı “tarhanamızı” (IV.1.70), sōnēcīm “sonracığım” (IV.7.90), ğayı (IV.2.38)

- t - düşmesi

İç seste t düşmesi ft, st ünsüzleriyle biten kelimelerde görülür.

Türkmen: çiFlī “çiftliği” (I.2.4)

Çepni: assubay “astsubay” (II.1.22), çiFcilik “çiftçilik” (II.3.1), doslarından “dostlarından” (II.9.20)

Manav: dosuna “dostuna” (III.7.73), manasır “manastır” (III.2.122)

Yörük: artislē “artistler” (IV.27.58), dosnan “dostla” (IV.14.42), üslük “üstlük” (IV.21.83)

- y - düşmesi

Türkmen: temize “temyize” (I.1.168), televizonnar “televizyonlar” (I.2.109),

Çepni: televizonda “televizyonda” (II.1.279)

Manav: artijen “artezyen” (III.13.2), dērā “derya” (III.2.141), televizon “televizyon” (III.8.53)

Yörük: milar “milyar” (IV.18.6)

1.2.2.3.1.3. Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi: Ünsüz grubundaki son sesin düşmesidir. Hece sonunda yanyana gelen iki ünsüzün telaffuzundaki güçlük birinin düşmesine yol açmaktadır. Alıntı kelimelerde görülür.

- h düşmesi

Kelime sonunda h düşmesi, sh ünsüzleriyle biten kelimelerde görülür. Türkmen ağzında tek örneği tespit edilmiştir. mes “mesh” (I.3.55)

- t düşmesi

Kelime sonunda t düşmesi de st ve sf ünsüzleriyle biten kelimelerde görülür.

Türkmen: abdes “abdest” (I.3.322), pos “post” (I.5.207), serbes “serbest” (I.5.17), üs “üst” (I.3.125)

Çepni: dos “dost” (II.9.20), türüs “dürüst” (II.9.292), üs “üst” (II.6.50)

Manav: aPdes “abdest” (III.11.44), çiv “çift” (III.3.42), dos “dost” (III.7.57), serbes (III.4.112)

Yörük: aPdes “abdest” (IV.22.160), çif “çift” (IV.13.12), üs “üst” (IV.8.82)

1.2.2.3.2. Erime: Ünsüzün kendisinden önceki ünlünün açıklığı sebebiyle eriyerek kaybolmasıdır (Gülsevin, 2002:47). Erime, iç seste ve son seste olmak üzere iki şekilde görülür.

1.2.2.3.2.1. İç Seste Erime

- f - erimesi

-if ; -of; -öf; -uf : (if > i), (of > ū), (öf > Ǿ), (uf > u)

Türkmen: (if > i): çit “çift” (I.3.163); (uf > u): yuğa “yufka” (I.5.60)

Çepni: (if > i): çitlik “çiftlik” (II.9.141); (of > ū): sūra “sofra” (II.6.81)

Yörük: (if > i): çitinen “çiftle” (IV.15.3); (öf > Ǿ): ökeynen “öfkeyle” (IV.9.120)

- ğ - erimesi

-ağ; -eğ; -iğ; -iğ : (ağ > ā), (eğ > ē), (eğ > ē̄), (iğ > ī), (iğ > ī̄)

Türkmen: (ağ > ā): ālarķana “ağlarken” (I.3.194), āzındā “ağzındaki” (I.6.30), bālarbaşına “bağlarbaşına” (I.3.350), bālardıķ “bağlardık” (I.3.59), dāda “dağda” (I.3.93), sādıç “sağdıç” (I.5.338), sālamıdı “sağlamdı” (I.2.47), yālīg “yağlık” (I.6.44); (eğ > ē): dēmiyu “değmiyor” (I.5.315), dēnē “değneği” (I.1.130), ēlence “eğlence” (I.6.3); (iğ > ī): sīmaz “sığmaz” (I.4.184)

Çepni: (ağ > ā): āırmış “ağırırırırır” (II.4.172), bālamış “bağlamış” (II.3.5), bālarını “bağlarını” (II.1.55), dālarda “dağlarda” (II.2.14), sādān “sağdan” (II.4.96), sādıKdan “sağdıktan” (II.6.123), sālam “sağlam” (II.2.35), sālīndan “sağlığından” (II.1.140), yādı “yağdı” (II.4.138), yāları “yağları” (II.5.35), yāmır “yağmur” (II.1.42)

Manav: (ağ > ā): āleyiP “ağlayıp” (III.11.94), bākuruñu “bağkurunu” (III.16.42), bālī “bağlı” (III.4.4), dālīK “dağlık” (III.11.121), sādıç “sağdıç” (III.1.98), sālam “sağlam” (III.3.80), yālādıK “yağladık” (III.8.79), yāmır “yağmur” (III.10.53), (eğ > ē): ēmeşleri (III.3.115)

Yörük: (ağ > ā): ālāş “ağlayış” (IV.14.78), āzına “ağzına” (IV.8.74), bāğur “bağkur” (IV.8.36), bālardıK “bağlardık” (IV.2.9), dālarında “dağlarında” (IV.16.94), mālüb “mağlup” (IV.19.6), sāmaya “sağmaya” (IV.12.65), sādān “sağdan” (IV.21.34), sālā “sağlığa” (IV.24.25), yāma “yağma” (IV.22.30), yāmır “yağmur” (IV.5.43), yālarıs “yağlarız” (IV.24.22); (eğ > ē): ēlenti (IV.2.58), dēneG (IV.10.34)

-oğ; -öğ; -uğ; -üğ : (oğ > ō), (oğ > u), (öğ > ō), (öğ > ū), (uğ > ū), (uğ > ō)

Türkmen: (oğ > ō): dōrardı “doğrardı” (I.3.51), dōru “doğru” (I.6.27), ōlu “oğlu” (I.1.66); (oğ > u): foturafını “fotoğrafını” (I.3.252); (uğ > ū): ūrācaK “uğrayacak” (I.4.99), ūraşıyum “uğraşıyorum” (I.3.98)

Çepni: (oğ > ō): dōru “doğru” (II.5.104), ōlum “oğlum” (II.1.22); (öğ > ō): ōreTmennē “öğretmenler” (II.2.10); (uğ > ū): būday “buğday” (II.3.9), ūraş “uğraş” (II.1.116), ūrayamassīñ “uğrayamazsın” (II.12.174)

Manav: (oğ > ō): bōmazdīñ “boğmazdın” (III.8.20), dōru “doğru” (III.3.205), ōlan “oğlan” (III.2.55), ōlānı “oğlağını” (III.5.3); (öğ > ō): gōsü “göğsü” (III.2.50); (uğ > ū): tūlīylen “tuğlayla” (III.3.34); (uğ > ō): ōreşme “uğraşma” (III.4.184)

Yörük: (oğ > ō): dōrarlā “doğrarlar” (IV.1.72), dōrulmuş “doğrulmuş” (IV.5.6), ōlan “oğlan” (IV.1.9), ōlaK “oğlak” (IV.23.51); (öğ > ō): gōsüne “göğsüne” (IV.23.130), ōlen “öğlen” (IV.12.67); (öğ > ū): ūrendi “öğrendi” (III.14.11); (uğ > ō): ōraşırdıK “uğraşırdık” (IV.24.34)

- h - erimesi

-ah; -eh; -ih; -ih : (ah > ā), (ah > ē), (eh > e), (eh > ē), (ih > u), (ih > e), (ih > ī)

Türkmen: (**ah** > **ā**): āmet “ahmet” (I.3.135), bāça “bahçe” (I.4.74), ğāve “kahve” (I.1.35), ırāma’līm “rahmetliğin” (I.6.32), tātacılınan “tahtacılıkla” (I.1.14), tāsilli “tahsilli” (I.4.175); (**ah** > **ē**): kēyeyi “kahyayı” (I.3.348); (**eh** > **e**): pelifanōlu “pehlivanoğlu” (I.3.249); (**ih** > **e**): etiyarlāmıs “ihtiyarlarımız” (I.3.119)

Çepni: (**ah** > **ā**): āmaTlı “ahmetli” (II.4.34), bāça “bahçe” (II.11.33), bāşışi “bahşışı” (II.7.54), kāvaltı “kahvaltı” (II.9.262), kāyayı “kahyayı” (II.6.77), māmuduñ “mahmutun” (II.10.139), māsulu “mahsulü” (II.8.48), rāmetli “rahmetli” (II.1.49), sabāle “sabahleyin” (II.1.249), tāsili “tahsilli” (II.1.65), yāni “yahni” (II.12.140); (**ih** > **u**): ulamır “ıhlamur” (II.5.159); (**ih** > **e**): etiyar “ihtiyar” (II.6.22); (**ih** > **ī**): ītiyaşları “ihtiyaçları” (II.1.143)

Manav: (**ah** > **ā**): bāçamız “bahçemiz” (III.1.2), fāri “fahri” (III.16.127), ğāviyi “kahveyi” (III.1.97), kūtāya “kütahya” (III.4.84), mākeme “mahkeme” (III.4.74), māmızı “mahmuzu” (III.5.114), māmūt “mahmut” (III.8.69), māsul “mahsül” (III.4.72), rāfan “rahvan” (III.5.32), rāme’lik “rahmetlik” (III.7.120), sabāla “sabahleyin” (III.3.108), tātadan “tahtadan” (III.1.9), tāmin “tahmin” (III.6.34); (**eh** > **e**): efen “ehven” (III.8.22), pelevannıK “pehlivanlık” (III.6.33); (**eh** > **ē**): mēmet “mehmet” (III.1.26), şēri “şehri” (III.17.13), şēriye “şehriye” (III.12.15); (**ih** > **ī**): ītimāl “ihtimali” (III.1.34), ītiyac “ihtiyacı” (III.1.50)

Yörük: (**ah** > **ā**): bāşış “bahşış” (IV.17.116), ırāfan “rahvan” (IV.10.32), kāya “kahya” (IV.16.109), kōtāya “kütahya” (IV.3.115), mālīK “mahluk” (IV.17.112), sabālen “sabahlaeyin” (IV.26.12), tātalı “tahtalı” (IV.3.14), zāmeTliydi “zahmetliydi” (IV.12.39); (**eh** > **e**): pelevannar “pehlivanlar” (IV.8.120); (**eh** > **ē**): şēriye “şehriye” (IV.2.79), mēmeT “mehmet” (IV.8.63)

-oh; -uh : (**oh** > **ō**), (**oh** > **ū**), (**uh** > **ū**), (**uh** > **ō**), (**uh** > **ū**)

Türkmen: (**oh** > **ō**): bōçaya “bohçaya” (I.2.81); (**oh** > **ū**): būçanın “bohçanın” (I.2.39)

Çepni: (**uh** > **ū**): mūteşliK “muhtaçlık” (II.12.16)

Manav: (**uh** > **ū**): mūlis “muhlis” (III.13.88), mūtaşlīm “muhtaçlık” (III.4.160)

Yörük: (oh > ō): bōça “bohça” (IV.12.51); (uh > ō): mōtar “muhtar” (IV.3.16); (uh > ū): mūtālīk “muhtarlık” (IV.12.92)

- ƙ -, - k - erimesi

-aƙ; -ek; -ik; -ök : (aƙ > a), (aƙ > ā), (ek > ē), (ek > ĩ), (ek > i), (ik > i), (ök > ō)

Ünsüz erimesinin bu biçiminde önce tonlulaşma ve süreklileşme aşamaları, daha sonra da erime aşaması yaşanmış olmalıdır.

Türkmen: (aƙ > ā): āça “akçe” (I.4.190), āşam “akşam” (I.1.99); (ek > ē): ēsik “eksik” (I.3.26); (ök > ō): gōce_ōlaklar “gökçe oğlaklar” (I.3.91)

Çepni: (ik > i): itisaTcıdır “iktisatçıdır” (II.1.154)

Manav: (aƙ > ā): āşama “akşama” (III.1.18); (ek > ĩ): ĩşidi “ekşidi” (III.13.84), (ek > i): inicī “inekciği” (III.4.15)

Yörük: (ek > ē): elētirī “elektiriği” (IV.25.10), ēşimtili “ekşimtili” (IV.7.97); (ök > ō), gōden “gökten” (IV.22.26)

- l - erimesi

-al; -el; -ıl : (al > a), (al > ā), (el > e), (el > ē)

Türkmen: (al > a): ğaƙar “kalkar” (I.2.91)

Çepni: (al > a): ğaƙanı “kalkanı” (II.3.96), ƙaƙdı “kalktı” (II.9.194), māzemesini “malzemesini” (II.8.61); (el > e): beki “belki” (II.12.8)

Manav: (al > ā): āmadım “almadım” (III.10.14), āsam “alsam” (III.2.42), ātın “altın” (III.8.113), ğāsīñ “galsın” (III.11.50), ğāƙōlā “kalkıyorlar” (III.3.106), māzeme “malzeme” (III.2.17); (el > ē): ğēdi “geldi” (III.9.1)

Yörük: (al > a): ğaƙ “kalk” (IV.26.65); (al > ā): āmazlā “almazlar” (IV.3.64), āsañ “alsan” (IV.16.10), ātımızda “altımızda” (IV.3.58), ğāmadı “kalmadı” (IV.27.39), ğāƙarıs “kalkarız” (IV.20.3); (el > ē): bēki “belki” (IV.14.8), ğēmiş “gelmiş” (IV.19.1)

-ol; -ül: (ol > u), (ol > ō), (ül > ü), (ül > ı)

Türkmen: (ül > ı): abdīğalibīñ “abdülgalibin” (I.3.350)

Manav: (ol > ō): ōduñ “oldun” (III.8.13), ōğun “olgun” (III.2.24)

Yörük: (ol > ō): ōmülē “olmuyorlar” (IV.3.62); (ül > ü): kūsüm “gülsüm” (IV.7.1)

- m - erimesi: - im : (im > i)

Çepni: (im > i): bizikilē “bizimkiler” (II.6.100)

- n - erimesi:

-an; -en; -in; -in : (an > a), (an > ā), (en > e), (in > ı), (in > i), (in > ĩ)

Türkmen: (in > ı): ğızıkıla “kızınkiler” (I.5.72); (in > i): işalla “inşallah” (I.4.59); (in > ĩ): ĩsan “insan” (I.2.116)

Çepni: (an > a): ğarafıl “karanfil” (II.5.155); (en > e): dülbetinen “dülbentle” (II.6.131), geşlerimiz “gençlerimiz” (II.7.97); (in > i): işāt “inşaat” (II.7.153)

Manav: (en > e): bezin “benzin” (III.8.15), deK “denk” (III.10.12); (in > ĩ): ĩsallıK “insanlık” (III.6.9)

Yörük: (an > ā): māzara “manzara” (IV.14.12); (en > e): ireKleri “renkleri” (IV.5.31); (in > ĩ): ĩsannā “insanlar” (IV.26.4)

-en, -on; -ün: (on > o), (on > ō), (ün > ū), (en > ē)

Türkmen: (on > o): anos “anons” (I.4.89); (on > ō): sōra “sonra” (I.2.36)

Çepni: (on > ō): sōradan “sonradan” (II.10.6); (ün > ū): tūleller “tünlerler” (II.5.115)

Manav: (on > ō): sōra “sonra” (III.3.8)

Yörük: (on > ō): sōra “sonra” (IV.4.3), ēse “ense” (IV.2.31)

-r- erimesi

- ar-, -er- : (-ar- > -ā-), (-er- > -ē-), (-er > -ĩ), (-er- > -i)

Türkmen: (-ar > -ā): bosdannādan “bostanlardan” (I.1.139), tālanĩ “tarlanın” (I.1.73)

Çepni: (-ar->-ā-): bayramlādan “bayramlardan” (II.1.214), orlādanımış “orlardanmış” (II.4.49), vāsa “varsa” (II.1.59); (-er->-i): girişĩ “girersin” (II.4.155)

Manav: (-ar- > -ā-): ākasından “arkasından” (III.11.91), asālādı “asarlardı” (III.7.35), atāmış “atarmış” (III.2.191), basāsĩn “basarsın” (III.5.104), daķāsĩn “dakarsın” (III.2.4), duyādıK “duyardık” (III.1.40), ğādaş “kardeş” (III.2.127), ğāşı

“karşı” (III.2.39), makānayı “makarnayı” (III.15.13), tālanıñ “tarlanın” (III.2.6), vādır “vardır” (III.1.2); **(-er- > -ē-)**: bilgilēden (III.16.18), çözēdik (III.7.29), derlēdin (III.7.98), gezēken (III.8.63), ilēden (III.1.24), serēdik (III.4.171)

Yörük: (-ar- > -ā-): ādında “ardında” (IV.15.5), ākadeş “arkadaş” (IV.27.50), ākadan “arkadan” (IV.17.110), ayılādan “ayılardan” (IV.17.151), bādaK “bardak” (IV.23.40), bazādan “pazardan” (IV.20.38), çakālā “çakarlar” (IV.12.115), gānında “karnında” (IV.26.9), kōrkādım “korkardım” (IV.16.136), mūtālīk “muhtarlık” (IV.12.92), pāça “parça” (IV.24.14), saçāsīñ “saçarsın” (IV.1.8), sallāmış “sallarmış” (IV.26.7), sarālā “sararlar” (IV.3.96), tālada “tarlada” (IV.14.35), yamādı “yamardı” (IV.16.85), yollādan “yollardan” (IV.12.3), yudālāmış “yutarlarmış” (IV.26.40);

(-er- > -ē-): biçēdik “biçerdik” (IV.12.43), dēnēñ “derneğin” (IV.14.66), dūnnēde “dügünlerde” (IV.12.28), ekēdik “ekerdik” (IV.2.7), ēKeKlē “erkekler” (IV.17.1), ētesi “ertesi” (IV.27.48), ilēde “ilerde” (IV.15.5), inēdi “inerdi” (IV.16.54), kesēsīñ “kesersin” (IV.5.27), ölçēsīñ “ölçersin” (IV.1.12), sökēsīñ “sökersin” (IV.20.9), sürēdiK “sürerdik” (IV.15.4), tekēlek “tekerlek” (IV.14.69), tēzi “terzi” (IV.20.75)

-ır; -ir : (ır > ı), (ır > ī), (ir > i), (ir > ī)

Türkmen: (ır > ı): ğalıdığ “kalırdık” (I.1.120); **(ir > i)**: gelikene “gelirken” (I.1.155), getimiyu “getirmiyor” (I.5.285), geydiriler “giydirirler” (I.2.70), verilē “verirler” (I.2.77)

Çepni: (ır > ı): ğabarıdı “kabarırdı” (II.4.161), savırıdıK “savururduk” (II.3.11), şaşırısīñ “şaşırsın” (II.1.16); **(ir > i)**: bilisīñ “bilirsin” (II.4.1), geliler “gelirler” (II.3.47)

Manav: (ir > i): deĝimen “deĝirmen” (III.3.94), emzirisīñ “emzirirsın” (III.5.4), evlenidim “evlenirdim” (III.3.1), geliken “gelirken” (III.8.64), getiridik “getirirdik” (III.1.7)

Yörük: (ır > ī): sītına “sırtına” (IV.17.20); **(ir > i)**: çikin “çirkin” (IV.10.78); **(ir > ī)**: bībirine “birbirine” (IV.14.11), gelīdik “gelirdik” (IV.12.106), sürebilīsek “sürebilirsek” (IV.11.3)

-or, -ör : (or > ̄o), (ör > ̄ö), (ör > ̄ö)

Manav: (or > ̄o): ğōkuyu “korkuyor” (III.2.148); (ör > ̄ö): gōmedim “görmedim” (III.10.15), gōsün “görsün” (III.1.94)

Yörük: (or > ̄o): kōkuP “korkup” (IV.16.133), tōba “torba” (IV.26.33); (ör > ̄ö): döt “dört” (IV.12.107); (ör > ̄ö), dödünü “dördünü” (IV.20.21), gōseñ “görsen” (IV.14.12)

-ur, -ür : (ur > u), (ur > ū), (ür > ü), (ür > ū)

Türkmen: (ür > ü): düşürüsün “düşürürsün” (I.1.6)

Çepni: (ur > u): bululardı “bulurlardı” (II.12.11), durumuş “dururmuş” (II.9.33), oturuduñ “otururdun” (II.4.148), vuruduğ “vururduk” (II.3.50); (ür > ü): götüme “götürme” (II.6.93), öldüTdürüsün “öldürttürüsün” (II.6.92)

Manav: (ur > ū): hūcāñ “vuracaksın” (III.2.98)

Yörük: (ur > ū): yumūta “yumurta” (IV.12.107); (ür > ū): bürülē “bürürler” (IV.12.116), sürülūdū “sürülürdü” (IV.12.7)

-v - erimesi

-av; -ev; -öv : (av > ā), (ev > ̄ö), (ev > ē), (öv > ̄ö)

Türkmen: (ev > ̄ö): yōmiyesi “yevmiyesi” (I.4.76)

Çepni: (ev > ̄ö): yōmiye “yevmiye” (II.12.104); (öv > ̄ö): tōbe “tövbe” (II.9.98)

Manav: (ev > ē): sēmiş “sevmiş” (III.6.88); (öv > ̄ö): tōbeler “tövbeler” (III.3.178)

Yörük: (av > ā): āşar “avşar” (IV.27.58); (ev > ē): fēzi “feyzi” (IV.25.69), sēmeme “sevmem” (IV.25.97)

-y - erimesi

-ay, -ey, -iy : (ay > ā), (ey > ē), (ey > ĭ), (ey > ü), (iy > i)

Türkmen: (ay > ā): ğāri “gayrı” (I.4.15); (ey > ē): çērēñ “çeyreğın” (I.5.92);

(ey > ē): tēzeler “teyzeler” (I.3.102)

Çepni: (ay > ā): ğāri “gayrı” (II.12.1); (ey > ü): sülūman “süleyman” (II.1.74)

Manav: (ay > ā): ğāri “gayrı” (III.1.57); (ey > ē): bēgire “beygire” (III.3.83), kēfine “keyfine” (III.8.16), tēzemden “teyzemden” (III.2.46), zētiniñ “zeytinin” (III.5.49);

(ey > ĩ): bġirlġ “beygirler” (III.3.26), bġliKlġ “beylikleri” (III.4.4), durabġli “durabeyli” (III.2.112), hġbe “heybe” (III.6.8), nġse “neyse” (III.2.158), pġnirini “peynirini” (III.3.136), ŧġsi “ŧseysi” (III.6.57); (iy > i): gidirilġmiŧ “giydirirlermiŧ” (III.11.23)

Yörük: (ay > ā): bārama “bayrama” (IV.16.67), řācāz “şaycaşız” (IV.16.3), yācġbedir “yaycġbedir” (IV.2.26); (ey > ē): bġgiri “beygirini” (IV.1.23), kġsilġni “giysilerini” (IV.25.141), pġnirimiz “peynirimiz” (IV.26.37), sġrek “seyrek” (IV.13.10), ŧġsini “ŧseysini” (IV.8.61), yġgi “yeygi, yiyecek” (IV.17.37), zġbek “zeybek” (IV.3.114), zġtin “zeytin” (IV.20.59); (ey > ĩ): kġfġ “keyfi” (IV.3.88), zġbġde “zġbeyde” (IV.26.1), kġsiyi “giysiyi” (IV.14.104)

-oy, -öy, -üy : (oy > o), (öy > ō), (öy > ū), (üy > ū)

Türkmen: (oy > o): ġosuġlā “koysunlar” (I.5.300); (üy > ū): tġler “tüyler” (I.4.206); (öy > ō): bġle “böyle” (I.1.148), ōle “öyle” (I.2.7), sġlellġ “söylerler” (I.2.59)

Çepni: (oy > o): ġomācaġ “koymayacaksın” (II.11.45), bġle “böyle” (II.1.184)

Manav: (öy > ō): bġle “böyle” (III.1.1), ġġneKlġ “göynekler”(III.6.13), kġlġde “köylerde” (III.1.58), ōle “öyle” (III.3.135), sġlerlġdi “söylerlerdi” (III.1.40), řġle “řöyle” (III.3.128); (öy > ū): ūledir “öyledir” (III.5.68)

Yörük: (öy > ō): ġġneG “göynek” (IV.14.81), ōle “öyle” (IV.26.17), sġlenti “söylenti” (IV.6.87), sġlġn “söyleyeyim” (IV.2.7), řġle “şöyle” (IV.12.9)

1.2.2.3.2.2. Son Seste Erime

- l erimesi: -ıl : (ıl > ı)

Türkmen: (ıl > ı): nasġ “nasıl”(I.4.71)

Çepni: (ıl > ı): nasġ “nasıl” (II.4.135)

Manav: (ıl > ı): nasġ “nasıl” (III.1.23)

- ġ erimesi: -aġ; -iġ : (aġ > ā), (iġ > ĩ), (-iġ > ĩ)

Türkmen: (aġ > ā): bā “baġ” (I.1.103); (iġ > ĩ): řġ “řiġ” (I.1.102)

Çepni: (aġ > ā): bā “baġ” (II.6.145), dā “daġ” (II.1.39); (-iġ > ĩ): řġ “řiġ” (II.5.3)

Manav: (iġ > ĩ): řġ “řiġ” (III.14.60), fġ “fiġ” (III.5.21)

Yörük: (ağ > ā): sā “sağ” (IV.3.13); (iğ > ĩ): çĩ “çiğ” (IV.1.79), fĩ “fiğ” (IV.1.8)

- h erimesi: -ah : (ah > a), (ah > e)

Türkmen: (ah > a): işalla “inşallah” (I.4.59)

Çepni: (ah > a): paTışa “padişah” (II.5.169)

Yörük: (ah > a): saba “sabah” (IV.12.64); (ah > e): sefde “siftah” (IV.2.19)

- k erimesi: -ek : (ek > ē)

Yörük: (ek > ē): yenece “yenecek” (IV.15.1)

- n erimesi

-an, -en, -ın, -in, -ün : (an > a), (en > ı), (en > i), (ın > ı), (in > i), (ün > ü)

Çepni: (ın > ı): nasıradı “nasrettin” (II.4.152); (ün > ü): içü “için” (II.3.144)

Manav: (en > ı): satı “zaten” (III.7.62), (in > i): içi “için” (III.2.21)

Yörük: (an > a): ben_ısdāka “ben hastayken” (IV.23.25), ğaldırıkan “kaldırırken” (IV.7.84); (en > i): zāti “zaten” (IV.26.20); (in > i): unuñ_ıçı “için” (IV.19.1)

- r erimesi

-ar, -er, -ır, -ir : (ar > a), (ar > ā), (er > e), (er > ē), (er > i), (ır > ı), (ir > i)

Türkmen: (ar > a): alırla “alırlar” (I.6.126), ayla “aylar” (I.5.316), başlalla “başlarlar” (I.1.2), ğızla “kızlar” (I.1.1), saçanna “saçanlar” (I.3.203); (er > e): derle “derler” (I.2.65), dikerle “dikerler” (I.1.10), isdemezle “istemezler” (I.2.105);

(ır > ı): añılı “anılr” (I.1.1), başlanı “başlanır” (I.1.2), dañılı “takılır” (I.1.1), ğabarı “kabarır” (I.1.134), yayılı “yayılır”(I.1.168); (ir > i): bi “bir” (I.1.80), dikili “dikilir” (I.1.8), isdeni “istenir” (I.1.1), geli “gelir” (I.2.15), geti “getir” (I.6.8)

Çepni: (ar > ā): ğanamalā “kanamalar” (II.6.108), vā “var” (II.1.22); (er > ē): ermişlē “ermişler” (II.3.165), birē “birer” (II.12.135); (ır > ı): bakını “bakınır” (II.12.13), ğalı “kalır” (II.5.16); (ir > i): geli “gelir” (II.1.111), gösderi “gösterir” (II.1.192)

Manav: (ar > ā): bozā “bozar” (III.8.17), dutā “tutar” (III.3.137), ġadā “kadar” (III.1.33), ġāḡōlā “kalkıyorlar” (III.3.106), vā “var” (III.1.17); (ar > ē): beñzē “benzer” (III.15.9), birē “birer” (III.1.68), bitē “biter” (III.1.71), geçē “geçer” (III.1.66), giyē “giyer” (III.8.55), kesē “keser” (III.3.138), tanitūlē “tanıtıyorlar” (III.2.194); (ir > i): ġalī “kalır” (III.1.13); (ir > i): bi “bir” (III.1.1)

Yörük: (ar > ā): dādālā “dağıtıyorlar” (IV.17.130), ġadā “kadar” (IV.26.20), ġidā “kadar” (IV.1.40), ġurā “kurar” (IV.1.11), īsannā “insanlar” (IV.26.4), ḡayā “kayar” (IV.2.4); (er > ē): dēvē “deyiver” (IV.12.123), öldürülē “öldürüyorlar” (IV.3.42), şekē “şeker” (IV.14.74); (ir > i): bi “bir” (IV.1.3)

-or; -ör, -ur, -ür : (or > u), (ör > u), (ur > u), (ür > ü)

Türkmen: (ur > u): çalışıPduru “çalışıpdurur” (I.1.75), olu “olur” (I.5.310); (ür > ü): öPdürü “öptürür” (I.2.78)

Yörük: (ar > ā): sovā “soğur” (IV.7.25)

- y erimesi

-iy; -oy; -öy : (iy > ĩ), (ey > ē), (oy > o), (öy > ǫ)

Türkmen: (oy > o): ġo “koy” (I.5.320)

Manav: (ey > ĩ): şī “şey” (III.1.1)

Yörük: (iy > ĩ): herşī “herşey” (IV.3.35); (ey > ē): övē “üvey” (IV.23.110); (öy > ǫ): kǫ “köy” (IV.3.15)

1.2.2.3.3. Büzülme: İki ünlü arasında kalan ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolmasıdır. Büzülme olayı sonucunda bazen bir uzun ünlü, bazen de ikiz ünlü oluşmaktadır (Gülsevin, 2002:51-52). Büzülmeyle meydana gelen uzun ünlülerden bir kısmı zamanla normal süreli ünlüye dönüşmektedir.

- f - : üfu : (üfu > ǫ)

Yörük: nōs “nüfus” (IV.22.19)

- g -, - ğ -, - ğ -: -ugü; -iğa; -ağa; ağı; -ağu; -eğe; -eği; -iğa; -iği; -iği; -oğa; -oğu; -öğü; -uğu; -üğü : (ugü > ð), (iğa > ā), (ağa > ā), (ağı > ā), (ağı > a), (ağı > ı), (ağı > ĩ), (ağı > ı), (ağu > ā), (eğe > ā), (eğe > ē), (eği > ē), (eği > e), (eği > ĩ), (eği > i), (iğa > ā), (iğa > ĩ), (iği > ĩ), (iği > ĩ), (oğa > ā), (oğu > ð), (oğu > ū), (öğü > ð), (uğa > ā), (uğu > ū), (uğu > ĩ), (uğu > ĩ), (üğe > ē), (üğü > ū), (üğü > ū)

Türkmen: (ugü > ð) : bönKü “bugünkü” (I.3.71).

(ağa > ā) : ābey “ağabey” (I.3.82), āç “ağaç” (I.2.11), āyı “ağayı” (I.3.348)

(ağı > ā) : aşşādan “aşağıdan” (I.3.99), ayāndā “ayağında” (I.3.264), bāmız “bağımız” (I.1.138), bardānı “bardağını” (I.3.297), bārdırlar “bağıdılar” (I.2.93), barmānı “parmağını” (I.1.52), bızāları “buzağıları” (I.6.1), çāna “çağına” (I.4.143), çāriyu “çağırıyor” (I.5.251), dālmış “dağılmış” (I.3.309), dāñ “dağın” (I.3.91), dırnāmızı “tırnağımızı” (I.2.36), duvānı “duvağını” (I.2.77), ğaymām “kaymağım” (I.6.31), ğulāñ “kulağın” (I.5.232), nacāñ “nacağın” (I.3.18), ocānı “ocağını” (I.5.310), sānda “sağında” (I.6.106), tabāñ “tabağın” (I.4.208), ufānı “ufağını” (I.1.86)

(ağu > ā) : āsdos “ağustos” (I.3.318); (eğe > ē) : ēr “eğer” (I.3.30), ilēnde “leğende” (I.1.135), mēr “meğer” (I.1.91); (eği > ē) : bindircēniz (I.3.222), çekirdēni “çekirdeğini” (I.1.104), çērēñ “çeyreğin” (I.5.92), dēl “değil” (I.1.122), dēmeniñiz “değirmeniniz” (I.3.274), dēreceñ “değireceksin” (I.5.184), dēşiyu “değiştiriyor” (I.1.26), edecēseK (I.2.28), ēiridik “eğirirdik” (I.2.53), etēne “eteğine” (I.5.105), geleceñi “geleceğini” (I.1.168), gelenēmiznen “geleneğimizle” (I.3.1), gevrēni “gevreğini” (I.2.28), kürēnen (I.2.22), yemēñi “yemeğini” (I.1.35), yūrēm “yüreğim” (I.3.257), söylicem “söyleyeceğim” (I.3.94), gidecīK “gideceğiz” (I.3.101); (iği > ĩ) : çalışdīmızı “çalıştığımızı” (I.2.16), ğaşīnan (I.1.140), sarīnan (I.6.100), tātacılīnan (I.1.14), yayīmız “yayığımız” (I.1.54)

(iği > ĩ) : bildīm “bildiğim” (I.1.144), bilezīni “bileziğini” (I.2.107), çīni “çiğini” (I.4.65), ellīñ “elliğin” (I.1.20), geçirdīnden “geçirdiğinden” (I.1.87), güvēlīne “güveyiliğine” (I.1.110), neydīni “neydiğini” (I.3.320), verdīmiz “verdiğimiz” (I.1.58); (oğu > ā), bōldu “boğuldu” (I.3.329), dōmda “doğumda” (I.1.58), lōsalık “loğusalık” (I.3.167), yōrdu “yoğurdu” (I.1.145), yūruruK “yoğururuz” (I.1.150); (öğü > ā) : bōrünü (I.3.175), dōviri “dövüverir” (I.3.92); (uğu > ū) : çocūm “çocuğum” (I.1.158), ğoltūma “koltuğuma” (I.1.128), okumuşlūm “okumuşluğum”

(I.1.14), pullūnan “pullukla” (I.4.73); (**üğü** > **ū**) : dūn “dügün” (I.1.32), gūmlere “gügümlere” (I.5.65), gütdūm “güttüğüm” (I.5.121)

Türkmen ağzında kelime sonunda meydana gelen büzülmeler ise şunlardır:

(**ağa** > **ā**) : ğozā “kozağa” (I.6.61), ocā “ocağa” (I.2.35), yā “yağa” (I.3.193)
 (**ağı** > **a**, **ā**) : baya “bayağı” (I.5.318), bayrā “bayrağı” (I.1.8), bıçā “bıçağı” (I.5.57), ğısırā “kısrağı” (I.6.84), ōlā “oğlağı” (I.5.96), olcā “olacağı” (I.3.7), orā “orağı” (I.1.20), torpā “toprağı” (I.3.229), ufā “ufağı” (I.3.282), yā “yağı” (I.2.34), yatā “yatağı” (I.1.15); (**eğe** > **ē**) : erkē “erkeğe” (I.3.131), e’mē “ekmeğe” (I.3.133), yemē “yemeğe” (I.1.72); (**eği** > **ē**) : binecē “bineceği” (I.2.85), bōrē “böreği” (I.3.51), çökelē “çökeleği” (I.1.54), gelecē “geleceği” (I.1.10), inē “ineği” (I.2.31), keşkē “keškeği” (I.1.106), kepē “kepeği” (I.2.45); (**iğa** > **ā**) : açā “açığa” (I.5.31), aylā “aylığa” (I.6.41); (**iği** > **ī**) : baltacīlī “baltacılığı” (I.2.5), çarī “çarığı” (I.3.53), evlaTlī “evlatlığı” (I.1.57), ğazdī “kazdığı” (I.1.82), olmadī “olmadığı” (I.1.46), uFacī “ufacığı” (I.1.84), (**iğe** > **ē**) : amalecīlē “ameleciliğe” (I.1.29); (**iği** > **ī**), çiFlī “çiftliği” (I.2.4), eyilī “iyiliği” (I.4.123), kesdī “kestiği” (I.1.36); (**uğa** > **ā**) : pamā “pamuğa” (I.1.29); (**uğu** > **ū**, **ī**) : çocū “çocuğu” (I.1.69), tomrū “tomruğu” (I.3.21), ğabī “kabuğu” (III.1.79), pamī “pamuğu” (I.2.53); (**üğe** > **ē**) : kütē “kütüğe” (I.5.159)

Çepni: (**ugü** > **ō**) : bōn “bugün” (II.1.246); (**iğa** > **ā**) : cāra “sigara” (II.3.68)

(**ağa** > **ā**) : ābeyim “ağabeyim” (II.3.23), āç “ağaç” (II.3.5), ālar “ağalar” (II.9.147), āşdan “ağaçtan” (II.4.112), mārā “mağara” (II.7.137), sārīh “sağarız” (II.11.38).

(**ağı** > **ā**, **ī**, **ī**) : annatacām “anlatacağım” (II.9.2), bāmız “bağımız” (II.1.11), çārır “çağırır” (II.1.262), dādırdı “dağıtırdı” (II.3.38), dānda “dağında” (II.1.281), dānır “dağılır” (II.12.192), dırnān “tırnağın” (II.12.35), kād “kağıt” (II.10.124), sāyuduñ “sağıyordun” (II.2.16), tuzānan (II.4.74), uşām “uşağım” (II.7.114), uvāna “ufağına” (II.12.72), yāş “yağış” (II.4.142), yāyodu “yağıyordu” (II.1.43), alıcım “alacağım” (II.1.263), alacīm “alacaksın” (II.1.309), duracīm “duracaksın” (II.3.150), ğazanacīñ “kazanacaksın” (II.1.175), soğudacīK “soğutacağız” II.3.130), yanaşacīK “yanaşacağız” (II.4.135), yavricım “yavrucağım” (II.2.1); (**iği** > **ī**) : çırmaK “çığırmaK” (II.3.69); (**ağu** > **ā**) : āsdos “ağustos” (II.5.93); (**eğe** > **ā**, **ē**) : ilān “leğen” (II.5.150), ēr “eğer” (II.4.41), yēnim “yeğenim” (II.7.151);

(**eġi > ē, ĩ**) : dērmennerrinnen “deġirmenleriyle” (II.5.156), dēsse “deġişse” (II.9.230), gelecēñ “geleceksin” (II.12.7), gelecēnden “geleceğinden” (II.1.20), inēñ “ineğın” (II.4.146), memēnden “memeğinden” (II.5.78), verecēm “vereceğim” (II.9.85), yemēñ “yemeğın” (II.1.46), ġaybedecīz “kaybedeceğiz” (II.1.58), gececīñ “gececeksin” (II.1.26), gelecīñ “geleceksin” (II.1.309), getirecīK “getireceğiz” (II.1.213), gidecīñ “gideceksin” (II.1.174), kesecīK “keseceğiz” (II.3.131), verecīñ “vereceksin” (II.3.136), evericīK “evereceğiz” (II.3.49); (**iġi > ĩ**) : aġrabalīm “akrabalığım” (II.1.195), ħobancılīnan (II.4.144), ısırdīm “ısırdığım” (II.4.166), mantīmı “mantiğımı” (II.1.203), sīrları “sıġırları” (II.1.224), yaşadīm “yaşadığım” (II.1.21), yīlı “yıġılı” (II.8.25); (**iġi > ĩ**) : gezmişlīm “gezmişliğim” (II.1.182), girdīmiz “girdiğımız” (II.8.5), yedilīni “yediliğini” (II.1.210); (**oġu > ĩ**) : ħōnuñ “ħoġunun” (II.10.106), dōmluyum “doġumluyum” (II.1.68), ōl “oġul” (II.3.70), yōdu (II.3.69), yōrt “yoġurt” (II.2.21); (**uġu > ū**) : ħocuklūmuzda “ħocukluğumuzda” (II.6.6), okudūma “okuduğuma” (II.8.7), oldūmuzdan “olduğumuzdan” (II.1.194); (**üġü > ū, ũ**) : böyüyüm “büyüğüyüm” (II.1.263), böyüdüm “büyüdüğüm” (II.1.24), dūn “düğün” (II.1.15), dūr (II.1.252), küççüm “küçüğüm” (II.1.170), ūdürlēdin “üğütürlerdi” (II.5.156), ūzüldūñ “üzüldüğün” (II.1.6), ūdürüG “üğütürdük” (II.3.111), dūñ “düğün” (II.3.119)

Çepni ağzında kelime sonunda büzölmeyle meydana gelen örnekler şunlardır:

(**aġa > ā**) : ġubā “kobaġa” (II.9.247), uzā “uzaġa” (II.1.195); (**aġi > ā**) : aşşā “aşağı” (I.2.13), ayā “ayağı” (II.12.150), bā “bağı” (I.1.52), bacā “bacağı” (II.6.109), başbā “başbağı” (II.6.141), sacā “sacağı” (II.12.92), toprā “toprağı” (II.1.95), yā “yağı” (I.5.88); (**iġa > ā**) : ħobannā “ħobanlıġa” (II.1.105); (**iġi > ĩ**) : darlī “darlığı” (II.3.94), ġalabalī “kalabalığı” (II.2.5), ġatī “(II.3.116), hasdalī (II.4.166); (**iġe > ē**) : bozgedē “bozgediğe” (II.9.48); (**iġi > ĩ**) : ħiflī “ħiftliğı” (II.6.113), erdī “erdiğı” (II.1.12), geydī “giydiğı” (II.1.17), indī “indiğı” (II.9.18), isdedī “istediğı” (II.3.40), pislī “pisliğı” (II.4.106); (**uġa > ā**) : buħā “buħuġa” (II.5.104), ħocā “ħocuġa” (II.1.240), (**uġu > ū**) : boncū “boncuġu” (II.1.56).

Manav: (**ugü > ō**) : bōñ “bugün” (III.1.95); (**aġa > ā**) : ācık “aġacık” (III.17.107), ārıħana “aġarırken” (III.3.89), āşdan “aġaçtan” (III.1.9), lāPlarıymış “lakaplarıymış”

(III.13.89), sārīs “sağarız” (III.12.33); (**ağī** > **ā**) : alcās “alacağız” (III.2.2), ālları “ağılları” (III.16.14), ayāmda “ayağımda” (III.2.26), ayānda “ayağında” (III.9.49), āz “ağız” (III.7.53), bacāndan “bacağından” (III.11.80), bāryulā “bağırıyorlar” (III.11.60), çāramam “çağıramam” (III.3.90), dādırsīn “dağıtırısın” (III.1.68), dāmız “dağımız” (III.1.23), ġalcān “kalacağım” (III.2.127), ġucāna “kucağına” (III.1.93), kādī “kağıtı” (III.2.108), sāmī “sağımı” (III.1.19), yaPcāz “yapacağız” (III.3.137)

(**eğī** > **ē**, **e**, **ī**, **i**) : biricēzi “biriceğizi” (III.4.44), ēridik “eğirirdik” (III.8.157), eşcēz “eşceğiz” (III.2.2), gevrēdi (III.7.32), yemēni “yemeğini” (III.16.64), giTcem “gideceğim” (III.17.4), yicez “yiyeceğiz” (III.3.123), dernīni “derneğini” (III.8.50), dīmenneri “değirmenleri” (II.4.181), dīşdiriken “değiştirirken” (III.2.109), giTcīdiK “gidecektik” (III.4.81), inīn “ineğin” (III.3.165), leylīn “leyleğın” (III.4.182), meslīm “mesleğim” (III.3.2), yimīni “yemeğini” (III.2.66), yūrīm “yüreğim” (III.3.170), diKcin “dikeceğim” (III.7.44)

(**ıġī** > **ī**) : ġatīnı “katıġını” (III.3.136), hazırlīmızı “hazırlıġımızı” (III.3.124), mūtaşlīm “muhtaçlıġım” (III.4.160), yīn “yıġın” (III.13.16)

(**iġī** > **ī**) : erīmizi “eriġimizi” (III.3.124), şennīnnen “şenliġiyle” (III.8.48), yeTdīn “yettiġin” (III.8.13); (**oġū** > **ō**) : çōnuñ “çoġunun” (III.8.5), dōm “doġum” (III.5.4), sōrudur “soġutur” (III.8.86), yōrdunu “yoġurtunu” (III.3.136); (**ōġū** > **ō**) : bōrüne “böġürüne” (III.5.114); (**uġū** > **ū**, **ī**) : çocūma “çocuġuma” (III.2.117), ūrlar “uġurlar” (III.11.110), ōdīnden “olduġundan” (III.4.17)

(**ūġū** > **ū**) : bōlüne “bölüġüne” (III.2.98), dūncülē “dügüncüler” (III.2.68), ūderdiK “üġütürdük” (III.3.152), ġūmde “gügümde” (III.12.47)

Manav ağızında kelime sonunda meydana gelen büzölme örnekleri şunlardır:

(**aġa** > **ā**) : ocā “ocaġa” (III.9.12), sā “saġa” (III.1.72); (**aġī** > **ā**) : sacā “sacaġı” (III.8.91); (**eġī** > **ē**, **ī**) : ayçiçē “ayçiçeġi” (III.13.4), meslē “mesleġi” (III.3.34), bōrī “böreġi” (III.12.27), keşġī “keşkeġi” (III.10.81), köçī “köçeġi” (III.16.52), kürī “küreġi” (III.1.9); (**iġa** > **ā**, **ī**) : fisdā “fıstıġa” (III.11.87), osmancī “osmancıġa” (III.6.60); (**ıġī** > **ī**) : aylī “aylıġı” (III.8.5), fisdī “fıstıġı” (III.11.86), yaTdī “yattıġı” (III.2.119), (**iġī** > **ī**) : inicī “ineciġi” (III.4.15); (**uġū** > **ū**) : boyundurū “boyunduruġu” (III.2.4)

Yörük: (**iga** > **ā**) : cāra “sigara” (IV.10.85); (**aġa** > **ā**) : ābeysi “aġabeysi” (IV.9.24), āca “aġacıġa” (IV.26.14), āşdan “aġaçtan” (IV.2.8), dārcıkları “daġarcıkları”

(IV.16.140); (**aġi** > **ū**) : ār “aġır” (IV.25.108), āT “aġıt” (IV.3.110), ayāna “ayaġına” (IV.17.26), aylāz “aylaġız” (IV.12.68), āzına (IV.27.15), baġacādık (IV.16.111), bārīša “baġırīša” (IV.13.33), bāşladīn “baġışladın” (IV.22.16), bıçānan (IV.1.2), bırāveriyla “bırakıveriyorlar” (IV.8.56), burcāzda “buracaġızda” (IV.22.81), çacāz “çaycaġız” (IV.16.3), çalışacāz “çalışacaġız” (IV.21.1), çanāni “çanaġını” (IV.24.1), çārār “çaġırır” (IV.18.41), dādāsīn “daġıtırsın” (IV.14.57), dāna “daġına” (IV.16.118), ġıyādı (IV.8.77), nacālan (IV.27.26), ocān “ocaġın” (IV.26.27), orānan (IV.2.8), pilāni “pilaġını” (IV.8.61), saçān “saçaġın” (IV.18.18), sāyıdık “saġıyorduk” (IV.10.46), siccānda “sıcaġında” (IV.25.129), şuncāza “şuncaġıza” (IV.27.6), tāTdı “daġıttı” (IV.22.42), ufādı (IV.16.116), yalān “yalaġın” (IV.14.39), yānca “yaġınca” (IV.17.71), yapāları “yapaġıları” (IV.6.126); (**eġe** > **ā**, **ē**) : ilān “leġen” (IV.14.76), bēnirlē “beġenirler” (IV.17.5)

(**eġi** > **ē**) : bişirecēmiz “bişireceġimiz” (IV.20.15), çörēn “çöreġin” (IV.13.33), dēl “deġil” (IV.17.100), deġnēlen (IV.13.1), dērmennerde “deġirmenlerde” (IV.10.55), dēşirler “deġişirler” (IV.8.101), ēlmiş “eġilmiş” (IV.27.85), ērme “eġirme” (IV.5.22), görülecemiş “görüleceġimiş” (IV.16.48), kepēne “kepeġine” (IV.24.21), melēn “meleġin” (IV.23.90), tūfēnen (IV.26.2), yemēmizi “yemeġimizi” (IV.12.70), yürēm “yüreġim” (IV.25.72)

(**eġi** > **ī**) : dīl “deġil” (IV.16.8), dōncīn “dōneceġim” (IV.6.73), eşşīme “eşeġime” (IV.2.12), gidicīz “gideceġiz” (IV.2.27), kōpīnen (IV.3.91), vīcīn “vereceġim” (IV.2.6); (**iġa** > **ī**) : yīrdıġ “yıġardık” (IV.9.108)

(**iġi** > **ī**) : aylīn “aylıġın” (IV.8.52), aldīndan “aldıġından” (IV.14.31), çarīnan (IV.16.105), kīlçīndan “kılçıġından” (IV.23.134), ōlancīm “oġlancıġım” (IV.20.54), sīr “sıġır” (IV.10.51), yīn “yıġın” (IV.11.8), yīyus “yıġıyoruz” (IV.17.80),

(**iġi** > **ī**) : bildīne “bildiġine” (IV.12.37), çīl “çiġil” (IV.1.38), etdīmi “ettiġimi” (IV.16.74), iPlīni “ipliġini” (IV.25.89), kendicīm “kendiciġim” (IV.13.4), kesdīmiñ “kestiġimin” (IV.8.74), yītīlī “yiġitliġi” (IV.6.71); (**oġa** > **ā**) : bāzına “boġazına” (IV.7.87); (**oġu** > **ō**) : bōldu “boġuldu” (IV.27.41), çōnuñ “çoġunun” (IV.22.3), yōdu (IV.12.119), yōrarıs “yoġururuz” (IV.6.53), yōrt “yoġurt” (IV.12.21), yōsam (IV.21.80), (**oġu** > **ū**) : yūrrus “yoġurruz” (IV.9.50), (**ūġū** > **ō**, **ū**) : bōrsūñ “böġürsün” (IV.24.92), çūrūnū “çürüġünü” (IV.21.49), dūnde “düġünde” (IV.12.56), dūrcū (IV.3.108), gūmlere “güġümlere” (IV.9.64), kūtūñ “kütüġün” (IV.17.2), tūnūñ

“tüğünün” (IV.17.126), ütdüler “üğüttüler” (IV.9.47); (**uğu** > **ū**) : okumuşlūm “okumuşluğum” (IV.12.2)

Yörük ağzında kelime sonunda görülen büzülme örnekleri şunlardır:

(**ağa** > **ā**) : ayā “ayağa” (IV.25.64), sancā “sancağa” (IV.18.41); (**ağı** > **ā**, **a**) : baya “bayağı” (IV.1.20), aşşā “aşağı” (IV.26.15), çıkacā “çıkacağı” (IV.12.59), comā “çomağı” (IV.13.32), ğaymā “kaymağı” (IV.23.63), ufā “ufağı” (IV.21.35), yalā “yalağı” (IV.14.39); (**eğe** > **ē**) : hendē “hendeğe” (IV.17.153); (**eği** > **ē**, **ū**) : göbē “göbeği” (IV.25.127), keşgē “keşkeği” (IV.12.28), tüvē “tüfeği” (IV.1.36), yemē “yemeği” (IV.24.1), böcū “böceği” (IV.8.84); (**iğa** > **ā**) : sālā “sağığa” (IV.24.25); (**iğı** > **ī**) : çoKcalī “çokçalığı” (IV.8.56); (**iğe** > **ē**) : kumgedē “kumgediğe” (IV.25.61); (**iği** > **ī**) : askerlī “askerliği” (IV.1.19), enī “eniği” (IV.17.131), geyī “geyiği” (IV.23.134); (**uğa** > **ā**) : pamā “pamuğa” (IV.16.114); (**uğu** > **ū**) : çocū “çocuğu” (IV.26.7)

Büzülme sonucunda ikiz ünlünün meydana geldiği örnekler ise şunlardır:

Türkmen: (**ağa** > **a_a**) : a_aç “ağaç” (I.5.15); (**eği** > **e_i**) : de_il “değil” (I.3.50), de_ildur “değildir” (I.4.92)

Çepni: (**ağa** > **a_a**) : a_aç (II.4.182); (**eğe** > **e_e**, **i_e**) : e_er “eğer” (II.12.174), yi_enim “yeğenim” (II.4.12); (**eği** > **e_i**) : de_il (II.1.5), ipe_i “ipeği” (II.4.74)

(**iğı** > **i_i**) : sıır “sığır” (II.3.1); (**oğu** > **o_u**) : o_ul “oğul” (II.3.145);

(**iği** > **i_i**) : gezdi_i “gezdiği” (II.9.144)

Manav: (**ağa** > **a_a**) : a_açlāda “ağaçlarda” (III.15.26), da_arlā “dağarlar” (III.4.50), da_a “dağa” (III.1.18); (**eği** > **i_i**) : di_işdiriz “değiştiririz” (III.5.50); (**iğı** > **i_i**) : sıır (III.1.21)

Yörük: (**ağa** > **a_a**) : a_aç (IV.9.16); (**iğı** > **i_i**) : sıır (IV.6.8), yıın “yığın” (IV.2.9); (**iği** > **i_i**) : si_ilnen “siğille” (IV.26.41), yi_it “yiğit” (IV.6.15);

(**oğu** > **o_u**) : yo_urdu “yoğurdu” (IV.12.44)

-h- : **-aha**, **-ahi**, **-ahı**, **-āhı**, **-āhu**; **-ehā**, **-ehi**, **-iha**, **-ihā**, **-ihi**, **-ohu**,

-uha: (**aha** > **ā**), (**ahi** > **ā**), (**ahi** > **ē**), (**ahı** > **ā**), (**ahu** > **ō**), (**ahu** > **ā**), (**eha** > **ā**), (**eha** > **ē**), (**ehi** > **ē**), (**iha** > **ā**), (**ihı** > **ī**), (**ohu** > **ō**), (**uha** > **a**), (**uha** > **ā**)

Türkmen: (aha > ā) : bār “bahar” (I.6.129), ırāt “rahat” (I.5.22), mālleye “mahalleye” (I.4.9), maslāt “maslahat” (I.2.129)

(ahi > ā) : müsāP “müsâhip” (I.3.190), sâbısnıs “sahibisiniz” (I.3.15)

(ahı > ā) : allāñ “allahın” (I.1.1), samānnan “semahıyla” (I.5.84); (āhu > ō) : yōT “yahut” (I.4.190); (iha > ā) : nasātlar “nasihatler” (I.4.146), nāyet “nihayet” (I.5.156); (uha > ā) : märebe “muharebe” (I.6.45)

Türkmen ağzında kelime sonunda görülen büzüleme örnekleri şunlardır:

(aha > ā) : dā “daha” (I.1.79), niķā “nikaha” (I.3.8); (ahı > ā) : samā “semahı” (I.3.125), tezgā “tezgahı” (I.2.6), günā “günahı” (I.5.354)

Çepni: (aha > ā) : mällede “mahallede” (II.6.22), rātımıza “rahatmıza” (II.1.120); (ahi > ā) : bās “bahis” (II.1.215), ibirām “İbrahim” (II.8.26); (āhi > ē) : müsēb “müsahip” (II.9.187); (ahu > ā) : veyāt “veyahut” (II.6.137); (ehā > ā) : şādetlik “şehadetlik” (II.10.125); (ehi > ē) : şēre “şehre” (II.12.186); (uha > a) : macırlarıñ “muhacirlerin” (II.9.113), (ohu > ō) : tōm “tohum” (II.4.105).

Çepni ağzında kelime sonunda h ünsüzünün büzülmesiyle meydana gelen tek örnek tespit edilmiştir. dā “daha” (II.1.48)

Manav: (aha > ā) : ardāndadım “ardahandaydım” (III.9.1), bālýmış “pahalıymış” (III.8.15), ırāt “rahat” (III.3.110); (ahi > ā) : āreTde “ahirette” (III.10.66), ibirām (III.16.23); (āhi > ā) : sābi “sahibi” (III.15.58); (ahu > ā) : veyāt “veyahut” (III.2.24); (ih ā > ā) : nāyet “nihayet” (III.17.26); (uha > a, ā) : maPbe'lē “muhabbetler” (III.6.23), māfazası “muhafazası”(III.13.37), (ohu > ō) : tōm “tohum” (III.6.8).

Manav ağzında kelime sonunda görülen büzüleme örnekleri şunlardır: sabā “sabaha” (III.4.75), dā “daha” (III.1.47), vallā “vallâhi” (III.8.43).

Yörük: (aha > ā) : bālı (IV.4.1), mälleden “mahalleden” (IV.6.110), rāTlaşdıķ “rahatlaştık” (IV.17.63), sāsı “sahası” (IV.22.14), (ahı > ā) : ğārı “kahır” (IV.1.21), pādışāñ “padişahın” (III.23.140); (āhu > ō) : yōt “yahut” (IV.17.40); (ehā > ē) : şēdeT (IV.1.35), (iha > ā) : intāma “imtihana” (IV.19.41);

(**uha** > **ā**) : māPbet “muhabbet” (IV.17.91), mājir “muhacir” (IV.3.11), mābere “muhabere” (IV.3.9), (**ohu** > **ō**) : tōmunu “tohumunu” (IV.14.38).

Yörük ağzında kelime sonunda görülen büzülme örnekleri şunlardır:

dā “daha” (IV.26.12), niķā “nikaha” (IV.6.82).

Bölgede büzülme sonucunda meydana gelen ikiz ünlüler şunlardır:

Türkmen: (**uha** > **u_a**): mu_aKğak “muhakkak” (I.2.105), mu_aammede “muhammede” (I.3.178); (**ehi** > **e_i**): şe_it “şehit” (I.3.5); (**ohu** > **o_u**): no_uudu “nohudu” (I.2.20); (**ahi** > **a_i**): da_i “dahi” (I.4.127)

Çepni: (**aha** > **a_a**): ma_alleydik “mahalleydik” (II.1.187); (**uha** > **u_a**): mu_abiri “muhabiri” (II.1.2); (**ehe** > **e_e**): ce_ennemdere “cehennemdere” (II.3.63); (**āhu** > **a_u**): ya_uT “yahut” (II.1.62); (**āhi** > **ā**): sā_iP “sahip” (II.1.165), cā_ilm “cahilim” (II.6.87)

Manav: (**aha** > **a_a**): ma_alle “mahalle” (III.3.181), şa_aP “şahap” (III.4.21); (**ihā** > **i_a**): ni_ayeti “nihayeti” (III.5.78); (**ehi** > **e_i**): şe_ir “şehir” (III.8.49); (**ehe** > **e_e**): ce_ennem “cehennem” (III.8.30); (**āhu** > **a_u**): ya_uT “yahut” (III.1.55); (**uhi** > **u_i**): mu_itimizde “muhitimizde” (III.5.24); (**ühe** > **ü_e**): mü_endiziymiş “mühendisiymiş” (III.4.21); (**ohu** > **o_o**): to_om “tohum” (III.7.36); (**aha** > **a_a**): badişa_a “padişaha” (III.8.27)

- l - : -alı; -eli : (alı > a), (alı > ā), (eli > ē)

Türkmen: (alı > a): baķām “bakalım” (I.6.27), yapām “yapalım” (I.3.8)

Manav: (alı > a): ayrılām “ayrılalım” (III.6.56), satām “satalım” (III.5.44);

(alı > ā): ğoyām “koyalım” (III.10.4), olmiyām “olmayalım” (III.2.72), yaķām “yakalım” (III.5.75), (eli > ē): bilēm (III.7.98), gezēm (III.2.72), kesēm (III.16.110)

Yörük: (alı > a): ğaçām “kaçalım” (IV.6.2), n_āpām (IV.12.152); (eli > ē): bişirēm (IV.6.100), içēm (IV.6.8)

- m - : -ama : (ama > ā), (ama > a_a)

Çepni: (ama > ā): zān “zaman” (II.3.130)

Büzülme sonucunda oluşan ikiz ünlü örnekleri ise şunlardır:

Çepni: (ama > a_ça): za_çan “zaman” (II.3.143)

Manav: (ama > a_ça): za_çan “zaman” (III.15.50)

- n - : -eni; -önü; -ana: (eni > ā), (eni > ē), (önü > ō), (önü > ȫ), (ana > ā)

Türkmen: (ana > ā): bā “bana” (I.6.93), sā “sana” (I.4.172), ōnde “önünde” (I.3.98)

Çepni: ōnde “önünde” (II.4.118)

Manav: (eni > ē): bēm “benim” (III.3.54)

Yörük: (eni > ā): sān “senin” (IV.19.39), bām “benim” (IV.19.42), bēm “benim” (IV.1.20), (önü > ō): ōne “önüne” (IV.9.6)

- r - : -arı; -ere; -eri; -iri; -ire; -iri; -oru; -ura; -uri : (arı > ā), (ere > ē), (ere > ī), (eri > ē), (iri > ī), (ire > ī), (iri > ī), (oru > ō), (ura > ū), (uri > ū)

Türkmen: (arı > ā) : aḳrabalāna “akrabalarına” (I.2.81), arnavı’lān “arnavutların” (I.4.78); (eri > ē) : birbirlēne “birbirlerine” (I.4.193), ellēmizde “ellerimizde” (I.6.59), evelkilēni “evelkilerini” (I.1.154), işlēnde “içlerinde” (I.3.136)

Çepni: (arı > ā) : çocuḳlān “çocukların” (II.1.136)

Manav: (arı > ā) : boylānda “boyalarında” (III.1.4), ḡāsı “karısı” (III.11.139), ocaḳlān “ocakların” (III.7.32), unnān “onların” (III.1.10), yabalāmız “yabalarımız” (III.1.8), yanāna “yanlarına” (III.4.138), yukādaki “yukarıdaki” (III.2.119)

(ere > ē, ī) : nēden “nereden” (III.4.10), nēdeyse “neredeysel” (III.3.99), vīcē mīn “verecek misin” (III.11.110); (eri > ē) : ekinnēni “ekinlerini” (III.3.9), ellēnden “ellerinden” (III.8.1), gözlēmi “gözlerimi” (III.3.117), şışelēni “şışelerini” (III.2.202)

Yörük: (arı > ā) : bacaḳlām (IV.13.2), çocuḳlān (IV.26.40), ḡāşdırıs (IV.3.66), pullānı (IV.7.65), yoḳāda (IV.25.32); (ere > ē, ī) : nēlēden (IV.22.72), vīcīn (IV.2.6) (eri > ē) : içēde (IV.17.3), ötelēnde (IV.19.1), yēlēni (IV.12.146); (oru > ō) : sōP (IV.24.16), būdan (IV.12.94), būları (IV.17.94).

- v - : -ava, -avi, -eva, -evi, -ive, -uvi, -ova, -uva, -uve, -üvi : (ava > ā), (avi > ā), (evi > ē), (-uve > ū), (uvi > ū), (ova > ō), (uva > ā), (üvi > ū)

Çepni: (avi > ā) : ġām “kavim” (II.9.181)

Manav: (uve > ū) : bulūrun “buluveririm” (III.11.97); (ive > ū) : yapūrlāsa “yapıverirlerse” (III.4.160)

Yörük: (ava > ā) : oḲlānan (IV.17.43); (evi > ē) : ēmize (IV.22.72); (ova > ō) : ġölāvimişlē (IV.17.148); (uva > ā) : māzaFlıḲ (IV.26.60); (üvi > ū) : pūskūt (IV.11.19)

Büzülme sonucunda oluşan ikiz ünlü örnekleri ise şunlardır:

Manav: (eva > e_a) : de_aamlı “devamlı” (III.5.24)

Yörük: (ive > i_u) : çalı_uurdu “çalıverirdi” (IV.16.85)

- y - : -aya, -ayı, -aye, -ayi, -ayo, -eye, -eyi, -eyo, -iya, -iyo, -iya, -iye, -iyi, -iyo, -oya, -oyu, -öyü, -uya, -uyo, -uyu, -üye, -üyo, -üyü:

(aya > ā, a, ē, ī), (ayı > a, ā, ē, ī, u), (aye > ā), (āyo > ā, ō), (eye > e, ē, ī, ū), (eyi > ē, ī, i, ü), (eyo > ē, ū, ī), (iya > ā), (iyo > ō, ū, ī), (iya > a, ā), (iye > e, ē, ē, ī), (iyi > ī), (iyo > ō, ī, ū, ū), (oya > ō), (oyu > ō), (öyü > ō), (uya > ā), (uyo > ī, ō, ū), (uyu > ū), (üye > ē), (üyo > ī, ū, ō), (üyü > ū).

Türkmen: (aya > ā) : ūrācaḲ “uğrayacak” (I.4.99); (eye > ē, ī, ū) : bilmēne “bilmeyene” (I.5.247), işlēnnere “işleyenlere” (I.3.27), ünnicēdiñ “ünleyecektin” (I.1.7), söylicem “söyleyeceğim” (I.3.94); (iya > ī) : daşıcāña “taşıyacağına” (I.4.123); (iye > ī) : yicēmize “yiyeceğimize” (I.5.262).

Kelime sonunda meydana gelen büzülme örnekleri şunlardır:

güvē “güveyi” (I.5.99), baTdāne “battaniye” (I.3.118).

Çepni: (aya > ā) : almān “almayan” (II.12.199), darācāñ “tarayacaksın” (II.11.44), olmācaḲ “olmayacak” (II.3.23); (ā ye > ā) : şikātçı “şikayetçi” (II.3.44); (eye > ē, e) : bilmēnner “bilmeyenler” (II.3.59), kesmēne “kesmeyene” (II.5.144), üreli “üreyeli” (II.3.93); (eyi > i, ī, ū, ū) : ābim “ağabeyim” (II.1.76), söylim “söyleyeyim” (II.1.18), söylüm “söyleyeyim” (II.1.55), bilmīm (II.1.136), görmüm (II.1.183)

(**īye** > **e**, **ē**, **ī**) : baTdānemis “battaniyemiz” (II.7.63), yēcēñ “yiyeceğin” (II.6.18), dīcēm “diyeceğim” (II.3.8); (**īyo** > **ī**) : biçīdik “biçiyorduk” (II.5.22), dīK “diyoruz” (II.3.10), dīdik “diyorduk” (II.1.11), ekīseñ “ekiyorsun” (II.3.89), gidīñ “gidiyorsun” (II.1.115), giTmīm “gitmiyorum” (II.1.286), isdīdim “istiyordum” (II.1.2), kesīK “kesiyoruz” (II.3.127), seriK “seriyoruz” (II.7.12)

(**īyo** > **ī**) : arīñ “arıyorsun” (II.4.79), ġalīñ “kalıyorsun” (II.4.119), ġatīs “katıyoruz” (II.6.11); (**ūye** > **ē**) : yörēbilise “yürüyebilirse” (II.12.161); (**ūyo** > **ī**, **ū**) : ġörīm “görüyorum” (II.1.206), öti “ötüyor” (II.1.107), ġörūñ “görüyorsun” (II.4.156);

(**ūyü** > **ā**) : būcülük “büyücülük” (II.1.207)

Kelime sonunda meydana gelen büzülme örnekleri şunlardır:

(**aya** > **a**, **ā**) : bura “buraya” (II.1.64), orā (II.5.118), sallā “sallaya” (II.5.30), savırmā (II.4.113); (**eye** > **e**, **ē**) : nere “nereye” (II.1.114), kesmē (II.5.91); (**eyi** > **ī**) : fidī “fideyi” (II.4.82); (**īyo** > **ī**) : almi “almıyor” (II.1.203), çalıṣī (II.12.40), ġabarī (II.2.44), tanımi (II.3.66), yazī (II.8.22), bitī (II.4.105), ermi (II.1.292), giTmī (II.9.283), isdī (II.3.138); (**īyo** > **ī**) : kesī (II.5.92), kesilī (II.1.218); (**ūyo** > **ī**) : olī “oluyor” (II.2.2), olmi (II.2.2); (**ūyo** > **ū**) : ölū “ölüyor” (II.4.162)

Manav: (**aya** > **ī**) : annīcāsañ “anlayacaksan” (III.3.143); (**ayı>ī,a,ā,ē, ī**) : ōmīnca “olmayınca” (III.9.2), yollamañ “yollamayın” (III.4.78), hasdām “hastayım” (IV.16.4), olmañca “olmayınca” (IV.10.8), yapēm “yapayım” (III.1.54), ṣikād “şikayet” (III.10.9); (**eye** > **ī**) : göKlıceK “gökleyecek” (III.1.2); (**eyi** > **ē**, **ī**) : dēnce “deyince” (III.16.40), ṣēmiz “şeyimiz” (III.8.100), üsēnnēñ “hüseyinlerin” (III.17.1), bilīm “bileyim” (III.4.11), dīnce “deyince” (III.16.65), sabālīñ “sabahleyin” (III.5.3), ġörīñ “göreylim” (III.6.51); (**īyo** > **ō**) : basdırōlā “bastırıyorlar” (III.2.95), dolaṣōlā “dolaşıyorlar” (III.3.85), ġākōlā “kalkıyorlar” (III.3.106), satamōlā “satamıyorlar” (III.8.1), tanımōñ “tanımıyorum” (III.6.10), yaṣōs “yaşıyoruz” (III.3.135), kesōrlā “kesiyorlar” (III.11.26); (**īyo** > **ō**, **ī**, **ū**, **ū**) : pinōlā “biniyorlar” (III.3.83), piṣirōñ “pişiriyorsun” (III.3.180), bilmīm “bilmiyorum” (III.1.4), eKmīs “ekmiyoruz” (III.1.1), bilūs “biliyoruz” (III.5.1), ekūñ “ekiyorsun” (III.2.40), gidemūz “gidemiyoruz” (III.5.2); (**öyü** > **ō**) : kōmūze “köyümüze” (III.10.44); (**ūyo** > **ī**, **ō**) : dokīlā “dokuyorlar” (III.7.22), toPlōs “topluyoruz” (III.3.12), sürōs “sürüyoruz” (III.3.12); (**ūyü** > **ū**) : yörüş “yürüyüş” (III.5.42).

Kelime sonunda meydana gelen büzülmeler şunlardır:

(**aya** > **ā, ē, ī**) : yammā “yapmaya” (III.14.10), şurē “şuraya” (III.17.120), mandirē (III.3.135), urē “oraya” (III.1.9), burī “buraya” (III.1.24), lirī “liraya” (III.4.22), orī “oraya” (III.1.18); (**ayı** > **ī, ī**) : sigarī “sigarayı” (III.5.75), hocī “hocayı” (III.4.19), maḡānī (III.8.97); (**eye** > **ē, ī**) : gitmē “gitmeye” (III.16.73), kesmē “kesmeye” (III.2.2), belirmī “belirmeye” (III.1.26), ḡaderī “karadereye” (III.16.152), nerī “nereye” (III.4.7), senī “seneye” (III.16.19), teylīkī “tehlikeyi” (III.5.101); (**ıyo** > **ō, ū**) : baḡırō “bağırıyor” (III.3.108), yapū “yapıyor” (III.5.106); (**iye** > **ō**) : takṣē “taksiye” (III.3.83); (**iyo** > **ī, ō, ū**) : gelī “geliyor” (III.5.39), gidī “gidiyor” (III.6.57), tükenivirō “tükeniveriyor” (III.11.80), yükselū “yükseliyor” (III.2.44), dū kü “diyor ki” (III.2.72); (**uyo** > **ō**) : olmō “olmuyor” (III.3.151); (**üyo** > **ō, ū, ī**) : ünnō “ünlüyor, sesleniyor” (III.3.164), öldürū “öldürüyor” (III.2.24), ḡōmī “görmüyor” (III.1.96), dökülū “dökülüyor” (III.2.193)

Yörük: (**aya** > **ā**) : annaTmālīm “anlatmayalım” (IV.16.56), olmān “olmayan” (IV.8.96), sulācās “sulayacağız” (IV.14.41); (**ayı** > **ā, ī**) : ālāṣ “ağlayış” (IV.14.78), añnān “anayım” (IV.24.83), toPlāp “toplayıp” (IV.10.65), yaḡalāvedi “yakalayiverdi” (IV.26.34), yīḡāvērin “yıkayıverin” (IV.24.1), dutīn “tutayım” (IV.27.82), ḡapīnca “kapayınca” (IV.1.66); (**āye** > **ā**) : ṣīḡātīm “şikayetim” (IV.15.36); (**ayo** > **ā**) : durmāru “durmuyor” (IV.14.31), ḡoparamār “koparamıyor” (IV.23.47); (**iyo** > **ō, ū**) : baḡamōn “bakamıyorum” (IV.16.5), açōlā “açıyorlar” (IV.16.7), añladōrun “anlatıyorum” (IV.24.11), baḡōlā “bakıyorlar” (IV.16.5), yaḡōduḡ “yakıyorduk” (IV.16.91), ḡaçūlāmīṣ “kaçıyorlarmış” (IV.6.1), sīḡūrun “sıkıyorum” (IV.24.40), tanūrun “tanıyorum” (IV.14.4); (**eye** > **ē, ī**) : iṣlēne “işleyene” (IV.16.43), iṣlēmēP “işleyemeyip” (IV.15.2), ünnīcēdiñ “ünleyecektin” (I.1.7); (**eyi** > **ē, ī**) : bēmiziñ “beyimizin” (IV.17.25), dēP “deyip” (IV.24.15), dīnce “deyince” (IV.3.10), dēvē “deyiver” (IV.12.123), kēfsizim “keyifsizim” (IV.22.113), sōlīn “söyleyeyim” (IV.2.7), üsēn “hüseyin” (IV.17.57), yīnce “yeyince” (IV.2.42); (**iyo** > **ū, ō**) : ḡetürürū “getiriyor” (IV.16.8), bilmōrunu “bilmiyorum” (IV.12.123), ḡelmōrdu “gelmiyordu” (IV.12.56), dīdik “diyorduk” (IV.12.106), dīler “diyorlar” (IV.12.94), bilmūs “bilmiyoruz” (IV.16.36), dūlē “diyorlar” (IV.16.6), dūm “diyorum” (IV.16.120), dūrūm “diyorum” (IV.24.78), ḡidürū “gidiyor” (IV.24.14)

(**iya** > **a**, **ā**) : amālâtî “ameliyatlı” (IV.16.13), ehdārlā “ihtiyarlara” (IV.21.58), ġatġāmî “katliamî” (IV.26.18), iytācımız “ihtiyacımız” (IV.11.4); (**iye** > **ē**, **ī**) : ezēt “eziyet” (IV.21.80), dīcīñ “diyeceğim” (IV.12.48), ġīceK “giyecek” (IV.17.53), yīlim “yiyelim” (IV.13.20); (**iyi** > **ī**) : erīP “eriyip” (IV.23.63); (**oya** > **ō**) : ġōcāñ “koyacaksın” (IV.12.51); (**oyu** > **ō**) : bōndürük “boyunduruk” (IV.14.5), ġōñ “koyun” (IV.17.47); (**öyü** > **ō**) : kōñ “köyün” (IV.22.1)

(**uya** > **ā**) : oġālî “okuyalı” (IV.9.128); (**uyo** > **ō**, **ū**) : olmōr “olmuyor” (IV.12.36), oturōrdum “oturuyordum” (IV.24.12), sorōru “soruyor” (IV.24.10), durūz “duruyoruz” (IV.16.57), tutūru “tutuyor”(IV.24.15);

(**uyu** > **ū**) : sūñ “suyun ” (IV.27.12); (**üyü** > **ū**) : kürūP (IV.25.99)

Yörük ağzında kelime sonunda meydana gelen büzülmeler şunlardır:

(**aya** > **ā**, **ī**,) : burā “buraya” (IV.13.1), urā “oraya” (IV.16.141), yazmī “yazmaya” (IV.26.24); (**ayı** > **ē**, **ī**, **ā**) : ırēr “çırayı” (IV.27.35), taranī “tarhanayı” (IV.2.61), dāvā “davayı” (IV.9.34); (**eye** > **ē**, **ī**) : silifkē “silifkeye” (IV.7.81), kilī “kileye”(IV.3.96), mayanī “muayeneye” (IV.3.70); (**eyi** > **ī**) : bēzī “bezeyi” (IV.20.30), bōrūlcī “börülceyi” (IV.20.6); (**üyo** > **ū**) : ölünmū “ölünmüyor” (IV.16.8); (**ıyo** > **ō**) : baġō “bakıyor” (IV.16.155); (**ıyo** > **ū**) : çalışū “çalışıyor” (IV.3.78); (**iye** > **ē**) : tesvē “tesviye” (IV.22.136), türkē “Türkiye” (IV.21.39); (**ıyo** > **ī**) : sevī “seviyor” (IV.2.4); (**uyo** > **ī**) : durī “duruyor” (IV.17.154).

Büzülme sonucunda oluşan ikiz ünlü örnekleri şunlardır:

Türkmen: (**eyi** > **e_ı**): dime_ınce “demeyince” (I.4.102)

Çepni: (**uya** > **u_a**): oġu_an “okuyan” (II.2.8); (**ıyo** > **i_ı**): yi_ık “yiyoruz” (II.12.95), di_ı “diyor” (II.4.7), yi_ı “yiyor” (II.5.32); (**iye** > **i_e**): di_e “diye” (II.4.22), türki_ıniñ “türkiyenin” (II.9.145); (**eyi** > **e_ı**): ke_ıfsızdı “keyifsizdi” (II.3.141), sabāle_in “sabahleyin” (II.9.262), şe_inde “şeyinde” (II.1.229)

Manav: (**ayı** > **i_e**): olme_ınce “olmayınca” (III.16.112); (**aya** > **i_e**): odi_e “odaya” (III.14.51), tarli_e “tarlaya” (III.5.60); (**eyi** > **i_ı**): fadimi_ı “fadimeyi” (III.2.159), teni_ı “taneyi” (III.1.8)

Yörük: (iyo > i_ıi): di_ıis “diyoruz” (IV.10.1); (iye > i_ıe): yi_ıen “yiyen” (IV.21.62); (eyi > e_ıe): ke_ıeF “keyif” (IV.2.31); (eyi > e_ıi): me_ıit “beyit” (IV.14.78), (eyi > i_ıi): ellimi_ıiz “ellemeyiz” (IV.6.10)

1.2.2.3.4. Hece Düşmesi: Kelime içerisinde birbirinden farklı, çoğu kez bir ünlü ve bir ünsüzden oluşan birden fazla sesin düşmesidir.

1.2.2.3.4.1. Kelime İçinde Hece Düşmesi

- el -, - ıl - hecelerinin düşmesi

Türkmen: hıdırlez “hıdırellez” (I.3.110), nassıñıs “nasılsınız” (I.5.168)

- ki- hecesinin düşmesi

Yörük: hincilē “şimdikiler” (IV.3.56)

- ılı - hecesinin düşmesi

Çepni: datsını “tatlısını” (II.7.111)

- tes- hecesinin düşmesi

Yörük: tomalarını “domateslerini” (IV.17.148)

- ir- hecesinin düşmesi

Türkmen: geTdi “getirdi” (I.3.225)

Manav: geTcēs “getireceğiz” (III.3.157), getmişlē “getirmişler” (III.4.177), ketti “getirdi” (III.1.87)

Yörük: deymene “değirmene” (IV.22.67), getdīdik “getirdikdik” (IV.16.14),

- ur- hecesinin düşmesi

Türkmen: oTdumudu”oturdumdu” (I.3.199)

Manav: oTmuş “oturmuş” (III.10.28)

Yörük: oTdū “oturduđu” (IV.26.77)

- uk- hecesinin düşmesi

Yörük: çoçcām “çocukçağım” (IV.20.55)

- ür- hecesinin düşmesi

Türkmen: göTdü “götürdü” (I.3.194)

Manav: götmüşlē “götürmüşler” (III.1.84)

Yörük: götdük “götürdük”(IV.14.33)

1.2.2.3.4.2. Kelime Sonunda Hece Düşmesi

- de hecesinin düşmesi

Türkmen: heral “herhalde” (I.1.22)

- den hecesinin düşmesi

Türkmen: kend_çim “kendi içimden” (I.3.44)

- ğil hecesinin düşmesi

Türkmen: dē mi “değil mi” (I.3.189)

Çepni: dē “değil” (II.4.165)

- on hecesinin düşmesi

Manav: pontul “pantolon” (III.6.13)

Yörük: pontul (IV.17.20)

- ri hecesinin düşmesi

Yörük: yarından ke “yarından geri, yarından sonra” (IV.14.55)

1.2.2.3.5. Hece Kaynaşması: Bir kelimedede benzer sesleri taşıyan iki hecenin kaynaşarak tek hece hâline gelmesidir (Korkmaz, 2003:116).

- bibi > - bi -

Çepni: gelimbi “ gelenbibi ‘yenge’ ” (II.4.5)

- arar > - ar -

Yörük: ğarıs “kararız” (IV.13.8)

- didi > - di -

Manav: dim “dedim” (III.4.164)

Yörük: diñ mi “dedin mi”(IV.21.57)

- arer > - ar -

Manav: bazartesi “pazarertesi” (III.1.71)

- anın > - an -

Türkmen: yandağları “yanındakileri” (I.3.219)

Çepni: yanda “yanında” (II.1.279)

Manav: zamānda “zamanında” (III.1.99)

- unun > - un -; - ünün > - ün -

Türkmen: bozgunda “bozgununda” (I.4.110), günden “gününden” (I.5.86)

- nana > - na -; - nını > - nı -; - nüne > - ne -; - nünü > - nü -

Manav: dūne “dügününe” (III.5.74), adamıñ dūnü “adamın düğününü” (III.8.50), adamıñ dūnü “adamın düğününü” (III.8.50)

Yörük: ğaynamız “kaynanamız” (IV.17.26), nişannıĝ “nişanlık” (IV.14.83)

- rırı > - rı -; - riri > - ri -; - ruru > - ru -; - rürü > - rü -

Türkmen: geçirik “geçiririz” (I.1.152)

Çepni: geçiris “geçiririz” (II.6.118)

Manav: çıkarıs “çıkarırız” (III.8.85), ğavırız “kavururuz” (III.15.16), getirıs “getiririz” (III.5.51), pişiris “pişiririz” (III.12.7), yumurus “yoğururuz” (III.8.90), götürüs “götürürüz” (III.15.48), sürdürüs “sürdürürüz” (III.1.5)

Yörük: basdırıs “bastırırız” (IV.8.88), daşırıs “taşırırız” (IV.5.70), varın “varırım” (IV.2.1), bindiris (IV.23.88), bişiris (IV.14.94), getirıs (IV.2.11), içiris (IV.3.111), götürüz “götürürüz” (IV.2.14)

- lıla > - la -

Türkmen: bayındırlar “bayındırlılar” (I.4.27), izmirler “izmirililer” (I.4.27),

Çepni: şeyirleriñ “şehirlilerin” (II.4.168)

Manav: aqıllā “akıllılar” (III.8.29)

- yeye > - ye -

Türkmen: asgeriye “askeriye” (I.4.90)

1.2.2.3.6. Ünsüz Tekleşmesi: Ağız bölgesinde çoğunlukla alıntı kelimelerde görülen bu ses olayı, kelimedeki ikiz ünsüzden birinin kaybolmasıyla meydana gelir.

- kk - > - k -

Türkmen: haka “hakka” (I.5.195), hakımız “hakkımız” (I.3.31)

Çepni: dikat “dikkat” (II.9.243).

- ll - > - l -

Çepni: karakuluK “karakulluk” (II.12.103)

- mm - > - m -

Yörük: temus “temmuz” (IV.17.76)

- nn - > - n -

Türkmen: sünet “sünnet” (I.6.127)

Çepni: sūni “sünni”(II.10.2), sūnet “sünnet” (II.5.94)

Manav: sūnet “sünnet” (III.16.47)

- rr - > - r -

Çepni: sırına “sırrına” (II.3.165), sırınıñ “sırrının” (II.3.156)

Manav: sırrımı “sırrımı” (III.2.187)

- vv - > - v -

Türkmen: evele “evvela” (I.1.5),

Çepni: eveliyatı “evveliyatı”(II.1.293), ğuveTli “kuvvetli” (II.1.95)

Manav: evelā “evvela” (III.1.43)

Yörük: ğuva’li “kuvvetli” (IV.1.25), ğuvatlı “kuvvetli” (IV.10.38), münever “münevver” (IV.26.79)

- yy - > - y -

Türkmen: seyar “seyyar” (I.4.26)

Yörük: teyaralā “teyyareler” (IV.25.26)

- zz - > - z -

Yörük: māzaFlıK “muvazzaflık” (IV.26.60), tenezül “tenezzül” (IV.21.42)

Çepni: tenezül (II.6.68)

1.2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri

Bir ünsüz ya da bir ünlünün, yanında veya uzağında bulunan başka bir ünsüzü etkileyerek onu kendisine benzetmesidir (Gülsevin, 2002:56-61). Tüm Anadolu ağızlarında olduğu gibi Balıkesir ağızlarında da yaygın bir değişmedir.

1.2.2.4.1. Ünsüz - Ünsüz Benzeşmesi

1.2.2.4.1.1. Kelime Tabanlarında Ünsüz-Ünsüz Benzeşmesi

Kelime tabanlarında görülen bu benzeşme türü çoğunlukla alıntı kelimelerde ilerleyici ve gerileyici benzeşme olarak meydana gelmektedir.

1.2.2.4.1.1.1. İlerleyici Benzeşme

c - z > c - c

Yörük ağızlarında tek örneği tespit edilmiştir. anacācım “anacağızım” (IV.6.2). Bu örnekte diş-damak c ünsüzü, yine kendisi gibi bir diş ünsüzü olan z ünsüzünü kendisine benzetmiştir.

k - r > K - g

Çepni ağzında yaygın bir değişmedir. Süreksiz ve ön daman k ünsüzü kendisinden sonraki sürekli r ünsüzünü kendisine benzetmiştir. k ünsüzünün ilk hece sonunda vurguyu üzerinde taşıması da bu benzeşmeyi kolaylaştırmış olmalıdır.

Çepni: teKger “tekrar” (II.5.35)

l - y > l - l

Ön damak ünsüzlerinden l'nin, y ünsüzünü kendisine benzetmesi yoluyla oluşmuştur.

Türkmen: fasille “fasülye” (I.2.18), millar “milyar” (I.2.140), millonu “milyon” (I.3.215)

Çepni: balle “balya” (II.4.120), fasılla “fasülye” (II.3.112), millon “milyon” (II.4.94), sandelle “sandalye” (II.12.12)

Manav: fasille “fasülye” (III.1.3), millar “milyar” (III.5.45), mobillesi “mobilyası” (III.8.44), sandellede “sandalyede” (III.1.95)

Yörük: fasille “fasülye” (IV.20.6)

p - n > T - m

Çepni: çeTmi “çepni > çepmi > çetmi” (I.3.62)

r - n > r - r

Çepni: dırırak “tırnak” (II.12.130)

ş - s > ş - ş

Çepni: nişeşte “nişasta” (II.7.101)

Yörük: şemşiye “şemsiye” (IV.24.24)

ş - y > ş - ş

Çepni: eşşā “eşya” (II.11.23)

Yörük: eşşā “eşya” (IV.5.52)

ş - d > ş - c

Balıkesir ağız gruplarından Yörük ve Manav ağızları için ayırt edici bir değişmedir. Diş-damak ş ünsüzü, d ünsüzünü bir başka diş-damak ünsüzü olan c sesine benzetmiştir.

Manav: şinci “şimdi” (III.1.21), hinciki “şimdiki” (III.3.5)

Yörük: hinci “şimdi” (IV.12.91), şinci “şimdi” (IV.22.34)

z - h > s - s

Türkmen: messebi “mezhebi” (I.2.140)

Yörük: messePden “mezhepten” (IV.8.53)

1.2.2.4.1.1.2. Gerileyici Benzeşme

n - b > m - b

Bu örneklerde b dudak ünsüzü, n diş ünsüzünü, gerileyici benzeşme yolu ile m ünsüzüne dönüştürmüştür.

Türkmen: ambarlar “anbarlar” (I.6.105), ğamber “kanber” (I.5.156), ombaşı “onbaşı” (I.2.51), ombeş “onbeş” (I.1.110)

Çepni: ğamber “kanber” (II.1.129), gelimbi “gelenbibi, yenge” (II.4.5), ombaşı “onbaşı” (II.6.11), ombir “onbir” (II.1.105)

Manav: ğamber “kanber” (III.10.5)

Yörük: embiyeyi “enbiya” (IV.16.131)

n - n > n - d

Türkmen: sandediyula “zannediyorlar” (I.5.277), zandeTdi “zannetti” (I.4.269)

n - ğ, n - g > ñ - ğ, ñ - g

Bu değişimde n diş-damak ünsüzü, g ön veya ğ arka damak ünsüzlerinin etkisi ile ön damağa ve arka damağa doğru yaklaşmış ve genizsileşmiştir. Alıntı ve Türkçe kelimelerde görülen bu değişme, bütün Batı Anadolu ağızlarında olduğu gibi Balıkesir ağızlarında da oldukça yaygındır.

Türkmen: aňgaraya “ankaraya” (I.3.205), deňgiñi “dengini” (I.3.149), iňgiliz “ingiliz” (I.6.95), taňgını “tankını” (I.3.214), yaňgeş “yengeç” (I.3.78), yaňgın “yangın” (I.1.154), yüzüňguyu “yüzükoyun> yüzünkuyu” (I.1.78), zeňgin “zengin” (I.3.48)

Çepni: iňgilabından “inkılabından” (II.1.67), iňgiliz “İngiliz” (II.8.4), maňgene “mengene” (II.9.248), zeňgini “zengini”(II.1.125)

Manav: baňgiye “bankaya” (III.9.12), yaňgın “yangın” (III.1.24)

Yörük: baňgunuTlar “banknotlar” (IV.2.25), biňgöl “bingöl” (IV.4.34), ireňgini “rengini” (IV.26.17), süňger “sünger” (IV.9.44), yaňgın “yangın” (IV.8.66)

n - ƙ > ñ - ƙ / n - k > ñ - k

Bu değişimde de n dış ünsüzü k ve ƙ ünsüzlerinin etkisiyle ön ve arka damağa doğru yaklaşmış ve genizsileşmiştir.

Türkmen: añƙaralāda “ankaralarda” (I.6.10)

Çepni: añƙaradan “ankaradan” (II.1.71), çüñKü “çünkü” (II.4.165)

Manav: çüñkü “çünkü” (III.2.24)

Yörük: iñker “inkar” (IV.4.14)

f - b > p - P

Türkmen: paPriƙanıñ “fabrikanın” (I.4.80)

Manav: paPrike “fabrika” (III.3.35)

r - l > l - l

Türkmen: tallalardan “tarlalardan” (I.2.19)

Çepni: tekellekli “tekellekli” (II.6.43)

n - s > s - s

Yörük: ıssannā “insanlar” (IV.24.93)

t - c > ƙ - c

Türkmen: çencereyi “tencereyi” (I.2.25)

Çepni: çencereniñ “tencerenin” (II.7.27)

Yörük: çencerede “tencerede” (IV.3.103)

z - c > c - c, ƙ - c

Manav: accıƘ “azcık” (III.7.107)

Yörük: accıƘ “azcık” (IV.5.72), açcık “azcık” (IV.7.7)

c - z > z - z

Yörük: ezzā “ecza” (IV.23.65)

d - c - > c - c

Manav: pinciKce “bindikçe” (III.5.63)

ğ - n > n - n

Manav: innesi “iğnesi” (III.5.96)

h - t > T - d

Yörük: anaTdar “anahtar” (IV.24.46)

ķ - ş > ş - ş

Manav: aşşama “akşama” (III.8.8)

l - n > n - n

Türkmen: annına “alnına” (I.3.22)

l - s > s - s

Türkmen: güssüm “gülsüm” (I.2.136)

y - r > y - y

Türkmen: hüreyye “hüreyre” (I.5.218)

1.2.2.4.1.2. Taban ile Ek Arasında Ünsüz – Ünsüz Benzeşmesi

1.2.2.4.1.2.1. İlerleyici Benzeşme

Bu benzeşme, ek başındaki ünsüzün kelime tabanının sonundaki ünsüze benzemesi yoluyla oluşur. Ekleşme sırasında çoğunlukla tam benzeşme meydana gelmektedir.

n - l > n - n

- lAr > - nAr

Türkmen: bunnar “bunlar” (I.1.85), erenner “erenler” (I.5.202), ğazannānan “kazanlarla”(I.2.62), günner “günler” (I.5.319), hayvannānan “hayvanlarla” (I.3.112), odunnā “odunlar” (I.5.310), saçanna “saçanlar” (I.3.203)

Çepni: bulunannar “bulunanlar” (II.1.273), bunnar “bunlar” (II.1.36), fisdannar “fistanlar” (II.1.18), ğadınnarıñ “kadınların” (II.1.10), günner “günler”(II.1.47), içindekinner “içindekiler”(II.3.65), işsannarımıs “insanlarımız”(II.1.4), ölennerimize “ölenlerimize” (II.9.2), sōnaķınnar “sonrakiler” (II.1.104)

Manav: bidonnara “bidonlara” (III.3.138), ekinnēni “ekinlerini” (III.3.9), günnēden “günlerden” (III.11.10), unnarı “onları” (III.103), yannāna “yanlarına”(III.4.138)

Yörük: bunnarı “bunları” (IV.12.4), dünnēde “düğünlerde” (IV.12.28), hayvannāda “hayvanlarda” (IV.22.30), işannā “insanlar” (IV.26.4), unnar “onlar” (IV.8.62)

- la - > - na -

Türkmen: annaT “anlat”(I.5.282), ünnediK “ünledik”(I.1.80), nişannallādı “nişanlarlardı” (II.3.118)

Çepni: nişannandı “nişanlandı” (II.12.40), ünnediñ “ünledin” (II.4.7)

Manav: ünnēsiñ “ünlersin” (III.1.68)

- lan - > - nan -

Türkmen: kannanacaK “canlanacak” (II.9.162)

Manav: kannanır “canlanır” (III.11.50)

- leş - > - neş -

Yörük: anneşiyu “anlaşıyor” (IV.7.33)

- lı - > - nı -

Çepni: deligannı “delikanlı” (II.6.86), osmannı “osmanlı” (II.9.183), ünnü ünlü” (II.1.74), yılanı “yılanlı” (II.1.39)

Manav: samannı “samanlı” (III.1.13)

Yörük: cannı “canlı” (IV.22.10), enni “enli” (IV.12.10), izinni “izinli” (IV.1.20), merdimenni “merdivenli” (IV.25.19), ünnü “ünlü” (IV.1.54)

II⁴K > nI⁴K

Türkmen: ayannıK “ayanlık” (I.6.97), benniK “benlik” (I.6.113), ıñsannıK “insanlık” (I.3.226)

Çepni: küskünnük “küskünlük” (II.7.35)

Manav: ramazannıK “ramazanlık” (III.12.15), şenniknen “şenlikle” (III.16.59)

Yörük: günnük “günlük” (IV.9.48)

I - r > I - I

-(a)rak > -(a)lak

Çepni: olalak “olarak” (II.2.5)

z - I > z - z

ler > zer

Çepni: demezzer “demezler” (II.12.76), yoğsuzzuKdan “yoksulluktan” (II.12.2)

1.2.2.4.1.2.2. Gerileyici Benzeşme: Sonda bulunan ünsüzün, önceki ünsüzü kendisine benzetmesiyle meydana gelir. Tam veya yarı benzeşme şeklinde görülür.

- ln - > - nn -

Türkmen: bezinen “bezle” (I.1.142), bizinen “bizimle” (I.1.86), çomānan “çomakla” (I.5.9), emrinnen “emriyle” (I.1.1), ğazannānan “kazanlarla” (I.2.62),

ğıyāvetinnen “kıyafetiyle” (I.3.265), hayvannānan “hayvanlarla” (I.3.112), ıspanānan “ıspanakla” (I.1.45), kürēnen “kürekle” (I.2.22)

Çepni: benimine “benimle” (II.3.160), bezine “bezle” (II.2.22), biçernen “biçerle” (II.2.3), çadırlarınan “çadırlarla” (II.5.180), develernen “develerle” (II.5.178), ğolayınan “kolayla” (II.3.80), zurnayna “zurnayla” (II.3.55)

Manav: alıynan “aliyle” (III.3.98), niynen “neyle” (III.1.15), sabannan “sabanla” (III.2.4), şenniknen “şenlikle” (III.16.59), yolnan “yolla” (III.2.38)

Yörük: bıçānan “bıçakla” (IV.1.2), çamnan “çamla” (IV.26.22), elnen “elle” (IV.14.16), unūnan “onunla” (IV.8.62)

n - ğ > ñ - ğ

Manav: başlañgıcın “başlangıcın” (III.2.1)

l - s > s - s

Türkmen: assañ “alsan” (I.5.11), gessiñ “gelsin” (I.3.31), ossuñ “olsun” (I.3.141)

Çepni: dēsse “değilse” (II.9.230), dikessiñ “dikelsin” (II.9.270), ğassıñ “kalsın” (II.6.105), gesse “gelse” (II.1.3), ossuñ “olsun” (II.1.15), össem “ölsem” (II.3.163), yossuñ “yolsun” (II.7.47)

Manav: ossa “olsa” (III.3.68)

Yörük: gessene “gelsene” (IV.16.80)

n - ƣ > ñ - ƣ / n - k > ñ - k

Türkmen: zamañkı “zamanki” (I.3.122)

Çepni: bugüñkünü “bugünkünü” (II.1.216), demiñki “deminki” (II.3.126)

n - l > l - l

Manav: ĩsallıƣ “insanlık” (III.6.9)

p - m > m - m

Manav: yammā “yapmaya” (III.14.10), yammazlā “yapmazlar” (III.3.150), yammıyun “yapmıyorum” (III.4.134)

Yörük: yammazlā “yapmazlar” (IV.3.102)

r - l > l - l

Türkmen: başlalla “başlarlar” (I.1.2), dādıllar “dağılırlar” (I.2.75), geydiriller “giydirirler” (I.2.69), sorular “sorarlar” (I.2.59), söllellē “söylerler” (I.2.59)

Çepni: Çepni ağzında karakteristik olarak görülen benzeşme türüdür.

bullardan “buralardan” (II.1.285), dādıllar “dağıtırlar” (II.3.40), dellerdi “derlerdi” (II.3.61), diller “derler” (II.1.21), getirilleridin “getirirlerdi” (II.5.134), gideller “giderler” (II.12.10), isdelleridin “isterlerdi” (II.9.146), keseller “keserler” (II.3.47), nişannalladı “nişanlarlardı” (II.3.118), ollāda “oralarda” (II.5.179), oynallādın “oynarlardı” (II.5.148), söylelleridin “söylerlerdi” (I.12.10), sürellerimiş sürerlerdi” (II.8.54), yapallar “yaparlar” (II.5.3), yeller “yerler” (II.1.165)

Yörük: bullara “buralara” (IV.21.63), çıkarmāyollā “çıkaramıyorlar” (IV.9.35), delleridin “derlerdi” (IV.21.17), dillē “derler” (IV.15.9), gidiyollā “gidiyorlar” (IV.22.2), seviniyollā “seviniyorlar” (IV.20.30)

t - s > s - s

Türkmen: gissiñ “gitsin” (I.3.221)

Manav: gissiñ “gitsin” (III.9.42), kissiñ “gitsin” (III.2.65), sassam “satsam” (III.16.89)

Yörük: gisseñ “gitsen” (IV.16.10), gissek “gitsek” (IV.23.2)

z - s > s - s

Türkmen: yüssüz “yüzsüz” (I.3.147)

Manav: assa “alsa” (III.7.9), yassa “yazsa” (III.16.17)

Yörük: assa “azsa” (IV.11.34), ğıssak “kızsak” (IV.3.46)

1.2.2.4.1.3. Ulama Sırasında Ünsüz-Ünsüz Benzeşmesi

Bu benzeşme türü de ulamaya bağlı olup benzeşmenin yönüne göre gerileyici ve ilerleyici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

1.2.2.4.1.3.1. İlerleyici Benzeşme

m_v > m_m

Türkmen: ğızım_mar “kızım var” (I.6.66)

Çepni: gelinim_mar “gelinim var” (II.1.250)

Manav: dostum_māsa “dostum varsa” (III.4.111)

n_l > n_n

Manav: millon_nira “milyon lira” (III.8.4), milyon_nera (III.16.83)

1.2.2.4.1.3.2. Gerileyici Benzeşme

c_ç > ç_ç

Yörük: haç_çobanıñ “hacı çobanın” (IV.26.79)

ç_s > s_s

Yörük: kaç_sāniyede “kaç saniyede” (IV.1.13)

n_b > m_b

Türkmen: bem_böyle “ben böyle” (I.3.281), bem_burada “ben burada” (I.3.262)

Çepni: bem_bi “ben bir” (II.3.99)

n_ğ > ñ_ğ / n_g >, ñ_g

Türkmen: göyüñ_ğuzu “koyun kuzu” (I.3.156), güñ_ğaKdı “gün kalktı” (I.3.293)

Çepni: oñ_günde “on günde” (?)

Manav: doñ_geyēlēdi “don giyerlerdi” (III.3.91)

Yörük: diñ_ğardaşı “din kardeşi” (IV.25.1)

n_k > ñ_k

Türkmen: altıñ_kemer “altın kemer” (I.2.103)

n_p > m_p

Yörük: om_para “on para” (IV.25.5)

1.2.2.4.2. Ünlü-Ünsüz Benzeşmesi: Ünlülerin, kendilerine yakın olan ünsüzleri etkileyerek onları kendi özelliklerine yaklaştırmalarıdır (Gülsevin, 2002:61). Ünlü-ünsüz benzeşmesi kapsamında dudaklılaşma örnekleri tespit edilmiştir. Dudaklılaşmada yuvarlak ünlüler komşuluğundaki damak ya da diş ünsüzlerinin, dudak ünsüzlerine dönüştüğü görülür.

- ğ - > - v -

Türkmen: bülöv “bülüğ” (I.4.143), dövir “döğüverir” (I.3.92), gövüK “koğuk” (I.6.78), gövceli “gökçeli” (I.5.151), gövden “gökten” (I.6.36), sovan “soğan” (I.4.21), sovur “soğur”(I.2.36)

Çepni: çovaldı “çoğaldı” (II.3.93), dövmeynen “döğmeyle” (II.5.76), düveni “döğeni” (II.4.107), sovan “soğan” (II.3.112), sovucaK “soğukçak” (II.9.167), sovuyunca “soğuyunca” (II.6.122), övünmeK “öğünmek” (II.1.138)

Manav: çovaldün “çoğaltıyorsun” (III.14.38), düvenne “döğenle” (III.1.7), göv “gök” (III.8.141), güveri “göğeri” (III.1.1), sovanını “soğanını” (III.7.14), sovumuş “soğumuş” (III.17.29), sövüP “söğüp” (III.9.26)

Yörük: avasdos “ağustos” (IV.25.128), bovası “boğası” (IV.24.91), düven “döğen” (IV.12.39), gövden “gökten” (IV.3.22), sovā “soğur” (IV.7.25), sovur “soğur” (IV.1.77), suvan “soğan” (IV.23.6).

Bazı dudaklılaşma örnekleri ise yuvarlak ünlü dışında başka bir sebeple meydana gelmiş olmalıdır: davıldı “dağıldı” (IV.27.81), avı “ağı” (IV.27.47), savarlā “sağarlar” (IV.3.101), yavā “yağar” (IV.3.73)

- ğ - > - m -

Manav: yumurrus “yoğururuz” (III.7.54)

- n - > - m -

Türkmen: kıomserve “konserve” (I.1.98), kıomvoy “konvoy” (I.4.98)

- y - > - v -

Manav: kövün “köyün” (III.1.32), kövde “köyde” (III.1.57)

Yörük: köv “köy” (IV.22.18)

1.2.2.5. Aykırılışma: Boğumlanma niteliği aynı olan iki ünsüzden birisinin, kendi boğumlanma noktasını terkederek başka bir ünsüze dönüşmesidir.

s > d

Türkmen: yasdācın “yassı ağacın” (I.1.135), yasdıçalı “yassı çalı” (I.2.2), yasdısına “yassısına” (I.6.55)

Manav: yasdācın “yasdı ağacın” (III.15.11)

t > k

Türkmen: daqlı “tatlı” (I.5.58)

n > m

Manav: namkörlük “nankörlük” (III.17.93)

1.2.2.6. Süreklileşme

1.2.2.6.1. Ön Seste Süreklileşme

Ağız bölgesindeki en seyrek süreklileşme biçimlerindendir.

b > m

Manav: melig “belik” (III.15.39)

Yörük: meṽit “beyit” (IV.14.78), mindiriyorlā “bindiriyorlar” (IV.22.123), muñarın “pınarın” (IV.16.137)

ç > ş

Yörük ağzında tek örneği tespit edilmiştir. şadırdamış “çadırdamış” (IV.5.3)

p > m

Manav: mençerem “pencerem” (III.4.183), miñarlara “pınarlara” (III.8.128), miķaP “pikap” (III.8.144)

Yörük: mençeresine “penceresine” (IV.25.109)

1.2.2.6.2. İç Seste Süreklileşme: Çoğunlukla kök ünlüsünden sonra görülen bu değişme kurallı değildir.

b > m, v

Türkmen: gimi “gibi” (I.1.125)

Çepni: gimi “gibi” (II.6.28), kimi “gibi” (IV.3.108)

Yörük: gimi “gibi” (IV.6.28), sömeK “söbek” (IV.14.26), sevze “sebze” (IV.22.4)

ç > ş

Manav: iştīmāya “içtimaya” (III.3.178)

Yörük: iştīmā “içtima” (IV.1.22)

c > z

Yörük ağzında tespit edilmiştir. ezzā “ecza” (IV.23.65)

ç > ş

Yaygın bir süreklileşme şeklidir. Türkçe ve alıntı kelimelerde genellikle ekleşme sırasında meydana gelir.

Türkmen: aşdı “açtı” (I.4.48), avışladıĶlā “avuçladıkları” (I.6.67), bayramışdan “bayramiçten” (I.4.215), bişdilerdi “biçtilerdi” (I.2.8), ğaşda “kaçta” (I.5.102), gençler “gençler” (II.1.43), geşdi “geçti” (I.1.77), işlēnde “içlerinde” (I.3.136), öleşdürdüm “ölçtürdüm” (I.1.162), saşlar “saçlar” (I.4.203)

Çepni: aşlık “açlık” (II.12.15), biğadişde “bigadiçte” (II.2.31), bilinşli “bilinçli” (II.9.86), ğaşdı “kaçtı” (II.6.140), geşdi “geçti” (II.1.36), gençleri “gençleri” (II.1.15), güçlü “güçlü” (II.9.19), ılaşladım “ilaçladım” (II.9.283), işdim “içtim” (II.1.247), ĩtiyaşlarını “ihtiyaçlarını” (II.1.143)

Manav: ağaşdan “ağaştan” (III.2.10), aşmıslā “açmışlar” (III.2.201), bişsiñ “biçsiz” (III.8.130), borşlen “borçla” (III.3.122), gömeşden “gömeçten” (III.17.61), göşdüm “göçtüm” (III.3.50), göveşlere “göveçlere” (III.7.12)

Yörük: āşdan “ağaştan” (IV.2.8), aşlıK “açlık” (IV.26.36), aşmi_ıs “açmayız” (IV.2.74), babışlarını “pabuçlarını” (IV.16.80), bişdik “biçtik” (IV.7.48), borşlu “borçlu” (IV.8.37), domanışdan “domaniçten” (IV.8.1), ğaşdı “kaçtı” (IV.26.46), genşler “gençler” (IV.17.50)

ğ > ğ, f

Manav ve Yörük ağızlarında aynı örnekte tespit edilmiştir: soluğannıK “soluganlık” (III.4.65), solufannıK “soluganlık”(IV.13.1)

k, k > ğ

Yörük ağızındaki örnek dışında ekleşme sırasında görülmektedir.

Türkmen: yırağı “ırağı, uzağı” (I.5.219)

Manav: çoğunnuK “çoğunluk” (III.17.956)

Çepni: arpadağı “arpadaki” (II.9.229), göğü “göğü” (II.1.130), çoğu “çoğu” (II.1.124)

Yörük: ağşama “akşama” (IV.21.70)

k > ğ

Çepni ağızında karakteristik, Türkmen ve Yörük ağızlarında seyrek.

Türkmen: dahılı “takılı”(I.1.1)

Çepni: ağıllı “akıllı”(II.1.168), ağıyı “akıyor” (II.4.67), ağırabası “akrabası” (II.4.28), alayhanın “alayakanın” (II.4.67), arğadaşına “arkadaşlarına” (II.3.9), arğasından “arkasından” (II.4.119), bağıım “bakım” (II.6.14), bağırlarnan “bakırlarlar” (II.5.80), bağı “bakıyor” (II.4.30), çıhardı “çıkardı” (II.4.105), dahısını “takısını” (II.5.105), doğanmaz “dokunmaz” (II.3.45), fağat “fakat” (II.4.57), ğorğardık “korkardık” (II.3.67), ğırğında “kırkında” (II.3.39), horTlağdan “hortlaktan” (II.6.31), mıntıhaya “mıntıkaya” (II.9.9), sağat “sakat” (II.6.109), soğulmanın “sokulmanın” (II.4.55), tarihātı “tarikātı” (II.9.185), uyğunuñ “uykunun” (II.1.43), yağallar “yakarlar” (II.5.116), yağıını “yakını” (II.4.23)

Yörük: Savaştepe yöresindeki Yörük oymaklarından Hardal oymağında sıkça görülür. çığarlar “çıklarlar” (IV.9.6), loğum “lokum” (IV.9.9), oğuntu “okuntu” (IV.9.2), tağarlar “takarlar” (IV.9.7), vağdi “vakti” (IV.9.3)

ķ, k > n, ñ, y

Yörük ve Türkmen ağızlarında tespit edilmiştir.

Türkmen: diñelir “dikelir” (I.5.339), yoñsa “yoksa” (I.6.98)

Yörük: alentirik “elektirik” (IV.17.9), diñelir “dinelir” (IV.21.58), öñsürümüz “öksürüğümüz” (IV.24.28), yoñsa “yoksa” (IV.14.5), ayşama “akşama” (IV.13.27), ayşamle_ın “akşamleyin” (IV.8.59)

b > v

Çepni ağızında tek örneği tespit edilmiştir. favrikesine “fabrikasına” (II.12.109)

t > f

Yörük ağızında görülen bu değişme “mükellef” kelimesinden yakıştırma yoluyla ortaya çıkmış olmalıdır. muķalleflinden “mukallitliğinden” (IV.26.90).

1.2.2.6.3. Son Seste Süreklileşme

ç > ş

Bütün ağız gruplarında yaygındır.

Türkmen: ğaş “kaç” (I.2.46), hiş “hiç” (I.5.274), oruş “oruç” (I.5.271), üş “üç” (I.3.233)

Çepni: aş “aç” (II.3.75), birķaş “birkaç” (II.9.106), ğaş “kaç” (II.3.116), hiş “hiç” (II.9.232), saş “saç” (II.5.88), üş “üç” (II.3.118)

Manav: ardış “ardıç” (III.4.45), babış “pabuç” (III.9.48), biğadış “Bigadiç” (III.8.15), ğoş “koş” (III.8.62), hiş “hiş” (III.10.50), ısmarış “ısmarık” (III.5.30), oruş “oruç” (III.4.131), üş “üç” (III.2.46)

Yörük: avış “avuç” (IV.16.98), biğadış “bigadiç” (IV.6.28), birķeş “birkaç” (IV.18.45), ehdiyaş “ihtiyaç” (IV.26.20), göveş “göveç” (IV.26.54), hiş “hiç” (IV.2.82), ķaş “kaç” (IV.1.12), oruş “oruç” (IV.12.68), sādış “sağdıç” (IV.6.87)

ķ > ħ

İç ve son seslerde de görülen ķ > ħ değişmesi Çepni ağızının karakteristiği olmuştur.

Çepni: aldıh “aldık” (II.3.20), ancah “ancak” (II.6.8), artıh “artık” (II.6.59), azlıh “azlık” (II.6.81), baḥ “bak” (II.3.151), biraḥ “bırak” (II.1.44), çuvallıydıh “çuvallıyorduk” (II.5.30), daraḥ “tarak” (II.11.51), durduḥ “duruduk” (II.5.161), dutardıh “tutardık” (II.4.106), ğatarıḥ “katarız” (II.7.6), ğışlıḥ “kışlık” (II.6.121)

1.2.2.6.4. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Sürekli ünsüzler arasındaki değişmeler ön, iç ve son seste olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

1.2.2.6.4.1. Ön Seste Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

f - > h -

Çepni: hoturafını “fotoğrafını” (II.4.146), huzuli “fuzuli”(II.12.218)

Manav: hurın “fırın” (III.15.22)

Yörük: hurına “fırına” (IV.26.82), huzülü “fuzuli” (IV.13.12)

n - > l -

Çepni: laylonunna “naylonuyla” (II.4.83), löbeTci “nöbetçi” (II.6.10)

Manav: laylunnā “naylonlar” (III.4.170), lerlēden “nerelerden” (III.11.104), nıra “lira” (II.4.94)

Yörük: lacaKla “nacakla” (IV.17.89), laylunnā “naylonlar” (IV.23.39), löbeT “nöbet” (IV.19.20)

v - > f -

Yörük: furuS “vururuz” (IV.14.101)

v - > m -

Çepni: merili “verilir” (III.10.45), mefād “vefat” (III.7.94)

Yörük: mermidon “vermidon” (IV.24.40)

h - > ğ -

Manav: ğani “hani” (III.16.17)

Yörük: ğayvan “hayvan” (IV.19.15), ğanı “hani” (IV.17.105), ğemen “hemen” (IV.17.153), oba_ğālinde “oba hâlinde” (IV.19.17)

1.2.2.6.4.2. İç Seste Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

r > l

Türkmen: ğāli “gayrı” (I.6.127), güleş “güreş” (I.1.114), ileçberlik “rençperlik” (I.1.23), köPlüsüydü “köprüsüydü” (I.3.329)

Çepni: bālī “bari” (II.6.107), bilāder “birader” (II.3.46), ğāli “gayrı” (II.5.14), ikral “ikrar” (II.7.49), ileçberliK “rençperlik”(II.6.58), melem “merhem” (II.3.129), ölüzgernen “rüzgarla” (II.5.29), teKgel “tekrar>tekral>teKgel” (II.5.126), yalpak “yaprak>yarpak ” (II.5.159)

Manav: ğāli “gayrı” (III.10.31), ileçberliK “rençperlik” (III.1.85)

Yörük: bālī “bari” (IV.17.55), belġamada “bergamada” (IV.26.60), ğāli “gayrı” (IV.11.9), ileçberlī “rençperliği” (IV.9.89)

- ğ - > - h -

Türkmen: ahır “ağır” (I.5.297), dehil “değil” (I.5.282)

Çepni: kâhat “kağıt” (II.9.27), ilhan “leğen” (II.5.149)

- ğ - > - n -

Çepni: denişdi “değişti” (II.12.10)

- ğ - > - v -

Yörük: yavumuş “yağ imiş ” (IV.3.75), savmalı “sağmalı” (IV.3.101)

- ğ - > - y -

Türkmen: asteymen “asteğmen” (I.3.241), ciyer “ciğer” (I.3.306), dāya “dağa” (I.5.19), diyer “diğer” (I.4.57), eyiliP “eğilip” (I.5.198)

Çepni: buydaya “buğdaya” (II.4.79), deyil “değil” (II.1.33), deymeni “değirmeni” (II.4.160), diyer “diğer” (II.3.65), eyer “eğer” (II.9.153), eylenirler “eğlenirler” (II.7.22), toprayĩn “toprağın” (II.9.160)

Manav: buydiy “buğday” (III.3.17), ciyer “ciğer” (III.4.67), deyirmen “değirmen” (III.1.86), eşşeyimiz “eşeğimiz” (III.4.108), eyer “eğer” (III.8.48), eyitiminiñ “eğitimin” (III.2.79), eyirilēdi “eğirirlerdi” (III.7.28), ileyniñ “leğenin” (III.15.8), tüviyini “tüfeğini” (III.4.116)

Yörük: beyenmēyi “beğenmiyor” (IV.17.102), bōriyini “böreğini” (IV.2.61), buyday “buğday” (IV.10.2), çiyden “çiğden” (IV.2.75), deyil “değil” (IV.9.13), düyünde “dügünde” (IV.8.110), eyiridiK “eğirirdik” (IV.3.57), eyri “eğri” (IV.6.118)

- h - > - f -

Çepni: müfür “mühür” (II.2.28), nofutlar “nohutlar” (II.8.70), pādīşafīn “padişahın” (II.9.125), urfumuzda “ruhumuzda”(II.2.35)

Manav: safır “sahur” (III.16.62), yafidi “yahudi” (III.2.80)

- h - > - ğ -

Çepni: allāğīn “allahın” (II.1.208), muğāḲḡaḲ “muhakkak” (II.3.14), noğut “nohut” (II.3.111), tāriğē “tarihe” (II.9.186)

Manav: noğut “nohut” (III.15.23), ilāğī “ilahi” (III.14.66), padişağīn “padişahın” (III.11.55)

Yörük: āğır “ahir” (IV.17.4), pādīşağīn “padişahın” (IV.23.145), şeğire “şehre” (IV.26.83)

- h - > - y -

Türkmen: billāyi “billâhi” (I.5.191), ğayvem “kahvem” (I.3.32), sāyibi “sahibi” (I.4.161), şeyit “şehit” (I.3.191), teylike “tehlike” (I.3.231)

Çepni: ğayvede “kahvede” (II.3.71), ibrāyim “İbrahim” (II.10.16), miyendizi “mühendisi” (II.2.10), sabayle_ in “sabahleyin” (II.4.170), sāyibi “sahibi” (II.1.131), şāyit “şahit” (II.1.310), şeyirlerin “şehirlerin” (II.4.168), zeyir “zehir” (II.4.188)

Manav: cāyiliz “cahiliz” (III.4.5), dāyi “dahi” (III.16.102), ğayvada “kahvede” (III.8.11), ilāyi “ilâhi” (III.14.68), sabayat “sebahat”(III.2.46), sāyibi “sahibi” (III.4.17), sāyil “sahil” (III.14.28), şeyit “şehit” (III.17.18), tāyiri “tahiri” (III.17.74), teylikisi “tehlikesi” (III.14.9)

Yörük: cāyıl “cahil” (IV.12.89), ğayviye “kahveye” (IV.20.65), iytīyācımız “ihtiyacımız” (IV.11.4), mıyıTdın “muhittin” (IV.7.109), zeyir “zehir” (IV.5.57)

- h - > - f -

Türkmen: çulfalıḲ “çulhalık” (I.2.52), imfā “imha” (I.3.214)

- l - > - n -

Çepni: dānır “dağılır” (II.12.192), sinsilesi “”silsilesi” (II.10.66), hande “halde” (II.7.49)

- m - > - n -

Türkmen: hindi “şimdi” (I.2.45), şindi “şimdi” (I.1.167)

Çepni: şindi “şimdi” (II.1.5)

Manav: şindiki “şimdiki” (III.6.4)

Yörük: bırnacıñnan “parmacığıyla” (IV.22.152), intāma “imtihana” (IV.19.41)

- n - > - ğ -

Çepni: oğa “ona” (II.3.59)

- n - > - l -

Çepni: dölüm “dönüm” (II.7.127)

Manav: dölüm “dönüm” (III.4.21)

- n - > - ñ -

Türkmen: hıñzır “hinzır” (I.5.204), mñsannıK “insanlık” (I.3.226)

Çepni: mñsan “insan” (II.1.7)

Manav: ğızañları “kızanları” (III.3.?)

- r - > - l -

Çepni: olalaK “olarak” (II.8.58)

Yörük: aKalaK “akarak” (IV.22.44), olalaK “olarak” (IV.12.61), öpelek “öperek” (IV.17.135)

- r - > - ñ -

Çepni: beliñsis “belirsiz” (II.9.175)

- r - > - y -

Yörük: keyi “geri” (IV.20.14)

- s - > - ş -

Çepni: herkeşñ “herkesin” (II.8.24)

Yörük: Korkuşuna “korkusuna” (IV.26.16)

- v - > - f -

Yörük: ğayfe “kahve” (IV.6.34)

- y - > - h -

Yörük: mehildir “meyildir” (IV.3.32)

- v - > - m -

Manav: Kõnserme “konserve” (III.3.125), merdiman “merdiven” (III.1.74)

Yörük: merdimana “merdivene” (IV.18.40)

- y - > - l -

Yörük: ğullūnu “kuyruğunu” (IV.27.49)

- y - > - ñ -

Manav: deñişñ “deyişin” (III.8.124), deñişleri “deyişleri” (III.8.132)

1.2.2.6.4.3. Son Seste Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

- ğ > - y

Çepni: çiy “çiğ” (II.6.18)

Yörük: çiy “çiğ” (IV.2.78)

- s > - ş

Çepni ağızları açısından ayırt edici bir özelliktir. herkeş “herkes” (II.4.192)

1.2.2.7. Süreksizleşme

Genellikle kelime tabanlarında görülen süreksizleşmeler, ekleşme sırasında da görülmektedir.

j > c, ç değişmesi

Türkçe’de bulunmayan j sesinin süreksizleşmesine birkaç kelimenin ön, iç ve son seslerinde rastlanmıştır.

Türkmen: candarma “jandarma” (I.3.267), ğaraca “garaja” (I.6.125), ḵollecîñ “kolejin” (I.6.152), recim “rejim” (I.4.47), ğaraç “garaj ” (I.6.42)

Manav: baraç “baraj ” (II.8.39)

Yörük: candarma “jandarma” (IV.8.73), cavanîñ “javanın” (IV.24.81), cileT “jilet” (IV.18.8)

s > c değişmesi

Tüm ağız gruplarında aynı örnekte tespit edilmiştir.

Türkmen: ciğara “sigara” (I.1.165)

Çepni: cāra “ sigara” (II.3.68)

Manav: ciğarayı “sigarayı” (I.4.95)

Yörük: cāra “sigara” (IV.10.85)

ş > c, ç değişmesi

Seyrek görülen bir süreksizleşme şeklidir. Alıntı ve Türkçe kelimelerin ön, iç seslerinde rastlanmıştır. Bazı örneklerde ekleşme sırasında ortaya çıkmaktadır.

Türkmen: celeKnen “şelekle ‘sırtta taşınan yük’ ” (I.6.54), arçivlerde “arşivlerde” (I.4.119), daçcılarda “taşcılarda” (I.4.115), güneçnen “güneşle” (IV.14.105), maraca “maraşa” (I.3.239)

Çepni: günece “güneşe” (II.7.12)

Yörük: cilte “şilte” (IV.24.19)

f > b, p değişmesi

Çepni ağzında tek örnekte rastlanmıştır. Ekleşme sırasında iki yuvarlak ünlü ortasında kalan f sürekli diş dudak ünsüzü, s ünsüzü ile aykırılışarak b dudak ünsüzüne dönüşmüş olmalıdır.

Çepni: yusubu “yusufu” (II.8.27)

m > b değişmesi

Türkmen ağzında tek örneği tespit edilmiştir.

Türkmen: dabacanna “damacanayla” (I.5.61)

h > K, Ƙ değişmesi

Türkmen: muƘderemi “muhteremi” (I.3.189)

Manav: muƘdarlıƘ “muhtarlık” (III.16.5)

Yörük: iƘdiyacı “ihtiyacı” (IV.17.107), aƘşaP “ahşap” (IV.3.49)

ğ > g

Manav ağzında tek örneği tespit edilmiştir. ilgēnde “leğende” (II.15.20)

1.2.2.8. Diğer Ünsüz Değişmeleri

Damak ünsüzleri arasındaki değişmeler ve bazı ünsüzlerin (‘) gırtlak ünsüzüne dönüşmesi olarak iki bölümde ele alınmıştır.

1.2.2.8.1. Damak Ünsüzleri Arasındaki Değişmeler

g > ğ değişimi

Kelimedeki ön damak g ünsüzünün arka damak ğ ünsüzüne dönüşmesidir. Bu değişme sırasında aynı hece içerisindeki ince ünlülerde yarı kalınlaşma meydana gelmektedir. Türkmen ve Çepni ağızlarında görülen bu değişme, Çepni ağız grubunun karakteristik bir özelliği durumundadır.

Türkmen: göre “göre” (I.5.282), görüldü “görüldü” (I.5.249), götüriyu “götürüyor” (I.5.1), gülüm “gülüm” (I.3.27), günde “günde” (I.5.22), günne “günler” (I.5.23), günümüzde “günümüzde” (I.5.75)

Çepni: göce “göce” (II.12.72), göç “göç” (II.10.19), göğcesuda “gökçesuda” (II.6.114), göğköy “gökköy” (II.9.111), gömlē “gömleği” (II.9.266), gönderillerimiş “gönderirlermiş” (II.9.38), gönülünden “gönlünden” (II.3.139), gör “gör” (II.3.92), bugün “bugün” (II.10.108), gubre “gubre” (II.4.140), güccuK “küçük” (II.4.147), güdemem “güdemem” (II.3.137).

k > ƣ değişimi

Ön damak k ünsüzünün, arka damak ƣ ünsüzüne dönüşmesidir. Değişime sırasında aynı hecede bulunan ince ünlülerde yarı kalınlaşma görülür. Sadece Çepni ağzında görülen değişimdir.

ƣók “kök” (II.6.113), ƣópē “köpeği” (II.4.73), ƣötü “kötü” (II.10.97), ƣóy “köy” (II.8.1), ƣuçcücüK “küçücük” (II.2.19), ƣúF “küf” (II.4.85), ƣúpe “küpe” (II.5.35), ƣúrek “kürek” (II.4.127), öƣúzünen “öküzle” (II.4.105), türkúyü “türküyü” (II.4.40).

1.2.2.8.2. Bazı Ünsüzlerin (‘) Gırtlak Patlayısına Dönüşmesi ²⁷

Arapçadaki hemze veya ayın seslerine karşılık gelen ve Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunmayan bu ses p, t, k ve ƣ ünsüzlerinin, (‘) gırtlak ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelir.

- ƣ - , - k - > - ' - değişimi

Türkmen: ba’laları “baklaları” (I.4.86), ba’mışlā “bakmışlar” (I.5.177), be’leyviriylā “bekleyiveriyorlar” (I.6.16), bıça’ladı “bıçakladı” (I.5.162), çı’mış “çıkılmış” (I.6.157), e’mekK “ekmek” (I.2.11), ƣır’lardan “kırklardan” (I.5.114)

Çepni: da’mış “takmış” (II.3.6)

Manav: ay’lıyus “ayıklıyoruz” (III.15.7), da’mış “takmış” (III.3.6?), e’mekK “ekmek” (III.9.35), gö’lük “göklük” (III.6.1), yumru’larıs “yumruklarınız” (III.8.86)

²⁷ Gülensoy (1984:57) tarafından bu değişim “İç Seste Tonsuzlaşma (Ötümsüzleşme)” başlığı altında incelenmiştir.

Yörük: ba’la “bakla” (IV.1.8), be’lēken “beklerken” (IV.19.27), dēši’li’leri “değişiklikleri” (IV.6.76), di’mişlē “dikmişler” (IV.1.31), e’mek “ekmek” (IV.1.49), ğaça’mış “kaçakmış” (IV.6.34), ke’lik “keklik” (IV.1.37), kö’lē “kökler” (IV.1.48)

- p - > - ' - değişimi

Vurguyu üzerinde taşıyan patlayıcı p dudak ünsüzünün gırtlak ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir.

Manav: to’landık “toplandık” (III.6.17)

Yörük: to’lanmış “toplanmış” (IV.1.10), ya’mış “yapmış” (IV.4.12)

- t - > - ' - değişimi

Vurguyu üzerinde taşıyan patlayıcı t diş ünsüzünün (') gırtlak ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir.

Türkmen: are’līñ “ahiretliğin” (I.5.343), arnavı’lāñ “arnavutların” (I.4.78), balamı’cılıK “palamutçuluk” (I.6.73), bereke’liydi “bereketliydi” (I.3.124), du’lu “dutlu” (I.3.191), ğı’lıK “kıtlık” (I.3.40), ği’miş “gitmiş” (I.3.345), ırāme’līñ “rahmetlinin” (I.4.217), o’lu “otlu” (I.3.52), mevlī’li “mevli” (I.6.128), pa’lamış “patlamış” (I.3.40), saĝa’landı “sakatlandı” (I.5.3), selava’lar “selavatlar” (I.2.90), sünne’lik “sünnetlik” (I.3.175)

Manav: āde’leri “adetleri” (III.8.43), ğa’ladyu “çatlatıyor” (III.5.80), ğeşi’li “çeşitli” (III.2.101), ğıkar’ma “çıkartma” (III.2.113), dāve’li “davetli” (III.2.64), deme’leri “demetleri” (III.8.17), der’leşelim “dertleşelim” (III.17.120), dirāye’li “dirayetli” (III.7.105), ğa’lı “katlı” (III.8.157), ğa’lanamadı “katlanamadı” (III.11.42), ği’miş “gitmiş” (III.2.54), göle’le “göletler” (III.16.112), ğur’lā “kurtlar” (III.15.57), ğuva’lı “kuvvetli” (III.8.40), māPbe’lē “muhabbetler” (III.6.23), o’lādan “otlardan” (III.2.52), o’ladyu “otlatıyor” (III.16.1), oyna’ma “oynatma” (III.6.109), ōre’men “öğretmen” (III.8.104), rāme’lik “rahmetlik” (III.7.120), sü’len “sütlen” (III.8.94), sür’me “sürtme” (III.8.20)

Yörük: ğu’lu “kutlu” (IV.14.66), ğuva’li “kuvvetli” (IV.1.25), sana’ları “sanatları” (IV.2.80).

1.2.2.9. Ünsüz Türemesi

1.2.2.9.1. Kelime Başında Ünsüz Türemesi

Ön seste h ve y ünsüzlerinin türediği görülür.

h türemesi

Bölgedeki bütün gruplarda görülen ünsüz türemesi şeklindedir.

Türkmen: hindi “şimdi” (I.1.29), höbeKleri “öbekleri” (I.1.157), höyle “şöyle” (I.1.78), hu “şu” (I.3.235), hunu “şunu” (I.5.39), hunuñ “şunun” (I.5.285), huralardan “şuralardan” (I.5.11), hurañıs “şuranız” (I.6.103), hurda “şurda” (I.5.343), huriya “şuraya” (I.1.140)

Çepni: hindi “şimdi” (II.4.149), höbē “öbeği” (II.8.24), hurasında “şurasında” (II.9.281), hurduracāñ “vurduracaksın” (II.11.44)

Manav: hayvanıñ “ayvanın” (III.8.24), hinci “şimdi” (III.9.2), hinciki “şimdiki” (III.3.5), hōyle “şöyle” (III.4.173), hurasından “şurasından” (III.4.38), hurcañ “vuracaksın” (III.10.5), hurda “şurda” (III.4.119)

Yörük: hataşlardıK “ateşlerdik” (IV.21.29), hinci “şimdi”(IV.27.50), hindi “şimdi” (IV.1.58), horlāda “şuralarda” (IV.24.12), hōle “şöyle” (IV.3.95), höyle “şöyle” (IV.24.43), hurda “şurada” (IV.16.70), hunnā eşunlar” (IV.1.80), hurā “şuraya” (IV.14.92), hurardıK “vururduk” (IV.12.109), huruvicēñ “vuruvereceksin” (IV.1.3)

y türemesi

Çepni: yesir “esir” (II.5.171)

Manav: yemeceler “imeceler” (III.1.50), yesir “esir” (III.17.2)

Yörük: yemeceynen “imeceyle” (IV.3.83), yēridik “eğirirdik” (IV.5.15), yerışdim “eriştim” (IV.4.9), yasır “esir” (IV.21.79)

1.2.2.9.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

h türemesi

Çepni ağzında içerisinde ayın sesi bulunan tek kelimedede rastlanmıştır.

zırahat “ziraat” (II.9.158)

n türemesi

Yörük ağzındaki tek örneği tespit edilmiştir. pıransa (IV.3.31)

t türemesi

Emir kipi 2. teklik kişide ortaya çıkan bu türeme şekli, vurgunun şiddetinin arttırılmak istenmesi sonucunda ortaya çıkmış olmalıdır.

Manav: sustuñ “susun” (III.11.111)

v türemesi

Alıntı ve içerisinde ayın veya hemze seslerinin bulunduğu kelimelerde görülür. Yazı dilinde ikiz ünlülü olarak telaffuz edilen bu kelimelerin telaffuzlarındaki zorluktan dolayı ağız bölgesinde iç seste v ünsüzü türemiştir. Aynı durum iç seste h türemesindeki “zirahat” örneğinde de görülmektedir.

Türkmen: beTduvalı “beddualı” (I.3.314), dovası “duası” (I.4.155), ıravıK “rauf” (I.3.240)

Çepni: dovāsını “duasını” (II.3.39)

y türemesi

İç seste h ve v türemelerinde olduğu gibi alıntı ve içerisinde ayın veya hemze bulunan kelimelerde görülür.

Türkmen: āyile “aile” (I.4.169), ısmayıl “ismail” (I.1.128), ireyiz “reis” (I.3.227)

Çepni: āyilem “ailem” (II.1.8), teysirinden “tesirinden” (II.9.265)

Manav: āyit “ait” (III.16.47), ezrāyil “azrail” (III.6.91), isrāyil “israil” (III.5.48), katliyam “katliam” (III.17.72), mayışın “maaşın” (III.4.185).

Yörük: āyilesiniñ “ailesinin” (IV.26.9), fāyiz “faiz” (IV.9.124)

1.2.2.8.3. Son Seste Ünsüz Türemesi

h türemesi

Yazı dilinde son ünlüsü uzun olarak telaffuz edilen bu örnekler, telâfi türemesi olarak ortaya çıkmış olmalıdır.

Türkmen: samah “sema” (I.3.120)

Manav: iTdah “iddia” (III.16.58)

k, k̄, K, K̄ türemesi

Tamamı zaman zarfı veya zarf-fiil sonlarında görülen bu örnekler, Eski Türkçe dönemindeki ok/ök kuvvetlendirme edatının kalıntısı olmalıdır (Yıldırım, 2006:152).

Türkmen: deyincek “deyince” (I.3.134), gelinceK “gelince” (I.3.33), oluncaK “olunca” (I.3.244)

Çepni: gelinciK “gelince” (II.5.115), şindiK “şimdi” (II.3.59)

Manav: şindik “şimdi” (III.16.74), ğārik “gayrı” (III.5.66), gidinceK “gidince” (III.14.50), yakınniyinceK “yakınlayınca” (III.2.60)

Yörük: ğārik “gayrı” (IV.6.91), hincik “şimdi” (IV.20.11), āşamaceK “akşama kadar” (IV.12.8), şinciK “şimdi” (IV.5.93), yüzüncek “yüzünce” (IV.10.70)

m türemesi

-mA kuvvetlendirme edatının kalıntısı olmalıdır. Çepni ağzında rastlanmıştır. halbuḲsam “hâlbuksa, hâlbuki ” (II.1.158)

n türemesi

Bazı zarf ve edatların sonu ile ek-fiilin görülen geçmiş zaman 3. teklik kişi çekiminde görülür. Çekim sırasında görülen n türemesi Türkmen ağızları dışında oldukça yaygındır.

Türkmen: bilen “bile” (I.5.290), Şu örnekte ise n > m değişmesi meydana gelmiştir: görmüyum ḵum_ben “görmüyorum ki ben” (I.1.92).

Çepni: ağlardın “ağlardı” (II.3.88), boludun “boldu” (II.4.187), dillerdin “derlerdi” (II.4.194), gelirdin “gelirdi” (II.12.3), içebilirdin “içebilirdi” (II.4.149), isdelleridin “isterlerdi” (II.9.43), oturudun “otururdu” (II.4.148), öyleydin “öyleydi” (II.12.132), sıkardın “sıkardı” (II.9.203), vardın “vardı” (II.1.242), yapardın “yapardı” (II.3.65), yinmezdin “yenmezdi” (II.3.89), tanımıy ḵın “tanımıyor ki” (II.4.118). Son örnekteki türeme kuvvetlendirme edatı sonunda görülmektedir.

Manav: Manav ağzında bazı zarf ve edat sonlarında görülen ünsüz türemeleri şunlardır: ikindin “ikindi” (III.1.25), ğadān “kadar” (III.16.2), ğidān “kadar” (III.14.62).

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman 3. teklik kişi çekimindeki n türemesi örnekleri: alırdın “alırdı” (III.8.38), bakımıdın “bakımıydı” (III.16.124), derlêdin “derlerdi” (III.7.98), satarlâdın “satarlardı” (III.8.155), senedin “seneydi” (III.16.19), vâdın “vardı” (III.16.47).

Bağlaç ve edat ki’nin sonunda meydana gelen n türemeleri ise şunlardır: daş ḵın “taş ki” (III.1.75), diyus ḵun “diyoruz ki” (III.6.107).

Yörük: Yörük ağzında bazı zarf ve edat sonlarında görülen ünsüz türemeleri şunlardır: bilen “bile” (IV.22.131), ğadān “kadar” (IV.27.57), ğā_in “gayrı”

(IV.5.18), ğıdān “kadar” (IV.17.11), ikindin “ikindi” (IV.23.17), artıķın “artık” (IV.13.29).

Yörük ağızında bağlaç olan ki'nin sonunda meydana gelen n türmesinin daha da genişlemiş şekilleri mevcuttur: bilemēyin kın “bilmiyorum ki” (IV.13.11), demişlē kin “demişler ki” (IV.17.150), dīl kin “değil ki” (IV.17.55), zebil kin “zebil ki” (IV.17.30), der kine “der ki” (II.12.158), neden kine “neden ki” (IV.27.109), deyoru kınalı “diyor ki” (IV.23.126), demiş kineli “demiş ki” (IV.23.144).

Aynı türeme şekli bazı zarf-fiil eklerini de etkilemiştir. giderkeneli “giderken” (IV.23.147), yapıdırıkanalı “yaptırırken” (IV.23.125).

giTdiKcēnik “gittikçe” (IV.23.60), gidemediKcēnik “gidemedikçe” (IV.23.19) örneklerindeki - ik eki, Eski Türkçe dönemindeki ok / ök kuvvetlendirme edatının kalıntısı olmalıdır.

s, z türemeleri

Türkmen ve Çepni ağızlarında ortaya çıkan bu türeme şekli, genellikle zarf-fiil ekleri sonunda görülmektedir.

Türkmen: isdenmeyincez “isteyince” (I.5.74), yakınnayıncaz “yakınlayınca” (I.1.58), vuruncāz “vurunca” (I.1.69), gelincez “gelince” (I.4.59), çöküncez “çökünce” (I.5.7)

Çepni: öluncüs “ölünce” (II.9.69), verincis “verince” (II.9.201), yerleşincis “yerleşince” (II.9.123)

y türemesi

Türkmen ve Çepni ağızlarında “ne” soru zamiri sonunda görülür. ney “ne” (I.1.153), ney “ne” (II.1.6)

1.2.2.10. Ünsüz Uyumsuzluğu

Türkiye Türkçesi yazı dilinde görülen ünsüz uyumu, diğer bazı Anadolu ağızlarında da olduğu gibi Balıkesir ağızları için de kural olmaktan çıkmıştır.

- çğ -

Çepni: içgisi “içkisi” (II.5.98)

Manav: içgili “içkili” (III.16.48)

Yörük: içgiye “içkiye” (IV.18.13)

- fc -, - fd-

Manav: ifdarlıK “iftarlık” (III.17.68)

Çepni: defdere “deftere” (II.9.74)

Yörük: ifdar “iftar” (IV.12.70), tefci “tefçi” (IV.12.55)

-hc -, - hd -

Çepni: muhdarın “muhtarın” (II.1.253)

Yörük: ehdiyaş “ihtiyaç” (IV.26.20), ehdiyarlara “ihtiyarlara” (IV.12.124), muhdar “muhtar” (IV.25.62), pāTıṣahdan “padiṣahtan” (IV.25.48), tārihci “tarihçi” (IV.25.15)

- kc -, - kd-, -kd -,

Türkmen: mekduP “mektup” (I.3.251)

Çepni: çekdirrik “çektiririz” (II.5.7), türkceyi “türkçeyi” (II.9.182), kaḫdı “kalktı” (II.9.193), kaḫdır “kaktır” (II.4.125)

Yörük: bitdikden “bittikten” (IV.12.105), çekdiñ “çektin” (IV.21.65), işdikden “içtikten” (IV.6.69), öldükden “öldükten” (IV.16.25), ğaḫdıḫ “kalktık” (IV.8.85), yıḫadıḫdan “yıkadıktan” (IV.10.71), yoḫdu “yoktu” (IV.17.132)

- pd -

Çepni: öpdürü “öptürür” (II.7.88)

- sc -, -sd-, -sg-, -sğ-

Türkmen: basdırısıñ “bastırırsın” (I.1.53), gösderdilē “gösterdiler” (I.3.235), hasda “hasta” (I.1.38), herkesden “herkesten” (I.5.353), isdeni “istenir” (I.1.1), isdiyula “istiyorlar” (I.5.118), kesdī “kestiği” (I.1.36), ḫomposdu “komposto” (I.4.161), posda “posta” (I.4.142), usdurayı “usturayı” (I.4.201), üsdünde “üstünde” (I.1.39), püsğüllü “püsküllü” (I.6.99)

Çepni: basdır “bastır” (II.4.181), bosdan “bostan” (II.3.10), desdiler “testiler” (II.4.178), ğósderiPduri “gösteripduruyor” (II.8.40), hasda “hasta” (II.9.262), herkesde “herkeste” (II.4.143), hevesdir hevestir” (II.1.157), hırsıdiyanı “hristiyanı” (II.6.34), isdemīlerdi “istemiyorlardı” (II.3.142), usdası “ustası” (II.6.149), yasdır “yastır” (II.1.203); mīrascılığ “mirasçılık” (II.1.97), esgi “eski” (II.1.221), isgele “iskele” (II.5.211)

Manav: basdırıs “bastırırız” (III.3.138), desd̄innen “testiyle” (III.9.40), fisd̄i “fıstığı” (III.14.5), gösderi “gösterir” (III.3.1), isdambul “istanbul”(III.2.105), kesdi “kesti” (III.9.25), kösdek “köstek” (III.14.38), ledosdu “lodostu” (III.1.36), posdan “bostan” (III.7.44), posdasımış “postasıymış” (III.9.53), rusdan “rustan” (III.9.49), usdasınıñ “ustasının” (III.11.82), üsdündeki “üstündeki” (III.5.62), püsgülünü “püskülünü” (III.5.82), basğı “baskı” (III.11.57), musğa “muska” (III.2.181)

Yörük: avusdos “ağustos” (IV.17.75), basdırılmış bastırılmış” (IV.6.152), bosdan “bostan” (IV.3.31), fisdıK “fıstık” (IV.20.31), gülüsden “gülüstan” (IV.6.74), isder “ister” (IV.14.65), isdik̄āmet “istikamet” (IV.25.4), keresde “kereste” (IV.26.22), kesdilē “kestiler” (IV.25.16), ḡosd̄ini “kostiğini” (IV.24.21), tesder̄inen “testereyle” (IV.1.2), usda “usta” (IV.1.19), yasdık “yastık” (IV.9.44)

- şc -, - şd -, - şg -, -şğ-

Türkmen: barışdıran “barıştıran” (I.5.252), çalışd̄ımız “çalıştığımızı” (I.2.16), ḡonuşduñ “konuştuğun” (I.3.246), ḡoşdum “koştum” (I.3.99), güneşde “güneşte” (I.2.23), helallaşdır “helalleştir” (I.2.122), işde “işte” (I.3.251), daşcılar “taşcılar” (I.3.108), yavaşca “yavaşça” (I.5.156)

Çepni: araşdırıcı “araştıracı” (II.8.27), āşdan “ağaçtan” (II.4.112), ateşde “ateşte” (II.6.124), çalışdıran “çalıştıran” (II.9.151), işde “işte” (II.1.23), yapışdırıllar “yapıştırlar” (II.7.90), yaymışdır “yaymıştır” (II.10.11), yerleşdiKden “yerleştikten” (II.9.47), işciydim “işçiymdim” (II.6.108), yaşca “yaşça” (II.1.200), erişginimiş “erişkinmiş” (II.9.47), başğa “başka” (II.9.3)

Manav: āşdan “ağaçtan” (III.1.9), başdan “baştan” (III.13.23), deñışdirmiş “değiştirmiş” (III.10.41), dışdan “dıştan” (III.2.67), düşdü “düştü” (III.8.1), gelişdi “gelişti” (III.13.3), gülüşdüK “gülüştük” (III.11.146), inışdeler “enişteler” (III.11.115), işde “işte” (III.10.86), tüşdi “düştü” (III.5.86), yaşdağı “yaştaki” (III.17.18), yitişdiris “yetiştiririz” (III.5.37), alışgın “alışkın” (III.15.5)

Yörük: alışdı “alıştı” (IV.10.7), başdağı “baştaki” (IV.24.94), bölüşdüdü “bölüştüdü” (IV.27.22), çalışdı “çalıştı” (IV.27.115), çarpışdım “çarpıştım”

(IV.25.6), daşda “taşta” (IV.12.29), deňişdi “değiştı” (IV.9.22), enişdeleri “enişteleri” (IV.9.92), erişdımız “eriştığımız” (IV.12.93)

- tc -, - td -, - tg -, - tğ -

Türkmen: yetgin “yetkin” (I.5.45)

Çepni: gütdüm “güttüm” (II.3.18), hatda “hatta” (II.1.131), ğatğı “katkı” (II.11.14)

Manav: bitdi “bitti” (III.1.16), çıkıtdırız “çıkarttırırız” (III.5.42), kitdik “gittik” (III.4.35), kütdük “güttük” (III.3.3), sütde “sütte” (III.5.54), tutğundu “tutgundu” (III.6.10)

Yörük: annatdını “anlattığını” (IV.6.25), atdılar “attılar” (IV.7.42), bitdi “bitti” (IV.12.80), çapıtdan “çaputtan” (IV.9.37), etdik “ettik” (IV.7.91), ğaynatdık “kaynattık” (IV.10.62), gitdi “gitti” (IV.25.29), ğurbetde “gurbette” (IV.13.1), tutğunsa “tutkunsa” (IV.6.94)

1.2.2.11. Ünsüz İkizleşmesi

Ünlüyle biten heceden sonra vurguyu üzerinde taşıyan ikinci hecenin başındaki ünsüzün tekrar edilmesidir. İlk hece ünlülerinin açıklığından dolayı kendi hece sınırlarını aşacak bir yoğunlukta boğumlanan ikinci hecenin başındaki ünsüzler, normalden daha şiddetli bir biçimde tekrar edilirler.

Kelimenin anlamının güçlü kılınma amacı ünsüz ikizleşmesinin bir başka nedenidir. Bazı ikizleşmeler ise uzun ünlülerin kısalmasından sonra telâfi sesi olarak ortaya çıkmış olmalıdır.

ç > cc, çç

Türkmen: güccük “küçük” (I.3.190)

Çepni: güccü “küçüğü” (II.3.66), küççüm “küçüğüm” (II.1.172)

Yörük: güccük “küçük” (IV.7.54)

f > vf

Benzer olan seslerin ikizleşmesidir. Çepni ağzında tek örneği tespit edilmiştir. mevât “ vefât” (II.11.60). Bu örnek uzun ünlünün kısalmasından sonra oluşan telâfi sesi olmalıdır.

l > ll

Türkmen: hille “hile” (I.5.243). Türkmen ağzındaki bu örnek de telafi sesi olmalıdır.

Çepni: çillesi “çilesi” (II.4.99), hilleye “hileye” (II.6.97)

Yörük: çilleli “çileli” (IV.5.24)

s, ş > ss

Türkmen: Öğrenilen geçmiş zaman 1. çokluk kişi çekiminde görülen bu ikizleşme türü, ikinci teklik veya çokluk çekimlerindeki “- mişsin, - mişsiniz ” şekillerinin etkisiyle ortaya çıkmış olmalıdır:

ğalmıssık “kalmışız” (I.3.346), ğaybetmissik “kaybetmişiz” (I.5.246), bilememissim “bilememişim” (I.2.51)

Çepni: kessin “kesin” (II.9.73)

ş > şş

Türkmen: aşşādan “aşağıdan” (I.3.99), eşşek “eşek” (I.3.57)

Çepni: aşşā “aşağı” (II.3.18), eşşek “eşek” (II.1.301)

Manav: aşşā “aşağı” (III.1.33), işşeme “işemeye” (III.8.11)

Yörük: aşşāķı “aşağıki” (IV.25.93), eşşime “eşegime” (IV.2.12), yaşşāyorus “yaşıyoruz” (IV.12.1), maşşalla “maşallah” (IV.25.85). Son örnekteki ikizleşme telafi sesi olmalıdır.

t > tt

Çepni: itteleyveriz “iteleyiveririz”(II.7.16), zattı “zaten” (II.8.80)

Yörük: zatti “zaten” (IV.12.1). Yörük ağzındaki bu örnek uzun ünlünün kısalmasından sonra oluşan telafi sesi olmalıdır.

y > yy

Çepni: deyyiñ “diyorsun” (II.4.7) örneğindeki ikizleşme de vurgu sebebiyle ortaya çıkmıştır

z > ss, zz

Çepni: yüssük “yüzük” (II.12.183), bilazzıķ “bilezik” (II.7.53)

Manav: yüssük “yüzük” (III.2.58)

1.2.2.12. Yakıştırma

Bazı gramer şekillerinin veya anlam yönünden bazı kelimelerin örnek alınarak yeni kelime veya gramer şekillerinin türetilmesidir.

Çepni: beylīnde “behrinde ‘zamanında’ ” (II.3.81), boyutunuñ “boyunun” (II.5.164), frenşid “bronşit”(II.3.134), müveKgil “mütefekkir”(II.9.86),nübāşırdan“ nişaburdan”

(II.10.18), şîFre “şîve” (II.3.63), taķaviller “ tekâütler, emekliler” (II.6.2), tehnil “temin” (II.8.62)

Manav: eķber̃iler “helikopterler” (III.1.31), ırāve’lisinis “davetlisiniz” (III.2.65)

Yörük: tiratora “ tiyatro” (IV.12.102)

Zamir kökenli 2. ve 3. teklik kişi şahıs eklerinin sonundaki n ünsüzü yerine damak ñ’sinin kullanılmasıdır. Bu yakıştırma şekli Türkmen aķızlarında daha yaygındır.

Türkmen: İkinci teklik kişilerdeki örnekler: barıřırsñ “barışırsın” (I.1.3), biliyudursuñ “biliyordursun” (I.1.11), düşürüsñ “düşürürsün” (I.1.6), ünnersñ “ünlersin” (I.1.31), yaparsñ “yaparsın” (I.3.143).

Üçüncü teklik kişilerdeki örnekler: gissñ “gitsin” (I.3.221), ossuñ “olsun” (I.3.141).

Çepni: İkinci teklik kişilerdeki örnekler: bilisñ “bilirsin” (II.4.1), ekiseñ “ekiyorsun” (II.3.89), sularsñ “sularsın” (II.6.48).

Üçüncü teklik kişideki örneği: ossuñdan “olsundan” (II.1.193)

Manav: İkinci teklik kişideki örneği: daķāsñ “dakarsın” (III.2.4), virisñ “verirsin” (III.5.9).

1.2.2.13. Yer Değiştirme

Kelime içinde komşu veya uzak ünsüzlerin yer değiştirmesidir. Konuşma dilinde görölür. Daha çok telaffuzun kolaylaştırılması amacıyla meydana gelen bu değişme, diğer Anadolu aķızlarında olduğu gibi Balıkesir aķızlarında da yaygındır.

Yer değiştirme birbirine yakın veya uzak ünsüzler arasında meydana gelebilir. Aķız bölgesinde yakın yer değiştirme olayı daha yaygındır. Yer değiştirme olayında açıklığı yüksek olan ünsüz öne doğru, daha düşük olan ise arkaya doğru kayar (Banguoğlu, 2004:70).

1.2.2.13.1. Yakın Yer Değiştirme (Yan Yana Ünsüzler Arasında)

- br - > - rb -

Çepni: gürbeynen “ gübreyle” (II.9.257)

Manav: gürbemi “gübremi” (III.10.16)

- k - > - c -

Türkmen: bıcılar “bıkılar” (I.1.25)

- kş - > - şg -

Türkmen: eşgir “ekşir” (I.1.135)

Çepni: eşgiTmeyis “ekşitmeyiz” (II.7.4)

Yörük: eşgi “ekşi” (IV.9.73)

- lv - > - vl -

Türkmen: havlasını “helvasını” (I.2.135), hevla “helva” (I.3.143)

Çepni: havla “helva” (II.12.208)

Manav: hevla “helva” (III.3.151)

- ml - > - lm -

Çepni: melmekete “memlekete” (II.9.46)

Yörük: çölmek “çömlek” (IV.14.59)

- mr - > - rm -

Türkmen: yurmular “yumruklar” (I.5.54)

- nh - > - hn -

Yörük: tehne “tenhada” (IV.10.88)

- pl - > - lb -

Çepni: cılba “ıplak” (I.3.327)

- ps - > - sb -

Türkmen: kesbuda “kepsuta” (I.1.27)

- pr - > - lp -

Çepni: yalpa “yaprak” (II.5.159)

- pr - > - rp -

Türkmen: torpā “topraa” (I.3.229)

Çepni: torpāmızı “toprağımızı” (II.3.95)

- rh - > - hr -

Çepni: tahranyı “tarhanayı” (II.7.3)

- mr - > - rm -

Türkmen: yurmular “yumruklar” (I.5.55)

- rv - > - vr -

Türkmen: devriş “derviş” (I.5.242)

Çepni: kevrancılarının “kervancılarının” (II.9.18)

Manav: devriş “derviş” (III.17.10)

Yörük: kevrān “kervan” (IV.3.94)

- ry - > - yr -

Türkmen: meyrēm “meryem” (I.1.78)

Çepni: ceyran “cereyan” (II.6.2)

Manav: kayrula “karyola” (III.16.132)

Yörük: ceyranna “cereyanlar” (IV.18.48)

- sk - > - ks -

Çepni: eksiski “eskisi” (II.5.152)

- şh - > - yş - (< - yş - < - hş - < - şh -)

Yörük: mēyşurdu “meşhurdu” (IV.5.84)

- zv - > - vz -

Yörük: cevzeyi “cezveyi” (IV.6.14)

1.2.2.13.2. Uzak Yer Değiştirme

y - n > n - y

Manav: dināyete “diyanete” (III.4.85)

l - r > r - l

Türkmen: ireli “ileri” (I.3.345)

Çepni: ireli “ileri” (II.9.213)

l - z > z - l

Yörük: zelleti “lezzeti” (IV.10.61)

r - l > l - r

Türkmen: ileçer “reçel” (I.5.312)

y - r > r - y

Yörük: zırāyat “ziyaret” (IV.22.172)

1.2.2.14. Eski Şekillerin Korunduğu Örnekler

Eski şekillerin saklandığı örnekler bölümünde Türkiye Türkçesi yazı dilinde değişen örneklerle yer verilmiştir.

b'li şekiller

Türkmen: barmāni “parmağını” (I.1.52), (TS “barmaḥ, barmak” I.402);

beKmez “pekmez” (I.1.102), (DLT “bekmes, pekmes” I.440-21, 459-20 / TS “bekmez” I.485).

Çepni: barmaḥ “parmak” (II.6.88), (TS “barmaḥ, barmak” I.402).

Manav: barmaḤlā “parmaklar”(III.I.11), (TS “barmaḥ, barmak” I.402);

beKmez “pekmez” (III.3.59), (TS “bekmez” I.485 / DLT “bekmes, pekmes” I.440-2, 459-20).

Yörük: barmaḤlarım “parmaklarım” (IV.1.51), (TS “barmaḥ, barmak” I.402)

k'li şekiller

Çepni: keri “geri, arka, sonra” (II.5.4), (ETG “kirü” s.281 / DLT “kirü” III.65-2, 245-16, 246-1);

kimi “gibi” (II.3.108), kibi “gibi, misal” (II.5.152); (DLT “kibi” I.483-22, III.23-22, 61-20 / ETG. “kib” s.281);

kölgeye “gölgeye” (II.6.106), (DLT “kölige, kölik” I.448-11, III.174-9, I.409-2 / ETG “köligä” s.283)

Manav: kerşek “gerçek” (III.2.25), kerçek “gerçek” (III.2.42), (DLT “kirtü ‘yemin, ant, gerçeklik, doğruluk’ ” I.416-13, 416-14, 416-15 / ETG “ kirtü, kertü, kertö ‘doğru, hakiki, mümin’ ” s. 281 / TS. “kirtü ‘doğru, hak, sadık’ ”);

kitdim “gittim” (III.3.22), ketti “gitti” (III.1.87), (DLT “ kit- II.296-6, 296-4, III.48-22 / ETG “kit-” s. 281);

kiyim “giyim” (III.2.130), (DLT “ ket- , kedh- ” II.296-1, II.96-3, III.441-6 / ETG “ käd-, kädil-, kätıl-” s. 279);

kölge “gölge” (III.7.92), (DLT “kölige, kölik” I.448-11, III.174-9, I.409-2 / ETG “ köligä ” s.283);

küreş “güreş” (III.3.111), (DLT “küreş-, körüş-” I.474-6, II.99-13, II.97-15);

küdüK “otlattık ” (III.3.3), (DLT “küdh-, küt- ‘beklemek, gözlemek’ ” III.441.11, II.264-1);

ñ'li şekiller

Türkmen: añladıyım “anlatayım” (I.1.14), (DLT “ anğla- ” I.290.10 / TS “añlamaḥ” I.161);

beñziyu “benziyor” (I.5.138), (DLT “menğze- ” III.403-6 / ETS “ mǎñizät-, mǎñsät-, mǎñzät-” s.286 / TS “beñzer ‘eş, benzer’ ” I.511);

biñ “bin” (I.4.86), (DLT “ming” I.243-12, III.14.1 / ETS “biñ, bıñ, miñ” s.268 / TS “biñ kez biñ” s. 583);

buñala “bunalarak” (I.6.80), (DLT “munğ, mungadh- ‘sıkıntı, azap, bunalmak’ ” III.33-2, II.84-25 / ETS “ muñ, miñ, buñ ‘sefalet, keder’ ” s. 287 / TS “buñ ” s.693);

deñizde “denizde” (I.3.161), (DLT “ tenğiz ” II.45-27, III.136-8 / TS “deñizler deñizi ‘en büyük deniz,okyanus’ ” II.1082);

doñus “domuz” (I.3.92), (DLT “ tonguz” I.304-3, II.343-18, III.363-15 / ETG “toñuz” s.301 / TS “ doñuz, toñuz” II.1217);

düñür “dünür” (I.1.60), (DLT “ tünğür” II.110-3, III.362-17 / ETG “tüñür” s.303 / TS “düñür” s.1324);

eñ “en” (I.3.191), (ETG “ añ, añ ” s.264);

eñselene “enselerine” (I.6.149), (TS “eñse” III.1475);

ğalñ “kalın, çeyiz” (I.5.91),(DLT “kalıñğ ‘öncül mihir olarak kadına verilen çeyiz’ ” III.371-18, 371-20, 372-3 / TS “kalıñ, kaluñ ‘mehri muaccel’ ” IV.2185);

geñişleme “genişleme” (I.4.57), (DLT “kenğüt- ‘genişlemek’ ” II.326-16 / ETG “kiñgürt- ‘genişletmek’ ” s. 281 / TS “geñ ‘geniş’ ” III.1630);

ğoñşuyınan “komşuyla” (I.1.61), (TS “koñuşu” IV.2649);

göñül “gönül” (I.4.175), (DLT “köñgöl” I.152-22, II.238-9, III.137-21 / ETG “köñül” s. 283 / TS “göñlü” III.1760);

oñarıdık “onarırdık” (I.3.121), (ETG “oñar-” s. 288 / TS oñarmak, uñarmak” V.2984);

öñ “ön” (I.2.90), (DLT “öñğ” I.40-24 / ETG “öñ” s.290 / TS “öñ” V.3087);

soñunuñ “sonunun” (I.1.168), (DLT “songğ” III.357-23 / ETG “soñ ‘sonra, son’ ”s. 294 / TS “soñca” V.3507);

yalñız “yalnız” (I.6.51), (DLT “yalñguz” I.333-23 / ETG “yalañuz” s.308 / TS “yaluñuz, yalañuz” VI.4230);

yeñgeñi “yengeni” (I.2.191), (DLT “yenğge” III.380-20 / ETG “yǎñǎ ‘büyük yenge’ ” s.310);

yeñi “yeni” (I.1.101), (DLT “yengî” I.376-12, III.369-4 / ETG “yañı” s. 308 / TS “yeñi, yiñi” VI. 4528).

Çepni: biñ “bin” (II.1.83), (DLT “mingğ” I.243-12, III.14.1 / ETS “biñ, bıñ, miñ” s.268 / TS “biñ kez biñ” s. 583);

gönlünden “gönlünden” (II.1.99), (DLT “köngül” I.152-22, II.238-9, III.137-21 / ETG “köñül” s. 283 / TS “göñlü” III.1760);

öñlük “önlük” (II.1.11), (DLT “öngğ” I.40-24 / ETG “öñ” s.290 / TS “öñ” V.3087);

soñra “sonra” (II.1.74), (DLT “songğ” III.357-23 / ETG “soñ ‘sonra, son’ ”s. 294 / TS “soñca” V.3507);

yalñız “yalnız” (II.2.7), (DLT “yalnguz” I.333-23 / ETG “yalañuz” s.308 / TS “yaluñuz, yalañuz” VI.4230),

Manav: añlaTmış “anlatmış” (III.10.10), (DLT “añğla- ” I.290.10 / TS “añlamağ” I.161);

düñüre “dünüre” (III.2.55), (DLT “tüngür” II.110-3, III.362-17 / ETG “tüñür” s.303 / TS “düñür” s.1324);

miñarın “pınarın” (III.10.13), (TS “bıñar, buñar” I.539);

soñra “sonra” (III.3.4), (DLT “songğ” III.357-23 / ETG “soñ ‘sonra, son’ ”s. 294 / TS “soñca” V.3507);

yiñi “yeni” (III.1.95), (DLT “yengî” I.376-12, III.369-4 / ETG “yañı” s. 308 / TS “yeñi, yiñi” VI. 4528).

Yörük: añān (IV.24.83), (DLT “añğla- ” I.290.10 / TS “añlamağ” I.161);

biñ (IV.16.58), (DLT “mingğ” I.243-12, III.14.1 / ETS “biñ, bıñ, miñ” s.268 / TS “biñ kez biñ” s. 583);

buñarlāda (IV.24.66), (TS “bıñar, buñar” I.539);

çañlar “çanlar” (IV.24.70), (DLT “çingğ ‘çan ve leğen gibi şeylerin verdiği ses’ ” III.357-5, 357-8 / ETG “çañ ‘küçük çan’ ” s. 271 / TS “çañlık ‘çan kulesi’ ” II.821);

deñizi (IV.27.55), (DLT “tenğiz ” II.45-27, III.136-8 / TS “deñizler deñizi ‘en büyük deniz,okyanus’ ” II.1082);

doñarın “donarım” (IV.24.79), (DLT “ tongğ-, tongğ ‘donmak, don’ ” III.391-3 / ETG “toñ-” s. 30);

doñus “domuz” (IV.17.110), (DLT “ tongğuz” I.304-3, II.343-18, III.363-15 / ETG “toñuz” s.301 / TS “ doñuz, toñuz” II.1217);

düñür “dünür” (IV.24.88), (DLT “ tünğür” II.110-3, III.362-17 / ETG “tüñür” s.303 / TS “düñür” s.1324);

eñsemden “ensemden” (IV.24.39), (TS “eñse” III.1475);

ğarañıdayın “karanlıktayım” (IV.24.94), (DLT “karañğgu, karañğku ‘karanı, karanlık’ ” III.388-8, 217-1 / ETS “ğarañğu” s.278 / TS “ karañu, karağu, karanuğ, karañuluğ, karañılık, karañuluk” IV.2270);

geñ “geniş, nadasa bırakılan yer” (IV.14.14), (DLT “kenğüt- ‘genişlemek’ ” II.326-16 / ETG “kiñgürt- ‘genişletmek’ ” s. 281 / TS “geñ ‘geniş’ ” III.1630);

ğoñşum “komşum” (IV.15.2), (TS “koñuşu” IV.2649);

muñarıñ “pınarın” (IV.22.84), (TS “bıñar, buñar” I.539);

oñarTdırdım “onarttırdım” (IV.18.38), (ETG “oñar-” s. 288 / TS oñarmak, uñarmak” V.2984);

öñden “önden” (IV.17.112), (DLT “öñğ” I.40-24 / ETG “öñ” s.290 / TS “öñ” V.3087);

siñerlemişdi “sinerlermiş” (IV.13.37), (DLT “siñğ-” III.391-9, 391-15 / TS “siñ siñ ‘saklana saklana’ ” V.3487).

soñara (IV.23.31), soñarı (IV.12.149), soñıra (IV.22.1), (DLT “sonğ” III.357-23 / ETG “soñ ‘sonra, son’ ”s. 294 / TS “soñca” V.3507);

yalñız (IV.25.1), (DLT “yalñğuz” I.333-23 / ETG “yalañuz” s.308 / TS “yaluñuz, yalañuz” VI.4230);

yeñdirēn “yendireyim” (IV.21.66), (DLT “yenğğ-” III.391-23 / TS “yeñmek” VI.4531);

yeñi (IV.23.6), (DLT “ yenği” I.376-12, III.369-4 / ETG “yañı” s. 308 / TS “yeñi, yiñi” VI. 4528);

yüñ “yün” (IV.6.129), (DLT “yünğğ” II.97-28 / TS “yüñ” VI.4765).

t’li şekiller

Manav: tal “dal” (III.2.126), (DLT “tal” I.412-21 / ETG “tal” s. 296 / TS “tal” V.3703);

tıṣādadı “dışarıdaydı” (III.4.47),

tikiliverü “dikiliveriyor” (III.2.173), tikildi “dikildi” (III.2.189), (DLT “tikil-” II.130-15 / ETG “tik-” s.300);

turumu “durumu” (III.2.3), (DLT “turum ‘durum, birinin boyu kadarınca olan uzunluk’ ” I.396-16 / ETG “turum ara ‘esnasında, bu arada’ ” s. 302 / TS “turum yeri” V.3858);

tüşdi “düştü” (III.5.86), түşö “düşüyor” (III.3.80), (DLT “tüş- ‘düşmek, inmek’ ” II.13-7 / ETG “tüş-” s. 303).

II. Şekil Bilgisi

1. Kelime Yapımı

1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+lık, +lik, +luğ, +lük ; +lıK, +liK, +luK, +lük ; +lığ; + nık, +nik, +nuğ, +nük; +nıK, +niK, +nuK, +nüK

En yaygın isimden isim yapma eklerindendir. İsimlerden yer, alet, topluluk ve soyut isimler türetir. Ek başındaki l ünsüzünün n’ye dönüşmesiyle meydana gelen biçimler tüm ağız gruplarında görülür.

Türkmen: hasda+lıK (I.2.46), yaz+lıK (I.5.62), ameleci+liK (I.1.15), asger+liK (I.4.95), bol+luğ (I.3.303), yük+lük (I.3.208); ayan+nıK (I.6.97), ben+niK (I.6.113), bozğun+nuK (I.5.184), gün+nük (I.5.329).

Türkmen ağızlarında ek sonundaki k ve k ünsüzlerinin ünlü ile başlayan ekler önünde süreklileşerek erimesi sonucunda meydana gelen örnekler şunlardır:

baltacılı “baltacılığı” (I.2.5), bölleline “böylelikle” (I.2.112), ellin “elliğin” (I.1.20), okumuşlüm “okumuşluğum” (I.1.14).

Çepni: aş+lıK (II.12.15), eşgiya+lıK (II.7.125), asger+liK (II.6.13), çeyiz+liK (II.6.151), yoK+luK+dan (II.12.158), tütüncü+lük (II.4.77), boş+luğ (II.1.41), gış+lık (II.5.1), sene+lik (II.7.91), ön+lük (II.1.11); meydan+nıK (II.1.223), ben+niK (II.12.176), gelin+niK (II.6.68), küskün+nük (II.7.34).

Ek sonundaki k veya   ünsüzlerinin ünlü ile başlayan ekler önünde süreklileşip erimesiyle ortaya çıkan örnekler şunlardır:

değişikl  “değişikliği” (II.8.43),  arşıl n  “karşılığını” (II.5.109), kesicil nen “kesicilikle” (II.6.64), y l n  “yağlılığını” (II.8.45), yalnızl m “yalnızlığım” (II.11.54).

 epni ağızlarında diğ er ağızlardan farklı olarak bazen ek sonundaki   ünsüz  süreklileşerek   ünsüz ne d n ş r. az+l   “azlık” (II.6.81)

Manav:  ete+l K (III.8.58), a +l K (III.3.148), bol+luK (III.11.128),  oyuncu+luK (III.5.49), c yil+lik (III.9.25), k t+l k (III.17.91),   ’+l k “  kl k” (III.6.1);  aydan+n K (III.12.47),  aran+n K+da (III.9.55), gelin+n K+n n (III.12.75),  o un+nuK (III.17.95),   n+n K (III.9.24),   n+n k+li (III.14.63).

Y r k: arı+c +l K (IV.1.4), b  urcu+luK (IV.8.36), deri +liK (IV.17.114), y K+l K+den (IV.25.63), diz+lik (IV.7.73), d r s+l k+lerim (IV.9.126),  olaylı+l k (IV.15.14), oduncu+l k (IV.22.11); meydan+n K (IV.7.48),   n+n K+l  (IV.24.24), seytin+n K (IV.26.58).

Y r k ağızlarında ekin son sesinde bulunan k veya ünsüzlerinin ünlü ile başlayan ekler önünde süreklileşerek erimesiyle meydana gelen örnekler şunlardır:

damızl m  “damızlı ımı” (IV.7.26), okumu  l m “okumu  lu um” (IV.12.2)

+cl⁴, + l⁴ : Yazı dilinde oldu u gibi ağız b lgesinde de yaygın olarak kullanılan bir ektir. Daha  ok meslek ve u ra ı isimleri yapmada kullanılır. B lge ağızlarında ekin genellikle tonlu şekli kullanılır.

T rkmen: amale+c +liK “amelecilik” (I.1.15), delil+c  (I.4.186), balta+c +l  “baltacılığı” (I.2.5), bı  ı+c +l K (I.4.30),  iF+ i (I.4.75),   s+  +l K “  z c l k” (I.6.102),    r+  +ler “a arcılar” (I.3.37),  l  +   “ l    ” (I.5.250)

 epni: a   n+c  “akıncı” (II.8.51),  adır+c  (II.8.51), delil+c +sini (II.10.119), kelle+c  (II.4.36),   z+  +s n  (II.10.120), t t n+   (II.4.77)

Manav:  oban+c +l K (III.16.3), dav l+c  (III.2.62),  ocuK+cu+l  “ ocuk ulu u” (III.2.33),  oyun+cu+luK (III.5.49), demir+c  (III.1.43),  l  K+c +l  “ l    iler” (III.3.9), t t n+  +l  “t t nc ler” (III.11.128)

Manav ağızında y yardımcı üns z n n erimesiyle ortaya çıkan örnekler şunlardır:

aTcīs “atçıyız” (III.5.31), ğoyuncīs “koyuncuyuz” (III.5.31).

Yörük: arı+cı+lıK (IV.1.4), davıl+cı (IV.7.84), çivit+ci+lik “çiftçilik” (IV.3.3), göçebe+ci+liK (IV.6.29), dūn+cü “dügüncü” (IV.14.65), dūr+cü “dünürücü” (IV.3.108).

+Il⁴, +nl⁴: Yazı dilinde olduğu gibi ağız bölgesinde de en işlek eklerdendir. Eklendikleri isimlere bağıllık veya o ismin varlığını ve kendinde bulunduğunu belirtir. Ünsüz benzeşmesiyle ortaya çıkan n’li biçimler ağız bölgesinin tamamında görülür.

Türkmen: hayır+lı (I.1.34), deliK+li+den (I.5.320), doñ+lu (I.3.61), köy+lü+yü (I.1.4), duman+nı+niñ (I.3.113)

Çepni: al+lı (II.1.13), parke+li (II.1.266), koku+lu (II.8.69), güş+lü (II.9.19); düzen+ni (II.10.40), hormon+nu (II.9.258), yemin+ni (II.1.306), yılan+nı (II.1.39).

Manav: añlaşma+lı (III.7.76), ūr+lu “uğurlu” (III.5.101), biygirli “beygirli” (III.11.102), gözlü (III.12.21); osmannı (III.8.23), deliğannı (III.2.171), gevenni (III.16.109), tikenni “dikenli” (III.4.45).

Yörük: at+lı+lar (IV.8.106), boncuK+lu (IV.10.11), bōndürüK+lü (IV.10.4), eziyeT+li (IV.12.152); ğızan+nı (IV.16.114), izin+ni (IV.1.20), nışan+nı (IV.2.88)

+sl⁴s, +sl⁴z : +Il⁴ ekinin olumsuz şeklidir. Bulunmama ve ihtiva etmeme bildirir. Ünsüz benzeşmesinden dolayı kelime tabanlarının sonundaki s’nin z’ye dönüşmesine sıkça rastlanır.

Türkmen: ar+sız yūs+süz (I.3.147), daş+sız (I.1.21), yer+sız (I.5.115), belli+sis “belirsiz” (I.4.14)

Çepni: belli+siz “belirsiz” (II.3.67)

Manav: bileziK+sis (III.16.137), burun+suz (III.2.169), çürüK+süz (III.1.65), su+sus (III.8.128)

Yörük: ğatğı+sis (IV.20.13), gübüre+süz (IV.3.73), küreş+sis (IV.2.55)

+cıK, +ciK, +cuK, +cük; +cık, +cik, +cuK, +cük: Küçültme, sevgi ve acıma ifade eden isimler türetir.

Türkmen: ana+cıK (I.6.43), emmi+ciK (I.3.43), gülübe+ciK (I.5.288), ince+cik (I.1.147), ufa+cıK (I.1.26)

Çepni: ana+cıK (II.4.38), güzēlce+ciK (II.11.26), ince+cik (II.12.75), kadın+cıK (II.10.10), küçü+cüK (II.2.21), sıca+cıK (II.7.22)

Manav: afa+cıK “ufacık” (III.4.33), avıç+cıK “avuççuk” (III.15.8), bi+ciK “biricik” (III.15.56), osman+cıK+daķınıñ (III.6.61), tilki+ciK+den (III.1.24)

Yörük: aç+cıK “azıcık” (IV.7.24), adam+cıK (IV.16.20), ıscā+cıK “sıcacık” (IV.17.22), ĩsan+cıK+lā “insancıklar” (IV.27.119), milyon+cuK (IV.27.6)

+caK, +ceK, +caķ, +cek: Daha çok küçültme ve sevgi ifadelerinde kullanılan bu ek, bir taraftan da eklendiği isme “birlikte” anlamı katar

Türkmen: āyile+ceK “ailecek” (I.4.24), sovu+caK “soğucak” (I.1.49)

Çepni: sovu+caK “soğucak” (II.9.167)

Manav: pamı+caK “pamukçak” (III.17.63)

Yörük: acı+caK “azıcık” (IV.10.63), arkadaş+caķ (IV.10.88), āşama+caK “akşamacak” (IV.12.39), āşama+ceK “akşamacak” (IV.12.8), ğoñşu+caK “komşucak” (IV.6.1), ılı+caK (IV.3.99)

+cĀz (<+cAġlz) : Bu ek de küçültme, sevgi ve zavallılık ifade eder. ğ ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlülü şekilleri meydana gelmektedir.

Türkmen: gül+cēz+im (I.3.60)

Manav: adam+cāz (III.17.28), biri+cēz+i (III.7.94), urdan+cāz+ım (III.4.157)

Yörük: biri+cēz+i (IV.3.105), bun+cāz+larıñ (IV.22.89), çay+cāz (IV.16.69), ğıs+cās (IV.24.38), on+cās (IV.20.54), ana+cāc+ım (IV.6.2). Yörük ağzındaki son örnekte ünsüz benzeşmesi sonucunda z’nin c ünsüzüne dönüştüğü görülmektedir.

+çA, +cA : Çekim eki olarak kullanılmaktayken sonradan yapım eki haline gelen bir ektir. Yapım eki olarak daha çok dil ve lehçe isimleri türetmede kullanılır. Sadece Çepni ağızlarında “ķırK+ça+lıġ” kelimesinde gelenek ismi yapmada kullanılmıştır.

Türkmen: ciñgen+ce (I.4.109), türK+ce (I.4.108), las+ça (I.4.109)

Çepni: ķırK+ça+lıġ (II.12.129)

Manav: cavır+ca (III.7.110), iñgilis+çe (III.13.91)

+cıl, +cil, +cul, +cül : İşlek olmayan bir ektir. Eklendiği ismin durumuna benzerlik ifade eder. Türkmen ağzında tek örneğine rastlanmıştır: ölüm+cül (I.3.86)

+duruğ, +dürüg, +duruğ, +dürük : Seyrek olarak kullanılan bir ektir. Araç ismi türetmede kullanılır.

Çepni: boyun+duruğ (II.3.5)

Yörük: boyun+duruğ+a (IV.21.8), bön+dürük “boyunduruk” (IV.16.51)

+mAn : Aşırılık ve benzerlik ifade eden bir ektir.

Türkmen: göca+man (I.1.12), türK+men (I.1.12)

Çepni: ılı+man+ca (II.3.128)

+ağ, +ağ : Seyrek olarak kullanılan bir ektir. Ağız bölgesinde tek örneği tespit edilmiştir.

Türkmen: top+ağ (I.3.79)

Çepni: top+ağ (II.6.84)

Yörük: top+ağ (IV.10.60)

+tı : Ses taklidi ve yansıma kelimelerden isimler türetir.

Türkmen: kışıl+tı (I.5.176), lağır+tı (I.3.163)

Çepni: fısır+tı (II.9.212)

Manav: lapır+tı+sına (III.2.178)

+gil: Akrabalık, aile ve topluluk isimleri yapar. Akrabalık isimlerine eklenirken genellikle iyelik ekinden sonra gelir.

Türkmen: anası+gil (I.1.79), ecim+gil (I.1.6)

Çepni: babası+gil+iñ (II.3.168), dedem+gil+iñ (II.9.6), ėmet+gil+iñ “ahmetgilin” (II.4.150)

Manav: dayım+gil+lē “dayımgiller” (III.6.25)

Yörük: abam+gil “ablamgil” (IV.6.127), babam+gil (IV.25.16), nenem+gil (IV.26.6)

+dA : Bulunma hali ekinin kalıplaşmasıyla ortaya çıkan bir ektir (Korkmaz, 1994a:13-14). Türkmen ağzında tek örneği tespit edilmiştir. gün+de+liKlêni “gündeliklerini, ‘ yevmiyelerini’ ” (I.5.330)

+(i)mçıl : İşlek olmayan bir ektir. Benzerlik ifade eder. Yörük ağzında tek örneği tespit edilmiştir: sarı+mçıl “sarıca”(IV.19.24)

+(i)mti : İşlek olmayan bir ektir. ēşi+mti+li “ekşimtili”(IV.7.97)

+(l⁴)ncl⁴ : Asıl sayı isimlerinden sıra ve derece ifade eden isimler türetir.

Türkmen: iki+nci (I.2.110), beş+inci (I.3.245), üç+üncü+ye (I.3.163)

Çepni: oniki+nci (II.4.12), bir+inci (II.4.194), üç+üncü (II.10.89)

Manav: üç+üncü+ye (III.11.19)

+mığ (< muğ) : İşlek olmayan bir ektir. Benzerlik ve gibilik ifade eder. Yörük ağzında tek örneği tespit edilmiştir: ğara+mığ “karamuk” (IV.9.54)

+sl (< lmsl) : Benzerlik ve yaklaşıklık ifade eden nitelik isimleri yapar. Manav ağzında tek örneğine rastlanmıştır: hamaK+sı “hamağimsı” (III.2.24)

+ırğı : İşlek olmayan bir ektir. Çepni ağızlarında tek örneği tespit edilmiştir: yad+ırğı “yadırganan”(II.1.313)

+sal : İşlek değildir. Çepni ağzında tek örneği tespit edilmiştir: ğır+sal (III.4.99)

1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-mağ, -mek, -maK, -meK: Ekin temel işlevi hareket ismi yapmaktır. Bununla birlikte bazı nesne isimleri de türetir.

Türkmen: baK-maK (I.4.59), büyüT-mek (I.3.330), ye-meK (I.1.8). Son örnekte nesne ismi yapmaktadır.

Çepni: at-maK (II.5.82), bezdir-meK (II.12.75), çalış-mağ+nan (II.12.100), de-mek (II.8.15), çaK-mağ (II.4.110). Son örnekteki işlevi nesne ismi yapmaktır.

Manav: gülüş-mek (III.11.143), harman yerlende yat-maK+lā (III.16.345), oyun oyna-maK (III.7.61), gey-meK hazır (III.7.27). Ekin son örnekteki işlevi nesne ismi yapmaktır.

Yörük: as-maK (IV.2.87), pin-mek (IV.3.93), utan-meK (IV.6.84). Yörük ağızlarındaki son örnekte görüldüğü gibi dil uyumuna aykırı olarak da kullanılmaktadır.

-mA: Fiil isimleri yapan bu ek bazen de nesne isimleri türetir.

Türkmen: çıkar-ma+da (I.3.255), ötüş-me+ye (I.3.87), pa'la-ma (I.4.56).

Şu örneklerde ise nesne isimleri türetmiştir: basdır-ma+cıK (I.5.288), diK-me (I.3.114), gözleme (I.3.51).

Çepni: bayramlaş-ma (II.1.264), biş-me (II.5.90). Şu örneklerde ek, nesne isimleri yapmaktadır: as-ma (II.3.7), gavır-ma (II.5.142)

Manav: ceyiz gör-me (III.7.81), donan-ma (III.14.44), gız-ma gızdı (III.17.137), kapı aç-ma+sını (III.14.42), ör-me (III.15.38), soğuKla-ma (III.4.66)

Yörük: at-ma+sını (IV.17.122), çek-me (IV.10.95), ēr-me (IV.5.22), yi-me iç-me (IV.13.11). Ekin şu örneklerdeki işlevi ise nesne ismi yapmaktır: bas-ma (IV.3.108), gaz-ma (IV.3.85), bezdir-me (IV.5.13)

-(y)I⁴ş: Fiile bağlı iş isimleri yapan bir ektir. Nadir olarak nesne isimleri de türetir.

Türkmen: çık-ış (I.4.20), ol-uş+umuz (I.4.53).

Çepni: al-ış+ları (II.3.38), de-y-ış+leri var (II.1.30), duy-uş+uma (II.9.78), kırtul-uş (II.10.36)

Manav: çek-ış+imis (III.8.100), çık-ış (III.5.119), kurul-uş+u (III.16.4), yara-y-ış (III.2.48), yörüş “yürüyüş” (III.5.42), döşümüS “döğüşümüz” (III.8.100)

Yörük: doğun-uş+u (IV.5.12), ed-ış+ımız (IV.7.105), ekil-ış (IV.23.45), kaç-ış (IV.26.1), gösder-ış+e (IV.20.11), ālāş “ağlayış”(IV.14.78)

-(I⁴)m : İşlek eklerdendir. Fiille ilgili hal, durum ve varlıklar ile o durum ve işten etkilenen isimler türetir.

Türkmen: dağ-ım+la (I.3.48), dil-im (I.1.139), dur-um+uñā (I.2.108), gel-im gid-im ev (I.6.114), gör-üm (I.2.72), soğ-um (I.2.75), tıql-ım (I.5.313), ulaş-ım (I.4.33), yerleş-im (I.3.5), dōmda “doğumda”(I.1.58)

Çepni: bağ-ım (II.4.124), tağ-ım “takım” (II.6.152), dil-im (II.4.96), dur-um (II.9.35), gey-im+lerden (II.1.271), öl-üm (II.1.180)

Manav: bişir-im+liK (III.1.68), dön-üm (III.16.33), soy kır-ım+ı (III.9.54), tur-um+u (III.2.3), sāmı sık-ım+ı “sağımı sıkımı” (III.1.19)

Yörük: aq-ım (IV.8.26), dāl-ım+ı “dağılımı” (IV.14.56), dik-im (IV.22.14), ek-im biç-im (IV.8.4), ol-um (IV.7.7)

(ı)k, -(i)k, -(u)k, -(ü)k, -(ı)K, -(i)K, -(u)K, -(ü)K: Ağız bölgesindeki işlek eklerdendir. Fiilin belirttiği hareketten etkilenen isimler yapar.

Türkmen: aç-ıK (I.5.28), bulan-ıK (I.3.323), del-iK+liden (I.5.320), gıy-ıK (I.6.103), kes-ik (I.5.196), yay-ıK+da (I.2.34)

Çepni: aç-ıK+cası (II.1.287), bit-ik (II.5.32), buyr-uK (II.10.86), parçalan-ıK (II.8.48), uyan-ıK (II.1.66), yay-ıK+lar (II.1.17)

Manav: bılaş-ıK (III.16.160), bit-ik (III.2.188), böl-ük (III.2.79), çürü-K+süz (III.1.65), ılı-k (III.12.43), kop-uK (III.9.52), oy-uK (III.10.56), uyan-ıK+lī “uyanıklığı” (III.3.104), yan-ıK (III.9.51).

Yörük: ayır-ıK (IV.26.39), daş-ıK “taşmış” (IV.2.75), del-iK (IV.17.97), ör-ük “öğürük, kusmuk” (IV.24.50), solu-K (IV.27.3), sovu-K “soğuk” (IV.5.69)

-(a)k, -(e)k, -(a)K, -(e)K: Fiilin ifade ettiği hareketi yapanı, fiilin mekanını ve bundan etkilenen nesneleri belirtir.

Türkmen: gaç-aK+cılıK (I.5.16), gon-aK+lardıK (I.3.113), ısla-k (I.3.61), gavla-K+lara (I.2.133), gevre-K (I.2.28), yat-aK+lı (I.5.288)

Çepni: ada-K (II.3.31), daya-K (II.9.16), gayna-K+dan (II.6.111), horTla-K (II.6.30), kayna-K+lar (II.10.85), şıkırda-K+lı (II.5.128), bıç-aK (II.9.15), gaç-aK (II.3.44), kon-aK+lama (II.10.54), dilēnizi “dileğinizi” (II.9.141)

Manav: gon-aK+cı (III.4.76), kez-eK “gezek” (III.16.62), gıcırda-K+lı (III.2.9), ölçeKcilē (III.3.9)

Yörük: buda-ķ (IV.3.108), dara-ķ (IV.9.39), ele-k+lerimiznen (IV.11.8), işle-K (IV.25.105), tekēle-k (IV.14.69), pıç-aķ (IV.3.39), süz-eK (IV.1.77), toz-aķ “tozan”(IV.1.38), patırdāmiş “padırdakmış” (IV.27.116)

-(I)n : Fiilin gösterdiği hareketi yapanı ve olanı belirten isimler yapar.

Türkmen: gel-in (I.2.67), sat-ın (I.4.12)

Çepni: sat-ın (II.2.42), yığ-ın (II.6.42)

Manav: sat-ın (III.7.45), yīn “yığın” (III.13.16)

Yörük: sat-ın (IV.17.22), yı_ı-ın “yığın” (IV.2.9)

-ğı, -gi, -ğu, -gü, -gı : Fiillerden olma ve yapma ifade eden isimlerle birlikte nesne isimleri türetir.

Türkmen: bıç-ğı+cılıķ (I.4.30), bil-gi+si (I.4.94), cız-ğı (I.5.302), çal-ğı (I.2.69), duy-ğu+suna (I.4.144), gez-gi+m (I.3.186), gör-gü+m (I.3.254), sor-ğu (I.3.280)

Çepni: gat-ğı (II.11.14), gör-ğú ve sor-ğu (II.10.68), iç-gi+si (II.5.98), say-ğı+lı (II.1.192), sev-gi+li (II.1.194), sür-ğú (II.4.90), yay-ğı (II.5.29)

Manav: bas-ğı (III.11.57), çal-ğı (III.1.70), dol-ğu (III.2.39), duy-ğu+mus (III.8.57), ger-gi (III.3.66), iç-gi+li (III.16.48)

Yörük: bıç-ğı (IV.22.12), çöz-gü (IV.5.33), ger-gi (IV.3.57), ör-gü+lü (IV.5.41), sal-ğı (IV.15.19), sür-gü (IV.17.85)

-ğa, -ge: Seyrek olarak kullanılan bu ekin Çepni ağızlarında tek örneği tespit edilmiştir: ból-ge “bölge” (II.8.2)

-gın, -gin, -gun, -gün; -kun, -kün: Türkçede yaygın olarak kullanılan bir ektir. Aşırılık anlamı verir.

Türkmen: bay-gın (I.4.55), boz-gun+nuķ (I.5.184), düz-gün (I.4.126), ol-gun (I.1.139), yañ-gın (I.1.154), yet-gin (I.5.45), yetiş-gin (I.4.167),

Çepni: aķ-ğın+cı “akıncı” (II.8.51), diñ-gin (II.4.124), duT-gun (II.6.40), düz-gün (II.1.152), eriş-gin+imiş (II.9.47), ğar-ğın+ıdı “kargın idi” (II.4.139), küs-kün+nük (II.7.34)

Manav: bas-ğın (III.2.159), dar-ğın (III.9.6), diz-gin+e (III.7.68), tut-ğın+du (III.6.10)

Yörük: öl-gün dur-ğın (IV.23.30), tut-ğın+sa 8IV.6.94), yañ-ğın (IV.8.74)

-ğan, -gen, -ğan, -ğen, -fan(<-ğan): Aşırılık anlamı katan isimlerle birlikte alet isimleri de türetir.

Manav: alış-ğan (II.1.167), dir-gen+nerine “dirgenlerine” (II.4.112) solu-ğan+nıK “soluganlık” (III.4.65)

Yörük: ğoru-gen “korugan” (IV.25.30), unuT-ğan+ıs (IV.22.168), solu-fan+nıK “soluganlık” (IV.13.1). Son örnekteki eke sadece Yörük ağzında rastlanmıştır.

-(I⁴)cı⁴ : Anlama aşırılık ve devamlılık katmakla birlikte bazen meslek ve uğraşı isimleri de türetir.

Türkmen: dilenci (I.3.271),götür-ücü (I.4.156), kaç-ıcı+lar (I.4.114), öğrenci (I.4.166), tüket-ici (I.4.66)

Çepni: araşdır-ıcı (II.8.27), ğoru-cu (II.6.77), kes-ici+l̄inen “kesicikle” (II.6.64)

Manav: al-ıcı+sı olur (III.12.73), ser-ici+lere (III.14.52), tütün dik-ici (III.9.11)

Yörük: dik-ici+leri (IV.7.60), ver-ici (IV.21.5), yırt-ıcı+dır (IV.2.35)

-ç : Dönüşlü fiillere getirilen bu ek daha çok yapan, yapılan ve hareket halini belirtir.

Türkmen: inan-c+ımız (I.5.205)

Manav: sevin-ç (III.17.123)

-aç, -eç : İşlek olmayan bir ektir. Fiillerden araç ismi yapar. döv-eç+nen “döveçle” (IV.14.104), tok-aç (III.16.155)

-I⁴ : Bu eklerin bir kısmı Eski Türkçedeki -lg ekinden, bir kısmı da zarf-fiil ekinin kalıplaşmasıyla ortaya çıkmıştır.

Türkmen: dağ-ı+sız (I.2.108), dol-u+su (I.2.131), yat-ı (I.5.289), yazıl-ı+ymış (I.4.119)

Çepni: biş-i (II.7.97), çek-i (II.9.38), dikil-i (II.5.179), dürül-ü (II.10.92), ğósder-i (II.10.75), kórķ-u (II.1.151), öl-ü (II.9.162), uydur-u (II.2.6), yazıl-ı (II.10.124)

Manav: asıl-ı (III.14.62), cız-ı+ya (III.13.80), daķ-ı+lı (III.2.96), ğoş-u+lā (III.5.34), sayıl-ı (III.17.106), yat-ı+dan (III.3.178)

Yörük: çek-i (IV.17.73), dik-i+li (IV.2.40), kākıl-ı (IV.18.6)

-tl⁴ : İşlek bir fiilden isim yapma ekidir. -n ile biten fiil gövdelerine eklenen bu ek, yapanı ve yapılan nesneyi belirten isimler yapar.

Türkmen: sıkın-tı+lar (I.3.52), oku-ntu (I.2.93), yaşa-ntı+ynan (I.4.50)

Çepni: çekin-ti (II.2.32), okun-tu (II.12.192), yaşa-ntı+yı (II.1.22)

Manav: oku-ntu (III.1.72), sıkın-tı+da (III.16.96)

Yörük: ėlen-ti+lerimis (IV.2.58), sōlen-ti (IV.6.87), üzün-tü (IV.24.32)

-sl (<-Asl): Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan -Asl sıfat-fiil ekinin kalıplaşmasıyla oluşmuş bir ektir. Çepni ve Manav ağızlarında aynı örnekte tespit edilmiştir. giysi (II.6.152), keysi (III.15.43),

-sl (<-sıg): Eski Türkçe döneminden kalan bu ek “Geleceğe yönelik ihtiyaç ve gereklilik” bildirir (Korkmaz, 2003a:105). yatsıdan (III.4.76)

-anaK, -eneK : İşlek olmayan bir ektir. Türkmen ve Çepni ağızlarında aynı kelimelerde tespit edilmiştir:

görenēmiznen “göreneğimizle” (I.3.1), gelenēmiznen “geleneğimizle” (I.3.1); gel-eneK+lerimis (II.1.4), gör-eneK+lerimiz (II.1.19)

-amaK, -emeK : İşlek değildir. Fiillerden nesne isimleri türetir.

Manav: ğaç-amaK dirlē (III.3.153), otur-amaK yeri (II.9.134)

Yörük: ğaç-amaK (IV.7.14)

-ce : Soyut isimler türeten bu ek genellikle -n ile biten fiil tabanlarına eklenir.

Türkmen: ėlen-ce “eğlence” (I.6.4)

Çepni: eylen-ce+lerini “eğlencelerini” (II.7.32)

Yörük: düşün-ce (IV.18.15), güven-ce+m (IV.8.41)

-cağ, -cağ : İşlek olmayan bir ektir. Fiillerden araç isimleri türetir. Türkmen ve Yörük ağzında aynı örnekte rastlanmıştır: salın-cağ (I.4.131), salıncağ (IV.12.76)

-ebe : İşlek olmayan bir ektir. Çepni ve Yörük ağızlarında aynı örneklerde rastlanmıştır. göç-ebe-liKle (II.7.141), göç-ebe-ciliK (IV.6.29)

-eleK, -elek, -elik, -eliK : İşlek olmayan bir ektir. Tüm ağızlarda aynı örnekte tespit edilmiştir.

Türkmen: çök-eleG (I.1.56)

Çepni: çök-eliK+leri (II.5.35)

Manav: çök-elek (III.12.55)

Yörük: çök-elik (IV.9.88)

-dl⁴ : Görülen geçmiş zaman ekinin kalıplaşmasıyla oluşan bir ektir.

Türkmen: hasan böl-du “hasan boğuldu” (I.3.329)

Manav: su_çıK-dı+nıñ (III.2.37)

Yörük: gün dō-du+da “gün doğusunda”(IV.6.44), gō-dü+lē “gördüler, tecrübeler ” (IV.16.148), hasan böl-du+yu (IV.27.50)

-(A)r : Sıfat-fiil ekinin kalıplaşmasıyla oluşmuş bir ektir (Korkmaz, 1994a:51).

Türkmen: çekimse-r (I.4.24)

Çepni: göze-r-lersin “gözerlersin”(II.6.52)

Yörük: göze-r-i “gözeri” (IV.1.75)

-a : Türkçede nesne ve yer ismi yapmada kullanılan bu ek, zarf-fiil ekinin kalıplaşmasıyla oluşmuştur (Korkmaz, 1994a:60). Yörük ağızlarında tek örneği tespit edilmiştir. bi çala “bir defa, bir kez” (IV.23.6)

-(i)t : Fiilin anlamıyla ilgili nesne türetir. Manav ağzında tek örneği görülmüştür. bin-it yapāsıñ (III.17.129)

-mıK : İşlek olmayan bir ektir. ğıy-mıK “kıymık” (IV.12.4)

-beç (<-meç); -meş (<-meç): Fiillerden nesne isimleri türetir. İşlek bir ek değildir. eymeşini “eğmecini” (IV.5.45), bulambecini “bulamacını” (IV.6.63)

-ay : Yeni bir ektir. Türkmen ağzında rastlanmıştır. ol-ay olmuş (I.4.3)

-(i)nci : İşlek olmayan bir ektir. Yörük ağzında rastlanmıştır. bit-inci+de “sonuncuda” (IV.27.78)

-ış (<-ıç) : Süreklileşme olayı sonucunda oluşmuş bir ektir. dal-ış+lıdı “dalıçlıydı” (III.5.52)

-ş (<-ç) : Dönüşlü fiil gövdelerine gelerek o hareketle ilgili isimler türetir. Çepni ağzında tespit edilmiştir: bilin-ş+lı “bilinçli” (II.9.86).

1.3. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+IA-, +nA- : En işlek isimden fiil yapma ekidir. Ek başındaki I ünsüzünün ünsüz benzeşmesiyle n’ye dönüşmesi bölge ağızlarının tamamında yaygındır.

Türkmen: ğav+la-Klara “kavlaklara” (I.2.133), ğonaK+la-rdıK (I.3.113), ğov+la-mācaKsıñ “kovlamayacaksın” (I.4.147), beK+le-rsıñ (I.3.186), diñ+le-mēceKsıñ (I.4.147), göz+le-me (I.3.51), iş+le-yennen (I.5.112)

Çepni: geniş+le-diyle “genişletiyorlar” (II.7.130), gözer+le-rsıñ (II.6.52), ince+le+me (II.10.2), iz+le+dim (II.5.164), aydın+na+tırıs (II.10.17).

Ek ünlüsü bir örnekte geniş zaman eki önünde uzamıştır: çapa+lā-rıK “çapalarız” (II.11.32).

Manav: çat+la-TdıK (III.5.33), denK+le-şmiyumuş (III.4.156), hoP+la-dı (III.4.51), kül+le-me (III.3.68), maya+la-rıs (III.12.4), diñ+ne-rim “dinlerim” (III.16.160), ün+ne-mē “ünlemeye” (III.3.49)

Manav ağzındaki bazı örneklerde geniş zaman ekinin düşmesinden dolayı yapım ekinin ünlüsü uzamıştır. Yörük ağzında da görülen bu örnekler, bu iki ağız için karakteristik olmalıdır. biKlālēmīş “beklerlermiş” (III.7.102), duzlālādı “tuzlarlardı” (III.7.82), ellēsıñ “ellersin” (III.12.35), boncuKlāsıñ “boncuklarsın” (III.5.852).

Yine gerileyici ünlü benzeşmesiyle meydana gelen şu örnek Manav ağızlarına mahsus bir kullanım olmalıdır. hamlodō “hamlatıyor” (III.3.72).

Yörük: ara+la-mış (IV.26.43), çıkı+la-dım (IV.27.7), gış+la-rlarmış (IV.8.6), göz+le-me (IV.6.56), nenni+le-rsñ (IV.24.59), uzun+na-ma (IV.9.108), ün+ne-rlē (IV.3.117).

Bu örnek de sadece Manav ve Yörük ağızlarında görülen bir biçimdir. ikilēdiK “ikilerdik” (IV.17.39).

+(A)l- : Genellikle nitelik isimlerinden fiiller türeten bir ektir.

Türkmen: az+al-dı (I.5.317), diñ+el-ir “dikelir” (I.5.339), düz+el-dim (I.5.7)

Çepni: bol+al-dı (II.12.113), boş+al-tırıs (II.7.7), çov+al-dı (II.3.93), dik+el-diler (II.7.51), ince+l-ir (II.6.50)

Manav: dar+al-dı (III.5.55), zor+al-dı (III.16.78)

Yörük: çoğ+al-dı (IV.23.39), ğıd+al-dı (IV.22.75), katı+l-dırıs “katılaştırırız” (IV.1.61)

+A- : İsimlerden olma veya yapma ifade eden fiiller türetir.

Türkmen: dil+e-nçi (I.3.271)

Çepni: ad+a-rsañ (II.12.135), ğap+a-dıyım (II.7.112), el+e-di (II.9.229)

+(A)r- : Genellikle renk isimlerinden fiiller türetmede kullanılan bu ek bazen de olma ve yapma ifade eder.

Türkmen: ev+er-eceK (I.1.24)

Manav: güv+er-i “göğeri” (III.1.1)

Yörük: ev+er-diK bāk+ar-dıdıK “everdik barkardık idi” (IV.16.30), sara+r-dıK (IV.7.47)

+dA- : Ses taklidi isimlerden fiiller türetir.

Türkmen: ğımıl+da-damassñ (I.2.145)

Çepni: şıkır+da-Klı (II.5.128)

Manav: ğıcır+da-Klı (III.2.9), patır+da-Klı (III.2.96)

Yörük: ışıl+da-da (IV.7.65), kıpır+da-ma (IV.7.12), patırdāmış “patırdakmış” (IV.27.116)

+ıK-, +iK-, +uK-, +ük-, +ıK-, +ik-, +uK-, +ük-: Oluş bildiren fiiller türetir.

Türkmen: ac+ıK-mış (I.3.238), bir+iK-dirdi (I.3.66), göz+ük-üP duru (I.3.231)

Çepni: bir+iK-dirisñ (II.8.64)

+IAAn-, +nAn- : +IA- ekinin -n- dönüşlülük ekiyle genişletilmiş şeklidir (Akalin, 1995:92-105). Ağız bölgesinde ünsüz benzeşmesinden dolayı ek başındaki l ünsüzünün n ünsüzüne değişmesi yaygındır.

Türkmen: del+len-irdi “delilenirdi” (I.3.79), ev+len-di (I.2.66), iP+len-di (I.2.66)

Çepni: can+nan-acaK (II.9.162), meyil+len-din “meyillendi” (II.9.156)

Manav: can+nan-ır (III.11.50), gönül+le-nir (III.5.89), sahal+lan-mış (III.17.22)

Yörük: mereK+len-iyor (IV.27.119), zebeP+len-üz “sebepleniyoruz” (IV.3.62)

+IAş- : +IA- ekinin -ş- işteşlik ekiyle genişletilmiş şeklidir.

Türkmen: güzel+leş-di (I.4.59)

Çepni: iri+leş-di (II.4.16), söz+leş-iller “sözleşirler” (II.7.33), sūni+leş-mış “sunileşmiş” (II.10.6), yardım+laş-ma (II.4.117), yer+leş-diK (II.5.206)

Manav: der'+leş-elim (III.17.120), hamır+leş-ir (III.3.131), katı+leş-di (III.4.174), toka+leş-irler (III.7.50)

Yörük: usda+laş-dıK (IV.1.20), yer+leş-iyulā (IV.19.11)

+i- : İşlek olmayan bir ektir. İsimlerden olma ve yapma ifade eden fiiller türetir (Banguoğlu, 2004:210-211). Türkmen ağızında tek örneği tespit edilmiştir. zeñgin+i-di “zenginleşti” (I.3.312)

+ğır- (<+kır-) : Yansıma kelimelerden fiiller yapar. fış+ğır-mā “fışkırmaya” (III.2.32)

+sA- : Bir şey istemek anlamı taşıyan fiiller türetir. su+sa-mış (IV.23.118), beñ+se-di “benimsedi” (IV.27.68)

+(I⁴)msA- : Olma ve yapma bildirir. Kullanımı yaygın değildir. Türkmen ağızında tek örneği tespit edilmiştir: güçü+mse-di “küçümsedi” (I.3.146)

+ala- : İşlek olmayan bir ektir. top+ala-rıs (IV.22.92), top+ala-k (IV.10.62)

1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-(I⁴)n- : Ağız bölgesinde yaygın olarak kullanılan bir fiilden fiil yapma ekidir. Ekin işlevleriyle ilgili örnekler şunlardır:

Dönüslü Çatılı Fiiller Meydana Getirir.

Türkmen: daya-n-ırım (I.1.126), ğatarına yede-n-iyu (I.3.179), hasdala-n-dı (I.1.82), iPlē-n-di (I.2.66).

Çepni: ara-n-ıy1 (II.4.71), ğapıya daya-n-mış (II.6.22), giy-in-mış (II.7.64)

Manav: duygula-n-ī (III.5.86), gey-in-ō “giyiniyor” (III.3.173), gönülle-n-ir (III.5.89), gör-ün-müş (III.4.40), tasla-n-ıyumuş (III.6.33), yuvarla-n-ī mubāreK canım (III.1.29)

Yörük: al бүрү-n-üyor (IV.12.86), çuvalları sar-ın-dım (IV.16.108), duraKla-n-dı (IV.27.108), evinde yak-ın-ır (IV.14.78), gey-in-ir gelini ğızı (IV.8.110), hava bi buluTla-n-dı (IV.25.58)

Edilgen Çatılı Fiiller Meydana Getirir.

Türkmen: çocuK böyle ğırKla-n-ır (I.3.166), gelin al-ın-ır (I.2.84), mühürü al-ın-mış (I.4.15), ye-n-ir (I.2.133)

Çepni: eKmeKle-n-irdi (II.2.29), ğapı ğapa-n-ır (II.12.28), ğoyunnar da çal-ın-mış (II.10.144), hayvan besle-n-ir (II.2.4), ye-n-ib_çiliyudu (II.6.79)

Manav: bayramlıKlā al-ın-ū (III.14.39), biri yaPmış de-n-di (III.14.10), ğıza ni al-ın-ceKse (III.8.112), para toPla-n-ır (III.1.52), sofrā hazırla-n-ır (III.12.60), söz al-ın-dı (III.2.57)

Yörük: asālat ara-n-ırdı (IV.8.50), aynı sātDa ğo-n-dulā yerlerine (IV.24.31), aş tüke-n-di (IV.16.142), davıl çal-ın-ır (IV.6.79), harman al-ın-ıy1 (IV.13.16)

-(I⁴)l- : Bölge ağızlarında işlek bir fiilden fiil yapım ekidir. Ekin işlevleriyle ilgili örnekler şunlardır:

Dönüslü Çatılı Fiiller Meydana Getirir.

Türkmen: dik-il-iviridiK (I.3.62), gelin_urda süz-ül-ürkene (I.2.73), ğoyunuñuz yay-ıl-sıñ (I.3.275), yor-ul-du (I.3.85)

Çepni: ayr-ıl-dıñ (II.4.19), sar-ıl-ıllar (II.7.45)

Manav: beygırlē yay-ıl-ıyumuş (III.8.26), ğas-ıl-dı (III.5.66), ğır-ıl-dıK başında (III.1.93), dūne ğat-ıl-dım (III.9.27), insannā dik-il-di (III.1.33)

Yörük: ālam sar-ıl-ır (IV.14.66), çetelē dōru-l-muş (IV.6.6), ğansere dut-ul-du (IV.16.33), sivri-l-di (IV.16.126), sōna ayr-ıl-dı (IV.12.92)

Edilgen Çatılı Fiiller Meydana Getirir.

Türkmen: evel gez-il-iyudu (I.2.94), añ-ıl-ı “anıılır” (I.1.1), ğanı saç-ıl-dı (I.3.228), ğafa dik_ortalı ayr-ıl-dı (I.3.261), ğapı ört-ül-dü mü (I.2.140), kışıl-tı duy-ul-uyu (I.5.177), okuntu dağ-ıl-ır (I.2.96), su iç-il-mes (I.2.141)

Çepni: bayraKlar çek-il-irdi (II.7.68), böyüKler say-ıl-ırdın (II.9.214), ceyizler as-ıl-ır (II.6.127), çam ek-il-di (II.12.112), damızlıK_ıat-ıl-ır (II.3.129), dúvled böyle ğur-ul-muş (II.3.78)

Manav: bōle yazılmış (III.17.47), görüldü burda (III.9.44), keşgeK yapılır (III.3.145), köylü dāvet_ edilir (III.8.46), susam denilen (III.13.21), sös kesildi mi (III.8.43)

Yörük: āşam gid-il-mēceK (IV.9.120), bunnara baK-ıl-madı (IV.25.44), geri dön-ül-mes (IV.15.35), niKā gid-il-irdin (IV.6.82), sürmesine doy-ul-mazdı (IV.9.100), zorunan otur-ul-urdun (IV.6.85), harman sür-ül-üyu (IV.9.46)

-(I⁴)ş- : İşteşlik ve oluş bildiren fiiller türetir.

Türkmen: dāl-iş-ıyular (I.1.118), ulu-ş-maya durdula (I.3.107)

Çepni: dey-iş-dik “deyiştik” (II.3.138), bayramlarda toPla-ş-ırdı (II.1.244), dut-uş-uyular “tutuşuyorlar” (II.5.171)

Manav: bunnā bires çat-iş-mışlā (III.8.59), gül-üş-düK (III.11.146), çek-iş-medim (III.3.119), tep-iş-ir (III.5.72)

Yörük: āle-ş-irkene (IV.6.93), küs-üş-müşlē (IV.6.144), otur-uş-acaKla (IV.17.6), gençler topla-ş-ır (IV.18.41), millet topla-ş-ıyor (IV.12.74)

Oluş bildirmesiyle ilgili örnekler şunlardır: elliden sōna yet-iş-di (I.4.48), çiçeK sōna gel-iş-di (III.13.3), ben er-iş-dim (IV.17.110), bi ekle-ş-iyu (IV.17.154)

-DI⁴r-: İşlek bir fiilden fiil yapma ekidir. Ekin işlevleriyle ilgili örnekler şunlardır:

Oldurgan Çatılı Fiiller Meydana Getirir.

Türkmen: dol-dur-uyus (I.4.84), en-dir-me (I.2.88), gez-dir-diler (I.1.129), ğoş-dur-uduK (I.2.73), öl-dür-müşler (I.3.234), sol-dur-usuñ (I.5.60)

Çepni: biriK-dir-isiñ (II.8.64), ğarış-dır-ıdıK (II.5.26), in-dir-rik (II.5.10), uy-dur-muş (II.1.207), yetiş-dir-dim (II.1.119)

Manav: bez-dir-me (III.7.53), bin-dir-dilē (III.4.30), dol-dur-dum (III.10.16), in-dir-is (III.6.15), sıkış-dır-ıñ (III.2.32)

Yörük: dur-dur-mī (IV.7.1), evlen-dir-dīdiK (IV.16.32), ğız-dır-ıdıK (IV.10.59), ğon-dur-usuñ (IV.1.1), yanaş-dır-ıyu (IV.21.11)

Ettirgen Çatılı Fiiller Meydana Getirir.

Türkmen: al-dır-rık (I.2.66), aT-dır-caK (I.3.196), gey-dir-iller (I.2.68), kes-dir-isiñ (I.1.55), ölç-dür-düm (I.1.123), elini öP-dür-ü (I.2.78)

Çepni: al-dır-ıyık (II.2.3), çek-dir-rik (II.4.7), diK-dir-iyular (II.6.68), et-dir-rim (II.6.64), oğu-dur-uz (II.1.185), ver-dir-emiyum (II.1.106)

Manav: böl-dür-dü (III.4.140), çal-dır-dım (III.10.17), yap-dır-cīn (III.4.149), yaz-dır-mış (III.2.182), yi-dir-meg_çin (III.1.83)

Yörük: çek-dir-iyuz (IV.17.72), қаP-dır-dılā (IV.27.64), saT-dır-mazlādı (IV.22.18)

-dAr- : Oldurgan çatılı fiiller türetir.

Türkmen: dön-der-idik (I.2.53)

Çepni: aķ-dar-ılmıyu (II.1.21), dön-der-isiñ (II.6.49)

-I⁴r- : Oldurgan çatılı fiiller türeten işlek bir ektir.

Türkmen: bat-ır-ısiñ (I.1.52), doy-ur-uruK (I.1.39), düş-ür-üsüñ (I.1.6), yet-ir-diñ mi (I.3.177)

Çepni: bit-ir-emezdi (II.4.141), geç-ir-Tdi (II.3.142)

Manav: aş-ır-ı (III.5.36), biş-ir-imliK (III.1.68), tüş-ür-ü (II.5.72)

Yörük: bit-ir-ū (IV.7.19), yat-ır-dīdım (IV.16.121)

-Ar- : Oldurgan çatılı fiiller türetir.

Türkmen: çık-ar-dılā (I.3.235)

Çepni: çık-ar-dım (II.1.119)

Manav: çık-ar-ıyus (III.15.19), ğız-ar-ıyu (III.14.13), uñ-ar-Tlamā “onartmaya” (III.4.82)

-(I⁴)t, -(I⁴)T, -(I⁴)d- : Bölge ağızlarında kullanılan işlek bir ektir. Ekin işlevleriyle ilgili örnekleri şunlardır:

Oldurgan Çatılı Fiiller Meydana Getirir.

Türkmen: bār-d-ırlar (I.2.93), baḡ-ıT-dıK (I.1.125), ḡayna-d-ırsıñ (I.1.55), ḡımıl-da-d-amassıñ (I.2.145), ḡuru-d-uruK (I.1.44), ısı-d-ırsıñ (I.1.40), yörü-d-üñ (I.1.128)

Çepni: düzel-d-en (II.12.37), eşgi-T-meyis (II.7.4), ḡabar-t-ma (II.7.103), ḡayna-d-ırdı (II.3.51), ılı-T-ma (II.5.80), inçel-d-eceK (II.4.110), oḡu-T-dum (II.1.9)

Manav: eri-T-cek (III.17.77), otur-d-uvumuş (III.4.118), parla-d-ōñ (III.3.32), su aḡ-ıd-ırım (III.12.45)

Yörük: böyü-t-dük (IV.16.50), eri-t-iyudu (IV.5.10), ḡızar-d-ıyulā (IV.17.119), ḡuru-d-urduḡ (IV.10.52)

Ettirgen Çatılı Fiiller Meydana Getirir.

Türkmen: geçir-d-ivêrdik (I.1.59), toPla-d-ırdı (I.6.35)

Çepni: ḡapa-d-ıyım (II.7.112)

Manav: bu günnerimizi ara-T-masıñ (III.7.113), çıkar-’-ma (III.2.113), getir-T-dim (III.3.75), tanı-t-ülē (III.2.194)

Yörük: urda işle-d-ir gelirdik (IV.6.126)

-AIA-: Hareketin bir süreç halinde tekrarlandığını bildirir.

Türkmen: ḡov-ala-mışla (I.4.4), öv-ele-rik (I.1.52)

Çepni: ek-ele-rim (II.7.106)

Manav: ov-ala-rız (III.3.132), sar-ala-nıñ (III.3.53), sep-ele-rim “serpelerim” (III.12.52)

Yörük: ov-ale-ris (IV.2.64)

-re- : İşlek olmayan bir ektir. Türkiye Türkçesi yazı dilinde kükre- ve titre- fiillerinin dışında kullanılmayan bu ekin Manav ağzında tek örneğine rastlanmıştır. deP-re-mez (III.5.120)

1.5. Pekiştirme Ekleri

Genellikle zarf-fiil eklerinin, zarfların, bağlaçların, edatların ve nadir olarak da ünlemlerin sonuna gelerek, eklendiği yapının işlevini kuvvetlendirir.

+ce

Manav: gözēl+ce+ce (III.4.173), ço-on+ca+sı götürüyuz (III.10.84),

Yörük: bol+ca+ca (IV.2.3), an+ca+ca (IV.22.116)

+cik

Türkmen ağzında tespit edilmiştir. ğaybeTdiK hindi+cik (I.3.14), diyular hindi+cik (I.3.126)

+A

Türkmen: yapmadan+a (I.3.290), ālarķan+a (I.3.194), belenirken+e (I.3.145)

Çepni: su ğuymadan+a (II.2.47), durmadan+a (II.2.37), derken+e (II.1.80), gelirken+e (II.10.15), yaşarķan+a (II.9.59), oluķan+a (II.12.201)

Manav: çekēken+e (III.11.29), gidēken+e (III.15.42), ğılāķan+a (III.7.118)

Yörük: āleşirken+e (IV.6.92), çocuķken+e (IV.6.46), yōķana (IV.21.58).

+i

Türkmen: hem+i adını vurdu hem+i havlasını yaPdı hem+i ıkrarırını aldıla (I.2.135), hem+i are’lī hem+i emmisi (I.5.348), hem+i emmisi hem+i ğaynatası hem+i müsēbi (I.5.283)

Çepni: düne ğadar+ı (II.7.139), yola ğadar+ı çıkarır (II.4.129)

Manav: hem+i cambas hem+i atçdı (III.5.40)

+u

Yörük ağzındaki bir şimdiki zaman şeklinde şahıs ekinden sonra anlamı kuvvetlendirmek için getirilmektedir: bilmōrun+u “bilmiyorum ki” (IV.12.123)

+(l)m

Türkmen: mēr+im sas çalan (I.3.136),

Çepni: halbuķsa+m burda (II.1.158)

+n

Türkmen: bıķcıyna+n (I.2.5), dēnēn+ne+n (I.1.131), benim dūnūm bile+n (I.5.331), yatıya bile+n ğiTdik (I.5.290), **+n > +m:** görmüyum ķu+m ben (I.1.92)

Çepni: davılına+n orķuna+n yapılır (II.11.24), ipine+n biçiyler (II.5.23), erkeklerde bile+n (II.7.85), tanımıy kı+n (II.4.118), annatırdı+n (II.9.111), gelirdi+n (II.12.3), ğonuşurdu+n (II.3.88), ağlardı+n (II.3.88), pişerdi+n (II.12.23), kendimize ğada+n (II.5.22), şura ğada+n (II.7.86)

Manav: arabıyle+n kitdik (III.4.85), arabiy+ne+n öküz arabasınna+n (III.1.7), diyu kıu+n ölüm (III.6.66), çalarlādı+n (III.6.22), derlēdi+n (III.8.54), idārecilik ğadā+n (III.16.35)

Yörük: düven+ne+n (IV.9.17); sopay+na+n (IV.12.35), dedilē ki+n diyu (IV.6.13), ētiyarĩn biri demiş ki+n, çĩnemēn çĩnemeñ (IV.17.32), yüzbaşı baña dedi ki+n hadĩ_dedi (IV.1.20), ba'mış kı+n geliñ ğız (IV.6.49), suyu bile+n yinidi (IV.10.74), çulları bile+n doķurduķ (IV.22.131), annadırdı+n (IV.6.46), derdi+n (IV.6.85), olurdu+n (IV.5.17), sabā ğadā+n (IV.17.40), yarı yerine ğadā+n (IV.17.18), bu sinime ğadā+n (IV.27.37) baTdı ğā+n (IV.6.122), **+n > +m:** bilemem ki+m orĩ bilemem (IV.1.1)

+ın +in, +ĩn

Türkmen: aman+ĩn yoķ derimiş (I.3.348), *ğaçalım-ĩn, *vuralım-ĩn

Manav: siz de artıķ+ın (III.13.29), durām+ĩn (III.2.139), yiyēm+ĩn (III.11.136).

Yörük: anasını ğā_+in diyvimeñ (IV.6.12), kaç çeşit oluyu ğā_+in unnā (IV.5.18), gidēm+ĩn (IV.6.70)

+k , +uķ

Türkmen: āyile+ce+K (I.4.24), almayınca+ķ (I.3.34), gelince+K (I.3.33), deyincek (I.3.261), enince+k (I.3.307), verince+k (I.3.266)

Çepni: nece+G_alalım (II.3.162), gelinci+K (II.5.115)

Manav: şindi+k artıķ ne bilem (III.16.74), tāmın idiyum ğāri+k (III.6.35), masırafları anca+ķ ğapadır (III.16.130)

Yörük: ma_alle+ce+k (IV.6.119), ğāri şinci+K (IV.5.93), şimdi+k ta esgiden (IV.8.115), hinci+k (IV.20.11), ğız ğāri+k (IV.6.91), bıraķıyon+uķ (IV.27.25), deyon+uķ (IV.27.27)

+nA

Çepni: gāveciye de ki+ne (II.12.158), peynirden bile+ne dat alamıyu (II.9.257)

MANAV: usul+ca+na (III.5.107)

+nAll

Edremit'e bağlı bir Yörük köyü olan Yaşyer köyünde tespit edilmiştir: bubasına demiş ki+neli (IV.23.144), dēyoru ku+nalı (IV.23.126)

+nalıK Eki: Yörük ağzında tespit edilmiştir: de_ a+nalıK “deha” hurda yoğarda (IV.16.70), di_ ha+nalıK u da işde (IV.16.26),

+li Eki

Yörük: bundan keri+li “bundan sonra” (IV.13.25)

+mA Eki

MANAV: eyi+ce+me güzel oldu mu (III.8.91)

+s, +S, +z Ekleri

Türkmen: çökünce+z (I.5.7), gelince+z (I.4.59), yakınnayınca+z (I.1.58), düşüncē+z (I.1.64).

Çepni: varınca+S (II.12.131), ölüncü+s (II.9.69), verinci+s (II.9.201), yerleşinci+S (II.9.123)

+nlk Eki : Edremit'e bağlı bir Yörük köyü olan Yaşyer köyünde tespit edilen şekillerdir: gidemediKcē+niK (IV.23.19), giTdiKcē+nıK (IV.23.60)

2. İsimler ve İsim Çekimleri**2.1. Çokluk Eki : +IAr, +IA, +IĀ; +nAr, +nA, +nĀ**

Aynı türden birden çok varlığı göstermek için kullanılan bir ektir. Ekin Balıkesir ağızlarındaki kullanımı, diğer Anadolu ağızları ve yazı dili ile benzerlik gösterir.

Balıkesir ağzında yazı diline göre farkı, değişken şekillerinin (allamorf) fazla olmasıdır. Bu, ek başındaki I ünsüzünün kendisinden önceki n'ye dönüşmesi olarak tezahür etmektedir. Bazen ek sonunda bulunan r ünsüzünün kaybolması, ekteki geniş ünlüyü uzatmaktadır.

Çokluk eki ağız bölgesinde isimlere çokluk anlamı verme işlevinden başka sınıf, grup ve kategori ismi yapma, kişi zamirleri üzerinde anlamı

kuvvetlendirme ve abartı bildirme gibi işlevlerde kullanılmıştır. Ekin işlevleriyle ilgili örnekleri şunlardır:

Sınıf, grup ve kategori bildirir.

Türkmen: +IAr: araP+lar dinen (I.4.3), acamı şofor+lar şeyindeydi (I.4.97), ğavlaK+lar+a geTdiK (I.2.133), aPdi+ler var (I.3.8), genş+ler keser (I.1.43), necibe tēze+ler (I.3.102), **+IA,+IĀ:** esgi adam+la (IV.5.23), halı_oCa+la (I.4.214), ğoc_ārı+lā (I.3.293), ceber+le sülālesi (I.3.47), **+nAr:** hacı hasan+nar+ıymış (I.4.6), **+nA:** türKmen+ne “türkmenler” (I.3.137)

Çepni: +IAr: babam+lar falan (II.1.91), ekiz_alı+lar olarak (II.10.50), burda laz+lar varıymış (II.8.50), bizde böyüK+ler yanar (II.1.99), çeLebi+ler+liyi (II.4.196), **+ nAr:** osman+nar kıyından (II.4.59), gelen göçmen+ner (II.5.199), mantıfın+nar “montofonlar” çıKdı (II.2.15), kıaraman+nar (II.9.103), iş veren+ner+den (II.6.62)

Manav: +IAr: osmannı+lar bu şēri (III.17.13), şu bizim yunus+lar yabancı+lar (III.17.107), **+IĀ:** umur+lā vā (III.8.71), baK_ğal_āmeT+lē yaPmış (III.16.15), dayımgil+lē (III.6.25), erkek+lē+miz (III.12.59), **+nĀ:** kadın+nā evde hazırlanır (III.12.60), rāmeTli hasan pelevan+nā vādın (III.16.13), üsen+nē+ñ (III.17.1)

Yörük: +IAr: manav+lar dā önce (IV.19.1), sosyeti+ler (IV.9.27), **+IĀ:** anam+lā da güzel annadırlā (IV.6.29), anamgil+lē gömüş (IV.16.158), ayğaz+lā vā hindi (IV.5.71), baTdal+lā razı_ossuñ (IV.16.20)

+nAr: hinci hanım+nar evin_çinde (IV.18.5), kadın+nar bizim sırtınnan (IV.2.19), tos kıoparan+nar (IV.8.116), **+nĀ:** ciñgen+nē+ñ ğalbırı (IV.3.67)

Kişi zamirleri üzerinde anlamı kuvvetlendirir.

Türkmen: +IAr: siz+ler+e ömür (I.4.84), āç biçmeK mi biz+ler (I.5.300)

Manav: +IĀ: yāni u şīlē yoK biz+lē+de (III.2.20), biz+lē añlamīs (III.7.23), siz+lē serbes gezūñus (III.4.112), emme biz+lē ni bilēm (III.7.98)

Yörük: : +IAr: biz+ler baK_ūsīn bey (IV.3.44), sōna biz+ler ana baba dedik (IV.8.24), **+IĀ:** asālat aranırdı biz+lē+de (IV.8.50), biz+lē de işde günümüz bugünēmiş (IV.16.46)

Abartı bildirir.

Türkmen: +IA,+IĀ: esgi türKmennik+le (I.5.248), añkara+lā+da (IV.6.10), dut dere+lē+nde (I.5.298), **+IAr:** ğarşı+lar+da hiç gördüñ mü (I.3.126), hindi dünya+lar

ossa (I.3.306), sıkıntı+lar (I.3.52), o devir+ler+de (I.4.35), sene+ler+ce (I.5.63),

+nĀ: ğazan+nā+nan (I.2.62)

Çepni: +IAr: ay+lar+ca (II.1.204), ğuzu+lar keseller (II.3.47), ğoşğos+lar yapardığ (II.2.25), kötü yol+lar+a (II.1.169), o bayram+lar biTdi (II.1.215), keşgeK+ler vurulur (II.6.69), sel+ler gibi aĥıyı (II.4.67), **+nAr:** bu ğün+ner (II.1.47), bu zaman+nar (II.5.143), şākir_ānñ ğan+nar+ı (II.4.68)

Manav: +IAr: bayır+lar+a oduna kitmişlē (III.10.3), seferberliK+ler (III.17.12), tōbe+ler ossuñ (III.3.178), **+IĀ:** dere boy+lā+nda (III.16.118), harman yer+lē+nde yatmaK+lā (III.16.34), tınaz ğarışdırmaK+lā (III.16.34), turşu+lā ğurarıs (III.3.126), **+nĀ:** ğazan+nā dolusu (III.14.23)

Yörük: +IAr: dā+lar+a giderdiK (IV.6.26), eziyet+ler ederlermiş (IV.7.44), mart ay+lar+ı içerisinde (IV.6.106), u devir+ler ğağdı (IV.7.29), **+IĀ:** ivrindi+lē+de (IV.12.25), sene+lē+dir (IV.4.13), küreş+lē vādın (IV.5.84)

2.2. İyelik Ekleri

İsim tarafından karşılanan bir nesnenin veya varlığın kime ait olduğunu belirten eklerdir.

Teklik 1. Kişi İyelik Eki : +(I⁴)m: Teklik 1. kişi iyelik eki tüm ağız gruplarında Türkiye Türkçesi yazı dili ile benzerlik gösterir. Ekten önce meydana gelen ünsüz kaybolmaları sırasında iyelik eki korunur.

Türkmen: baba+m (I.1.10), ğuduret+im (I.3.194), öl+um (I.1.14)

Çepni: aĥl+ım (II.4.154), doğ+um yerim (II.5.205), ğüc+üm (II.1.63), hamır+ım (II.7.117), söz+üm (II.2.6)

Manav: dede+m (III.1.83), diz+im (III.4.91), ğüc+üm (III.16.142), hoş+um+a (III.2.72), yaş+ım (III.4.101), marĒlā+m (III.4.158)

Yörük: ana+m (IV.9.42), bacaĒlā+m (IV.3.52), cocüKlē+m “çocuklarım” (IV.5.82), çaydannī+m (IV.16.70), çocū+m “çocuğum” (IV.6.74), ğızan+ım (IV.16.30), ğōn+üm (IV.1.35)

Çokluk 1. Kişi İyelik Eki: +(I⁴)ml⁴z, +(I⁴)ml⁴s: Çokluk 1. kişi iyelik ekinin kullanımı da teklik 1. kişide olduğu gibi Türkiye Türkçesi yazı dili ile

aynıdır. Ekten önce meydana gelen bazı ünsüz kaybolmaları sırasında iyelik eki korunur.

Yazı dilinden farklı olarak ek sonunda görülen z > s değişmesi Çepni ağzında da görülmekle birlikte Manav ve Yörük ağzlarında daha yaygındır. Türkmen ağzında ise genellikle z'li şekli yaygındır.

Türkmen: **+(I⁴)ml⁴z** : çorba+mız (I.2.25), kural+ımız+da (I.4.184), emmi+miz (I.6.38), geçim+imiz (I.1.18), yol+umuz+uñ (I.4.194)

Çepni: **+(I⁴)ml⁴z** : akl+ımız+a (II.4.43), salça+mız+ı (II.5.1), ev+imiz mal+ımız (II.9.23), göyün+umuz (II.3.18), **+(I⁴)ml⁴s** : geleneKler+imis (II.1.4)

Manav: **+(I⁴)ml⁴z** : bāça+mız (III.1.2), damlā+mız (III.5.36), dūn+ümüz (III.15.50), iniy+imiz (III.4.124), ol+umuz (III.3.123); **+(I⁴)ml⁴s** : duygu+mus (III.8.57), ellī+mis “elliğimiz” (III.13.11), işlē+mis (III.11.146), kadınā+mıs (III.17.34), suy+umus (III.13.2)

Yörük: **+(I⁴)ml⁴z**: dūn+ümüz (IV.15.8), gelin+imiz (IV.3.112), hanım+mız+ı (IV.3.47), maşağalar+ımız (IV.14.88), darā+mız (IV.17.23), dedī+miz (IV.19.16) **+(I⁴)ml⁴s** : elentiler+imis “eğlencelerimiz” (IV.2.58)

Teklik 2. Kişi İyelik Eki: +(I⁴)ñ: Ağız bölgesinde teklik 2. kişi iyelik eki çekimlerinde yazı dilinden farklı olarak damak n'sinin korunduğu görülür. Bu kullanım bütün ağız gruplarında yaygındır.

Türkmen: ataş+iñ+ı (I.3.89), ğurban+iñ (I.3.293), äbe+iñ+e (I.1.7), barmā+iñ+ı (IV.1.52), el+iñ+e bel+iñ+e dil+iñ+e (I.3.180), iş+iñ (I.3.245)

Çepni: akl+iñ (II.9.233), anne+iñ (II.11.60), eci+iñ (II.3.123), el+iñ+de (II.8.61), ğúrbe+iñ “gübren” (II.5.72), ömr+üñ (II.6.36)

Manav: ana+iñ (III.17.21), çocū+iñ (III.2.33), ğapı+iñ (III.5.140), ğardeş+iñ (III.10.9), ğız+iñ (III.8.107), ömr+üñ (III.6.91), süd+üñ (III.7.16)

Yörük: araba+iñ (IV.27.89), anne+iñ (IV.6.11), aylı+iñ (IV.8.52), baş+iñ (IV.12.13), bir+iñ (IV.7.91), don+uñ (IV.10.78), ğatı+iñ (IV.5.80), ğuzu+iñ+u (IV.1.83)

Çokluk 2. Kişi İyelik Eki: +(I⁴)ñl⁴z, +(I⁴)ñl⁴s: Ağız bölgesinde çokluk 2. kişi iyelik eki, teklik 2. kişide olduğu gibi damak n'sini korur. Bu kullanım bütün ağız gruplarında yaygındır.

Türkmen: +(^l)ñl⁴z : dēmen+iñiz “değirmeniniz” (I.3.274), emeKli+ñiz+i (I.3.31), ev+iñiz (I.3.308), ğoyun+uñuz (IV.3.275), tiren+iñiz (I.3.276); **+(^l)ñl⁴s** : şıh+iñis (I.3.9)

Çepni: +(^l)ñl⁴z : ğız+iñiz+a (II.12.165)

Manav: +(^l)ñl⁴z : dūn+üñüz el+iñiz+den (III.2.160), gözlē+ñiz+i (III.17.121), mal+iñiz+ı (III.5.56), sanaryo+ñuz (III.17.47), oğuma+ñiz (III.10.19)

Yörük: +(^l)ñl⁴z : ayaKlar+iñiz (IV.17.32), āz+iñiz+iñ “ağzınızın” (IV.14.63)

Teklik 3. Kişi İyelik Eki : +sl⁴, +l⁴ : Teklik 3. kişi iyelik eki, ünsüzle biten kelime tabanlarından sonra +l⁴ ; ünlüyle biten kelime tabanlarından sonra da +sl⁴ biçiminde kullanılmaktadır.

Türkmen: +l⁴ : allāñ emr+i+nnen (I.1.1), bayramñ dörd+ü (IV.6.123), çocuK ğırK+ı (I.6.126), gāliniñ gün+ü (I.1.58) sabah dāvet+i (I.1.4), tercimen ğoyun+u (I.5.116); **+sl⁴** : dāne parça+sı (I.3.260), dumilñ ğaynata+sı (I.3.42), ğocamñ sara+sı (I.3.84), ğurduñ se+si+ni (I.3.106), kafa cızğı+sı (I.5.302)

Çepni: +l⁴ : cuvarñ iñsan+ı (II.2.29), meşe dal+ı (II.4.53), toKdur yüz+ü (II.3.99), **+sl⁴** : annemñ doğuma+sı (II.1.38), beKdāşi felsefe+si (II.10.1), köyüñ ğarşı+sı+na (II.1.40), muhdarñ amıca+sı (II.1.253), yol para+sı (II.3.76)

Çepni ağzında yazı dilinden farklı iyelik eki yığılması örnekleri şunlardır: hep+i+ni saTdırmazdı (II.3.82), rızğ+ı+sı+na (II.1.118)

Manav: +l⁴ : amcanñ el+i+ni (III.8.114), eviñ iç+i (III.3.140), ğulāniñ damar+ı (III.5.10), haynanñ sağ+ı (III.5.116), makine güc+ü (III.2.15), **+sl⁴** : bal_ölunuñ güviy+si (III.17.11), ğarabekiriñ posda+sı+mış (III.9.53), karsıñ kaza+sı (III.4.29), köyüñ_ebe+si (III.8.149), patıronuñ ğā+sı “patronun karısı” (III.11.140)

Manav ağzında yazı dilinden farklı iyelik eki yığılması örnekleri şunlardır: āl+ı+sı+na “ağılına” girer (III.5.3), ğayn+ı+sı sēñ (III.4.117)

Aşağıdaki örnekte kelime sonundaki h ünsüzü düşünce +sı eki kullanılmıştır. künā+sı+nı çekerin “günahını çekerim” (III.6.83).

Yörük: +l⁴ : ākifiñ ğaçış+ı (IV.26.1), bubamñ ün+ü (IV.16.152), deve hörküc+ü (IV.25.11), ğarınıñ biricēz+i (IV.3.105); **+sl⁴** : biriniñ kava+sı “birinin kafası” (IV.14.29), dobırāki basma+sı (IV.26.74), gelin gezme+si (IV.7.21), gübüreniñ torba+sı (IV.17.54)

Yörük ağzında yazı dilinden farklı bir iyelik eki yığılması örneği tespit edilmiştir: dūn sāp+ı+sı “düğün sahibi” (IV.7.72)

Çokluk 3. Kişi İyelik Eki : +IArı, +IĀ, +nArl

Türkmen: +IArı : ana+ları öldü (I.1.70), tātacı samah+ları (I.5.114), olannāñ ev+leri (I.6.33)

Çepni: +IArı : alış+ları (II.3.38), gömlek+leri vardır ğadinnarñ (II.1.10)

Manav: +IArı : burlāñ ade'+leri (III.8.43), ğardeşlēmñ çocuk+ları (III.4.110), kuşlāñ ğızañ+ları (III.3.95), ocaqlāñ baş+ları+nda (III.7.32); +IĀ : kövlülēñ dōvar+lā+nı (III.3.23); +nArl: köylēñ dūn+neri (III.8.49)

Yörük: +IArı : bunnarñ bacı+ları (IV.9.92), evlerñ baca+ları (IV.21.28), ğoyunnarñ çañ+ları (IV.24.70), kövlerñ geçim+leri (IV.17.93)

2.3. Hâl Ekleri

2.3.1. İlgi Hâli Eki: +nl⁴ñ, +(l⁴)ñ, Ø : Bir ismin başka bir isimle ilgili olduğunu gösteren ektir. İşlev olarak yazı dili ile aynıdır. Ek sonundaki ñ ünsüzü ağız bölgesinde korunur.

Türkmen: +nl⁴ñ : ali+niñ (I.3.138), araba+niñ (I.3.149), ğuzu+nuñ (I.5.139); +l⁴ñ : başımız+iñ (I.3.87), ğurd+uñ (I.3.106), ğulübem+iñ (I.3.98); +ñ : Bu şekiller y yardımcı ünsüzünün düşmesiyle oluşmuştur. allā+ñ “allahın” (I.1.31), nacā+ñ “nacağın” (I.3.18)

Çepni: +nl⁴ñ : baba+niñ (II.7.33), bu+nuñ (II.8.4), didi+niñ (II.4.168), uyğu+nuñ (II.1.43), o+nuñ (II.4.171); +l⁴ñ : aqlım+iñ (II.1.12), dedem+iñ (II.9.61)

Manav: +nl⁴ñ : biri+niñ (III.16.133), bura+niñ (III.4.74), l⁴ñ : albay+iñ (III.16.23), deñiş+iñ (III.8.124), ğurub+uñ (III.2.85), köy+uñ (III.5.55)

+ñ: Bu şekiller büzülme sonucunda oluşmuştur. anā+ñ “anneyin” (III.6.92), bulaşı+iñ “bulaşığın” (III.7.44), çetelē+ñ “çetelerin” (III.7.100), evlē+ñ “evlerin” (III.15.58), fasillelē+ñ “fasülyelerin” (III.15.1), tālālā+ñ “tarlaların” (III.3.74)

Yörük: +nl⁴ñ : biri+niñ (IV.3.39), bursa+nıñ (IV.19.1), çō+nuñ “çoğunun” (IV.22.3), +l⁴ñ : āmet can+iñ (IV.7.63), dursuñbiy+iñ (IV.3.25), öküz+uñ (IV.14.16)

+ñ : Bu şekiller büzülme sonucunda oluşmuştur. anā+ñ “anneyin” (IV.24.15), erkēñ “erkeğin” (IV.9.51), ayaklarī+ñ “ayaklarının”(IV.21.23), kō+ñ “köyün” (IV.22.1);

Ø : bubām yanna “babamın yanına” (IV.24.68). Eksiz olarak görülen bu örnekte, ilgi ekinin kaybolması a ünlüsünün uzamasına sebep olmuştur.

2.3.2. Belirtme Hâli Eki: +(y)l⁴, +(n)l⁴ : Geçişli fiile bağlanan ismi belirten ektir. Ünsüzle biten kelimelerden sonra l⁴, ünlü ile bitenlerden sonra +(y)l⁴, teklik 3. kişi iyelik eki ve işaret zamirlerinden sonra zamir n’siyle birlikte +nl⁴ şeklinde kullanılır.

Türkmen: +l⁴ : dūnūm+ü (I.1.113), ğız+ı bi sürü ğazınan buluyu (I.3.328), hasanım+ı (I.3.210), yığarımış odunnar+ı (I.3.285), **+(y)l⁴**: ana+y+ı baba+y+ı şaşıranna (I.3.204), ölçü+y+ü (I.1.169), yayılan ğuzu+y+u (I.5.140),

+(n)l⁴ : ğurban+n+ı keserler “kurbanını keserler” (I.2.89), ğurduñ sesi+n+i (I.3.106), ğuzusu+n+u aldılar (I.5.135), o+n+u dōradı (I.3.51)

Ekin büzülmeye uğramış örnekleri şunlardır: yatā “yatağı” yorğanı toplayıP (I.1.15), bayrā “bayrağı” gösterdilē (I.3.235), keşkē “keşkeği” (I.1.107).

Çepni: +l⁴ : amanatım+ı (II.3.53), ben+i çoK sever (II.1.261), köy+ü toplar (II.3.51), olan+ı söylüyüm (II.3.143), **+(y)l⁴**: çeKdim sigara+y+ı (II.6.104), çelebilerli+y+i (II.4.196), esgi+y+i ğonuş (II.3.52), **+(n)l⁴** : dovāsı+n+ı (II.3.39), gāvesi+n+i (II.7.47), ğurban bayramı+n+ı (II.1.257), ordusu+n+u (II.8.8), sana yā+n+ı (II.4.97), yemeĝi+n+i yapıydıK (II.3.105)

Manav: +l⁴ : at+ı bilir (III.5.27), benim sözüm+ü (III.8.28), demed+i bālaris (III.2.8), ğamber+i satıvırıyın (III.10.1), **+(y)l⁴** : elma+y+ı bi atıy (III.11.61);

+(n)l⁴: a’mış beş mayışı+n+ı (III.4.144), ismi+n+i (III.2.12), orucu+n+u açō (III.3.86)

Yörük: +l⁴: bēgir+i çaKdır (IV.1.23), buyday+ı ayırdı “buĝdayı ayırırdı” (IV.9.110), un+u eleris (IV.6.53), **+(y)l⁴** : arı+y+ı (IV.1.1), **+(n)l⁴** : babanıñ ocā+n+ı (IV.8.25), hamırı+n+ı yūraris (IV.1.58), vakidi+n+i geçiri (IV.18.42).

Ekin büzülmeye uğramış örnekleri şunlardır: ekmī “ekmeĝi” fırında yaparis (IV.2.12), ğapī bālīn “kapıyı bağlayayım” (IV.6.2).

Bölge ağızlarında yaygın olmamakla birlikte belirtme halinin eksiz olarak da yapıldığı görülür. Manav ve Yörük ağızlarında tespit edilen bu örnekler şunlardır:

yāni onnarı da yapannar “yapanları” duyuyuz (III.13.45), anna dāvā “davayı” yāni (IV.9.34), yācı bidir “bediri” andıran bu (IV.6.149).

Belirtme hâli eki bazen yönelme hâli eki yerine kullanılmaktadır. Türkmen ağızında tek örneği tespit edilen bu şekil, diğer ağızlarda daha yaygındır.

Türkmen: türküy+ü “türküye” başladı mı (I.3.274)

Çepni: başğa türlü yer+i “yer+e” çevirec̣ik (II.3.79), beş çocū olan+ı “olan+a” yok (II.3.77), bi adam gidiP de ısdambıl+ı “istanbul+a” oturmamışlar (II.5.209), gelin+i “gelin+e” ellerini öPdürüle (II.7.79)

Manav: altın+ı “altın+a” bi baKdıKdı (III.2.106), arzu darılmış on+u “on+a” (III.10.28), ben+i “ban+a” ünneñlā (III.8.151), emme ben+i “ban+a” durmuyu o (III.4.56), ğadınnar+ı “kadınlar+a” ünneñ (III.8.150), sen beni süned+i “sünet+e” okuyusuñ (III.16.49), inĝaya daşın+ı “taşın+a” getürülē (III.2.148), mesele orağ+ı “orağ+a”gidōn (III.6.15), tā üzeñgi+y+i “üzengiy+e” basmadan (III.5.118)

Yörük: betun+u “beton+a” dökeris taranī (IV.7.9), bi uzun sırı “sırığ+a” dağālādı (IV.17.115), esgisin+i “eskisine” beñzer mi (IV.18.4), ğazıKdan ğazī “kazığ+a” çözēdiK (IV.17.34), hazır+ı “hazır+a” ğonūs (IV.7.16), olan+ı “oğlan+a” ünneñdim (IV.1.45)

2.3.3. Yönelme Hâli Eki: +(y)A, +(n)A : Hareketin yönünü belirten ektir. Ünsüzle biten kelimelerden sonra +A, ünlü ile bitenlerden sonra +(y)A, teklik 3. kişi iyelik eki ve işaret zamirlerinden sonra zamir n’siyle birlikte +(n)A şeklinde kullanılır.

Bölge ağızlarında fiilin yönünü bildirme işlevinden başka farklı işlevlerde de kullanılır. Ekin işlevleri şunlardır:

Fiilin yönünü bildirir.

Türkmen: cāhil+e gösdermissiñ (I.3.235), çıkacañ ayı ğuyusu+n+a (I.3.110), deñgi+n+e ver ğızı (I.3.159), ğāve+y+e (I.1.36), çārdı evi+n+e (I.3.6)

Çepni: seriK ğünec+e “seriyoruz güneşe” (II.7.12)

Manav: seniñ ev+e gelimiş (III.6.70), ova+y+a gaçıyu (III.8.29), yer+e oturudık (III.6.25), yeriñ dibi+n+e gidēsiñ (III.11.33)

Yörük: ev+e girēm (IV.3.17)

Fiilin gerçekleşme sebebini bildirir ve “için” anlamı verir.

Türkmen: armıd+a giTdik (I.1.121), benim şekerim+e de bulsēne ölüm bi gölay (I.1.122), beşiK ğaldırma+y+a (I.4.130), ğıs tarafı+n+a düzülür (I.2.67), ğoyun+a amānet olmas (I.5.128), iç güvēlī+n+e girmiş (I.6.40), ney ilāzımısa ğış+a (I.1.97), sofu+y+a ölüm (I.2.117), şah+a ğurbanım (I.5.179)

Çepni: adam yıkma+y+a (II.3.72), beş çocū olmayan+a (II.3.77), gidellerdin namaz+a (II.5.137), ğoyun güTme+y+e (II.1.115), izin+e gelmiş (II.3.164), nışan yapıyulardı ğızlar+a (II.6.76), yaparıs kendimiz+e (II.7.1)

Manav: allā aşkı+n+a (III.2.180), ayāmız+a bi çatallıK ğomuş (III.11.144), bıçaKlā siz+e yālandı (III.8.80), didīm+e bişman_oldum (III.1.97), dūn+e gidē gibi (III.3.173), ğız evine dūñür+e gelir (III.2.55), topallīm+a körlüm+e baKmadıñ (III.6.105)

Yörük: adamlar+a yürēm acıyuru (IV.25.72), bayramlaşma+y+a varısıñ (IV.12.140), ğızañlar+a paltu aldım (IV.20.26), göremedīm+e yanarın (IV.10.863), olanıñ+a yapıyuruñ (IV.20.77), satılığ+a götürüyörlā (IV.22.77)

“+(y)A karşılık” anlamı oluşturarak herhangi bir şeyin bedelini bildirir.

Türkmen: ne veriyuñ başı+n+a (I.3.175), yirmbeş ğuruş+a (I.1.27)

Çepni: dört buçuk lira+y+a gelir (II.1.110), dörd+e beş+e kesecik (II.3.131)

Manav: beş ğuruş+a (III.4.121), bi kilu+y+a bi yumurta (III.14.9), dörd+e virisiñ (III.5.45), yem çıKdı yirmi biñ lir+ī “liray+a” (III.8.1)

Yörük: iki buçuk lire+y+e (IV.18.11), pāl+y+a mal_oluyu (IV.4.3)

“Bir şeyin içine, bir şey üzerine, bir şey üzerinden” anlamları katar.

Türkmen: ğümler+e ğuyarıK “ğüğümlere koyarız” (I.5.65), sacımı vurdum mu ataş+a (I.3.87), bōça+y+a “bohçaya” da böyle hazırlarla (I.2.81), ğoruğ_ataş+a (I.1.142)

Yörük: adam doñuz+a bindi (IV.2.36), ğazan+a huruyorlā (IV.12.32), hamırı ürediris ilān+a “leĝene” (IV.14.84), işşē “eşeĝe” sarādıķ (IV.16.118), sararlāmiş bēgirler+e “beygirlere” (IV.8.11), unu ocā ğorus (IV.1.60)

Zaman ve durum zarfları oluşturur.

Türkmen: biz gelesi+y+e (I.6.5), bitesi+y+e ğadar (I.2.142), ğafayı iki+y+e ayırıvidi (I.3.260), ğucaĶ ğucā “kucaĝa” dedim, doluĶ dulā “duluĝa” dedim (I.3.140), yasdısı+n+a yararadıĶ (I.6.55), zeytin+e dayanıyo (I.4.43)

Çepni: boyun boyun+a geliller (II.7.45), iki+y+e parçaladılar (II.8.17), şindi+y+e bişiridim (II.7.21), vereset+e parçalanıy (II.8.46), yarın+a ğalmācaĶ (II.9.210), yirmi dört kavim+e ayırmışlar (II.10.4)

Manav: iki+y+e ğatlādıĶ (III.7.24), ğarabahtı+n+a kimse gelip istemes (III.12.68)

Yörük: āřam+a dönüyorum (IV.12.12), bi başcāzım+a duruyon (IV.27.78), eveller+e babıç çanta bulamazdıĶ (IV.15.26), kendi bildi+n+e dönüP duruyor (IV.12.37), u zaman+a topladıĶ (IV.23.77)

Deyimleşmiş birleşik fiiller meydana getirir.

Türkmen: hata+y+a gelirim (I.3.233), o tav+a geldi (I.5.51), yörüme+y+e durdum (I.1.128)

Çepni: aķıl+a gelmes (II.4.43), el+e almışlar (II.10.4), el+e ğısdıramıyula (II.4.61), hoşum+a ğiTdi (II.1.2), kemal+a geli (II.9.55), masırafi ğalem+e çeK (II.9.166), sıra+y+a ğonuyudu (II.1.233)

Manav: baş+a çıĶcañ (III.6.42), bořu+n+a gidē (III.4.79), elimiz+e geçēse (III.2.167), er+e çıĶdılā (III.3.143), farkın+a vādıñıssa (III.2.164), hamır+a gelir (III.4.128), hoşum+a kiTmedi (III.2.73), mayay+a geldi (III.12.20), top+a dutuvıñ (III.8.28)

Yörük: ğulām+a gitdi (IV.25.57), havas+a geliler (IV.8.55), içgi+y+e düşmedīse (IV.18.13), vezni+n+e geldi (IV.14.85), yaylım_ataşı+n+a dutmuřlā (IV.10.92)

Bölge aĝızlarında yaygın olmamakla birlikte yönelme hâlinin eksiz yapıldıĝı da görülmektedir. Manav ve Yörük aĝızlarında tespit edilen bu örnekler şunlardır: sabālın keçi “keçiye” çıkılır (III.5.3), patuzlar “batözle” atılıyor (IV.12.39)

Yönelme hâli ekiyle ilgili diğer bir durum da ekin belirtme, bulunma ve ayrılma hâli eklerinin yerlerine kullanılmasıdır. Diğer hâl eklerinin yerine kullanılmasıyla ilgili örnekler şunlardır.

Türkmen: bazamañ+a “bazlamanı” ğoduñ mu sacıñ üsdüne (I.3.90), ğız+a “kızı” çāriyım (I.5.27), ğoşardıñ hayvan+a “hayvanı” (I.5.33), kıPrız+a “kıbrısta” şeyit düşdü (I.3.191), meydana “meydandan” geçiyuK (I.5.351)

Çepni: kim+e “kimi” oğu_acaķsıñ (II.12.194), allah gene razı ossuñ āmet paşa+y+a “paşadan” (II.9.176)

Manav: birbirimiz+e “birbirimizi” ğırmadıK (III.8.102), un+a “onu” biliyuñ sarı ğoşu (III.8.62), alañ+a “alanda” ğaldıK (III.1.23)

Yörük: sen oğursuñ eşiñ+e “eşini” dosduña davılcılara (IV.3.109), harman yerine “yerinde” demeTleri bozardıG (IV.10.9)

2.3.4. Bulunma Hâli Eki: +dA, +tA : Fiilin bildirdiği hareketin yerini gösterir. Balıkesir ağızlarında ekin genellikle tonlu şekli kullanıldığı için ünsüz uyumu dışında kalır. Hareketin yerini bildirme işlevinden başka farklı işlevlerde de kullanılır. Bu işlevler şunlardır:

Fiilin , eşyanın veya kişinin yerini bildirir.

Türkmen: ardım+da+yımış (I.3.218), içer+de su içilmes (I.2.141)

Çepni: düvenneriñ altı+n+da (II.4.110), sandelle+de oturuyu (II.12.13)

Manav: şehirlē+de de var (III.1.10), ğoyun vā sı_ır vā bu kō+de (III.1.21)

Yörük: ediremiT+de yaPdıK (IV.1.19), tosun yüzüyoru ğan+da (IV.25.68)

Zaman ve durum zarfları oluşturur.

Türkmen: ayannīn+da çıKmışımış (I.6.95), alaman harbi zamanın+da (I.3.39), bayramlar+da (I.3.292), bizim günümüz+de (I.5.75), bu ara+da (I.5.151), dūn+de (I.1.68), ğurt donun+da+lar (I.5.117), o esnā+da (I.5.163), ilk çıkarma+da (I.3.255), kırķaltı+da nacāñ sapına tükürdüm (I.3.18), künge halin+de almış (I.3.65), soñun+da bu çulu öpeciK (I.3.3), üç söbeK+de bi söbē (I.3.38), yedi göbeK+de gelmiş (I.4.19)

Çepni: atmış iñgilabın+da (II.1.68), bizim sāyemiz+de oldu (II.1.75), dūn+de gelin olannar (II.6.67), genel+de kendi (II.7.98), hoşlu havalar+da (II.8.65), o bi yeniler+de oldu (II.7.56), üç tānesi yedeK+de (II.6.13), u şekil+de yaparız (II.6.118)

Manav: annemiñ genşl̄in+de+miş (III.7.103), bi gün+de eK (III.7.37), genel+de odunda (III.12.12), işiñ yarı+da ğalır (III.13.69), u şekil+de söndü (III.1.30), oba hâlin+de duril̄imiş (III.1.73), sıkı yönetim+de bi muhdarlıK v̄edil̄e (III.16.20)

Yörük: āşam ezen+de geldim (IV.21.72), ālem ırātın+da (IV.12.80), poyraz+da savırıldıG (IV.10.15), seferberliK+de (IV.26.36), ufaql̄im+da (IV.4.11), yüz yirmi kıturun+da filen (IV.2.41)

“ +(y)A karşılık ” anlamı verir.

Türkmen: dört meturu boyun+da (I.3.22), elli yedi kıturun+da (I.3.22)

Çepni: ayar+da sekiz ğuyduñ mu (II.4.153), ne alısıñ dölüm+de (II.4.91)

Yüzdelik oranları bildirmede kullanılır.

Türkmen: yüz+de doKsan (I.4.43), yüz+de yüz üsdüne kıoydu (I.4.57)

Yörük: kırK+da bi alan_olur (IV.3.64)

Bulunma hâlinin eksiz olarak yapıldığı örnekler şunlardır:

Manav: dünyā ahiret “dünyada ahirette” bacım (III.11.64)

Yörük: d̄ermen “değirmende” üdüyorus (IV.12.47), sabah namazı geldik (IV.9.84)

Diğer hâl eklerinden ayrılma hâli eki yerine kullanıldığı görülmektedir.

Türkmen: bunnarda “bunlardan” bilgiñ var mı (I.4.111), ğalbırda “kalburdan” geçirik (I.1.152)

Yörük: ğalbırda “kalburdan” geçiris (IV.4.19), ğalbırlāda “kalburlardan” geçiris (IV.5.74), onu gözerde “gözerden” geçiridik (I.2.24), orda borda “oradan buradan” to’lanmış (IV.1.10)

2.3.5. Ayrılma Hâli Eki: +dAn: Fiilin gösterdiği hareketteki çıkışı veya uzaklaşmayı bildiren ektir. Bölge ağızlarında bulunma ekinde olduğu gibi genellikle tonlu şekilleri kullanılır. İşlevleri şunlardır:

Fiilin çıkış veya başlangıç noktasını bildirir.

Türkmen: çanaKğale+den çık böyle (I.4.38), ğaradeniz+den halıca (I.4.36), ğaz dān+dan tātacı olaraKdan getiriyu (I.4.31), tāla+dan çıkdı (I.1.165)

Çepni: göKceren+den geldim (II.1.192), semerkenT+den ta buralara (II.10.19)

Manav: tilkiciK+den geldi (III.1.24), isdiķāmetin+den geliyulā (III.17.51)

Yörük: domaniş+dan dālma (IV.8.1)

Zaman ve durum zarfları oluşturur.

Türkmen: ana+dan sakat (I.2.2), āşam+dan kapadırsın (I.5.321), esgi+den böyleydi (I.2.16), köK+den tıraşlanırdı (I.4.205), yeñi+den bi ğaynadırık (I.1.101)

Çepni: hal' ve hareketi+n+den nasıldı (II.10.87), kısa+dan annatıyım (II.9.84), sōra+dan almışla (II.6.100), yaz+dan yapardıĵ (II.3.101), yetimliK+den (II.1.73)

Manav: āşam+dan (III.7.14), esgi+den vāmıř (III.4.16), bir ğün önce+den (III.12.5), uzaK+dan ğumanda (III.5.104)

Yörük: gizli+den gönderilir (IV.6.99), önce+den (IV.12.55)

Eşyanın neden meydana geldiğini bildirir.

Türkmen: ğuş tün+den yataK (I.6.12), keserdiK makine çuvallān+dan (I.3.58), öküz derisi+n+den çarī (I.3.54), yört+dan maya (I.2.38),

Çepni: daş+dan yer yapıylar (II.9.70), deriz ya, ĵıl+dan (II.1.38), ğırmızı+dan işlemlī (II.1.276), un+dan yapallardı (II.8.76), yabalar varıdı āř+dan (II.4.112), yemiřleriñ yaprā+n+dan (II.8.79)

Manav: āř+dan ya unnā (III.4.46), çınarlā+dan çomaK (III.15.51), toPraK+dan bi mařıñĝa (III.12.43), hayvan etin+den yapıyulā (III.14.24)

Yörük: demir+den şey yapıluıdu (IV.5.8), deri+den yapılır (IV.15.30), ğoyun tüıü+n+den (IV.5.37), keçe+den yaPma (IV.8.10), kese dikēdiñ malişan+dan (IV.23.40), pısdıK+dan idē (IV.21.86),

Sebep bildirir.

Türkmen: bilgisizlī+n+den (I.4.164), bu+n+dan dāldı aşiret (I.4.174), fakirliK+den (I.3.65), fiyat baĵımı+n+dan (I.4.69), ğeçimimiz on+dan+ıdı (I.1.18), şaP gibi yanardı ğorucular+dan (I.5.27)

Çepni: faĵırlıK+dan ğidī (II.3.132), ğan+dan aĵrabalīm yoK (II.1.196), hormunnu yi_i on+dan (II.5.34), mal melel üsdün+den ğeçimi (II.9.24), sayĵılı oldūmuz+dan (II.1.194), utancın+dan soĵulmī (II.3.70), yoĵsuzzuK+dan mı (II.12.2)

Manav: ölüvimiş evel hasdalıK+dan (III.4.115), ğızamıK+dan öldü (III.9.3), yāmır+dan ekemedim (III.16.99), havalā+dan yerimis çamır (III.16.100)

Yörük: biliris kölĝe+den fakidimizi (IV.23.16), bitdim hani diKĝaT+dan (IV.25.28), dizlē+den ırātsızın (IV.23.9), ğayĵı+dan mereK+den üzüntü+den böyleyim (IV.24.30), samansızlıK+dan ĵoyunnarı ğeç getiridik (IV.8.69)

Bir bütünün bir kısmı belirtilirken ayrılma hâli eki kullanılır.

Türkmen: gônşular+dan vardı (I.1.90), olğun bosdannā+dan (I.1.139), türkeli+den varıdı (I.1.112), gölun+dan vurulaydı (I.3.258)

Çepni: esgi+den bi şey galmadı (II.12.36), işciler+den+dim (II.6.60), tārīh+den tabi_aT+dan sen bana bi şey sorarsañ (II.1.63), vereceñ mi bā beş gurus parañ+dan (II.11.49)

Manav: aT+dan mı başlıyam (III.5.31), esgilē+den dedem vādı (III.15.58), unnā+dan götürülā (III.5.48), yerli rumlān+dan+mış (III.17.52)

Yörük: bi de ben varın bu yakınnā+dan (IV.1.18), dört mälle+den ibāretiz (IV.6.110), golu+n+dan hurulmuş (IV.21.77), yapan yoK genşlē+den (IV.2.80)

Bağlı bulunan yer, ait olunan millet veya doğum yeri belirtilirken kullanılır.

Türkmen: çorum+dan birinden (I.3.192)

Çepni: demirci yan+dan+ımış (II.4.49), hıdırbalı+dan (II.4.37), rusya+dan+ım (II.5.204), çerkez+den gelin va (II.12.48)

Manav: dālīK yir+den+in (III.11.123), gubaş kövün+den (III.9.39)

Yörük: ben meývalı+dan (IV.4.25), doğu+dan u gadın (IV.20.19)

Mukayese ilgisi kurar.

Çepni: kendimiz+den eyisini (II.1.182), onnar galaba biz+den (II.1.28), ova+dan gıymetlidir (II.1.166), sen ben+den bunu çoG_eyi bilmeñ_ılāzım (II.9.158)

Yörük: bacāñ borasın+dan gālīñ (IV.1.49), ben+den böyük yoK (IV.27.1)

Deyimleşmiş birleşik fiiller meydana getirir.

Çepni: elim+den gelen (II.1.6)

Yörük: el+den ayaK+dan düşdüK (IV.22.82), yoK+dan bilir mi (IV.20.4)

Ayrılma hâli ekinin vasıta hâli ekinin yerine kullanıldığı da görülmektedir. Bu durum İvrindi ilçesine bağlı bazı Manav köylerinde görülmektedir.

araba+dan “arabayla” geliniyu (III.11.137), bi deynek çekiyu biygir+den “beygirle” varıyu da aT+dan “atla” (III.11.94), bi dā hur diyu dev gine o candan “canla” (III.11.54), gānı su+dan “suyla” yurlā (III.11.112), gız+dan “kızla” olan gēsīñ (III.11.114)

2.3.6. Vasıta Hâli Eki: +(l⁴)IA, +(y)IA, +(y)IA_n; +(l⁴)nA, +(l⁴)nA_n, +(y)nA_n, +(n)nA_n, +(l⁴)n; +le_√in, +liyin, + lîn

İsmin, hareketi kendi vasıtası ve katılımıyla gerçekleştirdiğini gösteren ektir. Balıkesir ağızlarında vasıta hâli eki olarak “ile” edatı veya onun değişik şekilleriyle bu edatın genişletilmiş biçimleri kullanılır. Türkçedeki asıl vasıta eki olan “n” ise bazı kalıplaşmış yapılarda görülmektedir.

Diğer bir vasıta eki de +IAyIn ekidir. Bu ek de büzülme veya daralmaya uğramış şekilleriyle ağız bölgesinde kullanılagelmiştir. Bölge ağızlarında vasıta hâli ekinin işlevleri şunlardır:

Fiilde kullanılan vasıtayı bildirir.

Türkmen: +(y)nA_n: bıKcı+y+nan (I.2.5), **+(n)nA_n:** dēnē+n+nen (I.1.131), el gücü+n+nen keresdeciliK (I.4.31), eşşeklē+n+nen giderdiK (I.3.112), ğaşı+n+nan alırıĝ (I.1.140), **+(y)IA_n:** ğayıĝ+lan ğarşıya geçiyu (I.5.105), **+(y)IA:** halıç boğazına ğızaKlar+la (I.4.36), **+(l⁴)nA_n:** uçā+n+nan gissin (I.3.221)

Çepni: +(y)IA: at+la çeviriler sırı (II.8.54), **+(l⁴)nA_n:** davıl+ınan orĝ+unan yapılır (II.11.24), ip+inen biçiyler (II.5.23), öküz+ünen ekerdik (II.4.104),

+(l⁴)nA: öküz+üne yaPdīm ileçberliK (II.6.59), yabalar+ına (II.4.116), mayalar+na (II.2.42), **+(n)nA_n:** kendi dērmenneri+n+nen üdürlerdin (II.5.156), payĝambarın ğavılı+n+nan (II.12.164), **+(y)nA_n:** satın sini+y+nen atarıK (II.8.85), **+(n)nA:** kóK çapası+n+na (II.4.164), **+(y)nA :** parı+y+na alısın (II.8.63)

Manav: +(y)IA_n: arabi+y+len kitdik (III.4.85), **+(y)nA_n:** arabi+y+nen öküz arabası+n+nan getiridik (III.1.7), dirgen+n+nen daĝıdırıs (III.8.18), kirman+n+nan ēridik (III.8.157), mandı+y+nan da süren vādı (III.13.49), oraK+n+nan biçiliyudu (III.13.9), saban+n+nan sürüyuduK (III.13.13), **+IA:** motur+la sürdürüs (III.1.5), **+(y)IA_n:** tūli+y+len şey+len (III.3.34)

Yörük: +(l⁴)nA: at+ına geldiler (IV.7.64), **+(n)nA_n:** dürbünnē+n+nen baĝardıK (IV.19.20), düven+n+nen döner (IV.9.17), kıрман+n+nan ip_ederin mandil+n+nen okurus (IV.11.23), saban+n+nan sürüdük (IV.10.3), **+(l⁴)nA_n:** iş+inen öderin (IV.10.77), **+(n)nA_n:** ĝadınnar bizim sırtı+n+nan umuzu+n+nan su daşır (IV.2.19), **+(y)nA_n:** sopa+y+nan döveriz (IV.12.35), tesderi+n+nen bıçā+n+nan nacā+n+nan ni+y+nen kesceñ (IV.1.2), **+IA:** kesiyuz lacaK+la (IV.17.89), **+nA:** kePçelē+ne ĝarışdırıyus (IV.7.99)

Birliktelik anlamı katar.

Türkmen: +(n)nAn: adana türkmennē+n+nēn (I.3.186), görenēmiz+nēn (I.3.1), on+nān geder (I.2.70), ormancılā+nān (I.3.24), yörū+nēn çok yakınıK (I.4.25)

Çepni: +(n)nAn: geziñ çadır+nān (II.8.57), sīr+nān gelmişler (II.8.53), **+(l⁴)nAn :** yoğurd+unan getirrik (II.5.8)

Manav: +(n)nAn: kiTcēn sen+nēn (III.6.57), ben+nēn gidemessiñ (III.6.58), **+IA:** ğararıs, büberli su+lan (III.7.16), **+nA :** birbirler+i+ne toķaleşirler (III.7.50)

Yörük: +nAn : ğoyunnā+nān yörü_e yörü_e (IV.5.51), **+(y)nA:** iki kişı+y+ne doķuduK (IV.6.116), onu+y+na barabar (IV.9.90), **+(n)nA:** unnā da geli bubaları+n+na (IV.16.69), **+(l⁴)nA:** yağ+ına duz+una bişiriyorus (IV.12.24), **+(l⁴)nAn :** yördunan ğararıs (IV.9.50), yörtlan ğarīdīk (IV.13.9)

Zaman zarfları oluşturur.

Türkmen: +(l⁴)n : ğış+ın (I.2.18), **+nA :** sabā+na (I.3.196), **+nAn :** sabā+nān (I.2.88), **+(y)IA :** vaKdi+y+le (I.5.103)

Çepni: +(l⁴)n: bahar+ın (II.9.287), ikindi+n bu zamannar (II.5.116), yaz+ın (II.8.89), **+IA :** mesele sabā+le (II.1.249)

Manav: +(l⁴)n : ikindi+n namazına (III.1.25), kış+ın (III.3.125), ilk+ın eyidin (III.8.37), yaz+ın (III.12.16), **+IA:** sabā+la geliyumuş (III.9.55), sabā+le (III.4.136), **+li:** sabā+li (III.17.98), sabā+līn (III.7.14), **+nA:** sabā+na (III.4.135)

Yörük: +(l⁴)n: ğış+ın (IV.10.53), gündüz+ün (IV.8.60), güz+ün (IV.17.88), ikindi+n yūrrus (IV.9.50), ilk+ın bis halı doķuduK (IV.2.80), öyle+n (IV.10.41), yaz+ın erişirdi (IV.9.29), **+nAn:** āşam+nān gelini gider (IV.14.62), **+le_in, +liyin, + līn :** ayşam+le_in (IV.8.59), sabā+liyin (IV.6.66), saba+līn (IV.20.8), **+IA:** sabāla (IV.4.19), **+IA:** sabālan (IV.1.59), sabālen (IV.26.12)

Tarz zarfları yapar.

Türkmen: +(y)nAn: arama+y+nān meKge (I.5.149), **+(l⁴)nAn:** ğalbi nur+unan dolar (I.5.211), **+(n)nAn:** ğalemi+n+nēn oturannara (I.3.28), **+(y)nAn:** iñsan başına kilo+y+nān (I.3.47), on+nān idāre olunudu (I.1.28), tātacılī+nān geçiniyuduK (I.1.14)

Çepni: +nA: cāra sarırdı eveli tütūn+ne (II.4.135), **+IA:** ileçberliK+le geçinī (II.8.45), tütüncülüK+le (II.4.77), **+(y)nAn:** entere+y+nēn, şey+nēn ğelin_oldu (II.1.13), çobancılī+nān (II.4.144), dedeler+nēn yapılr (II.7.39), zengin olma+y+nān

(II.1.199), **+(l⁴)nAn**: gelay+ınan gurulmadı (II.3.80), yan kesicilī+nēn para alıcām (II.6.64), **+n**: yaya+n (II.9.28)

Manav: **+(y)nAn**: o geliyu haki+y+nēn çıkarıyu (III.13.19), gündelī+nēn çalışıyulā (III.13.20), mayayı ölçū+nēn dökerim (III.12.44), **+lAn** : oy+lan geliyu (III.16.42), zor+lan geliyu (III.4.64), **+lA**: rāT+la duruyus (III.4.112), **+n**: yaya+n yapıldaK unnar artık (III.17.15)

Yörük: **+nAn**: adam çuval+nan şeker alıyu (IV.18.3), **+lA**: alılādı bōle tenekelē+le (IV.17.118), **+(l⁴)nA**: aşşā endirilēdi zor+una (IV.16.19), **+(l⁴)lA**: güc+üle sardım (IV.27.34), **+lAn**: ırāt+lan yi dur (IV.3.100), **+n**: yaya+n gelilēdi (IV.12.96), **+(l⁴)nAn**: zor+unan oturulurdun (IV.6.85)

2.3.7. Eşitlik Hâli Eki: +ÇA: Fiilin nasıl ve ne şekilde yapıldığını belirtmek için kullanılan isim çekim ekidir. Bölgemiz ağızlarında eşitlik ekinin işlevleri şunlardır:

Eklendiği isme “göre” anlamı verir.

Çepni: ādeTlerin+ce (II.9.51)

Manav: gönlün+ce olamassıñ (III.7.18), kendim+ce (III.17.101), onnā+ca mıcırılıK (III.2.128)

Yörük: kendim+ce (IV.7.23)

Benzerlik ve gibilik bildirir.

Türkmen: deli+ce_ācı (I.4.49), eşgi+ce düşüyu (I.5.55), yeñi+ce suyuñ (I.3.34)

Çepni: ala+ca (II.4.145), derin+ce (II.7.20), ılıman+ca (II.3.128)

Manav: deli+ce mi olduñ (III.2.133), göKcü+ce güzel (III.4.53)

Yörük: aK+ca ekmek (IV.21.39), ala+ca+yı (IV.24.91), çimenni+ce yère bālāyoru (IV.23.126), ğara+ca yeri (IV.9.93), iri+ce hayvan kesiyu (IV.17.139), mor+ca (IV.3.102), zeñgin+ce (IV.17.105)

Tarz bildiren zarflar meydana getirir.

Türkmen: güzel+ce (I.2.26), yavaş+ca (I.5.156)

Çepni: bişirriK güzel+ce (II.11.15), eyi+ce eridi mi (II.12.80), giderik ev+ce+K (II.12.162), mahalle+ce giTdik (II.9.220), eyi+ce şeyimse (II.1.199)

Manav: aḲce+ce görünmüş (III.4.40), eyi+ce zifrī arab (III.4.90), eyi+ce+me güzel oldu mu (III.8.91), ğalın+ca tutuyuz (III.15.13), hāli+n+ce dönē (III.2.133), òle+ce yaparıs (III.7.19), òleliK+ce duzlālādı (III.7.85), usul+ca+na (III.5.107)

Yörük: çeşmelēde olurdu ma_alle+ce (IV.23.124), daş gibi+ce bālāsañ (IV.20.61), eyi+ce sıkılaşır (IV.2.74), ğoyu+ca ğararıs (IV.3.66), güzel+ce yıķardıķ (IV.10.71), ğuş gibi+ce oluduñ (IV.21.48), hāli+n+ce ğıdā (IV.3.3), undan sōna ğā_in ma_alle+ce+k köy+ce doķundu (IV.6.119), yalñıs+ça oturamıyın (IV.22.89)

Miktar bildiren zarflar oluşturur.

Manav: birez ğıT+ca yağō (III.3.182)

Yörük: çoḲ+ca dikēsīñ (IV.11.34), çoḲ+ca+lī geyilmēyo (IV.8.56)

Zaman bildiren zarflar oluşturur.

Türkmen: erken+ce (I.3.114), geç+ce (I.3.115)

Çepni: evel+ce böyle göreneK (II.12.27)

Yörük: erken+ce geldik (IV.15.34), evel+ce òle de_ildi (IV.13.30)

Eşitlik hāli eki bu işlevlerinden başka bazen +lAr çokluk ekiyle birleşerek süreklilik bildiren zarflar oluşturur.

Manav: aylā+ca nası yaPmış (III.1.75), yıllar+ca ekilmedi (III.17.89)

Yörük: aylā+ca (IV.26.57)

Bazen de anlamı kuvvetlendirmek için başka birtakım eklerle genişlediği veya ek yığılması oluşturduğu görülür.

Türkmen: āyile+ce+K (I.4.24)

Manav: gözēl+ce+ce (III.4.173), eyi+ce+me güzel oldu mu (III.8.91), usul+ca+na (III.5.107)

Yörük: bol+ca+ca (IV.2.3), an+ca+ca (IV.22.116), ma_alle+ce+k (IV.6.119)

Ekin kullanım şekli ve görevi açısından yazı dilinden farklı olduğu bir durum da Çepni ağızlarında tespit edilmiştir. Bu farklılık ekin sınırlandırma görevinde kullanılmasıdır.²⁸ sarıññ eve+ce vardım (II.3.159)

²⁸ Aynı durum Adana ve Osmaniye ağızlarında da görülmektedir. *gece yarısınaça, zabāca* (Yıldırım, 2006:189).

2.3.8. Aitlik Eki: +ki, +kı : Zarflara doğrudan, diğer kelime türlerine ise ilgi veya bulunma hâli ekinden sonra eklenen +ki aitlik eki, eklendiği kelimeye “İçinde bulunma, ait veya bağlı olma ” anlamlarını yükler. Aitlik eki doğrudan veya herhangi bir çekim ekinden sonra gelişine göre iki bölümde incelenmiştir.

Zaman zarflarına eklenmesiyle ilgili örnekler şunlardır:

Türkmen: amma şindi+ki+lēnde (I.4.163), bōn+Kü (I.3.71), hindi+ki genşler (I.1.109), evel+ki+lēni (I.1.154)

Çepni: bugün+gü (II.1.238), esgi+ki+nner (II.7.121), hindi+ki+nner (II.3.100), şindi+ki+nner (II.8.55), şimdi+ki+nnerde (II.7.56), yāriñ+kı (II.12.32).

Çepni ağzında 3. teklik kişi iyelik eki yerine kullanılmasıyla ilgili örnekler şunlardır: esgi+ki+ne (II.3.117), esgi+ki kimi (II.3.108)

Manav: düñ+kü gibi (III.16.9)

Yörük: evel+ki+nnē (IV.5.22), hiñci+ki+lē (IV.13.22), hindi+ki+n+neriñ gibi (IV.10.46), o zamañ+kı (IV.22.21), şimdi+ki+n+ner (IV.8.46), u güñ+kü+n+den bu güñ+kü (IV.17.93)

Bulunma ve ilgi hâli eklerinden sonra gelirken bazen aitlik ekinden önceki eklerin kaybolduğu görülür.

Türkmen: beni+ki “benimki” (I.3.226), ben+im+kı (I.3.225), cenneT+de+ki (I.5.139), eviñ+de+ki (I.5.255), el+ı+n+dē “elindeki” ğaba (I.3.322), dāniñ üsdü+n+dē “üstündeki” ğaleye (I.3.231)

Çepni: arpada+ğı dadı (II.9.229), başda+kı+nner (II.3.72), bizi+ki+ni (II.5.104), elālemi+ki+ni (II.7.99), ğarşısında+kı (II.1.297), ğāvede+ki (II.12.8)

Manav: başınıñ altında+kı (III.11.74), dedem yaşda+kı iñsannar (III.17.78), sındırğıdā “sındırğıdaki” yonan ğumandanına (III.8.63)

Yörük: arқada+kı+nnerı (IV.12.112), çadırlāda+ki+nnē (IV.6.33), kenarda+ki+lē (IV.6.150), yerde+ki+n+neri (IV.12.112), baş_ucundā “baş ucundaki” (IV.9.40)

2.3.9. Soru Eki: +ml⁴ : İsmi fiile soru şeklinde bağlayan ve ismin soru şeklini yapan hal ekidir.

Türkmen: mñsannıK mı (I.3.226)

Çepni: ordudan mı ayrıldıñ (II.4.19)

Manav: avkadı miñ (III.1.97), deli miñ (II.2.132), iki sene mi (III.16.20), sen miñ (III.2.181), çizme mi vādın (III.6.12), òle me (III.4.13)

Yörük: ğamaracı mısıñıs (IV.17.11)

3. Sıfatlar

Varlıkları niteleyen ve belirten kelimelerdir. Sıfatlar, niteleme ve belirtme sıfatları olarak iki bölümde incelenmiştir. İsimlerden önce kullanılan bu kelimelerin bölgemiz ağızlarındaki kullanımları yazı dili ile aynıdır.

3.1. Niteleme Sıfatları: Varlıkları durum, biçim, renk vb. bakımlardan niteleyen sıfatlardır.

Türkmen: alT başındayım (I.1.73), aynı şeyde (I.4.41), uFaK çocuklar (I.1.63), büyük ölüm (I.3.191), çĩ salça (I.1.102), daşsız tälaları (I.1.21), doğal ğalem (I.5.306), ertesi gün (I.3.239), ğara ceket (I.3.264), ğoca müzeye (I.3.237), mor ğoyunu (I.5.133), öyle günnerde böyüdük (I.3.59), sarı ğılda (I.3.120), şen adamıdı (I.4.94), şindiki gençlik (I.4.50), tāze ba'layı (I.4.88), yeşil ba'la (I.4.90), yoksul adam (I.4.214)

Çepni: aynı ğandan (II.10.15), ayrı dil ğonuşur (II.8.49), beri taravında (II.9.168), büyük ğózer (II.12.66), çeşiT şeyler (II.1.18), esas adı (II.10.58), esgi sīrları (II.8.55), ğara davılcı (II.1.284), geçen gün (II.9.186), ğıl çadır (II.1.37), ğırmızı parkeli (II.1.266), ğısa don (II.9.33), ğoca satır (IV.9.32), güccüG_ölüm (II.1.267), ileri millet (II.3.20), ğarşı daşñ (II.9.61), orta yerdeyim (II.6.98), sıvı yağ (II.6.103), şimdiki peynirden (II.9.257), temiz poşede (II.2.55), uzun demet (II.1.225)

Manav: acemi tayları (III.3.54), aynı cızıya (III.13.80), baş pelevan (III.6.48), beri yanda (III.4.3), bilinçsis ekilişler (III.16.29), dış tarafa (III.13.54), dişli oraKnan (III.13.11), esgi ğavurlā (III.7.104), ğarşı yaķasına (III.8.30), ince tus (III.12.52), sarı hocĩ (III.4.20), serT daşı (III.1.75), sivri tepe (III.3.25), topalaK donnarı (III.8.55), ūle biygirdi (III.5.107), yaķın vilāyetlere (III.5.42), yalnız ĩsan (III.4.104), yerli rāfan (III.5.46), zeñgin hānelēde (III.13.37)

Yörük: aşşâkı buñardan (IV.25.93), arğa taravında (IV.18.32), aynı yerimize geliris (IV.2.48), beriki buñardan (IV.25.93), bol yemekli (IV.9.4), bõle pontul (IV.22.22), bõnkü günümüzüñ (IV.3.55), buradâkı õlanıñ (IV.9.23), esgi düzeni (IV.18.27), evelki şeler (IV.8.56), eziyeTli baKlavıyı (IV.12.152), tozaK ğar (IV.1.38)

3.2. Belirtme Sıfatları: Varlıkları işaret, soru, sayı ve belirsizlik yönlerinden belirten sıfatlardır.

3.2.1. İşaret Sıfatları: Nesneleri işaret yoluyla belirten sıfatlardır. Tek başlarına kullanıldıklarında zamir olan bu kelimeler, bir isimle kullanıldıklarında işaret sıfatı olurlar. Bölgede kullanılan işaret sıfatları şunlardır: o, u, bu, şu, şõ, hu, hõ, endë.

o, u

Türkmen: o günnerde (I.4.94), u zaman (I.1.116), u balıK otunu (I.3.78)

Çepni: o ğoyunu (II.9.210), o ğünü (II.7.76), o taraFda (II.6.98), u dala (II.4.64)

Manav: o ğızı alısañ (III.14.60), o peyniri (III.12.53), u biygir (III.5.108)

Yörük: u şikil (IV.3.5)

bu

Türkmen: bu çulu (I.3.4), bu ğapı örtüldü (I.2.140), bu semerciler (I.3.102)

Çepni: bu adamlar (II.1.16), bu asıra göre (II.1.268), bu sefer (II.8.34)

Manav: bu dünyā (III.2.93), bu masal (III.10.1), bu memliket (III.2.125)

şu, şõ

Türkmen: şu evliyāññ yoluna (I.5.192), şu urbayı (I.3.60)

Çepni: şu adam (II.9.29), şu dirsek (II.9.33), şu kızık kıyü (II.7.128)

Manav: şu daşları (III.12.92), şu evde (III.6.53), şõ potinnëñ (III.4.38)

Yörük: şu ğarşıdan (IV.2.19), şu õlan (IV.8.114), şu yeñge (IV.8.19)

hu, hõ

Türkmen: hu yazı (I.3.235), hu damlar ğadar (I.6.121), hu yandan (I.3.90)

Manav: hu ğadā (III.4.114)

Yörük: hu ğarıya soracañ (IV.12.122), hõ çalınñ_çinde (IV.9.93)

endë

Türkmen: endë suyuñdan (I.3.291)

Manav: endë teyibine (III.8.109)

3.2.2. Soru Sıfatları: Varlıkları soru yoluyla belirten sıfatlardır. Bölgede rastladığımız soru sıfatları şunlardır: hañgi, hañki, hañğı, kaç, kaç, ğaş, ğaç, nası, ne, ni.

hañgi, hañki, hañğı

Türkmen: hañğı üçünü (I.5.167)

Çepni: hañgi şeyinde (II.1.141), hañki yönden esecek (II.4.114), hañğı bölümden (II.8.39)

Manav: hañgi tencerede (III.12.34), hañki ācīñ dibi (III.7.91)

Yörük: hañgi diñ ğardaşımız acaba (IV.25.37)

kaç, kaç, kaç, ğaş, ğaç

Türkmen: ğaş senedur (I.5.3), ğaş türlü (I.2.46), ğaş desde (I.3.23)

Çepni: kaç ğünde varıyı (II.9.34), kaç kişi (II.12.19), ğaş türlü (II.3.116)

Manav: kaç senesinde (III.16.4), kaç takşi (III.8.147)

Yörük: kaç çeşid (IV.5.31), kaç nōssuñ “kaç nüfussun” (IV.22.19), kaç sene (IV.9.66), kaç kişilē vādı burda (IV.27.1)

nası

Manav: nası doKdur (III.9.2), nası kövlüsün (III.16.94)

ne, ni

Türkmen: ne suçu yapacaK (I.5.207), ne harbi yapıyumuş (I.3.42), ne biçim yanıyu (I.3.35)

Manav: ni māna buluyuñ (III.8.12), ni māsul toPladıK (III.4.72)

Yörük: ne ğidā annadabilcen (IV.5.1), ni iytācımız olusa (IV.11.4)

3.2.3. Belirsizlik Sıfatları : Varlıkları kesin değil, belirsiz olarak gösteren sıfatlardır. Ağız bölgemizde rastladığımız belirsiz sıfatlar şunlardır: başğa, başğa bi, bazı, kimi, bi, birkaç, biğaç, birkeş, biriki, bilmem kaç, bilmem ni, bir kaç, bir keç, biriki, birki, bütün, tüm, diğer, diyer, öbür, öbürsü, öte, öteki, felen, ne, geçen, geri, her, hē, hiçbi, hiçbir

başğa, başğa bi

Türkmen: başğa şeylere (I.4.127)

Çepni: başğa harman (II.5.28), başğa ölüm da yoĥ (II.1.23), başğa türlü yeri (II.3.79)

Manav: başğa bi köve (III.3.174), başğa lisan bilebiliyũ mu (III.13.90), başğa türesi vā (III.14.24)

Yörük: başğa qapıya (IV.24.14), başğa türlü (IV.22.10), başğa bi annatdını (IV.6.25), başğa bi iş yok (IV.6.120)

diğer, diyer , öbür, öbürsü, öteki

Türkmen: diyer yerleri (I.5.189), diyer sene (I.4.62), öbür eyilik (I.4.128), öbür yanda (I.4.40), öbürsü gün (I.4.181), öteki verdimiz şeye (I.1.58), öteki guşla (I.6.14)

Çepni: diyer gomşular (II.3.65), öbür gün (II.5.140), öbür tarafda (II.9.164), öteki analım (II.9.228), öteki mallede (II.6.22)

Manav: diyer senelē (III.16.123)

bi

Türkmen: bi sene (I.1.63), bi hoca (I.4.158), köyün bi taravına (I.4.116)

Çepni: bi adama (II.12.7), bi gısmı (II.8.14), gitmem bi yere (II.3.163)

Manav: bi arkadaşın (III.5.72), bi yire borç yaPmadım (III.3.120)

Yörük: bi gızı gacırmışla (IV.6.32)

birkaç, birkeç, birkaç, birkeş, bigaç, biriki, birki

Türkmen: birkaç genciñ (I.2.95), birkeç sene (I.6.74), birki geçi (I.1.96)

Çepni: birkaç gün gala (II.1.258), bigaç sene (II.7.152), birkaç dana (II.9.106), biriki eve (II.12.26), birki tabak (II.6.79), birki sefer (II.12.4), birki tane (II.9.152)

Manav: birkaç gurus (III.9.21), birkaç uFaK keçi (III.4.16)

Yörük: biriki tene (IV.17.125), birkeş dene (IV.18.45)

bazı, kimi

Çepni: bazı şeylere (II.1.6), bazı yirde (II.4.3)

Manav: bazı yerde dişli oraKnan (III.13.11)

Yörük: bazı yerlerde (IV.2.36), kimi yerler (IV.2.75)

bütün, tüm

Türkmen: bütün comatı (I.2.129), bütün çocuKla (I.4.88), bütün guşları (I.6.21), bütün kemreleri (I.6.85), bütün millet (I.5.163)

Çepni: bütün bu gāveye (II.9.109), tüm peygamberlerin (II.10.14)

Manav: bütün kövli (III.8.120)

Yörük: bütün köv (IV.17.90), bütün millete (IV.14.56)

felen, ne**Manav:** ne yimeK yapāsa (III.14.21)**Yörük:** felen dūnde (IV.8.98)**her, hē, herbi****Türkmen:** her eve (I.2.96)**Çepni:** her dedeye (II.10.84), her çeşit (II.7.116), her dalda (II.1.138), her hāneye (II.9.153), her millet (II.12.49), her taraFdan (II.6.58), her vurdūna (II.9.41)**Manav:** herbi ğadın (III.4.91), her hāne (III.16.62), her yirden (III.4.19)**Yörük:** her papriğadan (IV.6.133), her mālıK (IV.17.112), hē yakī (IV.22.70)**hiĉbi, hiĉbir****Türkmen:** hiĉbi yer (I.1.164), hiĉbi tāne (I.4.117), hiĉbi yere de gidemiyum (I.1.164)**Çepni:** hiĉbi toKdur (II.3.97), hiĉbir şey (II.9.12), hiĉbirinden biri (II.9.197)**Manav:** hiĉbi tānesi (III.17.77)

3.2.4. Sayı Sıfatları: Varlıkların sayılarını bildiren sıfatlardır. Sayı sıfatları varlıkları adet, derece, bölük bölük parça halinde veya topluluk olarak belirtirler.

3.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatları: Varlıkların sayısını adet olarak belirten sıfatlardır.

Türkmen: beş ğuruşunu (I.1.28), bi ğayvemi (I.3.32), dört ğurt geldi (I.5.116), üç sefer (I.2.64), dokuz ev (I.3.35)**Çepni:** elli dölüm (II.7.127), yedi dūvletñ (II.3.87), yūs sefer (II.4.27)**Manav:** beş parmaK (III.2.13), üç kişiyis (III.5.74)**Yörük:** yüz ğuzuya bağıyuz (IV.9.30), iki gecelē yatardıK²⁹ (IV.24.62)

3.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatları: Varlıkların sayısını derece ve sıra olarak belirten sıfatlardır.

Türkmen: beşinci sınıFdan (I.3.245), ikinci bayramı ğün (I.2.111)**Çepni:** birinci ğún (II.4.194), birinci bayram (II.6.154), ombirinci ayda (II.4.138),**Manav:** ikinci (III.8.58)

²⁹ Bu örnekte Türkçenin yapısına aykırı olarak isim çokluk eki görülmektedir.

Yörük: birinci boydan (IV.17.104)

3.2.4.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

Varlıkların sayısını bölük bölük, paylaştırarak ve dağıtarak belirten sıfatlardır.

Türkmen: birer şey (I.4.206)

Çepni: birer tene (II.6.44), dörder liradan (II.1.111), ikişer çanak (II.6.78), üçer metire (II.12.211), onar maşamı var (II.10.80), yedişer tene (II.1.219)

Manav: sekizē onā ini_ı var (III.9.43), ikişē birē (III.4.141)

Yörük: birer sepedini onar ğuruşa (IV.23.84), üçer yaşında (IV.17.67)

3.2.4.4. Kesir Sayı Sıfatları

Varlıkların parçalarını kelime grubu şeklinde belirten sıfatlardır.

Manav: dörTde birini (III.4.71)

Yörük: yarım kaşık (IV.5.69)

4. Zarflar

Kelime gruplarında fiilin, sıfatın veya başka bir zarfın anlamını değiştiren, belirginleştiren veya sınırlayan kelimelerdir. Zarfların asıl kullanım alanları fiillerdir.

4.1. Yer ve Yön Zarfları

Hareketin yönünü gösteren zarflardır. Ağız bölgesinde rastladığımız yer ve yön bildiren zarflar şunlardır: aşşā, aşarı, beri, öte, üte, bura, bora, bıra, dōru, dışarı, tışarı, geri, hura, hora, içeri, ileri, ğāşı, ğarşı, ura, ora, ön, ön, şura, şora, üsd, yoğarı, yuğarı, yoğarı.

yoğarı, yuğarı, yoğarı; aşşā, aşarı

Türkmen: yoğarı dede ğaldırdı (I.6.56), yoğarı böyüdüKce (I.4.140), oturuyok ölüm aşşā (I.5.8), aşşā giTmiş (I.3.104)

Manav: hinci yoğarı çekēkene (III.11.29), aşşā uşdu (III.2.110), yonan çekilmiş burī aşşā (III.8.72), sen beni aşarı salla (III.11.89)

Yörük: bō da yoğarı çıkardılā (IV.16.20), çağal yoğarı tūyu (IV.17.123), yoğarı tutuyu (IV.17.125), aşşā yoğarı gidūdük (IV.16.29), yatardığ_aşşā (IV.24.85)

öte, üte; beri

Türkmen: üte geçiriviridim (I.3.21), bi öte bi beri (I.2.27), öte sürüvi (I.3.182), onnardan beri var (I.5.348), ğır'lardan beri geliyu (I.5.114)

Çepni: dinne beri (II.9.236), ğór beri (II.3.92), öteden beri bunnarla gelmişler (II.3.1), temelden beri yazdı (II.9.74)

Manav: al beri şunu (III.2.152), beri ğaçülā (III.2.123), geçülā beri (III.2.122), sallan beri (III.11.13)

Yörük: öte git (IV.16.6), öte buba, beri buba (IV.16.133), beri gessene (IV.16.80), beri git (IV.16.6)

bura, burā, burī, bora, borī, bira; hura, hora; ura, ora; şura, şora

Türkmen: kömürü huraya (I.6.75), ğazanı hurıya (I.1.140)

Çepni: bura getiri (II.3.155), geliñ bura dī (II.9.140), işte bura yerleşmişler (II.5.177), yapıldı bizim bura yol (II.1.64), ge bura (II.8.36), ora götürüyü (II.3.155), ora ğodum (II.8.71), şura meydana gidellerdin (II.5.145)

Manav: alır gelirün burā (III.2.50), (III.1.11), bordan atlamış (III.1.39), burē ğēdiKleri zamanda (III.17.49), burī geliyu (II.17.5), hori ğidā indi (III.1.35), hurī aTdım (III.4.141), urī burī gezi_ü (III.4.124), urī kissiñ (III.2.65), adını yazmışlā urē (III.17.143), orī ocaK yaKdıK (III.3.168), şurē ğorsuñ (III.16.38), şori ğēdi (III.1.33), şordan gelme itimalı (III.1.33)

Yörük: bizim burā olanım (IV.15.6), gelisin bura (IV.21.4), sen burā ge git (IV.16.131), burī çekiyorlā (IV.27.58), borī geliyu (IV.19.4), hurā yaKdıK mı (IV.21.51), urā burā aşşā yokarı bu gidēdi (IV.16.117), ureye gidiyulā (IV.19.32), urē geliyu (IV.19.2), geliyur urī (IV.22.109), sarı ğızı orē götümüş (IV.22.159), ordīdi urī götürdü (IV.7.79), orī geliyula (IV.19.2), alıyu burā atıyu (IV.17.159), orī çekiyorlā (IV.27.58), şurā yamılıP bā (IV.21.57), anañ saba şura āladı giTdi (IV.17.46), çıkıvēdim şurī (IV.22.172), şurī gitces (IV.2.52)

ileri; geri, giri

Türkmen: herkesten ileri oluyu (I.5.353), böyle geri geyerlēdi (I.6.97), geri çıkılıyu (I.5.166), geri sürüye saldılar (I.5.136), geri dönüvümüş (I.3.315), geri alırkana (I.1.88)

Çepni: bulğur aşını da geri atma (II.4.176), elemnden eveli geri geldim (II.1.300), geri çekildi (II.8.10), geri baĥī (II.4.30), geri gidiyim didi (II.3.150)

Manav: hayvannā gider ileri (III.13.66), āşama gelirdi gine geri (III.1.18), geri çevirdi (III.1.30), giri püskürdü (III.1.37)

Yörük: ileri diñeliyu (IV.17.134), ileri gissek (IV.23.2), ileri geri çekēken (IV.17.70), çeviriyuñ ileri geri (IV.17.73), ordan geri gidiyın (IV.13.26)

içeri; dışarı, tışarı

Türkmen: soǵmazlar içeri (I.2.141), içeri giren yoǵ (I.5.175), ğoruǵ_oriya içeri (I.1.150), dışarı çıǵmam (I.1.159), dışarı çıkarǵana (I.5.147), at dışarı (I.3.80)

Çepni: içeri dıǵallar (II.7.87), serriz bi ğüzcelce dışarı (II.6.11)

Manav: ünnüyu tışarı (III.11.23), tışarıya basmaz (III.5.108)

Yörük: içeri giriye (IV.21.38), ekin ekmeK ğorduk içeri (IV.13.6), dökēdik dışarı (IV.6.67), dışarı çıǵmaK yoǵ (IV.17.16), tışarı yayǵılara (IV.5.65)

4.2. Zaman Zarfları

Birlikte kullanıldığı kelimenin anlamını zaman açısından belirleyen zarflardır. Zaman zarfları, bazen doğrudan hiçbir ek almadan kullanılırken bazen vasıta, eşitlik, ayrılma, çokluk veya iyelik eklerinden birini alırlar. Ağız bölgesinde tespit edebildiğimiz zaman zarfları şunlardır:

aǵşam, āşam, sabah, sabālīn, sabāna, sabānan, öylen; bugün, bugün, bōn, dün, yarın, geçen, ğuşluK, şindi, şindik, şinci, şinciK, şimdi, şimdik, şındı, şındı, endi, demin, yīni, yeñi, anca, tāze, teze; esgiden, hinci, hiñci, hindi, hindicik, hincik, artıǵ(ın), artıǵ, ğalan, ğāri(k), ğāli, ğayı, ğā, ğayı, ğān, ğā_in, ğayı, ğa_i, ğāy, bāzan, bāzen, bazı, bāzı, ara sıra, bi ara, evel, evele, evelā, eveliden, evelādan, eveli, sōna, sōra, soñra, soñarı, soñardan, soñara, soñıra; önce, öñce; başdan; bō, buyu, bıy, bū, bāe; ileri, ilerleK, daha, dā, tā, assı, geç, boyna, devamlı, hālā, hāle, hālen, hemen.

aǵşam, āşam, sabah, sabālīn, sabāna, sabānan, öylen; bugün, bugün, bōn, dün, yarın, geçen, ğuşluK

Türkmen: āşam oldu mu (I.1.99), sabāna (I.1.53), sabānan ğaKdım (I.3.83), öylen (I.1.72), bōn_āşam (I.2.85), yarın gelin bineceK (I.2.85)

Çepni: aǵşam ne bildiñ (II.8.36), dūn āşam başlar (II.4.193), bugün uyanıK dersēñ (II.1.66), bugün bēnim evlādımsıñ (II.1.5), yarın musāfirler gelir (II.6.70)

Manav: sabālīn (III.2.63), dün geldiK (III.16.24), geçen biri (III.9.4), yarın kölgesinde (III.1.81),

Yörük: sabah gūşluK (IV.9.52), bōn hindi (IV.9.49), yarın_unda (IV.3.80)

şindi, şindik, şinci, şinciK, şimdi, şimdik, şındı, şındı; endi; demin; yīni, yeñi; anca; tāze, teze; esgiden

Türkmen: şindi tutmuyular (I.4.163), şindi uyanamadı (I.4.92), şimdi emeKlilīK (I.5.11), endi ğalan (I.1.59), dedim ya demin (I.5.276), ğırķı yeñi çıKdı (I.3.96), yeñi hayvancılıK töredi (I.2.32), anca unu bize verividile (I.3.48), anca anca taṣsiyunu düzelTdim (I.3.262), , esgiden yōdu (I.2.101)

Çepni: şindi saķat oldum (II.6.57), şimdi devleT milleT işinden (II.1.3), şındı on_altı on yedi yaşıda (II.12.12), ılacı var şındı (II.8.75)

Manav: şindi hayvannā vādı (III.6.4), şindik artık ne bilem (III.16.74), şinci ğoyun vā (III.1.21), esgiden çoK dokīlādı (III.7.22), dā tāze öldü (III.2.170), yīni geldi (III.1.95)

Yörük: şindi manısadēmiş (IV.8.8), şinci bōle (IV.22.34), hayvan bitdi şinci (IV.5.4), ğāri şinciK (IV.5.93), şimdi sabāla kadın (IV.2.20), şimdik ta esgiden (IV.8.115), hasanñ ğādeşi anca öldü (IV.27.61), anca meKdiP yazcıK (IV.3.12), dā teze geldi (IV.23.123), teze öldü (IV.27.62)

hinci, hiñci, hindi, hindicik, hincik

Türkmen: hindi mes geydīme (I.3.55), ğaybeTdiK hindicik (I.3.14), diyular hindicik (I.3.126)

Çepni: hindi dērTler çovaldı (II.3.110), hindi sabahleyin (II.5.135)

Manav: hinci ço_oncası (III.10.84), hinci beyaz geyyu (III.15.54), hinci damlāda hayvannā (III.1.20), hinci kelepir (III.3.12), hinci vādım (III.5.98)

Yörük: hinci ğāri (IV.7.14), hinci ekseñ (IV.10.6), hiñci patuza (IV.12.9), hindi tabi (IV.10.46), hindi gelin (IV.9.43), hincik genşlē bilemes (IV.20.11)

artık(ın), artıķ, ğalan, ğāri(k), ğāli, ğayı, ğā, ğayrı, ğān, ğā_in, ğayı, ğa_i, ğāyı

Türkmen: edeceň gálan (I.1.61), gálan dūn edecēse (I.1.32), gāyi yaķala yaķala at (I.3.79), gāri televizonnar felen (I.2.110), o olmuyı gāli (I.6.127), serivirisin gā_i (I.5.51)

Çepni: çalışmıyım artıķ (II.6.91), o biTdi artıķ (II.2.1), yapılmıyı artıķ (II.6.59), ölüyü burda gāri (II.4.69), caz var gāyı (II.7.69), size gāyır dī (II.7.140)

Manav: siz de artıķın (III.13.29), ürendi artıķ (III.14.11), faķat şinci gálan (III.3.171), ayrılmam gálan (III.6.56), gāri alışgın oldūmuzdan (III.15.5), tāmin idiyım gārik (III.6.35), götürebilir gāriK (III.5.63), gāli gōcamanımışlā (III.10.15), gāli onnāca (III.2.128)

Yörük: bilemeyis gálan (IV.8.65), gız gārik (IV.6.91), gāri gāzannan dōk (IV.7.99), deňişdi gāli (IV.13.12), geşdiK gāyı (IV.17.122), gōlaylıK gā (IV.12.15), hiñci gā (IV.12.30), sorma gāyır (IV.9.96), baTdı gān (IV.6.122), anasını gā_in diyvimemiş (IV.6.12), kaç çeşit oluyı gā_in unnā (IV.5.18), bırağıvemiş gāyi (IV.27.88), o gā_i güneşde (IV.1.74), cıdava gāyı pezevenK (IV.25.89)

bāzan, bāzen, bazı, bāzi, ara sıra, bi ara

Türkmen: bazı bi süzeriK (I.5.66), bazı geziyü (I.5.13)

Çepni: bazı bu yörede (II.5.163), bazı da yani yemeK yaparsın (II.12.138), bazı böyle saç dirik (II.8.85), bazı perdeyi çeker (II.9.136)

Manav: bāzan para yapıyü (III.16.103), öldürüyüduķ bazı (III.4.62), bazı su gāynadır (III.15.15), gine ara sıra da (III.7.22), bi ara hacı amca (III.13.89)

Yörük: bāzan kimileri (IV.8.59), bāzen biz ālıyuduķ (IV.6.124), bāzi süt de gatarıs (IV.11.5), hinci bazı toKmaK yaparla (IV.12.34)

evel, evele, evelā, evelden, evelādan, eveli

Türkmen: evel güPre yōdu (I.2.44), evele bu olur (I.2.60), evele toPlar (I.1.100), evele gāvlaKlara enmiş (I.3.307), eveli bebek dōdu mu (I.3.140)

Çepni: evel maya üredirik (II.12.86), bilemezdig_eveli (II.3.98), evelden gış yēcēmizi (II.3.101)

Manav: evel neKbet kapisıdın (III.8.137), evelā ledosdu (III.1.36)

Yörük: evel aK kese olurdu (IV.23.39), evelden_öyleydi (IV.10.54), evelādan (IV.12.81), eveli duvaK derdik (IV.7.83), gāvırısın evele (IV.5.80)

sōna, sōra, soñra, soñarı, soñardan, soñara, soñıra; önce, önce,
başdan; bō, buyu, bıy, bū, bū; ileri, ilerleK

Türkmen: sōna bi yatan oturan oluyūñ (I.5.260), sōna çocūñ başını (I.3.173),
 öñceden sütüven köPlüsüydü (I.3.329), önce salça çıkarıdık (I.3.300)

Çepni: önce tütün ekilīdi (II.2.1), o bıy bi cāra (II.4.135)

Manav: sōna tınaz savurulā (III.3.8), çiçeK sōna gelişdi (III.13.3), sōra civata da
 yaPdılā (III.13.76), soñra pıçaKnan (III.15.14), önce yağın koyon (III.14.1), geyēlēdi
 önce (III.3.91), başdan baKla ekiyuduK (III.13.23), başdan ğırmızı gecelik gibi
 (III.14.48), bō bi evleK (III.6.8), ğuruduyoz buyu bi (III.15.17), ilersini bu daha iyi
 bilir (III.16.24), ilerleKde para yollamış bene (III.4.153)

Yörük: sōna da biçilīdi (IV.12.8), undan soñra (IV.22.136), kimini soñarı ıslarıs
 (IV.12.149), soñardan gelen şēsini (IV.23.93), soñara arkasından şēsini getiriyor
 (IV.23.31), soñıra ediremide giTdīKli_ın (IV.22.1), önce alabada kökü (IV.6.135), yi
 buyu ğuzum (IV.24.51), yeñge bū dēvē (IV.12.123), bū ni_idim (IV.16.9), onu bū
 ğaynadırıs (IV.24.20), daha esgiden ilerde kendisi yapıceKdi (IV.2.84)

daha, dā, tā

Çepni: dal da daha duruyu (II.4.52), hiçbirinden biri dā ğalmadı (II.9.197)

Manav: dā sabah nēde (III.3.168), dā tāze öldü (III.2.170)

Yörük: daha bize makine gelmēyoru (IV.12.153), ben dā ğiç bozmadım (IV.18.26),
 dā vamayıs (IV.11.13), dā görmedim (IV.12.128)

assı “erken”, geç

Manav: assı olmuş (III.1.39), biraz dā geç yani (III.16.33)

Yörük: geç ğaldıñ (IV.9.83), geç getiridik (IV.8.70)

hālā, hāle, hālen, hele

Türkmen: hāle bu tātacı (I.4.41), hele ölu alamañyadaydı (I.1.66)

Manav: hālā baraj_olcek (III.16.116), hālen duruyu (III.2.126)

hemen

Türkmen: hemen_ācı düzleyviridi (I.6.58), hemen yorgāna girerdiK (I.1.120),
 hemen balıkesire atmışlar (I.1.93), hemen çocuK dödu mu (I.3.167)

Çepni: hemen dutar (II.9.205), hemen ezdim (II.6.105)

Manav: hemen başānı ēdirdi (III.13.58), hemen bi siğara (III.2.185)

4.3. Durum Zarfları

Hal ve tavır bildiren zarflardır. Bir çok nitelme sıfatı, eşitlik ve vasıta eki alarak durum zarfı olarak kullanılmaktadır. Durum zarfları, zarf türleri içerisinde çeşitli olarak sayısı en fazla olanıdır. Bölge ağızlarında kullanılan hal ve durum zarfları şunlardır:

afat, ağır, alaçalı, emme, anca, ancaK, aniden, asla, aşşā yoḡarı, aşşā, aynı, ayrı, barabā, başḡa, berāber, bi, bir, çabıK, biden, boyna, bōle, büle, böle, böyle, hōyle, hōle, hōyle, hōle, hüyle, ōle, üle, ūle, üyle, öyle, ōli, öyle, şöyle, şōle, şüle, böyüK, burcu burcu, bütün, çeşiT çeşiT, ço_oncası, dōru, ebedi, ēsik, eyi, ğatı, ekseri, iKseri, genelde, heP, hep, hiş, hiÇ, gene, gine, sıK, tekrar, tekirā, teKger, vere, yeñiden, yiniden, yine, gerçeK, geri geri, ğıt, ğolı, güzel, güzelce, gözel, gözēl, gōzel, hafif, haKġatan, hazır, hemen, incecik, ilk, karşı, kısa, ne, tam, temelli, uzun, yalnız, yalnızıs, yavaşca, yavız, yavıs, zor.

afat, ağır, alaçalı

Manav: ağır dışdırmışım (III.2.109)

Yörük: afat göleydir (IV.6.94), ben erişdim alaçalı erişdim (IV.4.9)

anca, ancaK

Çepni: anca bizim bu oġonomi (II.9.150), anca bi kazā geçiri adam (II.3.34)

Manav: anca hayvanna için (III.17.95), masrafları ancaK ġapadır (III.16.130)

aniden, biden, asla

Çepni: aslā beKleme (II.2.7), aslā tarikata giremes (II.10.92)

Manav: āñiden kazā (III.5.97)

Yörük: biden ġalkıyudu (IV.17.110)

aşşā yoḡarı, aşşā

Çepni: ġoyunumuz vardı aşşā yeTmiş sekizen (II.3.18)

Yörük: aşşā yoḡarı beşyüz metire (IV.19.20), aşşā yoḡarı dünya baş pelivanıdı (IV.5.88), aşşā yoḡarı dōrT parça āřdan meydana gelirdi (IV.5.6)

aynı, ayrı, barabā, berāber, başḡa, bi, çabıK

Türkmen: aynı seyar göçermiş (I.4.28), aynı devam ider (I.4.42), bi daldırmış (I.3.322), bi yumruklarsıñ (I.1.41), çabıK biçili (I.4.296)

Çepni: aynı dūn yemē gibi (II.12.138), aynı kitaPdaki okudūmu gōsderī (II.8.40), ayrı biçelim (II.6.107), ayrı yaparık (II.8.87), başğa yapar (II.8.74), bi aқdarısıñ (II.4.109), bi yerleşdi (II.9.213), bi çıkamaz mı (II.9.33)

Manav: aynı ekēsīñ (III.7.7), aynı dēvam edi_uz (III.6.2), barabā gidem (III.6.39), yemēni yirlē imam hepsi berāber (III.16.65), aş gāsam ben unu bi giderin (III.148), kırılır çabıK (III.13.68)

Yörük: aynı kırKbıñardaki gibi (IV.5.85), ğarılar ayrı toPlanırdı (IV.7.36), başğa olur (IV.16.18), bir oynanıyor (IV.12.60), hava da bi esiyu emme (IV.1.46), çabıK geşşīñ diye (IV.4.22)

boyna, devamlı

Çepni: boyna çalışıyusuñ (II.6.55)

Manav: boyna börek Pişiriyum (III.11.119), de_amlı fenni yim (III.5.24), devamlı yicīm zanniTdim (III.17.129),

Yörük: boyna çevir (IV.17.84)

bōle, būle, böle, böyle, hōyle, hōyle, hōyle, hüyle, ōle, üle, ūle, üyle, öyle, ōli, ōyle, şöyle, şöle, şüle

Türkmen: adet böyle (I.1.33), böyle böyle ğonuşduñ (I.3.245), böyle_aldıK (I.5.115), hōyle döndüm (I.1.78), hōyle yatıyum (I.5.8), hōyle bağıyulā (I.3.55), öyle git (I.3.32), ōle biçiyulā (I.2.7), ōle yerdik (I.2.30), hayırlı öyle verilirdi (I.5.250), şöyle bi düşündü (I.4.91)

Çepni: böyle dararsīñ (II.12.51), böyle yaparık (II.7.64), hóyle altın daқannara (II.12.209), yannar da öyle ğuyardı (II.4.158), öyle dādıllar (II.3.40), ōyle geçer gider (II.7.48), şöyle deĝişdi (II.12.6)

Manav: bōle bilūs (III.5.1), bōle yaparsañ (III.16.83), tāneleri būle dıřarda (III.13.7), ōle ğōdük (III.11.125), üle teK tarafa dönersin (III.13.78), ūle diyildi (III.14.54), üyle yapıyu (III.14.23), öyle sürēdik (III.1.15), şüle yanıyu (III.13.41)

Yörük: böyle vakit gelir geçēdi (IV.12.121), bōle ğaçūlāmıř (IV.6.1), böle sade davıl olurdu (IV.6.76), hōyle asılı asılı (IV.24.43), hōle iki dene (IV.16.51), hōle ğocaman haranañ içine (IV.3.65), hüyle sürtēdi (IV.16.84), mezere ōle gitdi (IV.6.42), ūle baқamūs (IV.16.111), öyle olurdu (IV.9.18), şöyle yapardıK (IV.10.57), bēĝir şöle bi çeKdi (IV.1.28), şöle ne ğonuşdum (IV.3.45)

böyüK, burcu burcu, bütün, çeşiT çeşiT, ço_✓onca, döru, ébedi, eşik, eyi, gati

Türkmen: burcu burcu ko_✓uyudu (I.2.45), aç_✓ıdı bütün (I.5.28), eşik çı_✓ıkmazdı (I.3.26)

Çepni: böyüK söylemeyim (II.6.58), döru yaT dimiş (II.4.36), ébedi yo_✓K (II.9.259), gati yürusuñ (II.12.95)

Manav: çeşiT çeşiT do_✓kunudu (III.7.30), ço_✓oncası götüriyuz (III.10.84), eyi geçer (III.1.65), eyi ba_✓m̃ (III.8.66)

ekseri, iKseri, genelde, heP, hep, hiş, hiÇ

Türkmen: çocu_✓kları heP götürüdü (I.6.44), hep annından ölçersiñ (I.3.324), hiç dadı duzu yo_✓K (I.2.47), ben hiç ellemedim (I.5.109), hiÇ_✓annamıyım (I.5.13), hiÇ aklımda yatmaz oldu (I.1.163)

Çepni: ekseri bişmiş yaparık (II.5.3), heP böyle fakirlik yüzünden (II.1.72), heP giydirriK (II.7.82), hep yömiye işinne (II.12.104), hep kaşdı_✓K (II.10.38), hiç para verilmez (II.3.108), hiç ardına ba_✓m̃ı (II.4.29)

Manav: ekseri keresde işinnen öraşırılādı (III.17.99), genelde odunda odunnan pişiriyuz (III.12.12), heP dizēdiK (III.3.27), heP daşdan yapālādı (III.3.38), biz almadık hiç (III.15.3), hiç üzme (III.4.130), hiş gōmedimdi (III.4.49)

Yörük: ekseri dūnnēde yaparıs (IV.12.28), iKseri doñus çōdu (IV.17.110), heP dālmişlā (IV.19.4), heP bitdi (IV.7.21), hiç cāmiye ğuymazlādı (IV.21.35), yusuvu hiç görmedim (IV.16.125), hiş aşmi_✓is (IV.2.74)

gene, gine, sık, tekrar, tekirā, teKger, vere, yeñiden, yiniden, yine

Türkmen: süzeriK yeñiden gine (I.1.142), ğoyunu gine geri sürüye saldılar (I.5.136), gine kesilir (I.4.197), gine maTdiyata (I.4.178), tekrar gene gezdiri (I.2.101), vere soruyu (I.1.77), vere çalışıPduru (I.1.75), süzeriK yeñiden (I.1.142)

Çepni: vermēcēse gene eyi davranır (II.12.175), gene para da_✓alllar (II.12.189), teKger kesiydik (II.5.84), sık kamyon ka_✓kmıydı (II.8.35), yine bi düşünürüs (II.10.129), yine bizim dedelerimiz (II.10.74)

Manav: olur dede diyu gene olan (III.6.54), harmanda gine patuzla süreriz (III.1.6), gine gidōs gine getirōs (III.3.30), tekrar ayırısñ (III.5.5), yeñiden bi dā överis (III.8.97), yñiden niyetlendim (III.3.50)

Yörük: gine varacaKsñ (IV.12.49), gine gel ğuzum (IV.24.55), tekirā bıçāla ğıyarıs (IV.20.23), tekirā ğazana ğuyā (IV.5.75), üsdünden vere geziyor (IV.12.11), inince yeñiden bi dā ğorus (IV.1.68)

gerçeK, geri geri , ğıt, ğolī “kolay”, güzel, güzelce, ğözel, ğözēl, ğózel

Türkmen: geri geri alırķana (I.1.88), bışıririk güzelce (I.2.35)

Çepni: gerçeK ğonuşuyum (II.9.201), güzelce o āşam (II.7.7), ğózelce yörduñ mu (II.12.96)

Manav: ğolī ğolī düzelmez (III.5.97), güzel oraK bıçerim (III.13.10), güzel yirdik (III.13.86)

Yörük: para ğıt geliyu (IV.17.54), ğözel yaparıs (IV.11.7), ğözēl ğabarı (IV.9.76), ğözēl mayalandırıs (IV.1.62)

hafif, ğaKğatan, hazır, hemen

Çepni: hafif onu soğutuyum (II.7.111), ğaKğatan dōruymuş (II.9.233)

Manav: hemen üş dört kilametre (III.4.49)

Yörük: hazır alīs fapriķadan (IV.5.21), hemen unu ğadınnar çıkarıyu (IV.17.86)

incecik, ilk, karşı, kısa, ne

Türkmen: incecik yazarız (I.1.43), ilk burē şey_olması (I.4.1), ilK onna ğonuyu (I.4.8), ne geşdiK ne geşdiK (I.6.58)

Manav: karşı çıKmas (III.12.67), kısa añladām (III.2.162)

tam, temelli, yalñız, yalñıs, yavaşca, yavız, yavis, zor

Türkmen: yalñıs ğiTcem (I.3.222), yavaşca ğalkıyu (I.5.156), yavız oldum (I.1.131), sādıcıñı yavis say (I.5.340), zor bulmuşumuş (I.2.52)

Çepni: tam olaraK (II.10.26), tam_açık vermī (II.8.41), tam soyuna ğadar (II.9.101)

Manav: yalñız ğēsñ (III.10.61), zor bitirdik (III.16.27)

Yörük: ğazanda tam bışdı mi (IV.12.33), arāzilerimiz temelli mahsül yaPmaz_oldu (IV.2.18), yavız bıçmēyo (IV.12.154), yavız baķıyu (IV.19.11)

4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

Azlık-çokluk, derece ve ölçü bildiren zarflardır Ağız bölgesinde kullanılan başlıca azlık-çokluk zarfları şunlardır:

acıK, az, az buçuğ, çoK, as çoK, ıı çoK, ız, baya, biçoK, bi hayli, bol, épéy, ğāyat, eyice, fazla, bunca, öyle, biraz, biras, birez, bires, pıraz, bıras, bıra, pıra, daha, dā, tā, dahı, eñ, en, né, ni, ne de, pek, peK, pèK

acıK, az, az buçuğ, çoK, as çoK, ıı çoK, ız

Türkmen: acıK şeker atıyũ (I.1.106), ıı çoK kendine göre (I.2.30), ız zeñginidi mi (I.3.312)

Manav: as koyāsiñ (III.12.10), as çoK bilmeñ (III.5.93), az buçuğ_arāzi (III.4.25)

Yörük: acıK ğaldıralım (IV.10.1), az ğorsañ (IV.2.3), az bilüs (IV.16.37), çoK gelmiş (IV.13.34)

baya, biçoK, bi hayli, bol, épéy, ğāyat, eyice, fazla, bunca, öyle

Türkmen: maskara olu baya (I.5.318), oynar genşler orda biçoK (I.2.100), hindi çoraP bol (I.3.58), ayannıK yaPdı o épéy (I.6.97), ğāyat böyle (I.4.23), fazla çıkardı (I.3.26), seniñ bunca orda (I.4.178), öyle mundarídı (I.6.71)

Çepni: baya böyle ğızıl_olu (II.12.65), baya o tarafıñ adamlarınnan (II.5.174), fazla açılmadıK (II.9.172), fazla süt virise (II.4.176), mēmuru fazla oluP (II.1.65)

Manav: bi hayli zaman geliyu (III.17.8), eyice zifri (III.4.90)

Yörük: baya usdalaşdıK (IV.1.20)

biraz, biras, birez , bires, pıraz, bıras, bıra, pıra

Türkmen: bires ğuyarsıñ ğabına (I.5.52), birez ğalıñca (I.2.29), birez de şeker atarıK (I.1.143), bulduK birez işde (I.6.62)

Çepni: ğonuşduK biraz (II.5.203), birez ısıdıP (II.6.123), birez zeytin yā (II.5.88), bires tepserdi mi (II.12.66)

Manav: biraz ğariP görō (III.3.162), biras duraKladı (III.13.5), oğu birez uzundur (III.13.63)

Yörük: ōmuşuz pıraz “biraz” da (IV.12.81), pıraz durduKli_in (IV.22.151), ğaynadırıs bıras (IV.24.20), o büyüdü bıras (IV.26.5), bıra su ilāve yapāsiñ (IV.24.10), pıra bēz ğorus (IV.15.15)

daha, dā, tā, dahı

Türkmen: o adamlar daha bi başğa (I.5.187), orası dā ğaba (I.4.106), evel daha yavızıdı (I.2.109), dahı esgilē söyleyim (I.6.106), dahı boludu (I.5.40)

Çepni: daha güzelleşdi (II.3.28), dā lezzeTliydi (II.1.48)

Manav: daha ne di_im (III.13.84), bizden dā ğariPleşmē başladılā (III.17.106), biri tā gēmiş (III.7.108)

Yörük: daha esgiden (IV.2.84), daha ileri uşsaK (IV.23.2), malcılıK dā eyi (IV.14.2), anamlā dā güzel (IV.6.29), hinci tā ğolay (IV.21.12), tā esgiden annadırseK (IV.5.14)

eñ, en

Türkmen: eñ soñunda (I.6.16), eñ nāyet (I.5.156), eñ ğaribeni (I.4.214), eñ büyük (I.3.191)

Çepni: eñ küçük kızım (II.1.28), eñ ğuveTli yerler (II.1.165), en tāsili yüksek (II.1.6)

Manav: eñ yerlisiyiz (III.4.9)

Yörük: eñ mēşur (IV.3.24), eñ eyi atı (IV.3.93), eñ uç kısmına (IV.5.8)

nē, ni, ne de

Türkmen: ne de yoruldu (I.3.85)

Manav: benden ni büyük pelevannā (I.6.46), ni eziyetlē çeKdik (I.3.10)

Yörük: nē süT döKmüşün (IV.18.19), nē sēr varıdı (IV.15.8), ni azēTlē yaPmışlā ni (IV.6.52)

pek, peK, pēK

Türkmen: ben peK bilmiyum (I.6.100), ğollā pek_ahır (I.5.297), pēK fazla diri (I.5.64)

Manav: para da yaPmadı peK (III.13.25), peK tirid_ōmaz (III.3.2149), pek baquylā (III.4.111)

Yörük: ĩsannarımız pek sündü (IV.27.66), pek bālı (IV.4.1), peK baquyuru (IV.22.61), pēK göçēdiK (IV.24.69)

4.5. Soru Zarfları

Fiilin ifade ettiği hareketi soru yoluyla belirleyen zarflardır. Ağız bölgesinde tespit edebildiğimiz soru zarfları şunlardır:

nasıl, nası, neden, niden, nêrde, nerde, neye, niyi, nê, ne, ni, ney, necek, niyle.

nasıl, nası

Türkmen: nası azalTacāñ (I.3.335), nası söylesiñ (I.1.38), nası geşdi (I.1.77)

Çepni: nasıl_ederis (II.10.119), nası ènebilir (II.9.10), nası isdēciñ (II.12.164)

Manav: nasıl alamam (III.16.146), nasıl k̇apadīn (III.11.21), nası yaPces (III.7.11), nası mı yaparıs (III.12.4), nası isdēseñ (III.12.14)

Yörük: nasıl_olecek (IV.7.47), nası dursuñ (IV.23.14), bazlamī nası yaparıs (IV.1.62), nası çalmış yav (IV.8.87)

neden, niden

Türkmen: neden söyliyuñ bunu (I.3.165), neden diyuladı (I.6.98)

Manav: neden yaPmıyular (III.16.118), neden değışdirdilē (III.10.87), eme niden (III.6.10), niden yinmedi (III.11.56)

Yörük: niden ğıt geliyu (IV.17.54), niden biliñ mi (IV.10.64)

nêrde, nerde “nasıl”

Çepni: dedeniñ yanna nerde yanaşacīK (II.4.135)

Yörük: nêrde bilelim yav (IV.14.1)

neye, niyi, nê, ne, ni, ney “nasıl, niçin”

Türkmen: neye daşıyuñ (I.4.124), neye oynamıyu (I.2.138), ne bileceñ (I.3.320), ne biliyim ben (I.5.346)

Çepni: neye ölü bilmīm (II.4.162), yō nê küssüñ (II.7.34), amca ne baħıyusuñ (II.6.24), o adam ne bildik (II.8.33), ne bildiñ onuñ kemik çıkacānı (II.8.36), ne bildiñ dī (II.5.189), ne bileceñ (II.4.42)

Manav: neye yapamıcem (III.16.56), niyi “niçin” unuduyuñ (III.4.9), nê okuyem ben seni (III.16.51), bizlē ni bilēm (III.7.98), ni çekiyin atımıñ başını (III.10.51)

Yörük: neye geziyoñ (IV.9.129), nê k̇orKcen (IV.6.10), ne yoKladıñ (IV.23.10)

necek, niyle, nîle “nasıl”

Çepni: neceG_alalım (II.3.162)

Manav: niyle gidōñ (III.8.105)

Yörük: niyle baKsıñlā (IV.16.5), niyle olur (IV.6.19), niyle yapıylar (IV.113.11)

5. Zamirler

Varlıkları işaret yoluyla karşılayan kelimelerdir. İsimlerin yerlerine kullanılan bu kelimeler, varlıkları gerçek karşılığı olmadan ifade ederler.

5.1. Kişi Zamirleri

Varlıkları işaret veya temsil suretiyle karşılayan kelimelerdir. Balıkesir ağızlarında kişi zamirlerinin hal ekleriyle çekimi genel olarak yazı diliyle benzerlik gösterir. Farklılık, ilgi ve yaklaşma hali çekimlerinde görülen damak n'sinde karşımıza çıkar. Ağız bölgesinde kişi zamirlerinin hal ekleriyle birlikte kullanılışları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:11 Kişi Zamirleri ve Çekimleri

Hal Ekleri	TEKLİK			ÇOKLUK		
	ben	sen	o / u	biz	siz	onlar
Yalın	ben (II.1.1)	sen (I.1.22) sen (II.1.4)	u (I.3.247) o (I.4.124)	biz (I.1.14) biz (II.1.14)		onnar (I.3.92) onnar (II.1.28) unnar (II.3.8) unnā (III.3.96)
İlgi	bānim (I.1.14) benim (II.1.8) bēm ³⁰ (III.5.110) benim (III.17.6) bēm (IV.4.26) benim (IV.17.11)	seniñ (I.3.245) seniñ (II.3.71) sēñ (III.4.166) seniñ (III.2.111) seniñ (IV.10.36)	unuñ (III.5.64) unuñ (IV.8.61) onuñ (IV.7.69)	bizim (I.2.49) bizim (II.1.190) bizim (III.5.41) bizim (IV.13.28)	siziñ (I.3.145) siziñ (III.5.69)	unnāñ (III.4.136)
Belirtme	beni (I.3.239)	seni (I.4.90) seni (II.7.47),	onu (I.6.64) unu (I.1.39) onu (IV.7.101)	bizi (I.3.239),		unnarı (III.4.57) unnarı IV.16.115)
Yönelme	baña (I.3.236) bā (I.4.85) baña (II.4.195) bā (II.4.98) baña (III.12.31) baña (III.16.39) bene (III.11.38) bē (IV.22.169) baña (IV.1.26) bene (IV.16.6)	saña (I.1.79) sā (II.10.25) saña (II.3.145) sā (III.6.19) saña (III.15.58) sene (III.11.31) sā (IV.22.22) sene (IV.17.53)	una (I.1.49) ona (I.1.77) oña (I.2.37) oña (II.3.128) uña (II.4.134) ona (II.9.194) ona (III.15.27) una (III.6.42) una (IV.7.32)	bize (I.3.126) bize (II.5.164)		
Bulunma	bende (I.1.123)			bizde (I.1.31)		
Ayrılma	benden (II.10.22)		ondan (I.3.188) undan (I.1.9) undan(III.4.13)			

5.2. Soru Zamirleri

Varlıkları soru şeklinde karşılayan ve onları sormak için kullanılan zamirlerdir. Ağız bölgesinde kullanılan soru zamirleri “kim”, “ne” ve “hangi” soru sıfatlarının iyelik ekli biçimleridir.

³⁰ “bēm. bene, sene ” şekilleri yalnızca Manav ve Yörük ağızlarında görülen biçimlerdir.

kim

Türkmen: kimde burda dünyalıK var (I.4.121), kime verdin (I.5.167), kim olacaK (I.5.170), şıhınıs kim didi (I.3.9)

Çepni: kim yēceK (II.4.133), sen kimi alıyusuñ (II.12.10), kim kesiyi (II.5.139)

Manav: kim baKceK (III.9.2), kim vā bēm tüşman (III.3.118), kime böldürdü (III.4.139), kimiñ gızını (III.6.73)

Yörük: bu kim (IV.12.106), kim götüreceK (IV.24.78), kim zeñgin (IV.7.43)

ne, ni

Türkmen ve Çepni ağızlarında ne soru sıfatının y ünsüzüyle genişlediği görülmektedir. Manav ve Yörük ağızlarında ise soru zamirinin ünlüsünün daraldığı görülür.

Türkmen: ney añladıyım (I.1.12), ismi ney (I.3.270), ney yaPdıysañ (I.1.22), ney gördün (I.1.77), ne oldu saña (I.1.79), bize ne dirdi (I.3.273), nedirdini (I.5.84)

Çepni: ne çıKdı (II.3.14), ne kóyü diyular (II.7.123), olanıñ adı ney (II.9.75), ney alacāsa (II.12.187), ney yīdik (II.3.104)

Manav: adını ni gōyām (III.10.4), sen nisin (III.8.81), senden ne isdeyebiliriz (III.11.76), ni diyulā (III.8.116)

Yörük: unuñ dedī dāvā ne biliyu muñ (IV.1.16), niler değışdi (IV.7.17)

hañğı

Aslen soru sıfatı olan bu kelime, iyelik eki alarak soru zamiri görevinde kullanılmaktadır.

Türkmen: hañğımızıñ (I.5.270), hañğınıs tanımadıysa (I.3.31)

Yörük: hañğı (IV.20.7), hañğını çıkarınca (IV.25.91)

5.3. Belirsizlik Zamirleri

Varlıkları belirsiz bir şekilde karşılayan zamirlerdir. Ağız bölgesinde görülen belirsizlik zamirleri şunlardır:

adam, ālem, başğa, bazı, bāzı, bassı, biraz, biri, birbirimiz, bi çoKları, bi şey, bir şey, çoK biri, falan, felen, filen, vilan, vılan, velen, vilen, filan, Fılan, filan, filan fışman, fela, felan, mılan, bılan, filanca, hepsi, hePcī, hepsi, hePsi, herkez, herkes, herkeş, he şey, her şey, her şeylē, her şe, hiçbir, kim kimi,

kimi, kime, kümü, kimeri, kimse, millet, ne, o bu, öte, öte beri, öteki, sen ben, şey, şe, şiy, şî.

adam, âlem, millet, sen ben

Çepni: adam ğurban kesiyu (II.12.25), âlem ğurbannı (II.9.213)

Manav: âlem do_o (III.8.152), âlem hayırını kesē (III.4.132), ramazana geliken millet yapar (III.12.26), sen ben böyütmüş (III.4.115)

Yörük: âlem hinci (IV.10.62)

başğa, bazı, bâzı, bassı

Türkmen: başğa bilmiyum ben (I.5.71), bassı su ğuyduñ mu (I.5.62)

Çepni: bazıları gideller (II.1.146)

Manav: bâzıları doki

Yörük: başğaları erişivemiş (IV.7.45), bazıısı geçirü (IV.1.73), bazıısını katı'lı (IV.6.59), bazıısına sacaK geçirilemiş (IV.7.43)

biri, biribirimiz

Türkmen: birini bıçaKlıycaK (I.5.154), birini (I.1.86), biribirlēnnen (I.6.3), ğarınñ biri de (I.3.145), birimiz de ununu ğuyarıK (I.1.149)

Çepni: dedi ki bana biri (II.9.85), biri bi şey sordu (II.9.84)

Manav: biri öre'men (III.8.104), birini öldürüyulā (III.17.67), birisi ğemiş (III.7.107), çocūñ birisi (III.6.33), ğoca nenenin biri (III.10.8)

Yörük: biri isdambulda (IV.13.3), birini tā şeye geçirdi (IV.7.78), biricēzi bütderiye gidiyu (IV.19.3), ğadınñ biri (IV.6.23)

bi çoKları, çoK biri, birazı

Çepni: bi çoKları emekli (II.9.157)

Yörük: birazı kumgedē geldi (IV.25.61), çoK birisi (IV.8.18)

bi şey, bir şey

Türkmen: çocūñ bi şeyi (I.4.141), bi şey yoKdu (I.4.45), bi şey görmedi (I.3.60)

Çepni: bi şey adarsın (II.12.137), bir şeyler yaPdıysa (II.6.80)

falan, felen, filen, vilan, vılan, velen, vilen, filan, Filan, filan, filan

fişman, fela, felan, mılan, bılan, filanca

Türkmen: dedesine falan (I.3.59), dört teneke filen (I.5.325), evel bā felan (I.1.103), evleri vılan var (I.6.33), yayıK Filan (I.1.54), babası filan gidiyu (I.4.202), filanca hayırlı almış (I.5.251)

Çepni: ehbablarına falan (II.6.70), gızınna filen (II.3.152), motur filan aldı (II.3.20)

Manav: elli gurus felen viriyudu (III.9.15), kaPlıca filen vardı (III.13.57), nişannıkan vilen (III.14.32), siziñ eseriñiz filan dedilē (III.17.139)

Yörük: esger falan var (IV.4.7), öñceden tefci felen (IV.12.55), davıl_öñüne filen çıKmaK (IV.17.16), laylunnā vilan yetişdi (IV.23.39), ollāda vilen başğa köylēde vilen (IV.22.91), unna fela baTdı (IV.7.84), gışın velen (IV.14.88), üç hāne filanmış (IV.12.91), yorğan felan (IV.14.58), bazarlara mılan giderlē (IV.22.2), eviñ öñnēni bilān bōle (IV.27.13)

hepsi, hePcī, hepisi, hePsi, hiçbir

Türkmen: hepsini bulduK (I.3.64), hePsi toPlaşıyu (I.6.15), hepiciñi gaybeTdıK (I.3.14)

Çepni: hePsi ğaçar (II.1.135), bunnarıñ hiçbir de (II.1.14)

Manav: hepsini yaparı (III.12.1)

Yörük: hePcīni (IV.20.50), hepisi vādır (IV.21.20), unnar hePsi ğaKdı (IV.14.9), hiçbir dönmedi (IV.26.104)

herkez, herkes, herkeş

Türkmen: herkes alır (I.2.72)

Çepni: herkes soñradan (II.7.135), herkeş bugün (II.4.192), herkeş yerinde (II.5.181), herkeş gessiñ (II.5.101), herkeřiñ elinde (II.8.24)

Manav: herkeziñ (III.7.18), herkez evinde (III.7.47)

Yörük: herkes (IV.17.116)

he şey, her şey, her şeylē, her şe

Türkmen: her şey serbes (I.5.17), her şeyi yaparsıñ (I.2.32), her şeyinnen ğarşılaşdım (I.3.4)

Çepni: herşey medeni (II.3.13), herşeyden de haberim var (II.1.61), herşeyiñi alısıñ (II.12.124), herşeylerden hazırları (II.7.1)

Manav: he şey bōledir (III.16.101), her şey yaparı (III.12.2), her şeyi hazırlāsıñ (III.12.58), her şeylē çıkıyur (IV.14.74)

Yörük: her şey göley (IV.18.6), herşeylē çıkıyur (IV.14.74), ğıPrızdan her şesini getdi (IV.7.83)

kimi, kim kimi , kime, kümü, kimse, kimesi, ne

Türkmen: baba kime verise (I.5.75), kimisi su guymassıñ (I.5.62), ğarısınıñ ismini ne_ı öğrenirim (I.3.250), kimse bi yudum du içemes (I.2.142)

Çepni: kimi para atar (II.12.128), kimimiz datlı yaparıS (II.7.96), neler geçirmişler (II.8.56)

Manav: kimi dimiş (III.10.45), kim kimi görmüyü (III.7.47)

Yörük: kimi ğaşınan oynēy (IV.9.57), şekē dādıy kimisi (IV.14.74), kümünü doñus çaldı (IV.2.37), etceKlēmış kümü (IV.6.70), kimesini ğuruduruS (IV.11.2)

öte, öteberi, öteki

Türkmen: ötekine ne düşer (I.5.186), emme ötekisi ğalKmış (I.5.158), öteki bi ğişi (I.5.131), öteden geliyu (I.4.98)

Çepni: ötekinner (II.9.123), öteki ben_efe olacām (II.4.54)

Manav: ötekine keçiyu (III.11.17), ötekine binmiş (III.11.36), ötekini türtüyü (III.16.45)

Yörük: ötekinne ufadı (IV.16.116), öteki de una (IV.5.90), öteki ğoyun güdüyu (IV.9.23), ötekinnerden ğaçiyi (IV.10.90), yeP yeñi öteyiberiyi (IV.17.98), öteberi ğatıyorus (IV.12.21)

şey, şe, şiy, şı

Türkmen: o şeyiñ sis (I.3.15), şey idiyuñ (I.1.105), şeyden nişandan sōna (I.1.60), bi tāne şey (I.4.116), açacaKsıñ şeyi (I.4.179)

Çepni: şey yaparıĥ (II.11.1)

Yörük: bu bana şey sorōru (IV.24.10), şeye ğiTdim (IV.27.37), başına şe daĥālādı (IV.22.24), şeler keyindiriler (IV.7.76), şiyden ğorĥādım (IV.16.136), ğelirlēdin beyirlēnen şılēnen (IV.6.26)

5.4. Dönüşlülük Zamiri

Anlam yönünden kişi zamirlerinden daha kuvvetli bir ifadeye sahip olan zamirlerdir. Dönüşlülük zamiri, yazı dilinde olduğu gibi, Balıkesir ağızlarında da “kendi” kelimesidir.

Türkmen: kendinden yeri (.3.69), kendi (I.4.121), kendim (I.5.145), kendine göre (I.2.30), kendiñden (I.3.33), kendilē (I.2.138)

Çepni: kendi yēceK (II.9.213), kendi yaşadım (II.1.21)

Manav: kendim (III.13.10), gēndimde (III.4.176), kendiñ (III.4.168), kendiñi (III.16.55), kendilēne (III.9.50)

Yörük: kendicim (IV.13.4), kendiñ (IV.17.73), kändileri (IV.19.13)

5.5. İşaret Zamirleri

Varlıkları işaret yoluyla karşılayan zamirlerdir. Ağız bölgesindeki işaret zamirleri şunlardır:

bu, şu, o, hu, ora, bunlar, buralar, şunlar, onlar, hunlar.

Tespit edilen işaret zamirlerinin hal eklerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo:12 İşaret Zamirleri ve Çekimleri

	TEKLİK			ÇOKLUK		
	bu	şu	o, hu, ora,	bunlar, buralar	şunlar	onlar, hunlar
Yalın	bu (I.4.80) bu (II.9.62), bu (III.6.11) bu (IV.3.42)	şu (I.2.83) şu (III.2.37) şu (IV.3.42)		bunnar (I.3.290) bunnār (II.9.63) bunnā (III.6.50)	şunnā (III.2.145),	hunnā (IV.1.80)
İlgi	bunuñ (I.3.284) bunuñ (III.8.8) bunuñ (IV.17.148)	şunuñ (II.6.56) şunuñ (III.11.134) şunuñ (IV.14.44)	hunuñ (I.5.286) unuñ (III.3.25) onuñ (IV.17.148) hunuñ (IV.24.59)	bunnariñ (I.1.116)		
Belirtme	bunu (I.3.176) bunu (II.3.78) bunu (III.10.4)	şunu (III.2.115)	hunu (I.3.175) hunu (III.4.103) unu (IV.1.1)	bunnarı (II.6.116) bunnarı (IV.18.30)	şunnarı (I.3.286)	hunnarı (IV.10.17)
Yönelme	buna (I.3.86) buña ³¹ (II.3.145) bına (III.6.65) buna (III.7.117) buna (IV.1.1)	şuna (III.7.117)	oğa (II.3.59), una (III.8.116) una (IV.22.142)	bunnara (II.8.2) bunnara (III.14.34)		
Bulunma	bunda (I.3.24)					
Ayrılma			ondan (I.3.76) undand (III.15.10)			

6. Edatlar

İsimlerden sonra gelerek, onları cümledeki diğer kelimelere bağlayan ve kendi başlarına anlamsız olan görevli sözcüklerdir. Bölgede tespit edebildiğimiz edatlar şunlardır: başğa, beri, davırı, davrı, diye, deye, deyi, dē, ğadar, ğadarı, ğadā, ğidā, ğadān, ğadan, ğarşı, gibi, gibe, kimi, gimi, kibi, göre, için, içün, içi, içü, üçün, kere, keri, kerili, ke, keyi, ötürü, salıK, sōna, sōra, sūna, soñra

³¹ Yalnızca Çepni ağızlarında görülmektedir.

başğa

Manav: ālamaKdan başğa (III.4.42)

beri

Çepni: sabahdan beri (II.6.25)

Manav: kaç günnēden beri (III.11.10)

Yörük: ombeş seneden beri (IV.22.7), kazā oluP da öleliden beri (IV.24.38), yetmiş dört seneden beri (IV.9.67)

davırı, davrı “gibi”

Manav: seniñki davırı (III.8.104), sen davrı (III.8.105)

Yörük: yürdñ davrı (IV.20.8)

diye, deye, deyi, dē

Türkmen: hayır ğurusñ dēye (I.2.62), bayram di_e (I.4.173), yuvası var deyi (I.1.50)

Çepni: gözer deyi (II.8.68)

Manav: para artdırñ diye (III.9.24), tüşdi diye (III.5.86), türKçe bilir deye (III.17.52), zarar getirdñiz deye (III.17.58)

Yörük: çocū yimesñ diye (IV.26.7), õrensın çivti deye (IV.17.72), ğabī çıKsñ diye (IV.14.99), babam bunu almış deye (IV.20.30), ne añlatdñ yalanı deye (IV.25.96), kimse görmesñ deyi (IV.17.13), yıkılıceK dē (IV.24.49)

ğadar, ğadarı, ğadā, ğıdā, ğadān, ğadan

Türkmen: bu seneye ğadar (I.4.54), bitesıye ğadar (I.2.142), bunnarñ evine ğadar (I.1.130), buraya ğadar (I.4.204), izmire ğadar (I.4.103)

Çepni: dimitokaya ğadar (II.10.7), ğarşısına ğadar (II.1.40), yirmi seneye ğadar (II.12.47), e düne ğadarı (II.7.139), yola ğadarı çıkarır (II.4.129), kendimize ğadan (II.5.22), şura ğadan (II.7.86)

Manav: göKlīceK ğadā (III.1.2), aşşama ğadā (III.8.8), sabā ğadā (III.4.134), āşıma ğıdā (III.6.7), idārecilik ğadān (III.16.35)

Yörük: şimdiye ğadar (IV.8.40), sabā ğadar (IV.7.93), ben de burā ğadā (IV.13.1), āşama ğadā (IV.21.23), sabā ğadān (IV.17.40), yarı yerine ğadān (IV.17.18), bu sinime ğadān (IV.27.37)

gibi, gibe, kimi, gimi, kibi

Türkmen: erkek gibi (I.3.20), yemek suyu gimi (I.1.148), şeker gimi (I.1.125), benim gibi (I.3.235), siziñ dedĩñiz gibi (I.5.128), bizim gibi (I.3.293)

Çepni: benim gibi (II.6.86), bunuñ gibi (II.3.103), didĩñ gibi (II.2.4), onuñ gimi (II.6.28), esgiki kimi (II.3.108), esas ҡoқu kibi (II.5.162), hindiki kibi (II.5.152), bizim kibi (II.12.115), bizim gimi (II.7.74), bildĩñ gimi (II.9.103)

Manav: ateş yaқa gibi (III.2.189), bicama gibi (III.14.49), esgisi gibi (III.16.155), şindiki gibi (III.2.15), didĩm gibe (III.4.24)

Yörük: dedĩ gibi (IV.12.145),  kmek gibi (IV.12.134), ғar gibi (IV.16.11), ғıral gibi yaşaydır (IV.18.14), hinciki gibi (IV.27.30)

göre

Türkmen: revāyete göre (I.5.103), t ranaña göre (I.1.145)

Çepni: asıra göre (II.1.68), baña göre (II.1.240), kendine göre (II.1.153)

Manav: k fine göre (III.8.16), s de göre (III.12.44), sinisine göre (III.14.12)

Yörük:  acı v dın una göre (IV.6.116), ay mıza göre (IV.17.96), bild me göre (IV.4.6), bur  göre (IV.18.30), sırasına göre (IV.17.104)

i in, i  n, i i, i  ,    n

Türkmen: aylık i in (I.3.6), girmeK i in (I.3.266), onuñ i in (I.4.7), unuñ_i i (I.1.169), şah i in (I.5.170), ıkrar i in (I.4.160), baқmaG_i in (I.4.59)

Çepni: her zaman i in (II.1.84), benim i in (II.1.48), onuñ_    (II.12.94), bunuñ_    (II.12.36), benim_i   (II.1.144), a maG_   n (II.4.97), seniñ_   n (II.12.217)

Manav: hatırım i in (III.11.141), unuñ_i in (III.2.33), benim_i  n (III.11.143), unuñ_i i (III.2.21), ғullanmaG_i i (III.3.33)

Yörük: alıřdıрмақ i in (IV.17.69), unuñ_i in (IV.3.28), yaymaG_i in (IV.14.3), unuñ_i i (IV.19.1), yimeg_i i (IV.24.3)

kere, keri, kerili, ke, keyi

Çepni: s radan keri (II.10.6), so radan keri (II.9.254)

Manav: ondan keri (III.3.166)

Yörük: unnan kere (IV.11.17), undan kere (IV.11.12), adamdan keri (IV.16.33), ondan keri (IV.21.48),  ld Kden keri (IV.16.25), bundan kerili (IV.13.25), undan ke (IV.17.34), yarından ke (IV.14.55), undan keyi (IV.17.24)

ötürü

Manav: cambazdan ötürü (III.17.135)

salıḲ “kadar”

Yörük: aşşama salıḲ sürēdik (IV.15.20)

sōna, sōra, sūna, soñra

Türkmen: ondan sōna baḳar bize (I.2.77), yılbaşından sōna yōdu (I.3.301)

Çepni: ezanından sōra (II.12.28), ondan sōra (II.9.211)

Manav: undan sūna (III.4.46)

Yörük: undan sōna (IV.7.3), undan sōra (IV.17.83)

dōru

Türkmen: doḳuzana dōru (I.6.27)

Çepni: ḳóye dōru gidelim (II.4.11)

Manav: yonuzlardan dōru burē (III.17.51)

Yörük: yayla çayıra dōru (IV.19.40), aşşā dōru giderken (IV.10.92)

āri, aray “+dAn beri”

Türkmen: çanaḲgaleden_āri (I.4.40)

Çepni: bi giriḇ burnundan_aray (II.9.41)

Yörük: heybeyi çatından_āri bi kesmiş (IV.10.95), öteden_āri gel (IV.9.69)

7. Bağlaçlar

Kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri şekil ve anlam yönünden birbirine bağlayan kelimelerdir. Bağlaçlar genellikle iki veya daha fazla unsurun arasında kullanılırken, bazen de iki unsuru birbirine bağlamadan bir ögenin başında veya sonunda da yer alabilmektedir. Çalışmamızda bağlaçlar sıralama, denkleştirme, karşılaştırma ve cümle başı bağlaçları olmak üzere 4 başlıkta incelenmiştir.

7.1. Sıralama Bağlaçları

Sıralama bağlaçları arka arkaya gelen kelime, kelime grubu ve cümleleri “ve” anlamıyla birbirine bağlarlar. Bölgede kullanılan sıralama bağlaçları şunlardır: dA, da....da, +(y)lA(n), + nA(n), ve

dA, dA....dA

Türkmen: alıyuñ da yeyuñ (I.2.46), biçeceK de ğaçaKcılıK yapacaK da e'meK çıkaracadı (I.5.16), ediviriP de ediviP de bi dönüyular (I.3.138), ğaKdım da bülbüller ötüşmeye durdu mu (I.3.87), güderiK de haKğa şükür_ideriK (I.5.124), çarī diker de geyerim (I.3.53), şu parayı ver de şurayı al (I.3.288)

Çepni: bugün yaP da bunu iñker et (II.1.307), giyinir ğuşanıriK da aramızda öyle bi sohbed_ederik (II.11.4), ğuruluP da böyle olacānı (II.3.84), yannar da öyle ğuyardı (II.4.158), yi de ğór (II.9.232), yīK de eridīK (II.5.147)

MANAV: āmıñ da burī ğoşmuş (III.4.117), aldılā da kitdılē (III.11.136), bide yaPsñ da yollasıñ (III.4.152), böyüKlēmden duydum da annatıyım (III.17.92), eKmeK yapırcīñ de dağıTcīñ (III.4.149), ğaynadıyuz da moturda çekdiriveriyorus (III.10.85), gē de buyu sövüvü (III.9.37)

Yörük: alıvmiş de gitmiş (IV.16.135), biliP de dēmēcēn (IV.16.26), bōle_olduK da süremedik (IV.16.57), gēsīñ de eTdīrsīñ (IV.27.14), kesēdiK de ēmize gelīdik (IV.22.72), yapūlē de satūle (IV.3.104), yur da furus (IV.14.101), ōle ēdē de yiris (IV.14.91), yatırıdım da uyudurdım da emziridim (IV.16.145)

ile [(y)IA(n), +(y)nAn, +(I⁴)nA(n)]

Balıkesir ağızlarında "ile" bağlacının genellikle eklediği görülmektedir.

Türkmen: bi ğızımınan üç_ölüm (I.3.282), çamcıyla hacı_asannar (I.4.110), elmaynan nar (I.5.241), türKmenne yörūñ arasında (I.4.21), muKdereminen benim ölüm (I.3.189)

Çepni: bulğurunan ayran (II.4.177), ölannan ğız (III.6.135), osmannıynan çePni ğardaş (II.9.184), paytınnan araba gidī (II.9.146), türKmennen çetminiñ arası (II.5.127), kayıyla oğus kurdı (IV.10.21)

Manav: alıylen bu hasan (III.3.95), bayram ocıylen hamzı (III.4.109), bi çobannan nene vāmıñ (III.10.40), bi iniyimizlen bi bēgirimiz vā (III.3.134), biygirimiznen kendimis (III.5.35), dāmatlan gelin (III.7.61)

Yörük: kızınan ōlan buluşmuş (IV.8.63), ğızına ōlan (IV.7.33), geliñ ğızına dāmet (IV.8.45), mısdava kemalnan bu beş paşanıñ ekmēyiz (IV.25.54)

ve

Türkmen: orf ve şeylēmiz (I.4.102), öz ve öz dilimiz (I.4.108)

Çepni: ğūney ve batısında (II.8.1), aleviliK ve sunnilī (II.10.4)

Manav: hālis ve mūlis (III.13.88)

Yörük: kıosa ve el_ora (IV.5.9)

7.2. Denkleştirme ve Karşılaştırma Bağlaçları

Birbirine denk veya karşı iki unsuru birbirine bağlayan bağlaçlardır. Bölgedeki örnekleri şunlardır: yōT, yōt; veyā, veyāT, veyāt, ya_uT, ya_ud; ya_uTdaki, yā_uTğı, veyā_uT; ya_uT.... ya_uT, ya....ya_uT, ya....ya....ya_uT, dA...dA, bāzan...bāzan,hemi...hemi....(hemi), hem...hem... (hem), ne....ne....(ne), ne....ne de, ni....ne, ni....ni, ya....ya....(ya).

yōT, yōt; veyā, veyāT, veyāt, ya_uT, ya_ud; ya_uTdaki, yā_uTğı, veyā_uT; ya_uT.... ya_uT, ya....ya_uT, ya....ya....ya_uT

Türkmen: üç_āça yōT iki āça (I.4.190), çorba yaparsıñ yōt hamırı elersıñ (I.1.40),

Çepni: ğayrı idamlı yā_uTğı şeylī (II.9.138), bi aķşamda veyāT bi ğündüz biterdi (II.6.136), bi ğuzu kesersin ya_uT bi keçi kesersin (II.12.137), açıK ğalırım ya_ud evsiz ğalırım (II.1.147), āzıñ kıoķıyuy ya_uT nerden geldiñ (II.1.246), ōlana sorēm ya_uT ğıza sorēm ya_uT hanım ne dī (II.12.170)

Manav: harman yerine götürüz ya_ud bi nadas tarli_e (III.5.60), saman yaPmā ūraşıyuy ya_uTdaki savurmaG_ için (III.13.56), işde atalāmız veyā_uT sen ben (III.16.9), bi fidan veyāt bi çomaK (III.17.114), ācıK veyā siziñ köv (III.17.107), saKlanıyulā veyāt dutuluyuy (III.17.57), ya mevlid_okudur ya_uT ğonuñ ğoñşı dağıdır (III.1.55), ya benim ōlum ya_uT da ben (III.5.91)

Yörük: bi çıvt öküzy ya_uT bi bēgir (IV.17.58), dērmennēde ya_uT ğayada çekerdik (IV.10.55), keçe üzerine ya_uT bi bez üzerine (IV.2.67), sopaynan ya_uT da unuñ alātı (IV.12.33), ya hacı_akıba ya darıcıya ya_uT maņyasa (IV.18.20), ya hanıma dīceñ çeK ya_uT ōlūñ uşā vāsa çek (IV.17.68)

bāzan....bāzan

Manav: bāzan para yapıyuy bāzan para yapmıyuy (III.16.103)

kimi....kimi....kimi, kimi....kimine....kimine

Çepni: kimi daş getiridin sırtınnan kimi orda ğaytarıdın kimi burda

Manav: kimi al paça dirdi kimine gömleK dirdi kimine şōle bōle (III.7.31)

hemi....hemi....(hemi), hem....hem....(hem)

Türkmen: hemi adını vurdu hemi havlasını yaPdı hemi ıkrarırını aldıla (I.2.135), hemi are'li hemi emmisi (I.5.348), hemi emmisi hemi ğaynatası hemi müsēbi (I.5.283)

Manav: hem dūn_ oldu hem nişan oldu hem hayır_ oldu (III.11.116), hemi cambas hemi atçıldı (III.5.40)

Yörük: hem hayvancılık hem tarla būday (IV.9.12), hem alacās hem satacās (IV.23.30), hem yazarıs hem bişiris (IV.6.55)

ne....ne....(ne), ne....ne de, ni....ne, ni....ni

Türkmen: ne erkek dedim ğadına teker ne ğadın erkē teker (I.3.131)

Çepni: ne_ekin alabilirik ne tütün (II.4.80), ne hasdalıK varıdın, nè bi şey varıdı (II.3.109), ne baba bellī ne ana belli (II.3.67), ne gelen var ne de giden (II.12.4), ne gelinimde var ne ğızımda var ne ölümde var (II.1.271)

Manav: ni torluK ğalmış ne topallıK (III.6.111), ni dūn oldū belli ni bayram oldū belli (III.6.21), ni ğıdā zebil u ğıdā (III.3.161)

Yörük: ne ileri gidī ne geri gidī (IV.1.40), ne ğonuşdum ne de ğonuşdum (IV.3.45), ne fāyiz yidim, ne harama ilğim_ oldu (IV.9.124), ni aylıK va ne yıllıK va (IV.27.72)

7.3. Karşı Durum Bağlacı

İki unsurdan birini diğesine karşı çıkaran veya baskın göstermeye çalışan bağlaçlardır (Banguoğlu, 2004:391). Ağız bölgesinde tespit edebildiğimiz karşı durum bağlaçları şunlardır: ama, emme, amma, imme; ancağ, aslında, esas, fağat, fağat, fağat, gerçi, halbiki, halbuKsam, kerçi, mēr, mērim, yalnız, yalnız, yalnız, yalnız.

ama, emme, amma, imme

Türkmen: ama şimdi günüz gidiyu (I.5.182), niyetleniyu ama olmuyı (I.5.156), deriK emme deyil (I.5.166), bi yanımız alevi emme tātacı dime_ince (I.4.101), söylēcēdim emme (I.3.163)

Çepni: ama bugün herşeyden de haberim var (II.1.61), ama benim elimden gelir bişey yoK (II.1.6), ama tam_ açık vermī (II.8.41), okuyacām emme didi (II.3.161),

esgiden böyleydik emme şimdi değişdi (II.3.69), imme heP torpakdan kaçanı (II.3.108),

Manav: ama kaç senesinde (III.16.4), emme öteki ğāşı gelō (III.3.163), emme sevgi sayğı vādın (III.6.14), vādım emme durmadım (III.10.18), vādır emme bazı bōle (III.1.2)

Yörük: emme biz gōmedik (IV.16.49), vardı emme şinci yoK (IV.19.19), damlalı yazıyor emme kumgediKde büyüdüm (IV.25.61), emme undan da saman çıkmāyı (IV.10.2), amma şimdi (IV.10.45)

fağat, fağat, fağat

Türkmen: fağat candarma geldi (I.1.165)

Çepni: fağat bizim esas bubamıs (II.7.122), fağat babamgil dedi (II.9.126), fağat şākiri ele geçirmeK mesele (II.4.58), fağat devletleşmiş (II.1.87)

Manav: fağat bi de örüzger (III.3.159), fağat şinci ğalan (III.3.171), fağat dökülüyudu (III.13.6), fağat unu biz bilmiyis (III.1.40)

Yörük: fağat şimdi esgisine bakınca (IV.10.27)

halbuKuysa, halbuKsam, halbiki; gerçi, kerçi; mēr, mērim; aslında

Türkmen: halbuKuysa hasda (I.3.85), mēr benim ğıyımdan (I.1.91), mērim sas çalan (I.3.136)

Çepni: halbuKsam burda (II.1.158), gerçi akrabalıñ var mı (II.1.194)

Manav: halbiki (III.13.56), yim verüs kerçi (III.5.25), aslında tükce söyliceseK (III.2.50), aslında oyunu gören kim (III.11.143)

yalnız, yalıñıs, yalıñıs, yalıñız

Türkmen: yalıñız ben gelinceK (I.3.33), yalıñız atatürkün hocam deyişini (I.6.151), yalıñıs adana türkmennēnnen (I.3.186)

Çepni: yalıñız biz zebil olduk (II.11.64), yalıñız önceden (II.1.7), yalıñız işcilimi duyuyun (II.6.62)

Manav: yalıñız bōle bu kövün (III.1.32)

Yörük: deveciliK yōmuş yalıñız bizim dedeler (IV.8.3), yalnız ēşi oluyu eti (IV.19.26), yalıñıs çok az gēdim (IV.20.59),

yoKsa, yoñsa

Türkmen: yoñsa şeyi mi (I.6.98), yoñsa ulu musuñuS (I.5.120)

Yörük: birisimi vēdi yoḲsa kendileri mi aldı (IV.26.50), az guy yoḲsa ezemessin demiş (IV.2.5), yalan mı söylēsiniz bene yoḲsa (IV.14.3)

7.4. Şart Bağlacı

Başına gelerek şart anlamı kattığı veya şart anlamını güçlendirdiği cümleyi sonraki cümleye veya cümlelere bağlar. Bölgede kullanılan şart bağlaçları “eğer” ve “madem” dir.

eyer, e_{er}, ēr

Türkmen: ēr yemē ğatacāsañ (I.1.101), e_{er} ki bu her sene (I.4.70)

Çepni: eyer toPraḲ_ırazısına ğalısa (II.9.154), e_{er} vermē niyeti varısa (II.12.170), şimdi ēr evde televizeni varısa (II.12.28), ēr altından kalkamācāñ bi iş olusa (II.12.32), ē_{er} dınāñ varsa (II.12.35)

Manav: eyer ğonuñ ğoñşuñ (III.8.48), e_{er} üç günü getiremessek (III.8.80)

mādem

Manav: mādem bu baraj olcek (III.16.117), mādem gönül edī (III.6.88)

Yörük: sen mādem seviyoñ (IV.23.11), mādem bullara yaPsa ya (IV.27.106)

7.5. Sebep Bağlacı

Başına geldiği cümleyi kendisinden önceki cümleye bağlayan ve ikinci cümleyi birincinin sebebi yapan bağlaçlardır (Ergin, 1999:355).

çüñkü, çüñku, çüñġu, çü

Türkmen: çüñkü bi eve (I.4.183)

Çepni: gidemim çüñkú arkadaşlarla şimdi (II.10.46), çüñkü o gün eyi davranır (II.12.174)

Manav: çüñkü türKçe bilir deye (III.17.52), çüñkü ekü satışa götürü (III.2.23), çüñġu böle (III.4.91)

Yörük: çüñkü ğaḲmasa evinde öleceK (IV.24.22), çüñku avcılā heP geberTdi (IV.17.162), çüñku tālada yaTmasañ (IV.17.78), çü keçi hep bayırda (IV.19.14)

7.6. Açıklama ve Sonuç İfade Eden Bağlaçlar

Başında bulundukları cümleyi kendisinden önceki cümleye bağlayarak sondaki cümleyi öncekinin sonucu, açıklayıcısı ve örnekleyicisi haline getiren bağlaçlardır (Yıldırım, 2006:206).

belki, bälki, bēki

Türkmen: belki satın biliyudursuñ (I.5.55)

Çepni: belki bu benim dedim (II.1.272), belki bi sene (II.6.153), kim bili belki de türki_eniñ (II.9.145), belki giTdiyseñiz (II.10.74), belki birer avıç bit (II.4.124)

Manav: belki de bilüñdur (III.6.11), belki duymuşuñdur (III.6.34), belki hacı dayı da (III.13.10), bälki siziñ kövde de bilen yoKdur (III.16.5)

Yörük: belki dāmatı gerdē girene ğadā görmüyuduñ (IV.6.80), belki de bilisiñ (IV.20.69), belki sabaha ğadā ölürün (IV.24.95), belki yüzelli dönümdür (IV.3.33), tārihlēde okumuşuñuzdur belki (IV.4.6), bēki bu görmediñ sen (IV.14.8)

ki, Ki, kı, ku, kine, ki(n), kın, kineli, kunalı

Türkmen: ğamber de demiş ki (I.5.154), musa der ki bu böyle olmas (I.5.127), burda diyula Ki (I.3.182), u da diyu Kı (I.5.349)

Çepni: bilāder dedi ki baş bā (II.33.46), gelmiş ki burası silah altında (II.3.87), laF vardır ki sözüm burdan_uzaK (II.1.301), kış gününde vermiş ki biz heP dādayıs (II.5.196), geldiñ ki adam sā (II.12.168), ğāveciye de kine (II.12.158), atatürk dedi Ki doKsan (II.7.1), dīm ki kendi kafamdan (II.9.264)

Manav: diyem ki ali kekiciñ (III.2.64), diyu ku etiyar (III.6.41), diyu kun ölüm (III.6.66), ğız dimiş Ki bñara vādım (III.10.16), vāsa kı birinci kapıyı (III.11.14)

Yörük: biz de didik ki yāni (IV.3.12), baқыu ki arada kimse ğalmamış (IV.6.5), dayım dedi ki, ölüm dedi (IV.17.120), dedilē kin diyu (IV.6.13), ētiyarñ biri demiş kin, çinemēñ çinemeñ (IV.17.32), yüzbaşı baña dedi kin hadī_dedi (IV.1.20), ba'mış kın geliñ ğız (IV.6.49), bubasına demiş kineli (IV.23.144), dēyoru kunalı (IV.23.126)

hani, hanı, hana

Türkmen: hanı iki sūlayladur (I.2.1), hanı öyle derlēdi (I.5.108), hanı o çağıl yapannā (I.5.4)

Çepni: hani dīcēm böyle işde (II.5.192), hanı böyle gelmişler (II.5.176), hanı ölüm gelir didi (II.3.148), hanı ırğınıdı (II.3.141)

Manav: hani güzel oraK biçerim (III.13.9), hani ayānna oldurma (III.13.54), hanı türKce bilen subay tāyin_etmişler (III.17.53)

Yörük: hani gönüllü çalışdıK (IV.9.122), hani sürmesine doyulmazdı (IV.9.100), hanı durumlar ölēdi (IV.17.91)

işde “yani”

Türkmen: işde içine ney guyacāsaK (I.1.153), işde davat eden milleti (I.5.93), işde bacı (I.5.181), işde fasille ğurudurduK (I.3.303)

Çepni: işde acıK şöyledir (II.4.61), işde bi buçuK sene (II.7.36)

Manav: işde mercimeK pirinç no_ut (III.12.5), ramazanda işde unnān yanna gidōm (III.3.48), urlāda işde ğoyun çevirēdim (III.3.60)

tabi, Tabi

Türkmen: tabi yorulmassiñ (I.5.296), tabi herkes şaha gidiyu (I.5.146), çomaKsız adım atamıyım tabi (I.5.9), tabi bu ğadar ğalabalıK yōdu (I.4.183)

Çepni: bēnim açımdan tabi (II.1.20), o zaman tabi çadır zamanı (II.9.6), tabi bey oluymuş o (II.10.133)

Manav: harman tabi moturla sürdürüs (III.1.5), herkes kafi bulmuş tabi (III.2.203), tabi savaş, savaş alanı bunna (III.8.58), tabi burlāda kış çoK_oluyu (III.12.3), tabi şimdi deĝişdi (III.1.20)

Yörük: tabi malñ varısa (IV.12.18)

velāsılı kelām

Yörük: velāsılı kelām, u òle gitsiñ (IV.25.43)

yāni, yani, yanı, yāni

Türkmen: yāni bizde zayıflıK var (I.5.183), yāni ğızma yoK (I.5.180), yāni şeylerde yazılıymış (I.4.119), yumşaq_olur yanı (I.4.23)

Çepni: yāni bu şekilde (II.3.43), yani evde kimse yoK (II.1.260), yazıĝ_olī yāni (II.1.4), yāni ğırılma şekline (II.5.10), yāni ğöreneKler böyle (II.12.27), hayvancı yāni (II.8.53)

Manav: yāni sen eviñe yemeK yimē gitmessiñ (III.16.68), yāni ardış derlē (III.4.45), yāni arab_atları isrāyil (III.5.48), yāni òle herĝün yimeyiz (III.12.25)

Yörük: yāni fakir millet (IV.25.13), yāni ilgi birez fazlalaşdı (IV.6.128), yanı asıl yaylalıKları birasīmış (IV.8.7), yanı ğara ğılçık (IV.10.3)

zāten, zaten, zatan, satan, sāten, saten, sati, sāti, satı, zati, zāti, zatti

Türkmen: sāten ayaK saKaT da (I.5.2), saten bi şey olmuyı (I.4.153), satı bizim (I.4.52), satı güPreyinen ekiyula (I.2.48)

Çepni: zāten kendi çārır (II.1.262), zaten bi şeye yaramas (II.1.216), zatan yōdun (II.4.146), sati ilk eveli (II.11.22), sūd gimi zattı (II.8.80),

Manav: zāten ombeş yirmi daKğada tutar (III.12.46), satan her yanĩ ğara (III.3.179), bilmediĩ mi sāten eliĩnden çıkā gidē (III.5.93), saten beş lire (III.8.3), sati seniĩ özüĩ (III.2.135)

Yörük: zāten çoluK çocuK bilmez (IV.14.13), ben saten elli yaşına girdim (IV.17.63), baKlavıyı sati her gün yapmayıs (IV.12.145), sāti aKĩm yōdu (IV.8.26), satı silifkē düzdülē düzenneri (IV.7.81), zati nışanda daKıyorusuĩ (IV.12.61), zāti ehdiyaş dedi (IV.26.20), kövdenim ben zatti (IV.12.1)

sözüm, temsil, dielim, meselā, mesele.

Türkmen: mesele derler ki (I.4.35), mesele moturnan gemiyen gidiyu (I.4.33)

Çepni: elinden ğopan sözüm, baKırınan (II.12.127), aKşam dielim, sünet dūnı var (II.5.95), mesele u ğarşı kōyüĩ (II.8.72)

Manav: meselā pirinç mercimek şēriye (III.12.15), meselā böyüK āyilelēni (III.2.120), mesele bōle ğurmuşlā (III.4.1), mesele güveri bōle (III.1.1)

Yörük: temsil hani kimi daraya çıkımsı (IV.25.88), çārırladı temsil esgiden (IV.3.35), temsili kōpĩnen davşan da öldürdüm (IV.3.91), meselā borda ğalılāmsı (IV.19.7), mesele yasır ğaldıK (IV.21.79)

7.7. Benzerlik Bağlaçları

Başına geldikleri cümleyi kendisinden önceki cümleye bağlayan ve benzerlik ifade eden bağlaçlardır Ağız bölgesindeki benzerlik bağlaçları şunlardır: ğoya, ğoyaysam, hāzā.

ğoya, ğoyaysam “güya”

Çepni: maKbılmış ğoya (II.8.26), ğoyaysam, keşke gelmeseydim (II.4.70)

hāzā

Yörük: hāzā mēmursuĩ (IV.18.19)

7.8. Kuvvetlendirme Bağlaçları

Bu bağlaçlar, iki öge arasında kullanılmayıp, kendisinden önceki ögeyi öncelikli öge haline getiren; var olan ya da var olabilecek bir önceki veya bir sonraki cümlelerin ögesiyle ilişkilendiren bağlaçlardır.

bilen, bilene

Türkmen: bunnar bile (I.1.70), dūn günü bile (I.4.211), güllerin bile ğıPğırmızı (I.5.227), benim dūnüm bilen (I.5.331), yatıya bilen ğiTdik (I.5.290)

Çepni: erkeklerde bilen şimdi var (II.7.85), balıkesirde bile (II.1.133), bēnim hanım bile (II.1.49), biz bile (II.8.25), bunnarın köyünden bile (II.1.184), davıl bile yōdu (II.3.119), cızamasaK bile (II.3.16), peynirden bilene dat alamıyu (II.9.257)

Manav: afyonnulā bile (III.5.69), bi şī bile (III.4.3), gēmiyu bile (III.16.45), ossa bile (III.3.68), şehirlēde bile yoK (III.3.66), yoKsa bile (III.5.42)

Yörük: bem bile yaPmadım (IV.12.135), böyü güccü bile tanımō (IV.16.63), habarımız bile olmazdı (IV.13.28), hindi bile git (IV.27.89), suyu bilen yinidi (IV.10.74), tilki de yapıyu (IV.19.17), yüz başıya bile vımediK (IV.19.28), çulları bilen doKturduK (IV.22.131)

da

Türkmen: ben de ğiTdim (I.3.97), ben de şaha ğurbanım (I.5.180), bizim de ğoñşu alaman ya (I.3.41), dışarı da çıkamas (I.2.143), moçu veli de direK endiriyu (I.3.97), ne de yoruldu (I.3.85), onna da ğırma belik (I.4.206)

Çepni: alpaslan da oĝuz boyundandı (II.9.31), datlısını da üzerine (II.7.111), göreneK de Kıkadı (II.12.36), onnar da türKmen (II.7.131), o da tapılı (II.6.115), para ğıtısa da (II.3.96), sabah da baş bā yapıldı (II.6.140), dedem de aynı (II.9.3)

Manav: ben de seniñ gibiyn (III.2.92), bi kere de dememişimdir (III.14.35), çılpı da getiriS (III.12.2), erāzi de az (III.4.17), ğuyrūnu da ğavırmış (III.4.54), manısadaKı bey de gēmiş (III.9.9), mesel de burda pitmīş (III.11.109), ōle de serT (III.1.74)

Yörük: onu da bulamayanı da çoKdu (IV.17.96), ben de deliĝannı olurun (IV.9.36), biz yimeseK de yatıvèseK de yatıveris (IV.20.4), esgiden canavar da çoKdu (IV.2.30), masıraF da olıyı (IV.8.21), naşalı da āmet vuruldu (IV.6.35), severse de varılā birbirine (IV.15.11), üçü de eritirdi bunu (IV.5.11)

dA...dA

Çepni: bi kere de gelisin üç kere de seFerde gelisin (II.12.173), ğadın da çalışı̇ erkek de (II.12.40), sen de eyi biliñ ben de eyi bilim (II.10.32), zehiri de yoK şeyi de yoK ğoruması da yoK (II.8.81)

Manav: dilinden de gelirdi elinden de gelirdi (III.4.180), ğamber de ğız da dimiş ki (III.10.50), tilki de çoKdu çaçal da çoKdu ğurT da vādı (III.1.47), sütde de tüyde de herşiyde (III.1.54)

Yörük: bazlama da yaparız bezdirme de yaparıs (IV.22.97), ğoleyi de vā zoru da vā (IV.26.97), ileçberliK de ğaKdı tütün de ğaKdı (IV.24.35), makinalı da ğaldı altını da ğaldı (IV.25.110), kadın da gider erkeK de gider (IV.2.22), para da çoK işlêne ğuzum hā urdan iş de çoK (IV.16.40), yimeK de bol ğiceK de bol (IV.17.53)

dā_i, da_i, dāyi, dahi

Türkmen: odun da_i kesmiye (I.5.110), yatānda da_i (I.4.127)

Çepni: bugün da_i baK (II.12.106), kes burda dahi (II.9.30), toPraK dahi bağırır (II.9.93)

Manav: aylıK dā_i vēmiyu (III.16.43), hayvan dāyi tavında tutar (III.16.102)

ancağ, ancaĥ

Çepni: ancaĥ hayvanından mesul (II.6.8)

Manav: ancaĥ_o da işde (III.5.143)

haTdā, hađdā, haTda, haddā

Türkmen: haTdā ben hatırlarım (I.4.204)

Çepni: haTda benim dedelerim (II.1.85), haTdā bugün ben (II.1.27), haddā o ğaradenizden (II.9.115)

Manav: haddā bu şi bile (I.4.3)?, haTdā atatürküñ sātiniñ furuldū (III.17.84), haTdā şurda bizim (III.16.108)

Yörük: haTdā bāzıları (IV.8.24), haddā un çuvalla (IV.22.19), cāmide haddā bi tāne vādır (IV.6.146), haddā unuñ şēsini (IV.8.61)

mi⁴

Türkmen: bebek dōdu mu duzlarsıñ (I.3.140), çıKdıñ mı ğara diKmeye çıkardıñ (I.3.114), dedi mi gelirdim (I.3.80), dedile mi elem dolusunnan (I.3.295), dede olmadı mı ev_ev gezerdile (I.3.298), ğuruTduñ mu ğaynadırdıK (I.3.304), doydu mu tāta köyde durmas (I.3.313), āşam geldiK mi ğış günü doñ dutardı (I.3.62)

Çepni: düşdü mü tamam (II.8.80), eKdik mi torpāmızdan ğağanı yirdik (II.3.95), girdiñ mi bu çıkar (II.8.19), gitdi mi ta o zaman görüydün (II.12.41), onu işdiñ mi oh (II.4.176), vardıñ mı bayramlaşdıñ (II.5.151), su ver didim mi (II.1.108)

Manav: çıKdılā mı yatālā (III.3.86), ğatıleşdi mi başğa bidonnara (III.3.138), u gün gelmedi mi ertesi gün gelō (III.3.110), sālām oldu mu ısınır (III.3.140), inceldi mi yığos (III.3.158), yaķasını ğaldırdıñ mı bit (III.3.177), hurduñ mu urdan geçirir (III.5.13), yem yidi mi peK lezzeti ōmaz (III.5.22), pişdi mi indiris (III.7.15), laP dedim mi eT, lıP dedim mi su vīcēñ (III.11.78)

Yörük: asıldıñ mı kapanır (IV.5.43), aş tükendi mi ālādı (IV.16.142), bitdi mi çapalacāS (IV.14.41), imzā aTdıñ mı tamam (IV.18.7), yīdıK mı düven ğoşarsıñ (IV.18.33), hazīren ayı geldi mi burdan kalkeris (IV.2.44), ğabardı mı dübeKde dövülür (IV.14.99), veznine geldi mi örteris (IV.14.85)

ki(n), ki(ne), ki(m), kı(n), ku(m), Kı, Ki,gi, ğu

Türkmen: yoK ğu (I.3.69), iñsan kesmemiş ki (I.5.178), yōdu ku (I.2.44), ğızma yoK ki (I.5.180), ōle durmuyu ku (I.2.48), görmüyum kum ben (I.1.92)

Çepni: barınamıyñ kı (II.8.57), bu ne ki diye (II.4.146), daşı ğomayı bilen yoK ku (II.9.82), tanımy kın (II.4.118), neye getirecīK ki bu (II.1.213), südü olmazdı ki (II.2.15), ne annaTdım ki benim anamñ (II.1.269)

Manav: bi şī yoK ki (III.13.87), biz bilmīs ki ebem bilū (III.2.194), çekinmū kin bi şeyden (III.2.201), n_āpam Ki (III.10.1), bilmīm ki (III.1.4), alıP yörū gi (III.6.6)

Yörük: ne zaman ki bu yācı bidir (IV.6.127), hinci ōle de_ıl ki (IV.12.85), bi şey bilmes kin (IV.12.143), yitmedi mi ki (IV.17.47), bilnēyiñ kin ben (IV.10.98), neden kine (IV.27.109), zebil kin zebil (IV.17.30), baKlavıyı satı her gün yapmayıs kı (IV.12.145), ekip biçemēruñ ku (IV.14.32), una baKmāyu ku (IV.18.44), bilemem kim orī bilemem (IV.1.1)

ya, a

Türkmen: çaķal diyuK ya hindi (I.6.40), didiK ya biS (I.4.196), ediyular ya (I.2.138), epey ya (I.6.28), gedecēK ya evden (I.2.86), gidiyu ya (I.5.146), günner uzadı ya (I.5.319), meydana geçiyuK ya (I.5.351), şahı seviyu ya (I.5.171), şey var ya ğısıK (I.3.34), var ya hindi (I.2.103)

Çepni: bayram var ya bizim (II.1.224), dēreler var ya (II.11.6), didim ya (II.7.115), ğarı gidi̇ ya (II.8.30), yemişleri var ya (II.8.75), tarla böyüK ya (III.6.108), deyişleri var ya (II.1.30), u da efe ya (II.4.71)

Manav: āşdan ya unnā (III.4.46), alışmış ya (III.3.90), ben bilmiyun ya didim (III.11.122), bilōm ya bilmōm mu (III.3.117), diyuñuz ya (III.4.11), evlenmediK ya u zaman (III.3.47), geşdiñiz ya (III.8.61), mādennē va ya (III.6.36), oba dinī ya bunnara (III.1.73), sürēdiK ya (III.3.11), tuTdu ya birini (III.3.78), vīseñ ya (III.11.38), yaparız ya (III.3.123)

Yörük: aKlımdan geşdi ya gelin_öldüm (IV.15.9), biliyuñ ya sen (IV.19.29), biliñ ya sacaK (IV.1.65), gördüñ ya eviñ_önde (IV.9.68), hamır ğatılmī ya (IV.7.97), oba diyular ya oba (IV.19.7), ōraşırdıK ya (IV.24.34), dālādasın_a (IV.27.35),

8. Ünlemler

Kendi başlarına anlamları olmayan his, heyecan, sevinç, üzüntü, nefret gibi ruh hallerini; tabiat seslerini, seslenmeleri; tasdik, red, sorma, cevaplama ve gösterme ifade eden kelime türleridir (Ergin, 1999:349).

Ünlemler çalışmamızda asıl ünlemler, seslenme ünlemi, sorma ünlemi, gösterme ünlemi ve cevap ünlemi olmak üzere beş bölümde incelenmiştir.

8.1. Asıl Ünlemler

His, heyecan, sevinç, üzüntü, nefret gibi ruh hallerini ifade eden ünlemlerdir. Ağız bölgesindeki asıl ünlemler şunlardır:

aman, amanñ, be, biravo, de gidi dē, eh, ha, hā, keşke, oF, oh, ohō, ūlēn, ūlē, vay, yu.

aman, amanñ, biravo, de gidi dē

Türkmen: aman ğur'lar (I.5.119), amanñ yoK derimiş (I.3.348)

Çepni: biravo didi (II.9.87)

Yörük: aman çaviş ben huruldum (IV.25.36), olma mı de gidi dē (IV.16.39),

eh

Manav: eh hādi aldıĝ (III.11.114)

Yörük: eh dedi (IV.14.45)

ha, hā

Türkmen: hā ğızım da yoK_emme (I.3.326)

Çepni: çeşiTli ha (II.8.14), barınamañ ha (II.8.49)

keşke

Çepni: keşke bura gelmeyeydim (II.4.69)?, keşke dīm (II.1.46)

Manav: keşke ōsa (III.12.72)

oF, oh, ohō

Çepni: işdiñ mi oh (II.4.176), ohō dī (II.1.25)

Manav: çamaşır bılaşık makinesi hepsi oF (III.16.160)

ülēn, ülē

Türkmen: görüvüdü mü ülēn (I.4.100), ülē dedim (I.3.43)

vay, yu

Manav: adamñ yamasına baK_yu (III.4.93)

Yörük: vay ana duvaK_sabāsı (IV.7.20)?

8.2. Seslenme Ünlemleri

Seslenme ünlemleri hitap ve çağırımlarda kullanılır. Asıl ünlemler gibi sevinç, üzüntü, şaşkınlık, hayıflanma gibi his ve duygu bildirmeyen ünlemlerdir. Bölgede tespit edebildiğimiz seslenme ünlemleri şunlardır:

ay, be, anāv, anam, baba, dayzā, amca, nene, ebē, ğarī, yīnge, ākedeşlē, ğādeş, sādıc, beyim, dedem, gülüm, des, deh, pıst, dāh, ēy, ey, ē, ha, hadi, hey, hey, hō, hū, hæ, kışşt, ölüm, ulen, ule, üle, len, leyn, uleyn, ülen, yāhu bis, yā, yā, yav.

ēy, ey, ē, ay, be

Türkmen: gollāñı yimiş adamñ be (I.3.105), hasan_amıca be (I.4.88), ey_ızır paşa (I.2.120), ey arsız ğarı (I.3.154),

Çepni: nere gidecīñ sen be olım (II?), ēy bizim olan (II.4.26)?,

Manav: ēy didim (III.4.143), ey diyu (III.11.22), ē didim (III.4.144),

Yörük: biz pirinç bilmezdik be (IV.17.51), ay_ölüm (IV.22.56)

yā, yā, yav, yāhu

Türkmen: yā musa sürüden bize bi ğurban ver (I.5.117), yav fasilledur (I.4.91), döviride yav (I.3.92), yav sen dedim (I.4.89), yav dedi (I.4.85), yav nerde (I.5.160), sizlere ömür yav (I.4.84)

Çepni: yaz arhadaşlar dimiş (II.4.15), yā bizim kıyüñ şifesi (II.4.20), yā biz de dirimiş (II.9.187), yav saña şu (II.9.49), yav dī (II.8.32), nābacmız beni yav (II.8.36), kırk yılım çadır altında geşdi yav (II.1.95), e yav didim (II.1.35)

Manav: yav ğadaş (III.2.127), yav arkadaş (III.3.89), ğubaş köyünden yav (III.9.39), dedim yav şu dağm (III.16.110)

Yörük: ismet yav didim (IV.8.75), yav buba didim (IV.10.82), yāhu bis (IV.17.58)

anāv, anam, baba, dayzā, amca, nene, ebē, ğarī, yīnge, ākedeşlē, ğādeş, sādıc, beyim, āmet, dedem, gülüm: Buradaki isimler sadece hitaplarda kullanıldığı için bu isimlerin ünlemleştğini söyleyebiliriz.

Türkmen: anāv deyviriyu (I.3.97), hoş geldiñ dedem (I.5.164), yörürdü gülüm (I.4.116)

Çepni: annaTsana dayzā (II.7.41), yōdu anam (II.3.91), baba didi (II.3.136)

Manav: ākedeşlē adam yalnız ğalmış (III.6.17), ğādeş didi (III.11.140), bunnarı gödük sādıc (III.1.98), beyim didim (III.1.95), amca amca bis subay assubay bilmūs (III.2.75), nene diyu (III.11.40), ebē didi (III.4.154), ismīl diyu (III.17.37), ğarī didi (III.4.143), al yīnge (III.4.148)

Yörük: āmet deyonuk (IV.27.27), alī bu kim (IV.16.80), nenē (IV.16.64), ayşā āzıma gelive ğızım (IV.6.46)

des, deh, pıst, dāh

Yörük: dāh demiş ğurşunu (IV.2.42)

Manav: ğızım des (III.5.105), deh yavrım deh yavrım (III.7.36), deh dimince (III.5.119), pıst! geberesice (III.8.111)

ha, hadi, heyt, hey, hō, hū, hū, kışşt

Türkmen: hadi öte (I.3.146), hadi yapalım (I.3.133), ha baķām, hey arsız (I.3.147), dedem_ölu hū (I.5.179), dede hū ğatar uzadıyum diyu (I.4.154)

Çepni: hadi gidiñ türkiye (III.8.13), hadi baķalım manisaya (II.9.8)

Manav: hadi baḳām düñür (III.8.110), hadi gidem (III.5.109), hadi şindi yapsñ (III.16.158), hadi tarlī (III.7.85), hadi yavrum (III.2.5), heyt diyu (III.17.38)

Yörük: hadi, ik_çşşek gine önümde (IV.16.136), hadi geyelim (IV.8.55), öküze hō dersñ (IV.21.12), kıışt hayır_öt (IV.14.48)

ulen, ule, üle, len, leyn, uleyn, ülen

Türkmen: ulen āmet günday (I.3.134)

Çepni: ulen yimesine doymas (II.9.233), öldüreyazmış pire len (II.9.289), ülen memmeT (II.4.19)

Manav: ulen diyu (III.11.102), ulen pavli ğavuru (III.8.81), ule ana (III.6.77), üle dede diyu (III.6.42), len sen deli miñ (III.2.132), len arkadaş (III.2.180), gel len (III.4.14), aḲcece görünmüş uleyn (III.4.40), uleyn marangoz (III.4.41)

Yörük: dümbeleK yōdu len u zaman (IV.12.119), len gññüm şēdeT geTmedi (IV.1.35), yapıyoz ya ülen (IV.17.42), ülen dünden ğoyun yōmuş (IV.17.46)

8.3. Soru Ünlemleri

Sorma ifade eden ünlemlerdir. Soru ekinden farkı, başka kelimelere bağlanmadan soru ifade etmesidir. Bölgede kullanılan soru ünlemleri acaba, eceba, hanı, hani'dir.

acaba, eceba

Türkmen: acaba hañğısı (I.5.175), acaba aliyi mi kesdi (I.5.176)

Çepni: acaba nerden geldi (II.1.16), eceba bu ğupreniñ ğuveti (II.9.264), şeyirliye mi dī bizim olan acaba dir (II.4.28)

Manav: acaba hañki āciñ dibi (III.7.91), nerī bālı acaba (III.4.7)

Yörük: hanı bi acaba dēyuru (IV.23.102), hañgi diñ ğardaşımız acaba (IV.25.37)

hanı, hani

Türkmen: hanı ğaç senedur (I.5.3), hanı o çaḳıl yapannā (I.5.4)

Çepni: hanı alan ossa (II.9.238), hani bi veyselñ (II.1.29), hani bi ali şeniñ (II.4.85)

Manav: hanı dī (III.6.59)

Yörük: hani bunuñ anası (IV.6.90)

8.4. Cevap Ünlemleri

Onaylama veya reddetme ifade eden ünlemlerdir. Ağız bölgesinde tespit ettiğimiz cevap ünlemleri şunlardır: a_a, bā, e, evet, hay hay, hayır, ha, hā, he, hē, hī, heyye, peki, peki_i, tabī, tamam, ya, ya ya, yoḲ, yō.

bā, e, evet, hay hay, ha, hā, he, hē, hī, heyye, peki, peki_i, tabī, tamam, ya, ya ya

Tamamı onaylama bildiren ünlemlerdir.

Türkmen: şey evet ali (I.5.278), hī beygir arabası (I.6.101), hē diş_edi derler (I.1.133), tamam hindi gölaylıḲ çoḲ (I.5.39), tamam demiş (I.6.12)

Çepni: evet şimdi dīler (II.9.45), evet dalı daha duruyu (II.4.52), e didiḲ buña (II.3.147), heyye saña buña annadıym (II.3.145), peki_i ğızım didi (II.3.138), peki mutābīḲ ğaldılā mı (II.12.172), tamam, undan sōra (II.3.53), ya ya öyle oldu (II.3.156)

Manav: evet ormannıḲdı (III.1.23), hay hay dī (III.6.104), bi_iki kişi hī mī tabi (III.16.112), peki ölese dī (III.6.64), peki dī (III.6.100), tabi yav (III.9.25)

Yörük: bā, öküznen ğaldırıldıḲ (IV.16.35), ha ha temus temusda (IV.17.76), hā bizim günümüzde odun çıra varıdı (IV.16.41), hā hā sırāna (IV.16.77), he dam üsde (IV.7.95), tabi işlem birez dā rāt oluyu (IV.6.130), tabi ramazanı tutuyoruz (IV.17.128), tamam dedi (IV.20.73), ya un un yapardıḲ (IV.13.6), ya bize çoḲ zorluḲ gösderiyoru (IV.23.31),

hayır, yoḲ, yō, a_a

Türkmen: a_a dedi (I.3.108)

Çepni: yidiñ mi? hayır (II.1.232), hayır dayısıym diyu (II.5.190), başğa türlü bi, hayır (II.1.185), var mı? hayır (II.1.194), yō nē küssüñ (II.7.34), yoḲ öncelerden olmuydu (II.7.55), a_a dē_o (II.1.266)

Manav: hayır hayır dī (III.6.43), hayır ana dī (III.6.74), hayır diyu (III.11.63), yoḲ diyular (III.17.54)

Yörük: bubası hayır almam demiş (IV.23.145), hayır vēmecēs (IV.11.15), yoḲ didi (IV.22.171), yō doñuza zaten atmadım (IV.17.127)

8.5. Gösterme Ünlemleri

Birini veya bir şeyi işaret etmek veya göstermek için kullanılan ünlemlerdir. Ağız bölgesinde tespit edilen gösterme ünlemleri şunlardır:

aha, ıhı, ihi, ça, de, dē, dī, de_u(ra), de_a, deha, dēha, de_analıK, di_hanalık, işde, me, na, tā, tã, ta, dē, dē

aha, ıhı, ihi, ıhıcī

Türkmen: unuduveriyum ihi (I.2.124), ihi baK (I.2.127)

Çepni: aha başlı burda (II.6.148)

Manav: aha seriyuz (III.15.22), aha hu dut gibi (III.4.51), ıhı yüzü (III.4.180), ıhı arabalāla (III.4.132)

Yörük: aha yüzü (IV.13.2), aha bōle bicama dirlē (IV.3.120), aha baK (IV.22.117), aha bunnarı bilen (IV.22.132), aha ğızañlā dēyvesiñ (IV.27.2), u bu ğārī aha (IV.5.32), ıhıcī çıkıldım (IV.27.7), aldığ_ıhı urdan (IV.14.38), ıhı ğarınıñ dedī gibi (IV.12.145), ahı çuvalı da aldık (IV.14.39)

ça “ta”

Yörük: ça aynı oldu (IV.25.10), ça bullara ğadā (IV.21.63), ça nēde u (IV.24.18)

de, dē, dī, de_u(ra), de_a, deha, dēha, de_analıK, di_hanalık

Türkmen: de_a bu ğapı (I.2.140)

Çepni: de_a damını (II.9.221), de şu dāñ içinde (II.5.198)

Manav: de şu baG_işde (IV.5.32), dē uzaKdan (III.1.81), dē nerlere varıdım (III.4.137), dē baK diyu (III.17.31), dē_urda tuTdum (III.3.92), de_urī gidiyu (III.8.13), de_u täladan (III.3.74), de_a baK (III.3.108), deha bu da (IV.9.86)

Yörük: dī aşşālāda benim_ev (IV.22.89), deha iki ğat (IV.21.67), dē_urasına ğoşuysun (IV.18.28), deha benim_ev (IV.24.49), dēha bōle (IV.27.70), de_analıK hurda yoğarda (IV.16.70), di_hanalık u da işde (IV.16.26), hinci dē_urda (IV.14.65)

işde

Türkmen: işde yalan söylüyü desñ (I.3.81), işde bunnar bilir (I.5.109), evimdeyim işde (I.1.160), işde baK (I.5.347), işde yolumuzuñ şeyi (I.4.194), işde o devirlerde (I.4.35), içini işde asgeriye düzdü (I.3.251), işde ahlāk olması (I.4.153), işde onu güdüyu (I.1.96)

Çepni: işde buyruñ (II.9.30), şu işde gördün virāne (II.1.50), bu seniñ dedin yörüKlerden işde (II.4.51), işde bu dalıñ (II.4.53), işde bunu (II.4.64), yanında işde duran (II.1.23), işde bura yerleşmişler (II.5.177),

Manav: işde bu gıdā (III.2.19), işde gorucu bağırō (III.3.108)

Yörük: işde dört parçadan ibāret (IV.5.7), işde u elif kaçan denen yer (IV.6.33)

me, na “işte”

Çepni: na bu kesim (II.4.160)

Manav: na çayırılıK (III.2.121)

Yörük: me u ğarıya soracañ (IV.12.122)

tā, tā, ta, dē, dē

Türkmen: ta eve vardıñ mı (I.5.337),

Çepni: tā bunnarın köyün ğarşısına (II.1.40), tā bizim bilādar vardı (II.8.20), tā ezelden beri (II.7.62), tā polatlı yakınlarına (II.10.38), ta temelden beri (II.9.74), ehli beytiñ ta kendisidir (II.10.61), sazlar var dē iki metire (II.7.139), dē yirmbeş gişi (II.6.96)

Manav: tā ilēden (III.1.24), tā aşşā ğadā (III.1.33), tā bazartesi bitē (III.1.71), ta önden giden (III.2.176), ta bōle (III.4.145)

Yörük: tā çırasınıñ bi topā (IV.27.33), ta ucuna (IV.12.116), ta dedeniñ yanna (IV.22.148), dē neneniñ biri tā çıKdı (IV.17.48), dē sāt ombir (IV.10.41), dē aşşā derelere (IV.13.36)

8.6. Ses Yansımali Ünlemler³²

Tabiatta bulunan canlı cansız tüm varlıklardan çıkan sesleri taklit etmek suretiyle çıkarılan seslerdir (Korkmaz, 2003a:1188). Daha çok tabiattaki nesne ve hayvanlardan çıkan seslere dayanırlar.

Daha önce ele alınan ünlem türleri arasında da ses yansımali olanlar olsa da işlevleri farklı olduğu için buraya alınmamıştır. Ağız bölgesinde tespit edebildiğimiz ses yansımali ünlemler şunlardır:

küt küt, laP, güldür güldür, tāk tūk.

Manav: çocuKlā küt küt (III.1.98), laP yere düşü (III.2.186), güldür güldür kaçdırıP geçiP gidü, tokaşlan tāk tūk yaykōlā (III.3.72)

³² Zülfikar, 1995:92-106; Banguoğlu, 2004:402-408.

9. Fiiller ve Fiil Çekimleri

9.1. Basit Çekimler

9.1.1. Bildirme Kipleri

9.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Bölgede kullanılan görülen geçmiş zaman eki $-dl^4$ ekidir. Ekin sadece tonlu şekli kullanılır.

Teklik Birinci Kişi: Bölgenin tamamında iyelik kökenli kişi ekleri kullanılmaktadır.

TÜRKMEN Kişi eki: -m	ÇEPNİ Kişi eki: -m	MANAV Kişi eki: -m	YÖRÜK Kişi eki: -m
- dl^4m	- dl^4m	- dl^4m	- dl^4m

Türkmen: $-dl^4m$: yazdırdım (I.3.25), oldum (I.1.132), döndüm (I.1.78). Olumsuz çekimi: **-mAdlm:** almadım (I.1.193), duymadım (I.3.77), görmedim (I.3.106)

Çepni: $-dl^4m$: aldım (II.7.46), didim (II.8.37), gonusdum (II.4.47), Olumsuz çekimi: **-mAdlm:** giTmedim (II.1.61), görmedim (II.3.99), vermedim (II.3.134)

Manav: $-dl^4m$: baQdım (III.4.41), didim (III.17.73), dödüm böyüdüm (III.16.115), Olumsuz çekimi: **-mAdlm:** āmadım³³ (III.10.14)

Yörük: $-dl^4m$: dedim (IV.22.47), dıQadım (IV.1.45), düşündüm (IV.12.50), ğaldım (IV.13.4), qorQdım (IV.6.11). Olumsuz çekimi: **-mAdlm:** görmedim (IV.7.105), ğuymadım (IV.1.7), yimedim (IV.26.37)

Teklik İkinci Kişi:

TÜRKMEN Kişi eki: -ñ	ÇEPNİ Kişi eki: -ñ	MANAV Kişi eki: -ñ	YÖRÜK Kişi eki: -ñ
- $dl^4ñ$	- $dl^4ñ$	- $dl^4ñ$	- $dl^4ñ$

Türkmen: $-dl^4ñ$: aldıñ (I.3.11), oturduñ (I.2.144), geldiñ (I.5.164)

Olumsuz çekimi: **-mAdlñ:** götümedin (I.5.94)

Çepni: $-dl^4ñ$: aldıñ (II.7.46), eylediñ (II.7.22), olduñ (II.4.173)

Olumsuz çekimi: **-mAdlñ:** aQdarmadıñ (II.4.109)

Manav: $-dl^4ñ$: baQdıñ (III.5.15), dediñ (III.7.76), olduñ (III.2.133)

³³ Görülen geçmiş zaman ekinin olumsuz çekimlerinde görülen “āmadım, gōmedim” gibi örnekler genellikle Yörük ve Manav ağızlarında görülür. Bu durum bu iki ağız için ayırt edici bir durumdur.

Olumsuz çekimi: **-mAdlñ**: bilmediñ (III.5.93)

Yörük: **-dl⁴ñ** : aňladıñ (IV.22.48), geldiñ (IV.22.169), unuTduñ (IV.25.138)

Olumsuz çekimi: **-mAdlñ**: görmediñ (IV.14.8), sırTdırmadıñ (IV.18.37)

Teklik Üçüncü Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: Ø	ÇEPNİ Kişi eki: Ø	MANAV Kişi eki: Ø	YÖRÜK Kişi eki: Ø
- dl ⁴	- dl ⁴	- dl ⁴	- dl ⁴

Türkmen: **-dl⁴** : acıdı (I.1.125), biTdi (I.1.15). Olumsuz çekimi: **-mAdl**: yaPmadı (I.3.33)

Çepni: **-dl⁴** : biTdi (II.2.1), bocaladı (II.2.8), öldü (II.1.19)

Olumsuz çekimi: **-mAdl**: ğalmadı (II.6.67), yollamadı (II.1.255)

Manav: **-dl⁴** : aTladı (III.1.29), pişdi (III.7.15)

Olumsuz çekimi: **-mAdl**: kiTmedi (III.2.72)

Yörük: **-dl⁴** : çöKdü (IV.8.74), hamırleşdi (IV.7.107), uzadı (IV.12.99)

Olumsuz çekimi: **-mAdl**: deňişmedi (IV.13.16)

Çokluk Birinci Kişi: Çepni ağzında çokluk 1. kişi çekiminde -k kişi ekinin bazen süreklileşerek ħ ünsüzüne dönüştüğü görülür. Bu Çepni ağzına mahsus bir durumdur. Diğer ağızlarda -k, -ķ ünsüzlerinin genellikle yarı tonlu şekilleri kullanılmaktadır.

TÜRKMEN Kişi eki: -K, -K	ÇEPNİ Kişi eki: -h, -ħ, -k, -ķ, -K, -K	MANAV Kişi eki: -K, -K, -k, -ķ	YÖRÜK Kişi eki: -K, -K, -k, -ķ
- dıK, - diK, - duK, - düK	- diħ, - diħ, - düħ, - duħ - dik, - dük, - dıķ, - duķ - dıK, - diK, - duK, - düK	- dıK, - diK, - duK, - düK - dik, - dük - dıķ, - duķ	- dıK, - diK - duK, - düK - dik, - dük - dıķ, - duķ

Türkmen: **-dıK, - diK, -duK, -dük** : ğonuşduK (I.3.269), verdiK (I.1.57)

Olumsuz çekimi: **-madiK, -mediK**: bulmadıK (I.3.53)

Çepni: **-dih, -diħ, -düh, -duħ**: didih (II.5.206), durduħ (II.5.161)

-dik, -dük, -dıķ, -duķ: geldik (II.5.206), ğórdük (II.5.161), yörüdük (II.3.21)

-dıK, - diK, - duK, -dük: didiK (II.1.120)

Olumsuz çekimi: **-madık, -medik**: isdemedik (II.3.26)

Manav: **-dıK, -diK, -duK, -düK; -dik, -dük, -dık, -duK**: başladıK (III.13.15), gōdük (III.2.62). Olumsuz çekimi: **-madık, -medik**: yaPdıramadık (III.2.81)

Yörük: **-dıK, -diK, -duK, -düK; -dik, -dük, -dık, -duK** : büyüdüK (IV.9.41), deñişdik (IV.20.37), goşduK (IV.9.38), usdalaşdıK (IV.1.20).

Olumsuz çekimi: **-madık, -medik**: bilmedik (IV.6.24), yaPmadık (IV.12.133)

Çokluk İkinci Kişi:

TÜRKMEN Kişi eki: -ñ I ⁴ z	ÇEPNİ Kişi eki: -ñ I ⁴ S, -ñ I ⁴ z	MANAV Kişi eki: -ñ I ⁴ S, -ñ I ⁴ z	YÖRÜK Kişi eki: -ñ I ⁴ z
-dI ⁴ ñ I ⁴ z	-dI ⁴ ñ I ⁴ S, -dI ⁴ ñ I ⁴ z	-dI ⁴ ñ I ⁴ z, -dI ⁴ ñ I ⁴ s	-dI ⁴ ñ I ⁴ z

Türkmen: **-dI⁴ñ I⁴z** : gördünüz (I.3.137), verdiniz (I.3.278).

Olumsuz çekimi: **-mAdlñlz**: çalışmadınız (I.6.141)

Çepni: Çepni ağzında kişi eki sonundaki ünsüzün bazen yarı tonsuzlaşarak (z > S) S ünsüzüne dönüştüğü görülür. **-dI⁴ñ I⁴S** : aldınız (II.5.161)

Olumsuz çekimi: **-mAdlñlz**: inanmadınız (II.8.34)

Manav: Manav ağızlarında özellikle olumsuz çekimlerde ek sonundaki ünsüzün yaygın olarak tonsuz şekli kullanılır. **-dI⁴ñ I⁴z**: adınız (III.2.208), geldiniz (III.4.75).

Olumsuz çekimi: **-mAdlñls**: huramadınız (III.11.10), söylemediğiniz (III.17.58)

Yörük: **-dI⁴ñ I⁴z** : gördünüz (IV.9.56). Olumsuz çekimi: **-mAdlñlz**: giTmediğiniz (IV.17.46). Görülen geçmiş zaman 2. çokluk kişi soru çekimi bazı Yörük ağızlarında yazı dilinden ve çevre ağızlarından farklı olarak şu şekilde yapılır: vādı mısız “vardınız mı?” (IV.19.37).

Çokluk Üçüncü Kişi: Çokluk 3. kişi eki sonundaki r ünsüzü genellikle bütün ağız bölgelerinde erir. Eriyen ünsüz kendisinden önceki ünlüyü uzatır. Uzayan bu ünsüzlerden bazıları zamanla normal süreli ünlüye dönüşür.

TÜRKMEN Kişi eki: -IA(r), -IĀ	ÇEPNİ Kişi eki: -IAr	MANAV Kişi eki: -IAr, -IĀ	YÖRÜK Kişi eki: -IA(r), -IĀ
-dI ⁴ IA(r) -dI ⁴ IĀ	-dI ⁴ IAr	-dI ⁴ IAr -dI ⁴ IĀ	-dI ⁴ IA(r) -dI ⁴ IĀ

Türkmen: -dl⁴IA(r), -dl⁴IĀ: boşadıla (I.3.6), daldılar (I.5.132), getirdiler (I.2.4).

Olumsuz çekimi: **-mAdIIĀ, -mAdIIA:** oynamadılā (I.2.138), bilemedile (I.5.6)

Çepni: -dl⁴IAr, -dl⁴IĀ: isdediler (II.7.37), oldular (II.7.136), yörüTdüler (II.3.73)

Manav: -dl⁴IAr, -dl⁴IĀ : yaPdılar (III.2.39), ādılā (III.4.120), buldulā (III.10.9), çevirdilē (III.17.44), kitdilē (III.11.136), koydulā (III.14.58)

Olumsuz çekimi: **-mAdIIĀ:** gēmedilē (III.7.111), gelmedilē (III.14.35)

Yörük: -dl⁴IA(r), -dl⁴IĀ: baKdılar (IV.8.83), giTdiler (IV.7.43), davıTdılā (IV.22.17), didilē (IV.3.10), gitdile (IV.7.53). Olumsuz çekimi: **-mAdIIĀ:** götüremedilē (IV.22.15)

9.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Bölge ağızlarında kullanılan öğrenilen geçmiş zaman eki -ml⁴ş ekidir. Çekimlerde genellikle zamir kökenli kişi ekleri kullanılır.

Teklik Birinci Kişi:

TÜRKMEN Kişi eki: -l ⁴ m	ÇEPNİ Kişi eki: -l ⁴ m	MANAV Kişi eki: -l ⁴ m	YÖRÜK Kişi eki: -l ⁴ n, -l ⁴ m
-m l ⁴ ssl ⁴ m	-m l ⁴ şl ⁴ m	-ml ⁴ şl ⁴ m	- m l ⁴ ş l ⁴ n ³⁴ - m l ⁴ ş l ⁴ m

Türkmen: -ml⁴ssl⁴m: Türkmen ağızları açısından ayırt edici bir durum olan bu yapı, 2. kişilerdeki -ml⁴ş+sl⁴n şeklinden örnekseme yoluyla alınmış olmalıdır. s ünsüzü sonradan gerileyici benzeşme yoluyla ş ünsüzünü kendisine benzetmiştir.

Türkmen ağızındaki bu durum, 3. kişiler dışındaki bütün çekimlerde görülmektedir. ğalmıssım (I.2.51) Olumsuz çekimi: **-mAmlsslm:** bilememissim (I.2.51)

Çepni: -m l⁴şl⁴m : başlamışım (II.1.116), dömuşum (II.7.124).

Olumsuz çekimi: **-mAmlşlm :** dememişimdir (III.14.35), getirememişim (III.16.58)

Manav: -ml⁴şl⁴m: batmışım (III.10.30), dişdirmişim (III.2.109), uyumuşum ğāmışım (III.2.55)

³⁴ Bölge ağızlarında yalnız Yörük ağızlarında görülmektedir. Bu durum Yörük ağızları açısından ayırt edici bir özelliktir.

Yörük: -ml⁴şl⁴n, -ml⁴şl⁴m: Yörük ağızlarında kullanılan zamir kökenli -n şahıs eki, bu ağız grubu için ayırtedici bir özellik olmalıdır. unuTmişin (IV.6.90), dömuşum (IV.25.60)

Teklik İkinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -sl ⁴ ñ	ÇEPNİ Kişi eki: -ñ	MANAV Kişi eki: -ñ	YÖRÜK Kişi eki: -ñ
-ml ⁴ ssl ⁴ ñ	-m l ⁴ ş l ⁴ ñ ³⁵	- ml ⁴ şl ⁴ ñ	- m l ⁴ ş l ⁴ ñ

Türkmen: -ml⁴ssl⁴ñ: Bu şekil kişi ekindeki s ünsüzünün, zaman eki sonundaki ş ünsüzünü kendisine benzetmesiyle oluşmuş olmalıdır. Türkmen ağızları dışındaki ağızlarda farklı şekiller kullanılmaktadır. bulmussuñ (I.3.270), göndermissiñ (I.3.240), yapmıssiñ (I.4.172).

Çepni: -m l⁴ş l⁴ñ : yapmışiñ (II.9.238). Olumsuz çekimi: **-mAmlışiñ :** duymamışiñ görmemişiñ (II.6.61)

Manav: -ml⁴şl⁴ñ : çatmışiñ (III.10.30), batmışiñ (III.10.30), gelmişiñ (III.8.108).

Yörük: -ml⁴şl⁴ñ : indirmişiñ (IV.27.35), çıkmışiñdır (IV.20.37), görmüşüñdür (IV.10.22)

Teklik Üçüncü Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -Ø	ÇEPNİ Kişi eki: -Ø	MANAV Kişi eki: -Ø	YÖRÜK Kişi eki: -Ø
-m l ⁴ ş	-m l ⁴ ş	- ml ⁴ ş	- ml ⁴ ş

Türkmen: -ml⁴ş : pa'lamış (I.3.40), yimiş (I.4.88). Olumsuz çekimi: **-mAmlış :** galmamış (I.5.173), kesmemiş (I.5.178), soKmamış (I.4.116)

Türkmen ağızlarında çok seyrek olarak görülen ikinci bir öğrenilen geçmiş zaman şekli de -lk ekiyle yapılmaktadır.

Adana ve Osmaniye illeri ağızlarında da görülen bu şekil, öğrenilen geçmiş zamanın ikinci bir şekli durumundadır (Yıldırım, 2006:223-224).

Türkmen ağızlarında yalnız 3. teklik kişi olumsuz çekimde tek örneği tespit edilmiştir. zeñgin töremeyik (I.3.312)

³⁵ Bu yapı Çepni, Manav ve Yörük ağızlarını Türkmen ağzından farklı kılan bir durumdur.

Çepni: -ml⁴ş : ayarlamış (II.9.138), devletleşmiş (II.1.87), gurulmuş (II.3.78)

Olumsuz çekimi: **-mAml⁴ş** : çağmamış (II.3.5), örtmemiş (II.8.45)

Manav: -ml⁴ş : büyümüş (III.10.6), gāmış (III.4.27), gēmiş (III.16.1), gorKmuş (III.17.25). Olumsuz çekimi: **-mAml⁴ş** : diñlememiş (III.10.36), işmemiş (III.2.204)

Yörük: -ml⁴ş : dimiş (IV.2.1), gonusmuş (IV.24.18), gōmümiş (IV.6.30).

Olumsuz çekimi: **-mAml⁴ş** : baKmamış (IV.16.17), yeykenmemiş (IV.25.41)

Çokluk Birinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -ıK, -iK, -uK, -üK, -ik, -ık, -uk, -ük	ÇEPNİ Kişi eki: - I ⁴ z, - I ⁴ s, -ıK, -iK, uK, -üK	MANAV Kişi eki: Ø	YÖRÜK Kişi eki: -I ⁴ z, -I ⁴ s
-mıssıK, -missiK -mussuK, -müssüK -missik, -missık -mussuk, müssük	-m I ⁴ ş I ⁴ z -m I ⁴ ş I ⁴ s -m ışıK, -mişiK -muşuK, -müşüK	Ø	- m I ⁴ ş I ⁴ z - m I ⁴ ş I ⁴ s

Türkmen: -missıK, -missiK, -mussuK, -müssüK; -missik, -missık, -mussuk, -müssük: biçermissiK (I.3.346), galmıssık (I.3.346), gaybetmissik (I.5.246)

Çepni: -ml⁴şI⁴z, -ml⁴şI⁴s; -mışıK, -mişiK, -muşuK, -müşüK: alışmışıs (II.5.212), bölmüşüK (II.10.51), gelmişik (II.9.176).

Olumsuz çekimi: **-mAml⁴ş I⁴z:** diKmemişiz (II.1.118)

Yörük: -ml⁴şI⁴z, -ml⁴şI⁴s : gelmişiz (IV.18.13), gelmişis (IV.16.39)

Çokluk İkinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -I ⁴ ñ I ⁴ z	ÇEPNİ Kişi eki: -I ⁴ ñI ⁴ z	MANAV Kişi eki: -I ⁴ ñI ⁴ z	YÖRÜK Kişi eki: -I ⁴ ñI ⁴ z
*-m I ⁴ ş sI ⁴ ñI ⁴ z	*- ml ⁴ şI ⁴ ñI ⁴ z	*- ml ⁴ şI ⁴ ñI ⁴ z	-m I ⁴ şsI ⁴ ñ I ⁴ z

Yörük: -ml⁴şsI⁴ñI⁴z: okumuşsuñuzdur (IV.4.6)

Çokluk Üçüncü Kişi: Görülen geçmiş zaman şeklinde olduğu gibi çokluk eki sonundaki r ünsüzünün bütün ağız bölgelerinde eridiği görülmektedir. Eriyen ünsüz kendisinden önceki ünlüyü uzatsa da bu ünlülerden bazıları zamanla normal süreli ünlülere dönüşmüştür.

TÜRKMEN Kişi eki: -IA(r), -IĀ	ÇEPNİ Kişi eki: -IA(r), -IĀ	MANAV Kişi eki: -IĀ	YÖRÜK Kişi eki: -IĀ
-m I ⁴ ş IA(r), -m I ⁴ ş IĀ, -m I ⁴ ş IA	-m I ⁴ ş IA(r), -m I ⁴ ş IĀ -m I ⁴ ş IA	- m I ⁴ ş IĀ	- m I ⁴ ş IĀ

Türkmen: -mI⁴şIA(r), -mI⁴şIĀ, -mI⁴şIA : gızdırmışlar (I.3.347), demişler (I.1.158), gelmişle (I.4.4), govalamışla (I.4.4), ba'mışlā (I.5.177), demişlē (I.5.177).

Olumsuz çekimi: -mAm I⁴ş IA: çalışmamışla (I.6.138)

Çepni: -mI⁴şIA(r), -mI⁴şIĀ, -mI⁴şIA: durmuşlar (II.7.132), gelmişler (II.8.32), bırakmışla (II.1.88), gezmişle (II.5.192), almışlā (II.9.17).

Olumsuz çekimi: -mAml⁴ş IA(r): araştırmamışlar (II.7.126), yapmamışla (II.7.133)

Manav: -mI⁴şIĀ: bildirmişlē (III.8.27), gömüşlā (III.8.35)

Olumsuz çekimi: -mAml⁴şIĀ: doğanamamışlā (III.8.69), erişdirememişlē (III.8.65)

Yörük: -mI⁴şIĀ: baKmışlā (IV.27.57), demişlē (IV.6.2), gömüşlā (IV.1.31), gömüşlē (IV.24.17), Olumsuz çekimi: -mAml⁴şIĀ: öldürmemişlē (IV.16.164), bulamamışlā (IV.10.97)

9.1.1.3. Şimdiki Zaman³⁶

Bölgede en fazla farklı şekil şimdiki zaman çekimlerinde görülür. Bu farklılıkların en az olduğu grup Türkmen ağızları, en yoğun olduğu grup ise Yörük ağızlarıdır.³⁷

Teklik Birinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -m	ÇEPNİ Kişi eki: -m	MANAV Kişi eki: -m ve -n	YÖRÜK Kişi eki: -m ve -n
-(I ⁴)yUm -(I ⁴)yom*	-(I)y(I)m -(U)y(U)m -īm	-(I ⁴)yun -(I ⁴)yum -ön -öm -ün -üm	-(I ⁴)yurun ³⁸ , -(I ⁴)yurun, (e)yörün -örün(u), -ürün, -urun -(I ⁴)yon(uK), -(I ⁴)yom, -(I ⁴)yum, -(I ⁴)yun -(I ⁴)yım, -(I ⁴)yın,

³⁶ Anadolu ve Rumeli ağızlarındaki şimdiki zaman çekimi için bkz. Gülensoy, 1985:282-295.

³⁷ Yörük ağızlarında bu kadar farklı şekillerin ortaya çıkmasını bölgede yakın bir zamana kadar tamamı göçebe olan bu grubun farklı aşiretlerden meydana gelmiş olmasına da bağlayabiliriz. Karakeçili, Kubaş, Yayı Bedir, Ahmetli, Hardal, Kılaz ve Yüncü Yörük aşiretleri, bu aşiretlerden bir kısmını oluşturmaktadır.

			ūm, -ūn, -ün, -īn -I ⁴ P bān ³⁹ , -I ⁴ P bām , -I ⁴ P batırın ⁴⁰ -I ⁴ P barın ⁴¹

* İşaretli varyantlar soruşturma yoluyla alınmıştır.

Türkmen: -(I⁴)yUm: Ekin bünyesindeki r ünsüzünün erimesi ve geniş yuvarlak o ünlüsünün daralmasıyla oluşmuştur. Türkmen ağızlarındaki karakteristik şimdiki zaman şeklidir.

Zamir kökenli şahıs ekleriyle çekimlenen şimdiki zamanın bu şekli, bölge ağızlarının tamamında yaygındır. bakıyum (I.3.237), ūraşıyum (I.3.98), söylüyüm (I.5.16). Olumsuz çekimi: **-m(I⁴)yUm:** bilmiyum (I.1.155)

Çepni: -(I)y(I)m: Şimdiki zaman ekindeki o ünlüsünün daralmış ve düzleşmiş şeklidir. Çepni ağızlarında yaygın olarak görülür.

Bu şekil genellikle düz ünlülü kelime tabanlarında ortaya çıkar.

açıyım (II.7.105), veriyim (II.9.230). Olumsuz çekimi: **-m(I)y(I)m:** annamıyım (II.1.288)

-(I⁴)y(U)m: Bölge ağızlarının tamamında görülür. Zaman ekindeki o ünlüsünün daralmasıyla meydana gelmiştir. üzülüyüm (II.1.5), soruyum (II.5.173), özlüyüm (II.1.214), yatıyum (II.1.143). Olumsuz çekimi: **-m(U)y(U)m:** görmüyüm (II.1.201)

³⁸ Konuyla ilgili bkz. Karahan, 1996:140-143.

³⁹ Bu şeklin Muğla ağızındaki kullanımı Ahmet Bican Ercilasun tarafından işlenmiştir (Ercilasun, 2007:377).

⁴⁰ - Ip batır şeklinin, Manisa / Gördes ağızındaki kullanımları Ayşe İlker tarafından işlenmiştir (İlker, 1999:79-82). Muğla ili ağızlarındaki (Akar, 2004:56-58) en tipik şimdiki zaman eki olan bu şekle, Balıkesir’de sadece Yörük ağızlarında rastlanmıştır.

Bu şeklin Yörük boylarından “ Kılaz Yörüklerine” özel bir kullanım olduğu düşünülmektedir. Tuncer Gülensoy’a göre bu şekiller Türkmen, Nogay ve Kırım sahil ağızlarının etkisiyle oluşmuştur (Gülensoy, 1985:291).

⁴¹ Havran ilçesine bağlı Karaoğlanlar köyünden soruşturma yoluyla aldığımız -I⁴P bar- şeklinin çekimi şu şekilde yapılmaktadır.

Teklik 1. Kişi: geliP barın
 Teklik 2. Kişi: geliP barısın
 Teklik 3. Kişi: geliP barı
 Çokluk 1. Kişi: geliP barız
 Çokluk 2. Kişi: geliP barısız /sınız
 Çokluk 3. Kişi: geliP barılar

-īm: Düzleşmiş ve daralmış şimdiki zaman ekinin (|yl>ī) büzülmesiyle meydana gelmiştir. Kalın sıralı köklere de ince şekliyle gelen bu ek, Çepni ağzının karakteristik şimdiki zaman eklerindendir. Şimdiki zaman ekinin bu şekli, Türkmen ağzları dışında Manav ve Yörük ağzlarında da görülür.

beKlīm (II.8.34), bilīm (II.1.200). Olumsuz çekimi: **-mīm:** isdemīm (II.3.104), bilmīm (II.1.136).

Manav: -(l⁴)yun: Zamir kökenli -n kişi ekiyle yapılan bu şekil, ek bünyesindeki r ünsüzünün erimesi ve o ünlüsünün daralmasıyla oluşmuştur. Bütün çekimlerde olduğu gibi şimdiki zamanın bu şeklinde de -n kişi eki, Manav ve Yörük ağzları için ayırt edici bir özelliktir. bakıyun (III.4.54), pişiriyun (III.11.122), yatıyun (III.4.102).

-(l⁴)yum : Ağız bölgesinin tamamında görülen şimdiki zaman şeklidir. ekiyum (III.16.33), utaniyum (III.16.91), gidiyum (III.9.12)

-ōn: Şimdiki zaman ekinin büzülmesiyle meydana gelen bu şekil, bazı Manav ağzlarında karakteristik olarak görülür. Zamir kökenli -n kişi ekiyle çekimlenir. Daha çok Dursunbey, Kepsut ve Sındırgı ilçelerine bağlı Manav köylerinde görülür. Manav ağzlarından başka bazı Yörük ağzlarında da kullanılır. bakōn (III.8.101), güdōn (III.3.96). Olumsuz çekimi: **- mōn:** tanımōn (III.6.10)

-ōm: Şimdiki zaman ekinin büzülmesiyle ortaya çıkan bir biçimdir.

ayarlōm (III.3.121)

-ūn: Daha çok Dursunbey ilçesine bağlı Manav ve Yörük köylerinde görülen bir şimdiki zaman şeklidir. Şimdiki zaman ekinin büzülmesiyle meydana gelen bu şekil, zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenir.

Bu ek, kalın sıradan kelimelere de ince şekliyle eklenir. bakūn (III.2.116), gidūn isdūn (III.7.66), sölūn (III.2.111), Olumsuz çekimi: **-mūn:** bilmūn (III.2.12), çalışamūn (III.7.109), ğaldırmūn (III.4.103), yapamūn (III.4.107).

-ūm: Şimdiki zaman ekinin büzülmesiyle meydana gelmiştir. bilūm (III.2.91), dūm (III.5.106), sölūm (III.2.26), söylūm (III.2.42).

Yörük: -(I⁴)yuru(n): Zamir kökenli kişi ekleriyle yapılan bu şimdiki zaman şekli, “yorır” şeklindeki r ünsüzünün eridiği biçimdir. (Karahana, 1996:140). Bölge ağızlarında yalnızca Yörük ağızlarında görülür.

Balıkesir’in Kıyı Ege kesimlerinde bulunan Yörük ağızlarında daha yaygındır. Bu şekil daha çok İvrindi başta olmak üzere Havran, Edremit, Balya, Burhaniye ve Ayvalık ilçelerine bağlı köylerde görülür. Bu bölgedeki Yörük aşiretlerinin çoğunluğunun “Kılaz” aşiretine mensup olduğu bilinmektedir.

biliyurun (IV.27.30), deyorun (IV.20.18), görüyurun (IV.25.86). Olumsuz çekimi: **-m(Ā)yurun:** bilmēyurun (IV.12.1)

-(I⁴)yurun: Şimdiki zaman ekindeki o ünlüsünün daralmasıyla meydana gelen bu şekil de zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenir. Bu şimdiki zaman şekli de genellikle Kılaz aşiretine mensup Yörük köylerinde görülmektedir.

biliyurun (IV.20.58), duruyurun (IV.22.59), ediyurun (IV.22.59)

-yörün : -yuru ekinin ince sıralı şeklidir. deyörün (IV.24.98), isdēyörün (IV.24.97)

-ōrun(u): Şimdiki zaman (I⁴-yor-un) şeklinin büzülmesiyle meydana gelen bir biçimdir. Bazen fiilin anlamını kuvvetlendirmek için kişi ekinin sonuna u ünlüsü görülmektedir. añladōrun (IV.24.11).

Olumsuz çekimi: **-mōrun(u):** bilmōrun (IV.12.126), bilmōrun+u (IV.12.123)

-ūrun : Şimdiki zaman (I⁴-yur-un) şeklinin büzülmesiyle meydana gelmiş olmalıdır. sıkūrun (IV.24.40). Olumsuz çekimi: **-mūrun** bilmūrun (IV.12.141)

-ūrūn: Şimdiki zaman (-yūr-ün) şeklinin büzülmesiyle meydana gelmiş olmalıdır. bilūrūn (IV.24.33)

-(I⁴)yon+(uḲ): Şimdiki zaman (I⁴-yor) ekinin sonundaki r ünsüzünün erimesiyle oluşan bu biçimin, fiilin anlamını kuvvetlendirme amacıyla +uḲ ekiyle birlikte kullanıldığı örnekler mevcuttur⁴². alıyon (IV.27.26), örüyön (IV.22.131), bırakıyon+uḲ⁴³ (IV.27.25), deyon+uḲ (IV.27.27)

⁴² Buradaki -uk eki de ok, ök kuvvetlendirme edatının kalıntısı olmalıdır.

⁴³ Edremit ilçesine bağlı Beyoba köyünde görülen bu -uḲ ekinin , Eski Türkçe dönemindeki ok / ök kuvvetlendirme edatına dayandığı düşünülmektedir.

(I⁴)yom: Yine r ünsüzünün erimesiyle ortaya çıkan bir biçimdir. alıyom (IV.27.6), diyom (IV.21.73). Olumsuz çekimi: **-m(Ā)yom:** içmēyom (IV.9.122)

-(I⁴)yun: -(I⁴)yon ekindeki o ünlüsünün daralmış şeklidir. Bu ek de zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenmektedir. varıyun (IV.17.123), geziyun (IV.7.106), güdüyun (IV.26.32). Olumsuz çekimi: **-m(I⁴)yun:** korḲmuyun (IV.6.10), bilmiyun (IV.17.67), ellemiyun (IV.17.8), görmüyun (IV.22.116)

-(I⁴)yum : -(I⁴)yom ekinin daralmış şeklidir. biliyum (IV.1.4), yabıyum (IV.1.7)

-(I⁴)yin: Şimdiki zaman eki bünyesindeki o ünlüsünün daralmış ve düzleşmiş şeklidir. Yalnız düz ünlülü kelime tabanlarına gelen bu ek, zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenir. bişiriyın (IV.9.57), geliyın (IV.13.27), yatıyın (IV.8.79).

Olumsuz çekimi: **-m(Ā)yln:** alamāyın (IV.10.33), bilmēyın (IV.13.11), bilmēyın (IV.13.34)

-(I⁴)yim: Yine r ünsüzünün erimesi ve o ünlüsünün daralarak düzleşmesiyle meydana gelmiştir. Bu ek de düz ünlülü kelime tabanlarına eklenmektedir.

Ağız bölgesinde Yörük ağızlarıyla birlikte yalnızca Çepni ağızlarında görülür. geliyım (IV.13.1)

-īn : Şimdiki zaman ekinin büzülmesiyle meydana gelmiştir. Zamir kökenli kişi ekleriyle kullanılan bu biçimin ortaya çıkmasında y ünsüzünün daraltıcı etkisi olmalıdır. dīn (IV.1.5), gelīn (IV.13.26), hatırlīn (IV.26.2), oldurīn (IV.7.4)

-ūm: Bu biçim de şimdiki zaman ekinin büzülmesiyle oluşmuştur. durūm (IV.3.53), görūm (IV.3.105), yamūm (IV.3.121)

-ūn: Yukarıdaki -ūm ekinin -n kişi s ekiyle çekimlenmiş halidir. alūn (IV.3.109), atūn (IV.7.4), dūn (IV.16.102), isdūn (IV.3.84), yapūn (IV.6.93).

Olumsuz çekimi: **-mūn:** bilmūn (IV.2.26)

-mūn : Yalnızca olumsuz şeklini tespit edebildiğimiz bir şimdiki zaman şeklidir. unutmūn (IV.16.102)

-I⁴P barın: Havran ilçesine bağlı Karaoğlanlar köyünden soruşturma yoluyla aldığımız bu örnek, bar- yardımcı fiili ve -I⁴p zarf-fiil ekinin birleşmesiyle oluşmuştur. geliP barın (< gelip barır-ın).

-I⁴P bān: -I⁴p bar-ın şimdiki zaman şeklinin büzülmesiyle oluşmuş bir biçimdir. isdēP bān (IV.22.147), satıP bān (IV.21.76)

-I⁴P bām : -I⁴p bar-ım, şimdiki zaman şeklinin büzülmesiyle oluşmuş bir biçimdir. diyip bām (IV.21.62)

-I⁴P batırın (<I⁴p yat-ır-ın): yat- yardımcı fiili ve -I⁴p zarf-fiil eki birlikte kullanılırken, p ünsüzü ilerleyici benzeşmeyle yardımcı fiilin başındaki y ünsüzünü kendisine benzetmiş olmalıdır. satıP batırın (IV.24.40), deyviriP batırın (IV.24.103), tasalanıP batırın (IV.24.49)

Teklik İkinci Kişi: Ekin hem zamir hem de iyelik kökenli şahıs ekleriyle çekimlenmiş şekilleri mevcuttur.

TÜRKMEN Kişi eki: -ñ, -suñ	ÇEPNİ Kişi eki : -ñ, -sl ⁴ ñ, -sl ⁴ n	MANAV Kişi eki: -ñ, -n, -suñ	YÖRÜK Kişi eki : -ñ, -n, -sl ⁴ ñ, -sl ⁴ n
-(I ⁴)yoñ -(I ⁴)yuñ -(I ⁴)yusuñ	-(I)yIñ -(I ⁴)yuñ -(I ⁴)yusuñ -(I ⁴)yusun -ĩñ	-(I ⁴)yoñ -(I ⁴)yuñ -(I ⁴)yun -(I ⁴)yusuñ -õñ -õn -ũñ -ũn	-(I ⁴)yoruñ, -(Ā)yoruñ -(I ⁴)yorusuñ, -(I ⁴)yorsuñ -(I ⁴)yurusuñ, -(Ā)yurusuñ -(I ⁴)yuruñ -(Ā)yusuñ, -(I ⁴)yusun, -(I ⁴)ysUn -(I ⁴)yoñ, -(Ā)yoñ -(I ⁴)yuñ -(Ā)yıñ, -(Ā)yısıñ -ĩñ -ũñ -õñ, -õn -(I ⁴)P bāñ -(I ⁴)P bāsıñ -(I ⁴)P barısıñ*

Türkmen: -(I⁴)yoñ: Ekin bünyesindeki r ünsüzünün erimesiyle oluşan bu şimdiki zaman şekli iyelik kökenli kişi ekleriyle çekimlenir. Ağız bölgesinde Çepni ağızı dışındaki tüm ağız gruplarında görülür. görüyoñ (I.4.104), guyyoñ (I.1.45)

-(I⁴)yuñ: Şimdiki zaman ekindeki r ünsüzünün erimesi ve o ünlüsünün daralmasıyla meydana gelmiştir. Bölge ağızlarının tamamında görülür. açıyuñ (I.1.99), biliyuñ (I.5.72), oluyuñ (I.5.261), söylüyuñ (I.5.280),

Olumsuz çekimi: **-m(I⁴)yuñ**: bulamıyũ (I.5.209), söylemiyũ (I.5.281)

-(I⁴)yusuñ : İyelik kökenli kişi ekiyle çekimlenmektedir. Kişi ekinin sonundaki ñ ünsüzü 2. teklik kişi iyelik ekinde örnekseme yoluyla değişmiş olmalıdır. Şimdiki zamanın bu şekli tüm ağız gruplarında görülmektedir. görüyusuñ (I.5.111)

Çepni: -(I)ylñ : Zaman ekindeki geniş yuvarlak o ünlüsünün daralmış ve düzleşmiş şeklidir. Çepni ağzından başka Yörük ağızlarında da görülen bu şimdiki zaman şekli, iyelik kökenli kişi ekleriyle çekimlenmektedir. alıyñ (II.8.83), yapıyñ (II.12.99)

-(I⁴)yuñ : Ağız bölgesinin tamamında görülen bu şimdiki zaman şekli de iyelik kökenli kişi ekleriyle çekimlenir. bağıyũ (II.6.25), duruyũ (II.1.198), ünnüyũ (I.1.132)

-(I⁴)yusuñ: Zamir kökenli şahıs ekleriyle yapılan bu şimdiki zaman şekli tüm ağız gruplarında görülür. Ekin sonundaki ñ ünsüzü ise teklik 2. kişi iyelik ekinde örneksemeyle oluşmuş olmalıdır. bağıyusuñ (II.6.24)

-(I⁴)yusun: gidiyusun (II.12.104)

-ĩñ: Şimdiki zaman ekinin (iyi>ĩ) büzülmesiyle meydana gelmiştir. alĩñ (II.12.61), bilĩñ (II.9.11), gezĩñ (II.8.57), Olumsuz çekimi: **-mĩsiñ**: ünnemĩsiñ (II.4.9)

Manav: -(I⁴)yuñ: Ağız bölgesinin tamamında görülen bir şimdiki zaman şeklidir. atıyũ (III.15.52), gidiyũ (III.16.136), göküyũ (III.15.58), unuduyũ (III.4.9). Olumsuz şekli: **-m(I⁴)yuñ**: bilmiyũ (III.15.21)

-(I⁴)yun: döküyun (III.14.3), kavırıyun (III.14.2), tutuyun (III.14.43)

-(I⁴)yusuñ: Aynı ekin zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenmiş şeklidir. Ek sonundaki ñ ünsüzü iyelik ekinde örneksemeyle oluşmuştur. bağıyusuñ (III.17.84), okuyusuñ (III.16.49)

-(I⁴)yoñ : Şimdiki zaman ekinin bünyesindeki r ünsüzünün erimesiyle meydana gelen bu şekil, iyelik kökenli kişi ekleriyle çekimlenmektedir. yiyoyñ (III.3.180)

-õñ, -õn : Şimdiki zaman ekinin büzülmesiyle meydana gelmiştir. Bölge ağızlarından Manav ve Yörük ağızlarında görülür. bulõñ (III.2.175), getirõñ (III.3.180), gidõñ (III.6.38), kesõñ (III.6.8), parladõñ (III.3.32), solõñ (III.6.80), sürõñ savırõñ (III.3.20). Olumsuz şekli: **-mõn**: işmõn (III.3.89), tanımõn (III.6.10)

-ũñ: Daha çok Dursunbey ilçesine bağlı Manav ve Yörük köylerinde görülen bu şimdiki zaman şekli (üyü > ü) şeklinin büzülmesiyle meydana gelmiştir. alũñ (III.2.41), ekũñ (III.2.40), gidũñ (III.2.106)

-ũn : çovaldũn (III.14.38), yapũn (III.14.39)

Yörük: -(I⁴)yoruñ: Yalnızca Yörük ağızlarında görülen şimdiki zaman şekillerindendir. Bu şeklin iyelik ve zamir kökenli şahıs ekleriyle çekimlenmiş örnekleri şunlardır: alıyoruñ (IV.12.53), binıyoruñ (IV.12.153), çıkarıyoruñ (IV.12.41), gidiyoruñ (IV.20.68), içiyoruñ (IV.23.41)

-(Ā)yoruñ : çuvallāyoruñ (IV.12.42)

-(I⁴)yorusuñ: Zamir kökenli kişi ekiyle çekimlenmiş biçimdir. dönüyorusuñ (IV.12.39), oturuyorusuñ (IV.12.12)

-(I⁴)yorsuñ: biliyorsuñ (IV.22.168)

-(I⁴)yuruñ: yapıyuruñ (IV.20.77)

-(I⁴)yurusuñ: çekiyurusuñ (IV.14.29), ğalıyurusuñ (IV.14.43), yīyurusuñ (IV.14.22)

-(Ā)yurusuñ: çuvallāyurusuñ (IV.14.23)

-(Ā)yusuñ: Yalnızca Yörük ağızlarında görülür. bālāyusuñ (IV.14.36)

-(I⁴)yuñ : baқыyuñ (IV.26.34), biliyuñ (IV.19.29), döküyuñ (IV.18.16)

-(I⁴)yusun: deliyusun (IV.18.30)

-(I⁴)ysUn: doқuysun (IV.18.28), alüysündür (IV.7.16), ğarıysün (IV.7.3)

-(Ā)yiñ, -(Ā)yısıñ: annāyiñ (IV.10.47), yıķāyiñ (IV.10.74), omuzlāyısıñ (IV.18.23)

-(I⁴)yoñ, -(Ā)yoñ: biliyoñ (IV.9.25), geziyoñ (IV.9.129), beslēyoñ (IV.9.129)

-ĩñ: bilĩñ (IV.10.64)

-ũñ: everũñ (IV.3.109), gezũñ (IV.1.78), bilmũñ (IV.16.113)

-õñ, - õn: oturõñ (IV.16.64). Olumsuz şekli: duymõn (IV.16.120)

-(I⁴)P bāñ: I⁴p bar-ıñ şimdiki zaman şeklinin büzülmesiyle oluşmuş biçimdir.

getiriP bāñ (IV.21.69), soruP bāñ (IV.22.84), yapıP bāñ (IV.21.76)

-(I⁴)P bāsıñ: I⁴p bar-ır-sıñ şimdiki zaman şeklinin büzülmesiyle oluşmuş

biçimdir. acıyıP bāsıñ (IV.21.56), geliP bāsıñ (IV.21.54), isdeP bāsıñ (IV.15.35)

Teklik Üçüncü Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: Ø	ÇEPNİ Kişi eki: Ø	MANAV Kişi eki: Ø	YÖRÜK Kişi eki: Ø
-(I ⁴)yU	-(I)yI -(U)yU -(I)y -(U)y -ī -(I ⁴)yo	-(I ⁴)yU -ō -ū -ī	-(I ⁴)yuru, -(Ā)yuru -(Ā)yor, -(I ⁴)yor -(I ⁴)yuru, -(I ⁴)yur: -(I ⁴)yru -ōr(u) -ūrū, -ūru, -ūr -(ē)yür -Āyo -Āyu, -(I ⁴)yu, -(I)yı -ī, -ū, -ō -(I ⁴)P pā, -(I ⁴)P bā -(I ⁴)P batı, -(I ⁴)P batır -(I ⁴)P barı*

Türkmen: -(I⁴)yU: buyuruyu (I.6.9), çıkıyü (I.3.284), isdeniyü (I.1.1), yolluyü (I.5.149), yörüyü (I.4.29), çöküyü (I.5.78), geliyü (I.5.347).

Olumsuz şekli: **-mI⁴yU:** bişmiyü (I.1.109), olmuyü (I.2.106), yemiü (I.1.109)

Çepni: -(I)yI: dayanıyı (II.7.54), diyı (II.12.57), gidıyı (II.1.163), kalyı (II.9.52), yazıyı (II.8.44), geliyı (II.12.52), evleniyı (II.9.56)

Olumsuz şekli: **-mIyI:** annamıyı (II.1.297), yapmıyı (II.4.78), isdemiıyı (II.1.135)

-(U)yU: döküyü (II.3.100). Olumsuz şekli: **-mUyU:** durmuyü (II.1.167), dutmuyü (II.3.63), düşmüyü (II.8.48), görmüyü (II.1.175)

-(I)y: annatdıryı (II.9.7), toplanıy (II.7.70)

-(U)y: soruy (II.9.29), ölüy (II.9.66)

-î: atî (II.8.25), gidî (II.3.125), gösderî (II.8.40), kesilî (II.1.218), olî (II.2.2)

Olumsuz şekli: **-mî:** almî (II.1.203), bilmî (II.8.55), dimî (II.3.7), düşmî (II.4.142)

-(I⁴)yur: gidiyur (II.3.21)

-(I⁴)yo : çalışıyo (II.7.40)

Manav: -(I⁴)yU: bakıyu (III.3.3), bölüyü (III.4.138), doxuyu (III.7.23), gaynıyu (III.14.4). Olumsuz şekli: bulunmuyu (III.1.58), görmüyü (III.7.47)

-ō: baķō (III.3.14), çalō (III.3.9), hamlodō (III.3.72), ünnō (III.3.164), yaşadō (III.3.16). Olumsuz şekli: **-mō:** çalışmō (III.2.6), görmō (III.3.5), olmō (III.151)

-û: batû (III.2.97), bilû (III.12.22), bitû (III.2.41), dū (III.2.32), ğaçû (III.2.157)

Olumsuz şekli: **-mû:** ekmû (III.2.22), olmû (III.2.22), virmû (III.2.30)

-î: gelî (III.5.39), görî (III.5.44), sorî (III.6.65), yîñî (III.6.47), yuvarlanî (III.1.29).

Olumsuz şekli: **-mî:** duTmî (III.8.28), gelmî (III.1.58), gōmî (III.1.196)

Yörük: -(I⁴)yuru: biniyoru (IV.12.87), deyoru (IV.20.18), diyoru (IV.25.56), dönüyoru (IV.12.12), ğaķıyoru (IV.12.102)

-(Ā)yoru: oynāyoru (IV.12.100), örēyoru (IV.23.94), yolāyoru (IV.23.148), yumşāyoru (IV.23.31), yēyoru (IV.12.151). Olumsuz şekli: **-m(Ā)yoru:** gelmēyoru (IV.12.154), yetmēyoru (IV.23.93), yörümēyoru (IV.23.9), demeyoru (IV.20.17)

-(I⁴)yuru: bayramlaşıyuru (IV.14.74), yapılyuru (IV.14.47)diyuru (IV.14.50), ekleniyuru (IV.14.10), oluyuru (IV.14.47), toPluyuru (IV.20.45),

-(I⁴)yru: oluyru (IV.14.47), toplayru (IV.14.21).

Olumsuz şekli: **-mAyru:** baķılmayru (IV.14.36), demeyru (IV.25.34)

-(Ā)yor: ğazlāyor yālāyor duzlāyor (IV.25.133), ğovalāyor (IV.25.90), oynāyor (IV.12.100). Olumsuz şekli: **-mĀyor:** bulmāyor (IV.25.4), durmāyor (IV.23.5)

-(I⁴)yor: aķıyor (IV.22.33), çekiliyor (IV.12.27), çıkarıyor (IV.12.31).

Olumsuz şekli: **-mAyor:** durmeyor (IV.27.93), yaPmeyer (IV.22.132)

-(I⁴)yur: ğonuyur (IV.14.6). Olumsuz şekli: **-mĀyur:** durmāyur (IV.23.9)

-Āyo: oynēyo (IV.8.58). Olumsuz şekli: **-mĀyo:** aranmāyo (IV.18.43), gelmēyo (IV.8.56)

-Āyu: ödēyu (IV.18.18), yıkāyu (IV.18.5). Olumsuz şekli: **-mĀyu:** kesilmēyu (IV.17.146)

-(I⁴)yu: çıkıyu (IV.10.2), dutuyu (IV.17.77), düşüyu (IV.4.3), esiyu (IV.1.46)

-(I)yı: çıkarıyı (IV.13.32), geliyi (IV.8.4), ekiliyi (IV.14.4), getiriyi (IV.8.70), Olumsuz şekli: **-mıyı, -mĀyl:** olmıyı (IV.8.23), çıķmāyı (IV.10.3), dutmāyı (IV.13.2), ğaķmāyı (IV.10.1), beyenmēyi (IV.17.102), dikmēyi (IV.12.32)

-ī: bārī (IV.10.82), dikī (IV.11.34), durī (IV.17.154), edī (IV.7.11), olī (IV.5.5), sevī (IV.2.4), süzüli (IV.1.77). Olumsuz şekli: **-mī:** durdurmī (IV.7.1)

-ū: bişū (IV.1.61), çalışū (IV.3.78), çekilū (IV.10.27). Olumsuz şekli: **-mū, -mū:** görünmū (IV.1.50), olmū (IV.5.92), vermū (IV.10.6), dutmū (IV.16.1)

-ūrū, -ūru: edūrū (IV.24.45), işlūrū (IV.16.45), getūrūrū (IV.16.8), tutūrū (IV.24.15). Olumsuz şekli: **-mūru, mārū:** sıkılmūru (IV.16.45), durmārū (IV.14.31)

-ūr: gelūr (IV.24.47), gezūr (IV.24.46). Olumsuz şekli: **-mēyūr:** ermēyūr (IV.24.13)

-ō: varō (IV.15.11). Olumsuz şekli: **-mō:** tanımō (IV.16.63)

-ōr(u): sorōr-u (IV.24.10), yapōr-u (IV.24.12). Olumsuz şekli: **-mōr:** olmōr (IV.12.36)

-(I⁴)P pā: barıP pā (IV.15.13), ğonuP pā (IV.15.7), oluP pā (IV.15.12), tüñlūP pā (IV.15.23), yapılıP pā (IV.15.6)

-(I⁴)P bā: çıkıP bā (IV.22.148), dēP bā (IV.22.146), geliP bā (IV.21.85), gidiP bā (IV.21.43), ğonuP bā (IV.21.82), oynāvırıP bā (IV.21.32), örüP bā (IV.22.80), soruP bā (IV.22.85), veriP bā (IV.21.28), yamılıP bā (IV.21.57)

-(I⁴)P batı: dutuvēriP batı (IV.24.39), sōP batı (IV.24.16), soruP batı (IV.16.92). Olumsuz şekli: **mĀP batı :** beceremēP batı (IV.24.100)

-(I⁴)P batır: baķıP batır (IV.24.96), dēP batır (IV.24.15)

Çokluk Birinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -K, -k, -s	ÇEPNİ Kişi eki: -k, k, K, -k, -s, -z, -S	MANAV Kişi eki: -z, -s	YÖRÜK Kişi eki: -K, -k, -k, -z, -s, -S
-(I ⁴)yuK -(I ⁴)yuk -(I ⁴)yoK -(I ⁴)yos	-(i)yıK -(i)yık -(i)yıK -(i)yik -(u)yuK -(ü)yük -ik, -iK -is, -iz, -iS -(I ⁴)yI ⁴ s -(I ⁴)yorus	-(I ⁴)yuz -(I ⁴)yus -(I ⁴)yos -öz, -ös -üs -üz, -üs	-(I ⁴)yoruz, -(I ⁴)yorus, -yörüs, -(I ⁴)yurus, -(I ⁴)yuruK, -(y)ruz, -yürüz -(I ⁴)yus, - (Ä)yus, - (Ä)yuK -(I ⁴)yüs, -(I ⁴)yüs, -(I ⁴)yük -(I ⁴)yız, -(I ⁴)yıs, - (I ⁴)yık -üs -is, -iz -öz, -os -üz -(I ⁴)P bāz, -(Ä)P pāz, -(I ⁴)P barız*

Türkmen: **-(I⁴)yuK, -(I⁴)yuk:** ediyuK (I.5.8), eletiyuK (I.3.167), dutuyuK (I.5.271), geliyuK (I.5.336), yapıyuK (I.3.15), oluyuk (I.3.17)

Olumsuz şekli: **-mI⁴yuK, -mI⁴yuk:** bilmiyuk (I.2.5), gitmiyuK (I.3.184)

-(I⁴)yoK: oturuYoK (I.5.8)

-(I⁴)yos: dolduruyos (I.4.82)

Çepni: **-(i)yıK, -(i)yık, -(i)yıK:** yapıyık (II.3.127), aldırıyık (II.2.3), hazırlıyık (II.2.50), gırıyık (II.5.87), toPlanıyık (II.7.71), yapıyık (II.2.45)

Olumsuz şekli: **-mI⁴yık:** bulamıyık (II.9.235)

-(i)yik: getiriyik (II.5.87)

-(u)yuK: yūruyuK (II.5.88)

-(ü)yük: döküyük (II.2.53)

-ik, , -iK: yapık (II.3.106), kesik (II.3.106), baĳık (II.7.24), dık (II.3.124), çıkarık (II.7.12), eridik (II.5.147), indirik (II.8.29), serik (II.7.12).

Olumsuz şekli: **-mık, - mık:** vermik (II.3.138)

-is, -iz, -iS: ğatis (II.7.11), aliz (II.7.12), gidis (II.9.26). Olumsuz şekli: **-miyiz:** beyenmiyiz (II.9.235). Olumsuz çekimde bir de **-miz** şeklinin kullanıldığı düşünülmektedir.

-(I⁴)y(I⁴)s: baĳıyus (II.1.120), varıyıs (II.9.38)

- (I⁴)**yoruz**: gidiyoruz (II.10.103), yapıyoruz (II.2.15)

Manav: -(I⁴)**yuz**, -(I⁴)**yus**: diyuz (III.4.59), açıyuz (III.15.11), atıyuz (III.14.5), duruyuz (III.8.102), dövüyus (III.15.6), ğuruduyus (III.15.1), ğıyyus (III.15.14), yiyus (III.4.113)

-(I⁴)**yos**: yapıyos (III.11.119)

-**öz**, -**ös**: eköz (III.6.3), bilös (III.8.90), gidös (III.3.156), yapös (III.6.3)

-**ūs**: goşūs (III.3.156), içūs (III.4.19)

-**üz**, -**ūs**: bilūs (III.5.1), gelüz (III.5.74), verūs (III.5.27), yakūs (III.14.26), yapüz (III.5.38). Olumsuz şekli: -**müz**: bıraĶmüz (III.5.34), gidemüz (III.5.2)

- **īs**: işlīs (III.1.90). Olumsuz şekli: - **mīs**: anlamīs (III.7.23), eĶmīs (III.1.1)

Yörük: -(I⁴)**yoruz**, -(I⁴)**yorus**: deyoruz (IV.23.4), yatıyoruz (IV.25.39), duruyorus (IV.12.1), görüyorus (IV.25.117), ötüveriyorus (IV.12.45), yakıyorus (IV.20.49)

-(I⁴)**yurus**: gidiyurus (IV.14.38). Olumsuz şekli: -**mĀyuruz** eTmēyuruz (IV.24.47)

- (I⁴)**yuruĶ**: sürüyuruĶ (IV.12.3)

- **yörüs**, - **yürüz**: deyörüs (IV.24.98), deyürüz (IV.24.50)

- (**y**)**ruz**: sayıĶlāyruz (IV.23.3)

-(I⁴)**yus**: çiziyus (IV.17.72), yapıyus (IV.1.21), söküyus (IV.6.136)

-(Ā)**yus**: hazırlāyus (IV.17.89), dörēyus (IV.7.98), temizlēyus (IV.17.81)

-(I⁴)**yız**, -(I⁴)**yıs**: ğatıyız (IV.13.9), yapıyız (IV.10.26), yatıyıs (IV.8.68)

-(I⁴)**yüs**, -(I⁴)**yüs**: yapıyüs (IV.4.34), everiyüs (IV.1.10)

-**ūs**, -**üz**: alūs (IV.3.75), biçūs (IV.3.6), bilūs (IV.16.37), ay'lüz (IV.3.16)

Olumsuz şekli: - **mūs**: bilmūs (IV.16.36), ğaynatmūs (IV.3.101)

-(I⁴)**yıĶ**: bişiriyıĶ (IV.13.10)

-(I⁴)**yük**: sürüyük (IV.3.4)

-**īs**, - **iz**: alīs (IV.5.13), dikīs (IV.11.32), ğalīz (IV.11.21)

-**öz**, -**os**: deynos (IV.20.17). Olumsuz şekli: - **möz**: bilmöz (IV.12.126)

-(Ā)**yuĶ**: ıslāyuĶ (IV.17.95)

-**üz**: durüz (IV.16.57)

-(I⁴)**P bāz**: gidiP bāz (IV.31.63)

-(Ā)**P pāz**: Olumsuz şekli: -**mĀP pāz**: işlemēP pāz (IV.15.2)

-(I⁴)P barız: biçiP barız (IV.15.17). Olumsuz şekli: **-mĀP barıs :** beceremĒP barıs (IV.22.167)

Çokluk İkinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -s	ÇEPNİ Kişi eki: -s, -z	MANAV Kişi eki: -s, -z	YÖRÜK Kişi eki: -s, -z
- (I ⁴)yuñus	- (I ⁴)yñ I ⁴ z - ĩñıs - ĩñız	-(I ⁴)yusuñuz, -(I ⁴)yusuñus -(I ⁴)yuñuz, -(I ⁴)yuñus -ũñus	-Ās I ⁴ ñ I ⁴ z -(I ⁴)yuñuz - ĩsis

Türkmen: - (I⁴)yuñus: ediyuñus (I.5.186)

Çepni: - (I⁴)yñ I⁴z: yapıyñız (II.3.103)

- ĩñıs: araşdırĩıs (II.10.18)

- ĩñız: dĩñız (II.8.89), gidĩñız (II.9.25), yapıñız (II.4.31)

Manav: -(I⁴)yusuñuz, -(I⁴)yusuñus: biliyusuñus (III.17.12), diyusuñuz (III.17.74)

-(I⁴)yuñuz, -(I⁴)yuñus: diyuñuz (III.4.11), görüyüñus (III.4.113), ũraşıyuñus (III.11.10)

-ũñus: gezũñus (III.4.112)

Yörük: - Ās I⁴ñ I⁴z: söylēsĩñız (IV.14.5)?

-(I⁴)yuñuz: biliyuñuz (IV.2.23), yapıyuñuz (IV.26.21)

- ĩsis : yapısis (IV.7.4)

Çokluk Üçüncü Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -IA(r)	ÇEPNİ Kişi eki: -IA(r), -IĀ	MANAV Kişi eki: -IA(r), -IĀ	YÖRÜK Kişi eki: -IA(r), -IĀ(r)
-(I ⁴)yulA(r) -(I ⁴)ylA(r) -(I ⁴)yıla	-(I ⁴)yulA(r) -(I ⁴)ylA(r) -(U)ylAr -ĩler -ĩlĀ	-(I ⁴)yular -yUlĀ -(U)ylĀ -ũlā -ũlĀ, -ũlA	-(I ⁴)yorulā, -(I ⁴)yorlā, -(I ⁴)yollā -(I ⁴)yurulā, -(I ⁴)yurlar, -(I ⁴)yurlā, -(I ⁴)yular, -(I ⁴)yulā -(I ⁴)yIlAr, -(I ⁴)ylĀ - ōlā - ũlĀ

		-ölā	- ilĀ, -ilA, -ilĀr
		-ilĀ	- (I ⁴)P bālā, - (I ⁴)P bāla, - (I ⁴)P bālar - (I ⁴)P batırlā

Türkmen: -(I⁴)yulA(r): dutuyular (I.1.33), getiriyular (I.5.143), yaqıyular (I.6.24), biçiyula (I.2.7), oluyula (I.6.8). Olumsuz şekli: **-ml⁴yulAr, -mAyulAr:** demiyular (I.3.125), yapmayular (I.4.174)

-(I⁴)ylA(r): arıyla (I.4.13), arıylar (I.4.12), yapuylar (I.4.33), götürüylar (I.3.124), Olumsuz şekli: **- ml⁴yla:** kesmuyla (I.4.202)

-(I⁴)yıla: diyıla (I.5.314)

Çepni: -(I⁴)yulA(r): alıyular (II.6.68), diyular (II.5.163), oluyular (II.6.75). gidiyula (II.3.7), Olumsuz şekli: **-ml⁴yulAr:** çalışmıyular (II.6.53)

-(I)ylA(r): alıylar (II.3.132), geberdiylar (II.4.65), alıyla (II.7.54), ediyle (II.7.129)

-(U)ylAr: buluyular (II.9.30), ölüylar (II.9.5), öldürüylar (II.4.74)

-iler: getiriler (II.9.45), iniler (II.9.8), kökliler (II.7.129), söyliler (II.7.117),

Olumsuz şekli: **-miler:** bilmiler (II.8.39)

-ilĀ: atılā (II.3.58), gelilē (II.9.39)

Manav: -(U)ylĀ: bakıylā (III.4.111), dokıylā (III.7.26), dizüylē (III.2.89)

-ülā: çekülā (III.4.106), getirülā (III.4.148)

-(I)yular: alıyular (III.17.39), çekiyular (III.17.16)

-(I⁴)yUIĀ: göyulā (III.10.7), hazırlıyulā (III.14.54), ıalıyulā (III.17.14), sürüyulā (III.8.10), veriyulā (III.16.143), yapıyulā (III.7.5), sayyülē (III.2.75)

-ölā: alölā (III.3.70), baölā (III.6.110), ılölā (III.2.9), ıkölā (III.3.108), oturölā (III.6.27), pinölā (III.3.83), tutölā (III.6.89), varölā (III.6.40)

-ülĀ, -ülA : aldırülā (III.2.87), bakülā (III.2.121), dülē (III.2.98), ılülē (III.2.210)

Olumsuz şekli: **-mülĀ:** geçinemülā (III.5.76)

-ilĀ: dokılā (III.7.22), satılē (III.1.85)

Yörük: -(I⁴)yorulā: atıyorulā (IV.12.11), çekiyorulā (IV.12.25), oluyorulā (IV.22.9), örüyorulā (IV.22.78), Olumsuz şekli: **-ml⁴yorulā:** yimiyorulā (IV.22.77)

-(I⁴)yurulā: dikildiyyurulā (IV.14.48)

-(I⁴)yorlā: deyorlā (IV.22.166), isdeyorlā (IV.22.120), miniyorlā (IV.8.55), satıyorlā (IV.22.4). Olumsuz şekli: **-mĀyorlā, -mĀyorlar:** annamāyorlā (IV.23.96), ekmēyorlar (IV.9.12)

-(I⁴)yurlar: ediyurlar (IV.17.7)

-(I⁴)yurlā: bağıyurlā (IV.22.61)

-(I⁴)yular: indiriyular (IV.17.133), yapıyular (IV.17.133)

-(I⁴)yulā: biliyulā (IV.6.36), bürüyulā (IV.6.89), dolduruyulā (IV.5.28)

Olumsuz şekli: **-mI⁴yulā:** alamıyulā (IV.4.2)

-ōlā: açōlā (IV.16.7), durōlā (IV.16.59), oynōlā (IV.16.59), bağıōlā (IV.16.5)

-(I)yıllAr: oynēyiler (IV.8.58), oynīyılar (IV.8.44), yadırgıyılar (IV.8.48), yayılīyılar (IV.8.5). Olumsuz şekli: **-mĀyıllAr :** yaPmēyiler (IV.8.59), getimēyiler (IV.10.41)

-(I⁴)ylĀ: dutuyulā (IV.1.14), düylē (IV.3.37), gidiylā (IV.13.31), yapıylā (IV.5.28), yapıyulā (IV.4.29)

-ūlĀ: bişirūlē (IV.16.70), dövūlē (IV.3.48), dūlē (IV.16.6), oynūlā (IV.1.56), toPlanūlā (IV.3.37). Olumsuz şekli: **-mūlĀ:** ōmūlē (IV.3.62)

-īlĀ, -īlA, -īlĀr : bōTdūrīlā (IV.1.78), edīlē (IV.7.12), geyīler (IV.8.56), yapılē (IV.10.65), yapılā (IV.1.74), çıkarīlar (IV.10.33)

-(I⁴)yollā: bağıyollā (IV.21.80), deyollā (IV.20.17), gidiyollā (IV.22.2)

Olumsuz şekli: **-mĀyollā:** çıkarmāyollā (IV.9.35)

-(I⁴)P bālā, -(I⁴)P bāla: alıP bālā (IV.22.115), beylēP bālā (IV.22.76)?, göyvuruP bāla (IV.21.64)

-(I⁴)P bālar: basıP bālarımış (IV.21.81), biçiP bālar (IV.15.17)

-(I⁴)P batırlā: götürüP batırlā (IV.24.104)

9.1.1.4. Gelecek Zaman

Bölgede gelecek zaman için -acaķ, -ecek ekleri kullanılır.

Teklik Birinci Kişi:

TÜRKMEN Kişi eki: -m	ÇEPNİ Kişi eki: -m	MANAV Kişi eki: -m, -n	YÖRÜK Kişi eki: -m, -n
- AcĀm, -(A)cAm -īcem	- IcIm - (I ⁴)cĀm - (I ⁴)cAm - AcAğIm - AcĀm, -AcAm	-(I ⁴)cAm, -(I ⁴)cĀm -cĀn -cīn, -cin -(I ⁴)cim, -(I ⁴)cīm	-cĀn, -cAn -(A)cĪn, -(I)cĪn - (A)cĀm

Türkmen: -AcĀm, -(A)cAm: Zaman ekinin sonundaki k ünsüzünün süreklileşip büzülmesiyle ortaya çıkan biçimdir. Büzülmeyle meydana gelen ünlü uzunluklarından bir kısmı zamanla normal süreli ünlüye dönüşür.

Bölgenin tamamında görülen bu gelecek zaman şeklinde iyelik kökenli kişi ekleri kullanılır. verēcēm (I.4.217), çekecem (I.5.343), duracam (I.6.110), ğazancam (I.5.145), verēcēm (I.3.146), yaPdıracam (I.1.115)

-īcem: Zaman ekinden önceki y yardımcı ünsüzünün büzülmesiyle oluşmuştur. söylicēm (I.3.94), yicēm (I.5.145). Olumsuz şekli: **-micēm:** yimicēm (I.5.145)

Çepni: -IcIm: Çepni ağzında görülen bir gelecek zaman şeklidir. alıcım (II.1.263)

-(I⁴)cĀm, -(I⁴)cAm: Büzülme sonucunda oluşan bir gelecek zaman şeklidir. Bu olay sonucunda oluşan bazı uzun ünlüler varlığını devam ettirirken bazıları da zamanla normal süreli ünlülere dönüşmüşlerdir. alıcām (II.6.64), gidicēm (II.1.176). Olumsuz şekli: **-mlyAcĀm:** okumıyacām (II.3.156)

-AcAğIm: Çepni ağzındaki bu biçim yazı dilinin etkisiyle ortaya çıkmış olmalıdır. evereçeğim (II.3.24)

-AcĀm, -AcAm: Bölgenin tamamında görülen gelecek zaman şeklidir. alacām (II.4.196), annatacām (II.9.2), erişecēm (II.8.31), gelecem (II.12.25), kesecem (II.3.36). Olumsuz şekli: **-mĀcĀm:** söylemēcēm (II.1.216)

Manav: - (I⁴)cAm: Gelecek zaman ekinin büzülmesiyle ortaya çıkan bir biçimdir. alcem (III.7.76), yaPcem (III.16.54), asıcam (III.14.61).

Olumsuz şekli: -mI⁴cAm: yaPamıcam (III.16.56)

-(I⁴)cĀm: yapıcām (III.14.15)

-cĀn: Zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenmiş gelecek zaman şeklidir. Aynı çekime Yörük ağızlarında da rastlanır.

bincēn (III.11.35), ğalcān (III.2.127), giTcēn (III.2.109), göTcēn (III.10.61), yaPcān (III.2.101), hurcān (III.11.5)

-cīn, -cin: iTcīn (III.4.53), vīcin (III.7.107), yaPdircīn (III.4.149)

-(I⁴)cim, -(I⁴)cīm: isdicim (III.16.125). Olumsuz şekli: furmucīm (III.4.53)

Yörük: -cĀn: Gelecek zaman ekinin büzülmesiyle meydana gelen bu şekil, Manav ağızlarında olduğu gibi n zamir kökenli kişi ekiyle çekimlenir.

çeKcēn (IV.3.113), decēn (IV.25.102), gidecēn (IV.24.104), gösdericēn (IV.18.25), ölecēn (IV.24.95), yaracān (IV.23.112). Olumsuz şekli: -mĀcĀn: vēmēcēn (IV.18.46)

-cAn: çıkarıvīcan (IV.3.113), gidecen (IV.9.119), korKcen (IV.6.10)

-(A)cīn, -(I)cīn: ayrılacīn (IV.8.27), döncīn (IV.6.73), evlenicīn (IV.8.51), kicīn (IV.6.8), olcīn (IV.6.73), vīcīn (IV.2.6)

- (A)cĀm: yazdıracām (IV.25.66), yīcem (IV.20.4)

Teklik İkinci Kişi :

TÜRKMEN Kişi eki: -ñ, -sIñ	ÇEPNİ Kişi eki: -ñ, -sIñ	MANAV Kişi eki: -ñ, -n, -sIñ	YÖRÜK Kişi eki: -ñ, -n, -sIñ
- (A)cAñ - (I ⁴)cAñ -acaKsıñ -eceksıñ	-(y)acaKsıñ -(y)eceKsıñ -(y)acaKsıñ -(y)eceksıñ -iceKsıñ , -ıcaKsıñ -(A)cAñ, -(A)cIñ	-(I ⁴)cAñ, -(I ⁴)cĀñ -(I ⁴)cAn, - (I ⁴)cĀn -cīñ	-AcĀñ, -(I ⁴)cĀñ, -(I ⁴)cAñ -(a)caKsıñ -(e)ceKsıñ -cīñ, -cīsīñ

Türkmen: -(A)cAñ: Gelecek zaman ekinin büzülmesiyle oluşan bu şekil bölge ağızlarının tamamında görülmektedir. Türkmen ağızlarındaki en yaygın gelecek zaman şekli olan bu biçim, iyelik kökenli kişi ekleriyle çekimlenir.

bağacañ (I.5.254), soracañ (I.1.22), çekeceñ (I.3.343), edeceñ (I.1.60), gideceñ (I.1.12)

-I⁴cAñ: Daha çok Edremit ilçesine bağlı Türkmen köylerinde görülen bir gelecek zaman şeklidir. Zaman ekinin orta hecede kalan ilk ünlüsünün daralması bu yöredeki Türkmen ağızlarında görülür. yapıcañ (I.3.151)

-acaKsiñ, -eceKsiñ: Zamir kökenli şahıs ekleriyle çekimlenen bu biçimdeki ñ ünsüzü iyelik ekinden yakıştırma yoluyla bulaşmış olmalıdır.

açacaKsiñ (I.4.179), bileceksiñ (I.1.169), soyunacañ (I.6.18).

Olumsuz şekli: Olumsuzluk yapma eki ile zaman ekinin ön ünlüsünün kaynaşması ünlüyü uzatmıştır. **-mēceKsiñ:** kesmēceKsiñ (I.4.148)

Çepni: -(A)cAñ: Ağız bölgesinin tamamında görülen ve iyelik kökenli kişi ekleriyle çekimlenen gelecek zaman biçimidir.

bağacañ (II.11.46), barınacañ (II.8.57), bileceñ (II.4.42)

-Acĩñ: Çepni ağızındaki karakteristik gelecek zaman şeklidir.

alacĩñ (II.1.309), çalışacĩñ (II.12.55), duracĩñ (II.3.150), gelecĩñ (II.1.309), gidecĩñ (II.1.174), isdēcĩñ (II.12.164), izlēcĩñ (II.1.15), okuyacĩñ (II.3.161), sulācĩñ (II.5.104)

-(y)acaKsiñ, -(y)eceKsiñ, -(y)acaKsiñ, - (y)eceksiñ: Yazı diline en yakın gelecek zaman şeklidir.

ideceksiñ (II.4.87), ğaşıyacaKsiñ (II.12.35), ūraşacaKsiñ (II.11.46), olacaKsiñ (II.4.169). Olumsuz şekli: **-miyeceKsiñ:** ellemiyeceKsiñ (II.7.112)

-iceKsiñ, -icaKsiñ: gidiceKsiñ (II.6.93). Olumsuz şeklinde büzülme sonucunda ünlü uzaması meydana gelmektedir. **-mīcaKsiñ, -mīceKsiñ:** yaPmīcaKsiñ (II.6.93)

Manav: -(I⁴)cAñ: Zaman ekinin ön ünlüsünün daralması ve sonundaki k ünsüzünün süreklileşerek erimesiyle oluşmuştur.

basdırcañ (III.5.116), bulceñ (III.7.35), yağalıcañ (III.2.97)

Olumsuz şekli: **-ml⁴cAñ:** yaPmıceñ (III.16.49), kitmiceñ (III.5.117)

-(I⁴)cĀñ: Bu gelecek zaman şeklinde yukarıdaki biçimlerden farklı olarak büzülme olayından sonra ünlünün uzadığı görülmektedir.

çıķcāñ (III.6.44), ğōcāñ (III.11.77), alcēñ (III.7.75), ölcēñ (III.6.67).

Olumsuz şekli: durmıcāñ (III.2.135), yatmıcāñ (III.2.74).

-(I⁴)cAn: Bu örneklerde yazı dilinin etkisiyle nazallığın kaybolduğu görülmektedir: alcan (III.3.122), çıķcen (III.12.75), edicen (III.13.69)

-(I⁴)cĀn: Nazallığın kaybolduğu bu örnekte, büzülme olayı sonucunda uzun ünlü meydana gelmiştir. dōncēñ (III.13.80)

-cīñ: gitcīñ (III.7.115), yaPdīrcīñ (III.4.168)

Yörük: -AcĀñ: Manav ve Çepni ağızlarında da görülür.

añladacāñ (IV.14.5), çıķacāñ (IV.22.74), edecēñ (IV.14.13), eletecēñ (IV.12.51). Olumsuz şeklinde ünlü kaynaşmasından dolayı ünlü uzaması meydana gelmiştir. **-mĀcĀñ:** ezmēcēñ (IV.23.32)

-(I⁴)cĀñ: Zaman ekinin büzülmesiyle meydana gelen bu şekilde de ekin ön ünlüsünün daraldığı gözlenmektedir. atıcāñ (IV.17.121), çevircēñ (IV.17.84), dīcēñ (IV.17.67)

-(I⁴)cAn: bulıcañ (IV.13.3), sorcañ (IV.1.1), annaTceñ (IV.6.141), dōnecēñ (IV.21.7), kesceñ (IV.1.2)

-(a)caķsıñ, -(e)ceKsıñ: gideceKsıñ (IV.26.97), isdēceKsıñ (IV.12.50), varacaķsıñ (IV.12.49), yīcaķsıñ (IV.20.1). En son örnekte k ünsüzünün etkisinden dolayı gelecek zaman ekinin kalınlaştığı düşünülmektedir.

-cīñ, -cīsın: : dīcīñ (IV.12.48), ōrincīsın (IV.6.38)

Teklik Üçüncü Kişi:

TÜRKMEN Kişi eki: Ø	ÇEPNİ Kişi eki: Ø	MANAV Kişi eki: Ø	YÖRÜK Kişi eki: Ø
-ıcaķ, -icek, -ıcaķ, -iceK -(y)caķ, -(y)ceK -acaķ, -ecek, -(a)caķ, -eceK	-acaķ, -eceK -acaķ, -ecek	-ıcaķ, -iceK -caķ, -cek -caķ, -ceK	-(a)caķ, -(e)ceK -(e)cek, -(a)caķ -ıceK, -ıcaķ -AcĀ

Türkmen: -(a)caķ, -eceK: Bölgedeki en yaygın gelecek zaman biçimidir. Yazı diline göre farkı, zaman eki sonundaki ünsüzlerin yarı tonlulaşmasıdır.

gideceK (I.4.176), yonacaK (I.5.18), olacaK (I.1.8), olcaK (I.4.118)

-acaK, -ecek: Yazı diliyle aynı şekilde çekimlenmektedir. alacaK (I.4.176), yetecek (I.3.188).

Olumsuz şeklinde -mA olumsuzluk ekiyle zaman ekinin ön ünlüsü kaynaşarak ünlü uzaması meydana gelmiştir. **-mācaK, -mēceK:** olmācaK (I.6.96)

-ıcaK, -iceK, -ıcaK, -iceK: Bu örneklerde ise zaman ekinin ön ünlüsünde daralma meydana gelmiştir. alıcaK (I.3.322), bulınıcaK (I.3.216)

-(y)caK, -(y)ceK: Ünlü ile biten kelime tabanlarına eklenme sırasında ortaya çıkan y yardımcı ünsüzü ünlü daralmasına sebep olmaktadır. Son iki şekil Edremit yöresi Türkmenlerinde görülen bir ağız özelliğidir. bıçaKlıycaK (I.5.154)

Çepni: -acaK, -eceK: Ek sonundaki ünsüzün yarı tonlulaşması dışında yazı dilindeki çekimden farkı yoktur. baKacaK (II.6.8), cannanacaK (II.9.162), inceldeceK (II.4.110), yineceK (II.9.210)

-acaK, -ecek: Yazı diliyle aynıdır. esecek (II.4.114).

Olumsuz şeklinde ünlü kaynaşması sonucunda uzun ünlü meydana gelmiştir.

-mācaK, -mēceK -mācaK, -mēceK: olmācaK (II.3.23), ğalmācaK (II.9.210)

Manav: -ıcaK, -iceK: Manav ağzındaki bu çekimde, zaman ekinin ön ünlüsünde daralma meydana gelmiştir. Aynı durum olumsuz çekiminde de görülmektedir: çıĝıcaK (II.5.19), yayılıcaK (III.5.6). Olumsuz şekli: **-miceK, -miceK:** olmıcek (III.16.98), çıKımiceK (III.7.87)

-caK, -cek, -caK, -ceK: Manav ağızlarında gelecek zaman ekinin ön ünlüsünün bazen düştüğü görülmektedir. öcaK (III.2.67), ğarışcaK (III.2.108), eriTceK (III.17.77), ğēceK (III.11.31)

Yörük: -(a)caK, -(e)ceK, -(e)cek, -(a)caK: Bölgede en yaygın gelecek zaman şekli olan bu biçimde, yer yer zaman ekinin ön ünlüsünün düştüğü görülmektedir. Bu yönüyle Manav ağızlarıyla benzerlikler göstermektedir.

añlaTcaK (IV.22.124), bulacaK (IV.8.49), ğaynācaK (IV.14.93), oturacaK (IV.8.14), olecek (IV.7.47). ğalceK (IV.4.38), geTceK (IV.1.34), giTcek (IV.1.20).

Olumsuz şekli: **-mācaḲ**, **-mēceK**: ğocanmācaḲ (IV.21.46), olmācaḲ (IV.17.152), yaPmācaḲ (IV.10.7)

-iceK, **-icaḲ**: Bu örneklerde ise ekin ön ünlüsünde daralma meydana gelmiştir. çıkıceK (IV.2.37).

Daralan bu şekillerin olumsuz çekimlerinde ünlü uzaması meydana gelebilmektedir. kıpırdamīceK (IV.19.11), olmīcaḲ (IV.22.152)

-AcĀ: İvrindi ilçesine bağlı Demirciler köyünde tespit edilen bir şekildir. yenece (IV.15.1), çıkacā (IV.15.2)

Çokluk Birinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -Ḳ, -K, -z	ÇEPNİ Kişi eki: -s, -Ḳ, -K, -ḱ, -k	MANAV Kişi eki: -s, -S, -z	YÖRÜK Kişi eki: -s, -S, -z, -K, -Ḳ
-acīḲ, -eciḲ -m(I ⁴)cĀz	-(A)cĪs -AcĀs -acıyīḲ, -eciyīK -acayīḲ, -eceyīK -acīḱ, -ecīḱ -eciḲ, -acīḲ -(i)cīḲ, -(i)cīḲ	-cĀz, -cAz -cĀs, -cĀS -(A)cAs, -(A)cAS -(I ⁴)cĀs	-(A)cĀz, -AcĀs -AcĀS -Icīs, -Icīz - ucāz - acīḲ, -eciḲ

Türkmen: -acīḲ, -eciḲ: Manav ağızları dışında her üç ağız grubunda kullanılan gelecek zaman şeklidir.

Gelecek zaman eki sonundaki k ünsüzünün süreklileşerek y ünsüzüne dönüşmesi, zaman eki bünyesindeki düz geniş ünlülerin daralmasını da beraberinde getirmiştir. Son aşamada büzülme sonucu uzun ünlüler oluşmuştur.

duracīḲ (I.6.73), ğuyacīḲ (I.3.272), öpecīK (I.3.4). Olumsuz şekli: **-mācīḲ**, **-mēcīK**: ğuymācīḲ (I.3.273)

-m(I⁴)cĀz: Zamir kökenli kişi ekleriyle yapılan bu şeklin yalnız olumsuz çekimi tespit edilmiştir. Olumsuz şekli: uzaTmīcāz (I.5.150)

Çepni: -(A)cĪs: Zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenen bu biçimin k'li şekilleri de mevcuttur. Bu örneklerde kişi eki z yerine tonsuz s şeklinin kullanıldığı da görülmektedir. alacīs (II.9.246), yēcīs (II.9.226)

-AcĀs: Büzüşmeyle ortaya çıkmış örneklerdir. Kişi eki olarak yine z ünsüzünün tonsuz şekli kullanılmıştır. tutacās (II.10.119)

-acıyıK, -eciyiK, -acayıK, -eceyiK: Çepni ağzının karakteristik gelecek zaman şeklidir. Diğer örneklerde bu şeklin büzülmeye uğramış biçimleri kullanılmıştır.

Gelecek zaman ekinin bu şeklinde bazen ekin ön ünlüsünün daraldığı görülür. olacıyıK (II.9.187), olacayıK (II.9.187)

-acīK, -ecīK, -ecīK, -acīK: çevirecīk (II.3.79), deşeciK (II.8.28), getirecīK (II.1.213), soğudacīK (II.3.130), yanacīK (II.4.135)

-(i)cīK, -(i)cīK: Bu örneklerde de ekin ön ünlüsünde daralma görülmektedir. evericīK (II.3.49), verciK (II.9.50)

Manav: Manav ağızlarında zaman ekinin ön ünlüsü kaybolmuştur. Seyrek de olsa kaybolmayan örneklerde ön ünlülerin daraldığı görülür.

-cĀz, -cAz: cızcāz (III.13.61), yaPcāz (III.13.61), yicez (III.3.125)

-cĀs, -cĀS, -(A)cAs, -(A)cAS: eşcēs (III.2.2), alcās (III.2.2), yaPcās (III.2.95), geTcēs (III.3.157), atacaS (IV.14.40), yaPces (III.7.11),

-(I⁴)cĀs: yapıcās (III.1.51)

Yörük: **-(A)cĀz, -AcĀs, -AcĀS:** Zamir kökenli kişi eklerinin bazılarında tonsuzlaşma görülmektedir. Bunlardan bir kısmı yarı tonsuzlaşmalardır. Zaman ekindeki k ünsüzünün süreklileşerek büzülmesiyle sonucunda bu gelecek zaman şekli meydana gelmiştir.

çalışacāz (IV.21.1), ğazacās (IV.14.39), yicēz (IV.26.71), bilecēs (IV.24.54), yapacēs (IV.12.130), ğazanacās (IV.20.52)

-lcīs, -lcīz-, acīK, -ecīK: Bu örneklerde ise y ünsüzünün büzülmesinden önce zaman eki bünyesindeki düz geniş ünlüleri (a,e) daralttığı düşünülmektedir. gidicīz (IV.2.27), yapıcīs (IV.2.55), ğonuşacīK (IV.8.50)

Çokluk İkinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -ñIz	ÇEPNİ Kişi eki: -ñIs	MANAV Kişi eki: -ñIz	YÖRÜK Kişi eki: -sñIz
-cÄñIz -AcIñIz*	-AcIñIs	-cÄñIz	-eceKsñiz -acaKsñiz

Türkmen: -cÄñIz: Gelecek zaman eki sonundaki k ünsüzün süreklileşerek büzülmesiyle uzun ünlüyü oluşturmuştur. bindircēñiz (I.2.222), göndercēñiz (I.3.222)

Çepni: -AcIñIs: Burada önce geniş ünlü daralmış, sonradan büzülme meydana gelmiş olmalıdır. verecēñis (II.3.53)

Manav: -cÄñIz: Manav ağzının diğer kişi çekimlerinde olduğu gibi gelecek zaman ekinin ön ünlüsünün kaybolması burada da görülmektedir.

artırcēñiz (III.9.24), vecēñiz (III.8.27), yaPcēñiz (III.15.15)

Yörük: -eceKsñiz, -acaKsñiz: geleceKsñiz (IV.2.52)

Çokluk Üçüncü Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -IĀ, -IAr	ÇEPNİ Kişi eki: -IAr	MANAV Kişi eki: -IĀ	YÖRÜK Kişi eki: -IĀ
-ceKlē, -caKlā -ceKler, -caKlar	-eceKler -acaKlar	-acaKlā, -eceKlē	-(a)caKlā, -(e)ceKlē -(ı)ceKlē

Türkmen: -ceKler, -caKlar, -ceKlē, -caKlā: Türkmen ağızlarında zaman ekinin sonundaki ünsüz yarı tonlulaşmıştır. Çokluk ekinin sonundaki r ünsüzünün erimesiyse yaygın bir durumdur. Türkmen ağzındaki bu durum Çepni ağızları dışında Manav ve Yörük ağızlarında da görülmektedir. yaPcaKlarımış (I.4.90), göTceKlē (I.3.198)

Çepni: -eceKler, -acaKlar: Çepni ağzında çokluk eki sonundaki r ünsüzü korunmaktadır. vereceKler (II.6.65), yapacaKlar (II.7.153)

Manav: -acaKlā, -eceKlē: Manav ağızlarında gelecek zaman ekinin ön ünlüsünün kaybolması çokluk 3. kişi çekimlerinde de geçerlidir.

ācaḲlā (III.2.160), çiy niceKlē (III.13.91). Olumsuz şekli: **-miceKlē**, **-mıcaḲlā**: götüremiceKlē (III.2.207)

Yörük: -(a)caḲlā, -(e)ceKlē, -(ı)ceKlē: Çokluk ekinin sonundaki r ünsüzünün erimesi ve zaman ekindeki k ünsüzünün yarı tonlulaşması gibi ses olayları Yörük ağızlarında da sıkça görülmektedir. ğıyceKlē (IV.6.83), içeceKlē (IV.25.94), oturTceKlē (IV.6.83), yapıceKlē (IV.4.16)

Olumsuz şekli: **-mācaḲlā, mēceKlē**: çalışmācaḲlar (IV.17.6)

9.1.1.5. Geniş Zaman: Bölgede geniş zaman için -Ar eki kullanılır.

Teklik Birinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -m	ÇEPNİ Kişi eki: -m	MANAV Kişi eki: -m, -n	YÖRÜK Kişi eki: -m, -n
-I ⁴ rI ⁴ m	-ArIm	-ArIn, -ArIm	-(I ⁴)rI ⁴ n, -(A)rIn
-ArIm	-I ⁴ rI ⁴ m	-I ⁴ rI ⁴ n, -I ⁴ rI ⁴ m	-(A)rIm

Türkmen: -I⁴rI⁴m: dayanırım (I.1.126)

-ArIm: Bölgenin tamamında görülen bir biçimdir. sererim (I.1.136).

Olumsuz şekli: **-mAm**: ayrılmam (I.3.8), bilmem (I.1.154), çeynemem (I.3.242)

Çepni: -ArIm: açarım (II.7.99), çekerim (II.7.105), söylerim (II.2.2)

-I⁴rI⁴m: çalışırım (II.6.66), ğalırım (II.1.147). Olumsuz şekli: **-mAm**: bilmem (II.7.99), saklamam (II.7.62)

Manav: -ArIn: Geniş zaman çekiminde Manav ve Yörük ağızlarının Türkmen ve Çepni ağızlarına göre en büyük farkı, Manav ve Yörük ağızlarında zamir kökenli -n kişi ekinin kullanılmasıdır.

açarın (III.3.118), çekerin (III.6.83), dizerin (III.2.51), ğāḡarın (III.2.46), hurarın (III.11.7), virerin (III.6.106), yaparın (III.9.27)

-I⁴rI⁴n: alırım (III.4.147)

-ArIm: hazırlarım (III.12.47)

-I⁴rI⁴m: bilirim (III.16.15).

Olumsuz şekli: **-mAm:** almam (III.16.83), bilmem (III.16.5)

Yörük: -(I⁴)rl⁴n: aıldırın (IV.17.10), görün (IV.9.59), dirin (IV.2.53)

-(A)rln: Zamir kökenli -n kişi ekiyle çekimlenen bu geniş zaman şekli, Manav ve Yörük ağızları için ayırdedici bir özelliktir. atarın (IV.22.107), çaların (IV.7.26), dararın (IV.24.43), derin (IV.20.36), gezerin (IV.8.118), isderin (IV.23.8)

-(A)rlm: açarım (IV.7.24), guyarım (IV.7.86), örterim (IV.7.24)

Olumsuz şekli: **-mAm:** bilmem (IV.12.126), yaPmam (IV.24.1)

Teklik İkinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -sI ⁴ n̄	ÇEPNİ Kişi eki: -sI ⁴ n̄	MANAV Kişi eki: -sI ⁴ n̄, -n̄	YÖRÜK Kişi eki: -sI ⁴ n̄, -n̄, -sIn̄
- (A)rsI ⁴ n̄ - I ⁴ rsI ⁴ n̄ - I ⁴ sI ⁴ n̄	- (A)rsI ⁴ n̄ - I ⁴ sI ⁴ n̄ - (I ⁴)rsI ⁴ n̄	-ArsIñ -ĀsIñ - (I ⁴)rsI ⁴ n̄ -I ⁴ sI ⁴ n̄ -Añ	-ĀsIn̄ - (I ⁴)rsI ⁴ n̄, - (A)rsIñ -I ⁴ sI ⁴ n̄ -Añ - (1)yarsñ ⁴⁴ , - (1)yasñ

Türkmen: -(A)rsI⁴n̄: Türkmen ve Çepni ağızlarında geniş zaman teklik 2. kişi çekimleri, zamir kökenli kişi ekleriyle yapılır. Manav ve Yörük ağızlarında ise zamir kökenli eklerin yanında iyelik kökenli kişi ekleri de kullanılır. duzlarsñ (I.3.141), geçersñ (I.3.22), gorsuñ (I.1.51), kesersñ (I.3.21)

-I⁴rsI⁴n̄: barışırsñ (I.1.3), yülüdürsñ (I.3.174)

-I⁴sI⁴n̄: Geniş zaman ekindeki r ünsüzünün eridiği bu şekil de zamir kökenli kişi ekleriyle yapılır. Türkmen ağızlarındaki bu durum, diğer ağız gruplarında da görülür. düşürüsñ (I.1.6), gönderisñ (I.4.71), verisñ (I.3.142).

Olumsuz çekimi: **-mAssIñ:** Zamir kökenli kişi eklerinin kullanıldığı olumsuz çekimde, z ünsüzü gerileyici benzeşme ile s ünsüzüne dönüşmüştür. guymassñ (I.5.62)

Çepni: Çepni ağızında Türkmen ağızında olduğu gibi bütün çekimlerde zamir kökenli kişi ekleri kullanılmıştır. Ekin olumsuz çekimi bu durumun dışındadır.

⁴⁴ - (1)yarsñ, - (1)yasñ şekilleri Balıkesir ağızları içerisinde yalnız Yayı Bedir Yörüklerinde görülmektedir.

-(A)rsI⁴ñ: Ekin kullanımı yazı dili ile aynıdır. açarsıñ (II.12.29), dersıñ (II.7.17), ıslarsıñ (II.12.77), idersıñ (II.8.63)

-I⁴sl⁴ñ: Bu biçimde geniş zaman ekindeki r ünsüzünün eridiği görülmektedir.

alısıñ (II.8.62), ğaçırısıñ (II.4.37), şaşırısıñ (II.1.16), girisiñ (II.4.155)

-(I⁴)rsI⁴ñ: bilirsıñ (II.1.32), daşırsıñ (II.1.132), dırsıñ (II.1.129).

Olumsuz şeklin çekimi : **-mAñ:** bilmeñ (II.1.201)

Manav: -Āslñ: Geniş zaman çekiminin bu şekli, Manav ve Yörük ağızlarını diğer ağızlardan ayırmaktadır. Zaman ekindeki r ünsüzünün erimesiyle meydana gelen bu çekimde zamir kökenli kişi ekleri kullanılır.

bālāsıñ (III.2.5), ekēsın (III.7.7), ğılāsıñ (III.16.70), gidēsıñ (III.16.37), koyāsıñ (III.12.10), satāsıñ (III.5.45), sürēsıñ (III.2.7)

-(I⁴)rsI⁴ñ: bilirsıñ (III.4.89), dırsıñ (III.11.110)

-I⁴sl⁴ñ: alısıñ (III.11.111), bilisiñ (III.2.169), döndürüsüñ (III.14.19)

-Añ: Bölgede yalnızca Manav ve Yörük ağızlarında görülen geniş zaman şeklidir. Manav ağızlarındaki bu çekim iyelik kökenli kişi ekleriyle yapılmaktadır. Aynı biçim Yörük ağızlarında da mevcuttur: süreñ (III.3.4)

Yörük: -Āslñ: Yörük ve Manav ağızlarında görülen bu şekilde, r ünsüzünün erimesi yanındaki ünlüyü uzatmıştır.

bağāsıñ (IV.21.5), çalāsıñ (IV.5.71), çekēsın (IV.18.30), dönēsıñ (IV.21.8)

-(A)rsIñ: Bölge ağızlarının tamamında görülmektedir:

beslersıñ (IV.21.21), edersıñ (IV.19.22), ıslarsıñ (IV.9.76)

-I⁴sl⁴ñ: yūrusuñ (IV.9.75), çalıśıñ (IV.2.57)

-Añ: Yalnızca Yörük ve Manav ağızlarında görülen bir şekildir. ğaynadañ (IV.9.46)

-(I)yarsıñ, -(I)yasıñ: Yörük ağızları içerisinde Yayı Bedir Yörükleri'nde görülen bu şekil, Türkmen Türkçesi'ndeki şimdiki zaman çekiyle benzerlik göstermektedir. ⁴⁵

⁴⁵ alyārın “alıyorum”
alyārsıñ
alyār

dolıyarsıñ “dolarsın” (IV.5.27), dōrıyarsıñ “doğrarsın” (IV.5.80), mayalıyarsıñ (IV.5.72), hazırlıyasıñ (IV.2.61)

Teklik Üçüncü Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -Ø	ÇEPNİ Kişi eki: -Ø	MANAV Kişi eki: -Ø	YÖRÜK Kişi eki: -Ø
- I ⁴ -Ar	-(A)r -(I ⁴)r - I ⁴	-(A)r -(I ⁴)r - I ⁴	-(I ⁴)r -Ar -(ı)yar

Türkmen: -I⁴: añılı (I.1.1), ğabarı (I.1.135), getiri (I.1.6), isdeni (I.1.1)

-Ar: Yazı dili ile aynı şekilde çekimlenmektedir. бүker (I.5.269)

Olumsuz şekli: **-mAs:** töremes (I.3.312)

Çepni: -(A)r: Yazı dili ile aynı şekilde çekimlenmektedir: dayar (II.10.89), doyar (II.6.71), ğıder (II.8.65), ğózerler (II.8.69), sular (II.4.83), görer (II.1.145)

-(I⁴)r: incelir (II.6.50), soğur (II.3.128), yılır (II.4.136), sorur (II.4.195)

- I⁴: giydiri (II.7.78), viri (II.4.147)

Manav: -(A)r: Yazı dili ile aynı şekilde çekimlenmektedir. ālar (III.5.88)

-Ā: başlā (III.15.50), beñzē (III.15.9), gelē (III.3.2), olā (III.3.150), durā (III.7.88)

-(I⁴)r: Yazı dili ile aynı şekilde çekimlenmektedir. bilir (III.6.12), böyür (III.2.7), ölür (III.5.13), **- I⁴:** güveri (III.1.1)

Yörük: -(I⁴)r: eşgir (IV.9.76)

-Ā: girē (IV.1.3), hurā (IV.14.92), sovā (IV.7.25)

-Ar: Yörük ağızındaki bu örneklerde uyumunun dışına çıkıldığı görülmektedir. çārar (IV.18.41), durar (IV.2.70)

-(ı)yar: Yörük ağızları içerisinde Yaycı Bedir Yörükleri'nde görülen bir geniş zaman şeklidir. yumaĶlıyar (IV.5.16)

Çokluk Birinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -k, -k, -K, -K, -z	ÇEPNİ Kişi eki: -k, -k, -K, -K, -h, -z, -s,	MANAV Kişi eki: -s, -z	YÖRÜK Kişi eki: -s, -z
-arık, -erik -arıK, -eriK -ırık, -irik, -ırıK, -iriK -Arlz	-(a)rık, -(e)rik -arıK, -eriK -(ı)rık, -(i)rik, -ırıK, -iriK, -uruK, -ürüK - arıh -(A)rIs, -(A)rIz -(I ⁴)rI ⁴ s, -(I ⁴)rI ⁴ z	-(A)rIs, -(A)rIz	- (I ⁴)r I ⁴ s -(A)rIs, -(A)rIz - Iyarız ⁴⁶

Türkmen: -arık, -(e)rik, -arıK, -eriK: Türkmen ağızlarında çokluk 1. kişi çekiminde kişi eki olarak -k, -k, -K, -K ekleri kullanılır. Bu eklerinin yanında seyrek olarak zamir kökenli -z kişi eki de kullanılmaktadır: cızarık (I.5.65), dökerik (I.5.323), elerik (I.5.48), yaparıK (I.1.139), gideriK (I.5.125)

-ırık, -irik, -ırıK, -iriK : alırık (I.5.45), veririK (I.6.126)

-Arlz: yazarız (I.1.43)

Çepni: -arık, -erik, -arıK, -eriK, -ırık, -iriK, -uruK, -ürüK, - arıh: -k, -k, -K, -K ekleri Türkmen ağızında olduğu gibi Çepni ağızında da kişi eki olarak kullanılır.

Çepni ağızlarında -k kişi ekinin süreklileşerek h ünsüzüne dönüşmesi, Çepni ağzının karakteristik özelliğidir.⁴⁷

yaparıh (II.11.1), balarık (II.7.76), çapalarıK (II.11.32), ekeriK (II.3.9), yūruruK (II.3.113), giderik (II.11.2)

-Arls, -Arlz, -I⁴rl⁴s, -I⁴rl⁴z: Çepni ağızında zamir kökenli kişi ekleriyle yapılan geniş zaman şeklidir.

bağarıs (II.10.90), boğarıs (II.6.130), inceleris (II.10.101), çalırıs (II.7.3), diriz (II.7.76), görürüz (II.1.58), serriz (II.7.11), yaşarız (II.1.48)

⁴⁶ -Iyarız şekli de -(ı)yarsın, -(ı)yasın şekillerinde olduğu gibi Yörük ağızlarından yalnız Yayı Bedir Yörüklerinde görülmektedir.

⁴⁷ k şahıs ekinin süreklileşerek h ünsüzüne dönüşmesi Çukurova ağızlarında da görülmektedir. yaparıh (Yıldırım, 2006:229).

Olumsuz şekli: **-mAyls, -mAyız, -mayıK, -meyik**: görmeyis (II.1.58), tuTmayız (II.10.71), yaPmayıK (II.7.61). En son örnek bölgede yalnızca Çepni ağızlarında görülür.

Manav: -(A)rls, -(A)rlz: Manav ağızlarında geniş zaman çekiminde yalnızca zamir kökenli ekler kullanılır: bişeris (III.8.85), deriz (III.16.109), gideriz (III.8.112), diriz (III.2.165), mayalaris (III.12.4), savaris (III.8.50), vereris (III.3.135), yaparis (III.12.1). Olumsuz şekli: **-miyis**: dömiyis (III.3.145)

Yörük: -(I⁴)rl⁴s, -(A)rls, -(A)rlz: ğıyarız (IV.22.100), yūraris (IV.1.58), gideris (IV.27.89), eleris (IV.14.93), bürüris (IV.23.87), katıldırıs (IV.1.61), pişiris (IV.13.8). Olumsuz şekli: bilme_ıız (IV.23.95), ellimi_ıız (IV.6.10)

-(I)yarız⁴⁸ : dırmıKlıyarız (IV.5.65), ekeliyarıs (IV.6.59), eliyarıs (IV.5.60), üfeliyarıs (IV.6.67).

Çokluk İkinci Kişi: Geniş zaman 2. çokluk kişi çekimi bölgenin tamamında aynı şekilde yapılır.

TÜRKMEN Kişi eki: -sI ⁴ ñI ⁴ s	ÇEPNİ Kişi eki: -sI ⁴ ñI ⁴ z	MANAV Kişi eki: -sI ⁴ ñI ⁴ z	YÖRÜK Kişi eki: -sI ⁴ ñI ⁴ s
- (A)rsI ⁴ ñI ⁴ s, - I ⁴ sI ⁴ ñI ⁴ s, - I ⁴ sI ⁴ ñI ⁴ z	-I ⁴ rsI ⁴ ñI ⁴ z, -ArsI ⁴ ñI ⁴ z	-I ⁴ rsI ⁴ ñI ⁴ s, -ĀsI ⁴ ñI ⁴ s	-I ⁴ rsI ⁴ ñI ⁴ s -ĀsI ⁴ ñI ⁴ s

Türkmen: -(A)rsI⁴ñI⁴s: Türkmen ağızlarında geniş zaman 2. çokluk kişi çekiminde zamir kökenli kişi ekleri kullanılır. yersinıs (I.5.29)

-I⁴sI⁴ñI⁴s: Geniş zamanın bu şeklinde -r geniş zaman ünsüzünün eridiği görülmektedir. alısınız (I.5.187).

Çepni: -I⁴rsI⁴ñI⁴z, -ArsI⁴ñI⁴z: Çepni ağızında da kişi eki olarak zamir kökenli ekler kullanılır. bilisinız (II.7.82), gelirsınız (II.10.117), sorarsınız (II.10.18)

Manav: -I⁴rsI⁴ñI⁴s: tanırsınıs (III.4.111)

⁴⁸ - İyarız şekli de -(ı)yarsın, - (ı)yasın şekillerinde olduğu gibi Yörük ağızlarından yalnız Yaycı Bedir Yörüklerinde görülmektedir.

-Äslñls: Bu şekil Manav ve Yörük ağızları için ayırt edici bir özelliktir. Buradaki ünlü uzunluğu r ünsüzünün erimesiyle meydana gelmiştir. yapāsñs (III.4.171)

Yörük: -I⁴rsI⁴ñl⁴s: gülüşürsünüs (IV.12.155),

-Äslñls: Yalnızca Yörük ve Manav ağızlarında görülür. söylēsñz (IV.14.5)

Çokluk Üçüncü Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -lA(r), *-lĀ	ÇEPNİ Kişi eki: -lA(r), -lĀ	MANAV Kişi eki: -lĀ	YÖRÜK Kişi eki: -lAr, -lĀ
- (A)rlAr - ArlA -(A)lĀ -(U)lĀAr, -(I)lAr -I ⁴ rlĀ*, -ArlĀ*	-(I ⁴)lĀAr -(A)lĀAr -(A)lĀ -ArlAr, -(I ⁴)rlAr	-(I ⁴)rlĀ -ĀlĀ -(A)rlĀ	-(I ⁴)rlĀ, -(I ⁴)rlAr -(Ā)lAr -(A)rlĀ, -(Ā)lĀ -(I ⁴)lĀ

Türkmen: Zaman eki sonundaki r ünsüzünün kendisinden sonraki l ünsüzüne benzemesi yaygın değildir. Bu durum daha çok Çepni ağızlarında görülür.

-(A)lĀ: başlalla (I.1.2)

-(U)lĀAr: sorullar (I.2.59)

-(A)rlAr: yaparlar (I.4.130), keserler (I.2.89), okurlar (I.1.5)

-ArlA: gıyarla (I.5.56), sararla (I.1.18), dıkerle (I.1.10)

-(I)lAr: Geniş zaman ekindeki r ünsüzünün erimesiyle meydana gelen bir biçimdir. çıkarılar (I.4.132). Olumsuz şekli: **-mAzlAr:** soKmazlar (I.2.141)

Çepni: -(I⁴)lĀAr: Çokluk ekindeki l ünsüzünün kendisinden önceki -r zaman ekini kendisine benzetmesi Çepni ağızlarında karakteristik bir hal almıştır.

bağıllar (II.6.142), dādıllar (II.5.114), gurullar (II.5.98), çalıllar (II.7.116), diller (II.1.21), geliller (II.7.36), öPdürüller (II.6.132), sözleşiller (II.7.33), yiller (II.3.101)

-(A)lĀAr: başlallar (II.5.93), keseller (II.3.47), oynallar (II.5.115), yayallar (II.11.37)

-(A)lĀ: Ünsüz benzeşmesiyle oluşan bu geniş zaman şeklinde çokluk eki sonundaki r ünsüzünün erimesinden dolayı uzun ünlü meydana gelmiştir. yapallā (II.3.118)

-ArIAr, -(I⁴)rIĀ: Yazı diliyle aynı şekilde çekimlenen geniş zaman şeklidir. *ğaçarlar* (II.7.34), *konuşurlar* (II.9.72)

Manav: -(I⁴)rIĀ, -(A)rIĀ: : Çokluk eki sonundaki r ünsüzünün erimesiyle meydana gelen geniş zaman şeklidir. Bölgenin tamamında görülmektedir.

giyerlê (III.2.27), *korlâ* (III.14.65), *alırlâ* (III.15.43), *dirlê* (III.2.169), *yurlâ* (III.11.113)

-ĀIĀ: Bölgede sadece Manav ve Yörük ağızlarında görülür. Buradaki ünlü uzunlukları zaman eki ve çokluk eki sonunda bulunan r ünsüzünün erimesiyle meydana gelmiştir.

ğarālâ (III.3.152), *yatālâ* (III.3.87).

Olumsuz şekli: **-mAziĀ:** *yumazlâ* (III.11.112), *yammazlâ* (III.3.150). Son örnek, (pm > mm) gerileyici ünsüz benzeşmesi yoluyla oluşmuştur. Bu örnek Manav ve Yörük ağızları için ayırt edici bir özellik olmalıdır.

Yörük: -(I⁴)rIĀ, -(A)rIĀ: *derlê* (IV.2.26), *dörarlâ* (IV.1.72), *eyerlê* (IV.5.46), *savarlâ* (IV.3.101), *alırlâ giderlê* (IV.3.112), *vururlâ* (IV.3.110)

-(I⁴)rIAr: Yazı diliyle aynı biçimde çekimlenen geniş zaman şeklidir.

varırlar (IV.10.41), *yirler* (IV.10.41)

-(Ā)IĀ: *atālâ* (IV.17.129), *bālālâ* (IV.12.116), *yapālâ* (IV.12.115), *gidelê* (IV.12.96)

-(Ā)IAr: *yapālar* (IV.17.8)

-(I⁴)IIĀ: Manav ağızları dışında tüm bölgede görülen geniş zaman şeklidir. En yoğun Çepni ağzında kullanılır. *dillê* (IV.15.9), *gidellê* (IV.15.16).

Olumsuz şekli: **-mAziĀ:** *āmazlâ* (IV.3.87), *yammazlâ* (IV.3.102)

9.1.2. Tasarlama Kipleri

Tasarlama kipleri, çalışmamızda emir kipi, dilek-şart kipi ve gereklilik kipi olmak üzere 3 başlık altında incelenmiştir.

9.1.2.1. Emir Kipi

Emir kipi, Türkiye Türkçesi yazı dilinde istek kipine de karşılık gelmektedir. Emir kipi ekleri hem kip, hem de kişi eki olarak kullanılırlar.

Teklik Birinci Kişi

TÜRKMEN	ÇEPNİ	MANAV	YÖRÜK
-(A)yIm	-(A)yIm -I ⁴ yI ⁴ m -(y)em I ⁴ m	-(A)yIm -ēm, -em -ēn -īn, -īm, -iyin	-Ān -īn -īm -iyem

Türkmen: -Aylm: Türkmen ağızındaki emir kipi 1. teklik kişi eki, yazı dili ile aynıdır. Emir eki ünlü ile biten kelime tabanlarına eklenirken yan yana gelen iki ünlünün kaynaştığı görülür.

deyim (I.5.103), eyleyim (I.2.123), ünneyim (I.6.146), yeyim (I.2.18)

-I⁴yI⁴m: Ünsüzle sona eren kelime tabanlarına eklenirken görülen bu emir kipi şekli, ekin bünyesindeki y ünsüzünün daraltıcı etkisiyle meydana gelmiştir. alıyım (I.5.172), aıldıyım (I.1.14), bırakıyım (I.3.225), gezdiriyim (I.3.229), götürüyüm (I.3.196), oluyum (I.3.169)

Çepni: -I⁴yI⁴m: Çepni ağızındaki en yaygın emir ekidir. y ünsüzünün daraltıcı etkisiyle oluşmuştur. çıkarıyım (II.10.146), gonusuyum (II.9.150), guyyum (II.2.55), içiriyim (II.2.38), öğreniyim (II.1.1)

-(A)yIm: Yazı dili ile aynıdır. gideyim (II.1.258)

-(y)em : Tek örneğini tespit edebildiğimiz bir emir ekidir. diyem (II.12.2)

-im: Bu şekil, emir ekinin büzülmesiyle meydana gelmiştir. Büzülmeyle oluşan bu ünlü, sonradan normal süreli ünlüye dönüşen bir uzun ünlü olmalıdır. Ekin uzun ünlülü şekli Manav ve Yörük ağızlarında kullanılmaya devam edilmektedir.

gelim (II.2.55). Olumsuz şekli: **-mAylm:** dimeyim (II.1.302), söylemeyim (II.1.248).

Manav: -ēm, -em: Yalnızca Manav ağızlarında tespit edebildiğimiz emir şeklidir. Bu emir kipi biçiminin örneği tespit edilememesine rağmen Manav ağızlarına yakınlığı münasebetiyle Yörük ağızlarında da kullanıldığı düşünülmektedir. annadēm (III.16.40), yapēm (III.1.54), okuyem (III.16.51)

-ēn: Zamir kökenli -n kişi ekiyle çekimlenen, Yörük ve Manav ağızlarına mahsus bir emir ekidir. -Ayl̄n ekinin büzülmesiyle oluşmuştur. yerleşēn (III.2.131)

-īn: Manav ve Yörük ağızlarında görülen ve bu ağızlar için ayırt edici bir özellik olan emir ekidir. annadīn (III.4.49), düşīn (III.2.76), görīn (III.6.51), yapīn (III.2.129). Olumsuz şekli: **-mīn:** almīn (III.6.84), ğavışmīn (III.2.117)

-īm: annatīm (III.17.1), gidīm (III.3.97)

-iyin: y ünsüzünün etkisiyle kip ekinin ön ünlüsünün daraldığı görülmektedir. çekiyin (III.10.51), yidiriyin (III.4.135)

-(A)yilm: Yazı dili ile aynı şekilde çekimlenen emir biçimidir. gideyim (II.1.258), öpeyim (III.10.54)

Yörük: -i_en: Emir ekinin büzülmesiyle oluşmuştur. aşırdi_en (IV.5.91), bālī_en (IV.6.7), di_en (IV.12.144)

-Ān : Yörük ve Manav ağızlarına mahsus bu şekil, -Aylm emir ekinin büzülmesiyle meydana gelmiştir. Örneklerde görüldüğü üzere bazen kalın sıralı kelime tabanlarına ince şekliyle eklenmektedir. Bu durum Yörük ağızları açısından farklı bir özelliktir. alēn (IV.22.160), okudēn (IV.8.32), añān (IV.24.83), alān (IV.10.77), düşünēn (IV.12.49), gelēn (IV.17.101).

Olumsuz şekli: **-mAyĀn:** almayān (IV.10.77)

-īn: Yörük ve Manav ağızlarında görülen bu şekil, n zamir kökenli kişi ekiyle çekimlenmektedir. çekīn (IV.27.29), bişirīn (IV.6.23), furīn (IV.5.90), tutīn (IV.1.26), yapīn (IV.6.143)

-īm: Emir ekinin büzülmesiyle meydana gelen bir şekildir. ğaçīm (IV.6.3), ğalīm (IV.2.22), gidīm (IV.1.35).

-iyem: Yörük ağızları içerisinde seyrek olarak kullanılan bir şekildir. sōliyam (IV.17.58). Olumsuz şekli: **-mAyilm:** görmeyim (IV.9.103)

Teklik İkinci Kişi: Tüm bölgede yazı dilimizdeki gibi eksiz olarak kullanılan emir şeklidir.

TÜRKMEN	ÇEPNİ	MANAV	YÖRÜK
Ø	Ø	Ø	Ø

Türkmen: ara bul (I.3.152), dağıT (I.2.96), dut gel (I.3.111), düşün (I.4.20)

Olumsuz şekli: **-mA:** giTme (I.3.157), yaPma (I.4.85), durma (I.1.90)

Çepni: baļ (II.5.207), durdur (II.3.114), getir (II.3.116), ğonuş (II.3.52)

Olumsuz şekli: **-mA:** inanma (II.9.71), sorma (II.4.192), verme (II.3.136)

Manav: al (III.4.13), ge (III.2.74), git al (III.16.159), kapat (III.11.20), sallan (III.11.13). Olumsuz şekli: **-mA:** āma (III.4.144)

Yörük: getir gel (IV.25.94). Olumsuz şekli: **-mA:** yaPma (IV.20.34)

Teklik Üçüncü Kişi: Emir teklik 3. kişi çekimi tüm bölgede -sl⁴ñ ekiyle yapılır.

TÜRKMEN	ÇEPNİ	MANAV	YÖRÜK
-sl ⁴ ñ	-sl ⁴ ñ, -sl ⁴ n -sl ⁴ ñ-ıdı	-sl ⁴ ñ	-sl ⁴ ñ

Türkmen: -sl⁴ñ: annatsıñ (I.6.10), desiñ (I.3.82), dursuñ (I.4.126), gessiñ (I.3.31)

Olumsuz şekli: **-mAslñ:** ayırmasıñ (I.5.258), töremesiñ (I.3.311)

Çepni: -sl⁴ñ, -sl⁴n: erişsiñ (II.9.28), ğorsuñ (II.1.116), yapışsiñ (II.7.89), geçinsin (II.7.90), yossun “yolsun” (II.7.47)

-sl⁴ñ-ıdı: ne arasıñıdı (II.4.145). Olumsuz şekli: **-mAslñ:** gitmesiñ (II.9.37)

Manav: -sl⁴ñ: assıñ (III.6.89), dursuñ (III.2.142), gissiñ (III.10.51)

Olumsuz şekli: **-mAslñ:** bişmesiñ (III.7.83)

Yörük: -sl⁴ñ: çıKsıñ (IV.8.99), ğaçsıñ (IV.7.108), desiñ (IV.25.57).

Olumsuz şekli: **-mAslñ:** çıkmasıñ (IV.10.18), göndermesiñ (IV.8.21)

Çokluk Birinci Kişi: Emir kipi çokluk 1. kişi çekimi yazı dilinde olduğu gibi -Allm ekiyle yapılır. Anlamın kuvvetlendirilmesi amacıyla emir ekinin sonuna gelen -lñ eki ise tüm bölge ağızlarında kullanılmaktadır.

TÜRKMEN	ÇEPNİ	MANAV	YÖRÜK
-Allm *- Allm-Iñ	-Allm -Allm-Iñ	-Allm -(y)Am, -Ām	-(A)llm -(y)Am, -Ām

Türkmen: -Allm: Yazı diliyle aynıdır. içelim (I.3.291), verelim (I.3.283), yapalım (I.3.133). Olumsuz şekli: **-mAyAllm:** söylemeyelim (I.5.109)

Allm+Iñ: kaçalım-ıñ, vuralım-ıñ

Çepni: -Allm: alalım (II.9.14), biçelim (II.6.107), diyelim (II.9.36)

Allm+Iñ: Anlamın kuvvetlendirilmesi amacıyla yapılan ekin genişlemiş şeklidir. gidelimiñ (II.3.147). Olumsuz şekli: **-mĀllm:** demēlim (II.4.78), uzaTmālım (II.9.63).

Manav: -Allm: Yazı diliyle aynıdır. der'leşelim (III.12.120), tüşünelim (III.11.66)

-(y)Am, -(y)Ām: Büzülmeye meydana gelen bu şekillerden bazıları uzun ünlülü olarak kullanılırken, bazılarındaki uzun ünlülerin normal süreli ünlüye dönüştüğü görülmektedir. başlıyam (III.5.31), götürem (III.2.108), satam (III.5.44), alām (III.6.77), añladām (III.2.162), cızām (III.2.84), durām (III.2.138), kesēm (III.16.110), göyām (III.10.4), üleşēm (III.8.78)

-Ām-Iñ: Anlamın kuvvetlendirilmesi amacıyla yapılan ekin genişlemiş şeklidir. durāmıñ (III.2.139), yiyēmiñ (III.11.136). Olumsuz şekli: **-ml⁴yĀm:** olmiyām (III.2.72)

Yörük: -(A)llm: bilelim (IV.14.1), yapalım (IV.14.63), dēlim (IV.15.30), yīlim (IV.13.20)

-Ām, -(y)Am: içēm (IV.6.13), bişirēm (IV.6.100), diyem (IV.6.27), kaçam (IV.6.2), tanıyam (IV.6.16)

-ēm-iñ: gidēmiñ (IV.6.70)

Çokluk İkinci Kişi:

TÜRKMEN	ÇEPNİ	MANAV	YÖRÜK
-I ⁴ ñ -(A)ñ	-I ⁴ ñ -(A)ñ	-I ⁴ ñ -(A)ñ	-(y)I ⁴ ñ

Türkmen: -I⁴ñ: buyuruñ (I.2.130), çekiñ (I.3.238), yörüdüñ (I.1.128)

-(A)ñ: yeñ (I.3.32). Olumsuz şekli: **-mAñ:** gitmeñ (I.3.231), saldırmañ (I.3.308)

Çepni: -I⁴ñ: biçiñ (II.6.107), duruñ (II.11.41)

-(A)ñ: dileñ (II.9.141), toplañ (II.9.44). Olumsuz şekli: **-mAñ:** deşmeñ (II.8.29)

Manav: -I⁴ñ: alñ (III.2.160), çeKdiriñ (III.10.45), guyuñ (III.2.145)

-(A)ñ: çıkılañ (III.8.33), toplañ (III.5.55). Olumsuz şekli: **-mAylñ, -mAñ:** baKmayñ (III.17.46), ğorKmañ (III.5.106), sōlemeñ (III.11.111)

Yörük: -(y)I⁴ñ: barışñ (IV.3.22), buyruñ (IV.1.27), geliñ (IV.7.33), yiñ (IV.4.12)

Olumsuz şekli: **-mAñ:** gitmeñ (IV.14.63), hurmañ (IV.17.152).

Çokluk Üçüncü Kişi

TÜRKMEN	ÇEPNİ	MANAV	YÖRÜK
-sI ⁴ ñlĀ	-sI ⁴ ñlAr	-sI ⁴ ñlĀ	-sI ⁴ ñlĀ

Emir kipi 3. çokluk kişi çekiminde Türkmen, Manav ve Yörük ağızlarında ek sonundaki r ünsüzünün eridiği görülmektedir.

Türkmen: -sI⁴ñlĀ: yapsıñlā (I.6.110)

Çepni: -sI⁴ñlAr: yisiñler (II.12.85)

Manav: -sI⁴ñlĀ: ğosuñlā (III.8.11), dimesiñlē (III.2.112), işsiñlē (III.2.145).

Olumsuz şekli: **-mAsIñlĀ:** dimesiñlē (III.2.112)

Yörük: -sI⁴ñlĀ: ossunlā (IV.16.67).

9.1.2.2. Dilek-Şart Kipi

Teklik Birinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -m	ÇEPNİ Kişi eki: -m	MANAV Kişi eki: -m	YÖRÜK Kişi eki: -m
-sAm	-sAm	-sAm	-sAm

Türkmen: -sAm: Yazı dili ile aynı şekilde çekimlenen ve tüm bölge ağızlarında görülen dilek-şart kipi şeklindedir. dursam (I.6.122)

Çepni: -sAm: çalışsam(II.6.65), disem (II.2.2), kessem (II.9.92), söylesem (II.1.216)

Manav: -sAm: ğāsam (III.4.147), isdesem (III.6.18), desem (III.14.47)

Yörük: -sAm: bi ton gübüre alsam (IV.18.49), ben bilsem ābi (IV.12.123), suya gitsem (IV.7.88), ölsem (IV.25.7)

Teklik İkinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -ñ,-n	ÇEPNİ Kişi eki: -ñ, -n	MANAV Kişi eki: -ñ	YÖRÜK Kişi eki: -ñ
-sAñ, -sēn+e	-sAñ, -sAn+A	-sAñ+ (ya)	-sAñ, -sā, -sañ+a

Türkmen: -sAñ: İyelik kökenli kişi ekleriyle yapılan bu dilek-şart kipi şekli de yazı dili ile aynıdır. getiseñ (I.4.23), assañ (I.5.11), geseñ (I.4.22), görseñ (I.4.58)

-sēn-e : Türkmen ağızlarında kalın ve ince sıralı köklere ince şekliyle eklenir. Bu ekleşmeyle birlikte kip ekinin ünlüsünün uzadığı görülür. baḡsēn+e (I.6.155), bulsēn+e (I.1.122)

Çepni: sAñ: Tüm bölge ağızlarında görülen ve iyelik kökenli kişi ekleriyle yapılan dilek-şart kipidir. diseñ (II.8.57), gitseñ (II.12.8), sorsañ (II.12.8)

-sAn+A : Nazallığın kaybolduğu dilek-şart kipi şeklindedir. annatsan+a (II.7.41)

Manav: -sAñ +ya: Burada ek kalıplaşması henüz gerçekleşmemiş olmalıdır. bi şaḡşuḡa yapsañ ya sen (III.11.141), ciğara virseñ ya yāndan (III.4.96)

Yörük: -sAñ: ekseñ (IV.10.6), ğosañ (IV.23.7), yollasañ (IV.18.10)

Olumsuz şekli: **-mAsAñ**: çalışmasañ (IV.16.31), yaTmasañ (IV.17.78)

-sā: Bu dilek-şart şekli Yörük ağızlarını diğer bölge ağızlarından ayırt etmektedir. baKsā (IV.24.16)

-sañ+a: baksaña (IV.24.26), dursaña (IV.16.135)

Teklik Üçüncü Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -Ø	ÇEPNİ Kişi eki: -Ø	MANAV Kişi eki: -Ø	YÖRÜK Kişi eki: -Ø
-sA	-sA	-sA	-sA

Türkmen: -sA: alsa (I.4.195), ayırsa (I.5.190), olmasa (I.2.105)

Çepni: -sA: bilse (II.9.144), diKse (II.4.149), duTsa (II.7.34), gesse (II.1.3)

Manav: -sA: açık suvusa (III.14.23), sabahlara ğadar eylene (III.16.59)

Yörük: -sA: ğaKsa (IV.25.21), yaşasa (IV.5.55)

Çokluk Birinci Kişi

TÜRKMEN Kişi eki: -K, -K̄	ÇEPNİ Kişi eki: -K, -K̄	YÖRÜK Kişi eki: -K, -K̄; -k, -k̄
-saK̄, -seK̄	-saK̄, -seK̄	-saK̄-sek; -saK̄, -seK̄

Kişi ekleri k ve k̄ ünsüzlerinin yarı tonlulaşması dışında yazı dilimizle aynı şekilde çekimlenen dilek-şart kipi şeklidir.

Türkmen: -saK̄, -seK̄: deseK̄ (I.3.288), ossaK̄ (I.5.165), yaK̄saK̄ (I.3.71)

Çepni: -saK̄, -seK̄: cızamasaK̄ (II.3.16)

Yörük: -saK̄, -saK̄, -seK̄: ğıssaK̄ (IV.3.46), ossaK̄ (IV.6.51), vasaK̄ (IV.23.1), bişirseK̄ (IV.20.3), kesseK̄ de biz odun yaPsağ_a unnarī (IV.27.100)

Çokluk İkinci Kişi

MANAV Kişi eki: -ñIz	YÖRÜK Kişi eki: -ñIz
-sAñIz	-sAñIz+A

Manav ve Yörük ağızlarında örnekleri tespit edilen bu dilek-şart kipinin sadece Yörük ağızında kuvvetlendirme edatıyla birleştiği görülür.

Manav: -sAñIz: oynasañız (III.16.59), gelseñiz (III.4.70)

Yörük: -sAñIz+A : gömseñiz+e (IV.25.17), yörüseñiz+e (IV.23.70)

Çokluk Üçüncü Kişi

MANAV Kişi eki:-lAr	YÖRÜK Kişi eki:-lĀ
-sAlAr	-sAlĀ

Manav: -sAlAr: baḲsalar (III.17.121)

Yörük: -sAlĀ: götürüvēselē (IV.24.77)

9.1.2.3. Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi örnekleri ağız bölgesinde yalnızca Çepni ve Manav ağızlarında tespit edilmiştir.

Çepni: -mAll: almalıyım (II.1.264), bilmeli (II.10.62), olmalı (II.10.62).

Olumsuz şekli: **-mAll:** olmamalı (II.10.78)

Manav: -mAll: vermeliyim (III.16.77)

9.2. Ek-Fiil

9.2.1. Ek-Fiilin Geniş Zamanı

Ek fiilin geniş zaman ifade eden bu yapısı, bildirme eki olarak da adlandırılır. Çekiminde zamir kökenli kişi ekleri kullanılan ek-fiilin geniş zamanının teklik ve çokluk 3. kişi çekimlerinde +dl⁴r eki kullanılır.

Türkmen: +l⁴m: cahilim (I.3.218), ğurbanım (I.5.179), memmünüm (I.6.67), nacaġcıyım (I.3.20), **+dl⁴r :** öreTmendır (I.4.166), sazandardur (I.2.113), sülayladur (I.2.1), tehlikelidur (I.3.92), **+(y)l⁴z:** tātacıyız (I.4.41), bayramışlıyız (I.4.53), **+sl⁴ñl⁴s:** çocūsuñus (I.3.15).

Olumsuz şekli “**deġil (dēl, dehil)**” edatı ile yapılır. ben deġilim (I.3.101), ba’la deġildur (I.4.91), yūsek dēl (I.1.122), bol dehildi (I.3.119).

Çepni: +l⁴m: çobanım (II.4.144), nāmerdim (II.4.164), türküm (II.8.14),

+dl⁴r: davaThdır (II.5.97), demeKdir (II.8.16), **+(y)l⁴z:** bālhyız (II.10.69);

+(y)ik, +(y)iK: çeTmiyik (II.3.62), ġaribenik (I.4.213), kimseleriK (II.1.307).

Olumsuz şekli, “değil (de_ül, de_il, dēl)” edatı ile yapılır. burdan de_ülüm (II.3.121), insan değilim (II.1.7), bālı de_ildir (II.1.186), bildiñ gimi dēl (II.9.290), öyle de_ül (II.3.169).

Manav: +(y)l⁴n: Manav ağızlarıyla Yörük ağızlarında görülen zamir kökenli - n kişi eki bu ağız için ayırt edici bir özellik olmalıdır. asgeriyin (III.2.107), avciyin (III.4.49), hızırın (III.6.58) **+l⁴m:** cāyilim (III.16.115), mısdafayım (III.17.6), **+sl⁴ñ:** mecibursuñ (III.7.87), mahkümsuñ (III.17.65), **+dl⁴r :** balaTdır (III.2.141), güzeldir (III.4.38), **+(y)l⁴s:** kişiyis (III.5.74), **+sl⁴ñl⁴s:** yörüksünüs (III.13.88). Olumsuz şekli “değil (deyil)” edatıyla yapılır. ölüm deyilsuñ (III.17.7).

Yörük: +(y)l⁴n: Yörük ve Manav ağızlarında görülür. dūñürün (IV.7.31), hasdayın (IV.23.127), ırātsızın (IV.23.9), **+l⁴m:** etiyarım (IV.17.65), **+sl⁴ñ:** adamsuñ (IV.25.15), cavırcısuñ (IV.25.22), **+dl⁴r :** dönümdür (IV.3.33), göleydir (IV.6.94), **+(y)l⁴z:** dursunbeyliyiz (IV.3.10). Olumsuz şekli: “değil (dēl, de_i, deyil)” edatıyla çekimlenir. acāmı dēliz (IV.1.19), köy yēlēni bilmez de_isiñ_e (IV.12.146), aqlım baya de_il (IV.27.91), evi deyil (IV.14.64), uzun deyil (IV.9.84)

9.2.2. Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı

Türkmen: +(y)dl⁴m: çifciydim (I.5.110), ğızıydim (I.1.110), **+(y)l⁴dl⁴:** bizimidi (I.3.39), buyudu (I.2.25), mundarıdı (I.6.70), onuñudu (I.3.39).

Çepni: +(y)dl⁴m: ufaKdım (II.9..223), **+(y)l⁴dl⁴(n):** boludun (II.4.187), varıdın (II.9.74), yokudun (II.9.189), çoğudu (II.8.47), ğargınıdı (II.4.139), **+(y)duK,** **+(y)diK:** çocūduK (II.6.28), fakirdiK (I.2.10), ma_alleydiK (II.1.187)

Manav: +(y)dl⁴m: bendim (III.8.149), duvarcīdim (III.3.4), marañoğozdum (III.4.41), **+(y)dl⁴n:** saKaTdın (III.7.122), bakımıdın şudun budun (III.16.124), bōledin (III.6.14), senedin (III.16.19), vādın (III.16.14), **+(l⁴)dl⁴:** fakirdi (III.3.15), ucuzdu (III.9.13), yavaşıdı (III.5.62), **+(y)diK:** toPcīdiK (III.3.25)

Yörük: +(l⁴)dl⁴m: böyüKlerīdim (IV.8.30), istihamdım (IV.1.11), olanıdım (IV.8.30), **+(l⁴)dl⁴:** balıKcīdi (IV.27.45), dadādı “bebekti” (IV.16.141), durğunudu (IV.23.37), **+(y)dl⁴n:** vādın (IV.5.84), yoKdun (IV.5.82), **+(ı)dl□:** çıPlaKdıK (IV.17.97), ğızañıdıK (IV.22.31).

9.2.3. Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı

Türkmen: **+(y)ml⁴ş:** evliyeymiş (I.6.29), fesatmış (I.5.152), yazılıymış (I.4.119)

+(l⁴)ml⁴ş: göçerimiş (I.4.28), südümüş (I.5.48), varımış (I.1.157)

Çepni: **+(l⁴)ml⁴ş:** ğaribanımış (II.10.134), hükümaTmış (II.6.100)

Manav: **+(y)ml⁴ş:** bayatmış (III.17.94), deligannıymış (III.2.171), **+(l⁴)ml⁴ş:** ehbabımış (III.8.79), ğaçaKmış (III.2.209), genişmiş (III.7.106), **+l⁴aml⁴ş:** bilâderlemiş (III.11.1), **+(l⁴)ml⁴şl⁴ā:** fakirmişlē (III.10.22), ğocamanımışlā (III.10.16)

Yörük: **+(y)ml⁴ş:** çocuKmuş (IV.26.6), esgerîmiş (IV.22.35), ğaça'mış (IV.6.34), ğardaşmış (IV.23.98), manısademiş (IV.8.8), **+(l⁴)ml⁴şl⁴ā:** yerdemişlē (IV.6.45)

9.2.4. Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

Manav: **-mışmış:** adammışmış (III.1.61)

Yörük: **-mışmış:** ölemişmiş (IV.3.26), yaylesîmişmiş (IV.26.100)

9.2.5. Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Manav: **-mışdı:** yoldamışdı (III.10.69)

Yörük: **-mışdı:** çadırmışdı (IV.4.6)

9.2.6. Ek Fiilin Şartı

Türkmen: **+(l⁴)sAñ:** assañ (I.5.11), küsüseñ (I.1.35), **+(l⁴)sA:** olanısa (I.2.63), kimise (I.1.10), varısa (I.3.332)

Çepni: **+(l⁴)sAm:** mecibursam (II.1.298), **+(l⁴)sA:** varısa (II.8.46), varsa (II.5.72)

Manav: **+(l⁴)sAñ:** tāliPseñ (III.5.44), **+(l⁴)sA:** hasdasa (III.5.13), òlīse (III.9.34)

Yörük: **+(l⁴)sA:** tutġunsa (IV.6.94), **+(y)sAñls:** ırāziyseñis (I.26.98)

9.3. Birleşik Çekimler

9.3.1. Hikâye Kipi

Bazı kiplerin hikâye çekimlerinde 3. şahısta bir n türemesi görülür. Bu türeme Türkmen ağızları dışında Çepni, Manav ve Yörük ağızlarında ortaya çıkmaktadır.

9.3.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Türkmen: **-dl⁴ml⁴dl⁴:** atdımdı (I.1.166), oTdumudu (I.2.200), òreTdimidi (I.6.64);

-dl⁴yd⁴m: baKdıydım (I.1.78); **-dl⁴dl⁴:** geldīdi (I.3.271), saKa'landīdı (I.5.3);

-diydik, -düydük, -dıydık, -duyduķ: geldiyydik (I.1.92);

-dl⁴lArd⁴: bişdilerdi (I.2.8)

Çepni: -dl⁴ydI⁴: aldıydı (II.6.96)

Manav: -dl⁴mdI⁴: baKdımdı (III.11.120), Olumsuz şekli: **-mAdImdl:** gōmedimdi (III.4.49), **-dl⁴dl⁴ñ:** tutağoydūdūñ (III.6.59); **-dıKdı, -diKdi, -düKdü, -duKdu:** baKdıKdı (III.2.106), gōdüKdü (III.11.146)

Yörük: -dl⁴mdI⁴: bāladımdı (IV.23.26), dedimdi (IV.27.31); **-dl⁴ydI⁴m:** goduydum (IV.9.69); **-dl⁴dl⁴:** gāşdıdı (IV.26.2); **-diydiK, -düydüK, -diydiK, -duyduK:** galdırdıydıK (IV.1.30), Olumsuz şekli: **-mediKdi, -madıKdı:** gōmediKdi (IV.27.54); **-dl⁴IArdI:** bişdilerdi (I.2.8)

9.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Manav: ml⁴şdl⁴ : baKmışdı (III.10.64), olmuşdu (III.14.63)

9.3.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi

Türkmen: -ArdI⁴m, -I⁴dl⁴m: çıkardım (I.3.80), geçiriviridim (I.3.21), varıdım (I.3.82); **-(A)rdIñ, -I⁴rdI⁴ñ:** çekerdin (I.1.25), ğurudurduñ (I.3.303), tünleşirdin (I.1.13), saKlardın (I.2.15); **-ArdI, -I⁴rdI⁴, -I⁴dl⁴:** çalışırdı (I.2.11), giderdi (I.3.295), yanardı (I.5.220), oludu (I.3.110); **-I(r)dıK, irdiK, -ırdıK, -irdik, -urduK, -ürdük -ardıK, -erdik :** bişirirdiK (I.2.20), çalışırdıK (I.3.107), döverdik (I.1.108), yapardıK (I.1.103), sarıdıK (I.3.340); **dl⁴IA(r):** dālırdılar (I.3.38), derdiler (I.3.186), çalardı (I.3.118), gezerdile (I.3.294); **-ArlArdI, -ArlĀdl, -I⁴dIIA, -ArdIIA:** giderlerdi (I.4.98), sürerlēdi (I.6.1), veridile (I.3.294), yapardı (I.3.296)

Çepni: -I⁴dl⁴m: içiridim (II.4.42); **-ArdI⁴ñ:** iderdin (II.9.209); **-I⁴(r)dl⁴(n):** annatırdın (II.9.111), gelirdin (II.12.3), ğonuşurdun (II.3.88), çalırdı (II.7.68), eKmeKlenirdi (II.2.29), ğalırdı (II.4.136), durudu (II.3.118); **-ArdI⁴(n):** yatardı (II.1.225), ağlardın (II.3.88), pişerdin (II.12.23). Olumsuz şekli: **-mAzdl(n):** gitmezdin (II.12.46), yaPmazdın (II.12.12); **-ardıK, -erdik, ardıK, erdiK:** derdik (II.1.14), dirdiK (II.4.150), ekerdiK (II.3.10); **-ıdıK, -idiK:** ğarışdırdıK (II.5.26), içiridiK (II.3.51). Olumsuz şekli: **-mazdıK, -mezdik:** bilmezdik (II.4.167); **-(A)IIĀdl(n), -(A)IIArdI(n):** nişannallādı (II.2.118), dillēdin (II.4.194), getirillerdin (II.5.134), yapallardın (II.5.142)

Manav: **Ādlm:** çevirēdim (III.3.60); **-I⁴dl⁴ñ:** çıkarıdın (III.6.30); **-Ādl:** ālādı (III.3.18), gevrēdi (III.7.32); **-I⁴(r)dl⁴(n):** alırdın (III.8.38), daşırdı (III.5.58); **-ādıK, -ēdiK, -ādıK, -ēdik:** atādıK (III.1.10), ekēdiK (III.3.18), içēdik (III.1.20), ġarādıK (III.4.71), yiyēdik (III.3.155); **-ardıK, -erdiK, -urduK, -ürdük:** doḡurduK (III.7.27), ūderdiK (III.3.152); **-I⁴rdl⁴ñI⁴s:** doḡurduñus (III.7.23); **-(A)rdlĀ:** derdilē (III.14.63); **-ĀlĀdl:** duzlālādı (III.7.82), virēlēdi (III.4.39); **-(A)rlĀdl(n):** çalarlādın (III.6.22), derlēdin (III.8.54); **-urlādıK, -ürlēdiK:** tutuşurlādıK (III.6.22)

Yörük: **-I⁴dl⁴m:** getiridim (IV.7.35); **-Ādlm:** kōrkādım (IV.16.136); **-Ardlm:** severdim (IV.9.98); **-(A)rdl⁴ñ:** atardıñ (IV.10.35), derdiñ (IV.7.31); **-I⁴dl⁴ñ, -I⁴dl⁴ñ:** bişiridiñ (IV.12.134), getiridiñ (IV.7.35); **-Ādlñ:** ġaradıñ (IV.12.133), isdēdiñ (IV.7.30); **-(A)rdl(n), -I⁴rdl⁴(n)** ālardı (IV.17.12), derdi (IV.6.11), dolurdu (IV.9.38), görerdi (IV.5.93), düşünürdü (IV.7.32), annadırdın (IV.6.46), derdin (IV.6.85), olurdun (IV.5.17); **-I⁴dl⁴:** dikilīdi (IV.17.3); **-Ādl(n):** durādı (IV.16.144), gidēdi (IV.16.116), durādın (IV.6.84), yapādın (IV.5.21); **-ēdik, -ādıK, -ēdiK, ādıK:** gidēdik (IV.15.27), darādıK (IV.17.23), ġoyādıK (IV.16.51); **-ardıK, -erdik, -ırdıK, -irdik, -urduK, -ürdük, -ıyardıK:** çarırdıK (IV.3.35), ġarardıK (IV.10.50), yaylardıK (IV.2.48), yörürdük (IV.12.84), boyıyardıK (IV.5.15), darıyardıK (IV.5.15); **-I⁴lĀdl:** alīlādı (IV.17.118); **-I⁴lĀdl(n):** bindirilēdin (IV.6.78); **-I⁴rlĀdl(n):** annadırlādı (IV.6.31), çarırlādı (IV.3.35), annadırlādın (IV.6.30); **-(A)rlĀdl(n):** çalarlādı (IV.8.44), derlēdi (IV.13.29), göçerlēdi (IV.6.26), ġurarlādın (IV.6.29); **-ĀlĀdl:** gidēlēdi (IV.16.115), yaḡālādı (IV.17.2); **-(A)llĀdl:** yapallādı (IV.15.31)

9.3.1.4. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Türkmen: **-(I⁴)yudum:** geçiniyudum (I.5.111); **-I⁴ydl⁴:** aluydu (I.4.63); **-(I⁴)yudu, -(u)yodu:** oluyudu (I.5.112), oluyodu (I.1.9), yapıliyudu (I.4.90); **-(i)yuduK, -(ü)yuduK:** geçiniyuduK (I.1.15), görüyuduK (I.4.62)

Çepni: **-(I⁴)yudum:** ġazıyudum (II.6.20), siliyudum (II.6.27); **-īdim:** isdīdim (II.10.56); **-(I)yuduñ:** sāyuduñ (II.1.16); **-īdiñ:** yīdiñ (II.3.89); **-iydi:** bişiydi (II.2.20)

-(I⁴)yUdU(n): bitiyudu (II.1.235), döyüdün (II.4.184), düşürüyudu (II.6.12); **-īdi:** gidīdi (II.3.158); **-(I⁴)ydl⁴:** oluydu (II.1.56), yayılıydı (II.2.14), yatıydu (II.1.197)
-(i)yuduk, -(i)yoduK: getiriyuduk (II.1.248), gönderiyoduK (II.6.10); **-īdik:** biçīdik (II.5.22), yīdiK (II.3.104); **-ıydıK, -ıydiK, ıydık, ıydık:** alıydıK (II.5.18), biçiydik (II.5.22); **-(I⁴)yIArdIn:** çekiylerdin (II.5.155), oynuylardın (II.5.148); **-yulardı:** guyyulardı (II.6.67)

Manav: -ödum: çalışödum (III.3.120); **-(I⁴)yudum:** ödüyudum (III.16.124);
-(I⁴)yuduñ: geliyuduñ (III.7.64); **-öduñ:** süröduñ (III.6.5); **-(I⁴)yudu(n):** bağıyudun (III.16.120), geçiniyudu (III.9.13); **-(I⁴)ydU:** gelüydü (III.13.16); **-I⁴dl⁴:** sümürüdü (III.1.92), olīdi (III.1.71); **-(I⁴)yulĀdı(n):** bürüyulādı (III.3.115), kesiyulādı (III.16.53); **-īlādı, ölādı:** dokīlādı (III.6.22), doḡölādı (III.8.154)

Yörük: -(I⁴)yudum: gidiyudum (IV.17.14); **-ördum:** oturördum (IV.24.12);
-(Ā)yldIm: arāyıdım (IV.17.95); **-(I⁴)ydum:** güdüydum (IV.8.68); **-(I⁴)yuruduñ:** geliyuruduñ (IV.14.24), ġuruduyuruduñ (IV.14.24); **-īdiñ:** bağırīdiñ (IV.21.53);
-(I⁴)ydl⁴(n): atuydu (IV.7.2), bāryıdı (IV.21.18), oluydun (IV.5.25); **-(I⁴)yl⁴dl⁴(n):** veriliydı (IV.13.30), diniyudu (IV.6.130), yapıyudu (IV.1.6), oluyudun (IV.6.80);
-(I⁴)yodu: ekiliyodu (IV.9.13); **-(I⁴)yorudu, -(I⁴)yurudu:** geliyorudu (IV.12.86), biçiliyurudu (IV.14.17); **-ūdū:** başlūdū (IV.7.20); **-ūrūdū:** yinūrūdū (IV.24.101);
-(I⁴)P bādı: biri örüP bādı (IV.22.78); **-(I⁴)P batırdı:** satın mı biliniP batırdı (IV.24.100); **-(i)yorduK:** gidiyorduK (IV.27.109); **-(i)yl⁴dl⁴K, -(ı)yl⁴dl⁴K:** biçiyorduK (IV.10.8), geyyidiK (IV.17.94), alıydık (IV.13.13); **-(I⁴)ydl⁴K:** bağıryıdıK (IV.12.106), yapuyduK (IV.10.5); **-(I⁴)yuruduk:** gidiyuruduk (IV.14.43);
-öduK: baḡöduK (IV.16.24); **-ūdük:** edūdük (IV.16.24), sürūdük (IV.10.3); **-(I⁴)ylārdı:** vuruylardı (IV.10.37); **-(I⁴)yulādı:** dolanıyulādı (IV.7.65); **-(I⁴)lĀdı:** olūlēdi (IV.3.69)

9.3.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Türkmen: (î)cēdim: söylicēdim (I.3.163); (î)cēdiñ: ünnicēdiñ (I.1.7); **-AcĀdl:** bulacādı (I.5.16)

Çepni: **-AcĀdlm:** yapacādı (II.7.117); **-AcĀdl:** geçecēdi (II.4.174)

Manav: **-cĀdl:** ocēdi (III.4.106); **-cīdiK:** giTcīdiK (III.4.81)

Yörük: **-AcĀdlm:** kesecēdim (IV.22.162); **-cĀdlñ:** dēcēdiñ (IV.20.68); **-IceKdi:** yapıceKdi (IV.2.84); **AcĀdlK:** bakacādı (IV.16.111); **acaKlardı, -eceKlerdi:** alacaKlardı (IV.25.60)

9.3.1.6. İstek Kipinin Hikâyesi

Türkmen: **-emidi:** gidemidi (I.4.213), **-Aydl:** göreydi (I.6.131), vurulaydı (I.3.258)

Çepni: **-Aydlm:** ataydım (II.7.21), bileydım (II.4.41), teslim olaydım (II.4.69)

Yörük: **Ādlñ:** gelēdiñ (IV.15.7)

9.3.1.7. Emir Kipinin Hikâyesi

Ergin (1999:323), emir şeklinin hikayesinin bulunmadığını belirtirken, emrin doğrudan doğruya söyleniş anında ortaya çıkan ve geçmişte cereyan etmesi mümkün olmayan bir tür hitap olduğunu söylemektedir. “bakındı, durundu” gibi şekillerin ise emir hikayesi değil, hitaplı emir olduğunu belirtir.

Türkmen: görKmaydı (I.6.56), baKsıñlādı (I.6.92)

9.3.2. Rivayet

9.3.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

Türkmen: **-ml⁴şl⁴ml⁴ş:** çıKmışımış (I.6.39), okumuşumüş (I.4.95)

Manav: **-ml⁴şml⁴ş:** olmuşmuş (III.1.38), öldürmüşmüş (III.15.59)

Yörük: **-ml⁴şml⁴ş, -ml⁴şl⁴ml⁴ş:** gitmişmiş (IV.6.118), gōmüşüş (IV.24.88)

9.3.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Türkmen: **-(l⁴)yumuş:** yapıyumüş (I.3.41); **-(l⁴)ylāmış:** idiylāmış (I.4.199);

-(l⁴)ylArılmış: araylarımış (I.4.18)

Manav: **-īmiş:** durilīmiş (III.1.73), **-(l⁴)yumuş:** geliyumüş (III.7.98), oluyumüş (III.11.3), taslanıyumüş (III.6.33), **-ōmuş:** sevōmuş (III.6.87),

-(I⁴)yularmış, -(I⁴)yulāmış, : alıyulāmış (III.4.61), duruyularmış (III.17.61),
-ūlĀmlş: döşülēmiş (III.2.83), gelülēmiş (III.2.200), oynadūlāmış (III.2.198)
Yörük: -(I⁴)yumuş: güneşliyumuş (IV.1.44), **-(I⁴)yorumuş:** bakıyorumuş (IV.25.109), güdüyorumuş (IV.27.89), **-(I⁴)yormuş:** geziyorumuş (IV.27.43), **-īmiş:** ğaçīmiş (IV.10.95), **-(I⁴)yōmişis:** çalışıyōmişis (IV.23.22), **-(I⁴)yulāmış:** bālıyulāmış (IV.6.9), biçiyulāmış (IV.26.6), **ūlāmış:** ğaçūlāmış (IV.6.1),
-(I⁴)P bālarımış: evi basıP bālarımış (IV.21.81)

9.3.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti

Türkmen: -(I⁴)rl⁴ml⁴ş, -ArI⁴ml⁴ş: derimiş (I.5.172), gelirmiş (I.4.120), yığarmış (I.3.285), **-(ü)rümüssük:** görürümüssük (I.4.194)
Çepni: -(I⁴)rl⁴ml⁴ş, -(I⁴)rml⁴ş, -Arml⁴ş: : ārırımış (II.4.172), bağarmış (II.6.22), sürermiş (II.3.3), çalışırmış (II.6.1), dirimiş (II.9.187), ğonuşurmuş (II.1.297), verirmiş (II.3.154), **-AllArImlş:** gezellerimiş (II.5.179), gidellerimiş (II.4.11)
Manav: -Āmlş: durāmış (III.2.209), hurāmış (III.2.167), biKlēlēmīş (III.7.102); **(I⁴)ml⁴ş:** olumuş (III.10.67), **-(I⁴)ml⁴şlĀ:** ğalımışlā (III.4.115)
-ArIĀmlş: sularlāmış (III.8.32)
Yörük: -(I⁴)rml⁴ş: annadırmış (IV.6.31); **-Arml⁴ş:** güdermiş (IV.27.90),
ArIĀmlş, -ĀIĀmlş, -ArIArImlş: başlarlāmış (IV.6.106), durarlāmış (IV.6.105), ğışlarlarımış (IV.8.6), sararlarımış (IV.8.11), yudālāmış (IV.26.40)

9.3.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti

Türkmen: -(A)cĀmlsslñ: alacāmıssıñ (I.5.345), vercēmıssın (I.4.91)
Manav: -(A)cĀmlş: ācāmış (III.10.39), **-caKlāmış, -ceKlēmış:** vēcaKlāmış (III.10.23), āceKlēmış (III.4.156)
Yörük: -(A)cĀmlş: bulunacāmış (IV.16.49), gidecēmış (IV.16.12)
-cĀmlşlz: göTcēmışız (IV.27.100); **-(e)ceklerimiş, -ceKlēmış:** dōkeceklerimiş (IV.7.40), etceKlēmış (IV.6.70)

9.3.2.5. İstek Kipinin Rivayeti

Türkmen: -Aymış: çıkaymış (I.3.245)

Çepni: -Aymış: araşdıraymış (II.7.127)

9.3.2.6. Gereklilik Kipinin Rivayeti

Manav: -mAlmış: açmalımış (III.9.23)

9.3.3. Şart Kipi

9.3.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Türkmen: dl⁴ysA: Olumsuz şekli: tanımadıysa (I.3.31)

Çepni: dl⁴msA: çekdimse (II.6.104), dl⁴ysAñ: okuduysañ (II.1.32)

Yörük: -dl⁴sA, -dl(y)sA: aldīsa (IV.14.45), çıKdīsa (IV.17.117), düşmedīse (IV.18.13), sakladīsa (IV.10.97)

9.3.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

Çepni: -ml⁴ssA: işlemişse (II.10.89)

9.3.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı

Türkmen: (I⁴)yusañ: ediyusañ (I.3.180)

Çepni: -īseñ: ekīseñ (II.3.89), (u)yusañ: isduysañ (II.1.216), -(U)yysA: görüyse (II.8.95)

Manav: -UysAñ: arıysañ (III.5.25), -ūseñ: gidūseñ (III.2.92), -ōsAñ: isdōsañ (III.6.76), -UysA: isdüysa (III.7.66), -yusa: oynuyusa (III.8.54)

Yörük: (I⁴)yusañ: isdiyusañ (IV.1.53), (I⁴)yusa: geliyusa (IV.9.13), yuyusa (IV.7.58)

9.3.3.4. Geniş Zamanın Şartı

Türkmen: -(A)rsAm: gidersem (I.5.129), ğorsam (II.6.152), -(A)rsAñ: derseñ (I.3.2), ederseñ (I.3.12), -(A)rsA: dökerse (I.4.63), -(A)rsAñls: gezerseñis (I.5.185)

Çepni: -(A)rsAñ: adarsañ (II.12.135), bölerseñ (II.1.110), -(A)rsA: bozarsa (II.7.50), eserse (II.4.114), -I⁴sA: gelise (II.3.106), bulusam (II.3.139)

Manav: **ĀsAñ:** binēseñ (III.11.33), hurāsañ (III.11.50), **-(A)rsAñ:** derseñ (III.16.54), **-(I⁴)rsAñ:** hurursañ (III.4.92), kırsan (II.14.2), **-(I⁴)sA:** olusa (III.2.33), **-(I⁴)saK,** **-(I⁴)seK:** getiriseK (III.8.80), **ĀsAz:** atāsaz (III.14.5)

Yörük: **ĀsAm:** edēsem (IV.27.4), **-ĀsAñ:** bozāsañ (IV.25.56), gidēseñ (IV.3.20), **-ĀsA:** isdāsa (IV.7.15), **-(A)rsAm:** yaparsam (IV.14.32), **-(A)rsAñ:** baķarsañ (IV.9.14), derseñ (IV.17.102), ğorsañ (IV.2.3), **-(A)rsA:** ğaçarsa (IV.7.108), **-(I⁴)rsA:** işledirse (IV.27.70), **-(I⁴)sAñ:** salısañ (IV.9.119), savırısañ (IV.9.109), **-ırseK,** **-arseK:** annadırseK (IV.5.14), çalarseK (IV.2.77), **-ūsa□,** **-ūseK:** bulūsaK (IV.17.95), **-ēseK,** **-āsaK:** gidēseK (IV.6.44)

9.3.3.5. Gelecek Zamanın Şartı

Türkmen: **-AcĀsAñ:** ğuyacāsañ (I.1.51), **-AcĀsA:** binecēse (I.2.97), çalacāsa (I.1.117), **-ecēseK,** **-acāsaK:** edecēseK (I.2.28), yapacāsaK (I.2.29)

Çepni: **-AcĀsAñ:** bişirecēseñ (II.11.21), olacaKsañ (II.11.45), **-AcĀsA:** ekilecēse (II.11.33), **-ecēseK,** **-acāsaK:** yapacāsaK (II.11.19)

Manav: **-caKsam,** **-ceKsem:** yaPceKsem (III.12.42), **-I⁴cĀsAñ:** annıcāsañ (III.3.143), **-(I)ceKsen:** mayalıceKsen (III.12.34), **-cĀsAñ:** yaPcāsañ (III.2.173), **-ceKse,** **-cekse:** alıncēse (III.8.112), alcekse (III.7.74), **(a)cāsa:** alacāsa (III.14.28), yapıcāsa (III.14.15), **-cēseK:** söylicēseK (III.2.50)

Yörük: **-cēseñ:** ğaTcēseñ (IV.5.69), **-AcĀsA:** gidilecēse (IV.21.18), verēcēse (IV.12.49), **-cēseK:** ğatcēsek (IV.4.31)

9.4. Katmerli Birleşik Çekim

Yazı dilinde sadece hikâyenin şartı ve rivayetin şartından ibaret olan bu çekimler, bölgede “ rivayetin rivayeti, rivayetin hikâyesi ve hikâyenin hikâyesi” şeklinde de çekimlenmektedir.

9.4.1. Şimdiki Zamanın Rivayetin Rivayeti

Manav: iyulāmişmiş: saldırıyulāmişmiş (III.15.58)

Yörük: -yorumuşmuş: yaykayorumuşmuş (IV.23.122)

9.4.2. Şimdiki Zamanın Rivayetin Hikâyesi

Manav: -iyulāmişdi: diñleniyulāmişdi (III.10.63), giydiriyulāmişdi (III.10.27)

9.4.3. Geniş Zamanın Rivayetinin Hikâyesi

Manav: **îmişdi:** verîmişdi (III.10.73), **-emişdi:** gidêlêmişdi (III.10.70)

Yörük: **-irmişdi:** gelirmişdi (IV.13.35), **-âmişdi:** alırlâmışdı (IV.13.36),
ğaçarlâmışdı (IV.13.36), **-emişdi:** girerlêmişdi (IV.13.35), siñerlêmişdi (IV.13.37)

9.4.4. Geniş Zamanın Hikâyesinin Hikâyesi

Yörük: **-êdiKdi:** gidêdiKdi (IV.20.43)

9.4.5. Geniş Zamanın Rivayetinin Rivayeti

Manav: **-âmişmiş:** furâmişmiş (III.15.60)

9.4.6. Gelecek Zamanın Rivayetinin Hikâyesi

Manav: **-câmişdi:** vēcâmişdı (III.10.74)

9.4.7. Gelecek Zamanın Rivayetinin Rivayeti

Yörük: **-ecemişmiş:** gelinecemişmiş (IV.16.39), sürülecemişmiş (IV.16.56)

9.5. Fiilimsiler

9.5.1. Sıfat-Fiil Ekleri⁴⁹

-acağ, -ecek, -acağ, -eceK, -iceK: Bölgenin tamamında işlek olan bu sıfat-fiil eki, hem yazı dilindeki şekliyle hem de farklı şekillerde kullanılmaktadır. Ekin sonundaki k veya k ünsüzlerinin süreklileşerek büzülmesi sonucunda oluşan uzun ünlüler dört ağız bölgesinde de görülür.

Türkmen: Türkmen ağızlarında gelecek zaman bildiren bu sıfat-fiil ekinin kullanımı oldukça yaygındır. ālanacağ şeyler (I.5.269), bāmız yoğ bā beKmezi ğaynadacağ (I.1.138), bişeceK şäkilde (I.1.43), yeteceK mal (I.5.326)

Ekin sonundaki -k veya -k ünsüzlerinin süreklileşerek düşmesi sonucunda uzun ünlülü şekiller oluşur. binecē gün (I.2.85), geleccē sāt (I.1.10),

Çepni: cem süreceK kapesitesi (II.10.109), cevap verecek gücüm (II.1.63), gideccē yere (II.1.265), olacağ işi (II.12.32), yazılıcağ şeyler (II.1.34)

Bu sıfat-fiil ekleri ise ek sonundaki -k ve -k ünsüzlerinin süreklileşerek düşmesi sonucunda meydana gelmiştir. bileccē iş (II.9.140), böyle olacānı (II.9.144).

⁴⁹ Anadolu Ağızlarındaki sıfat-fiil ekleri Ahad Üstüner tarafından incelenmiştir.

Çepni ağzında -ıcı, -ici ekinin kullanılmasıyla meydana gelen örnekler ise şunlardır: geliciK yoKdur (II.1.134), idāre ediciK mülkiyeti (II.1.164)

Manav: hayvan yaycaK yir (III.7.114), ölceK hasdasa (III.5.13), verilceK kız (III.14.38). Ek sonundaki -k ve -k ünsüzlerinin süreklileşerek büzülmesi sonucunda meydana gelen sıfat fiil şekilleri ise şunlardır: bēm gēcēm yire (III.4.145), kitcē yir (III.5.6).

Yörük: geyecek bi şey (IV.26.66), görölcek yirlēne (IV.3.40), kaşını goyceK şeysi (IV.2.87), öldürceK zeyir (IV.5.57), satıcağ_olannā (IV.1.34).

Sıfat-fiil ekinin sonundaki ünsüzün süreklileşerek düşmesiyle oluşan şekiller ise şunlardır: oğūnacā hafdaları (IV.21.84), varacāñ yerde (IV.12.85), yineçā tabaKları (IV.24.1), sayabilcīm şeylē (IV.5.2), kendi yīcīñ (IV.5.52).

-Asl: Gelecek zaman bildiren bu sıfat-fiil eki bölgede genellikle beddualarda görülmektedir.

Çepni: kör_olasıcınıñ (II.9.291)

Manav: geberesice (III.8.111)

-(A)r, -(I⁴)r: Gelecek zaman bildiren bu sıfat-fiil eklerinin kullanımı oldukça seyrek.

Türkmen: göçer (I.4.26)

Çepni: gaynar suya (II.6.110), paTlar madde (II.9.15), bilir kişileri (II.10.127) kóyūñ geliri (II.4.81)

Manav: dönerli (III.13.79)

Yörük: yanar ıscaklāda (IV.13.13), geliri (IV.8.18)

-dık, -dik, -duK, -dük: Tüm ağız gruplarında yaygın olarak kullanılır. Ekin sonundaki k ve k ünsüzlerinin süreklileşme ve düşmesi, bölgenin tamamında sık olarak görülür.

Türkmen: Tüm örneklerde ekin büzülmeye uğramış şekli kullanılır:

aldīm revāyete (I.5.103), ğazandī torpā (I.3.229), geşdimiz seneler (I.4.62), gütdüm göyun (I.5.121), kesdīm keresde (I.3.25), yaTmadīm çam dibi (I.6.62)

Çepni: Tüm örneklerde ekin büzülmeye uğramış şekli kullanılır:

aldīm parayı (II.6.63), bulundūñ kóye (II.10.121), durdüm mahallede (II.5.175), getirdīm şeyi (II.1.25), görmediG_adam (II.9.142)

Manav: Tüm örneklerde ekin büzülmeye uğramış şekli kullanılır:

bildīñ şīleri (III.5.92), dedīm adam (III.8.74), isdedīmiz yire (III.5.34), sürdū çivti (III.6.6), yaTdī yir (III.2.119), yetdīñ gün (III.8.13)

Yörük: Genellikle ekin büzülmeye uğramış şekli kullanılır:

duyabildīmiz olaylar (IV.3.33), etdīñ iş (IV.11.32), ğarısını besleyemediK (IV.26.77), giTmedīm yer (IV.27.36), gördūñ çamlā (IV.26.26), olmadıK bi adama (IV.2.54).

-ml⁴ş: Geçmiş zaman bildiren bir sıfat-fiil ekidir. Tüm bölgede yaygındır.

Türkmen: bilmemiş ğarı (I.3.148), ğaybetmemiş köy (I.3.1), oğumuşlūm yoK (I.1.14)

Çepni: gönlüne ğalmış bi şey (II.8.92), oğumuş bi iñsan (II.1.7)

Manav: geçmiş asgerliK hatıralāndan (III.17.1), ölmüş anamīñ (III.2.111)

Yörük: ölmüş hayvannarı (IV.5.58), tanınmış pelevannā (IV.5.86), yıllanmış mayalādan (IV.23.52)

-ıK, -ik, -uK, -ük: Çukurova ağızlarında görülen yaygın bir geçmiş zaman sıfat fiilidir (Yıldırım, 2006:303). Yalnız Türkmen ağızlarında görülen bu şekil, yaygın değildir:bişik tārana (I.1.144), vermeyiK iñsan (I.5.266)

-gülük: Türkçenin tarihî dönemlerinde de gördüğümüz bir gelecek zaman sıfat-fiil ekidir (Gabain, 1995:145). Bölgede yalnız Manav ağızlarında görülür. Örnekteki uzunluk, ek sonundaki ünsüzün büzülmesiyle meydana gelmiştir. annemiñ ölgülū “annemin öleceği” (III.2.78)

-malı: Gereklilik bildiren sıfat fiil şeklidir. Yörük ağızlarında tek örneği tespit edilmiştir. savmalı ineKden savarlā (IV.3.101)

9.5.2. Zarf-Fiil Ekleri

Fiillerden geçici zarflar yapan eklerdir. Çalışmamızda zarf-fiil ekleri iki bölümde incelenmiştir. Birincisi asıl zarf-fiil ekleri, ikincisi birleşik zarf-fiil ekleridir.

-(y)I, -(y)A: Bölgedede tekrarlarında kullanılan zarf-fiil şeklidir. Birleşik fiil yapımında kullanılarak asıl fiilin tarzını bildirir.

Türkmen: arayı arayı (I.2.51), biçe biçe (I.2.11), buñala buñala (I.6.80), titireyi titireyi (I.1.121), yamayı yamayı (I.3.69)

Çepni: asıla asıla (II.4.148), döndere döndere (II.12.71), yiye yiye (II.4.141)

Manav: yörüye yörüye (III.9.5), topallıyı topallıyı (III.7.123)

Yörük: ala ala (IV.5.26), asılı asılı (IV.24.43), bārişa bārişa (IV.13.33), çeke çeke (IV.24.27), köpürde köpürde (IV.14.105)

-(y)I⁴P: Bölgede yaygın olarak kullanılan zarf-fiil ekidir. Asıl fiille birlikte hareketin aynı zamanda gerçekleştiğini bildirir.

Türkmen: alıP yemeye (I.3.193), dikiP geyemes (I.3.54), toplayıP gidiP çalışıP geliyuduK (I.1.16)

Çepni: aķıP gidiyur (II.3.21), baķıP ġālĩñ (II.4.119), dāda yayılıP gelen (II.2.15), gidiP geliydin (II.5.144), saķal bıraġıP (II.1.212), yayķıyıP da (II.6.27)

Manav: bālĩP gelĩ (III.6.41), uñ ġatıP (III.15.8), yaşıP gideris (III.7.119)

Yörük: getiriP (IV.17.87), kesiP yimes (IV.3.89), toPlĩP (IV.3.101)

-araķ, -erek, -araK, -ereK (-alaķ, -elek, -alaK, -eleK) : Bölgede yaygın olarak kullanılan zarf-fiil ekidir. Birleşik fiil oluşturarak asıl fiilin tarzını bildirir.

Türkmen: süzülereK (I.3.319)

Çepni: ġoċ ederek (II.10.19), ķuşataraK (II.10.36), olaraK (II.1.120)

Manav: deyerek (III.16.24), vuraraK (III.16.162), ġıyamayaraK (III.2.182)

Yörük: aķalaK (IV.22.44), diyerek (IV.6.35), imeKlĩleK (IV.17.161), olalaK (IV.12.61), öpelek (IV.17.135)

-araKdan, -ereKden: Zarf-fiil ekiyle ayrılma ekinin birleşmesinden oluşan birleşik zarf-fiil ekidir.

Türkmen: olaraKdan (I.4.183)

Çepni: olaraKdan (II.3.29), zeynel diyereKden (II.10.128)

Manav: dibini tutā diyereKden (III.14.19), düşünereKden (III.6.68)

-(y)ınca(ķ) ⁵⁰, -(y)ince(k), -(y)ınca(K), -(y)ince(K); -(y)I⁴ncA(z), -(y)I⁴ncĀz, -(y)incā(S): Tüm bölgede yaygın olarak kullanılan bu zarf-fiil ekinin bazen z ve k ünsüzleriyle genişlediği görülür.

⁵⁰ Bu türeme ok, ök kuvvetlendirme edatının kalıntısı olmalıdır (Yıldırım, 2006:307).

Türkmen: annaşamayınca (I.5.131), çıkınca (I.4.157), gelmence (I.4.212), gidince (I.1.72); almayıncaK (I.3.34), ğaldırıncaK (I.3.200), gelinceK (I.3.33), gelivinceK (I.3.43), deyincek (I.3.261), enincek (I.3.307), verincek (I.3.266)

çöküncez (I.5.7), gelincez (I.4.59), yakınnayıncaz (I.1.58), düşüncēz (I.1.64).

Çepni: Zarf-fiil ekinin sonundaki a ve e ünlülerinin daralmasıyla meydana gelen -l⁴ncl⁴ şekli, yalnız Çepni ağızlarında görülür. Daralma sonucunda oluşan bu şekilde de ekin s, S ünsüzleriyle genişlediği görülmektedir.

çıkınca (II.7.133), deyince (II.1.304), sorunca (II.12.7), toPlaşınca (II.6.5), varıncaS (II.12.131), gelinci (II.5.182), gelinciK (II.5.115), öluncüs (II.9.69), verincis (II.9.201), yerleşinciS (II.9.123)

Manav: Bu ağızda da ekin genişlemiş şekilleri mevcuttur:

çıkınca (III.2.164), gelince (III.1.93),; çeKdirinceK (III.2.103), çıkarıncaK (III.2.188), geçinceK (III.6.88), gidinceK (III.14.50), varıncaK (III.2.177), yakınniyincek (III.2.60)

Yörük: bırıāverince (IV.6.4), kápınca (IV.1.66), gelmence (IV.16.9), göyverincek (IV.10.91).

-dükce, -dikce, -dıkca, -duķca; -ciKce: Birleşik zarf-fiil eklerindendir. Bu eklerden sadece Manav ağızlarında görülen -ciKce eki, gerileyici ünsüz benzeşmesiyle oluşmuş olmalıdır.

Türkmen: böyüdüKce (I.4.140), dediKce (I.5.219)

Manav: ğalabalandıKca (III.7.115), gelişdiKce (III.13.78), pinciKce (III.5.63)

Yörük: geşdiKce (IV.24.53), ğocadıKca (IV.16.23), güldüKce (IV.23.142)

-dükdü, -dikdi, -dıkdı, -duķdu (<-dükde, -dikde, -dıkda, -duķda):

Birleşik zarf-fiil eklerindendir. Yalnız Yörük ve Manav ağızlarında rastlanmıştır. durduKdu “durunca” (III.11.113), āhir zaman ōduKdu “olduğunda” (IV.3.70)

-dl⁴K+iyelik eki+dA: Sadece Yörük ve Çepni ağızında tespit edilen bu şekil, birleşik zarf fiil eklerindendir.

Çepni: geldinde (II.10.43), gitdinde (II.3.29), yaPdında (II.10.32)

Yörük: erişdimde (IV.17.103), geldiKlende (IV.6.31)

-dl⁴K+IAyIn: Sadece Yörük ağızlarında görülen bir zarf-fiil ekidir. Örneklerde -IAyIn ekinin büzülmesi sonucunda ortaya çıkmış biçimler görülmektedir.

ben orlāda öldüKlēn (IV.24.68), bişirdiKli_~in (IV.22.151), giTdiKli_~in (IV.22.1), ğoduKli_~in (IV.22.151), olduKlēn (IV.22.103),

-dl⁴K+iyelik eki+(I)nA(n): Manav ağızlarında görülen bu şekil de bir birleşik zarf-fiil ekidir.

öldine (III.4.159), soğudini (III.4.129), soğudini unu da yiris (III.8.92), olan cocū böyüdüne (III.10.6), katıklı ödine (III.10.79)

-dl⁴K+cek+iyelik eki+n+ik⁵¹: Edremit ilçesine bağlı bir Yörük köyü olan Yaşyer köyünde tespit edilen bu örnekler, o yöreye mahsus biçimler olmalıdır: gidemediKcēniK (IV.23.19), giTdiKcēnik (IV.23.60)

-(y)All: Fiili daha çok zaman yönünden belirten bir zarf-fiil ekidir. Bölgede seyrek.

Türkmen: bileli (I.5.71)

Manav: birağalı (III.4.66)

Yörük: gereli (IV.5.32), oğalı (IV.9.128), öleli (IV.27.33), yaşayalı (IV.17.57)

-mAdAn(A): Türkmen ve Çepni ağızlarında genişlemiş şekliyle yer alan bu zarf-fiil eki, işlev bakımında yazı dili ile aynıdır.

Türkmen: yapmadana (I.3.290), binmeden (I.2.79), ūramadan (I.4.99)

Çepni: su ğuymadana (II.2.47), durmadana (II.2.37), almadan (II.6.115), barışmadan (II.7.36), gelmeden (II.9.197), istemeden (II.11.22)

Manav: dōmadan (III.3.157), giTmeden (III.16.22), olmadan gelmedilē (III.14.35), yüssü tağmadan (III.16.135), yanmadan (III.1.48)

Yörük: çekdirmeden (IV.5.76), durmadan (IV.6.126), duymadan (IV.6.100), ğomadan (IV.8.79), olmadan (IV.2.56)

-ken(e), -ğan(a); -ke, -ğa: Bölgedeki en yaygın zarf-fiil eklerindendir. Ekin -ke, -ğa şekli yalnız Yörük ve Manav ağızlarında kullanılmaktadır.

⁵¹ Buradaki ek de oğ, ök kuvvetlendirme edatının kalıntısı olmalıdır (Yıldırım, 2006:313).

Türkmen: Ekin genişlemiş şekilleri sık görülür. gönderiken (I.1.33), güderken (I.5.116), ālarķana (I.3.194), ārıķana (I.3.89), belenirkene (I.3.145), dirkene (I.4.85), gelikene (I.1.155), oluķana (I.2.67), süzülrkene (I.2.73)

Çepni: derken (II.9.194), gezellerken (II.5.181), oturuķan (II.12.10), derkene (II.1.80), gelirkene (II.10.15), yaŗarķana (II.9.59), oluķana (II.12.201)

Manav: Zarf-fiil eki sonundaki n ünsüzünün erimesi, sadece Yörük ve Manav ağızlarında görülür. Bu durum her iki ağız için de ayırt edici bir özellik olmalıdır: sulamā götürüke (III.3.27), ğızañķa (III.4.178), baķāķan (III.3.102), dīŗdiriken (III.2.109), geķēken (III.2.172), çekēkene (III.11.29), gidēkene (III.15.42), duruķana (III.11.83), ğılāķana (III.7.118)

Yörük: Manav ağızıyla aynıdır.

dērke (IV.23.120), ğaldırıķa (IV.7.84), gelirke (IV.22.28), oynasıırķa (IV.23.113), dirken (IV.6.129), geķēken (IV.3.18), oluķan (IV.3.108), āleşirkene (IV.6.92), çocuķkene (IV.6.46), sāķana (IV.16.87), yōķana (IV.21.58).

Bu zarf-fiil ekinin Yörük ağızlarında bir başka biçimi de -ķan-a-lı, -ken-e-li şekilleridir. Yörük ağızlarından sadece Edremit'e bağlı Yaŗyer köyünde görülen bu şekle köye yakın diğer yerleşim yerlerinde rastlanmamıştır.

giderkeneli (IV.23.147), yaPdırıķanalı (IV.23.125)

-Asl(y)A: Yalnız Yörük ağızlarında görülen bu zarf-fiil eki, -Asl sıfat-fiil ekiyle yönelme hâli ekinin birleşmesiyle oluşmuştur. Fiili zaman yönünden belirtir.

ğaradaŗdan gelesiye (IV.9.103), moturlu tireni geķesiye (IV.9.118)

-(A)r... - mAz: Çabukluk bildiren bu zarf-fiil ekinin kullanımı yazı dili ile aynıdır.

Türkmen: isder isdemez verecēm (I.4.217), barmāñı yaķar yaķmaz (I.1.52), dırmānmızı yaķar yaķmaz (I.2.37)

Çepni: dūñ eder etmez (II.7.61)

Manav: basā basmaz (III.5.118), görü görmez āmedi tanımış (III.17.36)

- **y(l⁴)p dA**: Anlam olarak “-ArAK” ekinin karşılığı olan ve -(l⁴)p zarf fiil ekiyle dA bağlacının birleşmesinden meydana gelen birleşik zarf-fiil ekidir.

Manav: bi_ ācı da budīP de (III.14.40), piynir çalıP da yapıyus (III.14.7), yapılmīp da kız geri kalmış hiş duymadım (III.12.70)

Yörük: getiriP de kömür yakōduḡ (IV.16.91), gidiP de babasınıñ evine (IV.3.48), orayı yapıP da kendini gatacaḡ (IV.9.32)

9.6. Birleşik Fiiller

Bölge ağızlarındaki birleşik fiiller, “Zarf-Fiil + Yardımcı Fiil” veya “İsim+Yardımcı Fiil” şeklinde iki grupta incelenmiştir.

9.6.1. Zarf-fiil + Yardımcı Fiil Yapısında Olanlar

Birleşik fiillerin bu şekli, -(y)A, -(y)l⁴, -(y)l⁴p zarf-fiil eklerinden birini almış esas fiilin ver-, bil- dur-, koy-, kal-, geç-, git-, gel- ve var- gibi asıl anlamını kaybetmiş başka bir yardımcı fiille birleşmesinden oluşur. Bu yardımcı fiiller, asıl fiile tezlik, yeterlilik, ihtimal, süreklilik ve yönelme gibi anlamlar kazandırır. Bölgede görülen bu birleşik fiil yapıları şunlardır:

-(y)l⁴+ver-: Bölgede özellikle Yörük ağızlarında çok yaygın ve farklı şekillerde karşımıza çıkan bir yapıdır. Bu yardımcı fiilin işlevleriyle ilgili olarak en yaygını “tezlik, çabukluk, birdenbirelik; bir şeyi başkası için yapma; ihmal ve özensizlik bildirme” işlevleridir (Demir, 1994:88-90).

l⁴+ver- biçiminin “tezlik, çabukluk ve birdenbirelik” anlamlarını katmasında esas fiilin ilk hecesinin vurgusu önemli olmaktadır (Demir, 1994:90). Diğer işlevleri “bir şeyi bir başkası için yapma ve ihmal ve özensizlik birdirmede” vurgu, zarf-fiil üzerinde bulunur (Demir, 1994:91).

Bölgede bu yapının değişken şekil ve örnekleri şunlardır:

Türkmen: Fiil-(y)l⁴-vl⁴- : alvi “alıver”(I.3.322), girividim “giriverdim” (I.3.20), götürüvi “götürüver” (I.1.82); **Fiil-(y)-vlr-/Fiil-(y)-vl-**: deyvirik “deyiverirdik” (I.2.58), yürüyvidiñ “yürüyüverdın” (I.3.132); **Fiil-lvlr-** : seriviridik “seriverirdik” (I.3.61), yapıviriler “yapıverirler” (I.2.65); **Fiil-lver-** : biçiveriyu “biçiveriyor” (I.1.21)

Çepni: Fiil-I⁴ver- : atıveridim “atıverirdim” (II.7.22), dutuveriyu “tutuveriyor” (II.5.153), geliverdi “geliverdi” (II.6.103), döküveri “döküverir” (II.5.153)

Manav: Fiil-I⁴ver-: annadıverin “alattıvereyim” (III.6.32), tikiliverü “dikiliveriyor” (III.2.173), dıveris “deyiveririz” (III.7.24); **Fiil-I⁴vl⁴r-** : yazıvirin “yazıvereyim” (II.2?), satıvirıyın “satıvereyim” (III.10.1), ğuyuvuruyu “koyuveriyor” (III.4.46); **Fiil-ür- / Fiil-ör-** : bulurun “buluveririm” (III.11.97), yapūrlāsa “yapıverirlerse” (III.4.160), geçōrusuñ “geçıveriyorsun” (III.11.111); **Fiil-I⁴vl⁴-** : vürüvü “veriver” (III.4.156), yazıvı “yazıver” (III.2.185), ölüvimiş “ölüvermiş” (III.4.115), getirivucān “getirivereceğim” (III.11.90), gösderivicem “gösterivereceğim” (III.3.2)

Fiil-ū- : kōpūdun “kopuverdi” (III.3.50)

Yörük: Fiil-I⁴vl⁴r-: çalıvırdı “çalıverirdi” (IV.11.27), ğoyuvurudum “koyuverirdim” (IV.16.142), annatıvirēn “anlattıvereyim” (IV.6.1), ölüvirēn “ölüvereyim” (IV.24.97), dikivirīdiK “dikiliverirdik” (IV.24.86), dutuviri “tutuverir” (IV.24.40); **Fiil-I⁴vl⁴-** : ceKivi “çekiver” (IV.1.21), huruvicēn “vuruvereceksin” (IV.1.3); **Fiil-(I⁴)ver-:** ğoyveriyi “koyuveriyor”(IV.10.90), oluveriyor “oluveriyor” (IV.12.59), geliver (II.12.79), alıveriydi “alıveriyordu” (IV.8.27), gömüverēm “gömüverelim” (IV.25.38)

Fiil-I⁴ve-: oturuvermişler “oturuvermişler” (IV.8.47), batıvedi (IV.6.121), basıvermişlē “basıvermişler” (IV.6.35), edivediydi “ediverdiydi” (IV.1.29);

Fiil-I⁴vē-: doluvēdi “doluverdi” (IV.2.39), gömüvēdi “gömüverdi” (IV.25.17)

Fiil-ver-: bırāveriyāla “bırakıveriyorlar” (IV.8.56), bālīverīdik “bağlayıverirdik” (IV.27.112), sōlēverecēn “söyleyivereceğim” (IV.25.81); **Fiil-vl⁴r-:** ğōvurudum “koyuverirdim” (IV.16.142); **Fiil-(y)ver- / Fiil-(y)ve-:** deyverēn “deyivereyim” (IV.17.53), diyve “deyiver” (IV.6.33), diyvēsīn “deyiversin” (IV.27.2);

Fiil-vē-: ğuyvēdiñ “koyuverdin” (IV.12.31); **Fiil-ür-** : bindurūrus “bindiriveririz” (IV.3.111)

Fiil-(y)A-bil-: Yeterlilik anlamı verir. Değişken şekillerde özellikle olumsuz çekimler sırasında Yörük ve Manav ağızlarında, Türkmen ve Çepni ağızlarına göre daha fazla çeşitlilik gösterir.

Türkmen: Fiil-(y)A-bil-: dayanabilisem (I.1.126), yapabilecēseñ (I.5.254), bilebiliseñ (I.6.17). Olumsuz şekli: **Fiil-(y)AmA-:** veremem (I.3.153), olamaK (I.3.168), alamamış (I.3.311), uyanamadı (I.4.92), alamadıK (I.5.113)

Çepni: Fiil-(y)A-bil-: diyebilirim (II.1.11), baqabiliseñ (II.12.29), yörēbilise (II.12.161). Olumsuz şekli: **Fiil-(y)AmA- / Fiil-Aml- :** annatamıyım (II.1.23), götüremiyüm (II.1.25), gācamam (II.6.97), bilemem (II.7.131)

Manav: Fiil-(y)A-bil-: çıkabiliyim (III.16.18), gidebiliris (III.4.84), alabilis (III.1.57). Olumsuz şekli: **Fiil-AmA- / Fiil-Aml- / Fiil-Amō-:** yapamam (III.4.13), bilemem (III.15.54), yapamıcem (III.16.56), götüremōm (III.3.57), satamōlā (III.8.1)

Yörük: Bu şeklin olumsuz çekiminde meydana gelen ünlü uzunlukları Yörük ağızları için ayırt edici bir özellik durumundadır. Olumsuzluk ekinin ünlüsü ile zarf-fiil ekinin birleşmesinden meydana gelen bu ünlü uzunluğu, yalnızca Yörük ağızlarında görülen bir durumdur ve bazı Yörük ağızı adacıkları açısından karakteristiktir.

-(y)A-bil-: añlayabiliyōñ (IV.12.36), bilebilūn (IV.1.4), okuyabiliyı (IV.8.38), geçebilirse (IV.1.14), sürebilisek (IV.12.3), Olumsuz şekli: **Fiil-AmĀ- / Fiil-AmA- / Fiil-Aml- / Fiil-Amō-:** añladamāyorun (IV.23.96), atamāyıldım (IV.17.119), bilemēcēn (IV.18.44), bilemēyuru (IV.12.144), alamadım (IV.10.81), biçemezdiK (IV.17.60), yapameycān (IV.20.72), yapameyon (IV.22.140), varamıcēn (IV.7.108), biçemiyuñ (IV.17.78), añlatamıyñ (IV.26.26), baqamōn (IV.16.5).

Fiil -(y)A-ğoy- : Süreklilik ve devamlılık bildiren bir birleşik fiil şeklidir.

Bu yapının değişken şekil ve örnekleri şunlardır:

Türkmen: Fiil -(y)A-ğo- : baqağoyum (I.3.103)

Çepni: Fiil -(y)A-ğo- : çökeğordu (II.5.76),

Manav: Fiil -(y)A-ğo- / Fiil -(y)A-ğoy-: alağodum (III.8.124), baqağo (III.3.97), tutağoy (III.6.50), tutağoyi (III.6.52), gömeğomuşlā (III.3.101)

Yörük: Fiil -(y)A-ğō- / Fiil -(y)A-ğo- : alağōsuñ (IV.22.95), durağoyān (IV.16.130), gıyağorduK (IV.17.41), yapağordu (IV.16.128)

Fiil-(y)A yaz-: Asıl fiile yaklaşıma anlamı katan birleşik fiil şeklidir. Çepni ağızlarında tek örneği tespit edilmiştir. öldüreyazmış (II.9.289)

Fiil-(y)A-ğal- / Fiil - (y)I⁴P - ğal- : Süreklilik bildiren birleşik fiil şeklidir. Değişken şekil ve örnekleri şunlardır:

Manav: ğalağalı (III.1.13), çömeleğalmışlā (III.4.97), āleyiPğalıyu (III.11.94), yalvarağāmışlā (III.10.36)

Yörük: geydirileğalmış (IV.10.94), ğalağaldı (IV.6.5), kapanağaldı (IV.1.29), tutağalırdı (IV.22.153)

Fiil -(I⁴)P dur- : Asıl fiile süreklilik anlamı veren birleşik fiil şeklidir. Değişken şekil ve örnekleri şunlardır:

Türkmen: -(I⁴)P dur- : soruPduru (I.1.77)

Çepni: -(I⁴)P dur- : ürüpduruyu (II.10.149)

Manav: -y(I⁴)P dur-: gülüPduru (III.7.62), titreyiPduru (III.3.171), oturuPduru (III.2.110), ālayiPduru (III.11.46), çalıpdurulāmış (III.5.105)

Yörük: -(I⁴)Pduru(u) / -(I⁴)P dürü : özlēPduru (IV.24.103), tutādurusūn (IV.17.12), oturdurun (IV.16.63), görünüPduru (IV.16.97), ediPdurdum (IV.2.38), ālīPduru (IV.6.49), dönüPduru (IV.12.12), dövüPduruyor (IV.12.37), aқыPduru (IV.22.50), içipdurākana (IV.6.34), qasılıPdurma (IV.2.85), ālāpdürü (IV.16.123)

Fiil-(y)I⁴p-geç- : Asıl fiile süreklilik anlamı veren birleşik fiil şeklidir. Manav ağızında tek örneği tespit edilmiştir. ölüPgeçiyu (III.17.41).

Fiil-(y)I⁴p-git- : Asıl fiile süreklilik anlamı veren birleşik fiil şeklidir. Manav ve Yörük ağızlarında tespit edilmiştir. yaşıPgideris (III.7.119), bitiriPgidū (IV.5.30)

Fiil-(y)I⁴p-gel-: Asıl fiile süreklilik anlamı veren birleşik fiil şeklidir. Manav ağızlarında tek örneği tespit edilmiştir. geliPgeli (III.11.120),

9.6.2. İsim + Yardımcı Fiil Yapısında Olanlar

Bir isim unsuruna et-, eyle-, kıl- ol- yardımcı fiillerinden birinin getirilmesiyle oluşan birleşik fiillerdir.

İsim + et - : İsim unsuruna et- yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşan bu birleşik fiil şeklinde yardımcı fiildeki ünsüzün çoğunlukla tonlu veya yarı tonlu şekilleri kullanılmaktadır.

Türkmen: İsim + ed -: oyun ediyular (I.2.138), sabır ediyusañ (I.3.180), imfâ ediP (I.3.214), tâkiP_edyu (I.3.239), devam ediyu (I.4.140), ğabıl ediyu (I.4.150), dova ediyu (I.4.201), davat ediyu (I.5.98), emeK_edyuñus (I.5.186), ğayrat_edyuK (I.5.289)

İsim + eT- : ğaybeTdi (I.3.2), ğabıl eTdiñ (I.3.12), hesab_eT (I.3.81)

İsim + id: dāvet_ideṛ (I.1.4), şey_idirsiñ (I.1.49), fark_idiyusañ (I.4.27)

Çepni: İsim + ed -: şükür ediyuz (II.1.82), adet edinmiş (II.1.159), idāre ediciK (II.1.164), teselli eder (II.1.204), duva edeceK (II.1.209), bās_ederseg (II.1.214), şāyit ediyuz (II.1.310), terki silāh_edi (I.3.87), anoñs edeller (II.5.101), sohbed_edyidiK (II.5.176), meraG_etmiyu (II.1.152)

Manav: İsim + ed -: idāre eder (III.1.3), berbad_edi (III.2.181), şi_edemessiñ (III.4.166), dēvam edi_uz (III.6.2), tāmin ediyun (III.6.34), dāvet_edir (III.8.46)

İsim+et- : fayda etmiyu (III.4.67), şıķād_etmiş (III.8.63), tāyin_etmişleṛ (III.17.53)

İsim + id: ğayret_idūs (III.5.50)

İsim + eT- : idāre eTceK (III.7.116)

Yörük: İsim + ed -: ekmeg_eder (IV.2.15), deFnedülā (IV.3.43), yardım edü (IV.3.77), iñker edeyim (IV.4.14), êKmeg_edişimiz (IV.7.105), yer_edinir (IV.8.13), tütün_edecēz (IV.8.21)

İsim + eyle- : İsim unsuruna eyle- yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşur.

Türkmen: gönül eyleyim (I.2.123)

Yörük: rāmad_eylesiñ (IV.21.68)

İsim + kıl- : İsim unsuruna kıl- yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşan birleşik fiil şeklidir. Tüm ağız bölgelerinde ekin tonlu ğ şekli kullanılır.

Türkmen: beş vaKdini ğılar (I.5.210)

Çepni: namazlarını ğılallar (II.7.119)

Manav: namaz ğılākana (III.7.118)

Yörük: namaz ğılāsñ (IV.12.64), derafileleri ğılıyurus (IV.17.128)

İsim + ol- : İsim unsuruna ol- yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşan birleşik fiil şeklidir. İsim + ol- birleşik fiilinin kuruluşunda Yörük ve Manav ağızlarında yardımcı fiilin ünsüzünün eridiği görülmektedir.

Bu durum Yörük ve Manav ağızları için ayırt edici bir özelliktir. Bu şekildeki ünsüz erimeleri Türkmen ve Çepni ağızlarında görülmez.

Türkmen: genc_olacaK (I.1.30), yatmaz_oldu (I.1.163), barat oldu (I.1.167), gelin_oluķana (I.2.67), ŧe_it_oldu (I.3.5), idāre oluyuk (I.3.12), sūnnet olmayınca (I.3.187), feda olsun (I.3.209), āŧam_oldu (I.3.298)

Çepni: yazıĝ_olī (II.1.4), ğelin_oluķan (II.1.12), ŧıķātçı olusa (II.3.44), hasd_oldu (II.3.134), frenŧid_oldu (II.3.134), ben_efe olacām sen_efe olacāñ (II.4.54), teslim olaydım (II.4.69), isĝan_oldular (II.7.136)

Manav: oĝun_ōmuyu (III.2.25), hayvan_ōmas. (III.2.122), lezzeti ōmaG (III.5.21), sabah ōdu (III.2.47), āmin_ōdu (III.2.70), baŧımıza belā ōceK (III.2.153), uyĝun ōceK (III.13.71), āŧdan_olma (III.1.9), biŧman_oldum (III.1.98), teslim_olām (III.2.74), bubası olū (III.2.170), sālām oldu (III.3.140)

Yörük: tutĝun_ōcek (IV.6.95), ılıcaK ōdu (IV.3.99), dōm_ōmū (IV.3.69), davıl ōmū (IV.3.117), ırāzı olsun (IV.4.33), teslim_olcīn (IV.6.73), mēmur_oldula (IV.7.53)

9.6.3. Anlamca Kaynaŧmış Birleşik Fiiller: İsim ve fiil unsurlarının birleştiĝi ve bunlardan birinin sözlük anlamını kaybettiĝi birleşik fiillerdir. Bölgedeki bu birleşik fiiller isim unsurlarına dur-, tut-, gel-, git-, düş- ve çık- yardımcı fiillerinin getirilmesiyle oluşurlar.

İsim + dur-

Türkmen: düzgün dursuñ (I.4.126), namazına durdüm (I.5.217), aç duruyu (I.5.273)

Çepni: yavıKlılı durdum (II.3.121)

Manav: çoban durdu (III.4.106), ırāt durdurmō (III.3.110)

Yörük: nişannı duru (IV.2.88), bālamaya durmuş (IV.6.3), çekimser durādın (IV.6.84), başı ğabaK duramıyım (IV.8.54), yarılmā durdu (IV.10.59), küllü hal’ duruyus (IV.13.24), yalıñ_ayak duruduK (IV.15.25), diñ duruyu (IV.21.39), canım durmāyur (IV.23.9), keseñ bolluK durudu (IV.23.86), çadırdı durdu (IV.23.90), başcāzıma duruyon (IV.27.78), aKlımda laf durmıyor (IV.27.93),

İsim + tut- / -dut-

Çepni: cem tuTmayız (II.10.71)

Manav: ğurşun niye tutmuyu (III.2.183), bēm sözü tutmū (III.5.111), dibini tutma (III.14.9), çalgı tutuyun (III.14.42), gözlēmiñ yaşını tutamadım (III.17.83), zeytin tutāsıñ (III.17.128), topa dutuviñ (III.8.28)

Yörük: çalgı tutuyulā (IV.6.77), ölana tutġun (IV.6.95), teneyi tutuyu (IV.17.77), ramazanı tutuyoruz (IV.17.128), balı tutmuş (IV.27.49), yaylım_ataşına dutmuşlā (IV.10.92)

İsim + gel-

Türkmen: hataya gelirim (I.3.233), o tava geldi (I.5.51)

Çepni: aKıla gelmes (II.4.43), kemala geli (II.9.55), elimden gelen (II.1.6)

Manav: hamıra gelir (III.4.128), mayaya geldi (III.12.20)

Yörük: havasa gelīler (IV.8.55), veznine geldi (IV.14.85)

İsim + git-

Çepni: hoşuma giTdi (II.1.2)

Manav: boşuna gidē (III.4.79), hoşuma kiTmedi (III.2.73)

Yörük: ğulāma gitdi (IV.25.57)

İsim + düş-

Türkmen:boynuna ev geçimi düşdü (I.3.72), şeyit düşdü (I.3.191), cezā evine düşdü (I.4.96), eşgice düşüyü (I.5.55), baña düşen (I.6.76)

Çepni: yollara düşmeyi (II.1.169), kokuşu düşer (II.1.37), düşürüyu bunu tuzā (II.4.63), bi ere dört tāne hayvan düşüyudu (II.6.12), çocuK ğócesine düşdü (II.12.116)

Manav: bunuñ yanna düşĩn (III.2.76), burası serĩn düşē (III.3.182), kendine düşeni yapā (III.7.74)

Yörük: içgiye düşmedise (IV.18.13), elden ayağdan düşdüK (IV.22.82), süt düşü et düşüyü (IV.4.3), ombeş seneden beri bazarcılığa da düşdü köv (IV.22.7), içini mayasını düşürüdün (IV.23.51), bunnā yola düşüP (IV.23.114)

İsim + çık-

Manav: başa çıķcañ (III.6.42), ere çıķdılā (III.3. 143).

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER

1. I. Ağız Grubu (Türkmen) Metinleri

Konuşan : A) Meryem Dalkıran (yaş 77)

B) Sevim Elder (yaş 67)

I -1 C) Mahmut Çakin (yaş 74)

Derleme Yeri : Mehmetler Köyü / Kepsut (Tahtacı Türkmeni)

Konu : Evlenme adetleri, Tahtacılık, Yemek tarifi, Serbest
konulu, Hatıra, Köy işleri, Yangın

Evlenme adetleri

- 1 A) allāñ_ emrinnen isdeni, isdeniyu gızla. allā_ emri añılı, nışan dağılı.
- 2 sōna ğalanı dñne başlanı şey_ oldu mu, dñne başlalla. dñnden sōna bi
- 3 gezmeye götürüsñ ğalini, bi barışırsñ ğalan. ondan sōna ālem geçimine
- 4 baķar. dñnde oluyu sabah dāveti olu. köylüyü dāvet_ ider, dāvet_ ideriK.
- 5 ğoñşuları bi doyurula, ondan sōna ğalan okurlar evele okurlar. o ğalan ney
- 6 getirecēse getirir u zaman. dur düşürüsñ, e ğāleneK görüneK ney_ ise onu
- 7 yapıyuñ ğalan. halaña da ünnicēdiñ gücüg_ ābeñe de ünnicēdiñ.
- 8 yemeG_ olu ne_ olacaK. dikiliyu bayraK dikili. e köy bayrā da var eve de
- 9 dikiliyu. evele bi topluyuñ ğoñşuyu da bi yemeKliyuñ, undan sōna o bayrā
- 10 dikiliyu ğalan. çalgılarıñ gelecē sāt bayrā dikerle. eñ yaşlı kimise u diker.
- 11 sen biliyudursuñ o şeyi. nireye bu yaķa köylere giderdiK başģa nireye
- 12 gideceñ? türKmen köyüne türk_ eli var oraya giderdiK. ne yapacañ? oynasır
- 13 tññlāşirdiñ, yer_ iķer dālırdıñ, ne yaPacañ başģa?

Tahtacılık

- 14 yoK ney añladıyım ölüm okumuşlüm yoK bānim. biz_ evel tātacılñnan
- 15 geçiniyuduK. o da biTdi hindi amaleciliK çıKdı. gidiyuduK yatā yorganı
- 16 toplayıP gidiP çalışıP geliyuduK. orda iş bitdi mi dönüyuduK geri
- 17 yurdumuza. tomruK keser gelirdi adamlar, keser gelidi onu burda biķer
- 18 hayvana sararla satarla gelilerdi. geçimimiz ondanıdı. sōna bu amaleciliK
- 19 çıKdı, amalecilē gitmeye durduK tātacılıG_ öldü o zaman. isgele oludu

20 biçerdiñ_onu. orā ellīñ var biçerdiñ_orā. hindi ğalan makineler geldi,
 21 daşsız tālaları makineler biçiveriyu. hepisi biTdi. bunnar dē evel zaman ney
 22 yaPdıysañ onu heral bi şeye alacaKla. sen_unu gülüzer_ebeye soracañ.
 23 ileçberliK yapardıñ, dolduruduñ ambarıña geçimiñe bakardıñ. çoluK çocuK
 24 yetişen onu evereceK, göz baş_edeceK. tātayı adamlar üsdünde oludu sen
 25 altından çekerdiñ bıKcılar. bıKcı biliyuK da siz hizar biliyudursuñuS. hindi
 26 dēşiyu. odun satardığ_ölum biz giderdig_eşşeklere sararlardı da uFacıK
 27 uFacıdıK kesbuda giderdiK de odun satar gelidiK yirmbeş ğuruşa. beş
 28 ğuruşunu yerdik, yirmi ğuruşunu da alığ gelirdig_eve. onnan idāre
 29 olunudu. hindi amalecilē gidiyula, zeytine gidiyula, pamā gidiyula eyi.
 30 işcilig_eyi. genc_olacaK.

Evlenme adetleri

31 bizde toPlanır ğonu ğoñşu ünnersiñ, toPlaşır gidersiñ. bi allāñ_emrinnen
 32 añarlar ğızı. sōna ğalan dūn edecēse dūnünü bi sōna dūnünü ğonuşurla.
 33 adet böyle. asgere olan gönderiken çalgı dutuyular da hindi ğonu ğoñşu.
 34 hayırlı bizde yoğ_o. evel toPlanıyudu, bayram ğonu ğoñşu toPlanıyudū.
 35 küsleri barışdır u zaman, küsüseñ sāniñ yemēñi yemiyularıdı. hindi ğāve var
 36 ğalan, ğāveye gidiyular ğalan_indi. alem kesdī ğurbanı kendi yēyu hindi.
 37 hanı, ya gidi ya huraya giT çıkardı soyundu da. köyde varıdı saS çalan,
 38 çalıyudu. dede eKmeK yiyu, dede hasda nası söylesiñ?

Yemek tarifi

39 e bazlamayı tātaniñ üsdünde yaparığ_unu, bişiririK, horantayı doyururuK.
 40 ondan sōna bi çorba yaparsıñ yōt. hamırı elersıñ suyu ısıdırsıñ
 41 duzunu_atarsıñ onu bi yumruKlarsıñ, adam_akıllı yumruKlarsıñ_unu.
 42 susam ğatarığ, cāviz. unnarı bi cāvizi ğavırıyuñ yumşadıyuñ ğalan. acıK da
 43 susam inceciK yazarız onu baKlavıyı. gençler keser ğalan_onu. bişeceK
 44 şākilde fırına atılı. fırında ğuruduruK bi yavız. ondan sōna şerbet_atarıK
 45 bayramda. bōrē ıspanaK zamanında ıspanānan yapıyuñ, şey zamanında
 46 ıspanaK_olmadı zaman peyniriñ varısa peynir ğuyyoñ, öyle yapıyuñ.
 47 ğartalacaK, her şeyiñ bi māvsimi va. peyniri südü sa_arsıñ süzeKde süzdüñ
 48 mü mayayı ğatar basdırısıñ bi şeyinen, o kendi dutar. onu bi ğarışdırısıñ

49 ısıcaK su şey_ıdırsiñ una. sıcaK su dökersiñ, ondan sōna süzēne ğuyarsıñ
 50 ğalan. alır duzlarsıñ. duzlar ondan sōna bi gece o duzda yaTdı mı, neye
 51 ğuyacāsañ ğorsuñ. peyniri biz öyle yaPıyuK. e yōrdu südü bişirisiñ, soğudu
 52 mu barmāñı batırısıñ. acıK barmāñı yaķar yakmaz mayasını_atarsıñ, onu da
 53 basdırısıñ. o_āşam durur ğalan orda. ertesı ğün sabāna yayıKda yayarsıñ,
 54 yayımız varıdı. hindi yayıK Fılan yoK ya hindi mandara var ğalan. çökelē
 55 şeyiñ peyniriñ suyunu kesdirisiñ, unu ğaynadırsıñ, u şey_olur onu ğalan
 56 çökeleG_olur o.

Serbest konulu

57 e oluyu ya biz verdiK evlaTlıK bi dene. evlaTlı biz evele istediler ğäliniñ
 58 ğünü yaķınnayıncaz. dōmda, dōma götürdüK ğälini, orda öteki verdimis
 59 şeye üsdüne geçirdivērdik. endi ğalan ğocaman_oldu olan.
 60 e ğızı nası ğälin_edeceñ? işde şeyden nışandan sōna isder dūñür ğälin
 61 edeceñ ğalan u zaman. çalgıynan şeynen ğoñşuynan. nāsib_açıldı mı
 62 bulunur, onuñ da bulunur.
 63 bi sene olmuşumuş yañğın. çıra ğomuş çocuKlar böyle uFaK çocuKlar da. o
 64 da sobadan düşüncēz evde de kimse yōdu, yanmış ev. e ğadın da
 65 zeytindeydiG_o zaman ayvalıKda. äviñ yandı dediler, geldi ev yanmış.
 66 hele ölu alamañyadaydı da ev ev yandı mı diyu. ben de kör dedeniñ_evini
 67 diyum. iki dene yandı ya baKğal dedeniñ yandı, kör dedeniñ yandı, e o
 68 yandı o, dūnde yandı_o. e onu çocuKları çıra getirmiş de çırayı sobaya
 69 vuruncāz düşmüş. buradan bi ataş_alıyu, öldü sōna beş dene çocū ğaldı.

Hatıra

70 yā benim bunnar bile yātim ğaldı ölüm beş dene, anaları öldü hazīrende de.
 71 sabahdan burdan çayı Fılan işdik, bosdan ğazmıya ğiTdik. bosdan ğazmıya
 72 gidince öylen yemē bunnara yedirdi. ğaKdıK bu kızadan şey_oldu da, ana
 73 dedi, bu dedi çıkar_ındi susāya dedi. ben tālanıñ alT başındayım. yola da
 74 yaķınıdı tāla. ordan ğalan arabalar geliP geçiyu. bunu aldı da tālanıñ alT
 75 başına ğiTdi. ben de bitirdim, vardım bu vere çalışıPduru emme hiç
 76 durmuyu, ot yoluyu. vardım ben ğızıñ biri de şeyden geldi, geziden geldi.
 77 ona vere soruyu ney gördüñ? selcan nası geşdi geziñiz? deyi soruP durudu.

78 h yle d nd m de ba dıydım y z nguyu yatıPduru gelin. meyr m dedim
 79 n_ oldu sa a? dedim. bi  evird dim bi eTdi, bi d  ses y  . anasıgil de
 80  o şularda  apa  azıyu bosdan  azıyu.  nnediK gel_ ele d   r meyre me bi
 81 Şey_ oldu.  arı geldi salladı yo ,  a  yo . ordan  alan unnarı   apa
 82  azd _ adamı  moturu varıdı, has n gel meyrem hasdalandı g t r vi.
 83 kesbuda eleTmi ler sizlere  m r demi  do dur,  lm   bu demi . aldılar
 84 geldiler, be  dene yavrı  aldı. bunnar uFacı  uFacı  d  bunu  uFac  bi
 85 dene d  var. var_ emme onnar ayrı iki dene var ayrı, ayrı onnar. bunnar
 86 biz nen duruyu. birini halas  g t rd  somıya. bunu  uF n  g t rd  orıya.
 87 hanı bu  az  ge ird nden bu haz rende ge en sene  aza ge irdi. arabanı 
 88 altına girmi  bu burda,  ocuk. geri geri alır ana ŞoFer altına girmi . e
 89 demi ler abidin arabanı _ altında  aldı. anası ora da babası ora da ben
 90 hayvan g Tmedeyim.  o şulardan vardı, nene dedi durma dedi abidin
 91  o _alıyu d  mi  de dedi. m r benim  ıyımdan gelmi  ge mi  emme
 92 arabada g rm yum  um ben. geldiydiK  onu  o  u toPlanmı  buriya, e
 93 bunu  alan hemen balıkesire atmı lar.     de  ıs. evlatlık verd imiz de  lan.
 94 halas  somada. somada adamı m dene girdi de orda, m dendele.
 95 b y G_  lan da giTdi somıya, o da m dendeymi  hindi.

K y i leri

96 var ya birki ge i var i de onu g d yu  lan da. iki gi ide var ge i  oyun inek
 97 var  o şularda. yo  yayla yo . onnarı yaparık. ney il zımısa  ı a
 98  omserve sal alarımızı yaparık. hayvanı  varısa peyniri i yapıyu , hepsini
 99 hazırlıyu .   am oldu mu a ıyu  bi Ői e yemeG_ oluyu u da. sal ayı biz
 100 evele toPlar yay arık_ onu  ıyarık  azanda bi kesdiririK. onu hamır
 101 s z nde s zerik ye iden bi  aynadırık. sal ayı  yle yaparık.  r yem 
 102  atac sa     sal a yapıyu . o  alan beKmez  aynadıyu  bosdanı   o _ oldu
 103 mu. evel b  felan   du da beKmes Fılan yapardı . hindi bosdandan
 104 yapıyu  beKmezi. beKmezi de aynı bosdanı _ i ini  ekird ni ay'lıyu . onu
 105 da Şey_ idıyu  onu da  aynadıyu . onu da  alan  uvala  uyyu  s z l yu bi
 106 d lbenTde de s z yu   yle yapıyu  unu da. acı  Şeker atıyu  d n
 107 d nmeye durdu mu. unnarı  yle yapıyu ,  ı _azırl . ke   satın alıyu 

108 evel dibēmiz varıdı döverdiK. hindi satın alıyuñ dñne keşkēñi, pirinciñi,
109 bulğur. bişmiyu yemiyu hindiki genşler bulğur. onu pirinc_alıyuñ ğalan.

Hatıra

110 ombeş. nasıl ävlendim? ben bi eviñ bi ğızıydım. babam iç güvēline
111 olan_aldı. e benim nışan daQdı, beş dene dede varıdı benim nışanda.
112 ediremiTli nurlu dede Fılan varıdı, onnar varıdı, türkeliden varıdı. e nışan
113 yaPdı baña babam dñnümü yaPdı. e ğaynatam fakiridi. babam yaPdı
114 dñnümü Fılan. nışanımda benim bi güleş yaPdırdı babam, bi evletim dedi
115 ben özeniyum dedi, güleş yaPdıracam dedi. doraQdan felan çoK gelen oldu
116 u zaman ğalan, bunnariñ köyünden. o zaman pelivan çödu. dñnnerde güleş
117 yapıliyudu. hindi yoK ğalan. hindi bi gece bi çalgı geliyu ğaç sāt çalacāsa
118 çalıyu, oynasıyular içiyular dālışıyular, hindi öyle. eveli üç gün çalgı
119 çalınırdı.

Serbest konulu

120 sıTma varıdı. sıTma dutardı da dürüşe dürüşe ğalıdığ_o āsdosda. hemen
121 yorğana girerdiK titireyi titireyi. bi armıda giTdik ikimizi de. n_ābacañ?
122 benim şekerime de bulsēne ölüm bi ğolay. tansiyonuñ yūsek dēl dedile.
123 dede hasdānedeydi de ölşdürdüm, yūsek dēl dedile. benim şeker bende bi
124 aynı şeker gimi dizime ğadar belimiñ bi yanda. çıQdı aynı çaya ğatılan
125 şeker gimi. bi acıdı doQdura giTdik. baQTdıK bu çoğ_acır dedi.
126 dayanabileceñ mi? dedi. dayanabilisem dayanırım, dayanamassam ölürüm
127 dedim. o sōna o ğurudu döküldü giTdi, günden güne ben oturādım
128 yürümeye durdum. dedeye dedim beni yörüdüñ. bi ğoltūma ısmayıl girdi bi
129 ğoltūma dede girdi. eviñ içinde ıcıK gezdirdiler ertesi gün endirdiler burıya
130 ğalan. bunnariñ_evine ğadar vardım emme, ikisi de ğoltuğ dēnē de verdiler
131 baña. ik_ay Fılan höyle ğoltuk dēnēnnen gezdim. hindi allā şükür yavız
132 oldum emme, gelin de böyle olmayaydı. öyle yakın ğoñşuña ünnüyuñ, gel
133 ben diş_edi ğaynadıyum deyi. o zaman o, hē diş_edi derler, bulğura.

Yemek tarifi

134 **B)** bazlamayı unu elerim, duzunu ğoyarım, mayasını ğoyarım, o ğabarı
135 ilēnde, ğabarı eşgir hanı eşgir. ilēnin_çinde onu yasd_acıñ üsdünde

136 bazlama yaparım. sererim suFra beziniñ üsdüne o bi sâT ğabarı gine orda.
 137 yêrde mayası alır. o zaman sacı ğapadırım bişiririm. bazlamaniñ târifî
 138 bu. beKmes, bāmız yoK bā beKmezi ğaynadacaK, bosdan beKmezini
 139 ğaynadıyuk. beKmezi de eyice olğun bosdannādan dilim yaparıK, ğoyarıK
 140 ğazanı huriya, ğazaniñ içine ğaşınan alırığ onu bi ğaynadırıK.
 141 ğaynadırığ onu çuvala ğuyarıK. çuvala ğuyarıK, atarıK burıya. suyu
 142 ener ilēnneriñ içine. onu bi de bezinen süzeriK yeñiden gine. ğoruğ ataşa
 143 ğaynadırıK ğaynadırıK birez de şeker atarıK beKmez de böyl olur. benim
 144 bildim şeyler bunnar. tārana, tāranaı da biz şey bişik tārana yaparıK, bişik
 145 tārana yaparıK. yōrdu on kilo ombeş kilo yōrt. tāranaña göre yaparsıñ, boy
 146 boy deriK biz boy ğaynadırıK. tārana yōrdunu ğoyarıK, nohudunu çekerik
 147 incecik şeyde bulğur daşında. ununu da eleriK ğoyarıK ocā yōrdu burıya. o
 148 ğaynar foKur foKur ğaynar böle. yemek suyu gimi onu da alırıK bi tārana
 149 küreKlerimiz vardır. birimiz ğarışdırırıK bişire bişire birimiz de ununu
 150 ğuyarıK. gine yeñiden burda ilēniñ içinde onu yūruruK, ğoruğ orıya içeri,
 151 temiz beziñ içine ilēniñ içine. yarın sabāna onu dökerik. yarın bi gece
 152 geceledirik. yarın sabāna dökerik, o olur tavlanır öveleriK ğalbırda geçirik,
 153 işde içine ney ğuyacāsaK ğuyarıK bunnar.

Yangın

154 yañğın geçmiş ben evelkilēni bilmem. ben atmış yedi yaşındayım ben
 155 yañğın bilmiyum. burda oldu işte iki sene üç sene evelisi burda gelikene
 156 yoluñ altında çamlıKda bi onu biliyum ben. onu habarımız olmadı bizim.
 157 ālem oraKda işde, kemre hōbeKleri varımış orda tālaniñ yanda, ondan çıKdı
 158 yañğın demişler. hiç bilmiyum çocūm, ciğara mı aTdılar yandı. ben evden
 159 dışarı çıKmam giTmem, tarlaya giTmem işe giTmem anca
 160 evimdeyim işde. hasdayım ya tansiyun hasdasıyım hiç bi yere çıKmam
 161 ben. şeker bilmiyum başımda çoK ateşim var, şekerim var mı bilmem.
 162 şeker de ölşdürdüm yoK diyulardı ama tansiyun çoK. çoK tansiyun
 163 hasdasıyım. hiç aklım da yatmaz oldu ğulaKlarıma vurdu, gözlerime
 164 vurdu. işde evdeyim hiç bi yere de gidemiyum yapamıyum.
 165 C) tāladan çıKdı. yol bi ciğara atmış, ciğaradan. faKāt candarma geldi, ben

166 güPre atdımıdı tãlanıñ boyna, şişe ğırığları buldu. şişe ğırığlarından bi
 167 zabıT duTdu. mahkemiye ğiTdik geldiK, barat oldu sözde şindi emme.
 168 temize gitti, bilmiyuz ğı soñunu ne geleceñi. geçi günüz yayılı, ğoyun gece
 169 yayılı, unuñ_ıçı ğoyun ğüTmeK ağır_olu. ölçüyü bileceKsiñ.

Konuşan : A) Teslime Serez (yaş 70)

B) Fatma Ağır (yaş 75)

I - 2 **Derleme Yeri** : Türkali Köyü – Balıkesir (Tahtacı Türkmeni)

Konu : Köy tarihi, Kış hazırlıkları, Serbest konulu, Türkmen
 adetleri, Nefesler.

Köy tarihi

1 A) beyler derle onuñ sülaylasına beyler derle, hanı iki sülayladur köy bizim.
 2 B) yarısı yasdıçalıda sülãleniñ. çağır_aliniñ bi ölu varıdı sağat, anadan
 3 sağat ğonuşamıyudu. o ölmüş de onuñ ğırĖına ğiTdik bis. uzan dedeye
 4 adağ felen getirdiler ya, o ölan ölmüş de. buraya ali çiFlĩ mi deniyumuş o
 5 zaman? hindi türkãli deniyu. biz dã ilerisini bilmiyuğ. bığcıynan baltacılı
 6 böyle şiye tezgã ğuruyular, ecimgil yapardı ya. aşşãdan ğadın_asılıyu
 7 üsdünden adam_asılıyu öle biÇiyula, bığcıynan biÇiyula tãtaları. bunnarı
 8 felen heP bişdilerdi bağ. elinen bişdilerdi bunnarı. olmaS mı, bi dũnde
 9 felen_olur ğavĖa dũnde oluyodu ğavĖa.
 10 A) biz_evde yèrdiK ğazanır gelirdi de. fakiridiK yõdu o zamannarda
 11 ğuzum. çalışırdı aç biÇe biÇe e'meK getiri bize yèrdik. nası fakirliK yok
 12 yavırım ğıt. ekdiñ ğağmıyu güPre yoğ bi şey yoğ ğağmıyu yavrum. ğaĖdĩ
 13 bi kile ekin iki kile ekin onu da ısbãlar mı Ėusbãlar mı diyula, ne diyu unnar
 14 geli alır gederdi elimizden, bi şey ğalmazdı bizẽ. aç ğalırdıK.

Kış hazırlıkları

15 B) ğaldırdĩ_ekini samanıñ içine saĖlardıñ bi şiniKci geli dẽ mi?
 16 A) eKdĩmis çalışdıımız sağlar da öyle yerdik, yedirmezlẽdi bize de. esgiden
 17 bõleydi bõle meydan_aldıK bõle bis, hindi çoğ şükür_allã. bulĖur
 18 yapardıK tãrana yaparık ğün_amırı yaparık ğışa, ğışın yeyim deyĩ. fasille
 19 nohut eker tallalardan ğaldırır onnarı ğoruğ. onnarı hep bunnarı yerdik

20 esgiden. mercimek ekerdik. tārānayı noᵘdu ıslardık, bişirirdiK övelerdiK
 21 ğatardıGᵘçine tārānaniñ, yōrdunu ğuyardıĸ şeyini ğuyardıĸ duzunu yağını
 22 yōrdunu ğuyardıĸ. tārānayı kürēnen bōle bi şeyinen ğara ğara ğara ğazanda
 23 ğaraᵘ basardıĸ ğazana, dökeriK güneşde ğurudur elimizinen övelerdiK
 24 bōle. elimizinen sürte sürte tārana yapardıĸ, onu gözerde geçiridiK yērdik
 25 çorbamız buyudu. ocā çencereyi ğuyardıĸ yağı ğuyardıĸ suyu ğuyardıĸ
 26 ğarışdırdıKᵘ onu, güzelce ğavırdıĸ ğaynadırdıĸ ğaynadırdıĸ yerdik.
 27 yukayı hamırı yūruruK güzel, iki gişi olur iki tātā olur tātada, bi öte bi beri
 28 açarıĸ açarıĸ gevreK yuĸa edecēseK gevrēni yaparıĸ, yemē yuĸa
 29 yapacāsaK teze yuĸa birez ğalñca yapar yerik. birimiz yazar birimiz bişirir
 30 yerik, òle yerdik. varıdı ıı çoK kendine göre herkesiñ bi geçisi oludu. bi
 31 ğoyunu oludu bi inē oludu. òle fazla hayvancılığᵘ olmuyodu. oluyo muydu
 32 olmuyodu, yeñi hayvancılıK töredi. herşeyi yaparsıñ yōrTdan. peynirᵘ olur
 33 lorᵘ olur şeyi süzme yōrdu olur hepsi olur. kendiñden yaparsıñ yağı olur
 34 sāde yā tere yā deriK, kendimiz yayıKda yayarıĸ bōle. çomaĸları olur
 35 yayıĸlarıñ. ğımbıl ğımbıl bōle yayardıĸ. yōrdu ocā ğoruK bişiririk güzelce.
 36 südü ğarışdıra ğarışdıra bişiririk. bişirdiKden sōra alırıĸ sovr bōle dırnāmızı
 37 soĸarıĸ. dırnāmızı yaĸar yaĸmaz bu dırnā, oña iki ğaşıK damızlık ederik
 38 yōrtdan maya öredir ötekiniñ içine ğuyar, ğarışdırır onu halleder ğarışdırı
 39 būçanıñᵘ arasına sarardıĸ. o yōrdᵘ olur.

40 **B)** hamırı mayalayōñ. hamır mayalandı mı yere yazarım bōle bazamayı. sacı
 41 ğapadırımᵘ üsdüne, orda bişiririm, yaparım. onu da hamırı yūruruK,
 42 mayalandı mı yazarıĸ mineyi'lere, fırına götürürüK fırını yaĸarıĸ fırın
 43 deñgeyi aldı mı süpürürüGᵘ onu şeyinden çapıdınnan, onu da atarıĸ. hindi
 44 hepsi güPre, güPreli yeyoK hepisini, ondan. evel güPre yōdu ᵘu. etdiñ
 45 eKmeK burcu burcu koĸuyudu. su dēmenneri varıdı, e hindi satınᵘun
 46 alıyuñ da yeyuñ. eleyoduñ, kepē üsdünde ğalıyudu. şimdi ğaş türlü hasdalıK
 47 var. sālāmıdı. hormunnan yapıyula, hiç dadı duzu yoK. kendimiz ekiyuduK
 48 evelde òle olmuyudu ᵘu. satı güPreyinen ekiyula. çömuş buralarda yoKᵘo.

49 **Serbest konulu**

50 A) burada bizim bu garşıda gördüm ben dörT dene gördüm keKliK. bi
 51 fırladı geTdi yuvası var deyi vardım yuva yok, tātālī heralda. keKlīdi, orda
 52 ğalmıssım ben niriye gidecēmi bilememissim de bizim_ombaşı arayı arayı
 53 zor bulmuşumuş beni. esgiden çulfalıK bunuñ vardı da duruyudu yalım dā.
 54 ēirirdiK bōle çıKırıkda ēirirdiK pamī. dönderidik kendimis, döndere döndere
 55 ēirirdik şeyi kendimis çulfalī kendimis doḡurduK, içine ata ata bōle
 56 doḡurduK, kendimis doḡuyoduK. şeyleri minten diyular ya onnara. ne
 57 deyviriyuK bis, minten diyuK. onnarı kendimiz doḡurduK, havlıları
 kendimiS doḡurduK bis_eP. şimdi hiç bi yapan yoK.

58 Türkmen adetleri

59 B) duzla deyviriK bis. ğoñşuları toplanır, çocūñ ōle ādetini çamaşırını
 60 geydirille. ne söyleyeceklerse adını sōleller. sorullar dedesine falan çocūñ
 61 ismi ney? deyi, sōler dedesi. hoca çocūñ ğulāna sōler adını, evele bu olur.
 62 sōna ğırkı çıKdı mı ğırk_elvası ğırKlanır çocuK. ğırk_elvası yapılır
 63 ğazannānan hayır ğursuñ dēye. ğoca köylüyü dāvet_edersñ. sōna sünedi
 64 gelir sünetini yaparsñ olanısa. ğızısı altı_ay oldu mu ğınasını yaparsñ. baş
 65 yülümesi deni oña işde. üç sefer şeyinen makine bıçānan bōle üç sefer adet
 66 yapıviriler, başına baş yülümesi derle. ıkrarını da aldırırık, sünedi oldu mu
 67 ıkrarını aldırırık. evlendi mi gelinnēñ ıkrarı da alınır. iplendi derle, ipleniye
 68 derle gelinnere. kepez ğız gelin_oluḡana ğıs tarafına düzülür, olan tarafı
 69 gezdirir köyüñ_çinde onu çalgıynan. olan tarafından bi ğıza
 70 geydiriller_onu köyü gezdiriller. köye çalgı geldiKden sōna.

71 A) gelin de gederkene onu geydiriler başına, onnan geder. kepeS geydiriler,
 72 onnan geder gelin.

73 B) görüm, evel_at çoK geliyudu. herkes alır_atı bālar damına heP binerdik.
 74 gelin_urda süzülürkene biz_at ğoşduruduK. o görümler çıkar geliniñ yanna
 75 oynar felen.

76 A) bi eKmeK keserler, birer soḡum dādıllar. yeñgeler yeñge biniyuK deriK
 77 bis, yeñge deriK. onnara o eKmeKden birer soḡum burda dādır, gelin_ğızın
 78 eline verile, dādır dāmadı soḡallar duvānı açar yanna, o da ondan sōna
 79 baḡar bize. herkes elini öPdürü, ne verecēse veri.

80 **B)** ağırılıK deniyu hindi oña, bizde ağırılıK deniyu. hindi o gelin binmeden o
 81 ağırılıK gelir ğız_evine, ğız_evine gider o ağırılıK. olan evinden gider. bi
 82 tepsi yemek ğorlar, bi bōçaya da böyle hazırlarlar akrabalāna anasına
 83 babasına ğardaşına neyise, ney ğoyacāsa. parasını da ğor, verir bir_iki
 84 ehtiyarñ ğoltūna, o ğötürü gider_oriya. şu seniñ şu seniñ orda ğörsedir.
 85 ordan gedenner o yemē de yēr, bırakır gelir. ondan sōna gelin_alınır. ğına
 86 evel yaqılıyu. binecē ğün, hindi yarın gelin bineceK dē mi, bōn_āşam
 87 ğınası olur_onuñ. bōn_āşam vurullar ğınasını yarın gedeceK ya evden.
 88 gelin yeykanır ney varısa geydirir anasında, sōna binerkene olan_evinden
 89 geyer. endirme derler, bayrā o ğün endiriller. geliniñ_endi sabānan
 90 ğomşular toPlanır gene ğurbannı keserler. bayrā endiriller, o ğurbandan yēr
 91 gelen musāfirler bırakıP gider. selava'larlar bayrā. orda şindi öñ_anası
 92 diyuK ya, öñ yeñgesi onnan adam gezer orda diker bayrā. sōna ğağar
 93 selava'lar bayrā bu bayrā yazar burıya herkes o bayrāñ şeyini atar oriya,
 94 parasını atar. ğağar bu orda bayrā diker. oğuntuyu da bārdırlar apurlu bārır
 95 hindi evel geziliyudu, hindi apurlu var. bütün ğomşu toPlanır dūn sāyibi
 96 atar būçalarını burıya oğuntuyu yırtar, birkaç genciñ ğoluna veriller,
 97 her_eve dağıT deyi veriller. oğuntu dağılır musāfirler yemek yēr, yemē
 98 yeyen dālır evine bırakır gider. gelini aldılar mı ata binecēse ata biner,
 99 taksiye binecēse taksiye biner. o öñ yeñgesinnen öñ babası olur öñ yengesi
 100 olur dāmad_olur gelin_olur bi taksiye binerler. onnar öle gezer
 101 köyüñ_içinde. köyüñ_içine bi durular onnar, oynar genşler orda bi çoK.
 102 tekrar gene gezdire gezdire olan_evine ğötürüller. esgiden yōdu taksi hindi
 103 de at yok. evel ata biniyudu. at_olsa ata bindiriler, öle derle. gene bizim
 104 burda ne var şu pamıKcı köyü var ya hindi kemer çıKmış, altıñ_kemer
 105 çıKmış. kemer çıkık çıkık. on millar diyula bi kemer diyula. onu yapacañ
 106 mu_aKğak yapacañ diyula. kemer_olmasa evlenemēyeceK. onu da
 107 zorlanıyu da yapıyu. herkes bir_olabiliyu mu? olmuyu.
 108 **A)** kemer Fılan isdemezle, gene kendi şeyiñe ğöre bilezini falan yaparsıñ.
 109 durumuña ğöre yaparsıñ. dağısız olmaz da öle giderdi.
 110 **B)** ğurban bayramı evel dahı yavızıdı da hindi ğāri televizonnar felen çıKdı

111 ya, kimse kimseniñ yanna peK bayram yapmıya felen gelmiyu. ikinci
 112 bayram gün bi el_öperle genşler. esgiden üçgün dört gün bayram
 113 yapılyudu. boludu ya hindi bölleline baKma bunnar oturamıyudu bunnar,
 114 sas çal baçalım oyna baçalım. sazandardur. ğari geşdiK biTdik. hemen iki
 dene üç dene Fılan sōleyvi. birini hatayısını bāli sōle, hatayısını sōle.

115 Nefesler

116 sofı bilir sofunıñ hālinden,
 117 ĩsan bāçasına dersen ğülünden,
 118 sofıya ölüm yoG_emme,
 119 ya dilinden ya elinden ya belinden,
 120 bize bōle tembeh ğoca pirimden.
 121 A) pir sultan_ıPdalım ey_ızır paşa,
 122 gör ki neler gelir sağ_olan başa,
 123 helallaşdır bizi ğavim ğardaşa,
 124 ver_allah bir cıvan gönöl eyleyim. derdik bis.
 125 sultan_ıPdalım neyidi o sen sōle orasını biliyuñ, unuduveriyum ihi.
 126 yüce dağ başından aşardım dağa
 127 ğavışırdım müslüman ğardaşlara.
 128 gerisini unudüm ihi baK nefesleri unudüm ben biliyudum ben de bunnānan
 barabar sas çalıyodum.

129 Türkmen adetleri

130 B) loKma hazırlar maslāt sābı, bütün comātı toPlar. bi hızmaTcı çıkırı
 131 gezdirir. loKma var buyuruñ, loKmaya buyuruñ toPlanır millet orıya. evele
 132 orda delil yandı mı, herkes delile geçer, undan sōna maslāt başlar. dolusu
 133 dālır, mezesi dālır. orda üç_oyun_olur loKmada. ondan sōna nefes sōlenir.
 134 üç_oyun yapallar, yenir içilir. gece gece bu şeye geTdik ğavlaKlara
 135 geTdik de günüz loKma yapıyu onnar.
 136 A) bircanıñ çocuKlānıñ hemi adını vurdu, hemi havlasını yaPdı, hemi
 137 ıkrarını aldıla. ğara güssüm düñürünen biz_oynadığ_oyunnānı. ordan
 138 oynıyan olmadı da. hindi ğarı yerinden ğaşamıyu. iki düñür ikimis oynadıK

- 139 oyunu. ille oyun ediyular ya, onda. kendilē neye oynamıyū? oynamadılā
 140 kendilē.
 141 **B)** bizim buralınıñ messebi ağırdur. ağırdur. de_a bu ğapı örtüldü mü
 142 açılmas. içerde su içilmes. öle çoluK çocuK soKmazlar içeri.
 143 **A)** tercümen bitesiyē ğadar su dālır, su dādılasıya ğadar kimse bi yudum su
 144 içemes, dışarı da çıkamas. ğapıyı bi möhürlerle çıkarmazlādı. bizim
 145 messebimiz ağırdur. ğağamassıñ bōle bi oturduñ mu, bōle olduñ mu, bōle
 biter tercimen hiç ğımıldadamassıñ.

Konuşan : Yazgülü Yıldırım (yaş 71)

I - 3 Derleme Yeri : Tahtakuşlar Köyü – Edremit (Tahtacı Türkmeni)

Konu : Türkmen adetleri, Tahtacılık, Serbest konulu, Hatıra,
 Türkmen adetleri, Şehit Annesi, Bayram adetleri,
 Sarıkız efsanesi.

Türkmen adetleri

- 1 gelenēmiznen görenēmiznen aynı. gelenēni görenēni ğaybetmemiş köy
 2 dersen bizim köyümüz var. bi daķımı gelenēni görenēni ğaybeTdi gülüm.
 3 annadıñ mı? türKmeniK soñunda bu çulu öpeciK yavrım, annadıñ mı? ille
 4 bu çulu öpeciK dedeniñ_önde şıhımızñ önde. ben herşeyinen ğarşılaşdım.
 5 yetmişdörTde benim_ölüm şe_it_öldü. nisan ayında beni ğocamdan
 6 boşadıla, aylık_için. öyle şey dēl. beni hākim huzuruna çardı evine aKçaya.
 7 ni_ulacaK? didi ğoca yazgülü didi, olcā yoK didi. boşandık. yalnız ben
 8 boşandım emme adamımdan ayrılmam dedim. saña hoca niķā yapām. sizde
 9 hoca niķā var dedim. bizde dedim şıhıñ niķā var. şıhınıs kim didi? ısmayıl
 10 ğarıñ babası dedim. ğara mullayı, bizim niķāmızı o ğıydı. bizim de şıhımız
 11 var dedim. şıhımız bizim dedim, el_ele el_aķa aldıñ bunu
 12 arşıñ_uzurun_ādar ğabıl eTdiñ mi? edersen öp_elimi, etmesseñ öPme
 13 elimi diyu dedim. bi kere şıhıñ_eliñi öPdüñ mü, yorulunc_ādar gezmeK
 14 var, ölunc_ādar geçinmeK vardı. emme ölüm hePicini ğaybeTdiK hindicik.
 15 esas o şeyiñ sis sābısıñıs. dede çocusuñus. böyle işler yapıyuK ev_işi ölüm.

16 elem kend_ışinde orāmız yoK biçiceK yavrım. ğışın bi işe gidiyu, bulmassa
17 ğıT ğanāT idāre oluyuk.

Tahtacılık

18 yok dāda otus. kırk altıda nacān sapına tükürdüm, sekizende biraKdım.
19 otuz_üç sene dācılıK yaPdım. tomruK kesdim, odun kesdim, siter yaPdım,
20 kāmıyun sardım. kırK nacağcıyım. ben erkek gibi gidividim mi
21 tomrūn_altına üte geçiriviridim. tomrū kesersin işde, keresde. dört meturu
22 boyunda kesersin. kōmpusuna ğöre. elliyedi küturunda annına geçersin, göT
23 taraFına de_ıl. annına bi geçersin elliyedi küturunda ğaş desde? bi mükeP
24 keresde var bunda. hep annından ölçersin. ormancılānan öyle bi iddāna
25 giderdim Ki, kesdīm keresde benim bu ğadar derdim. yazdırdım küturlānı
26 derdim. bi meturu ēsik çıKmazdı fazla çıkardı. dāda vakıT geşdi, otuz_üç
27 sene dāda vakıT geşdim. sıkortamız yoK ğülüm dāda. işlennere sıkorta yok.
28 ğaleminen oturannara sıkorta var, māş alıyu. bizim sırtımızdan alıyu. gelir
29 orman dāresine, esgiler yiTmiş dedim, yeñiler biTmiş, benim bildiKlerim
30 dāreden giTmiş. otuz_üç sene dāda çalışdım. ēr bizim bi emeKlililik
31 haķımız var da diyum hañġiñis tanımadıysa burnundan gessin, emeKliñizi
32 güle güle yeñ diyum. otur nene bi ğayvemi iç, çayımı iç öyle git diyula.
33 yalıñız ben gelinceK yaPmadı. halK parti demıkurat parti vardı.
34 almayıncaK_adamlar nē_aPsın? şey var ya ğısıK var ya, yeñice suyuñ
35 altında, o ğısıKda doğuz ev kömür yaKdı. yalıñız ne biçim yanıyu, ne biçim
36 yılıyu? bilmiyum. kömür yakıyudūnu duydum. ben o dāda çam_ēreK derlē,
37 nadas ekerdiK ğülüm orayı. gelirdi öşürcüler darımızıñ sırasını sayardı. söz
38 gelimi üç söbeKde bi söbē öşür alırdılar. üç söbeKde üş darıda bi söbeK
39 onuñudu ikisi bizimidi, öşür alırdıla orda. alaman harbi zamanında ğı'lık.

Serbest konulu

41 çeKdiK_ölum. alaman harbinde çok ğı'lık . alaman harbi pa'lamış. e
42 cāhiliK biz ya. çocūñ biri dedi, harp yapıyumuş. bizim de ğoñşu alaman ya
43 dumilīñ ğaynatası. alaman ne harbi yapıyumuş? dedim ben. uçaKla gelividi.
44 gelivinceK yatıñ dedi, alamanıñ uçaKlā geldi. ülē dedim alaman emmiciK

45 emme zeñginimiş ha dedim kendi_çim, ne biliyim? alamanıñ uçaqlā
 46 geliyu diyu, alaman da bizim ğoñşumuzudu. cahilliK va körlüK va. sōna
 47 şey yaPdıķ. alaman harbi oldu ölüm, ekin yok. un veridilē iñsan başına
 48 kiloynan. zeñgin kãfilesi babam fakiridi, kendi sulālemiziñ ceberler sulālesi.
 49 zeñgin sulālesi zeñgin daķımla anca unu bize verividile. biz öyle ğı'lıK
 50 çeKdiK_ölüm. deşerdiK_otu, deşerdik, ayrık_otu öñcekinde yeniyu,
 51 alaman harbinde de_ıl. otu deşerdik, anam dutardı, inceciK şey yapardı,
 52 onu dōrardı. öyle yan bōrē gibi hindi gözleme, o zaman yan bōrēydi. öyle
 53 yapardı onu bize içi bol_o'lu yerdıK çocūm. böyle sıkıntılar çekdiK, öyle
 54 günneri gördüK. babıç bulmadıK ben hindi öküz derisinden çarī diker de
 55 geyirim, bunnar dikiP geyemes. öküz derisinden çarī diker geyirim ayāma.
 56 çarıK geydim ben dirsem hōyle baķuyla, baķmañ diyum hindi mes
 57 geydīme. hindi de mes var ayāmda. hindi mes geydīme baķma, bu ayaK
 58 diyum öküz derisi geydi, eşşek derisi geydi. çarıK çoraP da yōdu hindi
 59 çoraP bol. keserdiK makine çuvallandı ayāmıza dolardıK. çarī da
 60 geyerdiK buray_ādar, bi bālardıK şaK şuK giderdiK. biz öyle günnerde
 61 böyüdük, hindiki gençliK bi şey görmedi gülcēzim. hindi gençliKde yok. şu
 62 urbayı derede yurduķ, seriviridik, ğurumazdı ıslaķ. doñ dutardı o doñlu şeyi
 63 geyviridiK, ataşıñ ğarşısına dikiliviridiK. āşam geldiK mi ğış günü doñ
 64 dutardı. urbamız yōdu gülüm üstümüzü örtünmeye yorğanımız yōdu. çok
 65 şükür allā hindiciK hepisini bulduK, şey yaPdıK. emme bunu añladan yoK
 66 fakirliKden. atatürk memleketimizi küñge halinde almış. küñge. küñgeniñ bi
 67 yanna da biz şey_olduK. şey_ede şey_ede biriKdirdi, menderes hamır
 68 yōrdu, demirel de yedirdi millete geçividi. urba yamalī yok. şöyle benim
 69 ğocamıñ bi iPlī çeKdiñ mi kırK dene yamalıK düşerdi. o ğadar esgi
 70 geyerdiK. yoK ğu ni_apıcañ? yamayı yamayı kendinden yeri ğalmazdı.
 71 hindiciK çoK şükür_ālā, hēpicini bulduK emme ossa da o günümüz gesse
 72 de bōñKü bu varlıK günümüzü yaķsaK. u günü arıyuK. u gün başğaydı bu
 73 gün başğa ölüm. boK ğadar çocūñ boyuna ev geçimi düşdü. bunda iki
 74 dene torun var, eviñ geçimini düşünüyü çocuKla. biz ğōca ğoca çocūduK,
 75 ev geçimi düşünmezdik. çaylarda balıK, dādasıñ. nadas_ekerdik, çay

76 kenerinde balıK goşduru gezerdik. o çamıñ bõrünü soyar ondan gamalaK
 77 ye, o çamıñ bõrünü soy ondan gamalaK ye, en dereye balıK goşdur, goca
 78 çay. nehir akıyu nehirde şey yapardıK, balıK yağalardıK. balıKları babamgil
 79 balıK otu olurdu, birez yañgeş bires peynir u balıK otunü da eziviridi. göle
 80 bi topaK atıviridi, balıKlar yedi mi dellenirdi. onnā ğayi yağala yağala at
 81 dışarı, yağala yağala at dışarı. çıkardım evimden aralıñ ombesı dedi mi
 82 gelirdim evime. hesab_eT. ğocamı sara dutardı işe almazdıñ. işde yalan
 83 söylüyü desıñ. müdüre varıdım ğavlaK_öluna, ısmayl_ābey baña bi
 84 ğıyıcıKdan yer ver. dört dene çocuK var iki dene etiyar var. varıdım,
 85 ğocamıñ sarası duTdu mu yatırıdım_unu, kendim başlardım odun kesmiye,
 86 tomruK soymıya. hele ne de yoruldu da uyyu dedim. halbuKuysa hasda
 87 ölümciñ orda yatıyu. öyle vakıt geçirdik çocüm. öyle şey yaPdıK. sabānan
 88 ğaKdım da bülbüller ötüşmeye durdu mu, ben de sacımı vurdum mu ataşa
 89 bazlamayı etmeye durdum mu, o zevK gibi zevK bulamassıñ.
 90 şafaK_āriķana ğağarsıñ, ataşını yağarsıñ, hamırını yorusuñ, bazama_edersıñ
 91 çocüm. bazamaña ğoduñ mu sacıñ üsdüne o üter, ğosğovuKlar hu yandan
 92 üter, ilk_āşamdan ğöce_ölaklar üter, dāda. dāñ bu şeyi hoşuna giderdi.
 93 onnar adamı döviride yav. doñus moñus şey dēl_emme, ayı tehlikelidur
 dāda.

94 **Hatıra**

95 yēdi senesiniñ mayıs ayında, biri cavır_aliyi söylicem_indi. anası burıya
 96 evlenmiş, u da havacı asgeri izine gelmiş. şurda demiş buramız yandı bizim
 97 kırKbeş senesinde de. benim ğız da ğucāmda ğırkı yeñi çıKdı. çocūnan ben
 98 de giTdim. aşşādan biri anāv deyviriyu o ğadar. moçu veli de
 99 direK_endiriyu, ben de ğulübemiñ_ōnde çocümüñ şeylennen ūraşıyum.
 100 duruķana aşşādan serseleniP gelir bu. goşdum ben ğarşısına. cavır_aliniñ
 101 ğarşısına. ni_öldü ali didim? ayı dödü beni dedi. nerde? şurda. ayı dödü,
 102 çeşmeye suya gideciK, çeşme de yıraK. neyse ğorKdum bi ben de_ilim,
 103 dāñ_içi adam dolu. necibe tēzeler de şeyde, eriKli burundalar, bu
 104 semerciler. neyse gidiydim ben suyu aldım geldim. ben çocūña baķağoyum
 105 dedi. ayı burdan daKmış dişini ölüm aşşā giTmiş, aşşāķı diş de burıya

106 giTmiş. döküviriyu burdan aşşādan aқыu. delmiş gollānı yimiş adamıñ be.
 107 onu gördüm dāda ölüm, ayı. ğurt görmedim, ğurduñ sesini duydum. hasan
 108 şey_ıtdiKden sōna çalışırdıK, ısmayıl_olūnda uluşmaya durdula. çocā bi
 109 şey yapar dedim, a_ā dedi o burıya ğadar geçmez dedi. daşcılar da var ya
 yanımızda ısmayıl_olūnda ğurt görmedim dāda ölüm.

110 **Türkmen adetleri**

111 hıdırlez gün giTceñ söz gelimi çıkacañ ayı ğuyusuna. nirde ğurt_oludu,
 112 ğurduñ oldū yere vardıñ mı eniKler urda. eniKlēni dut gel ğurduñ derdile.
 113 eşseklēnen giderdiK burdan. eşseklēnen giderdik, hayvannānan
 114 giderdiK_ölüm, yolda ğonaKlardıK. bi ayı ğuyusu derle, bi de dumannınıñ
 115 yanı hanı ğara diKme orda, ğonaKlardıla. erkence çıKdıñ mı ğara diKmeye
 116 çıkardıñ. geçe çıKdıñ mı ayı ğuyusunda yatarsıñ. sabānan ısırkana
 117 hayvannı saran yörürdü gülüm. hayvannı saran yörürdü, öyle giderdiK.
 118 eşseklēnen giderdik, o eşseklēñ yükünne dışdan deliğannılar gelidi. gece
 119 kimimiziñ üsdünde kilim çalardı, kimimiziñ üsdünde. baTdāne de bol
 120 dehildi, yorğanı çalardı, gençler giderdi. sabā ğadar da etiyarlāmıs
 121 samah_oynardı sarı ğısdā. ğadir beKliyu derdile. gece ğağardık
 122 sufra_ōñarıdık salata dōrardık, ğarpıs keserdik, şey ğorduk sufra götürüdük
 123 erkeklēñ arkasına. u zamañkı bet bereket hindi kāmıyun dolusu gidiyuñ
 124 ölüm, bi ğuluñ eline bi şey uzatmıyuñ. o zaman dā_eydi esgi günnēñ
 125 bereke’liydi. hindiciK kāmıyun dolusu götürüylar_ölüm bi ğula gel benim
 126 evden de çay_ıç demiyular. bi alt başa bi üs başa. u yannınıñ samā böyle.
 127 ğarşılarda hiç gördüñ mü samah? bize mum sōndü oynuyu diyular hindicik,
 128 türKmennere ya. vardık şey yaPdıK. ayaKda bütün millet ayaKda.
 129 ğarısınıñ_adı semā, ğocasınıñ adı şükrü bi de ben dōrdümüz ğaldık oturan
 130 ısmayıl, unnar da aleviymiş. hindi ğızıñ babası içmiş içgiyi girividi u
 131 milletin içine, oyun oynuyu öyle. biz dedim oyuna ğaKdıK mı dedim, ne
 132 erkeK, bizim dansımız da var. ne erkek dedim ğadına teker, ne ğadın erkē
 133 teker. eTdıñ de edividıñ mı dedim, yörüvidıñ mı dedim, yörüvidi mi
 134 dedim, hadi yapalım. burda havamızı çalan yoK dedim ısmayıl. ben_ındi
 135 öyle deyincek, duruķana ğoca ğazinede oturuyum, ekizlere bakıyım. ulen

136 āmet günday kemalpaşalıları bi oyuna çıkardı emme, baḲdım ğamalınıñ
 137 ğızı da işlēnde. ğamalınıñ ğızı orıya vardı ya, uḲda işlēnde. mērim sas çalan
 138 da ğocasıymış. hindi oynadıla tūñledile, gördüñüz mü? didim. türKmenne
 139 tekiyu mu biribirine dedim, ediviriP de ediviriP de bi dönüyular gülüm. bu
 140 izmir kemal paşalılar, ne diyim saña. tekiyular mı? dedim. siz de gidiyuñuz
 141 ğucaḲ ğucā dedim, doluḲ dulā dedim. eveli bebek dōdu mu
 142 duzlarsıñ_ölum, gelen yaşı uzun ossuñ hayırlı ossuñ der, ona gömleK
 143 verisiñ. duzladıḲdan sōna ğırķını yaparsıñ çocūñ. ğırḲlarsıñ çocū,
 144 ğırḲladıḲdan sōna çocuḲ ıscıḲ böyüdü mü çocuḲ ğırķı hevla yaparsıñ,
 145 çocuḲ ğırķı buna derle. cōmētiñ ortasına yatırılar çocū. orda bi orannamalı
 146 çekişirsıñ. beni geçirdilē, sizıñ musdava belenirkene. ğarınıñ biri de beni şey
 147 yaPdı, güçümsedi. ğızı saña verecem deyince, hadi öte seniñ gibisiniñ ğızını
 148 alır mıyım dedi, baña şimdi. hey arsız ğarı yüssüz ğarı, sözünü söhbetini
 149 bilmemiş ğarı, dedim.
 150 arabanıñ diñgili,
 151 başına ğomuş cıñgılı,
 152 ne yaPıcañ zeñgini,
 153 ara bul deñgiñi, dedim. ğadına şimdi ben.
 154 ğarı ben saña cuvaP veremem dedi. gine çevirdim çocū, çocū beliyum.
 155 ey arsız ğarı yüssüz ğarı,
 156 sözünü söhbetini bilmemiş ğarı.
 157 ğarışıda ğoyuñ_ġuzu,
 158 ğıvrıḲ ğıvrıḲ buynuzu,
 159 zeñgin adama giTme,
 160 deñgine ver ğızı, dedim ölum.
 161 üçüncüye, hey sözünü söhbetini bilmemiş ğarı dedim,
 162 deñizde alabalıḲ,
 163 yüreyim saña yanıḲ
 164 saña bi çit laķırtı söylicēdim emme
 165 yanımızda adam ğalabalıḲ,dedim.
 166 beni dolay_aldılā gülüm başıma şimdi, neden söylüyüñ bunu? e geldi

167 içimden söyledim. çocuK böyle ğırKlanır. müllet getiren hediyesini getiren
 168 asar. hemen çocuK dōdu mu alıyuk, lōsalıK_eletiyuK. bizim de önce
 169 öyleydi çocuK ğırkımsı, evelkile. hindicik olamaK zabırımız var. türkler de
 170 cavır oluyum diyu emme olamaS ğurānı kerimimiz var yavrim. nası lafım,
 171 yerinde dē mi bu laFlar? dap_ali dayı vardı öyle derdi, bizim türkler cavır
 172 oluyum diyu emme olāmaz derdi, ğurānı kerīm var derdi. türKmenner de
 173 türk olıcaG_emme onnarda da zabır var. bizim zabırımız türKmennik. zabır
 174 derdi o. zabır demeK türKmennik, annadıñ mı? sōna çocūñ başını
 175 yülüdürsūñ_olum. ona da şey yaparsıñ, ğuzu alısıñ. toplanırla, çocūñ başını
 176 dede alır önüne. aldı mı ne veriyuñ başına hunu veriyum. sünne’liK gibi. ne
 177 veriyuñ? bunu veriyum. onu da öyle yaparla, çocūñ sōna bi ıkrarı olur.
 178 ıkrarını yetirdiñ mi, bizim buramızda duymadım da, ben çoK geziyum.
 179 somada duydum. dünyeye geliken sünnet oluyuñ diyu, mu_ammede ğul
 180 oluyuñ diyu. hindiciK de on_ikimam ğatarına yedeniyuñ diyu, aliye
 181 ğul_oluyuñ diyu. eliñe beliñe diliñe sabır ediyusañ diyu, kendiñe
 182 şey_idiyusañ, haK veriyusañ öp_elimi diyu dede, somada. ben_er yeriñ
 183 türKmennine girdim ölüm. burda diyula Ki, babayıñ ğatırını öte sürüvi,
 184 babayıñ ğovanni çalıvi, öyle diyulādı önce, bizim zamanımızda. hindi ıkrara
 185 gitmiyuK bilmiyuK. biz genciken öyleydi şey gülüm. somada da böyle
 186 duydum. yedi yaşına ğiTdi mi yaparsıñ çocūñ, ğırkı çıKdı mı yaparsıñ. yedi
 187 yaşına ğadar beKlersiñ gezgim çoK benim. yalıñıs adana türkmennēnnen
 188 ğoñşu_öldüm, şıh_ali derdile. bir sünnet olmayınca çocūñ ıkrarı yetmeS
 189 dedi. sünnet olacaK ondan sōna dedi, ıkrarı yeteceK dedi. ondan da onu
 190 duydum. muKderemi biliyuñ siziñ dē mi köyde? muKdereminen benim
 ölüm müsāP. muKdereminen de benim ölüm müsāP, güçcūK ölüm.

191 Şehit Annesi

192 eñ büyük ölüm kıPrıza şeyit düşdü ölüm. kırK nomıralı mezer hasan du’lu
 193 benim_ölüm yirm_altı sene deyincek. şişe yā verdim. çorumdan birinden
 194 almadım, o yā ğarşılıK, beni ben fakirim bir_okKa domata alıP yemeye
 195 ğuduretim yoK. u yā ğarşı göTdü beni ğıPrısa. ğıPrıza vardım ālarķana beni
 196 foturañi çeKmişle, türkiye ğazetesi demiş, buldum ben ğoca yazgülüyü

197 demiş. ne biliyuñ sen? yarın sabāna ne duman aTdırcaK sizi götürüyüm
 198 demiş. sabānan ğoca yazgüülü çıKsıñ. pamıK dedim ğaK, çāriyula beni
 199 emme sen çıK, bi de çıKdı. seni dedi gine hasanıñ mezerine göTceKle dedi.
 200 hasanıñ mezerine giTdim_ölum.
 201 vardım ālıyudum oTdumudu, ğaldırıvidile beni. ğaldırıncaK döküvidim
 202 işimi siyēsete.
 203 hey ğar_ölan ğar_ölan,
 204 ğıbrısa ğan saçanna,
 205 anayı babayı saşıranna,
 206 añğaraya geçiP de cebini dolduranna,
 207 yedi yaşından yirmi yaşına ğırdırdanna,
 208 onuñ da hağğını arayıP sormıyanna,
 209 bir yüKlük ğanım aKdı burda,
 210 canım feda olsun vatana.
 211 hasanımı ğurtaramadım,
 212 nōbet yeri boş ğalanı ğurtaramadım.
 213 omuzdā silah düşmana dönüP ğalan,
 214 yemek yidi tabaK yüzüñ ğuyu ğalıP ğaşı dayalı ğalan.
 215 iki dene yunan tañğını imfā ediP de,
 216 kırkbeş millonu ğurtarmışñ anasıyım, diye āladım.
 217 unu da ıra_uF deñKdaşa bi gösderiyula. ana nerdeyse bulınıcaK diyula.
 218 ıra_uF deñKdaş geliyu, gidiyuK ıra_uF deñKdaşñ yanna. baña bi tek bilet
 219 yolluyu. bilmiyum cahilim ğolordu ğomuTanı da ardımdaymış. seKreteri
 220 böyle oturuyu, ğarısı böyle oturuyu. böyle de işde yandağları oturuyu.
 221 seKreter dedi ğonuşduK_eTdik. al bunu dedi saña dedi etiyar diyu dedi.
 222 uçānan gissiñ diyu dedi. seKreter_anın kimīnen giTcem? yalıñıs. yalıñıs
 223 giTcem, uçā bindircēñiz beni, göndercēñiz varcam izmire incem.
 224 izmirden_öte neynen giTcem dedim? ben_atatürK çocūyum, oğuma yazma
 225 bilmiyum dedim. iki dene ğuş beni aldı dedim, uçura uçura türkiyeden
 226 burıya geTdi. ben ğuşlā bırağıyım da burda dedim, izmire gidiyim benimkı
 227 mñsannıK mı dedim. bunnar geTdi burıya beni. beniki mñsannıK mı? dedim

228 seKreter_anım dedim. selam söyle ireyiz beye dedim. baña deli yazgülü
 229 derle. ıra_uF denKdaşın ğarı, siziñ gibi analāñ dördünüñ ğanı saçıldı dedi,
 230 oluyuñ ğazandī torpā saña gezdiriyim dedi baña. ardımdan u zaman ğarıyı
 231 tersledi. bindirdile beni papazın köşküne, yılan ğuyulāna beşbarmaK dānıñ
 232 üsdündē ğaleye çıKdıK, tañğın oldū yer gözüküp duru. gitmeñ yolu teylike
 233 dedile ısmayıl. gitmem dedim. bi taFa tañğın oldū yerde takısi
 234 dönemiyumuş. bi hataya gelirim beleye gelirim ben üş dene yetim bıraKdım
 235 dedim, geldim çocūm ğıPrızdan da. hanı on_üş dene kadın öldürmüşler ya
 236 orda, ordan çıkardılā bayrā gösderdilē. benim gibi cahile gösdermissiñ, hu
 237 yazı baña ğonuşmadıKdan sōna ğıymatı yoG_işde. dādaķı ayı gibi
 238 bakıyum. ordan ğoca müzeye girdiK bakıyuK, telifan geldi çekiñ
 239 ordu_evine şeyit_anasınıñ ğarnı acıKmış deyi, kılordu kōmutanı vere
 240 tākiP_ediye bizi. ertesi ğün yeşil otellēne, maraca dıKdılar beni.
 241 āşam_üsdü üş dene bilet yollamış baña ıravıK denKdaş. beni gezdiren bi
 242 asteymen ğayserili, fahri isminde. yazgülü abıla çoK cahilsin dedi, çoK da
 243 üniverste hocalānı cebinñden çıkarcañ. ben türk_ordusunu çeynemem dedim
 244 ölüm. beni türk_ordusu beni bi ğalasa bindirsin, aKdeñiziñ ortasında
 245 batmaK ğabıl, şey ğabıl dehil. āşam oluncaK demiş, nası şehit anası demiş?
 246 beşinci sınıFdan çıkaymış seniñ işin yōmuş burda demiş, neden böyle böyle
 247 ğonuşduñ? gece dokuzda ğaldırdılar ölüm beni de, tuğayın içine dıKdıla
 248 asgeriyeniñ, girdim adamın yanna. ben_una cuvaP vermiyum u baña soruyu
 249 ben cuwabını veriyum. ediremidiñ tuğay kōmutannı biliyuñ mu? dedi. ismi
 250 ney? dedi. yalçın pelifanōlu hanımınñ adı da sıdıķa dedim. gelen paşanın
 251 ismini ōrenirim. ğarısınñ ismini ne_i ōrenirim. öyle deyincek dutdu baña bi
 252 meKduP verdi. bem bu evi yaPdırdım içini işde, esgeriye düzdü. evin de
 253 foturafını çeKmiş götüren adam, ikiyüz elli millon para verdi elime. bi de
 254 mekduP verdi bunu ver dedi. verdim evimi asgeriye yaPdı ölüm benim.
 255 benim gezgim böyle görgüm böyle çocūm annadıñ mı? kıPrıza, kıPrızda.
 256 ilK çıkarmada girinede. ordan tabi şe_ederkene tam şeyit düşdü yere
 257 gelincek işde iki dene yunan tañğını imfāllyu. bu iki tañğın arasından giren
 258 dāne parçası, öykünmeK gibi olmasın ısmayıl yürēm, burdan hasan

259 gólundan vurulaydı diyu üstēmeni, türkiye gazeteci o, hasan gólundan
 260 bacāndan vurulaydı diyu hasanı bis ğurtarıdıK diyu. yalnız diyu hasanın
 261 burdan dāne parçası gelince ğafayı ikiye ayırıvidi diyu. ğafa dığ_ortalı
 262 ayrıldı diyu. ayrıldı deyinceK benim taṣsiyun da bi yūsedi gülüm, bem
 263 burada da dā anca anca taṣsiyunu düzelTdim, ğolay dehil. ğıPrıza iki biñ bir
 yılının marT_ayında ğiTdim.

264 Serbest konulu

265 ğara ceket sırtında şalvarı ayānda zopa elinde öyle ğiTdim. baĥın derlēmış
 266 köylü ğadını, böyle köylü ğıyāvetinnen gelmiş, orduevinden baña kart
 267 verdilē ordu evine girmeK_çin. kart verincek ordu evine vardım.
 268 dut_etdim candarma ğarağoluna vardım. osman sen bunu verdiñ emme
 269 ordu_evine dıK_muylar beni. bi telifan çeKdi orduevine, orduevine girdik
 270 ğonuşduK_ ğonuşduK_. kendine bi laf söylüceK_zandeTdi orduevi müdürü
 271 beni. sen bulmussuñ dünyanın ğolayını diyular baña. vardım, ismiñ ney? şey
 272 dedi āmet. āmeT_ölum dedim, ne var? bize kırKsekizde bi dilençi geldīdi
 273 elinde bi yā bardā dedim. türküyü söylerseñ yā ğuyacīK_, türküyü
 274 söylemessen ğuymācīK_ dedim, hindiciK_. dede bize ne dirdi? dedim. ne dedi
 275 yazgülü abıla? dedi. türküyü başladı mı dedim. derede dēmeniñiz döñsüñ,
 276 çöl_ovada ğoyunuñuz yayılsıñ, derya gölünde gemiñiz yüssüñ, uzun yolda
 277 da tireniñiz yörüsüñ, dāda da dombaylāñız tomruK_ çeKsiñ, veren de
 278 sağ_ossuñ, vermeyen de sağ_ossuñ, ille de verēn ille de veren dedim. baña
 279 bu kartı verdiñiz dedim, bu orduevine ğuyan da beni sağ_ossuñ, ğuymayan
 280 da sağ_ossuñ. ille de ğuyan dā sağ_ossuñ dedim. ondan sōna hindi
 281 orduevine baña sorğu yoK_. şeyit anası geliyu dedile mi şey yaparlar_ölum.
 282 bem_böyle ebeyim.
 283 bi ğızımınan üç_ölum vardı eñ büyük_ölum güldü. şe_it düşdü, onuñ_ufā
 284 ğarağol ğomutanı. baba şu sultan_abılacā bi ev yeri verelim, şe_iT
 285 düşen_ölum. bunun odunnar eviñ üsdüne çıkıyu, torpaK_ ev dēl betunudu u
 286 zaman seniñ, betunudu. ne yapıyuK_ biz bunu. orıya yığarımış odunnarı,
 287 baba şunnarı o odunnar bitinc_ādar bunnara bize ev verelim de_i, ev yeri

288 verelim de_i başımızıñ etini yedi. aF_edersin, bu benden aç ben bundan
 289 acım. hindiciK şu parayı ver de şurayı al deseK buna, o sāt da vermeye
 290 durum yoK. faıırlıK var çocūm, dōru dē mi ısmayıl? çocūñ osıyatı var arsa
 291 verelim de_i ya. buraya bunnar ev yapmadana yavızıdı. sultan bi ver de
 292 içelim endē suyuñdan.

evelki türKmennik şeyimiz yoK yavrım. bayramlarda ne_aPıcaK, bayram

293 Bayram adetleri

294 gün, ğurban bayramı gün_ğaKdı mı bizim gibi ğoc_ārilā, ğurbaniñ
 295 ğabıl_ossuñ deyi gezerdile, adaK veridile. o ğurbaniñ ğabıl_ossuñ yoK.
 296 evelkilēnden. bayram_āşamı dedile mi elem dolusunnan giderdi orıya.
 297 bayram_āşamı yapardı o da yoK hindicik. kimse kimseniñ yanna varmıyu.
 298 delilci derle türKmennerde. delilcilē bardānı doldurdu bütün, delilleri
 299 yaKardı köyüñ, āşam_oldu mu. dede olmadı mı, ev_ev gezerdile. hindiciK
 300 o türKmenniK yoK_olum. cum_āşamı da yoK, cum_āşamı bayram_āşamı
 301 yoK. hindi millet hazırlı yapıyu. önce salça çıkarıdık yılbaşına ğadar,
 302 yılbaşından sōna yōdu. hindiciK seneliK. şimdi benim dolabım va,
 303 dolabımda badılcan kömbesiymiş, fasillesiymiş baklasıymiş herşey dolu,
 304 hindi bolluK. o zaman işde fasille ğurudurduK, badılcan ğurudurduñ, biber
 305 ğurudurduñ. biberi ğuruTduñ mu ğaynadırdıK biberi, dutardıñ sumānan
 306 sarımsā şey yapardıñ, bi de bulğur pilavı hoşaF gibi, o zamanımış hindi
 dünyalar ossa iñsannarda yoK ciyer.

307 Sarıkız efsanesi

308 unu çoK güzelmiş sarıĝıs. evele ğavlaKlara enmiş. ğavlaKlara enincek
 309 gençler buna saldırmış, hiç saldıрмаñ baña demiş. sekiz eviñiz doKuz
 310 olmasiñ dimiş. o köy ordan dālmış ğavlaKlar_olum. bizim buramız da
 311 yōmuş o zaman. biz dāda köşede ğalmayıK cırıK dede demesi. tāta köye
 312 tātaköyden bi sadaKa alamamış kimseden, içiñizde zeñgiñiz töremesiñ
 313 demiş. tātaköyde zeñgin töremeyik, tātaköyde zengin töremes. ız zeñginidi
 314 mi def_olur gider. ğarnı e'mē doydu mu tātaköyde durmas. undan
 315 beTduvalı ora. güriye geşmiş. güreniñ gençleri şöyle yaPdıK böyle yaPdık,

316 aTmıſla duTmuſlā ğızın şeyinde, ğızın ilgisi yok. ğız geri dönüvümüſ,
 317 suyuñus sovuK_ossuñ demiſ. gürenin suyu çok sovuKdur. yalnız
 318 ğızılgeçilinin adamı mulladur. orıya varıncaK şey yapmış. ğış türbesi
 319 ğızılgeçilinin başındadur sarığızın. āsdos ombeſ dedi mi, ordan ğaKdımı
 320 süzülereK sarığıza ener bi ışıK. ordan ğaKıviri burıya gelir. öyle süzülür
 321 gezer. onuñ da vardur aslı. vardur bi hikāyesi emme neydini ne biliceñ?
 322 ermiş çok_ıfTirā atmıſla sarı ğıza, babası bunu kesmiye götürmüş.
 323 kesecek, abdes_alıcaK ğızım su alıvi baña demiſ. elindē ğabā bi daldırmış,
 324 bulanık talaſ. ğızım bu suyu nerden aldıñ? demiſ. çanaKğaleden gemilerden
 325 yanaſamadım deñizden aldım demiſ. yeñile ſunu demiſ, bi uzatmış golunu
 326 aKçaydan almış. ğızım şey demiſ. e al dediñ aldım baba demiſ aKçaydan
 327 aldım bunu da demiſ. hā ğızım da yoK_emme bu demiſ, sultan baba,
 328 mekânın ora ossuñ demiſ benim mekân da ora ossuñ demiſ. mekeni cılbaK
 babanın ordadur, sarığızın ordadur. ğızı bi sürü ğazınan buluyu.

329 Serbest konulu

330 yeñi çıKdı ölüm, önceden sütüven köPlüsüydü ora. hasan bölde deye adını
 331 böyüTmeK_için yaptılar onuñ, hasan böldunuñ. ora, orası ğaymaKamın
 332 köPlü dediler ölüm, bi ğaymaKam gelmiş memlekete de nerede bi şey
 333 varısa, becene yer varısa oralara köPlü yaPdırmış. orıya bi köPlü yapmış,
 334 ğabıK çıkarıdık, kırK sekizde. o yasdın evinde diKmeler yeñi dikidi dā
 335 ısmayıl, çaydan geçemediK. u çayı ben azaldırım hindicik dedim. nası
 336 azalTcāñ? dedile. gidiydim yokardan üſ dene tātayı söküydim. tātalan
 337 arasından gidiyu ya bendin suyu. çayın suyu dönüvidi o yanna, çayda su
 338 azalıvidi sultan. e gördüm ya orayı ben. inanmassın üç ğabıK bi yanna
 339 sardıK eşşēñ üç ğabıK bi yanna sardıK yüz_on kila geldi. çam ğabı ısmayıl.
 340 satıyuduK sultan ğabıKcılıK yapıyuduK. giderkene yayla diyula ya
 341 der_obasının üs yanında, onuñ altı yanda bi mezer vardur. eşşeklere sarıdık,
 342 altı çuval ğabıK, bi çuval da ben yüklerdim sırtıma. atmış kila gelirdi
 343 çıkardım ğantara ben de atmış kilayım. yüküm ğadar yük getiridim ölüm,
 344 yoksuzluK boKuna, varlıK boKuna de_ıl. bilmem o ğadar çok de_ilidi
 345 ölüm. cavırlāñ diKmesi zeytin vardı. cırıK bizim sulālemizdur. bizim bu

346 türKmenne çoK_ireli gi'miş zamanında. türKmen ğısmımıs ğalanımıs dāda
 347 ğalmıssık, hep dāda keresde biçermissiK de, böyle fen yōmuş da
 348 keresdeciler ğalmış. leles ebeniñ göbēne ğızdırmışlar yā dōkerlerimiş,
 349 amanıñ yoK derimiş. veli kēyeyi, āyı, yımıK dedeyi ğaldırmış eşgiyeler
 350 ısmayıl da_a. burdan ğaldırıncaK nereye götürmüşler? götürdüklē yeri de
 351 söyleyim saña ben, abdığalibiñ ğızı bi köye vardı ya bālarbaşında orıya
 eletmişler. orda da benim ebemiñ ğız ğardaşınıñ evine eletmişler.

Konuşan : Bali Biçer (yaş 80)

I - 4 Derleme Yeri : Hacıaslanlar Köyü – Edremit (Tahtacı Türkmeni)

Konu : Köy tarihi, Zeytincilik, Hasan Dede, Serbest konulu,
 Kurtuluş Savaşı hatırası, Türkmen adetleri.

Köy tarihi

1 hacı hasanıñ dā şeyi de hacı asannarımış yani. bu bizim köyüñ ilk burē
 2 şey_olması bu şeyden yol_ören köyü var, kadıköyüñ öbür_anda, araPlar
 3 dinen. orda iki kişi böyle şe_aPmışla, olay_olmuş. bunnarı köyden bi
 4 govalamışla. ret_ıtmişle, unna da gelmişle, şimdi bizim bu köyüñ altı
 5 ovasına buriya bi yerleşim yeri yaPmışla. bu köyüñ ilk ismini ondan alıyu
 6 bizim köyle. hacı hasannarımış_unna, sōna zaman geçiyu bu hacı asannarı
 7 ğabıl etmiyu bunu asannar tabi bires şeyli geliyu. onuñ_için hacı aslannar
 8 kıoymuşlar yani. sēyi kıoymuşla haciaslanlar. aPdiler var bunnarıñ sulāle ilK
 9 onna ğonuyu buriya. o mālleye sekis hāne filan geliyula, ondan sōna
 10 çanaKğaleden şurdan toPlana yüzyirm_āne üreme yapıldı. şimdi
 11 yüzyirm_āneden köyümüz böyyü. avıñya yüzünde bi köy_almış bunna
 12 satın, ısdambulluymuş bunna. şimdi de bu çevrede bi yerleşim yeri arıylar
 13 amma ne maKsaTla arıyla? aKşam gine buralardaydı bunna. bunnāñ maKsatı
 14 bellisis. köy dālmış ordan ik_üç hāne ğalmış, onna da köyüñ şeyini
 15 saTmışlar yani. mühürü alınmış köyüñ ğāri elinden. köy sıvatından çıkıyu
 16 mezirā gibi satılmış da onnar almış ısdambılıymış bunna. şimdi bu
 17 çevrelerde bu çevrelerde bi şeyler yazılıyumuş. buralarda bi yerleşim yeri
 18 araylarımış bilmiyum.
 19 yedi göbeKde gelmiş derle ortasyadan türKmenneri buriya. yani yedi

20 göbeKde. düşün yedi asırda buriya geldini söyleller. çıkış aynı yörüKlerle
 21 barabar. onun_ıçı hanı derler ki türKmenne yörün arasında bi sovan zarı
 22 var. gerçenden şimdi zar mar yoK da. bi yörünen bi yere gessen çolün çocün
 23 gāyaT böyle diyolog_olu yumşag_olu yanı. bi teK bi şeyden bi şey getiseñ
 24 çekimser_olu. baK yörünen şurda yanyana böyle yatarsın āyileceK.
 25 onun_ıçin yörünen çok yakınıK bis. aşşā yoKarı biñ yüz_ombeş yüzyirmi
 26 seneliK bu köyün. dā öncesinde tātacı, seyar göçer, şimdi var ya mezirā gibi.
 27 bu nerde iş bul? şimdi bayındırlar izmirler fark_idiyusañ, nası nerde
 28 türkiyenin dört bi yanda, iki hāne bilāder iki akraba aynı seyar göçerimiş. ne
 29 zaman fātih sultan mēmeT bizim bu aşireT bu toroslar yerinden yörüyü
 30 buriya tabi türKmenlerde tātacılıK var. şimdi o zaman bıçgıcılıK yok sāde
 31 el gücünnen keresdeciliK va. fātih sultan mēmeT bunnarı, bizim bu ege
 32 şeyine tāta bu ğaz dāndan tātacı olaraKdan getiriyu. burdan keresdeyi de
 33 yapuyar aKçaya mesele, moturnan gemiyen gidiyu o zaman ulaşım yoK
 34 bizim şeyimizde. kara yoluyla yani deniz yoluyla isdambılada gemi inşātına.
 35 mesele derler ki ğaradan gemi yörüTdü işde o devirlerde fātih sultan
 36 ğaradenizden halıca, halıç boğazına ğızaKlarla işde o devirlerde bizim
 37 toroslardan yāni dedemiziñ dedesi gelmişler bunna buralara. bu sebePle bu
 38 sāhile git şimdi çanaKğaleden çık böyle, nerde baK bi da_etē varısa ya
 39 yörüKdur ya türKmendur. onun_ıçin burlarda ğalmış ondan sōna mesgen
 40 olmuş. baK git çanaKğaleden_arı git böyle, baK öbür yanda yoKdur. ordan
 41 beri hāle bu tātacı biz tātacıyız. yāni baK böyle burdan git izmire ğadağ aynı
 42 şeyde devam ediyu, orf ve ādetlerimiz de aynı devam_ider.

Zeytincilik

43 şimdi şu durumda zeytine dayanıyu_ocam. yüzde doKsan zeytine dayanıyu.
 44 onu da işde şöyle böyle orman_işine. dā_önceden yüzde doKsan
 45 da_işlende tātacılıK odunculuK keresdeciliK yoK ovada bi şey yoKdu. bu
 46 gördün, çamcıla bu geldin_ara fundalıK meraydı. elliden sōna bi pa'lama
 47 yaPdı, bi recim değişdi_işde. ondan sōna bu gördün köyün etiraFın zeytini
 48 elliden sōna yetişdi. herkes bi ormandan bi yer_aşdı, devlet_ormanından.
 49 giTdı diKme_aldı, zeytin_acı delice_acı diKdi zeytin yaPdı, şimdi o

50 yaşantıynan şindiki gençliK devam_ıdiyu. bu sene çoG_eyi hocam. bu
 51 sene hiç baK ben ben seksen yaşındayım, dā aşşā yokarı yetmiş yaşını
 52 bilirim. satı bizim zamanımızda zeytin yōdu. biz buriya çanaKğaleden
 53 geldiK doküzyüz otuz dörTde. çanaKğale bayramışlıyız biz oluşumuz ana
 54 dōm yerimiz ora. zeytin nāmına yoKdu. şindiliK bu seneye ğadar
 55 zeytincilik çok bi baygın durumu varıdı. yani fiyat bakımından millet māzur
 56 durumundaydı. bu sene bi pa'lama yaPdı fiyat bakımından, çoK yani yüzde
 57 yüz üsdüne koydu. zeytinciliK millet bu sene bi genişleme yaPdı. diyer
 58 senelerde yani aldī şeyi karşılamuydu böyle. bu sene görseñ şindi para
 59 gelincez milleT ācına şeyini baKmaG_ıçin daha güzelleşdi. işalla bundan
 60 sōna dā eyi olacānı tahmin_ıdiyus. diyer senelerde baK, geçen sene üç bin
 61 liraydı aynı yā, bu sene altı biñ lira. yüzde yüz üsdüne ğodu. isdeK de var,
 62 para peşin. diyer sene geşdīimiz seneler görüyuduK biS. adam bi ton yā
 63 dökerse beşyüzünü aluydu, ötekisi ne oldū bellisiS. yani takşit takşit
 64 ödeniyudu. bu sene yani bu sene çoK_eyi, eyi yani eyi bi şeyler ōreniyuz.
 65 yüz liradan zeytin aldıK biz burda, devrediyuS. çīni bu baK, düşün kaçā
 66 māl_olcaK bu tüketiciye geçinceye ğadar. bu sene çoK güzel. şey buldu
 67 farK buldu çoK. adam elli çuval diyu, gidiyu atmış yetmiş çuval
 68 zeytin_alıyu yerden. o ğadā yani içinden çıKdı zeytin bu ğadar,
 69 görülmemiş bi pa'lama yaPdı her yönden. fiyat bakımından da zeytinde
 70 böyl_oldu. e_er ki bu her sene açılmaz bu. şindi varısa üç senede Fılan bi
 71 desdereci gönderisiñ, içiniñ nası elbese dēşdiri gibi. içiniñ böyle ğırını
 72 ğurusunu nasıl dalıñ biri ğurusunu bunnarı böyle bi temizlersiñ. ondan sōna
 73 güPresini atar, pullūnan da bi sürdüñ mü, ondan sōna ğāri ırāT. öyle hergün
 74 baK şey gibi, bāça gibi suyu biTmiş. su ācı de_ıl, bi kere bunu yaPdıñ mı,
 75 ēr çiFtiñ varısa kendiñ de sürdüñ mü, şindi çiF millet sırada ğuyruKda çiFçi
 76 bekliyu. kırKbeş elli ğayma çiFçi yōmiyesi. veriyu da millet bunu var da
 77 veriyu, olmasa veremes.

Hasan Dede

78 arnavı'lāñ güPresini almış bi zaman, baK çoK_oldu. gidiyus çuvala
 79 dolduruyuz ordan tireKdornan gidiyu. köye giriceK yerde onuñ

80 yoluñ üsdünde, paPrikanıñ şeyinde yoluñ üsdüne bi baKla ekmiş bu.
 81 amma bi ävleK böyle yoluñ üzerine. bi gün geldi bizim de pılplı dayı
 82 napırel dolduruyos. onun da böyle sırTlānda ārı var. güPreyi yardıK böyle,
 83 işciynen. o köyden geli. yatırdık, boğazı ğaldı. şöyle bi geldi biz çuval
 84 dolduruyus, hanı didi musdava dayı? didi. sizlere ömür yav didim giTdi_o.
 85 yaPma yav dedi, bā şindiciK bi yaPdı. bizim dayı da dirkene af_ideñ,
 86 domuz gibi çıKmasıñ, öyle hikāyeler oldu. vardım, ama o sene biñ teneke
 87 fasille yapıdını duydum ben bunuñ, dedeyiñ. baKdım böyle ba'laları
 88 çocuKlar, tāze ba'layı bütün çocuKla ezmiş yimiş. hasan_amıca be didim,
 89 ne o didi? bana. yav sen didim, hasan_aldemir didim asgeriyeden bi anos
 90 yapılyudu, seni aruylā didim. ne yaPcaKları mış? didi. asgeriye yeşil ba'la
 91 vercēmissiñ sen didim ben. şöyle bi düşündü yav fasilledur o didi, ba'la
 92 de_ildur didi. şindi uyanamadı sōna birisi uyardı bunu. gelividi pardōn
 93 pardōn. cennet mekān ossuñ, böyle bi şeyler geşdi adaminan bizim.
 94 şen_adamıdı şen. o zamannarda tāsıl, oğumuş_o. bilgisi o günnerde ço
 95 eyiydi onuñ yāni. bursada oğumuşumuş_o, yavızıdı. kemal urfada asgerliK
 96 yaPdı, giTdim ben_onuñ yanna, benim böyüG_ōlan orda cezā evine düşdü
 97 asgeri cezā evine. giTdīm zaman ille o da acamı şoforlar şeyindeydi. mardin
 98 yoluna giderlerdi, beKlerdim ben_onu. öteden geliyu tabi kōmvoy, giTdīm
 99 zaman ille görüdüm. hindi geldi mi ille buriya ūrācaK. ūramadan geçemes,
 100 geşdi mi sāten yandı. geçen görüvüdü mü ūlēn. kemal yavız ğonuşaKlıdur.

Serbest konulu

101 bizim şeyimiz tātacı türKmeniyiz biz türKmen. gine bi yanımız alevi emme,
 102 tātacı dime_ince bizim hiç bizim orf ve şeylēmiz tuTmaz onnāna. bizim
 103 şeyimiz didīm baK, çanaKğaleden dut bu izmire ğadar aynıdur. geri
 104 yerlēnde heryerde var. alevi çoK da, kürdünde de alevi dolu görüyoñ. şu
 105 cem_evleri boyna ğuruluyu. ama kuralar bizim ayrı. şu yörük köyü vardı,
 106 paşa dā vardır mesele memed_alañ yanda tuTmas. orası dā ğaba duru,
 107 bırası dā bi ayrı bi şeydur. bu yanna geç gine ayrıdur. yani şeyleri aynı. yani
 108 öz ve öz dilimiz ayırmıyu hocam. teK dil sōna tek başğa yok, türKce.
 109 onnarda bāzısı görüyusuñ çingence ğonuşur, lasça ğonuşur bizde yoK.

Kurtuluş Savaşı hatırası

110 bu bozgunda yonan bozgunda, çamcıyla hacı_ıasannar arası köyünden diyu,
 111 on_iki kişi var diyu. o şeyden aldı. bunnarda bilgiñ var mı? birinden
 112 var_ıocam didim ben de. çamcıda bi altı gulaç isminde bi şeyler varımış. o
 113 çamcı köyüne hiç o, yanı türk yanı ordu şey türkiye cumuriyeti dāldıKdan
 114 fes_ıolduKdan sōna, çalı kaçıcılar çevirmiş tabi köyleri. nerde maTdiyat
 115 var? gidiyu daçcılarda filancalarda para va, unnarı şe yapıyu. u adam o köye
 116 bi tane şey soKmamış. elinde bi gıra, köyüñ bi taravına çıkarımış tāk. iki sāt
 117 sōna öbür yakaya geçermiş. yani de nöbet dutarımış adam hiçbi tāne adam
 118 soKmamış. onu yazdı giTdi işde. bunnar on_iki kişi olcaK didi yāni
 119 şeylerde yazılıymış onnañ tabi. arçivlerde varımış. onnarı bilmiyum, didim.
 120 çamcıda sāde bu adamı biliyum bu şeyi soKmamış köylere. gelirimış
 121 mesele burdan bi kişi annaşırmış, kimde burda dünyalıK var? kendi
 122 arKadan durrumuş. içinden yav içinden yaparlāmış. o adam soKmamış bu
 123 köye hiç çete. kötülū daşıcāña eyilī daşı yav. biraK bunu giT. eyiliKle gez
 124 gezekene. neye daşıyuñ o kötülūK biliyuñ da kötülūK_ıoldūnu. kötü oldūnu
 125 biliyuñ, biraK da bunu gissin yerine eyiliK. o ha_ıf hafif gez böyle. o
 126 kalbiñ beyniñ düzgün dursuñ. kötülūG_ıolusa seni böyle beyniyiñ içinde
 127 yatsañ yatāñda da_ıi başga şeylere sevk_ıider, huzursuz ider. amma öbür
 128 eyiliK_ıolusa.

Türkmen adetleri

129 dōdū anda kırK, üç günnüG_ıoldu mu, bütün genç gelinneri mesele beşik
 130 ğaldırmaya, onuñ beşini. yani usūlen beşik yaparlar. onu sancaK yanı bi
 131 nevi salıncaK, beşini ğaldırılar. kırK gün oldu mu, onuñ bi ğırK ğırKlama
 132 yaparlar_ıonu. yirmi gün oldu mu ğoluñ birini şeyden çıkarılar. yirmi gün
 133 beziñ içinden yirmi günde ğoluñ birini çıkarıla çocūñ, hareket_ıiçin. biri
 134 kırK güne ğadar burda, kırkıncı. mesele banyosunu yaPdırıla gine aynı
 135 annesi onu bālarlar. kırK gün didi mi çocū tabi dāvet olur, bi yemeK ikram
 136 iderler onnara. herkes hediye getiri çocā, çocuk elbeseyi filan. o zaman ğāri
 137 o şey çıkar_ıondan. o sömeniñ içinden çıkar o şeyden. ondan sōna devam
 138 eder_ıo. alt_ıaylığ_ıoldu mu bi kına yaparlar eline altı aylıK, gitmes, buçuK

139 ğınası diyular una buçuĸ. yani yarım yaş, buçuĸ yani yarım oluyu şindi.
 140 undan sōna devam ediyu ğāri. yoĸarı böyüdüKce devam_ ediyu. ondan sōna
 141 çocūñ bi şeyi olmuyu. ama yaşında mesele iki yaşına girdise yaş günü
 142 yaparlar, pasda yaparlar. yaş günü yoĸdu şindiki nesile döndü o. ondan
 143 sōna bülöv çāna girince ğadar mesele hiç bişey yoĸdu. olan çocūyusa ıĸrar
 144 varıdı bunda bi, ıĸrar olaraĸ da. çocūñ böyle kendi şeyine acıĸ duygusuna
 145 bālı. oĸul çāna girme şeyindeydi, ama şindi altı_aylıĸ da yapıyu. dōru
 146 deyil bu. çocuĸ önündeki dede ve ırahberin̄ yapıdı bi nasātlar var, çocā aynı
 147 bizim elbe dedin̄ gibi. ğov ğovlamācaĸsın̄, din̄ dinlemēceĸsın̄ böyyün_önü
 148 kesmēceĸsın̄ dede. yani bunu ırahber dedeye teslim_ıTdī anda, dede bunu
 149 çocū önüne diz_olaraĸ çöKdürü, çocā nasāt veri böyle. o da ĸabıl_ıder,
 150 dedenin̄_elini öper. yānı ıĸrarı bu oluyu. yānı dedenin̄ bütün ğabıl ediyu, bu
 151 sözüme diyu haĸ verdin̄ mi diyu çocā, verdim. öP bakiyim elimi diyu. yani
 152 kendi aralānda ıĸrarları böyle oluyu çocuĸların̄. ondan sōna bülöv çāna
 153 giriye evlenme çā geliye. işde ahlāĸ olmasa saten bi şey olmuyu ĸu. dede
 154 mesele dede içerde oturuyu, ordan gelikene. dede hū, ğatar uzadıyum diyu.
 155 dovası da meselā. ırahber getiriyu dedeye, o çocuĸ kendi kendine gitmiyu.
 156 onun̄ önünde bi delil var mesele bi götürücü var. el_ele el haĸa diyu arşa
 157 çıkınca ğadar teslim, diyu, dedeye teslim_ıdiyu. dede de buna dovasını yānı
 158 nasāTda bulunuyu. nası bi hoca bi talebesine ders verir, o da dersini veriyu
 159 ĸabıl idiliyu çıkılıyu. o orda bi loĸma yaparlar ona, bi tavıĸ mesele keserle,
 160 bi de pilav yaparlar, ıĸrar için. ordaĸı comātın̄ önüne ĸorlar, bi de
 161 ĸomposdu veriler, geriye dālır. bunca çocuĸ da kendine bi bilgi sāyibi
 162 olmuş oluyu. nası oĸula başlar bi çocuk şeyinde oĸula başlamış_oluyu.
 163 amma şindikilēnde boş_ocam, şindi tutmuyular. dedelerimizin̄
 164 bilgisizlinden bir, baĸ o zamannar, var manāĸıP varımış, manāĸıP derler
 165 ama ĸurandan tesbirli manāĸıP. bunu oĸuyuP da böyle toplumda. dede
 166 dedin̄ senin̄ bir öreTmendır ,tālīP dedin̄ bir örencidir. o öğretmen o tālibine
 167 düzgün bi ders verise o örenci yetişgin_olur. şindi bayram oluyu kimse bi
 168 yere gelmiyu. dūn_oluyu gelmiyu. e bi mürvet oluyu çocūñ gelmiyu. bugün
 169 ben görüyum, baĸıyum burda oturuyum. o āyile evin̄ hanımı bayram gelmiş

170 mesele bütün teleşe kendinden geçiyu, sofraya yapıyu mesele topluma
 171 götürecek. adam burda daşın oyunun başından kaçıp da sofrasına gitmiyu.
 172 yav bayram olmuş sâ hizmet yapılyu, sen masıraf yapmışın bunu. buncâ
 173 bayram di_e bi hazırlın var. yav git de toPlumunan o yemē yediKden sōna
 174 bi bayramlaşma var, bi barışma var, yapmayular bunu. bundan dâldı aşiret.
 175 gönül isdiyu K1, şimdi sizin gibi böyle bi tāsilli adam oluP gideceK, dedeliK
 176 hakkını alacak. ama bu da neylen olur? bilgiylen olu, tek olmas. bugün seni
 177 oraya gönderdiK mi bizim seni orda desdeKlememiz gerekir. iş gine
 178 maTdiyata dayanır. senin buncâ orda bi üç sene beş sene bi ders bilgiye
 179 sâyiP olcağsın. ondan sōna geldiñ zaman toPluma açacaKsın şeyi, mıķ. nası
 180 bi öretim üyesi bi talebesine derse girdi mi nası olur? dersini verir. ondan
 181 sōna dâlr, gider çamcıya öbürsü gün. bu da bizim perşembe aşamı,
 182 cum_āşamımız vardı bizim. perşembe gün_āşam nerdeyse herkes o zaman
 183 tabi bu ğadar ğalabalıK yōdu. şimdi mälle olaraKdan olması gerekir. çünkü
 184 bi eve sīmaz oldu milleT. sōna bizim bi kurallarımızda cezâ varıdı. esgiden
 185 mahkemeye kimse giTmezmiş, dedelerimiz gününde. mahkemeyi dede
 186 delilci, dede hâkim, delilci dediñ savcıdır hocam, yol da budur. ırakber olan
 187 da orda sennen biz münâkaşa_ıTdik. çārın baķām bunna derimiş gelirmiş.
 188 üseyin_ocaynan keçici bali böyle böyle. bi onu dinnermiş, comātın
 189 ortasında. herkes dinniyu, kimde hak varısa eksiKlik kimdeyse benideyse
 190 bana bir āça, āça devri varımış. āça yani gümüş devrinden. üç_āça yōT iki
 191 āça cezâ verirmiş. o dedenin şeyine hâkimin cezâsı, yani şeyde ğalırımış
 192 ocaKda. zamanla bunnar orda barışdırılarımış bunnarı. eş ğollarımış,
 193 birbirlêne niyez_ıderlemiş. bu baķımdan mahkememizi biz içimizde
 194 görürmüssük, şimdiciK yoK. işde yolumuzun şeyi bu. gelse de dâ bu şeyi
 195 ele alsa. usülen yolun şeyleri var onu selmanı var onun, dedesi var. aynı
 196 demiñki ıkrar didiK ya biS, aynı o da aynıyat. o ıkrarnan aşşâ yokarı. ondan
 197 dede aynı şeyi gine kesilir, ondan sōna dede üç sefer adetini yapar, dovasını
 198 yapar. onun yolun şeyi vardır, selmanı vardır. selmana verir elini öPdürür
 199 şeye, usduraynan adet_ıdini. esgiden tıraş_ıdiylâmış. şindiciK âdetini
 200 yapıyu yani. gine âdet yerini buluyu. aynı tıraş olunuyu. kafa esgiden

201 tamāmen ederlerdi, şindiciK ādet_ıdiyu, dova ediyu, yanı usdurayı sürüyü.
 202 kesmuyla ġāri şindi. sōna babası filan gidiyu. saten üç yaşında saten berbere
 203 gidiyu şindiciK. önceden gidemiyudu. bu ādet olmadan bu saşlar buraya
 204 ġadar uzardı. haTdā ben hatırlarım anam bana belik örerdi. buraya belik.
 205 tıraş oldū anda o saşları köKden tıraşlarlādı. tePsiniñ içinde şe_ıPdı mı
 206 şöyle parça parça tūler şeylerden. ġızlara yetişgin ġızlara birer şey, onna da
 207 ġırma belik yapardı unu, örerlerdi. o da o ġız da ona bi hediye veridi, o
 208 tabāñ içine hediye atardı. şindi git iki yaşındā çocū nirē gidiyuñ? çocū
 209 berbere götürüyüm. burda dēşiklik oldu çok. ama gine de sonunda yapıyuñ
 210 gine, ādetini yapıyuñ. yarından sōna şe_olcaK dūn. sūnnet_olacak şe
 211 olukana gine bu orf ve ādet yerine oluyu. dūn günü bile bunun adetini
 212 yapıyu, yapılmadan olmuyü. asgerden gelmēnce evlenme yoKmuş.
 213 ya ben orē gidemidi derdi. hanımı bizim başġa yere zorla. biz ġaribenik
 214 köyüñ eñ ġaribeni, eñ ġaribeni. yoKsul_ıadam dedi mi hall_ıocala giderdi.
 215 biz bayramışdan geldimizden. yoK ġaynatamıñ da eyiymiş durumu, buranıñ
 216 yerlisi. başġa yerden isdemişle bizim_ıanımı, hanım bizim varmam dimiş.
 217 ġaynana da bizim ırāme'lik isder isdemez verecēm seni dimiş. benim
 218 kafaaya diyu ġāri o şey yaptı diyu. uyku gelmiyu benim kafama diyu.

Konuşan : A) Gevher Altıntaş (yaşı 80)
 B) Abidin Aldemir (yaşı 80)
 I - 5 C) Sultan Çırak (yaşı 75)
Derleme Yeri : Mehmetalan Köyü- Edremit (Tahtacı Türkmeni)
Konu : Serbest konulu, Kış hazırlıkları, Evlenme adetleri,
 Tercüman koyunu, Nefesler, Türkmenlik, Tahtacılık,
 Ahiretlik.

Serbest konulu

1 A) ney_ıdelim? zeytincilik vā ġuzum ney_ıolur? zeytini topluyu ġötürüyü
 2 maKıneye çıkarTdırıyu. ben sāten ayaK saKaT da ben zeytine de gidemiyüm
 3 hanı ġaç senedur. benim bu ayaK ölüm ġenşlimde saKa'landı.

4 mezerlikden bizim ötede, hanı o çaķıl yapanna falan_öldü. çaķıl a daş
 5 çekiyuk. bem bi sıyPdım, bayır emme yer, sıyPdım benim ayaK çıKmış.
 6 çıkmış ayak_ayak üç sene yaTdım ölüm bilemedile burala. sōna balıkesirde
 7 düzeldim ben. emme çöküncez gine ayak duTmuyu. hanı n_āpalım
 8 şükür_ediyoK oturuyoK ölüm_aşşā. dönüyum canım dönüyum, hōyle
 9 yatıyım. işde çomānan yanıma alıyım, çomaKsız adım atamıyım tabi. ne
 10 yapıyu, anañgıl n_āpiyu? türKmen_olmuş ğafa sarmıyu, ha hindi
 11 huralardan assañ ğafa sarmıyu. nirden_olusa ossuñ. söz gelimi torun var
 12 ğızıñ, ikisi de subay. biri u teymen subaylāndan oldu, biri yedeK subay mı
 13 öyle ney_ise işde. uçaKlarda bazı geziyu. hiÇ_annamıyım ben. hindi eyi,
 14 hindi sözgelimi baK ğótürüyüñ sıKdırıyuñ.

Serbest konulu

15 şeyle var ney dālarda a_aç biçerimiş, bizim günümüzüñ gençlīmi
 16 söylüyüm. a_aç biçeceK de ğaçaKcılıK yapacaK da, e'meK bulacādı.
 17 emme hindi öyle mi, hindi herşey serbes, herşey serbes. o işlē gideceK
 18 dādan çam keseceK_ölüm, onu da yonacaK_ölüm, onu da bıKcıynan
 19 biçeceK de satacaK da e'meK çıkaracādı o günde. hindi hiç dāya yön. hindi
 20 ğaçaKcı denen yoK sāten. ğaçaKcılıdı eveli ölüm. hindi nirde ğaçaKcılıK?
 21 tātaları bıKcılar varıdı, böyle el bıKcılā şey vādı. biri üsdüne çıkardı biri
 22 altında, o ğünde öyleydi. hindi ırāt ğarılar çoK_ırāt hindi. eveli cafa vādı
 23 ölüm. ya ne biliyim ölüm ben? esgi adamla geşdi ğāri. o ğünne geşdi, o
 24 adamla da geşdi. ğocası seniñ dedeñ miydi o? babası saķallıydı onnā heP.
 25 esgiden etiyarla saķal ğoyviridi. öyle görülmüşümüş_ölüm, o sūnnet_o.
 26 saķal ğoyvirenne eveli keresdeciydi, dālarda yonardı biçerdi getiridi satardı
 27 dutulusa şaP gibi yanardı, ğoruculardan. ğıza çāriyım bi ğayve yaPsñ. hindi
 28 a_aç eKdiler heP, erīmiş incirimiş açıK ğalmadı. eveli açıdı bütün.
 29 ekin_ekerdiñ nadas_ekerdiñ çalışırdıñ. hindi diyum ya çoK_uzurlu
 30 iñsanna ölüm. eveli bu ğadā huzur yōdu. hayvannan harman dönerdiñ belki
 31 erdiñ gördüñ onu da. böyle ekini yığardıñ bi açā, yığardıñ bi harman yerine
 32 ondan sōna onu atardıñ şe yapardıñ, hayvanı da döven_oludu. döveni de
 33 ğoşardıñ hayvana dön de dön dön de dön, dön_ısıcaKda. emme hindi

34 geliyu bi hotas atıviriyu hadi gidiyu. hindi çok gölaylıK ölüm. eveli öyle
 35 dēlidi. çok zahmeTliydi. görmedim ölüm bi yeñi öyle ufacıdım bi ğı'lıK
 36 geldi, onu da ötüz deriK yörükle. ötüzlere giderlē ekin getirilēdi. başga
 37 görmedim. boludu ya, heP üç etek geyardi. hindi geyilmiyu. esgiler ben
 38 cafayı çok çekiliyudu. geyiniyuduñ emme cafa çok çekiyu. emme hindi bi
 39 hunu alıviriyu bi altını alıyu goca don işde tamam hindi gölaylıK çok.

Kış hazırlıkları

40 nāpalım yem yēceK bu ğünden u ğünde dahı boludu. üzümü de vādı
 41 armıdı da vādı. hepisi vādı. hindi dikerseñ işde var gine canım emme armıT
 42 murmuT yoK da, üzüm müzüm bizim burda yoK, siziñorda var. anañġiliñ
 43 filan bāsı vardır ya duruyudur bāñız dā. bulğur ğaynadırlar ölüm tārana
 44 yaparla yuğa yaparla mağarna. ğışazırlı onnā doldururla evlēne tārana
 45 mı? ğırmızı biberi alırıK domatayı da yetgin alırıK. kendiñde vāsa vardır
 46 yōsa alısıñ. süt alırıK yört alırıK. o şeyi ğırmızı biberinen domatayı yā
 47 ğuyarıK çencereye. ğaynadırığonu bi onu ğaynaTdıK mı, ondan sōna südü
 48 bişiriK. unu elerik una ğuyarıK. südümüş yāmış domata biber bunnānan bi
 49 de yördu da alıla ellēni soğarla soğarla yūrula. sabādar o mayalanır.
 50 mayalandı mı onu da dökerler ölüm, didiK didiK dökerle. ondan sōna ıscıK
 51 o tava geldi mi avğalayviriler işde olur bi tārana. ğurutması serivirisiñ ğa
 52 sāten ğurur u öyle serdiñ mi. bi de avğalarsıñ ondan sōna serersiñ bires
 53 ğuyarsıñ ğabına. yalıñıs şeyle çorumlu geldidi ovalarda aKçayda,
 54 bizim ova da aKçaya yakın. bir hafta yürdünü, bir hafta yurmuKlar
 55 yurmuKlar basarmış, emme eşgice düşüyü. bizimkilē öyle dēl. belki satın
 56 biliyudursuñ. yukayı da süt ğuyarla hamıra, yūrula. ondan sōna yazarla,
 57 saşda bişir. isder bişir isder ser hanı. ondan sōna da yaPdıñ mı al bıçā kes
 58 ğa i. ğıy ğıy kes işde. yemēni domata dōrarsañ dahı daKlı olu yemē.
 59 ondan suyunu ğaynadırsıñ, domatayı ğuyarsıñ yā ğuyarsıñ ıscıK u domatayı
 60 soldurusuñ. ondan sōna suyu ğuyarsıñ, su ğaynar ğuyarsıñ yukayı da. öyle
 61 hanı hindi dabacanna var ya isder onnara ğuy ölüm, isder çuvala ğuy, isder
 62 su su ğuy üsdüne. kimisi su ğuymassıñ yazlıK yemeye. bassı su ğuyduñ
 63 mu bi şiy olmaz u, senelerce duru. üsdüne su ğuyduñ mu duzunu aTdıñ

64 mı suyunu da ğuy, durur o ğa_i. pèK fazla diri de dēl normel bi duz_işde.
 65 salamırı da cızarıĸ ğūmlere ğuyarıĸ o şeylere dabacannara. u gider gider
 66 bazı bi süzeriK, o olduĸdan sōna duzunu atarıĸ onuñ. iliman_aldırık,
 67 iliman duzu atarıĸ, ilimanı da dōrarık ğuyarıĸ. yālı isderseñ o dabacana yā
 68 doldurusuñ. yā isdemesseñ iliman duzlu su ğuyarsıñ. o eşgili olur. öteki de
 69 gine yālı olur emme daĸl_olur salamır öyle hanı. iliman dōrarsıñ duzunnan
 70 duzunu ıscıĸ evel atarsıñ sāten. duzunu alır_u ğuyarsıñ işde. esgiden
 71 maĸine vardur. başġa bilmiyum ben, ben beni bileli maĸineydi. maĸine
 72 biliyuñ emir dayyıñ başġa bilmiyum. o ğızıkılā subay ōlanıkınıñ da ōlu
 73 esger, ğızı da işde ondört yaşında.

Evlenme adetleri

74 isdenir isdenmeyincez ğız_olur mu? nası isdersıñ? ōlan, eveli eveli ōlum
 75 ana baba kime verise ona varılırdı bizim ğünümüzde. hindi annaşırmış
 76 ğızınan ōlan ōlum hindi öyleymiş, annaşırmış beni isdeT diyu ğıs, ōlanıñ
 77 anası babası alıyu aĸrabasını gidıyu isdiyu o da verıyu bi nışan sōna da
 78 dü_ünü olıyu. allāñ emri allāñ emrini çöküyü tabi. seniñ de isdedilē mi?
 79 söz ğoyviriyula, bi şeycik daĸıviriyula ondan sōna ğa_i nışan yapıyulā. ni
 80 şartı_olacaĸ nışanıñ? onu kendi elinde ōlum_o, halıñ vāsa yaP, halıñ yōsa
 81 daĸ bi şey bi yūsük daĸ tamam. ney_olacaĸ başġa. ğoca nışan_olusa
 82 yemeK var. unda var. ğoca nışan da nası_olu? allāñ emrini çöker_işde o
 83 çöKdü ya evelden ondan sōna şey_yapar altın yapar, işde bi ğat urba yapar.
 84 işde sazınnan samānnan yaparlar_ölüm, oynarlar. nedirdīni bilmiyum ben
 85 ben bileli kepez var_işde. kepez, hindi n_āpılı biliyuñ mu? şu dūnüñ girē
 86 günüse ĸapalı bazar günüse cümē günden toplanıla ğız_evine bi kepez
 87 düzerle, u gece ğızıñ evinde yatar kepeS. ertes_i_ün de dūñ ğurulıyu tabi.
 88 onu da alıyula o kepezi āşam_üsdü zamba zamba ğız_evine eletiyular
 89 ōlan_evinden. ertes_i_ünde girē ĸapalı bazar ğün āşam_üsdü o kepezi
 90 geydiriyular geline. ordan gine gelin_alıcılar varıyu kepezi geydiriyular,
 91 hōP ōlanıñ_evine geliyu kepezinen. öyle gördüm_ölüm. ğalıñ mı nası olu?
 92 ğalıñ iki ğumaş bi altın altın ya ğümüş çērēñ vāsa yōsa altın ney_işe ğuyañ.
 93 işde davat_edeñ milleti ğalıñı gidıyumuş. varılar orıya da gine oyunmuş

94 sazınnanımış o ğalıñı orıya, o ğalıñı götümediñ mi ğalıñ_aşını ye_emiyuñ.
 95 ğalıñ_aşını ye_emiyuñ, ille u ğalıñ gideceK. bilmiyum siziñ aldıKlãñız nası
 96 bilmiyum. ille o sādıç_ölā oluyu işde. sādıç_ölā da, ne ben de
 97 aqlım_ermiyu ölüm_ona işde. sādıç_ölānda gelin alındıKdan sōna kesiyu
 98 bi ölaK mı keseceK ğuzu mu keseceK. bi davat ediyu yediriyu başğa yok.
 99 güvē başı oluyu. güvē başı olduKdan sōna sādıç_ölā yeniyu. girmiş dursuñ
 100 güvē başına Fılan. ura faķiridi çalışğan_ölduKlāndan ora burayı basdı. ora
 101 ireli dē mi? benim bilişim eyiyidi. nası_olacaK? adam otuz_iki sene doldu
 102 öleli. hanım ğaşda?

Serbest konulu

103 B) vaKdiyle vaKdiyle aldım revāyete göre deyim, bu ayvalıK yanmış, dey
 104 mi? yanınca, e tātacılıK yok bıçgıcılıK yok, o zaman bunnar ayrılmış
 105 böyle. bu ğaz dā etēne atılmış. herkes yapıyu ğayıklan ğarşıya geçiyu.
 106 keresdeyi biçiliyu biçiliyu atılıyu ğayā ğarşıya geçiyu ayvalā. ayvalī
 107 toPlayınca ğāri bu öreme yaPdı. tātacı tātacı görüyü gidiyu ğāri. tātacı
 108 türKmeni olduK. onuñ o zamanıñ şeyi bunnar. o zamanıñ eseri bunnar gine
 109 emma. şimdi yalan söylemeyelim, işde bunnar bilir. ben hiç ellemedim
 110 odun dā_i kesmiye giTmedim ben. çifciydim erāzim var aşşāda, burda
 111 geçiniyudum. şimdi emeKlililik çıKdı görüyusuñ. esgiden okuyannar emeKli
 112 oluyudu, şimdi işleyenner de emeKli. çalışıyu emeklisini alıyu. bis
 113 kendimizde emeKli alamadıK. yaşım seksen emme emeKlim yok. tātacı
 114 samahları vallā benim bilişim ğır'lardan beri geliyu diyum ben. bis aldıK
 115 böyle_aldıK böyle gidiyuz yāni. yersiz bi şey de_il evlādım.

Tercüman koyunu

116 şimdi tercimen ğoyunu, musa arafaTda ğoyun güderken dört ğurt geldi
 117 derğahına durdu. ğurt donundalar yāni. yā musa sürüden bize bi ğurban ver
 118 dedi. ğurban isdiyula.
 119 aman ğur'lar canım ğur'lar,
 120 siz deli misiñiz, yoñsa ulu musuñuz?
 121 bu gütdüm ğoyun benim amāneT
 122 amānete olur mu hiç cināyet, diyu.

123 musa sen giT de ğoyunu biz güderiK,
 124 güderiK güderiK de haKğa şükür_ideriK,
 125 içinden kısmetimizi alır gideriK,
 126 muhammeT mustafanın haKğ_ için, diyu.
 127 musa der ki bu böyle olmas,
 128 siziñ dediñiz gibi ğoyuna amānet olmas,
 129 ben gidersem sis sürüyü yersiñis,
 130 zındanda yatan zeynel abidiniñ haKğ_ için, diyu.
 131 musa annaşamayınca, ğur'lar dördü dört yerde, onnar dörT gişi öteki bi gişi.
 132 ğur'lar dördü dörT yerden sürüye daldılar,
 133 işlerinden mor ğoyunu aldılar,
 134 dağ başına yeşil bir ğuPbe ğurdular,
 135 ğoyunuñ ğarnını yardılar da ğuzusunu aldılar,
 136 ğoyunu gine geri sürüye saldılar, diyu. zāyat yoK yāni.
 137 güzel şah_ atayım nurdandır ğoyunuñ bināsı,
 138 aliniñ zülfiġarına beñziyu ğoçuñ buynuzu,
 139 cenneTdeki yayılan ğuzunuñ anası,
 140 cenneTdeki yayılan ğuzuyu,
 141 şah_ısmayla enen ğoça beñzeTdim, diyu.
 142 yāni onnar, o şekilde bizim şindi serbes. gidiyu getiriyu bi emme öyle
 143 yoKmuş yāni. ğoyun geliyu, gece getiriyular kapadıviriyu. meselā şeye
 144 dama kapadıyu. o günüñ behrinde dedeniñ birisi demiş, ben demiş ğāri şey
 145 yimicem. ben kendim ğazancam, kendi ekmēmi yıcem demiş dede.
 146 ne_ abıcaK tabi herkes şaha gidiyu ya, o gün ekmek yeme_ennē. diyu,
 147 herkes tabi adam bi dışarı çıkarķana bi ğāve bişirisiñ. bi loKma yaparsıñ
 148 evelā. yaPmış çıkıyu, herkes şey veriyu o günüñ behrinde diKġat_et, niyez
 149 yolluyu şaha. dolduruyu dede cebe, buluyu. aramaynan meKge bulunu.
 150 buluyu geliyu. gelince tabi bunuñ tabi şeyleri var ama bis uzaTmıcāz. bu
 151 fakiri yorma böyle. bu_arada, bu arada bi tāne de bunnāñ_ içinde, gövceli
 152 dedesi var, gövceli gövceli tālibi varımış, gövceli fesatmış. gövceli, dedeyi
 153 götürüyüm derimiş, ben_ oluyum hökümdar. öyle mi? yandaķı ğamber de

154 demiş ki, o da var üçü bunnar. birini bıçaKlıycaK gövceli dedeyi. yolda bi
 155 uykuya yatıyula. gövceli ğafayı ğaldırı ğaldırı bağarımış_ona, niyetleniyu
 156 amma olmuyu. eñ nāyet hemen yavaşca ğalkıyu, ğamber yavaşca ğalkıyu
 157 oraya bi kütüK yatırıveriyu, dedeniñ_öldü yere. dedeniñ üsdünden aPdaslī
 158 alıyu, u kütüñ_üsdüne atıyu. bu sefer ne_apsiñ? emme ötekisi ğalKmış, iki
 159 üş dene hançar_atmış ona, kütē. ama şey kütüK belli deyil emme şeyde
 160 aPdaslıKda nışannar var ya. bi müTdet gidiyular, yav nerde bizim şey?
 161 diyu, dede gine. gövceli, boş ver onu diyu, geride ğaldı o diyula. baK diyu
 162 aPdaslā görüyu, seni bıça'ladı bu diyu, ben_onu bırakıvedim diyu. neyse
 163 geliyu burıya gene toPluyu bütün millet ne_abıyu, toPlanıyu_eve. o esnāda
 164 dede bi ğuzu ğuymuş çaKmāniñ_çine. hoş geldiñ dedem, hoş geldiñ gidiyu.
 165 dutuyu burdan, orda üş dene şey_almış, niyaz_almış şah. biz_ossaK dā
 166 var mı deriK emme deyil. üş dene şey_alıyu gerisini geri çıkılıyu. götür
 167 bunu diyu, tālibiñe ver. bunun hañğı üçünü verdiK. şimdi kime verdiñ
 168 bunu? diyu. nassiñıs, eyi misiñis, has mıñ herkes? dapınıyu tabi. vallā
 169 daPınıyuñuz emme demiş dede, tāliP şey demiş şah demiş, sizden tālibiñ
 170 evde bize demiş bi şey vereceñ, can vereceñ. şah_ için ğurban kim_olacaK?
 171 demiş. herkes şahı seviyu ya, kim_olacaK? diyu. o da hiç kimse yoK.
 172 ğağan bem bi ğan_alıyım derimiş gider, ben bi ğan alıyım derimiş gider.
 173 içerde kimse ğalmamış. şimdi ğalmış orda o şeynen üç gişi ğalmış orda.
 174 yatırmış ğazana, vermiş ğurbancıya bıçā tekneniñ_üsdünde ayarlamış.
 175 acaba hañğısı? içeri giren yoK, ğan_almaya giden içeri girmiyu. hindi de
 176 öyle ya. içeri girmiyu acaba aliyi mi kesdi, acaba veliyi mi kesdi? kılıltı
 177 duyuluyu da, ne öldü bilinmiyu. ğaldırmışlā bi ba'mışlā, dede demişle,
 178 filancayı kesmiş ğuzu kesmiş. öyle mi? öyle. iñsan kesmemiş ki. ğapıyı
 179 açmış, dedem_olu hū, ben de şaha ğurbanım derimiş. gel bağām demiş o
 180 da, yāni ğızma yoK ki. dedem_olu hū, ben de şaha ğurbanım. gine içeri
 181 aynı dolmuş. o ğuzu, o ğuzu tercimen ğuzusu işde bacı, gece gelir, gece
 182 kesili. ama şimdi günüz gidiyu öyle olmuyu mu?
 183 yāni bizde zayıflıK var ğāri. gitmemis eyi, yāni türKmen durumu eyi.
 184 bozgunnuK var, yoK mu bacı? bozuldu yāni. şıP dēreceñ bu düzelmez

185 ğa_ı, bunu ğafana ğoy. siz geziñ, gezerseñis siz mükāfātıñızı alısıñıs.
 186 öteKine ne düşer? hiç, buna ne düşer? hiç. amma siz bi emeK_ediñuñus, siz
 187 bi emēñizi alısıñız bundan. o adamlar daha bi başġa. var_orda muraT çavış
 188 varıdı, del_āsan dede varıdı, ormacı_āsan varıdı. onnarıñ çıñgılānda var,
 189 diyer yerleri hiç arama. diyer yerlēden, burdan bi şey_alamassıñ. ne diyu?

Nefesler

190 özünü birliKden ayırsa bir tāliP,
 191 eli bir gerçe_e ermez billāyi.
 192 hor bakarsa şu evliyāññ yoluna,
 193 haķıñ divāñnı göremez o billāyi, diyu.
 194 elinnen ğomadıñı alısa,
 195 yalan söyleyip haķa ası olusa,
 196 iki kesik yüzü ġara olu o billāyi, diyu. yeminne söylüyü baK.
 197 aşıKlar cöverinden almassa,
 198 eyiliP ġalbini de silmesse,
 199 ğov ġaybetinden fāni olursa,
 200 imansız ġuransız olur_o billāyi, diyu.
 201 ġüzel şah_ıatayım çekerim haķıñ odunnu,
 202 erenner bilir mü'miniñ bandını,
 203 o er de ğoyuverise isdedi gibi avradını,
 204 yedibaşlı hıñzır_olur billāyi, diyu.
 205 bilmiyum nefesler söylüyü, biz inancımız bu. var mı başġa gidecēmiz yer?
 206 allahıñ bi şeyi onnar yav. onnar suç mu yaPdı da öldürdüler yav? suç mu
 207 yaPdı onna, ne sucu yapacaK? pos ġavġası yaPdıla. ben diyu onu diyu
 208 üriyamda gördüm. allahıñ emri ne deyim şindi ben sâ. iki ġardaşıñ arasını
 209 bulamıyūñ şindi.
 210 islam beş vaKdini ġılar,
 211 onuñ ġalbi nurunan dolar,
 212 muhammeT musTafadan şefātını umar,
 213 öylen namazına durdüm zaman.
 214 ol ki islām serke serk gezer,

- 215 beş vaḲdiñ kelāmını hayırına yazar,
 216 cennetiñ nūrunda kendisi gezer,
 217 ikinci namazına durdüm zaman.
 218 göKyüzünde gezerdi hüreyye,
 219 hū dediKce yakın eylerdi yırağı,
 220 yetmiş iki yerde yanardı pirim_ alimiñ çırağı,
 221 akşam namazına durdüm zaman.
 222 güzel şah_ atayım silinsiñ dümenden pas,
 223 on_ iki yaTsıda bir de ihlās,
 224 onu da allah kısmet ederse,
 225 yatdīm zaman derim.

Nefesler

- 226 ğızılbaş dersiñ amma
 227 bahçedeki güllerin bile ğıPgırmızı.
 228 bizden dinden imandan haber isderseñ,
 229 seniñ o vücūduñdaki ğan bile ğırmızı.
 230 aḲlı fikri olan haramı yer mi,
 231 ğovuñ ğaybetiñ hiç yeri var mı,
 232 ğulāñ sa_ır da gözüñ kör mü,
 233 semādaki duran güneş bile ğırmızı,diyu.
 234 mü'min olan mü'minner arş_ aliye çekilir,
 235 münkür münafıklar cehenneme atılır,
 236 ay ali, gün muhammeT okunur,
 237 geceyi nurlayan ay bile ğırmızı.
 238 āşıkların dilinde olur mu hiç yalan,
 239 tāriḳatı sever hakikatı bilen,
 240 cenneti ālādan hediye gelen,
 241 elmaynan nar bile ğırmızı.
 242 devriş_ alim haḲğı gördü düşünde,
 243 hille vardır o münafıkların işinde,
 244 muhammet aliniñ azı dışinde,

245 bal göyüp durduran nur bile gırmızı. hepsi bizden emme bis kimlîmizi
246 gaybetmissik.

Türkmenlik

247 C) esas türK ben, biz emme bilene, bilmēne davıl zurna demiş, bilene sivri
248 sineK sas. öyle ölüm esgi türKmenniKle yoK ğa_i. esgi silāh_ossa
249 bizim_işimis. cum_āşamı vādı davamız cum_āşamında görüldü. o
250 comāT o comāta adam yollardı. ülüşcü olularsa hayırlı öyle verilidi, hindi
251 öyle mi? herif çāriyu evine iki kişi filanca hayırlı almış deniliyu o ğadar de
252 mi? var mı hiçbi haklıyı bi haksızı ayıran var mı? iki küsü barışdıran var
253 mı? yoK. hep geç balaban geç balaban gaybediP giderle işde. emme
254 kendiñe baķacañ. ne diyu biliyuñ mu? bi şiy diyu yapabilecēseñ eşñinen
255 dosduñunan yāni sürebilecēseñ yolu. süremesseñ eviñdeki eşñinen, eşñinen
256 de süremesseñ ğalbiñinen. hindi ğa_i ğalbiñinen süreceñ kimse seniñ
257 diliñden annamıyu biTdi. amma allah da dinden imandan kırandan
258 on_ikimam yolundan ayırmasñ. biz buna turabısaK_ölüm bundan
259 ayırmasñ. bi cum_āşamına gidiyuñ, evele bi dedeniñ_eline bi su döküyu
260 haķıñ nuru. ona bi hayırlı veriyu. sōna bi yatan oturan oluyuñ topraKda
261 nasıl olduk? toprā turaP_oluyuñ. bi hayırlı veriyu bi de nîmetimize
262 yîcēmize hayırlı veriyu, soñ sufraya. fenā bi şey dehil allahıñ ismi ğaç kere
263 añılıyu emme yapabilene aşğ_ossuñ. emme medeT elden gitdi yetiş_alim
264 yol_elden gitdi diyu. yedi ğat yeriñ_altına gitdik biz ğa_i. bizi kimse
265 çıkaramaS ğa_i, kimse çıkaramas. çıkārim diyen meydana çıKsñ. esgi
266 türKmenniK_ossa, hindi öykenmeci işde. esgiden özünü vermeyiK iñsan
267 şeye filan erkene filan ğaķamazdı. şindi āşamdan müsēP oluyu sabāna
268 erkene ğaķıyu. erkeniñ ne demeK oldūnu biliyuñ mu sen? erken bilenñ
269 belini bükē, bilmēne de işde böyle. ālanacaķ şeyler var o erkennerde o
270 on_ikimam nefeslerinde ālanacaK konular var. hañğımızñ gözünden bi
271 damla yaş aķıyu? on_ik_imamlāñ yasını çekiyuK oruş dutuyuK, hañğımız
272 bi kerenciK ālıyuK, unnarıñ şeyit oluşlāmızı aKlımıza getiriP de. yō yoK bi
273 şiy_işde. alem_aç duruyu sen de duruyuñ. e bilemem ğa_i işde varısa
274 yapıyuñ, olmayan da hiş de diñlemiyula ölüm ğa_i. ata dede sözlēni hiş

275 dñleyen yoK. ıııK ğonuşduñ mu ne hocalñ ğalı ne şeylñ ğalı. eñ_eyisi mi.
 276 işde dedim ya demin ğalbñinen ğa_i bu evde ben yalnızım, duvarla bilir
 277 avadizi başğa kimse bilmes, öyle dē mi? n_āpacañ? sandediylula ki bizi,
 278 türKmen aşiretini hazıratı aliye dapıyu sandediylu. hazıratı_ali şey evet ali
 279 emme muhammeT peygamberimis. canı olan kişi hem muhammeti
 280 peygamber. ne diyuñ, ya allah ya muhammeT ya ali, ali üçüncünü söylüyüñ.
 281 hiç aliyi söylüyüñ mu muhammeTden_evel? söylemiyuñ amma gel gelelim
 282 annaT bunu işde, geri dehil. herkes kafasına ğöre deyiP geçiyu. hazıratı_ali
 283 hemi emmisi hemi ğaynatası hemi müsēbi muhammet_efendimis onuñ ya.
 284 cum_āşamlāññ ülüşü. biz_önnardan ğördümüzü yaPmaya ğayrat_ediyluK
 285 emme ğarşılıK yoK. sen bi kere veriyuñ iki kere veriyuñ sā getimiylu. hunuñ
 286 başınıñ zoru ney? deyi sen de çekiyuñ ayāñı, böyle ğayboluyu bildiKlēmiz.
 287 böyle ğonuşuyuK benimkisi şey dēl, bilgi dēl bu işde ğonuşmaca.

Tahtacılık

288 nası? gidersiñ dāya. oraya bi ğulübeciK yaparsıñ basdırmacıK orda yataKlı
 289 ğalısiñ. ilāzım_olan_ācı yapar gelisiñ burıya, yatı derler_una, yatıynan
 290 giTdi derler āç biçmeye. bişdim ya, hacı dedeynen yatıya bilen giTdik biz
 291 iki ğardaş. tez dersiñ ğorlar, iki çatal yaparlar ortasına bi usdun ğorla.
 292 üsdüne de ācı ğorsuñ adam üsdüne çıkar. ğarı altına hıs hısdan hıs hısdan,
 293 böyle biçilir_āç. beliKlēñ ğa_i çarpı çarpıviri, biri de ona ğöre çivi vuru.
 294 çiviye ğöre o da alır kiminiñ edividi mi, onuñ ğollānı ğocası ğaldıramaz
 295 ğa_i, döşe duru_önnar. ğarı edi_edivirise bıKcıyı varı varıviri adama.
 296 adam da kaçıviri sen de edivirisiñ. çabıK biçili tabi yorulmassıñ. ğarınıñ
 297 ğollā öldürüyü adamı derle. ğollā pek_ahır derle kimisini. a_āç ben de
 298 bişdim ya maķas biçerdiK. adam da ısığarça yapardı heP_u dut derelēnde.
 299 ısığarçanıñ da ipi peK çoK_ölu. maķasıñ bi ortasından yarıvediñ mi
 300 tamam_ölu. āç biçmeK mi bizler. hindi ğosuñla teli hindi başlayım ben
 301 biçirim. ipi ğaralarsıñ ipi, çırparsıñ sen bi ucundan ben bi ucundan ğaldırı
 302 da tıP dedirivirisiñ, onu öyle ğalem gibi cızılıviri. cızğı kafa cızğısı bunna.
 303 ipi ğıvradırsıñ o ipi de kömürü döversıñ kömürde bi avķalarsıñ ğara_ölur.
 304 bi sen dutarsıñ bi başından bi başından da ğarıñ dutar. terāzilersiñ sen de

305 ğarı da bi çırpır, ora ğaPğara cızgı olur. ğalem_ışde düşünebiliyũ mu?
 306 doĝal ğalem. u zaman u ğaraya ğöre biçersĩn ğa_ı. ondan bu yanna da
 307 ğaçırsañ yamıK_olu bu yanna da ğaçırsañ yamıK_olu. bıKcıcılıK öyledur.
 308 kömürü yıĝarlar böyle. böyle yıĝarlar yıĝarlar meşe_odunnānı. böyle bi
 309 deliK ğorla, deliKden bi ataş verile toprāñ_altında yanar_o. ğaPğara
 310 kömür_olu o odunna, meşe_odunnā. odunuñu ocāñı toPlarsĩn, ğobāñı
 311 toPlarsĩn, tāranañı yaparsĩn bulĝuruñu ğaynadırsĩn, maĝarnañı kesersĩn

Kış hazırlıkları

312 k̇onserve yaparsĩn, ğuruTmalıK yaparsĩn salça yapasĩn, ileçer yaparsĩn eviñ
 313 tıKlım tıKlım dolu_olur. kıriz neymiş bize deyvidimidi bi keren siPikerle
 314 ğonuşdurdu beni. ẏiceK beni zeñginne ğa_ı başımızı kesdireceñ diyıla.
 315 yalan mı canım türKmene kıriz dēmiyu. eviniñ_ıçini yiyu, tükedemessĩn.
 316 onnā hazır hazırlıK hindi bu ayla hazır_ayı ölüm. günner_uzadı, çoKlar
 317 azaldı azlar tükendi. tertiPli iñsan sıkıntı çekmez bu ayda. tertiPsiz iñsan da
 318 maskara olu baya. ya öyle bi sele odunnan āşam ediyusañ hindi iki sele
 319 isder günner uzadı ya.
 320 südü ğo içine domatizi sovanı biberi ğaynadırsĩn, deliKliden geçirisiñ. onu
 321 da dökersĩn, yā dökersĩn duz_atarsĩn onu yōrusuñ āşamdan, k̇apadırsĩn. biz
 322 daKlı tārana yapıyuK, onna eşgi tārana yapıyu günnerce. sabāna ğabarır_o,
 323 dokerik kıvāmına geldi mi. hindi mal mülK alan yoK, para yoK hindi.
 324 esgiden ğı'lıdı herkes tārana bulĝur yiyudu fasille yiyudu. bi ev dört teneKe
 325 filen fasille alıyudu ölüm. amma hindi nasılıdı biliyũ mu? hepimiz baK biz

326 Serbest konulu

327 beş ğardaş benim ğocamgil, beşimize yeteceK mal ğomuş_adam dē mi?
 328 hindi ben iki deneye onuñ ğodū ğadā ğoyamācam. ğoyabilcem mi? k̇afañ
 329 denK geleceK de esgi_üsüle gideceñ para babası olusuñ. işe ğiTdi mi otuz
 330 million alıyu sabır, para bu günnüK. hindi eviñden idara olmuysañ esgiñi
 yamayviseñ n_olcaK? emme gündeliKlēni aldı mı filana gitcem diyu heriF.

331 Evlenme adetleri

332 yalıñız esgiden āmin dūñü oludu. benim dūñüm bilen_āmin oldu. davıl

333 yōdu para yōdu. işde geliniñ ğoluna bi gişi girerdi, kepezi geydiri götürüdü.
 334 olannā da öseveli çarırđ önünde. ālem aKlına geleni söyler ösevelide. alıyuñ
 335 dē mi? çayırılānıs çayır_ossuñ,
 336 bayırlāñız bayır_ossuñ
 337 biz de geliyuK āşam_ayır_ossuñ.
 338 öyle derle dē mi? heP_öyle derle. ta_eve vardıñ mı, varıkana öyle derle.
 339 becermiyuK ğa_i işde biTdi. dūn sāPlā oynar, sādıç_anası sādıç_babası
 340 oynar. adışlıK çoG_önemli bi şey. müsā_iP de_il, yanına sādıç diñelir
 341 güvēniñ yanna. ahreTde de diñelir dünyada da derle dē mi? sādıcını yavıs
 say derle.

342 **Ahiretlik**

343 dünyada da oraya ğadar ölümüñ de barabar dirimiñ de barabar.
 344 are'liñ yapsa sen de çekeceñ ben de çekecem. are'liñ hurda duruğan sen
 345 burda bi iş göremessiñ. are'liK demeK ikisi bir demeK. hayıra demiş,
 346 mevlam_onu köKden devire. ya hiç sormadan alacāmıssıñ
 347 müsēbiyiñ_evinden ilāzım. öteden beri geliyü, ne biliyim ben nerden
 348 geliydünü? öteden beri geliyü işde baK peygamber_emi güvəsi hemi are'li
 349 hemi emmisi ya hemi emmisi. demeK onnardan beri var dē mi? herkes
 350 benim_evde ğal benim_evde ğal diyu ona emme u da diyu Kı devam
 351 kimiñ_evine ıharsa benim_ev urası diyu. müsāiP demeK ğardaş demeK,
 352 sayacaK seveceñ_ölüm, ğafası saran. hindi baK bizim meydana geçiyuK ya,
 353 ne ğada sevdin ğardaşıninan da o meydana geçemessiñ ama müsābıninan
 354 geçiyuñ. onuñ_için herkesden ileri oluyu müsāP. derildī zaman onnan
 355 derileceñ ve ahreTde ve dünyāda. biriyn günā oldu mu dördüñ de diñeliyu
 356 u dōşeKde. endirmedile mi dardan sen yaPdın künā emme ben de diñeliyum
 357 sabır da diñeliyu. müsābıK ya. kendi bi adet yapamıyu, bi meydan
 göremiyuñ o olmānca.

- Konuşan** : A) Selver Yaşar (yaş 78)
 B) Bahar Yaşar (yaş 48)
 I -6 C) Dudu Kalmaz (yaş 87)
 D) Zübeyde Mutlu (yaş 54)
Derleme Yeri : Tahtacı – Burhaniye (Tahtacı Türkmeni)
Konu : Serbest konulu, Masal.

Serbest konulu

1 A) ineKleri bi yanna bızāları bi yanna sürerlēdi. āřam_oldu mu dönerlēdi
 2 bızālāna. bızālā da bi yanna. çoK güzel geçerdı esgiden. gençle bütün
 3 ēlenceli geçiridi biribirlēnnen. emme böyle televizen yōdu. ēlence yōdu da
 4 biribirlēninen ēlence oludu, yōdu şu hōyle bi ēlence yeri.
 5 baK buna biz gelesiye tūne hile getime demiř. bi meKdiP yazıyu. üç_olu
 6 oluyu ğızıñ biriniñ_adı neydim ben? ortası dahı n_olacam. bi dā oluyu
 7 sōnaķı ōlaniñ da dahı n_olacam ben? görgüsünü ğonuşuyu. ğızı öldü
 8 biliyila. o ğızıñ_evine müsevir oluyula. sen de ataşa iķ_odun geti sözüm
 9 mesele. dāhı n_olacam ben bi tas su geti. iş buyuruyu onnara.

Masal

10 B) añķaralāda gezdireceñ. anañ da güzel masallā biliyu annatsıñ.
 11 ğısacıG_emme. sultan süleymaniñ ğarısı hasda_olmuş, baña demiş ğuş
 12 tūnden yataķ yapacañ demiř. tamam demiř o da. bütün ğuřlarıñ dilinden
 13 annıyumuş tabi. ğuşları çāriyu ōñce bi gücüK ğuş geliyu. soyun diyu ona,
 14 tūnü dōküviriyu ğuř. du baķām diyu ōteki ğuřlā da gelmeye duruyu.
 15 hepimiS toPlanalım ondan sōna. hepsi toPlaşıyu bayğuş gelmiyu. bayğuş
 16 be'leyviriylā be'leyviriylā bayğuş gelmiyu, eñ soñunda geliyu. şindi
 17 gelince bayğuş diyu dur baķām bi soru var saña diyu, bilebiliseñ
 18 şe_apacañ, soyunacañ. bu dünyāda erkeK mi çoK, ğarı mı çoK? diyu.
 19 sultan süleyman da da şey erkeK çoK diyu. bayğuş da diyu ğarı çoK. ikisi
 20 bunnā iddāya giriyu. sen diyu erkeK misiñ? diyu sultan süleymana. bi ğarı
 21 sözüne baKdıñ bütün ğuşları tūsüz bıraKdıñ, cıPlaK bıraķacañ. sultan
 22 süleyman salıveriyu ğuřlā. bu o soyunan ğuřuñ_adı da yarasül ğuşu. şey o
 23 hıdırellez_aylarında ōterimiř, haķ haķ benim hakım n_oldu deye. ona

24 yakma yakıyular sōna.

Serbest konulu

25 C) oynanırdı emme eylence bilmezdiK eylence. tāta biçerdiK_eP tāta. tāta
 26 biçerdiK bıKcı çok bişdik bis. dālara giderdiK damğa vuruludu, dālarda ha
 27 bakām güssüm gücāmdıydı. hemen sekizeni geşdiK biz gāri doḡuzana dōru
 28 vardıK, epey ya. ḡoc_ebeñ götürüdü bizi suya da gider bu genşliK derdi,
 29 gelir bi ḡocalıK derdi, evliyeymiş. ḡoc_ebeñis bār_ebe derlēdi. bilmiyum
 30 ben bār_ebe ebeñizidi siziñ dedeñiziñ ḡarısıydı. bal dodādı çok, āzındā
 31 gāvişi saña veridi, o ḡadar bal dodādı, çok bal dodādı. ḡaymām yavırım
 32 guzum işde hiç böyle dilinden bal_aḡardı ırāma'lıñ.
 33 hindi bizim ōlannāñ evleri vılan var, öte_anı var gine. orlā_ekinidi de
 34 orlara heP_orā giderdiK. balamıt toPlardıK gündelinen. ḡarısı öldü ya
 35 siziñ_ordan der_obasından bi ḡarısı, cüce derlēdi cüc_āsan, o toPladırdı
 36 çok. şahan da gücüceg_emme derdi gövden_uçan ḡuşu ḡapar derdi
 37 ırāma'lıK. onuñ hanımı burda öldü, sōna beker geşdi dünyadan ḡāri. bizim
 38 baba bilmeK bis hiç. babamız ḡalmış yemende, emmimiz ḡalmış, dörd_ōlu
 39 vāmış dedemiñ bi emmiciK çıKmışımıñ. bodur_aliniñ bu çaḡal diyuK ya
 40 hindi, ona o evleri onnāñıdı. içgüvēline girmiş. baba bilmeK yedi çocūnan
 41 ḡalmış_anam. yedi çocūnan ḡalmış aylā götürüdü bizi aylıK verilēdi.
 42 götürüdü de hōkümeT de o hindi ḡaraç var ya ḡaracıñ oldu yerdeydi
 43 hōkümeT. aylıḡ_almaya giderdiG_orıya şeye. anacıK bizi götürüdü
 44 çocuKları hep götürüdü. birer yālıḡ_alıdı bize başımıza. mali_emmiciK
 45 ḡalmış, hasan_emmiciK ḡalmış, babam ḡalmış yemende. märebe
 46 çoḡ_olmuş. çanaK_galede ḡalmamış da yemende ḡalmış. anamız bizi işde
 47 geçindiri geçinmes. oduna yollamışımıñ. yedi ḡardaşıK. bi tek ben ḡaldım.
 48 hepisi geşdi ben ḡaldım. çanta anamızın_evlēnde çanta duruyu_indi. elbese
 49 olaraK, urba_olaraK da işde göyneK aḡ göyneK dēre göyneK geyerdiK.
 50 hindi atdıK_onnarı ḡa_i. başlı muşluyduK baK başları da aTdıK, dēreleri
 51 de aTdıK. yalınız burayı bozma bura bozulmadı mı ḡorKma, bura
 52 bozulmācaḡ. ne_ararsañ içinden_ara ḡa_i. türKmenniK mi ḡaldı. dālarda
 53 çamları devirilēdi göm göm yaḡarlādı iki dene üş dene böyle. onnarı

54 celeKnen çekerlêdi. ortasından yarardığ_onu bığcıynan tel ğurardıĴ böyle.
 55 ondan sōna yardıñ mı bi de böyle yasdısına yarardıĴ, dört dene olurdu. onu
 56 ğāri yoğarı dede ğaldırıldı. bıĴcıñ yavız_oldu mu hiç ğorĴmaydı. bıĴcı
 57 işlemedi mi ğavğanıñ ulusu bi yerde. ğavğa çoĴ_oludu. bıĴcı işleyvidi mi
 58 emme hemen_ācı düzleyviridi, on dörT dene tavan çıkarıldı. ne geşdiK ne
 59 geşdiK. maĴda vurulādı dālarda. hayvannāmız ğatır vādı ellēmizde, ğatır.
 60 beygir ğatır neyse. onu ordan ğayı sarardıĴ. ovalarda çatardıñ ğa_ı.
 61 damğalı o damğalı oldu mu ğorĴma ğa_ı. üç yaz giTdim u ğozā,
 62 yaTmadım çam dibi ğalmamışdur benim. bıĴcıynan bulduĴ birez_ışde.
 63 sōna zanāt, ğızlar_erişdi zānāt basdı beni. o izmirli ğız_erişdi, o biçerdi.
 64 üsdünden de öreTdimidi onu. öteki erişmedi güccüK ğıs medine.üç ğızım
 65 mar. olan da vādı bunun güccü bi olan_öldü_o. dede olan_ıçü evlendim dedi ya.
 66 geşdi o. ğır'ladık üç_aylıĴ_öldü_o. dede olan_ıçü evlendim dedi ya.
 67 memmünüm çoĴ memmünüm, avışladıĴlā sar_altın_ossuñ. biri birine
 68 yavız baĴıyulā hePsi. e bunun başı ğalabalıcaĴ_emme ğalabalıĴ da ossa
 69 ğıyından bacadan yiyuĴ. bizim yēcēmiz şu ğadar e'meK ğızım. ğuşlābayırlı
 70 da yavız baĴıyulā izmirli de yavız baĴdı. yalıñız dede çoĴ mundarıdı. öyle
 71 mundarıdı öyle mundarıdı hemen alır başına endiridi. dedeniñ ne dayaĴlānı
 72 yediK. onnar ney yerse biz de onu yiyuĴ. onnar_aç dursa biz de aç
 73 duracıĴ, onnar doĴ dursa biz de doĴ duracıĴ. bis balamı'cılıĴ yaPdıĴ,
 74 kömürcülüK yaPdıĴ, kömürcülüK de çoĴ yaPdıĴ birkeç sene. kömürü
 75 huraya diKmelĩ ğıyında bā var ya orada yaPdıĴ, o camalıñ yerinde
 76 yaPdıĴ. hu ermeni yerinde benim baña düşen tarlada orda yaPdıĴ.
 77 çoban_ısmayıl yeri deyvirlēdi daban tarla vādı. indaşıñ_ōnde yaPdık.
 78 yaPmadımız ğalmadı. kömürü basdırılādı böyle çevirilēdi bi ğovuĴ ğorlādı
 79 böyle bi taravından. o ğovuĴdan ördüle mi bi yavız ev gimi örerlēdi. o
 80 ğovuĴdan bi ataş içine de toPraĴ doldurulādı. buñala buñala yanardı
 81 o_kömür. sōna çöKdü mü öyle çöküviri o odunnar. çöKdü mü dādırlādı.
 82 ğāri su alacañ_elĩne geziP duracañ, su döküP duracañ. herbirisi ğucaĴ
 83 ğaldırmazıdı kömürleriñ, ayvalā götürülēdi. ğışın kemre götürüdü bi de
 84 ğısırā vādı onuñ. ğısırā iki çuval sarardı, arabaniñ_ardına yederdi, deñiz

85 kenerine pelitköy_ altılāna kemre götürüdü getiridi. bütün kemreleri alırdı
 86 o. bu biliyuñ bu emmiñiz öldü ya ğaymaG_eciñiziñ, o da çok çalışıyudu.
 87 babasına beñziyudu_u. meciT musdava derlēdi öyle deyvirlēdi lābı.
 88 babasına beñzemiş. dede de çalışganıdı dede. benim otudüm yerden
 89 bir_aviç topraK_ ğapacam ben derdi. benim yanıma derdi haylazlar
 90 gelmesiñ derdi, çalışgannar gessiñ derdi. haylazdan_az_ etmezdi hiç.
 91 çalışan gessiñ benim yanıma derdi. bilmessiñ dedeyi bili misin, biliyuñ mu?
 92 geñden bakşıñlādı baña, benim yuvamıñ_ içinde duruyumuş Ku. gelsiñlē
 93 baKşıñlādı o zaman bā. emme dā kendi kendimize bakıyuK_ emme
 94 allah_ acılānı gösdermesiñ. öñlēne assıñ_ allah, ardılāna ğalmayım öñlēne
 95 gidiyim. ğoca dedeñ vādı bi, iñgiliz dede derlēdi ona. şaPġa onuñ ayannında
 96 çıKmışımış. biz dā yeñi gelin oldümüz zaman. çarīnan olmācaK derdi,
 97 şaPġaları böyle geri geyerlēdi. onuñ ayannıK_ yaPdı o ēpey. iñgiliz dede
 98 diyulādı işde ne biliyim neden diyulādı bilmiyum. lābı mı öyleydi yoñsa
 99 şeyi mi. uzun boylu bi şeyidi. püsġüllü fes geymedi, sarīnan gezerlēdi,
 100 sarīnan gezerlēdi. püsġüllü fes ben peK bilmiyum. varımış püsġüllü fes
 101 çoG_ emme geymezlēdi, pek köylēde yōdu o. hī beygir_ arabası, öküz
 102 ğullanılırdı eveli. öküs öküşülüK bis yaPdık gine. sōna beygire çevirdiK
 103 direKdora çıKdı iş ġari. hindi odunnā ğıyık götürüyulā. hurañıs harman
 104 yeriydi siziñ. emmilēñiz vāmış siziñ_ evlē böyle sıP sıraydı böyle de
 105 kiremi’liydi. ğoca ambarlar vādı orlāda siziñ evlēñ öñlēnde. o girividiñ mi
 106 sānda böyle. ğara dayı vāmış, ğoc_ ali vāmış. emmilēñiz dahı esgilē
 107 söyleyim. unnā heP beker geçmiş. ğara dayı derlēdi peK bilmiyum
 108 ben_ emme hanı öyle derlēdi. ġari esgerde de ğaldı mı bilmiyum o ğadar.
 109 n_ ābıyım_ orda vaKıT geçirdiK_ işde. dörder_ ay dörder_ ay duruyuduK
 110 emme gezemēcem ġari. bi hal’ yapsıñlā burda duracam. arabalā dutuyu
 111 yol_ uzaK. dörd_ ay orda duruyum, dörd_ ay izmirde dörd_ ay burda işde.
 112 dede_ öleli geçiyuK. iñsanı eyi has iñsanı bires zeñgin_ olduKlāndan
 113 benniK getiriyula. birbiriñ var mı diyu benim ğız_ orda ğapıñı açar diyu.
 114 gelim gidim_ ev yavız_ olu, gelim gidim_ ev. hiç alāke de yoK. varsa
 115 biribiriñ geliyu. ben diyum demeK zeñgin_ olduKlāndan acıK benniK

116 getiri yula. izmirde ġāri balkunnāda vaqıT geçiriyuK. heP ġışa geldim ben
 117 de izmire, sobanıñ başında çoK durdum. balkunda da duramıyum ġāri.
 118 bazar_öñüne yayılıyu yoğardan bağıyuK_öyle hemen acıK bakmadan
 119 ġaçıyuK. canıñ sıkılıyu emme e merdivannardan en çık. uraya bi yere
 120 gideceK tağsiynen, çetiniñ_evine bi gün yemē davet_eTdi bizi. onuñ_evi
 121 ayrı birez uzacıK. uzaK sayılmaz gine emme hu damlar ġadar_işde, u köy
 122 damlā ġadar. bura bura aç da dursam bura koğuyu burnuma, bura başğa.
 123 çamcıya geldig_işde çamcıda durduK bir_avta. u bayramıñ dördü gün
 124 geldi beni aldı. bi araba dutuvidi dāmaT çamcıdan. bindiG_arabaya çuvalı
 125 da aTdim çamaşırlā vādı. geldiK bunnan ġaraca endirdi bizi giTdi.

Serbest konulu

126 C) çocuK ġırkı işde helva alırla ölüm yemek veririK bi de köye, öyl_olur.
 127 saÇ o olmuyı ġāli ġaKdı o adet. saç mı böyüdeceK ġāli. sünet_olur işde
 128 mevli'li yaparıK bis sünedini. bösüKdün mü öseyin dedeñi? eciñi
 129 göremeyince de bösüKmüşdursuñ doğandı dē mi? ne dedi ġāli sâ bi
 130 gün_öseyin? sen ni ġadar yavız mısın? dedi sâ. seniñ gibi de sâfiyeyi
 131 göreydi o öseyin çoK severdi sâfiyeyi eciñ. hindi ben_örendim eleKdiriK
 132 süpürgesini ġullanmasını. öreTdi beni ġāli müsâfir_odasını. sen dedim ben
 133 süpürüviriyim dedim_ona. ösüzümüş ġır bıyıK dedeñ emme öseyin. emme
 134 eciñ de çoK akıllı bi kadın çıKdı. kafalıymış_o aritmetikde birinci
 135 geliyumuş heP_öseyin. hasancım hasancım derdi, diyula baña derdi, dē
 136 mi? hacı nevres bey var derdi, atatürke hocalıK yaPmış_adamıñ önde ben
 137 dirsek çürütmüş iñsanım derdi eciñe. çocuKlar diyu derdi hacı nevres beyi,
 138 iki dene olan ġardaş, arkadaşısı dersānede bunnā çalışmamışla derslēne tātaya
 139 ġaldırmış. işde bis çalışmadıK. babañız neyci siziñ? dedi derdi. kunduracı
 140 demişle, annadır mıydı onu saña, annaTmadı mı onu sâ ġışın? kunduracı
 141 dedi derdi. ē siz nē çalışmadıñız derslēñize? demiş hacı nevres bey bunnara.
 142 siziñ çocuKlar demiş bunnara ne derler biliyuñ mu? derdi. deñis kenarlānda
 143 karoğodiller_olur demiş, çocuKlara hacı nevres bey, böyle demiş şey_oldu
 144 mu demiş, ormana girer demiş, ġumuñ şeyine, çocuKla gibi ālar demiş.
 145 neden? demiş. av gelsiñ de yāni çocuK sesi duyuyum çocuK sesi gibi

146 ünneyim de gelir bi mahluK hemen yēcēni söylerdi. bunnara demiş
 147 karoKodil timsah ama demiş karoKodil bunna demiş talebe iki dene çocā,
 148 dersine çalışmadī_çin. yazıK yazıK demiş sizi okudan demiş, babaya
 149 demiş. iki dene çocū olanı birer tokaT eñselēne. hindi hacı nevres bey
 150 tenefüse çıKmışla bunnā, onu da çok söylerdi, gelivimiş iki tāne yāver asger
 151 mi asger mi asger derdi. yalıñız atatürkūñ hocam deyişini falan dedeñ
 152 duymuş. ödeyememiş dedeñ şeyini kōllecīñ şeyini ne diyulā ona, taksiTlēni
 153 ödeyememiş iflas_edivimiş emirali dedeñ de, ödeyemeyince geri almışla
 154 okuldan dedeñi. geri almışlar_emme uyanıK bayā mal mülK_edinmiş
 155 öseyin baksēne. hindi musa bey yerini çok annadırdı, biliyuñ mu? onu da
 156 annadır mıydı? musa beyden. ğaragöz_ölunuñ ābisiymiş. kapıyı vurdum
 157 derdi hemen tık tık tık bi kadın çı'mış. bey nirde? dedim derdi. alaña giTdi
 158 demiş. evi de sīr_öñündeymiş ediremiTde bi semt vāmış sīr_öñü deye.
 159 alaña giTdi demiş. sōna ğāli nirde oldūnu şey yaPmış buluşmuş musa
 160 beynen.dört biñ liraya almışımış.

2. II. Ağız Grubu (Çepni) Metinleri:

Konuşan : Naim Işık (yaş 67)

II-1 Derleme Yeri : Armutlu Köyü – Kepsut (Çepni)

Konu : Kaybolan gelenekler, Serbest konulu, Ölüm adetleri,
Bayramlar, Düğünler.

Kaybolan gelenekler

1 bi şeyler öğreniyim ben, geçmişimizden geleceğimizden diye. çok güzel
2 hoşuma gitti bu senin bu şey. ben isdim de böyle bi televizyon mu abiri
3 gesse de. şimdi devlet millet işinden vazgeçti artık da, bu bizim ananevi
4 geleneklerim. mesele böyle bu insanlarımız yazıyorlari yani. sen bak
5 bugün benim evladimsin da. benim, yav annam da il. şimdi üzülyüm
6 bazı şeylere üseyim. yani üzüldün ney amica? de sen. ama benim elimden
7 gelir bi şey yok. ben bi okumuş bi insan de ilim. mesele bi kimseye bi
8 annam gücüm de yok da. şimdi bizim mesele benim ebem, anam, ailem
9 biz üçetek geyyoduk. bizim geyimlerim, ayakları büzmalı donlarımız
10 vardı. böyle yanbaşı şeyli şamalı deller, gömleklere vardır gadınları.
11 efendim önünde peşkir didik bis. önlük bamız vardı böyle arkası boncuklı
12 felen. benim aklımın erdi, benim ailem gelin oluğan. benim hanımım
13 rāmetli. benim hanımım yok. üçetek entereynen, şeynen gelin oldu, allı
14 gumaş. entere derdik biz ona. bunnarın hiçbir de gayboldu. şimdi bizim
15 mesele burda gençleri bi şep, bi dün ossun, bi geleceğin, izlēcın. yani
16 şaşırısin. bu adamlar acaba nerden geldi, şeyleri ne? ne benim anamın
17 geydi var, ne ebemin geydi var, ne de ailemin geydi. modern mantolar,
18 fisdannar efendime söylim şeyler, şalvarlar, çeşit şeyler. yani bütün bizim
19 esgi gelmişlerimiz, geçmişlerimiz, geleneklerimiz, göreneklerimiz öldü.
20 şimdi bu geçmişinden mesele ders almayandan geleceğinden bi şey
21 beklenmez diller. şimdi bunu aklarılmıyuz bizim gençler. ben kendi yaşadım
22 yaşantıyı, benim çocukum vā. bi çocukum vā. iki ölüm vā. birisi assubay birisi
23 de yanımda işde duran. zatan başga ölüm da yok. annamıyım ben.
24 ben annam zaman gülüyü. yani kendi yaşantımdan doğup büyüdüm bu
25 yanda getirdim şeyi çocuğuma götüremiyüm. oh di, bazı bennen. dalga geçi,

26 geçeciñ onnarı sen, boş ver, dī. o māzide ğaldı dī. ben dīm ki, benim kırK
 27 yılım çadırda geşdi. gene öyle bu. haTdā bugün ben göKcerenden geldim.
 28 şurda göKceren köyü , onnar ğalaba bizden. benim eñ küçük ğızım orda
 29 evli. şindi orda şey_ıapı_um gi, böyle. hani bi veyseliñ, şeyiñ iñsannarıñ bi
 30 deyişleri var ya. aşıK veyseliñ işde, dünya ğüzellendi, iñsannarıñ edebi
 31 ğüzelleşdi, dadı ğalmadı,iñsannarın edebi udu ğalmadı. şindi onuñ çoK
 32 şeyleri vardır, söylemeKle bitmes. kitabını okuduysañ belki bilirsñ. hanı,
 33 saz belli deyil, söz belli deyil, gelin belli deyil ğız belli deyil gibilernen.
 34 çoğ_āşıK veyseliñ böyle şeyleri yazılıcaK şeyler va. her şey teknik_ıoldu.
 35 ben dedim gi bugün göKcerende orda. e yav didim, benim kırK yılım
 36 didim, çadır_ıaltında geşdi. gene_de öyle yani, bunnar yalan deyil. benim
 37 gerçeK ğonuşduKlarım. o çadırıñ altında yāTdīm zaman böyle, ğıl çadır
 38 deriz ya, kıldan, ebelerimiñ doKumasından. annemiñ benim doKuması.
 39 benim kırK yılım gerçeK de bu. hayatım yāni. şu dā, yılınnı dā deller
 40 bizim. çoK böyük bi dādır. yāni, tā bunnarıñ köyüñ ğarşısına ğadar
 41 gider_ıucu. boşluk, köy yok içinde_ııç. kırK yılım geşdi. böyle yaTdīm
 42 zamān, yāmır yādī zaman, o çadırıñ deliKleri ğapanasıya ğadar yüzüme
 43 yāmır yāyodu. e o uyĥunuñ tadını ben şindi ğaryolada yatıyım. o ğıl çulu
 44 mıl çulu bıraĥ, halınıñ üsdünde oturuyum, o dadı bulamıyım. mesele bēnim
 45 anam o zaman yemeK yapıyudu, gelişi ğüzel şe_ıPıyu. şindi moderin
 46 yemeK yapılyu, o anamıñ yaPdī yemēñ dadını bulamıyım. keşge dīm, bu
 47 günner şey_ıossa da, yāni biz böyle moderin yaşıyacāmıza şindi, öyle
 48 kılesiK yaşarız. o benim_ıçin dā lezzeTliydi. yāni bugünneri taşıyamıyuz
 49 yāni. bu da ne_ıoluyu? bizim o bēnim hanım bile bēn evde yoKdım, rāmetli
 50 satmış burda. bu ev, şu işde ğördüñ virāne benim. urdan şe_ıPdım da,
 51 elektirik döşetmiş éve, ben yoKdım elektiriK de yeni geldi, buraya. bēlinde
 52 mecīTleri vardı. böyle öñlük bā diyuk bis. onnarıñ üsdüne böyükleri vardı.
 53 böyüklerini altına, üsdüne de güçcük, onnarıñ ufaKları vardı. böyle
 54 dikiliyudu. öñlük bā. hussi böyle antıka şeyine toPlamacı gelmiş.
 55 mecīTlerini, çeyreKlerini, efendime söylüm, o bel bālarını saTmış. onnarı
 56 biz göbeK boncū derdiK böyle. şeyli oluydu, arKasında böyle şey gibi toĥaç

57 gibi çamaşır tokaçacı gibi. e bunnarın hepisini işde biz ğaybeTdik. daha neleri
 58 ğaybedec̣iz ama biz görürüz görmeyis çok şeylerimizi ğaybeTdik yāni. yāni
 59 benden sormaG_istediñ vāsa, ne öğrenmek istediñ bi şey vāsa, şindi tāsıl
 60 ayrı bi şeydir, tecribe ayrı bi şeydir. yaşıntı bi ayrı bi şeydir. benim, oğula
 61 giTmedim ben. ama bugün herşeyden de haberim var allā şükür ama bu,
 62 tecribe yaşıntılarımıñ şeyinden. yoksa bildimden ya_uT da tārihten
 63 tabi_aTdan sen bana bi şey sorarsan bunnara cevaP verecek gücüm yok.

Serbest konulu

64 ben asgere gidiP geldiKden sōra yapıldı bizim bura yol. gerçi bu çevre
 65 ilk_eveli bizim köydür yāni. en tāsili yüKsek, eñ mēmuru fazla oluP, bugün
 66 uyanıK derseñ burayı gösderiler. herşeyde öncüsü bizim köydür_ama, o
 67 zaman da öyle. bizim buraya aTmış iñgilabından sōra yapıldı okul. aTmış
 68 iñgilabında. ben esas otuzyedi dōmluyum da, birez nuFusda güccüK vādı.
 69 ben ellidoğuzda asger_öldüm. aTmışda da iñkilap_öldü. iñsannarı işde,
 70 şey_olması ama biz yaşadıklarıımızdan yāni bu bilgilerimiz varsa, amca
 71 sen nerden örendiñ? bēn sivil hayātım, sana ne diyim, añkadan duT, aydın
 72 sökeye ğadar, bunnarı ben işciliG_āleminde heP böyle fakirlik yüzünden.
 73 işde böyle, bēnim babam peK de öyle aham şaham da yetimliKden
 74 böyümüş şeyden. tabi soñra ünnü sülūman_āsı oldu bu memleketiñ de, o
 75 bizim sāyemizde oldu. öñcesinden şey_olmuş. biz bunnarı didiniP
 76 adam_olma hiyetinde, benim_ābim vardı rāmeTli oldu. onnan ikimiz de
 77 birez önde gelen çocuKlar, çoK çileler çeKdik. aydın nerde, añkara nerde?
 78 o asgerlik şeyim, o anteP şey taravı ayrı, adana taravı ayrı benim. sivilliK
 79 hayātımda, ben burdan duT, bu egeyi ğarış ğarış. çalışıP bi şeyler yapıyım.
 80 e tabi beş_altı ğardaşdıK, ayrıldıK. çocuklarımız va. evlendiK derkene şey
 81 şey_üsdüne Kitdi yāni hep. heP böyle işimiz meşaKğaT_üsdüne. ne bilim
 82 geldiK, gidiyus. yapacaK hiç bi şeyimiz de yok. allaha da biñ şükür ediyuz
 83 biñ kere. şimdi buranıñ ekōnomisinden soracağ_olusañ çocūm, buranıñ
 84 ekōnomısı hayvana dayalıdır. her zaman_için yanı. dā gelişmiş
 85 memlekeTden, bēnim anavatanım adana. haTda benim dedelerim, şeylerim,
 86 dedemiñ babası, şeyler, tapılı şey yeri de var, bu adana ceyhanda, alamadıK

87 biS. babam rāmetlik felaṇ ūraşdı, fağaT devletleşmiş çoK zaman_olmuş.
 88 ordan bırakmışla, gelmişle. tā dedemiñ babasınıñ üsdüne, göK
 89 süleymen_üsdüne. bu bizim esgi şeyleri, akrabalarıñ işde iki_üç gişiniñ
 90 üsdüne yer çıKdı. fağaT, ne yazıK zaman geçmiş. bunu sōradan geri bizim
 91 şeyler ūraşdı. amıcalar babamlar falan emme devleTleşmiş, alamadıK.
 92 anavatanımız orası. yāni, o memlekeTden sürgün geliP, gelişleri de
 93 hayvancılınan, devecilinen bu memlekete. e buraya gelmişler aynı, burda da
 94 öyle. bizim hayatımız, sana nè dēdim ben? bēnim hayatım kırK yılım
 95 çadır_altında geçdi yav. hep ekmeKciliK. buranın toprā bu. en guveTli
 96 toprā, şura var. e burda da on kişi çıKmas, toprā olan. sōra bizde peK
 97 mīrascılığ_olmadından, bizim arāzilerimiz böyüKdür, bölünmes. bizde
 98 miras yok. bizde ben ayrıldım zaman, mesele babam bana ne verdise
 99 gönünden geçen odur. bizde böyüKler yanar. şimdi başga bi mesele, sünni
 100 şeyinde de küçükler yanar. bizde böyüG_olannar yanıyu. hā böyüg_önde
 101 gelir haşlanır. ben saña ne diyum? ben mesele şimdi hayaTda sā_olan, dā
 102 benim üş tāne benim, küçük ğardeşim var, bi de ğız ğardeşim var, beş
 103 tāneyiz sā_olan. ābim vardı, rāmetliG_oldu, öldü. en çok çile çeken biziz
 104 yāni. ābim rāmetliynen, bizden sōnağınnar bize nisbeten. bizim ğatımız
 105 dokuz ğat. ben ombir yaşında çobannā başladım ben. ombir yaşında
 106 çocuKdan n_olur? bi tas su verdiremiyum şimdi benim ombir yaşında
 107 torunnar var da. vallā verdiremiyum. zomur zomur öti, baña bi tas su ver
 108 didim mi. ben ombir yaşında elli lira, bir senelīne, düşünebiliyu musuñ? kaç
 109 paraya gelir aylıK ki? dört liraya mı gelir, dört buçuK lira? on_iki beşe
 110 bölerseñ dört lira dört buçuK liraya gelir. öyle kırK sekiz lira yapar, on_iki
 111 ayda dörder liradan, dörT buçuK liraya da gelmiyu. yirmbeş ğuruşa mı geli,
 112 dört lira yirmbeş ğuruşa mı geli, ne oluyu? bilmem, gelmes. yani, bir yıl bi
 113 adamı böyle. hem nāsıl? adamıñ öküzünü dara efendim, ondan sōra al
 114 sopayı şeyi. hadi ondan sōra, kışın. al sopayı hadi nere gidiñ? ğoyun
 115 güTmeye. nere gidiñ? ineK güTmeye. bēnim hayatım, yanı bu. ombir
 116 yaşında başlamışım. habıra habıra ūraş hayatla. ama çok şükür,
 117 alnımız_açıK, başımız diK. kimseniñ ırzına göz diKmemişiz, ırzına

118 rızgısına göz diKmemişiz. aramızınan namısımınan eyi kötü beş tâne evlet
 119 yetiştirdim, hepsini everdim, çıkardım. ikibin_ıkide göca ğarı öldü. eh
 120 n_ābalım bu da allahdan didiK. oturuyus, rātımıza bakıyus. mesleki olaraK
 121 burda mesleg_erbābı yoK burda. yalnız bizim bırda köyde, üç yüz nufus
 122 yoK. bizim genelde iş gücü, inşan gücü izmirde. sōra mēmur kitlesi de çoK.
 123 bizim şu gördüñ köyde, bırada bilmiyum yetmiş hāne mi ne var ğalibe
 124 nufusa ğayıTlı. zatan bu gördüñ hāneleriñ çoğu boş kimisi yıkılmaya yüs
 125 tutmuş. iki gelinni, iki ölanni hiç bir tek ev yoKdur burda. zeñgini fakiri.
 126 hepsiniñ, mesele ik_ölu da vāsa giTmişdir, üç_ölu varsa da giTmişdir. şu
 127 gördün ev var baK şurda. arķasında baKla var. o_adamıñ üş tâne ölu, bi
 128 ğızı var. bi tâne ölu da yoK burda, ğızı da yoK. tek başına göca ğarı, benden
 129 iki yaş küçüKdür_o. ğamber dirsiñ belki de a şu ğoyun_onuñ. göca
 130 ğarısınan ikisi. çocuKlarıñın üçünüñ de evi de var izmirde, arabası da var
 131 altında. hatda birisi iş sâyibi, eñ küçüG_olan. bizim burda öyle bi şey Ki, bi
 132 mēmur şeyi, hemen_emen mēmur olmadıG_ev de hiç yokdur. kepsuTda
 133 dé_ıl, balıkesirde bile nuvus orannamasına geldiKden sōra bizim köyüñ
 134 üsdüne geliciK yoKdur. her evde mēmur vardır as çoK. bi bayram ossuñ
 135 çıkamassıñ bizim soğaKlarda. bu bilir. durmayı isdemiye hePsi ğaçar bizim
 136 çocuKlāñ. bilmim nedir? bi de öyle bi şey ki, şimdi bu göç önüne gider
 137 arķaya ğitmez diller ya. bizim burda neden_ise işde dīm, atmışdan soñra
 138 okul açıldı. açıldıKdan sōna okuyan çocuKlar her dalda, hani övünmeK gibi
 139 olmasıñ, türkiyenin her dalında, her yerinde, bizim köyden çocuK vardır.
 140 her ney şeyden. sālından, havacısı, ğaracısı, denizcisi. hañgi ğapıdanısañ,
 141 petetesi, eñ_ufāndan eñ böyüne, ormanında. yanı türkiyenin hañgi şeyinde,
 142 mēmur kesminde derseñ, var. okuyamayannar giTmişdir. bugün burdan
 143 fazla izmirde hāne var bizim köyden. bütün kendi İtiyaşlarını görü.
 144 dün_ossuñ, sünnet_ossuñ, bi şey_ossuñ, hasda_ossuñ, sayrı_ossuñ, hiç
 145 kimseye İtiyaçları yoK, herkes kendi işini kendi görer. bizim mesele burdan
 146 şimdi hasd_olular, bazıları gideller. hiç_adam orda ben şu olurum, bu
 147 olurum, aç ğalırım, açık ğalırım ya_ud evsiz ğalırım, doKdor. ünüverstede
 148 var. doKuz eylile giT var, mesele tepecē giT, var. ondan sōra, ben nerde

149 ğalacam? hañgi ğapıya giderseñ giT. kendiyiñ yōsa, aķrabañ var, ğardeşiñ
 150 var, ğardeşiñiñ çocū var. yāni hiçbi zorluğ_olacak ya_uT bi şeysiz
 151 ğalacam diye, öyle kōrku olmas. yoK. yāni, her İtiyācını kendi görer. şimdi
 152 bi de kimse meraG_etmiyu. burda işi düzgün adamlar da çoK yāni. bizim
 153 köyümüs kendine göre, şu ortama göre çok aķıllı, uyanıķ. ileriye görür yani.
 154 itisaTcıdır. öyle abıra cubura, şuna buna şey yapmazlar. herkes kendi
 155 işinnen. bizim baK bi tek ğāve vardır, aķşamdan aķşama açılır. gündüz, yaz
 156 ğış açılmaz. herkez işinde gücündedir. evinde malına kendi işine. peg_öyle
 157 şeyleri yok. êkonomisi de güzeldir, ama bi hevesdir. genÇ, yetişen genç
 158 burdan ğaçmaya şe_apar. halbuKsam burda idāra oluP, fazla bile gelecek
 159 varsa. işde böyle örneķ_olmuş, adet edinmiş. mesela şurda üseyin_ābi var
 160 bizim. işde, o seyfiniñ amcası, böyüG_amcası var orda. onuñ üş tāne ölu
 161 var. birisi ormanda, birisi de izmirde. evi yeri var. yanda bi teG_ölu var.
 162 böyüG_ölu var. böyüG_ölanıñ da bi teG_ölu var yanında, ölanıñ. assubay.
 163 ama havesdir, gidiyı. halbuKsam, bu adam bu çocuK burda de_il, o çocuK
 164 gibi dā beş dene çocuğ_ossa idāre ediciK mülkiyeti var yāni. bu güce
 165 sā_iP. mesele, eñ guveTli yeller şurda, şu şeyiñ_arkasında, kırk_elli
 166 dölüm yelleri var yāni kendilerine āyit. ovadan ğıymetlidir şu dabanıñ
 167 toPrā. çocuKlar bi kere durmuyu. böyle bi alışğannığ_olmuş. aslında bizim
 168 yerimiz şey dursa, insannarımız aķıllı yani. öyle abır cubur, öyle içgiciliK
 169 ğumarcılıK, vırt zırt böyle kötü yollara düşmeyi meraG_eden varısa da,
 170 tabi köy bu. işde bi alışğannığ_olmuş. mesele benim küççüm var.
 171 benim_eviñ altındaKı. bu adamıñ üç tāne ölu var, üç ölundan bi ölan var
 172 yanda, o da böyle duru. ta ötede girişde var benim küççüm, işde
 173 bunun_ābeysi. adamıñ inē var, eyi kötü. bi sürü keçisi var, üş tāne ölu var,
 174 birisi izmirde evi var, iki tāne çocū var, assubay. nere gideciñ sen be ölüm?
 175 señ gidiP de ne ğazanacıñ? bunu yimeyi gözü görmüyü adamıñ, ben dī
 176 izmire gidicem. böyle bi heves de var bizim köyde. bizim köyde, üç yüz
 177 nuFus var. ikiyüz doksan biñ mi ne. bu gördüñ ğoca binālarıñ içi boş.
 178 bunnarıñ kiminiñ içinde iki ğişi var kimisiniñ başı beş nuFuslu ev yoK
 179 burda. ben kendim adıma çok seviyum köyümü.

Ölüm adetleri

180 biz her zaman sünnete, biribirmize bālī. şindi ölüm_ādeTleri bizim aynı
 181 esgi şeylerimize göredir. bizde ölüm oldū zaman herkes, hiç kimse bi yere
 182 gitmes. benim dışarda gezmişlīm çok. ben kendimizden_eyisini de
 183 görmüm. mesele bizim burda bi ölü_ossuñ, haTdā mesele ta bunnariñ
 184 köyünden bile, bōle bu çevre ğalabalığ_olur. şindi sen ölüm_adeti deyince,
 185 yanı başğa türlü bi, hayır. herkeziñ ğaldırdı gibi. biz mevlidi de okuduruz.
 186 ölüm de aynıdır, şey de aynıdır. ama bizim ğadar çevre köyleri biribirine
 187 bālī de_ildir. biz mesele şurda üç ma_alleydiK. burda göKceren şeyi
 188 vardır, dana veli vardır ilerde. bu iki köy mesele bunnar ğalaba, bunnarda
 189 nuFus da çok, bizden de fazla. onnarda oldū, biz_oldū gibi. yakın hısım
 190 akrabası mesele gideriz. bi şey_oldū zaman. bizim cenāzelerimiz, ben, bu
 191 şeylere göre devamlı onnardan ğalabalıKdır. bu da yanı bizim daha
 192 onnardan saygılı, o bālī oldūmuzu gösderi. ben bugün göKcerenden geldim,
 193 geçmiş_ossuñdan geldim. göKcerende bi işim falan yoKdu. bu neden?
 194 biribirimize sevgili saygılı oldūmuzdan. gerçi akrabaliñ var mı? hayır, peK
 195 o ğadar da akrabaliñ yoK. uzaKdan uzā, yoldan. yol ne dedim annadıñ mı?
 196 ğandan akrabaliñ yoK, yoldan akrabaliñ var. ta sordum_ōrendim, gelmiş,
 197 hasdānede yatıydu, ona bōñ geçmiş_ossuñna giTdim. hiçbi işim gücüm
 198 yoK. sen zeñgin_olabilisiñ. sen burda anayıñ vurdū sōmēnen duruyūñ. sen
 199 ne benim gezdīmi gezdīñ, ne benim gördümü gördūñ. sen zeñgin_olmaynan
 200 bi şey mi bilīm zannediñ kendini? tamam, yaşca benden büyüKsūñ, ona
 201 saygım var. ama, sen benim bildīmi bilmeñ mümkün mü yav? yas dediñ
 202 zaman, aņcaK, onu da ben dōru bi şey görmüyum, mantıKlı görmüyum. yav
 203 bunnar, peK benim mantımı almi. tamam, yas yasdır, mātemi mātemdir.
 204 ğomşunuñ şeyi gelir, aylarca günnerce seni teselli eder, o ayrı bi şeydir.
 205 ölüme hiçbi zaman şey_olmas. ben, ğadere çoG_inanan bi adamım. şindi
 206 ben görīm ki, çoğ böyle şeyime de gidi. televizonda adam işde bi şey
 207 uydurmuş. bēcüliK gibi çiviciliK gibi böyle bātıl şeylere benim_inancım
 208 yoK. temizliK imanıñ yarısıdır. allağın emridir, her zaman

209 ğabil_edeceKsin. neyse eliñden gelen neyse duva edeceK. şindi baK biz
 210 mevlidi okudurus, yedilini okuduruz, ell_ikini yaparis, kırkını yaparis,
 211 yaparis aynı. böyle ğazan ğurarız, dūn yaḫmış. yāni, bi ölü_ölmeK, bizde
 212 baya bi masrafdır. ama bōle saÇ saḫal bıraĝıP, üsdüñü başıñı şe_abıb neye
 213 getireciK ki bu?

Bayramlar

214 bayramdan bās_ederseg_üseyin, esgi bayramları özlüyum. o bayramlādan
 215 bās_ederseK o bayramlar biTdi. bizde şimdi esgilerden sorub_ōrenmeK
 216 isduysañ, bizim esgi ādetler, bugüñkünü söylemēcem, söylesem de zaten bi
 217 şeye yaramas. annadıñ mı? esgiden biz üç gün bizde ğurban kesilir. mesele
 218 bu köyde diyelim yirmi tāne ğurban kesilī. üç kere yedi n_āpar? yirmibir.
 219 şöyle, şey_oluydu. yedişer tene kesiliyodu, herkez mesele gidiyodu. seniñ
 220 evden ḫaḫıyuduK, sıraya ğonuyudu, hiç zebil de olmuydu, ziyan da
 221 olmuydu. bu böyle buzdolabcılıK falan yōdu. biz ğıñĝırac deriz. esgi böyle
 222 a_aç arabalar vardı bizde. onun böyle şe_apuyduK. şey çaḫıyuduK şurda.
 223 soĝaK vardı, meydanniK. şindi o soĝaK ğalmadı da. şu bayram baKĝal
 224 bayram var ya bizim, onuñ eviñ beri yanı böyle genişlīdi. orda köy sīrları
 225 yatardı. oraya ğıñĝıraç yapardıK böyle. böyle bi uzun demet sırıkları olurdu
 226 esgiden öyle bi şey. bi çatal_onuñ şe_ine. öyle bi araba dūlē derdiK
 227 biz_ona başlıK. arabaniñ böyle barmakları olurdu ya onuñ şeyine geTiriP
 228 daḫıyıduK. onnarıñ_içinde poyra oluyudu demirden. ona da böyle öte beri
 229 ğoyyoduK. böyle yemē yir yir ğoñşularıñ şe_inde gelirdiK orda ğāri
 230 ğıñĝıraca binerdiK. bi taravına sen biniyuduñ bi yanna. dön_allah dön
 231 böyle uçuyu. uçuyoduK havada yav. böyle sen beni ben seni ikimizi ğarşı
 232 ğarşıya, panayırlarda oldū gibi böyl_oluydu. ama şimdi öyle bi şey Ki,
 233 sıraya ğonuyudu. üç gün ğurban kesiliyodu. efendim herkez böyle bi
 234 sıraynan, ne zıyan_oluydu ne zebil oluydu. buzdolaPları yōdun, şey yōdun.
 235 kesildī ğün ğurban bitiyodu. evde şindi öyle bi şey yok. nasıl? herkeziñ
 236 evinde buzdolabı var. ilk ğün herkes kesiyu, kendi pişiriyu, kendi yiyu. hanı
 237 ğomşuda bişi bişer, baña ḫokusu düşer diller ya, öyle bi şey yok. o
 238 bayramlar biTdi. bugüñgü bayramdan bās_etseñ ne_olacāK bās_etmeseñ

239 ne_olacaK. bence bugüñgü bayram diye bi şey yoK. geÇmiş bayramlar o
 240 ğadar bēnim açımđan tabi, baña göre. şindi bunu ben çocā söylesem
 241 inanmas. bizim köyde rızā_amca vardı, musa dede vardı, bu
 242 feyzullā_ocagiliñ dedeleri. meydanda şeyleri vardıñ. o zamanda ğıramāfon
 243 dēniydi. böyle pilaklarnan şey vardı, pilaK vardı. bütün köy bizim
 244 bayramlarda toPlaşırđı, onuñ başında işde. şindi böyle bi şey görmüyum.

Serbest konulu

245 dā ben kırK sene kırk beş sene geçindiK rāmedliynen. bir gün evime sarhoş
 246 gelib de çolūmu çocūmu yanı sen de bōñ āzıñ koğuyı ya_uT da nerden
 247 geldiñ? didirmeşimdir yani. içgi işđim zamannar da oldu benim. içmedim
 248 diye şindi yalan söylemeyim. ama bizim cumā_abi māşallah, o bi evsāne.
 249 şindi herkes mesele sabāle bayram gün şey_öldü zaman bayram
 250 namazından çıkıldı mı, mesele benim_evimde bi çocūm bi gelinim_mar. o
 251 gider kendi böyüKlerini şe_apar. mesele ben giderim kendimden
 252 böyüKleri. bu ma_allede cumā dūr var, burda şey var, demin geşdi
 253 burdan_o, muhdarñ amıcası var. benim güccüKlerim şeylerim yakınnarım
 254 bütün bēnim eve geli. haTdā bu sene gelmedim, cezālandım da ben_ondan.
 255 benim küççūm var izmirde, o yollamadı beni. daha evelden giTdiydim
 256 oraya ben. hindi onuñ birez de hāli düzgün. yılbaşında giTdik biz, ğurban
 257 bayramını da orda geçirdiK. ğurban bayramı dedim Ki, ğardeşim baK ben
 258 gideyim birkaç gün ğala. yav n_āpıcıñ? her sene köyde geçiriyuñ
 259 ne_oluyu? bu sene de bēnim yanımda. o da yalnız o iki çocū var. biri
 260 çocūnuñ asgerde, o da üniverste mēzunu. birisi de polis malaTyada. yani
 261 evde kimse yoK. yāni ben de eñ böyüKleri oldūm_için, o beni çoK sever.
 262 her sene zāten kendi çārır_oraya. kırK gün durdum bu sene orda, izmirde.
 263 didim Ki, baK ben cezā alıcım, ben o ayıleniñ eñ böyüyüm. şimdi ben
 264 yurdumda olmalıyım. beni aranırım. hani bayram şeylerini, bayramlaşma
 265 şeyimiz güzeldir. herkes kendi gidecē yere gider. ben giderim, gidecēm
 266 yere. benim çocūm da. a_a dē_o benim olan baK. ğırmızı parkeli
 267 benim_olan. güccüG_olum yāni. bayram şeyine saygımıs sevgimiz eyidir.
 268 şindi bu asıra göre biz gene o yönden de bir numarayıs. o ananevi

269 geleneKlerde ğaybımıs çoK. şindi ben saña ne_annaTdım ki, benim anamıñ
 270 geydī, ebemiñ geydiKleri, ayılemiñ geydiKleri bugün yoK piyasada hiçbir
 271 de. o geyimlerden o şeylerden hiçbi şey yoK piyasada. ne gelinimde var, ne
 272 ğızımda var, ne ölümde var, ğayb_öldü yani çoğu. belki bu benim didim
 273 üç_eteKlerden varsa böyle saKlı gizli şe_apannar, evinde bulunannar var.
 274 o üç_eteKler, o bel bāları, öñlüK bā diyuK bis, peşkir diyuduK böyle ayrı.
 275 o beyaz yanı başı şamaTlı gömleKliler, ğadınнар esgi ğadınнар. böyle yanı
 276 başına şe_abar ğırmızıdan işlemāli. onnarıñ hePisi biTdī. aynı seniñ
 277 ebeleriñ geyimlerden var mı memlekeTde şindi? gene dimeG_o ğadar çoK
 278 şükür var. aynı seniñ ebeyiñ, yalnız ben gördüm ısmayıl geçen. ben
 279 bunnarıñ ediremiT yanda hañġı köy_öldü şindi aklıma gelmi. televizonda
 280 gördüm. bāzı şeyler esgi şeyleriñ hePisi orda var, yaşadannar var yanı. bu
 281 ğaz dānda ediremidiñ köylerinde. zātan başğaları peK o işi bilmes. şindi
 282 buralar ğarmaşık. şindi burda bizim burda tek bōle şeyden gelmiş, şeyi yoğ.
 283 övey. herkez bi şeye geşdi zaman orayı zabeği.

Düğün adetleri

284 çoK farKlılık var.vallā bizim esgiden dūnnerimiz, ğara davılcı getiriyuduK.
 285 bullardan iki roman, bi ğırnatacı geliyudu. sen çalıyuduñ harmandalı
 286 oynuyuduK, öteki konyalı oynuydu. ben şindiki dūnnerden zaten giTmim
 287 de yāni işiñ açıkcası. şindi getiriyular bi şey, ne diyular una be ısmayıl?
 288 cas, araP çalıyu kürd_oynuyu, ben zaten annamıyım o havalardan da.
 289 annamıyım da gitmem de yanı. ben dūnnere çıKmam hiç. benim onnara
 290 zaten aKlım ermiyu. e biz esgiden bizim dūnümüz, bizim_oynadımız
 291 çivdetellisi, ğarşılamaşı, konyalısı, harmandalı her neyse, her ne biliyusa. e
 292 şindiki oynanan oynunnara da, havaya da benim_aKlım ermi. ne gidiP de ne
 293 yabacam Ki dūnde? bi şey annamıyım zaten. bi parti ğurdu da, eveliyatı
 294 ğaymaķammış, ben onu bi gece radyoda dinnedim. bu doğuya bi yere
 295 görevi çıkıyı. tabi orda köye at arabasına giTmiş. durdu yere ğazā mı köy
 296 mü her neyise. gidemeyince tabi o köye yol yapıdırmaG_çinden geli. varıyı
 297 o köye ğonuşacaK. o ğonuşurmuş, ğarşısındaki annamıyı, ğarşısındaki
 298 ğonuşuyu, bu seFer o annamıyı. yav o āladı ben_āladım di. meciburusam

299 eyice şeyimse, gider_orda on daKğa şe_abarım. elemnden sōra giTdim,
 300 elemnden_levli geri geldim. gitmeg_istemiyudum. o güccüg ğardeşim de
 301 burda_öldü_için. bi laF vardır ki, sözüm burdan_uzaK, eşşek_oşaFdan ne
 302 annar, içer suyunu ğalır tenesi. bizim köye has dimeyim de, tabi heralda
 303 bizim bu etiraFı ayrıcalıK kendimize göre bi özelliKlerimiz vardır. o köye
 304 has_olur, ya_uT da bizim kendi şeylerimize hasdır. has deyince, şindi sen
 305 gider receP köyünne, ğaracörenne bizi ğıyaslasañ, tabi ki bizim şeylerimiz
 306 ayrı. özüne sözüne yeminni, dutabildimiz müTdet sādığ_olan bi
 307 kimseleriK. biz bugün yaP da bunu iñker et. bize, mesele bizim şeylerimiz
 308 göreneKlerimiz ap_ayrı. bizim özelliKlerimiz elbette çevremizden ayrı,
 309 farKlı şeylerimiz tabi. sen_alacñ, ondan sōra gelecñ. biz_o ceme cemāta
 310 girdimiz zaman ne diyuz? yeri göğü şāyit ediyuz, eliñe diliñe beliñe. bizde
 311 yoĥ, bizde böyle kānuñ yoK. bizde söz bir allah bir. kendimizi göre
 312 şeylerimiz şarTlarımız var. ama daşırsñ daşıyamassñ o seniñ şeyiñ. köye
 313 has bizim elden yadırgı bi yaPdımız bi iş de yoK. onnar bizim yaPdımızı
 314 yapıy mı yaPmıy mı orasını ben bilmem.

Konuşan : Elif Durmuş (yaş 56)

II-2 Derleme Yeri : Özgören Köyü– Bigadiç (Çepni)

Konu : Köyün geçimi, Yemekler.

Köyün geçimi

1 yavricım, hiç önce tütün ekilīdi, o biTdi. o biTdi artık. şindi işde, vallā
 2 ekinneri bilene, olī disem de yalan söylerim, olmī disem de allah verise öyle
 3 oluyu, hayvancılık. döver biçernen aldırıyık, hayvancılıK. kōyde hayvan
 4 beslenir. başğa hiç şöyle seniñ didiñ gibi, sāde hayvan_üzerine. büyüK
 5 baş_ayvan ğalabalī var bi de güccüKbaş_ayvan, ğoyun_olalaK. öyle
 6 yalanna hiçbi sözüm yoKdur benim yavрім. yalannan öyle hiçbi uyduru,
 7 şunu bunu aslā beKleme. yalıñız önceden benim çocuKlarımiñ devresinde
 8 oğu_an çoKdu. oğu_an da artık yoK. o da bocaladı. ama benim
 9 çocuKlarımiñ gúnünde benim dört tāne çocūmu oğuTdum. bi tānesi işde
 10 okulu biraKdı, almanyağa giTdi. önce zirāT miyendiziydi, şindi öreTmennē

11 geşdi ayİlesinnen berāber. şimdi oğuyan da fazla yoğ diyebilirim. işde
 12 böyle yavricım, hayvancılığ var. şimdi ben küçüK bi Ėadın de_elim,
 13 eñ_aşşā elli_aTmış yaşında. devamlı hayvancılā git gel. önceden, önceden
 14 ellerimiznen dālarda yayılıydı. bi hayvanı varıdı, böyle şu ĖadarıcıG_emen.
 15 mantıfınnar çığdı. dāda yayılıP gelen_ayvanıñ südü olmazdı ki. yalan
 16 sözüml_olmasiñ, önce on tene hayvan sāyuduñ, on tene hayvandan üç kile
 17 beş kile bi südü geliydi. onū da böyle, yoğurT yapıydığ, işde yayığlar
 18 varıdı. önce böyle fiğılarımız varıdı. onnarına yapıydığ ,onnarına yapıydığ.
 19 onū da işde çocuĖlarımız yiydi. yoĖurdu, ĖuççücüK zatı, Ėaç kilo yoĖurT
 20 var? ama şimdi ataşda o zaman ayĖaz şu bu mu vardı? ateşde bişiydi. bu
 21 yört yavrum, işde şöyle küçücüK bi tenceresine süzersiñ güzelce temiz bi
 22 bezine. ondan sōra onu ataşda ĖorduĖ. ateşde böyle mikrob_ölesiye Ėadarı,
 23 içinde böyle bi temis kePçesi, onu böyle savıra savıra öyle bişirirdik.
 24 Ėış_azırlığları işde şimdi, şimdikiñi mı soruñ öncekini mi? önceden
 25 Ėış_azırlığları yavrum_ışde, ne biliyim kin, hamırlar keserdiK, ĖosĖoslar
 26 yapardığ. gevreKler yapardığ, sen ne annatıyım Ėi, ne annatıyım ki, ne
 27 annatıyım ki. şimdi daha önceye giderseñ yavrum tütün yapıydığ. seniñ gibi
 28 böyle Ėayın babamıñ çoğ böyle adam öldü giTdi, müfür cōbünden
 29 çığmadı. bütün bu cuvāriñ iñsanı Ėayın babamıñ evinde_eKmeKlenirdi.
 30 kendimiz böyle yatacak yatağlar bulamadımız zaman misāfirlerine çığardığ.
 31 biğadişde nēyzen_asan diniydi. allām balıkesirden gelīm, beyime de didim
 32 zāten. balıkesirden gelīm tabi ne Ėadar olsa Ėadınım çekinti. şöyle
 33 arĖamdan bir vurdu benim. çekinti_ıtdım, bağmadım gerime. tékrar gene
 34 döndü, şöyle bi daha oldu. ondan sōra casarat geldi bā, şöyle bağdım.
 35 yiñgeciñ didi, seniñ yapıdñ bezdirmeler dā bizim urfumuzda gidecek. sen
 36 didi unutduñ mu beni didi? ben unuTmadım, dā yaPdñıs bezdirmelernen
 37 vağıt geçiriğ didi. hiç sāniyemiz böyle durmadana yēmeK yapmayna geşdi,
 38 Ėünnerim oldu. size de bi ayranımı bi çayımı da içiriyim, diyebilirim.

Yemekler

39 bezdirmeyi yavricım, şimdi Ėıriller çığdı. şimdi Ėıriller çığdı almañyadan
 40 gelen avrıpadan gelen Ėırillerne yapılıyı. şöyle şimdi var ya eviñde yoğarı

41 teras ğata ğoydum, türlü türlü ceyrannılar var, şimdi. şu ğadarı bi ƒıriller
 42 var. ğüzel_onuñ hamırını yūruruƒ, satın mayalarna şimdi. önce kendinden
 43 dutardıƒ mayasını. önce kendinden dutuyduƒ. onna ğüzelce yūruyuƒ
 44 tertemis, böyle elimizden gelen ƒadar. onu yūruyuƒ birascıƒ ğabarı böyle.
 45 onu böyle yimesine doyulmas. yapıyıƒ. şimdi gene yapıyıƒ tarhanayı.
 46 şimdi daha bi nezaketli yaPmıya başlandı. noĒudlar yeşil mercimeKler, sırf
 47 bir damla su ğuymadana süTle yoĒurtla. onu hazırlamamız yavrum, bi ğün
 48 ğüzelce onuñ noĒudunu, işde yeşil mercimeĒini, yumurta ğatılmı yalan
 49 söylémē_elim ši_e, tarhanaya. işde nānesini ğırmızı biberini, ama
 50 iñsan_olu nēye lāyıkısa hēPsini onu hazırlıyıƒ. ğüzelce. akşamdan onu
 51 ğüzel yūruyuƒ yavrum. büyük temiz iliĒennerimizde yūruyuƒ. onu birki
 52 ğün böyle tekrar onu gene yūru yūruverīk, tekrar gene yūru yūruverīk. ğüzel
 53 böyle ğabarı. undan sōna dōküyük böyle temiz yerlere. ğuyyum da
 54 çocuƒlarıña bişir. tabi ğuyyum geliyim, saña bir šiye ğuyyum, şöyle bir
 55 temiz poşede ğuyyum gelim çocuƒlānā ıscacıƒ böyle.

- Konuşan** : A) Hüseyn Özdemir (yaş 80)
 B) Muharrem Yıldırım (yaş 82)
 C) Sıtkı Yıldırım (yaş 50)
 D) Leyla Yıldırım (yaş 84)
 E) (yaş)
- II-3**
- Derleme Yeri** : Kozpınar Köyü / Bigadiç (Çepni)
- Konu** : Köy işleri, Serbest konulu, Adetler, Kaybolan
 gelenekler, Yemekler, Hatıra.

Köy işleri

1 A) sıır keçi ğoyun öteden beri bunnarla gelmişler. çiFcilik bilmezlerimiş.
 2 şu ƒıyımızdaƒı mācır bizden on sene dokuz sene sonra geliyu. yerleşdiKden
 3 sonra. onnar çivT sürmeye gitmiş bi tānesi,yarından aşşā ovada çivt sürermiş.
 4 o zaman öküzler ğüzel. sabanı öküzē ƒoşmuş, boynuna da şey bālamış, iP
 5 bālamış. bi āç çağmamış da. bu boyunduruĒ bunuñ_üsdüne gelmiş, buraya
 6 da'mış. geliyu baƒıyu saban batmıyu. böyle yaPma, nası olacak? diyu. hemen

7 dereden gidiyula iki asma kesiyu. bālyu. şimdi sür baçalım diyu. ireçberlī
 8 bis unnar avrupadan gelme, biz de ortasyadan gelme. dīcēm, velāsıl
 9 reçberliK ordan gelme. būday ekeriK, arpa çavdar mısır. esasa darı, mısıra
 10 darı dīK bis. susam bosdan bunnarı ekerdiK.
 11 B) bir_ay dönerdiK dúvende. savırıldıK, atardıK, çuvallardıK. bi günde
 12 tamam bi sāt da.

Serbest konulu

13 A) evelki zamanna şindiki zaman bir dē_ıl ki. şindiki her şey medeni. bugün
 14 avrupada ne çıktı? yabancı devletlerde, bizde muğakğaK aynı şeyi yaPmaya
 15 çabalıyK. emme yapıyoruz da. bugün avrupanın neresinde ne çıkısa,
 16 kendimiz cızamasaK bile. şimdi gine on daKğa evel münakaşa. burasınıñ
 17 neyini annadıym? esgileri yeñileri çok deñişdi. gonusuP da ne gonusacañ?
 18 goyunumuz vardı aşşā yeTmiş sekizen her neyse heP kendim gütdüm
 19 goyunnarı. asgere gidesiye gadar. asgerden geldik, goyunnarı saTdıh, motur
 20 filan aldıh biñ dokuz yüz yetmiş_üç. nē_olcaK? yaşam ileri millet ney_ise
 21 biz de ona yörüdük. zaman aşıP gidiyur. ik_olan var. bi kız var kendimin.
 22 kırkıltıda evlendim. bi zaman çocüm olmadı ilk_aylardan. ilk_ayla geldi. sen
 23 didi. bu da ābeyim. ābeyim de beş dana çocū var. ben de çocuğ_olmācaK
 24 dedi. ben didi seni dedi evereçeğim. giTdi bi komsudan birisi bi kız
 25 öğreTmiş aldıK, geldiK. ondan iki olan bi kız oldu, gerisi de gelmedi.
 26 gelmeye de isdemedik. velāsıl şimdi onnar everdiK torunnarı. torunumuz
 27 oldu. kızı birisine verdiK, almanyaaya gitdi. yaşam, buranıñ yaşamı, herkes
 28 kendi keyfine. almanyaaya gidince vaziyet yaşam daha güzelleşdi. burda
 29 onnarıñ gitdinde o devrede, marķ olaraKdan şimdi çevirdiler ya, türk
 30 parasınnan çok yanı ne biliyim ki deñişme oldu.

Adetler

31 mesele adaK yaparsa herif, adamış bir şeye bir adağ_adamış. zamanı gelir, o
 32 adağı olusa hayvan keser, gāzannara gor, yedirir. ekseri öyle yapıyu.
 33 hayır_ayrı hayır_çün nēyle adarsa u şekil yapar.
 34 C) benim ölümüñ dī, bi şeyi olusa dī, ya_uT gızım öyle bi adaK. anca bi kıza
 35 geçirī adam, bi adağ_adī, yāni sālām çıkarsa dī, hastanede dī, bi guzu

36 kesecem dī, kesī. öle adaG_öyle olī.
 37 A) şındı bizim burda yediliK dedi mi, şındiki zamanda, esgiden de, ıapı ıapı
 38 dādırdı. giderdi balıkesirden şındı alışları şudı: hepsi ne varısa yēceK
 39 mesele, portaıalıdır ne biliyim ki elma gibi. hoca dovāsını yapar ırında
 40 yedilinde. öyle dādıllar ğāvelere geliler, ğāveniñ her masaya isdedī ğadar ğor.
 41 ğāvede canı_ısdıyen alı yir. unıñ ırında, u evdekilē geli ğāvede ıaç
 42 ıay_ıçmış u ğāvede? kimseden para alma, kimse para almas. o ğün öyleye
 43 ğadarı ıaç ıay saTmış? ırK ıay, al ırK ıayın parasını der. yāni bu şekilde.
 44 bi ııs ğaldır, elli sene gezeceK ömrü gececeK, arıasında şıkātçı olusa, ğaıaK
 45 gezdireceK, ırK ğün elli ğün atmış ğün, o ırza doıanmas. doıanısa oııanıñ
 46 altına gidicēni biliyu. ana baba rāzısıyna. şındı bu bilāder dedi ki, baş bā. o
 47 zaman geliler, ğuzular keseller. şındı bi adamıñ ğiTdiı ğızını
 48 isdediG_allahıñ emrinnen peygambarıñ ğavlınna. bi ırz bitiriseK, o ırzın
 49 ğünnü keseriK şu ğün. ırz evericiK şu ayda bu ayda.
 50 B) hayvan keseriK, keserdik_esKiden. nişan vuruduı_orda ayrıyaTdan.
 51 efendim, orda aş ğaynadırdı, köyü toplar yidiri_ıçiridiK. esgiden. adam
 52 esgiyi ğonuş diyu saña ğonuş bunnarı. ondan sōra, giderdiK varıdıı, benim
 53 amanatımı vereciñis. bu sene alacām. dūr dirsıñ. tamam, undan sōra gideriK
 54 toplarıK ğonuyu ğomşuyu. atıñ özere bindirriK. bi ğün_eveli ğınasını yaıar
 55 eline. aynı ğınasını yaıar, ertesı ğün de gideris davılınan zurnayna atına.
 56 yeñgeler birer ata biner, ondan soıra, gider urdan gelini ııkarrıK, eve alı
 57 geliriK, undan sōra baş bā diller bizde. ha bu bu. bunu uzaTmaya gelmes.
 58 şındiki adede gelelim. geli araba şimdi. gelini atıla damādı atılā. sōra bizde
 59 evelce, ırımıızı şey varıdı, şındiK bilmēnner biniP gidilē. oıa ğırmızı telnen
 60 ğırmızıyı atardıK. atıñ özerinde öyle bi ğişi de çekē öyle giderdiK.
 61 A) esas ismi killiKdi. orda kil ıııarmış. killiK dellerdi. şındı onuñ lisanınna
 62 gene uymaz. onnar da ıeTmi biz de ıeTmiyik. birbirini şurda bi köy var
 63 ce_ennemdere sındırıya bālı, şiFre dutmuyu.

Kaybolan gelenekler

64 B) benim bubamıñ ğarřısında böyle oturamas. yeK dūsüz oturu. eviñ
 65 içindekiner de aynı öyle sayıı hürmet yapardı, diyer ğomşular da aynı

66 saygı hürmeti yapar. hindi büyük güccü tanımî. bu esgiden böyleydi. şindi ne
 67 baba bellî, ne ana belli, bellisis. esgiden urdan geçerkene gorhardık pederden.
 68 böyümüzden gorhardık. böyle garşıda cāra içmeK, içgi işmeK, bārmaK
 69 çırmaK yōdu. esgiden böyleydiK emme şindi deġişdi. oturmîlādı, gelmî.
 70 zatan soġulmîdin, utancından soġulmî. baba_öl, sığara_çmeK, aynı
 71 ġayvede oturmuy. şindi ben bi şeye ġizîm. seniñ ismiñ ne? üseyn. ben baġîm
 72 bazı televizene de. adam yıġmaya çabalî şindi. başdaġınnar görmüyü mü
 73 bunu? içimizden yörüTdüler, bilmem n_āPdılar. ben beş sene asgerliK
 74 yaPdım ben. yaşım sekizen_üç. hindi bizim gençler dî ki, bu türkiye
 75 cumuriyeti böyle görmüş böyle. aş durduK biz arpē_i kesdiK, ġavırıP da
 76 öyle ūddüK, yidiK bis. yol parası verdiK bis. yol parası, yol parası nē
 77 dimeK? beş çocū olanı yok. beş çocū olmayana, nası sen malıyñ vergisini
 78 gelirini, bu dūvled böyle ġurulmuş böyle mēydene geldi. adam bunu bilmî,
 79 indi, yıġacıġ biz bunu. nē_āpacîK? başġa türlü yeri çevirecîk. bakîm de
 80 ġızıyorum yani. bu dūvled ġolayınan ġurulmadı. ne çeKdik. burdan biz öküz
 81 arabasına atardıK ekinleri, bi de evdeki ekini o ġünüñ beylînde, dūvled el
 82 ġordu. hepini saTdırmazdı, el ġordu. götürüdüK, iki ġünde balıkesire gide
 83 gelidiG_arabıynan. şindi öyle mi? allā çoK şükür. bilmîler bu cumuriyetin
 84 ġuruluP da böyle olacānı böyle oldūnu gençler bilmî. u bayrāñ altında
 85 yetmiş_iki buçuK millet, u bayrāñ altında yaşı. doġus sene ġudüsde ġalî
 86 bubam. amıcam çanaġġalede ġalî. doġus sene soñra orda ġudüsde terki
 87 silāh_edi, bi de gelmiş ki burası işġal_altında. yedi dūvletin asgeri, yonaniñ
 88 burmaniñ işde yedi dūvled, peder ġonuşurdun böyle de aġlardın.

Serbest konulu

89 D) ne ekiseñ tarlaña onu ġaldırıp, onu yîdiñ. hindikiynen nirde yinmezdin
 90 emme, esgiden öyle dā mi sıdġı? o esgi ġünner, esgiden böyle, ġayfe yaP,
 91 ġayfe. esgiden böyle feļç yōdu, ġalP yōdu_anam. böyle bi derTler yōdu.
 92 hindi her şeyler, ġór beri, her şeyler böyüdü. yaşantılar eyiydi.
 93 hasdalıG_üremedi, hasdalıG_ürelî hindi dert böyüdü. dert çovaldı. ġalP var,
 94 şeker var, tañsiyon var, hēr derT var. nives darlî var hindi_āamlar yaşantısı
 95 kötü. eveli hiç böyle satın bi şey yimezdik. torpāmızı eKdik mi, torpāmızdan

96 ğağanı yirdik. tabi satın böyle şeyler yoğudu kı. eyiydi gine para ğıtısa da
 97 eyiydi, normalıdı. çuvaldı, unnar çuvaldı. èveli böyle derT yōdu. hiçbi
 98 toḲdur bilmezdig_eveli. toḲdura gitmezdiK. vallā ben sekizenbeş yaşıym
 99 dokuzana vardım, bem bi toḲdur yüzü görmedim. èvelki iñsannar yaşı gene
 100 hindikinner heP daha böyle, dèrTden. fırınnar döküyü. loğantada bişiri, hazır
 101 getiriP yiller. hindi evelden ğış yēcēmizi yazdan yapardıḲ. evelden köylü
 102 satın bi şey bilmezdiK. bu yoğuduñ böyle alınmas ki.
 103 E) geçen aynı bunun gibi. işde seniñ gibi. yeñge kıyde ne yapıyñız? ben de
 104 satın_olannā. öyle isdemim yeñge, bis kıyde kıtahyalıymış kendi. ney yidiK
 105 bilim mi? içini ğavırıydıḲ, ekmek yapıydıḲ, yemeğini yapıydıḲ, zalatasını
 106 yapıydıḲ bunun. biz de yapıydıḲ, didi. hamır kesik, ğurutma yapıḲ
 107 taranamızı. elimizden ne gelise.

Yemekler

108 D) esgiki kimi_ossa hiç para verilmes. ben mi? imme heP torpağdan ğağanı
 109 yirdiK. satın bi şey yimezdiK. unnan da ne hasdalıḲ varıdın, ne bi şey varıdı,
 110 hindi dèrTler çovaldı. da bulğur ğaynadacaḲ, tarana yapardıḲ, ğuler. taranıy
 111 ūdürüG_ununu. yörT yaparık. biber salçası, ordan noğut ğaynadırıG_içine.
 112 fasılla ğatarıḲ ğaynadırıḲ. ni yaparsañ_anı. sovan_atarıG_içinde
 113 türlü_ossuñ di_e. o onnarı yürüḲ. nohudunan unnarı yüruruḲ böyle hamır
 114 yürücaḲ gimi yüruruḲ, bir ğün durdur, iki ğün durdur, ğün_evine çıkarırık,
 115 böyle böyle tifderiK ğuruduruḲ, övçelerik. onu halbırdadıḲ mı, ğüler, gessiñ
 116 de tarane_i bi ğorsün. getir bi tarane_i. öyle yaparık ğış ğatı. türlü, ğaş türlü
 117 öteberi ğatığ_içine. hindikine uymuyu, esgikine uymuyu hindikine. uymuyu.
 118 nişannalladı, nişan yapallā üş dörT sene durudu. halva ğötürülleridi. öyle
 119 bayrak dūn davıl bile yōdu o zaman. böyle olurdu dūn. ben duvāna geldiK,
 120 dā duvāna. böyle al duvāna. geydildiler öyle getirdiler beni. ben dışdan
 121 geldim. ben burdan de_ülüm. beş sene bi yavıḲlılı durdum_orda, nişannı.
 122 dēze dirik. hindiki asiriñ şeyine uyyum ben. eciñi ni_annadıym ölüm?
 123 yeTmişyedi yaşında öldü eciñ. annanni_e eci dī, eci. eci diller.
 124 E) annanniye eci dīk. halaya bibi dīk. amcamıza da emmi, ğardeşlerimize ağa
 125 dīk. aynı bu dil süreKli gidī bizim bu kıyde. eci dīk. dāza. bizim kıy bu

126 ğabalıKda gidī. eñ demiñki didimiz gibi işde, ğuru maTdeler oluyu. mağarna
 127 kesīK, koņserve yapıyık, ğuruTma ğuruduruK.
 128 D) yazdan zePze ğuruduruK. südü bişiririK soğur, ılımanca oña
 129 damızlıK_atılır ııcıK. o melem gibi dutar datlı. yōrdu da öyle yaparık.
 130 peyniri de aynı öyle. ya bişiriP soğudacıK südü, o_żān bi damla
 131 damızlığ_atacīK dutacaK. duTdu mu, böyle keseciK dörde beşe keseciK,
 132 torbalāyacīK. faķırlıKdan gidī. nē_āPsiñ, urdan burdan yer yurd_alıylar,
 133 ev_alıylar, nē_āPsiñ. bēn de bilemiyim orasını nē biliyim ben?

Hatıra

134 ğızımı oğula vermedim. hasd_oldu, bōreK hasdalī filen_oldu. frenşid_oldu.
 135 unu babası ey_ıTdi. altı_ay bi sene yaTdı, toKtur toKtur ey_ıTdi, onu
 136 ğurtardı. baba didi, beni didi almanyalı olusa vereciñ, faķıra fıķaraya verme.
 137 ben didi, mal ğüdemem didi. ben bullarda yapamam didi. haķıķat böyle. öyle
 138 deyişdik. peki_ıi ğızım didi. yo isdī vermīK bu isdī vermīg_öyle duruyu.
 139 benī_ııç buralara verme didi. ben kendim ğōñlūmden bulusam bulurum didi.
 140 sarıKladıK bunu, oğumuşlū da yoğudu. ney diñiz oña_anı? parıyna yazıldı
 141 orıya. ııcıK da derT çeKdi gine. ke_ıfsızdi hanı ırĝınıdı. ğene onu babası
 142 geĉirTdi. yavıKladığ_almanıyaya. burdayķana hasda di_e isdemīlerdi,
 143 burdayķan. olanı söylüyüm sürüyüm sıTKı ben. o za_an babasına bi meKdiP
 144 yazdı, baba didi. ben kendim bulur, kendim giderim. hiĉ benim_ııĉı bi yere
 145 söz verme didi. gene de kendi buldu, öyle dey mi o_ıul? heyye saña buña
 146 annadıyım. gene de kendi buldu. burdan birisi ğaynaKcı mıydı, neydi? e
 147 didiK buña gidelimīñ ğızım, buña, ya didi benim didi, baba tabıdımı beKlesiñ
 148 didi, benim didīm olmasa didi. benim didi tabıdı beKle urda didi. hanı ölüm
 149 gelir didi. seslenmedik ne di_elim? üç sene soñra geldi. babası didi ki bi sene
 150 dā duracīñ didi. u za_an geri gidiyim didi. ben_ıevlenmeye geldim didi, ğıs.
 151 öyle verdīk, öyle giTdi baĥ, bu ğız da böyle giTdi. allā ırızı_ıossuñ eyi,
 152 geĉimi eyi, paralı. böyüG_olanı mı? birisi izine gelmiş, ğızınna filen. bunun
 153 bi ğızı var, bi teK bi ğızı var bunun ısdambılda. unuñ_u ğızına meKdiP yazar
 154 verirmiş, u ğıza ğótür dirirmiş. u ğız da uña yazarımış, buna getirirmiş. urdan
 155 yazılanı bura getiri, burdan emmisiniñ yazdını ora ğótürüyü. öyle dē mi

156 güler? ya ya öyle oldu sırunıñ işi. biz varıP da bën didi oğumıyacām didi
 157 sıırı. nēdiñ? didi babañ burda. şeyde aldı seniñ damıñ yanda. gidī, ben de
 158 arķasından gidīm, gel_ölum, gel. oğumıya gidīdi_indi. para göyuP da
 159 salmacıydıK savaşdēpiye. ordan ben kaçamıyım ardından. sarınıñ evece
 160 vardım, sarı da benimine barabağ, ikimis sarıynan göva göva vardıK, getirdiK
 161 bunu. oğuyacām emme dedi, felen ğız alacıñız baña didi. sen oğuyacıñ ya
 162 sen neceG_alalım? oğumadan ekmēñi almadan olmaz_ölum. onnar izine
 163 gelmiş. ertesi sene, o ğız dimiş ben_össem de gitmem bi yere dimiş, senden
 164 başğa dimiş, olana. izine gelmiş, giTdik gece. u da harelde gece giTdik.
 165 babası_anası bilmiş, sıırına ermişle. hepsine vardıK babasınıñ kendi_evine
 166 vardığ_orda bitirdik ğız. ere getiriyim, başımıza gelen, başımıza gelen. olan
 167 ğız derTleri çoğ. soñra beş sene alamañyada yavıKlılı durdu o ğıs.
 168 babasığiliñ yanda alamañyada. beş sene olan beKledi, esgerlīni iTdi geldi. o
 169 olan da oğudu da pulıs oldū du öyle de_ül?

Konuşan : A) Selim Özkurt (yaşı 63)

B) Şükrü Yaşar (yaşı 72)

II-4 C) Ali Kazan (yaşı 75)

Derleme Yeri : Kocasinan Köyü – Sındırgı (Çepni)

Konu : Serbest konulu, Şakir Efe hikayesi, Köy işleri,
 Kaybolan gelenekler.

Serbest konulu

1 A) biz aynı şifamızı, aynı bu karşıda aKdaş, sen bilisiñ mıs dava. aKdaş
 2 edirenk bullar aynı şifayı ğullanır. yolcupınar aynısını ğullanır. şindi bizde
 3 babamıñ ğardaşına bazı yirde hala diller, biz bibi dirik. bizde bibi dirik. şindi
 4 anamıñ ğardeşine dēze diller, biz dāza dirik. dāza. dayımıñ ğarısına nene
 5 diller, bizde gelimbi dirik. babamıñ babasına dede dirim. o benim dedem o,
 6 böyüKbaba böyüG_anne işde ann_anne bunnar bizde. kelimeler bóyle. şindi
 7 yórúGler var hocam. yörüKler ünneđiñ zaman ne deyyiñ di_i. ne diñ dimi.
 8 ne deyyiñ di. ne deyyiñ di. şindi onnar sen amcasına amca dimi onnar,
 9 memmeT Paşa di. sen bi arħadaşıña mēmeT di ünneđisiñ, memmeT Paşşā.

10 yav hocam lafiñ kırlası. yórũñ edireKden akisara góç_ıtmiş. gel dimiş
 11 akisarlıya, bizim kıóye dōru gidelim. kıóye gezmē gidellermiş. bóyle. kıóylüler
 12 tarlada arāzide çalışırımış. memmeT paşam hoş geldiñ, yi_enim, onnar
 13 yi_enim dir. hoş geldiñ memmeT paşa, akiserli ya, hiç söylenmezimiş. hoş
 14 bulduğ_āşam_olmuş. ertesi gün yimişler, içmişler geri akisara dönmüş. yav
 15 arhadaşlar dimiş gāvede, aynı ma_allede. bizim memmeT paşeymiş amma
 16 ordudan ayrılmış, hiç söylemī dimiş yav. nasıl olur bu iş? dimiş, yav kıóylü
 17 bu. yav kıóye giriken hoş geldiñ memmeT paşşa, yanımıza gelen hoş geldiñ
 18 memmeT paşşa, yā bunda bi yan, vallahi yannış de_ıl, dimiş yav. esas,
 19 çarıylar ūlen memmeT sen ordudan mı ayrıldıñ? sā yā bizim kıóyũñ şifesi
 20 odur, ne paşası dī yav. paşayı nirde görüyüm? ben dī. bizim kıóylü hep_öyle
 21 dir dī, onuñ_esābı. olur_ocam. bizim esgi kelimelerimiz bu. biz gene kıóyũñ
 22 içinde aynı kelimeyi gullanırır. emmime emdi di_e ünnerim ben emmime,
 23 babamñ ğardaşına. benim babamñ ğardeşiniñ dā yañını yaşlısı varısa, oña
 24 geni emmi di_e ünnerim. ya_uT benim yaşıma_az yañın bi şeyse, ağa diye
 25 ünnerim. benim ābeyim var şimdi, ābey de_im, de_urda oturuyu ābey disem
 26 o zaten annamaz unu. yeTmiş yaşında felān var. aġā didim mi, ēy bizim ōlan
 27 dir. oña ben yūs sefer ābey ābey disem, ābey diye bi şeyirliye mi dī bizim
 28 ōlan acaba dir. benim bi anamñ ahrabası var urda, sultan yeñge, toP sultan
 29 bizim sultan yeñge sultan yeñge dīm hiç ardına baKmī, dāza didim mi, hapırt
 30 geri bañī. ortasya dī. acaba bu alevilīñ kıókeninde ort_asya da var mı, bunu
 31 mu araşdırma yapıñız yoKsa? onnar bu şurda yolcu Pınarı var, bi de yoğarda
 32 var. bunnar da, gelī miñ demez, gelūsüsüz gidīsüsüs. baġ_ula bū. böyle
 33 ğonuşur. baġ_ula, bura benden taraFa baK, dī. baġ_ula bū, böyle.
 34 yolcumınar, aynı böyle ğonuşur. o yolcubınar onnar āmaTlı yörũ dī. sepeTci.
 35 şindi yörũñ ğarageçilisi var, ğızılgeçilisi var, hardallısı var, yācıbediri var, o
 36 nacaKcı, savaşdepe bólgesinde. o nacaKcılar, kelleci. dōru yaT dimiş nacañ
 37 āzını daşa ğaçırısıñ dimiş. hıdırbalıdan benim bi asger_arhadaşım var. anacık
 38 dır, anacık dır. bóyle baba ana dimez bizim gibi. buġacık, oluvuru, anacık,
 39 gelivuru, gidivuru, onnar da öyle ğonuşur. şük_rú dā_eyi bilir o türkúyü.
 40 gerçeK ben çalgıcıyım ama türkũ_ışı yaPmam. çalgıcı. u türkúyü bu_eyi

41 yapar. bizim kendi şifemize göre söyle. ėr ben buña seniñ gelecēni bileydım
 42 bir_ki bardaG_ıçiridim. ne bilecēñ hocam vallā içiridim. hocam vardır da,
 43 aklımıza gelmī yā işde bu. bóyle_öldü zaman aklıla gelmeS. bu yórelerde
 44 hikāya vardır, olmaz mı. şākir efeniñ hikāyası var, bu aqbıñar türkúsünüñ
 45 hikāyası var. vār olmaz mı.

Şakir Efe hikayesi

46 B) ne dī, nōrüyü? sen bana_annaT. şākir_efeyi öldüren āmed_āyı. hikāyesi
 47 şöyle bañ. ben güzel altınoğgilnen gonusdum. hāyır_āyır kendi kendileri
 48 adamlarınan gonusdum. şindi şöyle bi şey, esgiden bunnar mesele şākir_efe,
 49 bu demirci yandanımış yalım orlādanımış. demircidenmiş. gördes mi
 50 demirci. o taraFlardanımış. āmed_ā da burda yörük. aynı bu seniñ didiñ
 51 yörüklerden_işde. alayka gider görüsüñ. zāten āmed_ā ma_allesi diye
 52 ma_allesi de var. evet dalı da daha duruyu. bālanan dal da daha duruyu,
 53 kesilmemiş. bir meşe, meşe dalı. işde bu dalıñ dibinde öldürdü, burda
 54 öldürdü. bunū, bey_efendi, bunnar öteKi ben_efe olacām sen_efe olacāñ,
 55 yalıñs şākiriñ yanna soñulmanıñ mümkünü yoK.

56 A) orta yerinde gene bunnariñ bi kadın dalgası oluyu.

57 B) evet bir āyile dalgası var, orta yellerinde bunnariñ. fañat şākiri ele
 58 geçirmeK mesele.

59 A) kadın da osmannar kıyünden oluyu.

60 B) ġadın da osmannarlı, beriden. fañat şākir_efeniñ mavzer burasında.
 61 şākir_efeyi ele ġısdıramıyula. āmed_ā işde acıK şöyledir, böyledir di_e,
 62 bunu bir vesileynen bunnar bunu kıpiyular. gene de bunu ġadına
 63 ġaPdırıyular. gene osmannarlı ġadın düşürüyü bunu tuzā. kendi adamları
 64 düşürüyü bunu tuzā. orda o ele geşdiKden sōra, işde bunu, burda u dala, u
 65 meşe dalına sarıylar, orda geberdiylar.

66 A) kellesini kesiyler.

67 B) aqbınariñ yapısına, şey, toPtob_olur alayhanıñ çamları, seller gibi añıyı
 68 şākir_āññ ġannarı.

69 A) keşke bura gelmeseydim orda teslim olaydım de_i. ölüyü burda ġāri. bu
 70 türküyü alaykalılar yakıyı. şeye bu şākir_efeye, yāni goyaysam, keşke

71 gelmeseydim, górdese. o da efe ya o arada, aranıyı.

72 B) tokdur dī, alayhan tokdur dī, alayhanın şeyi dī, çamları dī, şākir_āyı, ne
73 didi_o, kópē mi didi, bi şey didi.

74 A) ipe_i, şākir_efeyi öldürden āmed_ānıñ kópe_i. tuzānan öldürtüyler
75 canım şākir_efeyi, tuzaksız imkani mı var yav. o gūnūñ_efesi. górdesden bu
76 yana ondan sorulurmuş.

Köy işleri

77 kóyde sāde tütüncülüK var. tütüncülüKle ekōnomisi zayıf. tütün de para
78 yapmıyı. ēr ekin yanı ekin dīK de ğaba taslaK. hububaT felen demēlim,
79 buydaya ekin dirik bis. esgi şifādan ariñ sen ya. yıl ğuraK giderse şansımız
80 allaha bālı hocam. yıl ğuraK giTdi mi işimiz bitik. ne_ekin alabilirik, ne
81 tütün. kóyüñ geliri tütün. anca_anca zoru zoruna kendi kendini
82 idare_edebilir o kadarı. o temelli zor_ocam. şimdi fidī biz onikinci ayda
83 birinci_ayda yatırırık. bunu sular, akşam örterik sera laylonunna. akşam saba.
84 sabah sularsıñ. eyi olursa hocam, bi de olmıyı, balġam_astalī di_e bi
85 hasdalıK var. o māvi kúF u gelivirise, ocāña kúl dikildi. hani bi ali seniñ bi
86 filimi var yandım_anam osman. şap_oturdum dī, onuñ gibi. orda
87 şap_oturusuñ. bi de yılıñ kuraK mesāFesini hēsab_ideceksıñ. fidanıñ gelir.
88 yıl ğuraK gider, tarlıyı hal_idemessıñ. tarla dīm ġari, arāzi dimīm, hani sen
89 kóylü şifesi. bi çiFçi bulamassıñ, moturcu eyi sürmes, eyi sürgú çekmes,
90 sürgú diriK bis. ızgara tapan yoK sürgú. eyi sürgú çekemediñ mi eyi
91 dikemessıñ. ne_alısıñ dölümde, yirmi kilo_alısıñ, otus kilo_alısıñ. eñ
92 doyuramassıñ. evde on nuFus on nuFus bi ton tütün yaPsa bu ġarnını
93 doyurabili mi? hanı bizim milletvekilleri bi muTvaK masırafı hesab_idī,
94 aylıK muTvaK masırafı beşyüz atmış millon nıra oldu, üç gişiniñ dī. biz
95 beşyüz atmış millonu beş sene de yiyemik. yōk, yidimiz bulġur_aşı tārana
96 çorbası. tālim. sādan git. başġa yoK. öylen_oturusun bi dilim sana yāl
97 ekmeK o fidanı açmaG_üçün gider başında. onu da sana yānı burda ali dayı
98 virise. param yok didiñ mi ali dayı da virmī ġardeşim, bā sabancı virmī dī.
99 çillesi çoK. bi benim de_i, bu sındırġı_alġınıñ ġırsal kesimiñ. baġ, ovaya
100 diyemem ovada sulaması var. biber yapıyı, domatis yapıyı, salatalıG_ekī.

101 bunnar gene bi nisbeTen tarım ürününden kendini gurtarî. birinden gazarır
 102 ämmä böyle gırsal kesime girdiñ mi iş bitik. u devir gelse, güpre gullanmıydı
 103 u zaman. bu dälarda çavdarıñ içine inşan giremiydi çavdarıñ. adam boyu
 104 olurdu, adam boyu. bullar harman yeriye. öküzünen ekerdik. tarlanıñ bi
 105 yannı bitî. öküzünen sürünceye gadar bi yanda tōm çıhardı. o bi gariş çıhardı.
 106 B) söylemesi ayıP, af buyur. böyle çanak dutardıñ. sapıñ içine öküz pislî,
 107 düveni süren adam. harmanı döven adam, tabi bi şeyler yapacaK.
 108 A) bālamazdıK. aleTdin öküzüñ āzını bālamaz. aqşama gadar aqdarılırdın o
 109 gāri. yirmi daKgada bi aqdarısıñ unu. zatan aqdamadıñ mı, o düvenneriñ
 110 altında çaKmak daşı çaKılıdır. o çaKmak daşı onu inceldeceK de bir aFtada,
 111 oñ günde bir öküz arabası sapı inceldeceK. onu yirmi daKgada bi daKga mı
 112 bilîdiG_o zaman, aylak galdıK mı, demir dirgennerine yabalar varıdı aşdan.
 113 yaba onnarına aqdarıdıK. şindi onu savırıkān, onu topladıK, savırmā rüzger
 114 beklerik. örüzger hañki yönden esecek? rüzger eserse o gün o ekini
 115 çıkarıK. bi gişi de il, burda harmanda yirmi gişi onuñ ekinni çıkarır
 116 yabalarına.

Kaybolan gelenekler

117 yardımlaşma o zaman çoG_eyiydi hocam. o zamanı şimdi kimse kimsiyi
 118 tanımıy kın. çatırt bi burnuyuñ öndē bi motur osurduyu, alıP çıkıP gidî.
 119 sen_orde ardından bağıP galîñ, selām veriP galîñ arhasından tekerlē. u
 120 zaman öyle de ilidi. biz burdan bu tütünneri, herkes beş balle dört balle üç
 121 balle yapardı. bu yol asfalt de ilidi, qarayoludu hocam. bu garayolda daşlar
 122 gafam gibi. zāten yav teşkilaT mı yōdu, çapa mı yōdu, çıkarsēne o daşı be
 123 mubareK. şindi qakdıra qakdıra öküz arabasına beş balle sarırdıK.
 124 öküzlerde bakım yoK, diñgin. ēr ossuñ gulānıñ arqasında belki birer avıç biT
 125 var. qakdır alla_ım, çekilen çek böyle qakdır. öküz arabasına iki tekerlekli,
 126 dayana dayana yola çıkardıK. zatan yolda asfalt yōdu. onu sındırğıya inene
 127 gadar gōzüñde bi kúrek gum olurdu. yoldan geçen araba. onu
 128 teslim iderdik. yarın kimiñ tütüne gideceK? turanıñ. turanıñ beş balliyi
 129 sarırdıK kimiñ öküzü eyiyse. onu yola gadarı çıkarır gelirdiK yav. hocam bi
 130 goñşunuñ aqşam bi göyünü galdı dāda. çıra lōküs yoK. herkes çırıyı yaqardı

131 var mı arar gelirdi bi ğuzu da ossa. şimdi hade len mēmed_ānıñ ğoyunuñ,
 132 n_olusa n_ossuñ. varımış da ğaybolmuş dī adam. bana ne dī yā. öylüydü.
 133 çoĝ_ölum. kim yēceK? beş öküz_arabası seksen demet. seksen demedi burā
 134 bi ğordu, nası dede dirdi? babam sorurdun_ũa. tabi biz dedeniñ yanna nerde
 135 yanaşacīK. nası köse dede dirdi? o bıyı bi cāra sarırdı eveli tütünne.
 136 çoĝ_ölum kim yēceK bunuñ_ekin? gerçeKde yılır ğalırdı_hoca. bereket mi
 137 varıdı, nasıl şey varıdı? üretim dā çoK da, verim yoK. şimdi āmet, o zaman
 138 ombirinci ayda onikinci ayda ğar yādı mı, şubaT marTda kılķardı. yeller
 139 tamāmen suya ğarĝınıdı. birden bire mayıs nīsan mayıs aylarında,
 140 ekin_ocam, ğar ekine ğúbre yerine geçer. sūni ğúbre bilmīdiK. bu kesim
 141 olurdu ekin. koyunnar yiye yiye bitiremezdi. şimdi nerdē? şimdi olmuyu.
 142 zatan yāş düşmī. ğar_olmuyu. şu anda ekiner ğuraK sayılır. kóylerde kóy
 143 hayırı yapıylar. hayvan varıdı, ğoyun keçi ğarasīr. herkesde. yanı biz
 144 çobancılīnan böyüdüG_ocam. benim okumam yazmam yoK, ben çobanım.
 145 ben ğoyunuñ arķasından giTdim asgere. alaca_ineK nè_arasıñıdı o zaman.
 146 alaca_inēñ hoturaFını kastede ğörüdüK biz bu ne ki diye. zatan yōdun.
 147 ğaraca_inek ğuccuK ğuccuK iki kilo süt viri, bi kilo süt viri. anam rāmetlik
 148 oturdun altına, asıla asıla cırK cırK topluyvirecē o zaman litire kilo bilmīk.
 149 yanı bi şindiki genşler hemen hindi kaFasına diKse içebilirdin.
 150 bizim_āmetĝilīñ celal gibisi. oña bis o_ufaK baķaçlara ciñgil dirdiK. yā ne
 151 ğadarı süd çıkacaK? kóy yerde o zaman ayar varıdı. hocam, sekis
 152 nasıradıdı_oca_jši. sekiz_ayar ölçdüñ mü, bi kilīdi. beş teneke bu yā
 153 tenekeleri var ya şindi. onnan beş teneke ğuyduñ mu bi kile. ayarda sekiz
 154 ğuyduñ mu bi kilīdi. vallā āmet nasıl oluyu aklım yatmıyı ki. ayar varıdı.
 155 sizde Filen varıdı. bunnarda varıdı. bóyle de ğara dēmene girisiñ. dóķersiñ
 156 onu yoķardan. dedeñ ne haķlar yidi milletiñ ğara dēmende. bunu ğorūñ mü
 157 sen bunu? dedeñ nāpī bilī miñ? şindi ben burdan, getirdīm satan iki teneke
 158 ekin yav. çocuKlar_aç. bu haķ_alacaK dē mi? bu yannar da öyle ğuyardı.
 159 neydin onuñ seniñ_adı la o şey? uruP uruP. kara dēmen daş_altında ğöldür
 160 ğöldür döner. su deymeni. mis gibi ekmē olurdu. bóyle ğabarcıK. na bu
 161 kesim ğabarıdı. şimdi has_unu yi_ı millet nerdeyse ölüyü. çabıG_ölüyü.

162 neye ölü bilmim. o zaman bis çavdar, çavdar ekmē yirdiK. hocam çavdar
 163 ekmē. çavdar ekmēni seytin yānı çalırdıG_üsdüne, biras tuz atardığ_oña,
 164 nāmerdim böyle, bu kóKler böyle çıkarıķan böyle, kóK çapasınna, cayırt
 165 kóK gelirdi. şimdi kóK dē ben tütün sapını yolamıyım. çüñKü yidim sana yā,
 166 gıdā yōK. ben somunu böyle cārt ısırdım zaman ğoyun ğúderken. ne hasdalı?
 167 hap bilmezdiK sap bilmezdik yā. ataşı bile ğórmezdiK, soba_ne_arasıñıdı
 168 hocam? çalba içerdik çalba. şeyirleriñ ada çayı didiniñ adı bizde çalbadır. ha
 169 bu desin şu derede. o çalbıyı ğaynadırdığ_onu içerdik ha işde. eyi olacaķsın
 170 sabayle_in yavrım hadi. ğafaña bi ğumpur sar. ğumpur var ya bildiñ patatise.
 171 onuñ_adı ğumpurdur, kóy yerde. diler_onu_anam diler. böyle bi yazması
 172 vardır, böyle o yazması dört ğat yapar. ölumuñ ataşı var. ğafası āırımış,
 173 üsdüne bi duz_atar, ğafama bi sarı, bi çalba suyu içirir, nası olduñ ölüm?
 174 canavar gibi oldum anam. satan mı geçecēdi, nasıl_olacādı? bi iscaK tārana
 175 çorbası yapardı. ğurban_oldüm acılı içine süT müT de ğatardı, inek fazla süt
 176 virise. onu işdiñ mi oh. bulğur aşını da geri atma. ğurban_oldüm bulğuruna
 177 ayranı geri_atma. zatan bizim ana kelememiz bulğurunan ayran. ayran didim
 178 zaman_ani yayıKda sallardı. desdiler varıdı böyle. büyük desdilerde. onuñ
 179 üsdünüñ yānı_alırdı tere yānı, ayranı ğalır. bulğur_aşını ğıyına yaparsın
 180 böyle sepet gibi. basdırısıñ āç ğaşı, demir ğaşıK ne_arasıñ? zatan o demir
 181 ğaşıK çıKdı, milleTde diş ğalmadı. āç ğaşına basdır anam basdır_hocam.
 182 a_aç, demir ğaşıK girdi kóy yerde diş ğalmadı, işi biTdi. özgeçmişimiz bu
 183 hocam. bóyle. ulen bizde tüveK ne arasıñ hocam o zaman. bi tüveG_attıñ
 184 mı, candarma bir_afta döyüdüñ adamı. ne tüvē hocam yav. gizli gizli
 185 herkesiñ bi kendini daşıma için silah varıdı bizde. ama ufaķ silah varıdın.
 186 dabanca, tabanca vardın. mavzere ğadar varıdı. iñkilaPda herkes ğótürdü
 187 ğótürdü teslim_iTdi. ondan da yoksul ğaldıK. av boludun hocam o
 188 zamannarda. hayvan bol, óretim bol. böyle tütünnere ilāç verē şimdi, zeyir
 189 verē. keKlik bile yoK. hayvan boludu. hocam beñ ğoyun ğúderdim. bóyle bis
 190 o kiriş dirik, nünü diriG_oña. u nünüñ aralarında böyle keKlik yuvaları.
 191 yumurta, bóyle sekiz on tene. yalaK. böylüydü.
 192 esgi dünü sorma hocam, esgi dün bam başğıydı. esgi dünnerde herkeş bugün

193 dūn var, kóyde. burda dūn var burda ğabil_ıdelim. burda dūn āşam başlar,
 194 akşam kóylü bi yemeklenir ilk ğún. birinci ğún. dernek dillerdin_ıña. kóylü
 195 bi tamāmen gelir unuñ dāvetine bi yemek yir. dūn oldū bell_olur. baña sorur,
 196 sen dūn müsāvir alacak mıñ? alacam. sen çelebilerliyi alacak mıñ? bu
 197 sülülerliyi, bu nāralıyı, bu ğoca veliyi, bu sındırğılıyı, tamam. gelen müsavir
 198 benim eve verileceg_emme. baña ğoca beyden müsavir gelmedi mi benim
 199 evim o ğún boş ğalır.

Konuşan : A) Mergül Yılmaz (yaş 57)

B) Süleyman Gökçe (yaş 70)

II-5 Derleme Yeri : Kocabük Köyü – Balya (Çepni)

Konu :Yemekler, Evlenme adetleri, Bayram adetleri,
 Köy tarihi.

Yemekler

1 A) kónserve yaparıĥ, salçamızı yaparıĥ. ğışlık nohud kendimizden, fasille
 2 kendimizden, hepsini bunnarıñ yaparıĥ. ğışlığ_olarah. ğışlığ_olaraK
 3 bunnarı yaparıK. bi çī yapallar, bi bişmiş yapallar. biz ekseri bişmiş yaparıK.
 4 tārana yoğurdu bi ğún önce mayalarıK, südü. mayaladıKdan kerı bi ğún
 5 geşdikden kerili, getirrik, ğazannara ğoruK yoğurdunu. kimiyonnu,
 6 baharātını. salçası_ınu. salça olmassa tomatizini, ocaKda ğaynadırıK.
 7 ondan sōra içine göce dirik, no_ıTdan göce yaparıK. gideriK, çekdirrik.
 8 göceyi ğaynarķana atarıG_ıçine. acıK göce ğaynadı mı. yoğurdunan
 9 getirrik, unnu atarıK. unnu ocaKda ğaynada ğaynada tam daş gibi oluńca,
 10 yāni ğırılma şekline geldī zaman, indirriK. onnar topak topak ğoruK. ğırarıK.
 11 ertesi ğún sabahleyin ğalbırdan geçirrik. tarhanayı böyle yaparıK. bulğuru
 12 çekdiriK bulğur yapardıĥ. bulğuruelediK mi, üsdü ğalır dirisi. dirisini
 13 getirriK, bi süt ğoruK baķıra. südüñ içine yumurta ğırarıK yirmbeş otus.
 14 onnan ğāli un_ıatarıK, bulğur atarıK. atarıK, yumurtasınnan südünü.
 15 un_ıatarıK öfeleriK, un atarıK öFeleriK, téKnelerde olur o. çevire çevire
 16 irileşdi mi, gene onu halbırlarıK. incesi altında ğalı, üsdüne yapar sererik.

17 süd düşdü. yem kıóylölüg işi biTdi yāni. hayvancılıK kıóylünün ürünnü
 18 para etmī. unu otuzbir millona alıydıK düşdü yirmi sekiz millona. çünkü,
 19 kıóylülerin būdeyi çıgıcaK, arpası çıgacaK di eydim. ürünü çıgıcaK bu
 20 düşdü. e bi hayvañcılıK vardın, eT düşdü, e süT düşdü. n āpsıñ kıóylü?
 21 niynen yaşar bu kıóylü? işde kıóylülerin işi böyle. aynı o zaman kendimiz
 22 biçidik. bir ay kırK gün oraK biçiydik. onu kendimize ğadan biçiydiK,
 23 bālıydıK. şimdi ipinen biçiyler. o zaman bācānı kendinden yapıydıK.
 24 topluyduĥ. öküzlerden çekiydik. öküzlere sarıydıĥ arabalara çekiydiK.
 25 harman yerine seriydik. öküz dövennen dönerdi, bi ğışı dönerdin. aĥdarıdıK,
 26 ğarışdırıdıK. unnarı aldıñız mı, tüpü? undan sōra getiridiK, topluyduK.
 27 kıúrefeler vardın. kıúrefelernen būdeyleri topluyduĥ, süpürüyduk.
 28 süpürdüKden kerili teKger başĝa harman a ıydı. onu tınasnan savıTdıra,
 29 ölüzgernen savırıydı. ondan sōra yayĝı yayıydıK. teneke teneke alıydıK. onu
 30 ĝózer vardın ĝözernen böyle sallā sallā geçiriydiK. ondan sōra çuvallıydıĥ.
 31 şimdi o yoĥ. esgiden zahmaTliydin. esgiden horuñun yo udu. insannar
 32 dayanıKlıydın. şimdi insannarda hayātı bitik. horu unnuyu yi i, yi i
 33 n olcaK? aynı kırK günnük biliç gibi, insannar da öyle. hasdalıK. çocuKlar
 34 nası yetişıveriy, böyüyveriy? hep hormunnu yi i ondan. önceden
 35 çökeliKleri deriye basıydıK. yāları kıúpe basıydıK. laylon ši i yōdu, türü
 36 yōdu. e ĝışın yā yiydik. böyle süt satma satma şe i yōdu. inē olan kendine
 71 ĝöre yapıydın, yi idin. öyle fazlasını öyle satıydın. e öküzü tarlayı öküznen
 72 sürüydüK. ĝúrbe yōdun, hayvan ĝúrbeñ varsa atıydıñ, hayvan ĝúrbeñ yōsa
 73 atmıydıñ. e hindi hepsi ayın oyun oldu. çöKelī yo urd südü mayalıydıK.
 74 ĝuyuyduK fıçıya tāta fıçıya. düvüydüK dövüydüK getirip bi tencerelere
 75 döküydüK. üsdünden yānı alıydıK, altını ocā ĝoyuduK. ocaKda ĝaynadı mı
 76 çökeĝordu. tereyānı işde dövmeynen yapıydıK ya böyle döve döve dīm,
 77 ayrıñ üsdünde. onu alıydıK tereyā öyle oluydu. çī yapıydıĥ. hemen
 78 hayvanıñ memēnden ben kendim hayvancılı çok yaPdım. ĝoyun da yaPdım,
 79 geçi de yaPdım, ineK de yaPdım. inēni geçiye sāP geliydik hemen,
 80 baĥırlarnan hemen. südü ılıTma Filen yoĥ. hemen böyüK tencerelere,
 81 süzüydüg üş dört ĝaTlı süzeKden. hemen ona ĝöre mayasını. mayasını

82 içine atmaK yo_u du. tencereniñ bi tabā ölçüsünü gıyuyduK, içine suyunu
 83 gıyuydu. suynan bi mayayı ğarışdırıyK. ondan sōna peyniriñ içine
 84 ğarışdırıyK. o bi sāt sōna mayalandı mı ondan sōra teKger kesiydik.
 85 ğarışdırıyK ocā ıscak su ğoyuduK. ğaynadıyğ_ıscak suyu ğaynatıp getirip
 86 gelip üsdüne döküyduK. o altına oturdu mu suyunu süzüb_alıydı. ondan
 87 soñra süzeKlere döküyduK peyniri. getiriyik, yumurta ğırıyık elli atmış
 88 içine. birez zeytin yā döküyük. süt südünen yūruyuK. ataşa saş diriK bis.
 89 saşları atarıK şimdi. iki ğişi üç ğişi bi_araya gelir. ğoñşu akraba. yazar
 90 yazar bişirriG_unu. ondan sōra o bişme şeyi biTdiKden kerili, başlarıK
 91 kesmē. ğışlık sā na_ğadar yeteceK? bi teneke iki teneke. ona göre herkes
 92 kesī.

Evlenme adetleri

93 işde bu aylar ğiTdi mi, āsdos ayını geşdi mi, başlallar. āsdos eylül haziren
 94 bu aylarda başlar dūnner. dūn dūñüne göre. şindi sünet dūñü yapıylar. e
 95 bugün akşam di_elim sünet dūñü var. bugün āşam gelir, köyü dāvet eder,
 96 akşam_ādar yemeK yapallar. akşam bi aparla anons_eTdiriller. herkes dūne
 97 davaTlıdır di_e. tābi dışdan mīsāfiri_olan mīsāfiri gelir. ondan sōra herkes
 98 masalāri gurullar. yemeKleri gelir, içgisi gelir. o ğün sabā ğadar onnar bire
 99 ikiye ğadar onu yiller içeller bi ğündüzü olan yemē. teKger gece
 100 yemeG_urullar. gece yemeG_urdu mu, sabah oldu mu, yemeKler hazır
 101 oldu mu, gene bi anons edeller. yemeKler hazırdır. herkeş gessiñ
 102 yemēni_assiñ di_e. tabi akşamdan gene o şey_olduKdan keri de dağı
 103 töreni olur. bi ğına gecesi olur. bizikinner de duruyu işde baķām. ben yediye
 104 dōrusu varım, yedi buķā dōru. sen sulāciñ mı bizikini de? sobayı da ğótürüP
 105 de. herkes dağısını, dağar ne dağarsa. sabā_an da geldi mi, gene anons
 106 edeller, yemeG_almā geldi mi. ondan soñra teKger dūrü veriller, para
 107 veriller. dūrü diller_ona para. señ ğoñlūñden yemēni aldıñ zaman, on millon
 108 beş millon üç millon. herkes urda tefdere yazılır. zamanı geldi mi sen de ona
 109 bağarsıñ. ona ğóre ğarşılını verisiñ. olsuñ hePsi yazılır tefdere. ğız_ısdemē
 110 gideller. bi önce bi sōs keseller kendi aralarında. ğāvi diller bizim bi
 111 ğāvi_içeller. hısım_akrabası dāñığ_olu. o sōs kesdi ğün, ğāvi_işdi ğün,

112 urda bi yemek yiller, ğız_evinde. ondan bi zaman soñra bi nışan ğollar. caz
 113 getiriller. aynı gene onda da onda yime_çme yoK. onda loğum dādıllar,
 114 püsKūt dādıllar, meyva suyu veriller kóyde. ondan sōra gene bi dağı
 115 dağallar, oynallar, tūleller, dā_ıllar. gelin almā gelinciK di_elim. tabi
 116 buğún ğına gecesi var. e gelir cazlar gelir davıl gelir ikindin bu zamannar.
 117 alır herkes ğınayı gótürü. gider ğız_evine. gene bi anoñs edeller. buğún
 118 filanıñ ğızınıñ olunuñ ğına gecesi var. gene herkes gider orā. oynallar,
 119 ğınayı yağallar, dağı dağállar. ertesi gün gelin çıkacaK. gene aynı herkes
 120 gider, gelini alır gelir emme, o ğún gene olan evinde yemeG_olur ğündüz.
 121 ğündüz o ğún olan evinde yemeG_olur. ğına gecesinde yoğ. o ğún gelin
 122 gelir. aynı gene gelin ğōfere gider, ağrabaları gider. gelin olan taraFına geldī
 123 ğún, o ğún gene bi anoñs olur. herkes olan taraFına dāveTli. o ğún geliller,
 124 olan_evinde yiller, içeller, oynallar. bi dağı da orda dağallar. arz ide olan
 125 taraFı. gene herkes dāldı mı gene sabaha bi yemeG_olur, ğonur gece. sabah
 126 oldu mu, teKgel diller. yemeKler hazırdır, yemeK yime gelenner buyursuñ
 127 diller. gene bi anoñs ideller. gene sabā_an bi yemeK yiller. türKmennan
 128 çetminiñ arası didiñ. sabā_an bi işde bi şey giydiriller şkırdaklı. geline,
 129 oynadılar gene. bu dūnde böyle burda biter. bilsem de benim okumuşlūm
 130 yoğ. ben hiÇ_okula gitmedim. işde çalışan gümüş parlarımıñ, işde bu esgi
 131 böyle.

Bayram adetleri

132 önceden ğurban bayramlarında, gençler, ğıñğıraç dīdiK bis. ğıñğıraç
 133 di_ulardın. böyle méydanda şu aşşāda tıraFanıñ ğıyında bi méydan vardın.
 134 orda getirillerdin bi çatal çömeK. şöyle bi direK. bi dirē bi şey geçirillerdin
 135 bi āç. üsdüne bi çatal. bi uzūn sıırk. herkes hindi sabahleyin ğurban
 136 bayramında, tabi bizim burda cāmi yōdun önceden. başga kóylere
 137 gidellerdin namaza. namazdan geldiler mi, bayramlaşdılar mı, herkes
 138 ğurbannı kesiydin. önceden evlerde yiniydin ğurban. şimdi öyle yoK. buğún
 139 di_elim, kim kesiyi? herkes aynı gün de kesmiydin. işde filan buğún. işde
 140 filan fişman kesmiş. işde bizde ertesi ğún keselim, öbür ğún keselim. bugün
 141 herkes yemēni yapıydın, ğıyında. taTlısını yapıydın, zalatasını yapıydın,

142 gavırma yapallardın, yahnı pilav herkes çarıydın. evinde yemēni yidiriydin.
 143 ondan sōna yidiler mi, böyle sabah kesdi mi bu zamannar herkeş alay_alay
 144 gōṣṣu_evine gidiP geliydin yemeK yimē. kesen kesmēne, aḲrabası. ondan
 145 sōra yemē yidiler mi, şura meydana gidellerdin. orda onu herkeş toplanırdı.
 146 seyrini bi taravında, bi gişi bi taravında, bi gişi sıraynan binellerdin. yāni
 147 yīK de eridīK dīlerdin. bi de onu, o zamannar. işde gızlar böyle biriniñ evine
 148 toPlanırdın. emseller oynallardın. kendi çalıP kendi oynuylardın, dümbeK
 149 diye. ilhan çalııldın. dümbeK de yōdun o zaman laylun filen mi vardın?
 150 ilhannardan. ilān işde demir. hindi sīdī var, müziK seti var. caz
 151 guruyu_adam. herkesiñ böyükleriñ evine vardıñ mı bayramlaşırdın.
 152 önceden çay gāve vardın. böyle şeker yoğudun, eksisKi, hindiki kibi. şindi
 153 cuḲlata dutuveriyu adam, işde bi goloṇyā döküverī, tamam biTdi bayram.
 154 emme önceden evine vardıñ mı, yemēni de yīdiñ, çay_içiydiñ. gāve,
 155 kendileri yapıydıñ gāveyi. gāve çekiyledin, içine burçaḲ ġarafil, kendi
 156 dērmennerrinnen üdürlerdin, şindi hazır aldı gidī. o zaman böyle şeyler
 157 yo_udun, gāveyi kendi alıydın, çī gāveyi. içine biz birez biz ġırmızı burçaḲ
 158 diriG_undan ġarafilli işde. bayırdan ot_alıb toPluyub_içiylerdin ġır_otu.
 159 bis boş yalpaḲ diriK. ulamır, işde kekik. çay çiçekleri vardın sarı sarı
 160 açıydın. unnar şindī, onuñ geşdī yerden geçmī ġenşler. du baḡam nerden
 161 aldıñıS siz bunu? bi çiçek ġórdük dī olannan durduḡ dī, bildiñ dī, böyle dī,
 162 esas ḲoḲu kibi dī. bi dā giTdim mi dī, dāda bayırda dī.

Köy tarihi

163 **B)** Ḳóyüñ gelişi, bizim bu, burası çetmi Ḳóyü. alevi de, çePni diyular. bazı bu
 164 yörede bize çePni deller. çePni boyu, çePni boyutunuñ gelişini ben izledim.
 165 ısdambulda bu seFerde örendim. amasya çorum sıvas toḲaT bu yórelerde de
 166 inceledim. aslında bizim bu çePni boyutunuñ gelişi, yavus sultan seliminen,
 167 şa_ısmail ġaradeniz boyunda harP yapmış. bizim bu alevi boyutu da
 168 onnarıñ yanna yer_almış, şa_ısmaylıñ yanda. bu sever bires, kitaPda da
 169 kitaPda da oḲudum zāten. o zamanda da paTışa ordusu ġuveTliymiş. bizaṇsı
 170 yıḲmış adam, şa_ısmayıl dayanır mı? orda ġaradeniz boyunda, harbe
 171 dutuşuyılar. şa_ısmaylı yeni_i, yesir alıyı. bu seFer diyu, bana ġarşı

172 şa_ısmaylñ yanda yer_aldılar diyu. bu seFer bizimkiler ıorıuynan ordan
 173 bi dāluylar. yarısı ğaradeniz boyundaymış şimdi hāli dā. soruyum gelennere
 174 işde filan yer nası? orda burda. bu seFer baya o tarafñ adamlarınan beP
 175 şey_oldum. zātin o benim benim durdüm mahallede de aşşā yoıarı, heP
 176 ğaradeniz boyutlu adamlar. yaşlılar var falan. sohbed_ediYdiK. hanı böyle
 177 gelmişler, bura ıaçmışlar. işte bura yerleşmişler. haTdā dā evel arkadaşın
 178 dedī gibi, develernen çadırlarnan nerde su başı var, nerde bi uva var, nerde
 179 bayır bayır var, ollarda gezellerimiş. ekili dikili uvası şunu bunu yo_umuş.
 180 tarlası, taKıası o zaman da. hayvancılıı çadırlarınan develerinen
 181 gezellerimiş. böyle gezellerken, āmad_ırafıK dī, arkadaş herkeş yerinde
 182 ıalacaK, göçebeliK yoK dī. āmad_ırafıK o zaman tabi iKdidara gelinci.
 183 şimdi yörüklerden bizim alevilerde bunnar çadırdaymış, u zaman çadırda
 184 gezi. haTdā ğaz dānda bi yörük beyi varımış. sen bana ğarışamassıñ diye
 185 āmed_ırafınan ikisi tartışmaya giryler. ben dī istedim yerde gezerim,
 186 dutarım, falan dī bu. birez bunnan yāni öyle ıarşılıKsız söz dü_ellesi
 187 yapallarımış. bi ğün yörük beyi ısdambula gidi. āmed_ırafığ_orda
 188 gezerken yörük beyini tānyı. sen diyu buna filen yerdeki yörük beyi dey
 189 misiñ? diyu āmad_ırafıK soruyu. o da ona dī, ne bildiñ dī? sen de
 190 āmad_ırafıK dey misiñ? dī. hayır dayısıyım diyu, ben de ğaz dānñ ayısıyım
 191 dī, yörük beyi. sen āmad_ırafñ dayısı mısıñ da, ben de ğaz dānñ ayısıyım
 192 dī. hani dīcēm böyle işde çadırlarda gezmişle. sōna āmad_ırafıK ısgān_edi.
 193 heralda şöyle, bi daKıa, yörüG_aşiretinnen bizim alevi aşireti, bu
 194 āmed_ırafıK ısganı ğış günne deK gelmiş, yaz ğününde ossa biz ille bi su
 195 başında bulunurduG_eyi bi yerde. yazın u su başını ıoşdurullarımış. kış
 196 gününde vermiş ki biz heP dādayıs. pıynal içinde orman içinde dā başında.
 197 şimdi balleniñ git, şu bizim balle ıazāsıññ na ğadar yörüG_obası hePsi
 198 dāñ_çinde. ğırñ_çinde. de şu de şu dāñ_çinde ne_olur? iç. giT,
 199 bulgaryadan gelen göçmenner, nerde bi su başı var, nerde bi ova var?
 200 adamlar bulgaryadan gelmeden buraya türkiyenñ neresinde ne var,
 201 neresinde oturulcaK? eveli geli ziyāret edellerimiş, öyle gelilermiş_ordan.
 202 meselā baK dün bi arkadaşınan ğonuşum dün_āşam bi kadın, bi arkadaş. ĩne

203 yaPdırmaya geTdi, geldi, bizim geline āşam_eve. ğonuşduK biraz. işde
 204 nerelisiñ? falan dedim. ben rusyadanım dedi. sōna döndü ğırġızdan geldim.
 205 doğum yerim ğırġızıSdan. bem buraya ğırġızısdan dōmlu geldim dedi.
 206 işd_eveli geldik, izmit ğólcē yerleşdiK, ondan sōra ısdambula kaĥdık burā.
 207 baĥ bizim bu ħóyüñ tārihi baK sā söylü_üm, āmad_ırafıK ısganı, bin üçyüs
 208 ħaşdaydı? oĥuduñuz mu? atmışdan_eveli burda ħóy varmış bizim. şu aşşāda
 209 derenin boyunda. baK bi tāne içimizde bi adam gidiP de ısdambılı
 210 oturmamışlaĥ. ısdambılın bi taraFına yav ya_uT da ben de buraya gidiyim
 211 de burda bi ev yapıyım de. sōna burda bi. alısmışıS burāni_e giT, isgeleye
 212 pelitköyüne, yoK gömec_ayvalıK, alısmışıs.

Konuşan : A) Kamil Karameşe (yaş 79)

B) Gülzade Karameşe (yaş ?)

Derleme Yeri : Deĝirmendere Köyü – Balya (Çepni)

II-6 **Konu** : Köy tarihi, Askerlik hatırası, Serbest konulu, Köy
 işleri, Kaybolan gelenekler, Yemekler, Evlenme
 adetleri.

Köy tarihi

1 A) ondan sōra işde sādan soldan buraya da fıransızlar şirkeT çalışmış.
 2 taĥaviller çalışmış. burda gelir u zaman çok. bi ceyran burda yanıyu,
 3 santurul burda bizim. bi de ısdambulda, türkiyede başĝa yerde yoĥ. işde
 4 millet o mādeniñ sebebine buraya toPlaşmışlar dedeniñ başına. dedem de
 5 ĝalabalī sevmezimiş. onnar toplaşınca bu yanna ĝaçmış. işde ondan sōra
 6 zāten bi ombeş yirmi hāne vādı, bis çocuklūmuzda, ondan sōra üredi_üredi,
 7 gene de azalıyu şindi. yoĥ. benim mēmediñ ik_ölu var ikisi de yoĥ.

Askerlik hatırası

8 suvāri, ancaĥ hayvanından mēsul. hayvanına baĥacaK, tālimini yapıyu.
 9 başĝa bi şeyden mesul di_ildi ki. bi de mutfā veriyudu alayda. hañĝi bölük
 10 o ĝün löbeTci, onu mutfā biz de er olaraK gönderiyoduK, başına da bi
 11 ombaşı veriyoduK_unnarın. şu başĝa bi işimiz yōdu asgerde bizim hiç.
 12 işimiz gücümüz hayvan. bi ere dört tāne hayvan düşüyudu. bi er sulamaya
 13 gider, biriniñ üsdüne biner, üç tānesi yedeKde. böyleydi o bizim asgerliK.

14 şindi o suvāri ƙalƙdı. yoƙ. bizim asgerlīmiz böyleydi. baƣım olmaz mı,
 15 ƙocūña baƣamassīn óyle. óyle baƣıyuduƙ bis. böyle ceP mendili ipek
 16 mendilnen böyle o ğún löbeTci subay ya_uT biñbaşdır ya_uT yüzbaşdır
 17 ya_uT üsteymendir. cumartesi ğün ƙonturol eder atı böyle, ipeK mendilnen.
 18 bi ƙiy yaPdı mı seniñ at, zopaniñ neresini yēcēñ belli di_il. siliyu böyle
 19 baƣıyu yāni u mendilnen. tırnaƙlarınñ altına baƣıyu. ƙamur var mı diye.
 20 birer tāne böyle eridi mi, unnā böyle ğazıyudum. hayvana baƣmayı orda
 21 örendim ben. şurda damım vā, gene var da. öküzlere baƣıyudum ben. böyle
 22 bi etiyar vardı, öteki mālledē. ğapıya dayanmış da baña baƣarmış. be_onu
 23 görmuyum emme. baya_aradan beş_on daƙğa geçiñce gördüm onu
 24 ğafasını. dedim amca ne baƣıyusuñ? saña baƣıyum ben didi, burda sabahdan
 25 beri, didi. nası öküze baƣıyuñ sen didi? asgerde örendiG_amca onu didim,
 26 ben. üç seFer tımar ediyudum. bi daraƙ bi gebre bi de şey fırça bi de elimi
 27 yayƣıyP da siliyudum öküzleri. orda örendim_onu asgerde.

Serbest konulu

28 onuñ gimi. şindi esgiden ƙoƙ masal édiyudu. mesele bis ƙocūduƙ, kim
 29 yaşlı gidiyudu ona, bize masal ed, masal édiyudu. e télevizyonñ çıldı,
 30 radyolā çıldı, bi şeyler hepisi ğayboldu. esgiden ƙocuƙƙana bis, horTlaƙ
 31 varmış. horTlağ_olur mu? horTlaƙ varmış, horTlağdan ƙorƣuyuz mesele.
 32 horTlaƙ nerde? böyle dalavereler çoğudu o zamannarda. yabanı mahlıƙdan
 33 ƙorƣuyu, şindi yabanısı da ğarmağarış_oldu. şindi af_edersīñ, esgiden cavır
 34 geliyu diye ğaƙıyuduƙ bis. ni_oldu? ne ğavuru ğaldı, ne hırsidiyanı ğaldı,
 35 ne müslümanı ğaldı, ğarmağarış_oldu. dōru dey mi? dā nē_olcaƙ? dā sōra
 36 nē_olcaƙ? belki ömrüñ olusa.

Köy işleri

37 şindi o zaman öƙúz ğoşuyuduƙ, öƙús. ekiyuduğ_unnarı. zamanı geldi mi,
 38 haziran, yirmbeş otus ƙırƙ dedi mi, başıyuduğ_oraƙla biçmeye. bi ğün
 39 saña ƙalışıyu. bi ğün baña ƙalışıyu. para yoG_emme. para yoğ. yani o ğadā
 40 duTğun, ğoñşulū biribirine, e deñişik. üç ğün sā ƙalışıyu, üç ğün de ben
 41 gidiP benim tarlada ƙalışıyu. oraƙda. o da bi da bālıyuduğ_unu demeT
 42 yapıyuduƙ böyle. bi de sabāla ğún dōmadan onu yiyuduƙ toPluyuP yin

43 yapıyuduK böyle. oraK biTdi mi, dört tekellekli araba, üsdüne sele diyu
 44 böyle alt_üsdü āç, onnarın böyle birer tene mazaK çivi gibi, sar demedi, bi
 45 maķaraya bi uzun āç üsdünden, arķada bi maķara, telden, birini soĥuP birini
 46 bas, birini soĥuP birini bas, onu sıkıyuduK. ġoş öküź_arabasını, indir
 47 demedi, harman yerine toPla. harmanını da yaparsıñ böyle, otu ġazırsıñ,
 48 sularsıñ, sıvarsıñ_unu. demedi yayarsıñ, döveni atarsıñ üsdüne, altı onuñ
 49 zaten daş dolu heP. öküzü ġoşarsıñ, car car dönderisıñ öküzü. o sapı
 50 alt_üs_edersıñ. gene düzlendi zaman, gene alt_üs_edersıñ. o incelir
 51 saman_olur, toPlar, bu sefer elle savırısıñ. öyle makine mukine yoĥ. elle
 52 savırısıñ. tāneyi ayıTdırısıñ, ondan sōra gözer, gözerlersıñ onu. temizlersıñ
 53 būdey bir bir işcilig_öyleydi. şimdi çalışıyular da gene çalışmıyular. bizim
 54 imanımız gevriyudu böyle işiñ başında, imanımıs. bu sıcaK yāĥıyu. haziran
 55 sıcaKları. o sıcaKda boyna çalışıyusuñ. oturmaK yoK. şimdi bā kendimi
 56 meteTdirceksin. şunuñ babası benim işcilimi hep metederdi baĥ.
 57 halamıñ_öluydu. benim_ışcilim gibi sarP_ışciliK yōdu. şimdi saķat oldum
 58 ben her taraFdan. allā böyüK söylemeyim. şindiki benim ileçberliK bu
 59 kōyde yoĥ. öküzüne yaPdım ileçberliK, şimdi tireKdorna yapılmıyu artıĥ.
 60 ben_öyle işcilerdendim. ben sōra tayfaya çıKdım atmış_altıda. saña
 61 çalışıyum ben, beni sen hiç görmemişıñ duymamışıñ, yalnız işcilimi
 62 duyuyñ, baña heP habar geliyudu. iş verennerden. pamıG_ışcilerinden,
 63 zeytin_ışcilerinden. bā gessıñ, işim nam vermiş memlekete. aldım parayı
 64 helal etdirrim ben. yoKsa yan kesicilinen para alıcām, o baña gelmes. ben
 65 tarlada yatsam da bana vereceKler o parayı, çalışsam da, dē mi? ama
 66 çalışırım yaTmam.

Kaybolan gelenekler

67 ġalmadı kı yoĥ. esgiden üç_etek geyyulardı dūnde gelin olannar. şimdi giT
 68 diKdiriyular. hazırda da tenezül eden yoK şimdi. e gelinniK_alıyular bi
 69 şeyler. esgi dūnner, üç gün dūn oluyudu. bugün_āşam keşgeKler vurulur,
 70 yarın musāfirler gelir, dışardan okuyuyñ, dāvetiye yolluyuyñ tabi, ehbablarıña
 71 falan. onnar doyar, devirisi ġün, gelin çıKıcā ġün, köylüyü doyurusuñ. u ġün
 72 böyle bu zamannarda gelin çıkarılar zāten. öküź arabasınna. bundan başġa

73 araba yoK. böyleydi çok masraflıydı. şimdi masraf yoK. şimdi bires
 74 çekirdeKdir bi şeyler, fındıKdır fısdıKdır alıP gidiyular, seniñ ğıza dūr
 75 oluyular tamam, orda bitiyu hepsi. yemeg_ıçmeK yok. eveli dūr gibi mıšan
 76 yapıyulardı ğızlara. dūr gibi. şimdi dūnner bile bi caz dutuyu, bi yemeK
 77 keşgeK yapıyu, ya_uT yemeK yapıyu, o bāTdırıyu kāyayı ğorucuyu
 78 minārede, herkeş gidib_ordan birer_ikişer çanaK neyise alıP geliyu.
 79 esgiden dūr evinde yenib_ıçiliyudu bunna. dūr_evi tertemis. birki tabaK bir
 80 şeyler yaPdıysa. evine getirī evinde yī. unnā da biTdi. ğurban kesiyudu
 81 esgiden bubam, o zaman kōy_azlıĥ. eniK çocuK geliyudu burda, sūra
 82 atılıyudu. bi hāne. ayrı ayrı hāneler gelir, doyurullardı böyle herşeyinne.
 83 şimdi o da ğaKtı. ğurbanı kesiyu_adam, kendi taravı iki kişi üç kişisi varsa
 84 unnarı doyuruyu. geri yandan da fakire veriyu, birer_ikişer topaK.
 85 kimisinde küpe dolduruyu. hiçbi şeyiñ dadı yoK. esgi, millet ben çocuKdum
 86 deliĝanni. benim gibi yaşlılar, allā böyüK söylemiyum, yanı başıma
 87 toPlanıyu. ben cā_ılim, tāsıl görmedim.

Kōy işleri

88 ama işciydim, çoG_ışciydim. millet bana barmaK ısırıyudu. balıkesiriñ
 89 ğırmızılāndan, sen bilisiñ ğırmızılā. ilk tayini buraya çıKmış, ordan bi ğız
 90 verdilē una. bi ğün gelmiş burdan oraKcı çok çalışıyu bu köy. oraKcı
 91 topluyu. ona tavsiye etmişle heralda beni. ben çalışmıyım_artıĥ. ille kāmıl
 92 amcayı al sen tayfaya. hoca beni götür. beni öldüTdürüsüñ_orda. beni
 93 götüme işe. hiçbi şey yaPmīcaKsıñ, gidiceKsıñ. yapma_oca. ōreTmennē
 94 heP benim başımda dönüyudu zāten. gidelim_adi didih. ertesi_ün
 95 giTdig_emme, tarla çoK böyük. ōmer_ā diyulā zāten. onuñ tarlaları. onuñ
 96 dāmatınıñ dūñürüydü. onuñ ğızını aldıydı ōreTmen. böyük tarla, dē yirmbeş
 97 ğişi bi girdiK bis. ben hilleye ğaçamam, ben tarlanıñ orta yerine girdim. üç
 98 ğurup_oldu. biri o taraFda biri bu taraFda. ben orta yerdeyim. bi de ōlu var
 99 ōmer_āniñ. mıntıĥa, söĝüt köyünden şurda uzun çınar köyü vādır, ordan bu
 100 çukur bu adamlarıñ. hükümaTmış zāten unnā burda. bizikilē sōradan almışlā
 101 unnā. bu yerlē u_ōmer_āniñ. şimdi onuñ_olu da, şurda benim ğayınçı va,
 102 onna sādıç geçiniyulaĝ. onuñ arĝasında demet bālıyu, ğórdüm ben. derkene

103 benim arķama geliverdi. geliverdi ama ben bi giriyum böyle. yav dedi kāmīl
 104 amca dur dedi, bi siğara yaķ dedi. bi çeKdim siğarayı iki çeKdimse şu
 105 elimde ğassıñ. hemen_ezdim siğarayı, bi girdim ben. sürdüm çıkardım,
 106 tarlanıñ orta yerini. giTdim kölgeye otudum. onnā da bitirdi. geldi benim
 107 ğayınçı didi ki, enişde didi ayrı biçelim bāli didi. ayrı biçiñ didim. tarla
 108 büyüK ya. ben_öyle işciydim. geşdi ğāri tamam. ğanamalā geçirdim, gözü
 109 ğaybeTdi, bacā saħat. kendim yarım doķdurdurum ben.
 110 **B)** suya gidellēdi esgi geçmişleri annaT diyu saña_o. ğaynar suya gidellēdi.
 111 gelinneri, türKmen ğiysisi yapallādı, ordan ğaynaķdan su getirillēdi. yāni
 112 bizim esgiden dūnnerimiz böyl_oludu.
 113 **A)** esgi bizim ķók horasandan dālma. lāleli çiflī, göl de varmış_çinde.
 114 tapılı. dedelerimiziñ tapılı ğaldı. göneniñ köyüne yerleşmişler ğóğcesuda. o
 115 da tapılı. adam o tapılarnan bi ğuruş almadan o da ğaldı_urda. ğalmış.

Yemekler

116 **B)** bulğur, salça e ğuru fasille nohut turşu ķonserve bunnarı yaparıs. yörtla
 117 içine bulğur atarıs, nohut salça onu ğazannarda bişiriP ğararız böyle
 118 kepçelēnen. sabah da ğalbırdan geçirıs. tāranayı u şekilde yaparız yāni.
 119 inçeldiris sabahleyin de ğurur bires akşamdan ğırarıs. öyle. bulğur yapıyuz.
 120 önceden yapıP dübeKlēde dövülürdü. şimdi öyle yoħ. salça yaparıs. turşu
 121 ķonserve böyle hazırlıKlā yaparız ğışlıħ. ateşde ocaķda, ğaynatırıs, südü.
 122 ondan sōra sovuyunca hafīf sovumaya başladı mı, o zaman maya_atar,
 123 mayalarız_onu. hayvannādan sādıķdan sōna birez ısıdıP içine maya_atarız.
 124 onuñ da duTdu mu, ateşde gene sıcaķ suyla ğarışdırıP süzeKlere ğorus. u
 125 şekilde.

Evlenme adetleri

126 bizim bildimis, cumā ğünü akşamdan ceyiz gider. ondan sōra cumartesi
 127 ğız_evinde ceyizler asılır. pazar sabāhı ceyizler gelir, olan_evine
 128 yerleşdirilir. ğelin ğelir. cumartesi akşamı ğına olur. pazar ğün de gelin ğeldi
 129 zaman, esgiden, pazartesi akşamı pazartesi ğündüzü geliniñ başını biz
 130 boğarıs. esgiden öyleydi şimdi yoķ. baş bā diller. beş_altı tāne böyle renKli
 131 çemberlēnen, çember dūlbetinen, üç_eteK geyerle. köyüñ ğadınnā toPlaşır.

132 terlik felen geyellē geline, el_öPdürüller pazartesi sabahı. böyle bi
 133 gelenēmiz vādı, şimdi o ƣalƣdı. şimdi yoƣ öyle bi şey. şimdi salonnarda
 134 oluyu. öyle bi başbā diye bi şey yoƣ. ƣızlā yaşlılā gider. isdeller ƣızı, bubası
 135 verise nişan ƣonur. olannan ƣız annaşıyudu. nişannāmız yemeKli oludū.
 136 herşeyi yāni bi gece bi ƣündüz oludu. şimdi öyle bişey yoƣ. şimdi bi
 137 aƣşamda veyāT bi ƣündüz biterdi. tüfekte nişan vuruludu esgiden. şimdi
 138 öyle bi şeyler yoƣ. loƣumla püskūTle ve yāni masrafı kısadan dönüyu
 139 şimdi. esgiden öyleydi. ƣündüz nişan vurallādı, yemeKle verilidi. şimdi öyle
 140 bi şey yoƣ. ƣına gecesi yaPdılar, sabah da başbā yapıldı. bize öyle ƣaşıdı mı
 141 öyle yapılyudu. ƣaçmassa nişan vādı. önce başbā_oludu. bizim ƣóyde,
 142 şimdi hayvan baƣıyula, hayvan baƣıllar, oya öreriz biz mekiG_oyası var.
 143 eñ mēşur mekiG_oyamız vardır. var namaz bezleri var. çember kenarları
 144 yapıyoduG_önceden şimdi onnar yoƣ. şimdi havlı kenarı var. öyle oyalar
 145 yapıyos. hayvan baƣıyus. başƣa öyle işde bā bāçe aş yemek, furunnar
 146 ekmeK yaparıs. eñ mēşur şey bizim ƣóyümüzüñ bu oyası vardır.
 147 mekiG_oyası. bunnarı mekiKnen ip, misine var. misineniñ_üzerine yapıyoz
 148 bunnarı. mekiKlerimiz var. aha başlı burda baƣ. misine de, mekiKlē de.
 149 mekiG_usdası ƣaynatamdı. havlılā, ceyizliK işde bunnar. misineniñ
 150 üzerinde iplēnen bu şekilde işleriz bunu, mekiKle. satıyoz bunnarı bis.
 151 ceyizliK ƣızlara. ƣızlarıñız felen vāsa, geliniñize ƣızıñıza ceyizliK
 152 verebiliris. hani bi taƣım ƣiysi bileziKdir şimdi gine var. ben nişan ƣorsam
 153 belki bi sene daşınıcām öyle. ölüm var benim de, biri ƣaçırdı. o şekilde. her
 154 bayramda gidilir, birinci bayram dēl ikinci bayram ƣún.

Konuşan : A) şengöl Fil (yaş 50)
 B) Ramazan Erkan (yaş 50)
 II-7 C) Bektaş Fil (yaş 1337)
 Derleme Yeri : alköy – Manyas (Çepni)
 Konu : Kış hazırlıkları, Bayram ve evlenme adetleri, Köy
 tarihi.

Kış hazırlıkları

1 A) yaparıs kendimize. bis köylü yerdenis. onserve herşeylerden hazırlarıs.
 2 turşumuzu onserveimizi hePsi. bulğur tahrana erişde. herşeyin yöresi
 3 ayırırđ. bizim öyümüzde tahranyı, yördu südü bişirris, alırıs. fazla
 4 eşgiTmeyis, bi ğünde alır bişirris. ondan sōra da unu ğatarız içine. içine
 5 aTğılar ğatarıs. baharaTdır bi sürü tahrannı şeyleri var yānı, ğaTğıları var.
 6 onnarı ğatarıĥ. ğarışdıra ğarışdıra ğaynatırıs. ondan sōra alırız onu bi
 7 ğazandan boşaltırıs. işde südü bişirris. azanda mayalarıs. onu bi ğüzelce o
 8 āřam yaparız yāni. eşgiTmeyiz fazla eşgiTmeyiz. unu ğatarız içine
 9 türlülerini de ğatarız. ğarışdıra ğarışdıra aynadırız. ondan sōra boşaltırız bi
 10 bez_üzerine onu bi ğüzelce ğözerleriz. bi ğüzelce onu ğözerleriz. ğözerden
 11 geirriz. herşeyi içine ğatıs. ondan sōra da serriz bi ğüzelce dışarı. bez
 12 üzerinde temiz bi bez üzerinde ıkarığK dışarı seriğK ğünece. sonra alış ordan
 13 onu toPluyuz ğoyuz bidonnara. bi ğüzelce unu elim, yūruyum, içine paĥ
 14 mayasını mayasını ğatım, bi ğüzelce mayalim, mayalandığdan sōra onnarı
 15 siniye basdırırız biz. pineyit_olusa pineyite. ondan sōra biraz da yarım sāt
 16 da sinide mayalandırıs. fırını yaĥarıĖK fırını. sülü süpürü içine itteliyveriz o
 17 zaman biři işde. bazlama mı? bizim bazlama būde_eKmēni dersin heralda
 18 dē mi? öyle mi? bazlamıy de içine duzu atarız. unnan yūrruĖ bi ğüzelce
 19 unu. içine de duzu ğatarıs. oğlavayla aarığ. sacı da atarız ataşa külleriz.
 20 baya bi derince külle, bi ğüzelce şe_aparız. ataşa atarız. üzerinde bi ğüzelce
 21 oğlavıynan birimiz yazar birimiz bişirir. ataydım şindiye bişirirdim. sana da
 22 veridim sıcağ sıcağ beni eylediñ_indiye atıveridim öntüne bi sıcacığ şey.
 23 peyniri mi? südümüzü biras ataşa ğorus, ısıtırıs. ısıTdığdan sōra teğger
 24 yere sōra yere indirik. yerde biraz baĥık_ona. içine mayasını ğatarıs.

25 ğapadġ_üsdünü. dutduKdan sōra ben ateş üzerinde ğırım. yerde ğıranna
 26 sıcaK suyu döküP de ğıranar da var. ben ataşda ğırıyım yāni. ataşda bi
 27 güzelce ğırrım onu. teKger bi beze onu toparlarım çencereniġ_ içinde. onu
 28 beze alırım, ğorum, süzē_asarım. sonra suyunu da ataşda teKger suyunu
 29 ğor_unnar yaparım.

Bayram ve evlenme adetleri

30 ğızlarımız böyle toPlanırlar bi binānın içine. bi de bi ellerine bi
 31 dümbeh_alıllar. ik_üç gün eyleniller yāni. gençlerimiz gelir, sohbet_idelle.
 32 orda eylen üç gün eylencelerini yapallar gençlerimis. ğıs sever olan sever.
 33 ananın babanın haberi olmadan bi gece sözleşsiller, sāt veriller biribirine, alır
 34 alır ğaçarlar gideller biribirini. yō nē küssün baya bi küskünnüK duTsa da
 35 teKger barışıylar, arada bi barışıylar. barışıyī. küs duTmas. bizim orda
 36 barışmadan dūn olmas. e dūr geliller isdeller. beñ verdim işde bi buçuK
 37 sene oluyu bandırmaya verdim. geldiler, isdediler. ğına gecesi yaPdım
 38 burda.

39 **B)** e ğıs isdemeler bizim bullarda dedelernen yapılır. dede gelir, ikrar verilir
 40 de onu sormaya çalışıyo o. şimdi o nine, nine oldu, nişan oldu_o. ona sor
 41 söyle, annaTsana. dayzā, nişan_oldu_o.

42 **A)** ikrarlı. ben de. biz de ikrarlı verdi. olan taraFı oturullar. böyle ğonuyla
 43 ğomşuyla oturullar. allahın emrinnen, peygamberin ğavlınnan, ben seniñ
 44 ğızıñı isdemeye geldim dir. öte taraFı da verdim dir. ondan sōra verilen
 45 taraFnan, olan taraFınnan ğıS tarafı boyun boyuna geliller, sarılıllar. bi
 46 ğüzelce aldıñ mı aldım, verdiñ mi verdiñ. bi ğüzelce ikrarın_ossun mu
 47 ossun. işde böyle ikrar seni yossun yossun. bi ğüzelce ikrar ğırıllar. ğāvesini
 48 içeller, loğumunu dādıllar, bi şeyler işde öyle geçer gider. bi dā ikrar yāni,
 49 ikrar ğırallar o ikral da o ikral da bozuldū hande ğız ğaçarsa ğıs taraFınıñ
 50 zararı olur olan taraFı bozarsa olan taravınıñ zararı olu. ikrar yāni öyledir.
 51 allahın bir ikrarıdır. yüssüklerini ikisini çocūnan olanı dikeldiller. olan
 52 taraFı ğıza dağar. ğıs taraFı olana dağar. bi ğüzelce mağası getiriller,
 53 geliller, keseller. ordan nişan olur. bilāzzıK dağalla, altın dağalla. kesdirmī,
 54 bāşış_alıyla. ya bāşış_alıyla, mağas bāşışı. kesmī dī bāşışı dayanıyı.

55 A) yoK öncelerden olmuydu bizim. öyle hemen sös kesildi mi, dñn oluyu.
 56 şimdikinnerde yānı. o bi yenilerde oldu. baya gençlerimiz gelişdiK zere
 57 zaman itibārıyla esgiden öyle olmazmış. şimdi zaman itibārıyla oluyu. olan
 58 taravı getirī, ğıs taravınnan ğıs taravı da dñn yapıyu, olan taravı da yānı.
 59 ğına gecesi yapıyı ğıs taravı da. eyvence yapıylar. ğıs taravında ğına gecesi
 60 oluyu. olan taravında dñn olur. olan taravından dñn olduKdan sōra, ğızı
 61 dñn eder etmez, dñne geċiriyle. bizim öyle fazla ceyiz yapmayıK biz. öyle
 62 saklamam ben. biz öyle fazla, bizim tā ēzelden beri, bizim tōrelerimiz
 63 öyledir. yatāmız, birer işde halımız, baTdānemis kilimimis yatāmız böyle.
 64 giyinmiş elbiseleri, biz böyle yaparıK. bizim ğıs taravımızda, dñn ğünü bi
 65 işde bi olanıñ ğızıñ babası bi bilezik götürü, anası bi altın götürü ğardaşı bi
 66 altın daċar öyle. bizim öyle burda ğıs taravına ceyizimiz yoK. bizim mi?
 67 bayraK yoK bizde. esgiden o bayraKlar vardı. esgiden davılla bayraKlar
 68 çekilirdi bizim. bayraK arċadan davıl ċalırdı, önden bayraK gençler de
 69 bayraK diker giderdi. şindi ğayrı cazlar var, bayraK işi ċaKdı. caz var ğayı.
 70 caz geli ğuruluyu bi ğüzelce. köylerimiz toplanıy, biz bi zāten beş dene
 71 ma alleyiz biz. beşimiz böyle bi yere dñne toPlanıyıK. hePicimiz bi araya
 72 geli. cazlar gelir, bñtñn gençlerimiz ğonumuz ğomşumuz toPlanırıK. cazda
 73 oynar gençlerimiz, ehtiyarlarımız oturu, bizim gençlerimiz oynar. öyle
 74 bizim gimi yaşlılar oynamaz öyle. bizim ċadınnarımız oynamaz.
 75 gençlerimiz ğızlarımız gençlerimiz oynar. ertesı ğún de yaparıK. iki ğün
 76 yaparıK. ikinci ğünde de biz baş bā diriz yani, geliniñ başını bālarıċ. o ğünü
 77 yemeK verris. o dñn āřamı da veriK, ğündüzünü de verriK. o ğünü
 78 gelinimizi giydiri ğuşatırıK, biz üçgennerden giydirriK. gelinimiz el öper,
 79 gelir böyle ğonumuz ğomşumuz. öylen yemēni yiller, gelini ellerini
 80 öPdürülle. herkes mesele beş oñ ğuruş para verir. ċevresi yaċın bi
 81 aċrabaları altın verir. ondan sōra gelinimiz üç etek geydirriK. siz üç etē
 82 bilisiñiz. zāten hiċ batmadı tōremizde. heP giydirriK. başına bōylü bi
 83 ğüzelce, beyas köynek giydir. ılıbada üzerine giydirriK yānı. var da bāzen
 84 sanatċıları böyle siyah ğırmızılarınan Filan var. u üç etēñ uzerinde
 85 veriller ılıbadasını. erkeKlerde bilen şimdi var. televizyonnarda var ya böyle

86 şura ğadan ğısadır_u. ordan öyle ğonular ğomşular toPlaşır. arķasına alır
 87 tüveK_ata_ata, tüveK_ata_ata,şenninen gelinimizi içeri dıķallar. başından
 88 şeker şerbet saçallar. eşik öpdürü. daTlılġ_ossuñ diye saçallar. hanı böyle
 89 gelin şeker gimi daTlı ossuñ di_e saçıylar. eşik öPdürüller. yapışsıñ_assıñ
 90 eşi_e diye. daTlı geçinsin di_e. yapışdırıllar ğapıya.

91 **B)** bizim kùltürümüz, biñ senelik, biñ seneliK, aşşā yokarı kùltürümüz,
 92 bizim biñ senelik devam_eder. bi tek şey ğaybeldi. ğızlar giyim de_ışiKlī
 93 yaPdılar. pantulun etek falan giydi. esgiden öyle bi şey yoKdu. ğızlar eteK
 94 eteKlik deriz biz. altında çatal don_olurdu. çatal don derlē şimdi onnar
 95 falan ğaybeldi.

96 **A)** bayram_azırlıķlarımız da kimimiz datlı yaparıS. kendimize ğöre bi
 97 şeyler işde. bayramlarda şeker dātırī geşlerimis. hayırlara yāni. bişi, biz bişi
 98 dirik. bişi yaparıK. ondan sōra datlı yaparıS kendimize. genelde kendi
 99 yapıdımı söylüyüm. elālemikini bilmem ben baKlava açarım. baKlavayı mı?
 100 baKlavayı bi ğüzelce, bi bardaķ içine yo_urt ğatarım. bi bardaķ da süt
 101 ğatarım. iki yumurta ğırrım. bi bardaķ nişeşte ğatarım_çine, nişeşte_unu.
 102 biraz bi yarım bardaķ şeker ğatarım_çine, üş dene de duz ğatarım.
 103 ğabartma tozu, yūrrum onu bi ğüzelce. içine bi bardaķ da sıvı yağ ğatarım.
 104 onnarı sāde hiç susus bi ğüzelce yūrrum. ondan sōra bi ğüzelce nişeşdeyne
 105 açıyım_unu. cevizi ğırrım. şişeyle eze eze onu bi ğüzelce çekerim tāta
 106 üzerinde. beş dene boş beş dene dolu arasına cevizleri şekerli ekelerim.
 107 ondan sora onu yirmi otus tana açıyım ben. otus tana bi siniye bi ğüzelce
 108 açıyım. ondan sora onu ğızartır, ğızartmadan önce dilimlīm. dilimlediKden
 109 sōra üsdüne, ben_üzerine sana yağı yakīm, tavada ısıtım. sana yağnan da
 110 yakīm. ondan sora fırına sürüyüm, fırına süründüKden keri, datlısını
 111 yapıyım. hafif onu soğutuyum. datlısını da üzerine ğaynatım. yağını şeyini
 112 döküyüm, tatlısını. onu ğapadıyım öyle biraz_o hiç ellemiyeceKsıñ. aynı
 113 yerinde ğalıyu_u. bi dā şişi_i. soğuduKdan keri de dolaba sürüyüm.
 114 dolaPda da bi dā da āfiyetle uşām yi_i. tabi ğızlarımız bayram yapar didim
 115 ya. geliller toplaşıllar, bi binānıñ_çine. alıllar, ellerine dümbē dümbek
 116 çalıllar. geşlerimiz gelir bi ğüzelce, iki_üç gün eylenirler orda. her çeşit

117 söyliler yāni. ekmeK yapacādım hamırım eşgidi. öyrendi ya gayrı. oldū
 118 gimi yaşlımız gencimiS bi ğūzelce namaza gideller. orda önce namazlarını
 119 ğılallar, ondan sōra geliller. ğurbannarımız getirriz biz, ğurbannarımız
 120 getirdiKden kerī. yūruyus, o tePseri. tePserdiKden sōra üsd_üsdüne keseris.
 121 bir_avta oñ ğūn eviñ_çinde ğurutuyus. esgikinner de o zaman faķır millet.

Köy tarihi

122 C) esgiden. faķat bizim esas bubamıs, burda ğōĝceķōy var şey. göneniñ
 123 yolunda. şey, ne ķōyü diyular_ona? ğōĝcesu, ğōĝcesu bizim meķanımız
 124 ordaydı. ordaymıs, benim aķlım ermi. ben dā orda. bem burda dōmuşum.
 125 ordan geli babamgil. eşgiyalıķ zamanda. ordan bıraķıP ğaçıylar. erāzılar
 126 orda. ekisdire yer. ğadusdura geldī zamanda orıyı bi araşdırmamışlar
 127 yellerini. araşdıraymıs orda tapılı yelleri varımıs. burda bi elli dölüm, şu
 128 kıızıķ ķōyü var burda. bey isminde. elli dölüm yer. şurda bi alıylar.
 129 beş_altı gişi geliyu taķsim_ediyle. bu ormannarı kökliler, bulları. dā şu
 130 karşıları ben bilim de, işde genişlediyle, burda ğalıyla. bu ķōy. ğarşıyı
 131 bilemem onnar da türKmen. hekim ķōy_ayrı kapaklı_ayrı. orda seniñ
 132 burda çadırdı durmuşlar. hayvancılıķla. keçi yaPmışlar, ğoyun yapmışlar,
 133 çadırdı ğalmışlar böyle binālar yapmamışla. soñra u çadırdan çıkınca, bu
 134 bizim bu mañyasıñ gölde, sazlar var böyle. o sazlardan bina yaPmışlar. saz
 135 binalar. burda haTda vardın düne ğadar. bizim yıkıldı herkes soñradan ev
 136 yaPdı. böyle isĝan_oldular. işde o zamanda çadırdı ğaldıķları zamanda,
 137 keçi ğoyun yapmışla. şurda aşşāda māra var. orlarda işde çadırlarda
 138 kalmışlar. soñra isĝan_olmuşlar buraya. burda işde saz getirmişle, gölü göl
 139 boyunda sazlar var, dē iki metire üç metire. e düne ğadarı biz yetişdiK, saz
 140 getiridiK. saz binalarımız vardın burda. saz. evlerimiz öyleydin_eP.
 141 sayalarımıs, hayvan sayaları. ordan ğōcebelikle geliyler burda_işde.
 142 çadırınan isĝan_oluyla. bi elli dölüm yer üçer dölüm taķsim ediyle. ondan
 143 soñra isĝan oluyla. bu etiraflarda ormannardan açıP, tarla yapıyla.
 144 ğōcebeliK işde burdan geliyu. erāzılar esas ğōĝcesudan gelme bizim. bu
 145 köyüñ kimisi bu mañyasa_çemiş türKmenner. kimisi bu ğalebayır köyü.
 146 kimisi düne ğadarı bem biliyim aķlım erī. kıızıķ ķōyünde vardın iķ_āna.

147 bizim orda, ordan işde bura işde işgan oldula. dörtyolda uzman çavış. bi
 148 yirma ğadar ğoyunnarı var işde bu güdüyü, eyüP güdüyü. bizim işde
 149 böyle. biS hayvancılıKdan alekeyi kesdik. kızā verdim bi sene vādeli. atmış
 150 tene koyunnarı, bi sene vādeli verdim, çocuKlar gidince torunna. yalnız
 151 işde bu hekim kóyünden alamañyaya gitdile. benim yēnim vardın.
 152 mañyasda oturuyu şimdi, öldü o şeyden, şeker asdalından. o gitdi biğaç
 153 sene ğaldı. parsallandı şimdi. işāT yapacaKlar. şindi burda ell iki āne var.
 154 e yirmi sekiz dā, seksen āne oluyu.

Konuşan : A) Şükrü Aydemir (yaş 1928)

B) Ürü Aydemir (yaş 1934)

II-8 Derleme Yeri : Kapaklı – Manyas (Çepni)

Konu : Tarih sohbeti, Kış hazırlıkları.

Tarih sohbeti

1 A) atatürk dedi Ki, doKsan dörT dene kóy var didi. balıkesiriñ gúney ve
 2 batısında didi. bunnara didi, bölge bölge isim taKdılar didi. hePsi aynı millet
 3 didi. çePni, türKmen, yörüK, manav, dadaş, amazon. bölge bölge duşman
 4 isim taKdı. bunu yapan iñgiliz. var bunuñ kitabı. ama menderes ğaldırmış
 5 kitabı. divriKlilymiş benim dedem, divriK. hindi, esasına girdimiz zaman,
 6 esasına kókenne girdimiz zaman, yazıyı, ıspanyayı, firansızıñ, ıspanya
 7 peygambar ordusudur. kitaPda okuduma ğóre. peygambar ordusu
 8 dayanamadı, halk ordusunu dāTdı. halk ordusu dāTdı ıspanyayı. onu da
 9 nere dāTdı? rumanyaya verdiler. rumanya avrupaya yāyıldı bi ğısmı amma,
 10 gene ıspanya yerinde. ıspanyadan gene geri çekildi. firansızlarla hüdüTdür.
 11 o zamanıñ gününde, firansızlar dāTdı onu. ıspanyalılar bu sefer romandır
 12 kókenneri. cıñgan didiklerine baKma. isim taKma hep. peygambar
 13 ordusunun sâbı neyi? türküm diñ, türküm diñ, hadi gidiñ türkiye. türküm,
 14 türküm, hadi gidin türkiye. bi ğısmı ana dilini unuTdu. çeşiTli ha. bir ğısmı
 15 aynı gene. ıspanya romandır, kókenne girdiñ mi. roman demek ıspanya
 16 demeKdir. onnara isim taKıler, cıñgan diler, öyle bi şey yok. uydur uydur
 17 daK işde. taKan iñgilis. iñgiliz yazarı, kitabı ikiye parçaladılar.

18 müslümanlara kötü boyları verdiler. iyilerini kendi aldılar. hırısıdyan
 19 didiK, şu didiK, bu didiK işde öyle ha. onun kókenne girdiñ mi bu çıkar.
 20 kóken tārīne. var kitabı. tā bizim bilādar vardı, yirmi yādıda atatürk okula
 21 vermiş aynısı. yirmi yedide. ta o zamanın kitabı var. hem de birinci ikinci
 22 sınıfa vermiş atatürk. vermiş ya. din yazarını bile yazı. ismini vermē din
 23 yazarı da, görüyucusuñ ismi var. yazarın üsdüne bi galabalıK gelī, lü lü lü .
 24 herkeşin elinde birē taş var. var, biñ gişi var belki. bizim bi çavda daş höbē
 25 var bóyle, yīlı. çaķıl dīk adını. gelen giden daş atī. biz bile daş aTdıK
 26 çocukluKda. maķbılımış göya. öyle belledīler. sōra, terz_jibirām var,
 27 araşdırıcı bunnar. gelmiş bizim burdan almış iki gişi, yusubu öldü onnar,
 28 kāmılı. nerö? çaķılı deşecīK dīler. ben de giTdim, baKdım. bandırmada
 29 çalışım, başaKlarda. başaKların mermer indirīK bandırmaya. deşmeñ didim.
 30 ne mezer, ne şu ne. soKaKda ğarı gidī ya. öyle belledīler halka.
 31 añladın_jindi? sōra ben başaKlara gidim bandırmaya, erişecēm. işe, mermer
 32 daşına. bi vā, gelmişler. terz_jibirāmın oraya. yılmışlar. yav dī o adam ne
 33 bildik kemik çıkacaK? dī. onun didī çıKdı dī. terz_jibirāma çatmış bunnar
 34 orda. adamın lafına inanmadınız dī. bu sefer ben de ğamıyon beKlīm.
 35 ğamıyon yoK_o zaman. sık ğamıyon kaķmıydı. tek sabah sabah, öylen
 36 öylen sātda gelī. ge bura, ge bura. n_ābacınız beni yav? aķşam ne bildiñ
 37 onun kemik çıkacanı? didi. yazı bunuñ var kitabı didim. kitaPda var. bu
 38 didi, halkı parçalamak didi. bölge bölge de isim taķiler, duşman yav.
 39 bilmīler, bizim kóy mesele, televizondaki harekete baķı. hañgı bölümden
 40 oynuyu? hePsini gósderiPdurī televizon. aynı kitaPdaki okudumu gósderī.
 41 ama tam_açık vermē de bu deviriñ tam_açık vermē. añlayana añlamāna boş
 42 ver. davul zurna. ne dēceñ? bi şey diyemeñ. seni suçliler ha. unu bilemem
 43 deñişiklī de, yalnız kitaPdaki atatürkün yirmi yedide verdī kitaP. aynısını
 44 yazıyı. taşlamayı da bile yazıyı. yazarın üsdüne galabalıK gelī, lü lü lü.
 45 herkeşin. yālını örtmemiş, şarbannı örtmemiş. ileçberliKle geçinī amma
 46 ileçberliK de pek, mesele yüz dölüm arāssi varısa parçalandı kóy. veresete
 47 parçalanıyı. ben de bizim günümüzde erāzımıs çoğudu. şimdi yirmişer
 48 dölüm düşmüyü bile. hana başına parçalanık. ğış māsulu, ekin sulama yok.

49 sulama burdan aşşāda. ayrı dil ğonuşur. ğolayı bu. bi dā barinamañ ha.
 50 giTdiñ mi. doKsan_üşde ğuruldu. doKsan_üşde burda lazlar varımış, laz.
 51 yedi hana, yedi hana. bu kıyüñ buraya çadırcı gelmesi. çadırcı, aKğıncı.
 52 dedem babam ketenniKde sünet oluyu, cumuriyeniñ oldū yerde. aKğıncı
 53 ama, altı yüs tene sīrnan gelmişler aKğıncılar. hayvancı yānı. yoğardan
 54 sürellermiş sīrı. ovaya dökülū dē ōne gelilermiş. atla çevirīler sīrı. esgi
 55 sīrları balya sīrları. şindikinner de_ıl. dam bilmī. çadırıñ_önünde. öyle.
 56 neler geçirmişler yav, boş vēr. ğonuşmaya da gelmes. anadoluda
 57 barınamıyıñ kı, geziñ çadırnan. barınma, nerde barınacāñ ki? bi şey diseñ,
 58 diyemeñ. çüñku.

Kış hazırlıkları

59 B) ğış_azırlı olalağ yavrım, ğışa ney ilāzımısa, onu yaparık. mesele
 60 kōnsere yaparık, hamır yaparık, bulğur yaparık, tārana dirik, onu yaparık.
 61 ğış māzemesini elimizden geldi ğadar hazırlarık. daha ney ilāzımısa, eliñde
 62 varısa, yağıñı alısıñ. ğış māzemesi. bóyle.unuñu tehmi_l_idersiñ. hayvanıyñ
 63 yiygisini tehmi_l_idersiñ. yakacak odunuñu tehmi_l_idersiñ. gücüñ varısa,
 64 parıyna alısıñ. gücüñ yoğusa dādan daşdan getirisiñ. biriKdirisiñ
 65 hoşlu_avalarda. ğıS dersānaya ğıder.

66 A) ne dēceñ? bólge, bólge isim tağ.

67 B) bis tāranyı burda ğaynatma yapığ yavrım. yoğurdu südü ğaynadırıK.
 68 unu atarıG_ıçine. ğarışdışık, bişiririk. iri ğalbırlar_olur bóyle gözer deyi.
 69 ondan ğózerler ğuruduruK. içine kōkulu şeyler atarıK, kekikler neneler
 70 nofutlar işde. eliñden geldi ğadarı. öyle yaparık. bazı yerde de yūrma
 71 yapallar. topağ topağ yapallar. a ora ğodum yavrım. her melmeketiñ her kıy
 72 mesele u ğarşı kıyüñ huyu ayırır, bizim huyumuz ayırır. mesele herkes
 73 kendi bildi gibi yapar. yoğurdu, yört damızı atarıK, peynire de peynir
 74 damızı atarık. mayaları. doğı başğa yapar, buralı başğa yapar.

75 A) peyniriñ ılacı var şindi. esgi ılağ, şey yaban incirleri, yemişleri var ya,
 76 undan yapallardı. peynir_ılacı. yabanıñ onu süt çıkıy ya kōpardıñ zaman.
 77 süde bi iki damla atdırdıñ mı o yaPraKda dutuyu. ama şindi ılaca
 78 çevirmişler başğa. bu o zamanıñ ğününde, bunu aKlım_erī yapallardı. ha

79 bu yemişleriñ yaprāndan. ğopardıñ mı teze yaPrağ, damladı mı südüñ içine,
 80 u beyas çıkıyudu. u da süd gimi zattı. düşdü mü tamam, üş dört damla. südü
 81 peyniri yapıy. zehiri de yoğ, şeyi de yoğ, ğorunması da yoğ. şindikinner
 82 şişede ılaç var. damlatıy. bilmim onu nası uydurdular onu biz bilemek.
 83 **B)** sen her melmeketi geziseñ, her melmeketden bi örnek alıyıñ. bazlame_i
 84 yavrum, bazı bóyle bağ fırın bu. fırına atarık topağ topağ. bazı siniye
 85 basarsıñ siniyner atarık. bazı bóyle sağ dirik bóyle. saşda yaparık
 86 bazlame_i. yuğa dirik. unnarı yaparık. mayalısını ayrı yaparık, yuğasını
 87 ayrı yaparık. ekmē öyle yaparık. ğışın da maşınğa var ya, hanı maşınğa
 88 de_iK. üsdünde yemeK bişir, içinde ekmeK bişir. maşınğa var ya, maşınğa
 89 dīK bis. belki siz de bi deñişik bi şey mi dīñiz, ğayrı. yazın devamlı bóyle
 90 fırına atarık. topağ topağ aynı satın ekmē gibi. topağ topağ mayaları, öyle
 91 güzel olur çoğ ğúzel olur. söz, nışan, bazısını babası verir. dününü ortak
 92 yapallar, olan taraFı da, ğıs taraFı da. bazısı da ğaçar. o ğóñlüne ğalmış bi
 93 şey. bazı ğızınan olan aňlaşır. hindi çoğ deñişdi. bizim günümüz farklıydı.
 94 hindi çoğ ğúzel, aňlaşma var. dünde aňlaşırılar, ğonuşullar. e ēr babası, anası
 95 da münasıP görüyse verir. nasıP ğórmüysa vermes. dünü bis öyle.

Konuşan : A) Ali Rıza Demir (yaş 68)
 B) Cevdet Deniz (yaş 58)
 C) Sebahattin Deniz (yaş 53)

II-9 Derleme Yeri : Karamanlar Köyü – Balıkesir (Çepni)

Konu : Köy tarihi, Köy işleri, Kaybolan gelenekler, Hatıra,
 Serbest konulu, Askerlik hatırası.

Köy tarihi

1 **A)** ta esgi temel iki kabileden. bu iki üçyüs hāne kıoyüñ iki temelini
 2 annatacām saña. ama çoğ ğulağ vereciñ. babam yüzbeş yaşında ölmüş.
 3 dedem de aynı yüzbeş yüzaltı yaşında ölmüş. dedemiñ babası, ğar_ısmayıl
 4 da mesele tabi, ben sana bağ temelden annatacam, bunnar da çoğ uzun yaşı
 5 ölüyler. şimdi burdan bu aydından, aydından hekimoğlu isminde bir_ıadam,
 6 o zaman tabi çadır zamanı. dedemğiliñ yani babaları, ğar_ısmayıl

7 annatdırıy bak_annadıñ mı bu çok şeyli. orda çadırları sarmışlar develerini
 8 efendim, yani sırılıklarını hadi bakalım manisaya iniler. manisa semtine
 9 iniler. orda yürüG_aşiretiniñ beyi demiş ulan bizim mıntıhaya bir adam
 10 indi. nası_adam? bize sormadan nası énebilir buraya? bu bu mıntıha bizim
 11 mesele şeyiñ falan adama diler, u zaman kânun adâleT kendiñ bilñ. o
 12 zaman yok yani hiçbir şey yok yani anna yâni. emniyet_âmiri yoK yâni,
 13 emniyet_ışı yoK yâni. şimdi bu arada diler ki bunun diler, elinden malını
 14 melelini alalım, go_alım. geliler efendim öteden yirmbeş_ötus kişi. o
 15 zaman paTlar madde yoK. bıçak devri yani. yeni bıçak okudü devir.
 16 efendim hekim_ölannarına bi dayaK sopa pıçak darbası malını meleni
 17 almışlâ, giTmişlê. adam kalmış. bir küçük kıs kalmış ama fağat burda bu
 18 bursa tarafında kevrancılarñ indî semTde bozgedig_isminde bir_adam
 19 varımış. bozgedig_isminde çok iri yarı yani iki metire boy güçlü bir adam.
 20 bunnarñ bu tanıdık yani dos doslarından. bizim bu türkmen aşiretlerinden.
 21 çok güçlü_adam. ordan kevrancılar geçerken zillerinen mesele katırlara
 22 kevrancı diller. geçerKen ordan kevrancının önüne geçî. onuñ bizim hindi
 23 tarla tokat evimiz malımız mı, var ya. şimdi o_arada yâni onnarñ da evi
 24 malı, çadırınan mesela mal melel üsdünden geçimi. nerde, aynı leyleğñ
 25 hañgi ülke ısıcaK_ülkede galdî gimi. adam katırcılara dî, dor, nere gidiñiz?
 26 biz dî bursaya gidiS. ulan bursa bilmem ne şeyine. şu bi lırayı al. o zaman
 27 sarı lira devri, kâhat para yoK yani. evet şu parayı al, bozgediğe söyle gece
 28 günüz_erişñ. e vâsta yoK, katır yoK, deve yoK, yayan. uzatmâlım.
 29 kevrancılar varıyı soruy diler ki bozgediK adam kim? şu adam. hoP
 30 buluyar. arkadaş dî sana bi amâneT var. işde buyruñ kes burda dahi. bana
 31 gece günüz erişñ dî, hekimoğlu sana manisada işini bitirmişler. ney? işini
 32 bitirmişler. göca satır, bi buçuk metire soK bakalım. o zaman don burdan
 33 aşşâda durumuş yâni, gısa don. bi çıkmaz mı gece günüz manisaya iniyi
 34 amma gayrı ne gâdar kaç günde varıyı tabi orası gayıP. varıyı, çadır nerde?
 35 mesele filan yerde varıyı, mal melel kalmamış. hayır mı durum? böyle
 36 böyle. nerd_adamlar? adamlar mesele diyelim şu kıyüñ mesele şu
 37 kısmında, dē tamam. şimdi bizim éfelik boşuna gitmesñ. haber gönderelim.

38 o zamanın efeleri haber gönderillerimiş, arkadaş saña varıys kendiñe çeki
 39 düzen ver. u devranın yani şeyi. evet, bi haber gönderiler, sana geliler
 40 durum bu şekil. tamam, onnar dī gelsiñ. bizim cüneyd_arkınıñ dalaveresi
 41 gimi bizim bu gelen bozgedik, bi giri burnundan_aray, her vurdūna bir
 42 sefer, iki bir iki bir taKla_annadıñ mı. işi bitirdiKden sōra topla mallarını.
 43 ne ğadar sīrīñ varıdın? mesele di_elim ki yirmbeş otus kırK neyse. sīrları
 44 toPla, efendim malın keçi ğoyun ne ğadar mal var? toplañ, sür baçalım.
 45 getiriler. evet şimdi dīler ne_aPacīK? hadi gidelimīñ. ordan sarma takıyı
 46 tukuyu. ha baçalım bu melmekete geliler. bu bursa, bu şey tarafına geliler.
 47 yerleşdiKden soñra, bozgediK dī ki, ğız erişginimiş yāni mesela onsekiz
 48 yaşında olan ğoca ğarı. bu ğızı biz bu bozgedē verelim. ney? verelim, olur
 49 mu? alır mı? bi teklif_idelim. bozgedē dī ki yav sana şu allahın emrinnen
 50 benim bu ğızı verciK. seniñ gimi bize bi adamın İtiyacı var. tamam, olur
 51 mu? siz_öyle mināsıbısa mināsıP. dūğün yapıylar. onnarın ādeTlerince
 52 aradan, ğıs hamile kalıyı. ğıs hamile ğaldıKdan soñra dünyaya bi çocuK
 53 dünyaya zuhur ediyi. bozgedig_ölmüş. bi olan çocu. olan çocuñu dedesi,
 54 hekim_ölu dī ki bunun adını āmet goyalım dī. herkeş eline geçen bi şeyler
 55 mesele o zamanın devrinde veriler efendim çocuK böyyü. kemala geli,
 56 evleniyi, evlendiKden soñra bundan dört tāne olan zuhur edī. hekim_ölu
 57 ölüyü tabi annadıñ mı. bu dört tāne olan zuhur edī. bu ğar_ısmayıl efendim
 58 bilmem kim bilmem kim bunnar dört tāne olan zuhur, zuhur_edī. eTdiKden
 59 soñra annadıñ mı, bunnar bu toPraKda mesele yaşarķana, e tabi çadır devri
 60 annadıñ mı, bu_arada bunnar, burda eñ böyükleri ğar_ısmayıl olan
 61 dedemiñ babası. şu ķarşı daşın öbür taraFında orda çadırınan, tabi
 62 poyraz_eserse bu tarafa, lodas_eserse bu daşın bu tarafına hayvancı
 63 bunnar, çadırınan, uzaTmālım. bunnar bi emir geliyi, dedemgiliñ burda bu
 64 ğarşıda çadır varıķana, bi emir geliyi ki herkeş oldū yere isğan_olacañ.
 65 bizikinner dī ki orda, ulen burada dīler hayvancılığ_olmaz ē? bu tarafda
 66 dīler, hayvan dāha eyi olur, buraya geliler, bu hekim_ölu ölüy ya
 67 hekim_ölunuñ uşaklarınan barāber buraya bunnar, bi ķarşıya onnar
 68 yapıler bir_ev, iki hāne burda annadıñ mı, bundan bunnar üreme yapıler.

69 dedemiñ babası ğar_ısmayıl ölüncüs, dedemgil ğayrı ordan taşdan buraya
 70 geliP birer daşdan yer yapıylar, yerleşīler. üreme oluy. şindi burda hiçbi
 71 tâne yabancı yoK. kessin saKın inanma. sana yabancı var dellerse yalan
 72 konuşurlar. bu kóy bu iki kabileden üreme bunnar. yani demeg_ısdedim,
 73 dışdan mesele macır yani meselā manav kessin yani. annaTdı ve bizim bi
 74 çocuK varıdın bunu ta temelden beri yazdı defdere, hatdā defder bana ğalısa
 75 şimdi bunun böyle isim_ısim, yāni mesele seniñ_olanıñ_adı ney? mesele
 76 āmet. efendim, āmet, āmeTden kaç çocuğ_olmuş? baK. efendim āmediñ
 77 kaç çocū olmuş? bizim kuruluş bóyle buranın. bi tārīhi ğalısa benim
 78 duyuşuma şeye. babam bi sefer bi sefer yüzbeş yaşında ölmüş. şimdi dedem
 79 de mesele yüzbeş yaşında da o ölüyü ama dedem öteden buraya gelīler.
 80 dedemgil yanı buraya isgen_oluylar. bağ_annadıñ mı, diKğad_ıT, buraya.
 81 cavır o zaman cavırınan yapıdırylar évi. bizim türKden çadırda bilen daşı
 82 ğomayı bilen yoK ku. urumlar, cavır bu didimiz urum, mesele unnar
 83 annadıñ mı?
 84 şeyin zamanında, biri bi şey sordu bana da hemen kısadan annatıyım, lafı
 85 sana verecēm. dedi ki bana biri kuran mı evel, tārīh mi evel? balıkesirde
 86 çoK sünnünün birisi, çok müveKgil bilinşli. vallā ben dedim ki sādıcım
 87 dedim tārīh evelidir didim. bıravo didi yani. şimdi bēnim de yani
 88 şe_aPmam, tārīh hazreti ādemiñ dōdūndan bēri kaç peygamber? ğuran
 89 hazreti peygambar peygambarımıza indi emme peygambarımızda hemen ēñ
 90 kısadan lafı veriyim, ğurannan bize şeyi amānet_ıTdi. şu ehlibeyitinen
 91 ğuraniñ ne yaPdī bu bizim karşıımızdā.sēniñ bēn evlātiñi, allah göstermesiñ
 92 ğózüyüñ_ōnde kessem sen bana ne_aparsın? düşün hemen ēñ kısadan?
 93 dünyānın, bu dünyānın sonu dēyil yani bıraK ğayrı toPraK dahi bağırır.
 94 adam ben allahın emrini size konuşuyum didi. allahdan gelen emir bana
 95 didi, ben gidiyim mesele bu dünyayı bēn size bıraKıyım didi. faKat kuran
 96 ehlibeytimi didi. size amānet_ēdiyim. buna kim Kaşıyıñ üsdünde kara var
 97 dir de ve buna bi hile yaparsa huzuru mavşarda şefāt etmem didi. bunu
 98 benden çoG_eyi bilisiñ sen. seniñ töbe yani estāfurullah, hazreti ādem
 99 yapıy. seniñ_oluñ şıK geldi. evet şıKdan mesele kim geldi? mesele di_elim

100 ki fuat geldi. fuaTdan kim_lev el geldi? ırıza geldi. ırzadan? yāni güzel
 101 alıyı tārīh. tam soyuna ğadar. tam hazreti peygāmbara ğadar. gele gele gele
 102 bursa bursadan beri bu ūeye yayılıylar bizikinner. darbasını yidiK, bildiñ
 103 gimi dēl ama. bu melmekete yayılan. karamannar demenin mānesi, bu
 104 bēnim yanı eūidiūime ğore, hatda bu karamannarın dāha birki tāne ūeyi var.
 105 bu bize yakın, çukurlar, bu ğara gedik, mesela anna. efendim çoraK, ğoru
 106 var dāha birkaū dana. bunnar karalar isminde bir ūeyden ūrüyü. burasında
 107 annadın mı, karamannar ismini koyular. hatdā bi karaman, karaman ūeyi
 108 varımıū burda. yani ūindi o ğaraman kōyü baūĝa da burası, dutuyu onnar.
 109 ūimdi bu karaman mesele bizim kōyü yerleūmesi, çok dāha uzun vāde deyil
 110 yāni. bizikinner eveli canım. dere çifliKden_lev el bizim burası. çoG_lev el.
 111 **B)** babam annatırdın, ırāmetlik. pādīūah zamanında ğoĝkōy filen dē.
 112 **A)** bu darba iūi çok ğüūlü bi ūey oluyu. darba kōrku mesele annadın mı.
 113 buraya gelen macırlarıñ yekünün aleviymiū. bu her milletiñ alevisi var da
 114 çerkeziñ yok. lazda bizden çok yani alevi var. senin bildiñ gibi diyil annadın
 115 mı. didimleriñ kōkū yāni aleviymiū. haddā o ğaradenizden ūe_apan bizim
 116 burda da var. bi sülāle. ta ēūi ūeyden adamlar akrabasınıñ yarısı orda. bu
 117 abdilleĝiliñ babaları o ūeyden geliyi. soy_adları da dutarımiū. bizim yaū
 118 yetmiūiki yetmiū_üç oldūna ğore ikiyüs seneyi geçiK bu kōyüñ buranıñ
 119 yerleūmesi. ikiyüzü geçik. bēnim tahminim. babam yüzbeū yaūında öldü. bu
 120 urum ğoĝkōy urum ya, ğoĝkōyüñümüū burlar. temeli ğoĝkōyüñ. yani bizim
 121 bu oturdūmuz bu ūlķā ğoĝkōyüñ. bizim mera bu dere çiflik de aynı onnarıñ
 122 ūeynen oturuyu. bu urumlar ta ēūiden beri beceriKsizimiū. bizikinner bura
 123 yerleūinciS, e bizikinner ötekinner yerli bizikinner çadırlı. adamlar ĝideme
 124 ĝideme bıraKmiūlar, gitmiūle. artık sata sata bıraKmiūlā, gitmiūler. dedem
 125 dokus sene pādīūafiñ yanda kalmıū. ben dedemi çok ūrüyā gimi bilim
 126 bilmim. fakat babamgil dedi, dokus sene pādīūafiñ yanda ĝalmıūlar
 127 ısdambılđa iki bilāder biri de hasan çavıū. o zaman okur yazar yoK. boya
 128 bağıylar mesele fidan gimi. bi boy dēnemesinde bi gelir ki pādīūafiñ kōruma
 129 çavıūı olacaK. hiç bunnar okur yazarlıK yoK. kiyāben, o zaman dedim gimi
 130 gene paTlar madde yoK. nacaK burā omuzuna efendim, nacaK altı tāne

131 paytınıñ önünde altı da paytınıñ arķasında. dōru cumā namazına pādīşafı
 132 götürüllerimiş. cumāyı ğıldırıP getiriP gene pādīşafı saraya ğollarımış.
 133 sarayda dedem pādīşafınan çoK ilgilenirimiş onuñ ğāyaT şeyi. şu dirseK
 134 var ya, çöP çöP dirsēniñ gimi böyle ğara bi perde orada onuñ oturmaK yeri
 135 varımış. orda pādīşaf orda perde varımış önünde bi siyah perde, perdeniñ
 136 arķasında, bazı perdeyi çeker onnarnan ğonuşurumuş. onikiler varımış bi de
 137 oniki, o onnarıñ aynı bizim böyüK millet meclisiñ baķannarı gimi. hālīs
 138 ğayrı idamlı yā_uT ğı şeylī o on_ikiler ayarlamış. hemen ğıسادان kesiyim.
 139 doķus sene ğaldıKdan soñra, e o zaman al teskere ğiT yok. pādīşafın kendi
 140 bilecē_iş. geliñ bura dī, teskereyi verecēm ali çavış size ğayrı dī. baya
 141 söhbeT_iTdik dī. ayrılalım ğayrı dī. çiTlik dileñ dilēñizi dī. şindi bunnar
 142 ireliyi ğórmediG_adam, ireliyi ğóremediG_adamla. bunnar annadın mı, o
 143 zamanıñ şeyinde deveye mesele sarıylar mesele ununu, efendim yağını
 144 duzunu devede gezdi_i zamannar. böyle olacānı bilse onnar, aKlıları
 145 buralara erse onnar, kim bili belki de türki_eniñ ēñ bi mıntıhasını
 146 isdellerdin. n_āpiysıñ? pādīşafıñ ğoruma çavışı. paytınnan araba gidī, bizim
 147 ālar nacak, o zaman nacañınan cellet filimlerde var ya, bizikinner öñde.
 148 paytınıñ önünde gidiler.

Köy işleri

149 vallā bu melmekeT bizde topraG_işi çoK zayıf. bizde toPraG_işi zayıf.
 150 şindi başdan ğonuşuyum. bizim toPraK çoK zayıf. yani kıır ũlkādeyis. anca
 151 bizim bu oķonomi herkeş, yani ĳafasını çalışdıran, bütün ileriye hesab_iden
 152 çocuKlarını oķuTdular. hemen_emen her_evde birki tāne var. iki tene var
 153 üş dene var. hemen_emen her hāneye devleTden bi aylıK girir. eyer
 154 toPraK_ırazısına ğalışa zayıf, çok zayıf. geçim_işi zayıf. bu seFer hayvan,
 155 yani hayvancılıK. şindi böyük hanı sīr hayvanı başını da, milleT buna
 156 meyillendin. işde buna baķıyı bundan idara_oluy. birçoKları aylıK,
 157 biçoKları emeKli, biçoKları hayvan_üzerine bunnan geçinīler. zāten
 158 zırahat_işine toPraK yok. zırahat toPraKda_olu. şindi sen benden bunu
 159 çoG_eyi bilmeñ_ılāzım, gereK. bir_adama soruylar zēñginniK nēdir?
 160 diye. zēñgin dēmeK toprayıñ zēñgini_olacaK. señ git manisa, mesele git

161 filan yerine bənim burası bir mi yā? imkānı var mı? adamlar mesele
 162 pamıG_eker, adam boyu. içine gir görölmes. ölü adamı go kannanacaK
 163 topṛā. ama burası öyle de_ıl ki yav. şimdi bizde mera çoK. çoG_emme gır
 164 yer yāni. kıṛ yani. masıraF_et. bu kıyden öbür tarafda, tā mesele çukurlara
 165 ğadarı, dayanır. dayanır_ama susuz_ülkă. kıṛ yer annadın mı. eKdīn
 166 mesela masırafı ğaleme çeK zarar_edersin.

Köy tarihi

167 C) bizim bu oldūmuz yer, tā şey var, sovucaK kıyü var beride,
 168 savaşdepeniñ beri taravında. orıya ğadarı ğóĝkıy vardır burda. manav kıyü,
 169 ora_onnarınımış. bizim dedelerimiz orda çamlıKda ğalmışlar, çadır_ālinde
 170 ğóçebe_ālinde. kıyüñ yarısı, a şu ma_alle bu dāñ öbür taravında, boyalıK
 171 diller, oraya. yoḡarda ğözören taravında var. yoḡarı. bunnar çadırınan
 172 mesele. bu pamıKcı. o arkadaşın yanda biz fazla açılmadıK darılır diye.
 173 pamıKcının esgi ismi üç tille geçer. ırıza_amca da bilir. amcam_olur, amca
 174 çocū olur benim bu. üş tilli. ğóĝkıyüñ_ismi bi başĝa. şurda ğabaKlı var,
 175 öbür taravında, eşgi kıy bunnar, tārihi belıñsis. toPraĝlı_olan. biz de işde
 176 gelmişik. allah gene rāzı ossuñ āmet paşaya. demiş herkeş şu yerinde
 177 isĝan_ossuñ, yerinde ĝassın dimiş. o adam atatürkden önce, o_adam
 178 yerleşdirī. aşşa_yoḡarı yüz_otus hāne kıy bura. tabi belirli bi kıy.
 179 sekisyüz seksen yediye da_anıyu. yörüKler baK, yörüG_aşireti, çePniler
 180 bizim mesele bi de macırlar, bunnar öz türk olan türkiyenin_çindeki eñ
 181 soylu öz türK bunnar. mācırlar, yörüKler çePniler üç ĝām bunna. aynı
 182 türkceyi bilille. öbürgünnēñ hePicī yerli dē osmannı devletinden önceki
 183 bunna. önceki şey osmannı, osmannı da yörüK. aynı bizim ĝāmdan.
 184 ortasyadan aynı berāber ğóçümüz var. hepimiz osmannıynan çePni ĝardaş.
 185 yórūnen, ikisi aynı ĝardaş. onnar tariḡaTı hālen devam etdiriyi. onnar da
 186 bilī, bilī tāriĝe baĝdıK sıra onnar da bilī. geçen ĝün öyle dirimiş, yā biz de
 187 dirimiş müsēb_olacayıK dirimiş, bunnarın bis arkadaş olacayıK.

Kaybolan gelenekler

188 A) bayramdan bayram kalmadı. dōru. hemen hemen eñ kısadan, eñ kısadan
 189 konuşalım. bem biliyum bu çok_eyi bilim. vasta diyen bi şey yokudun

190 burda. bu etiraf kıoylerde de yoğudun. hiç gür diye bi vasta_ışı yōdun.
 191 duyardık biz manisada, aydın taraFlarında mesele evendim motur yeni
 192 çıKmış, o yeñi çıKdı zaman. bu melmekeTde eşşekle giderdiK biz
 193 balıkesire. bildiñ eşşekle. eşşek kaçdı. bi_ıaralık işi düzgün_olan beygir
 194 alırdı. ona ā dellerdin. beygir kaçdı, motur geldi. moturnan gel git derken,
 195 motur kaçdı, araba geldi. araba şimdi zayıfladı taksi geldi. yavaş yavaş şimdi
 196 taksiye döndü. yāni demeg_ısdedim anna ğayrı. sen diñ ki eşgi bayram.
 197 eşgi bayramlar hiçbirinden biri dā kalmadı. bayram gelmeden bir_ıfta evel
 198 herkeş şe_ıapardı, şimdi sennen bis dört bilāderleris. babamıza dīs ki, sen
 199 diñ benim ayaKğabı yoK. o zaman_ayaKğabı yoK. ē sen_ayaKğabı isdiñ,
 200 bu çorab_ısdı, bu pontul isdi, ben gómleg_ısdım. e o_ıarada o zamañkı
 201 şeyinde para yokudun. gerçeK ğonuşuyum para yokudun. haziniyi verincis,
 202 hazine kóKden bi gidiş giTdi ğuyrū dibine. kóKden giTdi. bi ğuruş borç
 203 yokudu. şöyle sıkırdın, bi yol parası. senede miydin_o, ayda mı?
 204 seneliG_ıannadıñ mı. kaç paraydın_u? geçmiş ğún. çocuK başına ğóreydin
 205 ğalibe. bu parayı veremediñ anda hemen dutar hapise atallardın. gerçeK
 206 söylüyüm. u_ıunnar ğāri_ıartıK. o bayramlar çok eşgi bayramlar bazı şey
 207 yaKardıK, ardıç yaKardıK, ırasdıK yaKardığ_onuñ şavkına birikillerdin. ēn
 208 hoşuma giden oyudun benim. bayramlarda mesele ğurban bayramında sen
 209 bi kısr kesdiñ_ıefendim, bütün bu ğāveye ılan iderdiñ, buyruñ geliñ
 210 baKalım. o ğoyunu, o ğurbanı o ğún yineceK yarına ğalmācaK. bu bir
 211 zaman çok dēvam_ıtdi bu. ondan sōra işde bu dısdā mēmurlar seniñ gimi
 212 gelenner, usul_ıusul fısrıtı uyanığ_olan. dediler, ğurbannı böyle_ıolmaz. ē?
 213 ālem ğurbanını kendi yēceK. geri ireli, ireli geri derken iş bi yerleşdi. soñra
 214 böyükler sayılırdın. böyük yāni böyük ğüccüK sayılırdın. o zamannar
 215 birbiriniñ sözüne bālanırıydın. şimdi_ıadam ne biliyim, şeytan kayıb_ıoldu
 216 adam şeytan_ıoldu ğalibe. adam kesinnikle inanmıyu. u zamañkı adamlara
 217 āzından çıkan kelime bi şeyidin. senin bayırda bi sır kaldı dē mi, sen diñ gi,
 218 yav bizim sır gelmedi mi, hemen cevdet tüfek_ıalır, bu tūfēni alır,
 219 biz_ıefendim pıçaK tırpan neyse yāni aramaya giderdik. işde şunuñ ğoyunu
 220 ğayıb_ıoldu. yani mahallece giTdik, aradık. şimdi adamıñ ğoyunu de_a

221 damını soyyon, adam gece hırsıs şu damı yarıyı sırı götürüy. sen yönünü
222 dönüyü.

Hatıra

223 ben ufaKdım, benim hayvanı ben şeye kaldıramazdım, bu âmet varıdın ya
224 bizim âmet, u sardı. évin_önünde arpa var. arpayı bilisiñ arpayı. göyun
225 beygir eşşē verilerdin arpayı. yok üçer tenekeden altı teneki bis şey sardıK
226 arpa. ũTmeye götürüyüs, onu yēcīs. sardıK neyse, o da sardı kendine. çoğu
227 arpa içinde üç beş misir falan var. ũTdük geldiK. gece ũTdük, sabāleyin
228 getirdiK. benim peder ik_evliydi. öteki analīm sabāle çuvalı şe yaPdīmdan
229 éledi, baK diKġat_ıt, yördu efendim, ekmek yaPdı saşda. o arpadaġı dadı,
230 baK dünyānıñ ēñ ādisiyim böyle dēsse ve şeref sözü veriyim sana, o dadı
231 bulamadım. pasda gimi inan bunu söylellerdin ben pek ġulaK vermezdim.
232 yav didilē hiş didilē sen arpa ekmē yidiñ mi? hayır bi yi de ġór didilē. aynı
233 didiler süñger yāni. ġaKġatan dōruymuş. ulen yimesine doyamas. yāni aklıñ
234 duru. baK ġelelim şimdi. bis şimdi bir iki üç. bi yāni iki üçüncü_ü
235 beyenmiyiz, birinci un_alıyık. sıfır simitlik, o dadı bulamıyık. niden_oluyu
236 bu yani, niden oluyu? o zamannarda süt vermeK yōdun. dinne beri. inan süt
237 zāten süd_alan yōdun. biz süTleri yayık yapallardın, dōkelleridın. ġöldür
238 ġöldür ġoyverilē. ya ulen çökelēni yapmışın, alan yok. hanı alan_ossa
239 āmenna. onu da alan alan yōdun.
240 C) tirid duyduñ dē mi? tirid tirid. bizde esgi isimi onuñ papara geçer. yimē
241 doyamassıñ ayrannan_onu.

Serbest konulu

242 A) şindi senin dedīñ gimi eşgilerden, ébedi eşgi dadın birinden biri yok.
243 nēden_ēsgiden fazla bi tek bi şey varıdın, diġat_ıt. bunu sor yāni bu gezdīn
244 yerde. esgiden bı ısıTmaynan, bi bu verem hasdalī di_e, bi hasdalık varıdı.
245 o veremi ġaraġayıb_oldu ġiTdi yanı onu şe_aPdılā. yağ dalġası yokudun
246 yani. afıyonu bilirsıñ. afıyonuñ saġısını alacīs. sakızını aldıK, uzatmālım.
247 saġızını satıldı, ġelelim ġubā, ġubānı ġiTdik ġırdık, çıyna baġalım. bizim
248 burda yokudun da burda mañgene varıdın, unuñ yaġı çıķı yani. cevdet inan
249 baK nası bi yāyımış susam yāna benzer bi yā ama aklıñ durur. o afıyon

250 yağını yidiñ mi, daha ilk_akşam ğarañı ğavışmadan hiç. bu dünya yansa
 251 haberin yoK. dā hiç ğaldırma ğun_öyleye ğadarı yaT. yav nēden bunu
 252 böyle. yav yoK be adam, para yoK ğu yā, almaya para yok. şimdi burda
 253 açIKlık dey mi? para yok yani yā_almaya. o zamannarda susam yā seytin
 254 yā mesele bu çiçeK yağı soñradan keri çıKdı. burda mañgenelēde aynı
 255 bildiñ beriki yā gimi yā. fağat ama o neden oluyu biliñ mi? yok yav,
 256 yoksuzluKdan oluyu arğadaşım.
 257 C) şimdiki peynirden bilene dat_alamıyu adam yav. suni yem, ğurbeynen
 258 böyyü bu ekin. ğurbeniñ pislī bunnar ya. hormunnu.
 259 A) peyniriñ dadı hiç ēbedi yoK. hiş dadı yoK. kalsın birkaç ğün bi de eşgiyi.
 260 yav nēden? şaşdıK. ēsgiden dediñ gimi, bulğur tarana mesela hamır
 261 yapallardın mesele ğüzel. adam ıh dēmezdin. bu bolluKda, şu k_oyuñ ēñ
 262 fakir diyeni sabāle_in ğiT beş_altı çeşidinen k_avaltı yapar anna. hiç bende
 263 yoK di_en. ēsgiden hiç ıh diyen kimse y_odu. şimdi bu çatırtıda herkeş
 264 hasda. nirden? benim ben dīm ki kendi k_afamdan, eceba bu, ğupreniñ
 265 ğuvveti teysirinden mi meydana geli?

Askerlik hatırası

266 ben böyle s_ohbeTde bazı şe_abıyım, geşler bilmī. asgerde, ğ_omlē çıkar,
 267 evet yatıñ arkasī_üsdü. yatıñ_arğasī_üsdü didi emme on_adam on_adam
 268 şe_yapıñ. oldü yerde herkeş ğassıñ yatsıñ, ayaKları pisiKlet çevir. ben
 269 baKdım iki ğişi dā yaTmıy. neden yaTmıyın? herkeş elbisesiniñ başına
 270 dikessiñ. löbedci çavışına didi şunnarıñ yekününü bi mayana_et. ücütde
 271 çıķı didi. ben üreme ben ne biliyim, benim kendimden bu melmekeTde de
 272 oluyu didi. ben melmekeTde bitı bilīm didim, onuñ_için sana ğ_ósderdim
 273 dedim yani. ben_o bilmesem onu sana ğ_ósdermezdim üzerine uzandım
 274 didim. geşdi. şimdi bitı bilmī_adam, bitı bilmī.

Serbest konulu

275 o devrāda seniñ dediñ gimi ehdiyarlarda gerçeKden bu çok berbatıdı. bāzi
 276 gitdikleri yerde, ardıcı bilisiñ. ardıç_odunnu soyunullar da, ğ_ómlekleri
 277 çılpallarmış patır patır. sabın_assañ yāni şeyi yoK yanı. o zamañķı devreye
 278 hic_allah bi daha ğ_ósdermese daha eyi. o devralardan, ırātıs ırahatıñ_ırātı.

- 279 hiç seniñ gimi bi tãnesi geldi şoraya. elinde bi yirmbeş_otus tene.
 280 hiç_eviñizde damıñızda ğara sineK var mı? didi, var. atın, parayı öyle
 281 getirin yav. düKğanım var balıkesirin hurasında eyer tēsir yapmadıKdan
 282 sōra getirin.
 283 **B)** yoğ_ulen giTmī, geçide gidmī. bende on geçi vā inan, ılaşladım
 284 n_āPdım, geçide bit pire giTmī, ğalī yā. vallā bi sarıyu baña paçā, o biçim.
 285 keçiği iyi sārmiş burda. ğoyun sayasına ğoyunu saTdım ben. bires
 286 şe_aPdım. geçi aldım bi sene baKdım, saTdım. geçi beş_on geçi var. şindi
 287 yoK. ğış ğışın oldu mu, baharın oldu mu ğaynī mubāreK bit pire yav.
 288 **C)** cacılıñ_ōlanıñ geçisi vardı burda. nerdeyse bizim ētiyarları Falan
 289 öldüreyazmış pire len.
 290 **B)** sen ne ğonuşuyoñ? var, var, geçide çoK pire var. bildiñ gimi dēl,
 291 ğaynıyo ğoca kör_olasıcınıñ yā. amma ğoyunda, bağ_ōyle ben_otuzbeş
 292 sene ğoyun güTdüm, ğoyunda tam türüs. ılaşla n_ābarsañ yaP, geçmī
 293 geçiniñ biti piresi yā. on tãne geçi vardı, bahara geldi ğún ğaynācaK bitiñ
 294 üsdüne.

Konuşan : A) Hatai İnanç (yaş 45)

B) Gökhan Alkan (yaş 32)

II-10 Derleme Yeri : Macarlar Köyü – Balıkesir (Çepni)

Konu : İnançlar, Serbest konulu.

İnançlar

- 1 **A)** beKdāşi felsefesi olarak, mesele yayıldı. üzerinden bütün şimdi şöyle bi
 2 inceleme yaPdıñ zaman, alevileriñ sūni ve çePni boyunun, çePni boyūyuS,
 3 çePni boyunun, mesele bu şeyiñ şimdi ehli sūnnet denen insannarıñ
 4 üniverstede aleviliK ve sunnilī ele almışlar, alevilī yirmidört kavime
 5 ayırmışlar, birisi de bizim çePni kavimi. ha çePni kavminiñ sūniliKde de
 6 ğalanını ğörüyoruz biz şeyde. sōradan kerī sūnileşmiş ama boyu olarak
 7 çePni boyu. mesele orada da öyle geliyu. buradan işde dimitokaya ğadar
 8 ama şimdi bizden çePni boyu_olarak dimitokada de_il de rum diyārında

9 geneli var. sâten hacı beKdâşı veli de yedi hâneyken, çePni boyuna irşâdını
 10 çePni boyunda kadıncıK, idrisiñ hanımı, kadıncığ ana hacı beKdaşdan
 11 gördüklerini, anadoluda cem olayını, o ve üçyüz atmış ereni yaymıştır.
 12 benlîmiz öztürK. tabi cem olayımız var. bizim meselâ on iki hizmet
 13 olaraK ibâbeT şeklimis, e dinimiz İslam, kitabımız kuran, nebimiz
 14 muhammedi mustafa. bis tüm peygamberlerin episine beli demişdik.
 15 buraya ğadar gelirkene. tüm nebiler de silsile yoluyla aynı ğandan oldūna
 16 göre hePsi de ibrâyim soyuna bâlıdır. sizin sormağısdedîñiz bi şey varsa
 17 elimizden geldi ğadar aydınlatırıs. hanı meselâ öyle çePniniñ neyini
 18 araşdırıñıs? meselâ sorarsıñız biz de ona göre söyleris. sondan nübâşırdan
 19 beşbin yıllarında oğuz boyu göç ederek semerkenTden tâ buralara ğadar
 20 bu zamana ğadar buraya ğadar geldi. osmanlı sâten osmanı imparatorunu
 21 da kayıyla oğus kurdı. şeh edebalı buğun osman beyin ertürul ğâzinin
 22 dedi, benden saĥın yüs çevir ama şeh edebalıdan ve onuñ direKdiflerinden
 23 asla dedi. boy bizim boy. göğtürKlerde e şimdi şöyle oğus kimdir? dersēñ
 24 bana oğus tâ ki bu metehan boylarında, atila ceñgis hanlar zamanında, işde
 25 o beyliKlerden bi tânesidir. şimdi tam oraya ğadar oğuzuñ sâ kim oldūnu
 26 tam olaraK târihi düşünce olarağ aKdaramam ama mesele bu hacı
 27 beKdâşı veliniñ beKdâşiniñ iç yüzü târih kitaplarında alabildîmiz ğadar ele,
 28 oğuz boyu ta işde oğus han beyiñ buraya ğadar geldi boy olaraK türklüñ bi
 29 boyudur. göğtürKler var hun türKleri var. çeşitli mesela onsekiz tâne türK
 30 beyliKleri ve a türK devletleri gelmiş giTmiş bunlardan bi tânesidir.
 31 mesela alpaslan da oğuz boyundandı heralde. romen diyojenle savaş
 32 yaPdînda savaşı nasıl ğazandını sen de eyi biliñ ben de eyi bilîm. şu anda
 33 çeçenleriñ yaPdî işdi alpaslanıñ yaPdî iş. ellidört biñ asgere ğarşı yirmi
 34 biñ asgerle malazgirTde meydan mu arebesinde allâna ibâbetini yaPdırdı
 35 asgerlerine, asgerleri hilal şekline soKdu, duşmanı ay şeklinde bōdu,
 36 arĥadan ve öñden kuşataraK. biz yine musdava kemaľ ataturK kurtuluş
 37 savaşını şeyde öyle gerçeKleşdirmedi mi? saĥaryadan duT da tâ polatlı
 38 yaĥınnarına masa dâ çalı dâna ğadar hep kaşdıK. kaçmasaydıK, hiç
 39 kurtuluşumuz yoKdu. ama yerli iş birliKcileri di ki şöyle böyleydi hayır

40 öyle de_ildi. kaçmaK zorundaydıK, qarşımızda düzenni onsekis tâne
 41 ülkeniñ temsili vardı. ve bu yönden onları ovaya yaydıK. yaydıKdan sōra
 42 arkasına geşdiK. iki ğardaşñiñ çocū yabancı olaraK burda hiç kimse yok.
 43 hepsi aynı ğan aynı can. unnar şindi bu kōye geldinde, hepsiniñ sarı
 44 musdafayla ekiz_alıdan mesele şe_aPmış. filli beymiş babaları, baTdalmış.
 45 ordan_ayrıla_ayrıla şindi bizim dedimiz gibi burda ombeş tâne mesele
 46 çeşiTli ğardaşlarıñ şeyi. gidemim çüñkú, arkadaşlarla şindi şe_apıyıK.
 47 velāsulı kelim işde onnardan meselā sarı mısdağalar var. sarı mısdağayla
 48 sāten ekiz_alı aynı. meselā sarı musdavalar içinde belli bi şeye bölünmüş.
 49 meselā bu abidin çocuKlarıyla birliKde bi kavim_olmuş. gōkan bi kavim
 50 olmuş. öşkan bi kavim_olmuş. ben de ekiz_alılar olaraK çeşitli kavimlere
 51 bölmüşüK. ama tümü tek bi babanıñ evlatı. şindi normel_olaraK bu kōy
 52 dörT yüz_a dört yüz yıla dayanıy şuraya ikāmetġa_ı. ama daha da
 53 şeylerde çadırlarda, meselā gōcebe_olaraK çeşiTli yerlerde kōnağlamışlar
 54 ama eñ soñ kōnağlama yeri burasıdır. sāten gelişatı da belli. hepsini ben
 55 ğar_āsanıñ ğünere vel_ābiye kalem aldirdim. kendim de
 56 almaG_ısdıdim, kalem aldirdim. şimdi şu anda kalem_olsaydı size
 57 okurdum. şimdi ne yalan söylüm meselā sarı musdavalar içinde, ē atmacalar
 58 var, cişler var. bi de sağallı_alıñ babası var. cişñ esas adı var işde.
 59 seyidi sādēt soyu olmayan bi inşanın arkasında namas kılmayıs. seydi sādēt
 60 kimdir? kōkú mu_ammed_aliye bālı olandır. yāni ehlibeyite bālı_olan
 61 mu_ammet_ali ehli beytiñ ta kendisidir. e şimdi her muhammed_aliye bālı
 62 olan da seydi sādēt de pir_olamas. pir, ārif olmalı, ālim_olmalı,
 63 kemal_olmalı. dört kapı kırK maķamı bilmeli. her maķamı doķumalı
 64 postuna erķāmına sa_iP çıKmalı. sa_ib çıkılmayan bi yerde pirlik
 65 maķamına tābi olamas. herkes nasıl bi pādīşah olamıyorsa, pirlñ de belli bi
 66 sinsilesi var. biz de çePni boyu olaraK seydi sādēt soyu olmayan
 67 inşanın arkasında namas kılmayıs. ve bis cemimizi de gōrgülü olaraK
 68 yaparıs. gōrgú ve sorgu vardır bizde. seceresi bellidir. mūsayı kāzım yedinci
 69 imamlardan mūsayı kāzıma bālıyız. biz_ona el_etek dutarıs. ha bizde bi
 70 de dört kավil_olacaK. bir müse_iP kավli iki rehber kավli üç mürşid kավli

71 dört pir kavli. bu dört kavil üzerinde olmadıKdan sōra biz cem tuTmayız ve
 72 onun cimine girmeyis. seydi sādēt_olacaK. meselā diKme, hacı beKdāşi
 73 veliniñ müritlerindeyse diKme vardır, bilen_ınsan babalık yapar. bizde o
 74 yoKdur. sātēn şeyde hacı beKdāşi velide de belki giTdiyseñiz bilirsñis yine
 75 bizim dedelerimiz müteber ğılar bütün cemleri. ğósderi cemlerini bizim
 76 yine musayı kâzım evlatları yörütür orda. arı olmalı. arı ney_ için olmalı?
 77 çoK ğüzel meseleyi mevzuları bilmeli, kâmil_olmalı. herşeye oP bi
 78 olmamalı. herşeyi yerinde ve ona ğöre şey_olmalı, âlim_olmalı. dört kapı
 79 mesela şeri_at kapısı tarikat kapısı mārifet kapısı hākikat kapısı. bunnariñ
 80 onar maķamı var. dört kapı kırK maķama dayanır. bu maķamları bilmeyen
 81 o posta sātēn oturamaS. o posta sa_iP çıKması gerekir. bunun yanda eñ
 82 ğüzel şekilde dīni vecibelerini yerine getirmesi gerekir. bunları yapamayan
 83 bi ınsan, pirlık maķamına oturamas. e bizim de bu kōyde bu kaviller
 84 olmadıKdan sōra da biz cem de tutmayız ve cem de tutturmayıs her dedeye.
 85 bunu harfīyen nasıl oldūnu kaynaKlar üzerinde de şe_aparıs, konuşurus.
 86 der ki mesele buyruK müse_eP kavlinde dört kişi bir_araya gelmiş, bunlar
 87 elinden belinden dilinden hal ve hareketinden nasıldır? di_elim ki bu
 88 kardeşim bi tāne adama kıymışdır. bu tāmilen gerçeKden_orde bi cināyet
 89 işlemişse, nisā sūresi doKsan_üçüncü āyetine dayar şey, buyruK,
 90 doKsan_üçüncü āyetine bakarıs. tāmülen ınsan öldüren bir mūmünün
 91 kanına giren bir mūmün veya lāneti üsdüme dir. kūrānı_kerim ve onun
 92 defteri dürülü dēr. burada o ınsan aslā tarıkata giremes. e artı bir mūmün bir
 93 mūmünün niķā altında bir kadına zorla sa_iP olmaya kalkarsa, meselā zīna
 94 suşlarını nur sūresi beşinci āyetinde üçüncü āyetinde söyler. nīsā sūrelerinde
 95 de söyler. meselā çeşitli dayatmalar var. altı tāne maTdeniñ aslā afı yoKdur
 96 bizde. yāni kesin_olaraK onun ē ibābeTde almayıs. ha biz de bunu kendi
 97 ğafamızdan de_il, yine kuran āyetlerinde iyi-yine kōtū diyor aynı yerde
 98 adımı zikr_ederse, lānetim iyiniñ üzerinedir. bu āyeTden kōrKdüm_ için de
 99 bis onlarla mesele cem tutmaya kōrkarıs. tarikatındaķı ibābetleriñ tümü de
 100 kūrānı kerimde mevcuTdur. onu da isderse āyet_āyet okuyabiliriz yāni.
 101 getirebilirim okur inceleris. olduKdan sōra burada gelebilir. musayı

102 kâzım_ocāndan olmayan bi_ınsan bize yeterli olarak şe_apamaz. yāni
 103 bizim cemimizi dūtamaz. meselā bis hacı beKdaşa gidiyoruz orda ben şināsi
 104 koç beyden dut da lūtfū kaleliye ğadar tümüyle ğörüſdüm yāni. ğörüſ
 105 birline vardım. bu karaca ahmet cem vaKvınıñ dedeleriyle, deli ğızıl
 106 sultanla, sarı muharrem sarıtaşlarla çok dedelerle ğörüſdüm. çönuñ yüzde
 107 yetmişiniñ hemen_emen bizim tariKaTdan yeterli olmuyo. mesela zeynel
 108 ulusoy var, buĝün çok büyüK bi zatıñ evlâtıdır ve kendisi bu yoluñ üzerinde
 109 uzmanıdır ama bizim bu tariKata geliP cem süreceK kapasitesi yoKdur. o da
 110 söyler siziñkinde farKlılık vardır. ama biS bu yolu bu şekilde ğördük buna
 111 dēr. ama siziñ farKlınız vardır. çePni boyu_olarak sis farKlısınız dēr. seydi
 112 sādēt olması gerekir, bizim ğörgülü cemi harfiyen uygulaması gerekir.
 113 uygulamayan bi_ınsana biz burda cem tutdurmayıs. cünñkú, biS kendimiz de
 114 biliris. diyelim ki çePnisiñis, turgutlu çePnisi balıkesir çePnisi aydın
 115 çePnisiñis, müse_iP kavline girmiſiniñ, kıyünüzde ibābeT dutulmuyor.
 116 siz dediñis ki nerde tutuluyor ibābeT? macarlar kıyünde dutuluyor. buranıñ
 117 cem_evi açıldı. siz gelirsiniñ ordan müsēbinizi alırsınıñ. gelirsiniñ macarlar
 118 kıyüne dersiniñ ki buranıñ hizmet sâ_iPlerine bis siziñ kıyünüzde cem
 119 tutacās. bis sizi kabul_ederis, ama nasıl_ederis? buradan delilcisini
 120 ğözcüsünü veyā kapıĝulunu hizmet sa_iPlerinden en_az iki tānesini seniñ
 121 bulundūñ kıye ğönderris. oranıñ hizmet sa_iPlerine sorarıs. hüseyin bey
 122 veya atay bey ikisi yol kardeſi müse_ePdir. bunlarıñ bu kıyde elinden
 123 belinden hal ve hareketinden gidiſatından nedir, ne_annamı, ne mānāsı
 124 vardır? ōrenir orası, bize okey yazılı kād_üzerinde okey derse, veyā bi kiſi
 125 gelir burda şādētlik eder_ise, bis sizi cemmize alırs. ama diyer şartlar
 126 altında hāyır. bize delilli ispatlı buraya kanıtlarını, oranıñ hizmet
 127 sâ_iPleriyle bilir kiſileri tā_üt ederse, burada okeyleris. hā sis pirimis hacı
 128 beKdāſı veli veyā pirimiz imamı zeynel diyereKden veriseñiz yine bizim
 129 cemimize ıkrar olarak veriseñiz yine bi düşünürüs. bunu büyü_ülāmelar
 130 büyüK deneyimlerden soñra ğönül baĝıyla bunu söylemiş. ayıñ yirmi
 131 birinde buyuruñ geliñ.

Serbest konulu

132 B) hocam bizim kıoyũn esgi_ismi de naldõken kıoyũ. ferat diye bi varımış.
 133 dedem de çobanıñ õluymuř. tabi bey õluymuř o, dedem çoban_õluymuř.
 134 dedem_işde ġaribanımıř ama yaķıřıklıymıř. çoban_õlu yaķıřıklı,
 135 beyiñ_õlu normal bi gencimiş. e bey dī ki õluna baña dī sũlālesine, bi at
 136 getiriñ dī benim dī ferat dī bineceK dī. ferat ata binī. at bi baķıyı
 137 adamı_alıP dıġıdık dıġıdık. bey dī ki ulen dī, çeviriñ_õnu dī, benim dī,
 138 fereti dī, ġõtũrũ dī. millet yālī çıkarī, kaFadan feratı durduruyar, atdan
 139 alıyla. baķıyla, dedem heybetli yaķıřıklı bi genç. ġara māmuduñ dī, olan dī
 140 n_olacaK dī çobanıñ çocũnu bindirmeñ dī. bey de dī ki bıraķıñ dī
 141 benim_õlanıñ dī beceremedini dī o becereceK mi baķalım dī. dedemi
 142 bindiriyler ata, dedem alıyı mızrabı atı. hayvanı ġořduruy cırtı oynuy.
 143 bildimiz bu, hiķāye. rāmetli dedem böyle şe_aPıydı. kaFamızda hava böyle
 144 ılıġ_ılıġ_esi. yav didim emmimiñ ġoyunnar da işde çalınmış. kıõpēmiz
 145 yoK didim kendi kendime dũřũndũm. oķuldan da geldim. gidiyim dedim
 146 sayaya, mezarıñ_içine bir_iki ses de orda çıkarıyım. bi baKdım babam
 147 geli. babam da yem çuvallānı ġoymuř yem çuvallānıñ altına girdim ben.
 148 tabi çuval ġıcır ġıcır õtũ. babam eline cob_almış. ekmek yim. ġarı didi, ne
 149 dīñ didi_anam. kañġala didi eyi baķ didi, bu kañġal didi heP ũrũp duruy
 150 didi.

Konuşan : Ayten Bilgen (yaş 33)

II-11 Derleme Yeri : Kongurca Kıoyũ- Savaştepe (Çepni)

Konu : Serbest konulu, Kıoy işleri.

Serbest konulu

1 orda biz bayramda şey yaparıġ, loķma dõkerik, ondan sõna hoşaF
 2 ġaynadırık çePnilerde. õlennerimize loķum pũskũt dādırık, mezere giderik,
 3 õyle yaparıġ. ondan sõna õlennerimizi ziyāred_iderik, bařġa bi şey
 4 yaPmaġ, õyle oyun felen yaPmaġ. giyinir ġuřanıırıK da aramızda õyle bi
 5 sohbed_iderik genşler. bařġa bi şey yapmaġ. telinen bir taylasaġ yaparıġ, o
 6 cızġılı dēreler var ya, kıõçek yaparıġ, onu giyeriK. bi de ũsdũne etek
 7 geyerik, tekrar pullu. hanı telli bõyle etek geyeriK, bařġa bi şey yaPmaK.

8 onnarı ben bilemiyim, hanı kendi şeyimizi āyleceG_oldu mu yaparık.
 9 sohbet mohbet. tekneniñ_ içinde yaparık. bulguru kıaynadırık, yaparık.
 10 bulğurnan olmas şey. biz bulğurnan yaPmağ. biz bulğurnan yapmağ_öyle.
 11 yemeK şeyini mi? işde unnar. geniş bi şeyiñ içinde yumurtaynan, ombeş
 12 yirmi tâne yumurtaynan yaparık. unūnan, onu südünen, öyle ğarışdıra
 13 ğarışdıra kıoskıos hāline getirriK. onu öyle yaparık bis. ğurutma yaparık.
 14 başğa bi şey yaPmağ. içine ğatğı alırık bazardan, ğatarık. no_ ut
 15 ğatarıG_ içine, yört süt dökerik, günde ğuruduruK. bişirriK güzelce
 16 tāranayı, domatayı rendelersiñ, içine hafıfce ğatğı ğatarsiñ, yirsiñ. başğa
 17 yemeG_ āline nası gelir? bi de tavık suyu ğatarsiñ, isder canıñ isder.
 18 kıonşerveyi baTlıcanı güzelce hafıfce bişirisiñ bişirrik. ğuyarığ_ona.
 19 ğızartmasını yapacāsaK ğızardırık, ğuyarık. fasilleyi bi şey_ iderik,
 20 toPlārık haşlārık bişirriK ğuyarık. ya bişirmesini ya şey öteki türlü
 21 bişirecēseñ öyle ğuyarsıñ. bişiri ğuyarık, başğa nası ğuyarık? çePniler de
 22 böyle. kıız_ isdemeden. sati ilk_ eveli ğız babası para isdi, ğardeşim. isdediñ
 23 ğadar eşşā yapallar, altınıñ bilezi yapallar. ğótürdüñ bi eşşā, bi de ney
 24 verilerse ana baba tamam. meres yök, eşşā. davılınan orķunan yapılr.
 25 güzelce davıl dutar, ğıs taravı dutar. olan taravı dutar. orK dutallar. ğızı
 26 güzēlceciK şe_ ederiK, veririK, dūnünü dümbēni yaparık, eşşāsını da
 27 moturnan kıamıyonnan arķasına ğuyarık, ğótürrüK, yerleşdiriK, geliriK
 28 dūnnerde. anne tarafı da gider oynar. başğa dūn nasıl_ olur? ben_ onyedi
 29 yaşında geldim ğardeşim gerisini bilemiyim. burda onyedi yaşında geldim.
 30 ufacīdım esgileri bilemiyim dā.

Köy işleri

31 ben hayvana bakımım. adam ğoyun ğüdüyü burda. tarlamıza gideriK,
 32 çalışırık tarlamızda. baklamız varsa baklamızı çapalārık. sovanımız
 33 sarımsāmız varsa onu yaparık. ondan sōra bāça ekilecēse bāçayı ekerik.
 34 hayvan ğüdülecēse hayvanı ğüderiK. başğa n_ āparık evimizde. evimiziñ
 35 temizli varsa temizliñi yaparık, dā n_ āparık ābi, biz burda? kıoyüñ hayatını
 36 yaşarık dā dōrusu. ğuzu. gece adam ğüder gelir, sabāle_ in ğötürü bi alan
 37 var bu yanda, bunnarıñ şeyi arpa dēpe diye, oraya ğötürüler, orda yayallar,

38 getiriller_āşama. sārıḥ, yelleri temizler süpürüm ben, sārıK dökerik südü.
 39 tekrar gene çıkarıllar, gene gūdeller_ōle. ben de ineKleri sārım temizlerim
 40 altılarını giderim, yaymıya gelirim. evde yemēmi yapacāsam yemēmi
 41 yaparım, dinnenirim, istirātıma bakarım, hayvancılıK bu. mesale duruñ
 42 gızım dīm, duruyla. beni bekleñ gızım dīm, beklīle guzularım. ineKlere
 43 duruñ göca gızım dīm, beKlīle. hayvannan ūraşyım ben. güzēlce
 44 hasd_öldü zaman ĩnesini hurduracāñ, darācāñ, yemini vereceñ güzelce, aç
 45 gomācañ. sen_ĩnsanısañ o da hayvan. hayvandan idāre olacaKsañ hayvana
 46 eyi bakacañ. ūraşacaKsıñ, annatabildim mi ābi? bizim burda hayvancılıK
 47 yapallar. hayvan yaPma, aylıg_alan aylını alı. hayvan yaPma, hayvannan
 48 idāre_olu. başga bi şeynen de oturuyum ben, vereceñ mi bā beş gurus
 49 parañdan? hayvan darānnan güzelce durduruP, dur gızım dur gızım diriK,
 50 darārıK. o da duru güzēl. baya bi darağ_olur işde, hayvan darā gibi bi
 51 darağ_olu. saPlı bi daraḥ. böyle dararsıñ. gonusurum duruñ gızlarım
 52 yavrılarım, üzmeñ beni dirim, sati üzülyüyüm, yoruluyum dirim. başga bi şey
 53 dimem. oldümdan ālamaynan aKlıma ābim gelir, ābilerim gelir, ğardeşlerim
 54 gelir, yalıñızlīm gelir. öyle geçer gider. baba_ossa tamam
 55 ğurbeTliG_olmas. ğardeşler hep mēmur seniñ gibi. arıyıP sormazlarsa bi
 56 ğardeşleri özleme şeyim var. onnar da gelmedi mi, bayırlarda dertleşirim
 57 hayvannarımnan. ne söylerim ne söylememi beklerim. ğarşıma
 58 böyüG_ābim geldi sandım. geliyi emme iki sātına gelī ğardeşlerim gidī.
 59 seniñ gız ğardeşleriñ yoK mu ğurbeTde? özlüydür seni gız ğardeşleriñ.
 60 anneñ özlüydür. babam mevfāt_ıTdi işde. babam olaydı, yoKlardı beni.
 61 burda kimseye, çePniyim ben de, şu hālīm dimem_ābi ben. söylesem
 62 yanına bi ğatallar. bi çocuK böyle ufacıK, nası disem? ilkoğuldan okursa hiç
 63 bulamassıñ. heP mēmur. çoK çalışırıK bis çePniler. çolumuzu çocumuzu da
 64 zebil_ıtmeK. yalıñız biz zebil olduK ne çāre? şükürler_ossuñ hālīme. var
 65 mıydı, yoğ muydu bilmīm.

- Konuşan** : A) Süleyman Demirboğaz (yaş 83)
 B) Dne Demirboğaz (yaş 76)
- II-12 Derleme Yeri** : Dana Veli Köyü – Susurluk (Çepni)
- Konu** : Kaybolan gelenekler, Kış hazırlıkları, Köy işleri,
 Doğum adetleri, Diğ er adetler.

Kaybolan gelenekler

- 1 A) bizim günümüzde alevilik çok hızlıydı. şimdi ġ ari gevşedi aleviliK. ne
 2 diyem yoşsuzzuKdan mı, yoşsa varlıKdan mı, yoşluKdan mı?
 3 annamadım. bizim esgi dedeler gelirdi. onnar gelirdin, hep senede
 4 dolaşırdı bir ki sefer. şimdi ne gelen var ne de giden.
- 5 B) bi de televizennerde var ya undan.
- 6 A) şimdi şöyle değışdi, şindi o günner sayğı sepet vardı. adamlar sayılırdı.
 7 hindi sen bura geleceñ zaman, bi adama denK geliseñ, sorunca beni
 8 söylerdi. sen burdan ġ aveye gitseñ, sorsañ, beki o ġ avedeKi iki ġışi üç
 9 ġışi şurda evi ya_ud dirsieñ. o zamannarda bi ms avir gelirse, şöyle
 10 denişdi, sen kimi alıyusun?  medi. sen oturuşan sana bi  ay sylellerdin,
 11 otururdun. o  medi gideller bulul adı. yoğ  evde yoşsa yoş dill edin. sen
 12 hiġbi şey yaPmazdın. şındı on_ altı on yedi yaşında  ocuK sandellede
 13 oturuy . elli atmış yaşında adam gelir, sandelle bulamas, öyle bağılı. hiġ
 14 adam mı geldi. u görenek bi kere ş akdı. şindi bu görenekler de şundan
 15 ş akdı. aşlık adamı biribirine şeyd . aşlık geşdi. aşlık yoş. kimse
 16 kimseye bi mteşliK de yoş. onun_    görenekler geşdi. esgiden dn
 17 bayram olduKdan s ra, arefe günneri heP böyle bi şey dedik yanı, loşma
 18 toplanırdı. arefe günneri her_ evde ş ol du. hep böyle şonşulara
 19 d adırdın. senieñ evde ř aġ kişi var? beş kişi. sana beş t ne böyle. bi de
 20 ġ avelerde ya_uT ġ ave yoşsa toPlum yellerinde meKdePde, toplum
 21 yellerine böyle buyuruñ der. sen bi tene alıdıñ, iki tene alıdıñ yanı. böyle
 22 bu günner geşdi. s ra ġurban kesildiKden s ra, u günde amma adam
 23 azıdı, ondan yle_ oldu. yemeK yapılıdı, ġurban eti pişerdin, bulğ ur pilavı
 24 pişerdin, annadıñ mı? böyle yanna helva yapılıdı. buyruñ diyince,
 25 göreneKler herkeş yerdin. gelecem. şimdi adam ġurban kesiy ,

26 biriki_eve dādıveriyu, unu da kendi akrabasına dādıyu. u göreneKle de
 27 değışdi. yānı göreneKler bōle. evelce böyle göreneK yokdu. şimdi ēr evde
 28 televizeni varısa eyi kötü akşam ezanından sōra tarK ğapı ğapanır.
 29 televizeni açarsıñ, baķabiliseñ baķarsıñ. yoksa yok yanı. ğoñşu, akşamları
 30 ğoñşu gelidi. hanı sen göreneKden bās_eTdin, esgi göreneKden. sen bana
 31 yedirdin, ben senin eve geldim bu akşam, böyle göreneKler varıdın.
 32 yarınkı olacaK işi söylenirdin. ēr altından ğalkāmācān bi iş olusa o da
 33 sana karşılardıñ. şöyle yapalım bu kōñşuda. şindi kafaña bi şey almasa
 34 da bi şey sorsañ, hiçbi kimse sana yani yol gösdermez yani. onun_üçü,
 35 göreneKler çoK değışdi. ēr dırnāñ varsa başıñı ğaşıyacaKsıñ. işde
 36 bunun_üçü göreneK de ğaķdı. şindi işler böyl_oldu. yani esgiden bi şey
 37 ğalmadı. göç var. şöyle göç var, işini düzelden, susurluK ya_uT kāsaba
 38 yellere gidi, yanı. bōle. yarısı anası bubası bulsa, o geşlerden gidenner var
 39 yāni. yani kendini aylā bālayıP da idāre olabilen.

40 B) ğadın da çalışı erkek de. esgiden ğızlar nışannandı mı bizim, hiç
 41 birbirini ğörmüydü. ğaçıydıñ nışannısından. gitdi mi ta o zaman
 42 ğörüydün_onu. hindi nışannandı mı, oķul_oldu ya heP. nışannandı mı
 43 niķahlı sayılı. ğonuşuyar. esgiden bis hiç nışannımı ğörmüydüK.
 44 ğördük mü de yüzümüzü saklıyķ ğaçıydıķ. hindikinner, hindi oķul çıKdı
 45 oķuyar. çocuKlar da ıslandı ğaç ğoç yok. ğörmüydüñ. nışannandıñ mı.

46 A) sınır vardı, varıdı. sınır varıdı. bizim alevi sūnnilere gitmezdin.
 47 annadıñ mı, sınır varıdı. beki yanı, şurda yirmi seneye ğadar tātacıya
 48 giTdiler. annadıñ mı? şindi bizde çerkezden gelin va, ılazdan gelin va,
 49 yörüKden gelin va, annadın mı? her millet, o oķuyan çocuKlā gitdi, ırK
 50 ğarışdı yani. onnar da aldı, onnara da gitdile, şindi denişdi yani. onun o
 51 şiye aklı_ermes. ğafa sarmadıKdan sōra, inşannığ_olmadıKdan sōra
 52 olmaz yani. şindi bizim ğızlar añķarada vanda ordan bi habar geliy, ğıs
 53 kaçmış. evleniyu. ondan sōra gidip ırızalıK gösderi. onn_üçü.

Kış hazırlıkları

54 B) olurdun yavrım da, eliñde oldu mu yapıydıñ. yazdan yēcek kendiñe
 55 ğöre. eliñde_olusa. eliñde_olmassa çalışacıñ, yapacıK n_āpacıK?

- 56 hazırlıK hamır mamır yapardıK. bulğur tārana başğa ne yapacīK?
- 57 **A)** şimdi bak, hazırlıK diyı. bulğur ğaynadırdıK, tārana yapardıK, kōşkos
 58 yapardıK, annadın mı? yazdan ekinimizi alıdıK unu unu soruyu.
- 59 **B)** un_ūdüyduk dērmennerde hazırlıydıK. hindi hazır_un alınıyı.
 60 eliñde_olusa gelī bura satlıKcı bi şey_oluyu. esgiden bulğuru da satın
 61 alīñ_indi. kōşkosunu da satın alīñ, herşey_eliñde olusa alīñ. biz mi?
 62 tāraniyi, südü bişiririk, iki ğún eveli yōrt çalarıK. yarı yarıya yaparığ_unu.
 63 işine bahar_alatı, herşeyini içine ğatarığ_unuñ yavırım. salç_atarıK
 64 domatis. onu biber, ğırmızı biber varsa, satın_alıñ. unnardan ğatarıK,
 65 yaparıK. ğaynadırığ_unu ataşda. baya böyle ğızıl_olu. undan soñra
 66 çıkarırık, unu sererik. bires tepserdi mi, ğózer var, böyük ğózer, ondan
 67 geçiri, ondan sōra ondan geçiri, ğuruduruK. hususu tārana ğarma ğaTma
 68 alıñ bazardan içini. o zaman çok ğúzel_oluyu. böyle yaparıK tāraniyi.
 69 kōşkosu da ğócesini bulğuru eleriG_o şeyde. altından geçirrik. ondan
 70 sōra unu elersiñ, yumurtuyusunu çok ğırarsiñ bi suyuñ içine. yumurtasını
 71 ğırdıñ mı, u yumurtalı suynan onu döndere döndere bulğuruñ ğuccūnnen,
 72 piriñciñ uvāna ğóce dirik biz_unu, ğóce dutarıK. ondan yaparıK. neşeşdiyi
 73 de, hamır keseriK birez içine, şey. çok yumurta ğatarıK, hanı paraña ğóre.
 74 ğatarığ_unu yūruruK. birez de içine süt atarıK. onu bi sacıñ üsdünde böyle
 75 bezdirmeK gibi yaparıK. böyle yığar, ondan soñra incecik keserik.
- 76
- 77 **A)** neşeşde ona demezzer. neşeşde, ne ğadar yapacāna ğöre bi teneke
 78 būdey ıslarsın o şey_olur, annadın mı? u bir_ay felen durur, şişer
 79 adam_akıllı.
- 80 **B)** onu üş dört ğünde, bi bir_aftada bi, deñişirisiñ suyunu. dört ğünde, beş
 81 ğún ıslarsiñ o ğabarı. onu ezersiñ eyice erdi mi, suyuñ dibine çóker. erişde
 82 dedimis ondan sōra süzersiñ onu suyuñ içine. üsdünüñ ğabıKları gider.
 83 ğurudursuñ onu, çıkarıñ. ğurur topak topak çıkar, ondan sōra uvalarsiñ.
 84 aynı çocuK maması olur o. onnardan biz yapardıK yavırım. hindi kim
 85 yapacaK? ekmek bile yapan yok_hindi, nerde? gencikene yapıydım ben,
 çocuKlar şey_ossuñ diye, yisiñler diye. ekmē de yūruruK.

86 mayalarıG_level maya üredirik. unu, paḵ maya dīler. paḵ maya ḡatarıḵ
 87 birez_çine. bi çay ḡaṣī felan. bi yere ḡuyarıḵ ḡabarı. şeker de
 88 atarıḡ_unuñ içine. āşamdan maya üredirik. yūruḵan_onu içine ḡatarıḵ.
 89 hamır sabān yūrur, unu ḡabarıḡ. ḡabardı mı yumaḶ dökeriG_onu
 90 pineTler var_una. eyce yarım sēt filen bi sāt ḡabardı mı unu,
 91 fırına_atarıḵ. fırını ḡıSdırıḡ, atarıḵ elde de yapardıḵ bezdirme dēye.
 92 mayalardıḶ gene. ḡücüK sacā vardıḡ. sacā da gene. u sacıñ_üsdünde
 93 pişirīdiK, öyle yapıydıḡ_unu. hindi öyle yapan yoḶ gençlerden. kimi atī,
 94 bilmīler tabi. hindikinner, biz yaşlıyıḶ. onuñ_üçü hindi satın_aliylar.
 95 yuḶa bile arada yapıyıḶ, yi_ik. yuḶayı yūrusuñ, maya ḡatı yūrusuñ_unu,
 96 ḡózelce yōrduñ mu, onu yumurta da ḡırarsıñ içine ıcıḶ yā_atarsıñ, ondan
 97 sōra yazarsıñ_unu. eliñde varsa yumurta ḡatarsıñ, yōsa undan soñra
 98 yuk_açarsıñ. onu bişirisiñ isderseñ unna bile yapılıyı. un aşdıñ mı u
 99 maşıñḡanıñ üsdünde yapıyıñ. unnan uḶlā dirik, siz de bilīdirsiñis.

Köy işleri

100 A) yılıñ oniki ay burda çalışmaḡnan, annadıḡ mı. burda öyle ēr çocūñ
 101 felen varsa, düvlet mēmürü bi şey görüsün. ēr yoksa burda bi kere e
 102 hayvancılıḶ ḡaḶıḶdı. üç beş hayvan adamı doyurmas. bütün ömür
 103 ḡaraḶuluḶ işine. yanı ḡaraḶulluG_işi deriz yanı. zeytine gidiyusun,
 104 pancara gidiyusun, pamā gidiyusun, domatize gidiyusun, hep yōmiye
 105 işinne, bütün böledir. amaleciliKde yanı. böyle başḡa bir yanı böyle bi
 106 gelir ḡalmadı. bugün da_i baḶ işe ḡiTdile. sāt altıya çeyrek ḡala burdan
 107 gidiyular, bursadan_öte gidiyular zeytin toPlamaya. buranın işi yılıñ
 108 oniki_ay amalecilik. böyle bi gelir burda yok. bi favrike ya_uT ki toplu
 109 bi iş böyle bi şey yok. işde şurda şeker favrikesine giden iki üç ḡişi vardır.
 110 onnar da yanı çalışır. e ḡırḶ elli tene ineK varıdı, kendi bayırda yayıldı.
 111 şindi öyle yok, öyle ḡalmadı onnar. öldü o işler. o hayvanna sāten satıldı.
 112 onnara yer ḡalmadı. çam_ekildi, unnar gitdi. öyle üş dört inēn oluP da,
 113 onu sāten dışarda bıraḡamassın. hırsız yan kesici bolaldı. bazara bile
 114 gidemiyun çante_i. onn_üçü ameleciliKnen.

Doḡum adetleri

115 **B)** yaşlı ğadınnar bizim kibi onnar. hiç ben kendim bile dōm_evi bilmim.
 116 biS yaşlıydıK, biz öyleydiG_anı. hindikinler çocuK ğocesine düşdü mü,
 117 gidiler tokdura, mıyana oluyar sālıKlı_ossuñ di_e. biz öyle bi şey yōdun
 118 bizim ğünümüzde. çocā n_āpılırdın_anım? suya dıķallar, göbēni keseller
 119 çocūñ ebeler. yīķallar ğözelce. bezler böyle, satın bez bile yōdun, çala
 120 bezlerden biyas temis, onnan sarıydıK biz. öyle bi şey yōdu. öyle
 121 böyüdüler. hindikinner satın bes, sōra her şeyi satın_indi yavrim. onnan
 122 şey_ıdiydi, dōm yapırdıydı. bis kendimis bile dōm evi bilmidik. tabi ben
 123 baya yaşlıyım. ķırķı ķırķı çıkana ğadar. çocuK dōduKdan kere öyle
 124 olmuydu. çocuK ķırķı n_āpacıñ_anı? elbisesini herşeyini alısıñ. ķırıKdaş
 125 atarıG_içine, gümüş bi şey atallar suya çocūñ. ķırKlarsıñ. dipe
 126 dırnağ_ona çamaşır alısıñ çocūña. kendiñ de bi ğözel. ğoñşulara ğırK
 127 suyu dādırdıķ. herkeş elinden ğopan sözüm, baķırınan. ķırK şeyi ossuñ
 128 diye ğoñşularına dādıyuñ. sözüm kimi para atar, kimi ğümüş_atar
 129 yavrim. çocū öyle ķırKlardıK ħmme çocā ķırKçalığ_alırdıķ. iç asbabı dış
 130 asbabı depe dırraķ çocū öyle ķırKlıydıķ. suya dıķarıK kendimis de ħmize
 131 varıncās ķırK suyu serperik. ğiTdīm evlere ossuñ ğoñşularım. ķırK suyu
 132 ğótürüyduk. biz_öyleydin esgiden ğóreneKle. hindikinneri bilmiyim.
 133 çocā ğurban keser hanı çocū az olannar. edet, çocā esgi aT ğor.
 134 ölenneriniñ adını ğor aķrabalarınıñ. ğurban keseller.

Diğer adetler

135 **A)** adaK da adarsan olur. hayvan kesersin. yeTdī yere ğadarı birē parça
 136 verisin. sōra bazı adarsın yemeK yaparsın_anı şey gibi, dūn gibi. u ikiye
 137 ayrılır yani. bi şey_ıdarsın bi ğuzu kesersin ya_uT bi keçi kesersin.
 138 kesersin onu, ğoñşulara şeylere dādır. bazı da yani yemeK yaparsın aynı
 139 dūn yemē gibi adam.
 140 **B)** ğomposda pilav yānı herşeyinnen barabar, helvasınnan barabar.
 141 satın_alısıñ. helva ğaramassañ. aynı dūn kibi çocūna_adaķ kesersıñ.
 142 loķum_alılılar pūskūt dādıllar çocūna.
 143 **A)** ona sorma onu bilmez_o. onu ne bileceG_o. adam ölmüş ğadın ölüse,
 144 ğadınnar gider başında bekler, annadıñ mı? u sāten ķalkıP da yerine

145 gidemes. ğadınnar olusa, ğadın olusa erkeK de gider bi gözde oturu. kadın
 146 cenazayı kadınna gidecek de_i. onnar burda oturu beKler, kadınnar
 147 kadın cenazanın başında beKler. aynı erkeK de öyledir bizde. erkēñ yanna
 148 erkeKler de girer. erkeKler girer orda o beKler. mesela afedersin, kadın
 149 şeyde temizlī olacaKsa kadın vādır, kadın gider. erkek varısa, ona göre
 150 el_ayā düzgün bi erkek mesele şey yapan gider. una temizlik yapar. yanı
 151 böyle unu bilmez_u. una hiç soruP da ğafanı yorma. şimdi verilmüyü, bazı
 152 yerde verliyü. mezerlikden çıkdıKdan sōra, akrabası böyle cenāzenin
 153 akrabası, böyle durur. sıradan, karıysa kocası. adamısa babası. bōle başın
 154 söküP allahım başın sağ_ossuñ der. evelce biz evlere giderdik. cezāne
 155 hañğı_evden çıkdıysa, şimdi adam çovaldı. mesele burā gesse ğaş ğişi
 156 gelir? yüz_elli ikiyüz kişi geliyu mezere, bizde böyledir ğalabalıK.
 157 herkeş höküm allaha dir, başın sağ_ossuñ dir. o adam da vaziyeti eyiyse,
 158 ama yoKluKdan bi şey çıkmas. ğāveye burā şe_apar. ğāveciye der kine.
 159 adamda yoksa n_āPsin?
 160 **B)** dūn kibi. çamaşırın dēşirsin, sırtın soyunu, mevlitine gidersin,
 161 ölenin_anı. kōy gider, evcek. dede, ayā yōrēbilise o gider, yōrēmesse ben
 162 gederim. böyle giderik, giderik evceK. eli boş gidilmeS kıati. āşam da
 163 mevlidi olur. onun uruhuna. bizim_edetimiz_öyledir.
 164 nası isdēcīñ? allahın emrinden dırsin, peygambarın ğavılınan, bis seniñ
 165 ğızınıza dūr geldiK. añlaşırsin. adam da ğabıl ider. isderse seni. u da ğabıl
 166 ider. öyle isdersin_u. çocuK bēnirse. hindi onnar ğolay. isderse
 167 veriller, isdemesse birkeç kere dūr geliller.
 168 **A)** allahın emrini aındıK, bugün geldiñ. geldiñ ki, adam sā hiç ğız verse,
 169 sen başğa ğapıya bak dir nasıbını. hiç ona bi şey dimez, taTlılıKnan gider.
 170 e_er vermē niyeti varısa, ben olana sorēm, ya_uT ğıza sorēm, ya_uT
 171 hanım ne dī, biz bi ğonuşalım, git, iki ğün sōra ge, ya_uT ben sana bi
 172 habar verrim der. ondan sōra pekī mutābıK ğaldılā mı, allān emrine. orda
 173 işi biter. bi kere de gelisin, üç seFer de gelisin. yanı gelisen şöyle. bi seFer
 174 geldin yere e_er hiç şeyse umudu kesersin, bi dā ūrayamassın. çünkü o
 175 gün eyi davranır sana, vermēcēse gene eyi davranır. āşdı mı, sen nasibiñi

- 176 başğa yerden_ara dir, benniK sende gız yok dir. ondan sōra ūrayamassın.
 177 ūrasan da kötü māmele görüsün. tezer görüsün yanı. ben sana geçen gün
 178 dedim dir, der adam. yānı azar yānı. nası böyle birini giderken
 179 azarlıyusun, bu işler böyledir bizde.
- 180 **B)** daḡıyı olusa daḡallar, herkeş aḡrabaları gider. çocuḡ yapar üç beş
 181 bileziK kendi, durumuna göre. mēmirse vazla daḡar. şeyse iki bileziK
 183 daḡar bi bileziK. yüssük daḡar ona göre, şeyine göre daḡallar. aḡrabaları
 184 da yavrım, altın daḡarsıñ, para daḡarsıñ, ombiñ beş biñ, böyle bizim
 185 görenēmis. şey_alıñ olan taraFı, çocuḡ taraFı. elbise alıllar. gızı bitirdiler
 186 mi, yüssük daḡmaya giTdiler mi alıllar, şere gōtürüller. geldi mi burda,
 187 elbiseyi orda alıllar. balıkesirde enteriler ney_alacāsa gıza beyendiriller,
 188 alıllar. elbise alıllar. barmāna yüssü daḡdı mı gurdelisini keseller. şeyini
 189 oḡullar tabi duvasını. ona göre masalar gurulur. edeti gene para daḡallar
 190 nıšanāsında. her şeyini daḡallar, mum yaḡallar yavrım, aḡrabaları. daḡı
 191 daḡallar. aḡrabası ossuñ olmasiñ. daḡan daḡar orda.
- 192 **A)** oḡuntu şöyle dānır, dūñü tespid_edersin. mesele cumā gün ya_uT
 193 perşembe gün, ya_uT ki pazar gün. bayraḠdar vardır. deliḡannı başı
 194 vādır. bayraḠdarnan deliḡannı başını çārsıñ. kime oḡu_acaḡsıñ hepisine
 195 oḡuntu yazarsın. gelinnen olannı fotoğrafını, o da dālır. mendili yazman
 196 da dālır. hepisine. ondan sōra o bayraḠdar yānı bayraḠdar bi de deliḡannı
 197 başı vardır. onnarı kimine münāsiP görüse biri ya bayraḠdar dādır, ya
 198 deliḡannı başı dādır. herkeşe dādır. kim oḡuntuyu almassa, oḡuntuyu
 199 almān da olur. dūñ sābına söylenir. yazılır, şu adam almadı.
- 200 **B)** gōmleG_alıllar, aTlet_alıllar. hanı kendi aḡrabalarına.
- 201 **A)** dūñde bizde hayvan kesilir. dūñde bu ḡōyde dūñ oluḡana bu yoldan
 202 geḡenner de hepsi yemeKlenir. kim_olusa ossuñ.
- 203 **B)** āladıllar_onu. birez beyit şey yaḡallar. beyit_atallar, türkü yaḡallar
 204 ona. ona göre. āşam ḡınasını süreller. dāldılar mı, ḡınasını sürüller geliniñ
 205 āşam dūñde. ertesi ḡün gene aldı mı, u ḡün de hayvan keseller, gene
 206 geliniñ elini öPdürmeye gelir aḡrabaları. bi hayvan gene kesilir dūñden bi
 207 ḡün iki ḡün sōra. herkeş gider geline_elini öPdürü. saña ne verecēse gelin

208 verir. havla mı vereceK ne verecēse. mendil mi vereceK gayrı. soñra
 209 ğadın_olusa hóyle altın daķannara birer şalvarlığ_alıllar ipek. dādıllar
 210 isderseñ kaç meturu olusa alıyu. geline elini öPdürennere, hep şalvarlık
 211 dādıllar. üçer metire, dörder metire. u dede de öyle.
 212 **A)** şındı, bi muhdar bi ğorucu var. buna bir mükellaF, oniki ğün çalışmaK
 213 kĀnunda var. şındı, şındı, onnara ceTvel dutar bu muhdar. bu duTmuydun
 214 da babası dutuydun ya_uT dedesi mūtar dutar. hiyeTlerde una
 215 imza_eder. ēr benim kuduratım yoKsa, beni bıraKsınnar, şındı sabān
 216 beKci gelir, sen sen bugūn aņġāra var dır. annadıñ mı? ēr seniñ işiñ varısa
 217 birini yeriñe ğönderiseñ, yani yōmiyesini verisiñ, seniñ_üçün çalışır.
 218 seniñ bi huzuli işiñ_o. bōle vādı. on_iki ğüne ğadarı senede çalışmak.
 219 yolda suda yanı köy işinde hizmetinde alışılırdın. aņġāra. köy_aņġārası.
 220 böyle vādı. şimdi gene var da o ğadā şey di_il. şındı dozer var motur var.
 221 bis şu yerde yüz metire yeri yapamazdıK, yüz_elli metire yeri. kimi daş
 222 getiridin sırtınnan kimi orda ğaytarıdın kimi burda. e şındı üçbeş ğuruş
 223 muhdar veriyu. dozer geliyu, yola dayanıyu, ne ğadā yol_oluyu. nerde
 224 böyle bi şeylē yōdu. aņġāra vardı. hiç aņġāra olmadıK yer yoK. gitmem
 225 de diyemen yani ama şındikinnerden ben bilmiyum pek.

3. III. Ağız Grubu (Manav) Metinleri:

Konuşan : A) Mustafa Cevāhir (yaş 78)

B) Mehmet Türk (yaş 73)

III-1 Derleme Yeri : Karagöz Köyü - Kepsut (Manav)

Konu : Köy işleri, Yangın, Adetler, Köy tarihi, Serbest konulu

Köy işleri

- 1 A) sulama davası yoK bizde. darı misir mesele güveri bōle bi şī eKmīs.
- 2 vādır dere boyunda bāçamız vādır emme bazı bōle meselā göKlīceK ğadā
- 3 falan şī_ekeris. tomatıs büber mesele fasille gibi gine unnarı idāre eder dere
- 4 boylānda. bu ğıdā başġa ni sorcāñız bilmīm ki.
- 5 harman tabi moturla sürdürüs, şimdi moturla süreris. harmanda gine patuzla
- 6 süreris. ekini bi yanna samanı bi yanna ayrılır, bu şekilde. dā önceden gine
- 7 öküzle sürēdik, arabiynen öküz arabasınnan getiridik, düvenne sürēdik.
- 8 kendimis ayırıldıK teni_i, yabalāmız vādı yabīnen aKdarıdık. bōle bi şiyden
- 9 meselā tātadan tātadan olma, āşdan_olma tātadan olma. etmēK kürī bilir
- 10 misiñis? şehirlēde de var unnāñ uşları bu şekildedir yabanıñ_uçu aynı baK
- 11 bu benim barmaKlā gibi bu şekildedir. borası da bu şekildedir bu şekilde.
- 12 bunu onnan savırıldıK bōle. bi u yanna gidē bi bu yanna gidē, örüzger
- 13 samannı alı götürü tenesi bu yanda ğala ğalı. baKlayı da aynı. düvennen
- 14 sürēdik, aynen her yāni maddī düvenne sürēdik. düvensis
- 15 süremezdig_esgiden. niynen sürcēñ? motur yoK patuz yoK, öyle sürēdik.
- 16 hayvancılıK ğoyun keçi şimdi keçi yoK ya, şindi ğara sı_ır mesele
- 17 dam_ayvannarı vā. esgiden bayır_ayvannarı vādı. sabālañ mesele eviñ
- 18 öñden sürēdiK ori da_a. unnā yayılı mayılı āşama gelirdi gine geri eve
- 19 gelirdi. sāmı sıkımı süT saTma yoKdu. ney vāsa allah ni vēdīse kendimiz
- 20 yir içēdik. bu şekilde geçimlē öledi esgiden. tabi şimdi deñişdi, hinci
- 21 damlāda hayvannā. şinci ğoyun vā sı_ır vā bu kōde. başġa ayvan yoK yāni
- 22 manTıfon ineKleri vā.

Yangın

- 23 evet ormannıKdı bu dāmız yandı alaña ğaldık. e vallā nası yandı? bizim hiş

24 bi mālîmatımız yoK. bu tā ilēden tilkiciKden geldi bu yañğın burî. daha
 25 ilēden gāşıdan gāşıdan, tilkiciKden geldi. biz bōle aKşam ikindin namazına
 26 gircēmis sıra duman belirmî başladı. bizim bilāder vādî mēmet duman çıKdı
 27 duman çıKdı didik. duman çıkî duman çıkî namazdan çıKdıK ikindi
 28 namazından, yalıñ çıKdı. bōle bordan bi başdan bi başa çıKdı yalıñ emme
 29 nası gelî bōle yuvarlanî mubāreK canım yuvarlanî. duruKan ordan aTladı bu
 30 yanna. örüzger geldi bi örüzger geri çevirdi, u şekilde söndü. yāni insan
 31 söndürmeKnen hiç yāni bi çāresi yoKdu. u gıda uçaKlā geldi eKbērîle geldi
 32 emme hiş faydası yoK hiş fayda eTmedi. yalıñız bōle bu kövün burası bōle
 33 yoldur tā aşşā gadā. bōle heP insannā dikildi eTfāyi şori geldi. şordan gelme
 34 itimalı vādî bi eKseriyeTde bordan gelme itimalı vādî. ori bi eTfāyi koydulā
 35 orda eTfāyi devamlı durdu. geşmedi allā çoK şükür geldi hori gıdā indi de
 36 bu yanna geşmedi. yön değıştirdi rüzger poyras çıKdı. evelā ledosdu poyras
 37 çıkınca giri püskürdü ğaldı. öle oldu işde öle ya başka öle sorcāñıs bi şîlē
 38 vāsa bildiKlēmiz gadā cevaP verebiliris. daha önce olmuşmuş bu dāda
 39 emme onu biz bilmiyis. assı olmuş bordan atlamış geşmiş bu tarafa. yanmış
 40 borası. faKat unu biz bilmiyis. tabi böyüKlēmizden duyādıK sōlerlēdi.

Köy İşleri

41 ne gibi mesleKlēden? zenāt işde bu tarım işinnen oynar. e gine bu bināları
 42 yapmaKda yapılır. duvar mesele çatı vesāyire bōle bi şîlēnen oynanır.
 43 marañgos daha evelā bu kōde demirci vādî terzi vardı, ğalaycı vardı hePsi
 44 vardı faKat şimdi hiş bunnāñ birisi kalmadı.
 45 meşe çam ardıç ğar_ardıç ğızıl ardıç diye bi şîlē vādır bunnā vādır, e bi de
 46 meşelē vādî, meşe vādır. çam vā işde ardıç bunnā var.
 47 vardı var tilki de çoKdu çaKal da çoKdu ğurT da vādî. dā geKten sene iki
 48 sene evel bu dā yanmadan bir sene evel üç tāne ğurT vurdulā burda. bi tane
 49 bu ilerde hurdu. vādî ğurT vādî.
 50 yemeceler nası? köyün bi itiyacı oldî zamanda ğomşî toPlar muhtar, ğomşî
 51 toPladıKdan sōna ğomşular baK şu işimiz var bunu yemece yapıcās. tabi
 52 unnan para toPlanır u işlē için yemece olur. köyün itiyacı oldî zamanda
 53 mecibur yemece yapıcāK muhtar.

Adetler

54 asgerden gelise öluma bi adaḲ yapēm bi hayvan keser. ya mevlid_okudur
 55 ya_uT ğonuñ ğoñşı dağıdır, bōle adaḲ yapar. bu şekil adaḲ_olur. gelen
 56 misēfir amma bene gelir, şu an için meselā odalā ğalmadı. esgiden yedi tāne
 57 oda vādı bu kövde. şimdi ğāri misēfir gelise evlere alabilīs. fazla da misēfir
 58 de gelmi bulunmuyu şimdi kōlere gelmi. sāten de vastalā old_ için kōlēde
 59 misēfirciliK ğayboldu.
 60 dā esgiden vāmiş hacı hatıP denilen bi hoca vāmiş. bunnā meselā gelceKleri
 61 sōlēmişmiş. u şekilde bi adammışmış unnā. aynen bayramleşmeler siz de
 62 aynıdır. cāmiden çıkarıs bordan bōle halka yaparıs, bayramleşir bōle ğonuñ
 63 ğoñşinen. unnānan dayı amca bayramleşiris. güccüKlēmiz gelir bize unnā
 64 bayramleşir, u şekilde olur bayramleşme.
 65 ramazan ayı eyi geçer tabi çürüKsüz ğoz olmas. heralda boş da olan_olur.
 66 tamāmen ramazan yāni düzgün geçē diyiP de yalan ğonuşmiyis, çürüKsüs
 67 ğoz_olmas.
 68 İtiyacı olannara dādırsiñ birē bişirimliK kimini ünnēsiñ mesele bōle.
 69 ünnēsiñ bi suvralıK kimse ünnēsiñ. evde yimeG_azırlasıñ tabi.
 70 dūnner işde aynen davıl zurna dutarıs mesele çalgı getiris. esgiden üç gün
 71 olıdi bizim burlāda dūn davāsı. cumā gün başlā tā bazartesi bitē dūnner.
 72 okuntu gönderis bütün ehbaPlara sā sola. esgiden çoKdu yayleciliK.

Köy tarihi

73 B) oba hālinde durilīmiş. oba dinī ya bunnara esgi. mesele köy yirleri vādır
 74 bizde. emme adam ğoca ğayaniñ tepesine merdiman yaPmış. ōle de serT
 75 daş kın bu serT daşı nası oymuş, aylāca nası yaPmış? hanı ğaba daş vādır
 76 oyulur, unnā ōle di_il çoK serT. u zaman daş yonma devri vāmiş baK şorda
 77 bi keşgek daşı vādır, bunda bi şī dönmüş. bōle bi de dönmemes_ için
 78 borlānı kertiK yaPmış_adam. bunuñ_üsdünde çevirmişlē bunu. u altındaki
 79 şī dönmemes_ için borlānı bōle payam ğabī gibi. bunna ōle ōle daşlā vādır
 80 borlāda mesele sivri daş vādır aynı bōle sivri, dar tepesi ğeñiş.
 81 u günüñ bēlinde dē uzaḲdan kesiñ hayvannā yarın kōlgesinde yatā dirdi.
 82 yatāñ etirafından pıynal kesdirmes, ğoyunnara yidirmes ya_uT da ğuzulara

83 yidirmeg_ için kesdirmezdi dedem.
 84 seferberliKden çıKmışlā, genş genş götmüşlē heriF öküz goşmasını bilmī,
 85 ileşberliK bilmī, piraz u zamannarı ōle sıkıntılı zaman. mal satilē etiraf
 86 köylēden. tam ben biliken on iki dene deyirmen vadı su çıKdından tenk
 87 ketti dayı da.
 88 çoK esgi borası tārīhi yok. manav köyü denī. etiraf köylēden işde kePsuduñ
 89 bē köyünnen sınırımış bu kō. bizim tālaları uzaK urlā diye satmışlā unnara.
 90 gelmiş göşmen tarla ilāzım arazi ilāzım. yarısını işlīs yarısını işliyimīs. arazī
 91 millet piraz da göş başladı şindi. çünkü bu kō ōle bi kōdü, eTiraf kōlē
 92 sümürüdü borası.

Serbest konulu

93 vallā evelā gelince gırıldıK başında. çöcuKları gücāna alan televizunu
 94 gösüñ, gücāna alan ālem gücāna aldı gāvenin içinde böle oturī. bi
 95 sandellede üç gişi oturī. beyim didim televizun bōn yiñi geldi de çöcuKlā
 96 televizun gömī diye çöcümüzü aldıK geldiK didim. sen gāveciniñ didi
 97 avKadı mñ didi bene. çöcuKlā gāviyi geli mi didi. ulen didīme
 98 bişman_oldum. çöcuKlā küt küt bunnarı gödük sādıç. televizundan_evel
 99 iradyo yoK bu kōde bilen yoK. bi radya geTdilē u kore zamānda.

Konuşan : A) Ali Ateş (yaş 64)

B) Ali Gültekin (yaş 55)

III-2 Derleme Yeri : Durabeyler - Dursunbey (Manav)

Konu : Köy işleri, Evlenme adetleri, Askerlik hatırası, Köy
 tarihi, Şerife ile Koca İsmail Hikayesi.

Köy işleri

1 A) işiñ sözüñ yāni iş başlañgıcıñ işiñ başlañgıcınıñ konusu olur bi nedir?
 2 ni_aPcas? bugün gāzma kürek alcās temel eşcēs, bu. ağaç kesmē kiTces,
 3 keçi güTmē kiTces. köyüñ geçim turumu reşberlik. reşberlik tabi şindi biz
 4 esgiden gāra sabannan öküznen yapādık. e bi çiftv öküs boyundurū dağāsıñ
 5 öküzüñ boynuna bālāsıñ gāyışnan. hadi yavrum bi de bi uzun sırık eliñde
 6 öküzleri yörüTmeg_ için devam tālaniñ bi bu başına bi bu başına bi u başına

7 sürēsiñ. ondan sōna hāsılat böyür, gevre oraK elliK dağarıs mesele ellēmize
 8 elliK dağarıs bu elimize oraK biçerıs, demedi bālarıs arabeye götürü ğorus
 9 harmana getirdiK. esgiden şeyli arabalā ğıcırdaklı tek_arabalā. getirisiñ urē
 10 harman yerine atādıK. şöyle bi tahtadan mesela ağaşdan çamdan yapılmış
 11 düven dirlē. orhān_elinden daşı gelirdi bunuñ. daşı orhān_elinden bi kōden
 12 gelū emme ben köyüñ ismini bilmün. u daşları da altına undan bōle
 13 kesdirilēdi sapı saman_āline getirilēdi. tenesini yabiynen bōle beş barmaK
 14 yabalā vādı yabiynen savırılādı. gözerden eleKden geçirilēdi. ekin bi yanna
 15 saman bi yanna. rüzğarñ şesinnen ōle şindiki gibi mesele makine gücü yok
 16 çoK bōle bi durumlādı yāni. bōle bi çivciliG_olur sōna bu moturlā çıKdı.
 17 sōna efendime sōlin zirāT māzemelē çıkādı, çeşi’li māzemelē çıkādı. e
 18 şimdi reşberliK çoK güzel bi şī. şimdi ekilen māzeme arpa mısır būday
 19 çavdar anason işde bu ğıdā. nohut hububat olaraK bunnā yāni. bōle şeker
 20 pançarı yāni u şīlē yoK bizlēde. kırsal kesim gelū bu memlekeT. tabi
 21 ovası_olan yirlē vā suyu olan yirlē vā bizde yok. unuñ_ıçı pançar vesāyire
 22 şu bu olmū. ama güzel kavun bosdan olu ama ekmū bizim ĩsannāmıs.
 23 yalıñıs eKmūle. çüñkü ekū satışa götürū. başga yirden gelen dışdan gelen
 24 ğavın karpız bizim burasını öldürū. çüñkü hamaKsı gelū veyāt
 25 ōğun_ōmuyu. onuñ_ıçin öldürüP bunu yaPmuyla yāni. bis saña şunu
 26 kerşek olaraK sölüm bak başımdan geçen. ayāmda ayaKğabı yok bu yörüK
 27 ğarıları bōle bi uzun gömleK giyerlē. şehirlē gibi kısa mintan giymezi de
 28 uzun dizinden aşşā kapalı. bōle bi alaca gömleK u da ameriķan alacası dirlē
 29 aynı bu sırtımdaki gömleK gibi. ameriķan alacası sümerbañğ_alacası. altı
 30 çocūñ olmadıKdan sōna saña devlet virimū. devlet saña vermū bak altı
 31 çocuK yaPcañ inönü cumurbaşğanı altı dene çocuK yaPcañ türkiyeniñ
 32 nüfusu yirmi yedi. bu alman harPleri de fişğırmā başlū inönü sıkışdırıñ dū
 33 çocuKculū dū. asgeri sıkışdırıñ dū. unuñ_ıçin e altı dene çocūñ olusa yol
 34 yaPdürū hususī köyler_arası ulaşım yolu yaPdürū pariynen. türkiyeniñ bi
 35 dozeri yoK kePçesi yoK şunu yoK bunu yoK el gücünnen ōcaK yol bu,
 36 ulaşım sālanmaG_ıçin. şimdi bi dozer girdi zaman biñ kişiniñ yaPdini iki
 37 sātDa güldür güldür kaKdırıP geçiP gidū. şu da dīnem su cıKdınıñ

38 karşılarında panayır yeriniñ başından geçen yolnan yolnan beri yaķadeki yola
 39 baķ. yani bi dolġu yaPdılar ġāşı_aķasından beri yaķadeki yol hakīki
 40 ġazmiynen_oluP da dozeriñ genişletmesi yol. ġüpüre yoķdu ekini ekūñ ot
 41 bi yandan bitū, mahsülü boġuy. ŗimdi iki kilo zehir alūñ tarlıya sepūñ ekini
 42 oTdan ķurtulū. ŗimdi kerçek olaraķ sōylūm. ķaş teneke ekin_āsam eyi
 43 allah nasib_īTdi yarısı anasul. üçyüz atmış kilu anasul ġēdi tarlanıñ yarısını
 44 üçyüz atmış kilu anasulu. devletimiz yüKselū. ekinni ġuyyū māsülünü
 45 ġuyyū, teniyi bi yandan atū.
 46 sabayat tēzemden sōna ġāķarın benim üş beş hayvanım vā inek. iki
 47 tānesinden süd_alūñ südü teslim idūn unnarı ōñüme ġatūn sabah ōdu mu
 48 temis hava çoķ yarayış virū hayvana. sürūn hayvanı bayıra meselā hayvan
 49 ni ġidā kitceK yarım sāt veyat bi sāt. ŗōle yavaş yavaş yayılūn çevirūn ġelūn
 50 alır ġelirūn burā hanım saġā. ben aslında türKce sōylicēseK tavıķ ġōsū
 51 alrın ben satılannādan. iki dīniye dizerin ıfaķ bi ataş yaķarın su ġıyısında
 52 yeşilliK de alır giderin urdan ġuzu ġulā diriz bis, o'lādan yeşilliK. undan bi
 53 de bi zalata yaparın yanı başına. ōlan va dursunbiyde maraņġos. biri de
 54 mudanyā çalışma ġi'miş benim haberim yoķ.

Evlenme adetleri

55 ōlan taraFı allahıñ emrinnen ġız evine dūñüre ġelir. tabi añlaşabilirlēse ġızı
 56 ōlana nişannarla. nişannadıķdan sōna işde ıfaķ bi ıfaķ fasıl yaparlā yimeK
 57 yaparlā aralānda. nişannadıġ söz alındı biz bırda alyans dirle başġa yirlēde
 58 nişan yūsū diris. yüssük daķarla ġıznan ōlana bir_iki de altın daķarlā
 59 mesele ġıza, e elbise milbise bi şıylē alırlā. aradan üç_ay beş_ay
 60 ġeşdiKden sōna dūn yaķınnıyinceK yüssük küpe dirlē büyük nışan.
 61 memed_ali dayısınıñ bi altını vāmış hōş ġōdüK. mūtariñ bi enterilē vāmış
 62 hōş ġōdük. davıl başlā davılcı meselā āmin başlā veyāt ki davıl başlā.
 63 sabālīn sabālīn ġelirlē ġorucuya, ġorucu köyüñ dāvetini yapıvı. biz yimeK
 64 Pişirdik köy dāve'li. ġorucu başlā ġoñşulā mesele diyem ki ali kekiciñ
 65 dūnū va. bu ġün ırāve'lisiñis herkes urī kissiñ. urī yimeKleri soFraları
 66 hazırlarlā ombeş yirmi soFra miydansa. ġelen soFraya oturu yimīni yir.
 67 ertesi ġün olur cumartesi ġün_olur meselā ķına gecesi ōcaķ ġāri. dışdan

68 dñcñlē gelir mesele okuyvirdiyse adam. kına bi tePsiniñ tepesine bires süs
 69 püs yaparlā iki elma dağarlā içine bi êKmeK. dağarlā çatalıñ ucunda ha
 70 davıl zurna dolaşdırılā veyāt ki āminnen kadınñā götürü. āmin_ōdu mu
 71 kadınñā götürü yatsı ezeninden sōna. kıyarlā cümbüşe sazı.

Askerlik hatırası

72 gezēm dū kü teslim olmyām arkadaş bu memlekeT benim hoşuma kiTmedi
 73 didim. bu memlekeT benim hoşuma kiTmedi. mecbursuñ otelde yatmā
 74 didim, dışarda yatmıcāñ, ge teslim_olām. urda bi revo duruP duru asgeriye
 75 arabası. amca amca bis subay assubay bilmūs. sayyülē. nīse benim arkadaş
 76 ğıyımdıdı şimdi beni hesab_ıTmiş bem bunun yanna düşin di_e. ĩsan_ōluna
 77 medeniyet kapaısı. akıl kapaısı sır kapaısı asgerliK bōle bi şey, ğıyme’li bi
 78 ocaK. kavañnan. nīse annemiñ ölgülū ğēdi, beş günnüG_ōduK annem
 79 ömüş. kurup bölük dī kurup tabırın bi küçcū. acemi eyitimiñ bi güçcū.
 80 isdambullu bi arkadaş vā, ben bilmün ermeni midir, yafidi midir? ismi şöle,
 81 manol kıostantin tiritini. bi türlü sünet yaPdıramadık ũraşdıK yav
 82 yaPdıramadık. niyse kütahyadan dörd_acemi çocuK vā çini döşemişlēmīş
 83 unnā. ğaldırım döşölēmīş şehirlēde. bölük kumandanna dimiş ki bis
 84 kıontanım dimiş řurī bi atatürkñ foturafını cızām, bi de bi bayraK yapam
 85 ğurubuñ önüne. bu ğuruP başğa ğuruPlara şe_ossuñ numüne ossuñ. çay vā
 86 siyah daş yumuruK gibi gibi topaK topaK toP gibi gibi. kırmızı daş va allah
 87 taravından öle bi güzel daşları vā uranıñ. dereden bize on_ğidā dař aldırūlā,
 88 sırtımıza birē ğum torbası bazar cuma yoK bize. unnā bizim getdīmiz
 89 daşları urī dizüylē atatürkñ foturafını yapıylē, bayraK yapıylē. işde
 90 türkiyeniñ öğüncek haldeki şeylēni yapıylē yazılānı yazüylē. baKdımdı
 91 eyüP ğelū. öKsüz didi seniñ yürin yanū bilüm didi. bizim yaPdīmız hareket
 92 bizi öldürū didi. ben de seniñ gibiyn didi, řu dařları řurī nerī ğidūseñ
 93 ğit_adi didi. bu dünyā benim_ōdu urda. sohbet yaPdılā eyitim eyitim. iki
 94 gün sōna eyiP didi şover ğursuna yazılām arkadaş didi. arkadaş biz hayatta
 95 araba ğōmedik bi řī ğōmedik nası yaPcās? öredölēmīş didi. urda demir vā
 96 demiriñ ucu sivri şöle deliKde daşılı demir. yukādan burda patırdaKlı
 97 dabanıña batū burī urdaķı numarī yaķalıcañ. bir iki beři ğeřdi mi yürü

98 bölüne dūlē. beşden yukādan hūcāñ. şu gulaḲlāmıza bi şī daḲdılā ġarşıya bi
 99 yazı ġuymuşlā yazılā aşşā yukarı. biñ bir çeşit şēsinde ben ni_okudum.
 100 atatürK türkiyenin eñ böyük başġanıdır diye yazū. yeşil kırmızı sarı māvī
 101 çeşi'li boyalāñ_çinde. şu yazıyı okursañ seni şöFör yaPcān didi. sabah ōdu
 102 bizim bölükden göca ġuruPdan dörd ġişi şöFör adayı çıḲdı biri ben. ġurā
 103 çeKdirdilē, ġurā çeKdirinceK, ġandilli çıḲdı baña. benim oġuz_er diye
 104 isminde ġıyında bi çocuḲ vā. oġuz_er diye anam_arkadaşım sen dūnyāñın
 105 eñ gözel yerine gidūñ didi. vallā isdambul ġandilli didiñ zaman didi
 106 dūnyāñın eñ gözel yeri arkadaşım sen neri gidūñ didi. altını bi baḲdıḲdı
 107 erzurum ġandilli. şu anda nato esgeriyn ben. daha benim u asgerī u bildirge
 108 kādı ġemedi benim. ni zaman nato devleti ġarışcaḲ da harba başlıcaḲ da
 109 ben ġiTcēn. şimdi ben fitesi dişdiriken ağır dişdirmişim. fitesi ağır dişdirdiñ
 110 araba aşşā uşdu didi. ġıyında da başçavış oturuPduru. ulan mısdafa didim
 111 anam avradım ossuñ didim, ölmüş anamın üzerine söylün didim. seniñ
 112 mezeriñi ġazmassam baña da durabīli kekic_ali dimesiñlē didim. kıPrisa
 113 çıkar'ma vā ceñgis topeliñ düşdū zaman. ceñgiz topeliñ düşdū zaman ben
 114 urdadım. bi gün baḲdımdı eKmek fırınıñ yandan çekiliP gelir. arkadaş
 115 didim şunu buriya alñ geliñ. emir virūn size didim alñ geliñ şunu buri,
 116 patavadan gezū. bakūn arkadaşlā benden de fenā. allah belāmı virsiñ
 117 yapasıya hurmadım arkadaş didi, çolūma çocūma ġavışmın yapasıya
 118 hurmadım.

Köy tarihi

119 osman ġāzi han bursadaki. yukādaki osman paşanın yaTdī yir. urdan
 120 toPlamış meselā büyük āyileleri çoḲ ġardaşlı āyileleri daġılıñ dimiş. daġılıñ
 121 gidiñ bakın. şimdi bizim şu kemaİpaşı gelūlē bakūlā sazlıḲ böyle na çayırılıḲ
 122 burda hayvan_ōmas. burda hayvan_ōmas dūlā. geçūlā beri şurda manasır
 123 daġı vā manasır daġına sarūlā beri, burda da çoḲ böyük bi dādır urası. beri
 124 geçūlā beri şurda oda köv mādenneri vā mādennēñ yanna gelūlā çam,
 125 allahın çamı. o zaman için bu memliket balta girmemiş. micirlā kövü va
 126 şurda beride. tepede bi böyük tal vā dā halen duruyu tal. u talıñ yanna gelū
 127 ben dū burda ġalcān dū. yav ġādaş burda ġalınır mı yav? micirliḲ yaPma.

128 ğāli onnāca mıcırlıK ƣalleşliK yaPma gidem, bizden ayrılma. mıcır
 129 mıcırsıñ sen dūlā una sen ğalleşliK yaPdıñ bize dūlā. ne_āpāsam yapın dū
 130 siz gidiñ dū, kiyim aynı. şurda delice kövü vā. ben dimiş burda dimiş,
 131 dereden geçū ğāşı yağıya hayvannan. ben dū burda yerleşen dū. len sen
 132 deli miñ delice miñ dū. dönerce mi olduñ dū. hayvannādan dönerce olur,
 133 deli bōle hayvan kendi hālince dönē. delice mi olduñ sen dūlā, köyüñ ismi
 134 delice ğalū. şindi burı dursuñ, şurda ğızıl_ös kövü vā. ben siziñ yanıñızda
 135 durmıcān biriñiz urda ğādı, biriñiz urda satı seniñ özüñ ğızıK, git sen de
 136 nerde ğalısañ. u da urda ğalū. ğızıl_ös köv ğalū. şindi iki ğardaş ğalūlā
 137 ğalañı, ğardaş dū ben şōle bi gidin gezin dū. dursunbi_e suyuñ ıKıdı yire
 138 varū. burda durām beylē dūlā. bu kövüñ ödū yirde ödū yirde duram beylē
 139 dūlā. burda durāmiñ dūlā bura durabeylē buradan ğalū. durām beyle burda
 140 di_e. şindiki böyüG_ābīle urı gidū ata pinū gidū. suyu akū bōle dērā gibi
 141 su ıKıPduru. işde beylē burda dursuñ dū. esgi ismi balaTdır_unuñ. balat
 142 beylē işde burda dursuñ dū. dursuñbey ūdan sōna bi ğaymaķam gelū bunu
 143 araşdırū araşdırū.

Şerife ile Koca İsmail Hikayesi

144 dursunbeylilē ğadın oynadūlē unnā da arķadaşlānnan yanna varūlē. ne
 145 yaPdıñıs? vādıK şu şaraP ğuyuñ da işsiñlē şunnā dūlē. maKsatları u
 146 oynatdıKları ğarıyı āmaK. ğoc_ismīlñen orhāneli arķadaşı. alūla ğadını
 147 urdan ğavġa dōş yapūlē işde. alūlā ğadını bizim şurda iñġaya daşı vā. iñġaya
 148 daşını getirūlē burıya. iñġaya daşında oynadırkān bubasından çoK ğōġuyu.
 149 babası da hac_ūsīñ hakīki hacı, ōle daKma hacı di_ıl yāni. u zaman yayan
 150 gidiP de ġēme hacılādan. zeñgin adam evlādı gine yāni türüs adam_evlādı.
 151 anası yav şu çocuK yoK. vallā ġoca ġarı dimiş u haFize dimiş ōsa ōsa u
 152 dimiş iñġayada fadimi_i oynadıyudur u dimiş. ben n_āpīñ git al beri şunu
 153 dimiş başımıza belā ōceK. de u da una varuylā babañ gelū dūlā. o
 154 zamannarı çam bol çıra bol dūn ataşı gibi. hur huranıñ ġır ġıranıñ. mākeme
 155 yōK hākim yoK huKuK yoK. niyse bubasını şu ġadına şu dūlā İtiyariñ
 156 boynuna sarıl da şu hurdan aşşāsını. oyni_iP varū sen de ġediñ dedem dū
 157 hac_ūsīne hac_ūsīñ ġaçū. demedim mi ben saña haFize dū iñġayada

158 oynūlā dimedim mi dū. nīse ertesi gün iki gün sōna haber gelū
 159 dursunbiyden arkadaşlāndan, undan taravdan. başgın yaPcaKlā fadimi_i
 160 eliñizden ācaKlā sizi de öldürceKlē una göre tekbir alıñ. yukāda muhaPbet
 161 ğırlık mu_aPbet devam edū. keman cūmbüş fadimeniñ başında. nīse kısa
 162 kısa añladām. şimdi bu arada arkadaşlā dū ben şōle bi dolaşın gelin dū
 163 ğoc_ismīl. bizim esgi mezer var ya düzüñ_üsdü çeşmeniñ ödī yir.
 164 sırtıñ_üsdünde bi çeşme vādır yokuşdan çıkınca ilerde. farkına vādiñissa
 165 çeşmeniñ öte taravında acalma boğazı diriz biz urī. u buğazda balamıt talları
 166 böyüK talıñ arkasına kısağoyu. dursunbiyden gelen efelē u zamanıñ
 167 dursunbiyiñ ğabadayıları çalılara hurāmış da ğoc_ismīl elimize geçese şōle
 168 alı_alıvırız di_e palaları kılışları huarlā da kesi kesivirlēmiş. burunsuz
 169 āmet dirlē, sen bilisiñ küçüG_aliniñ bubası işde burunsuz burası yoKdu
 170 unuñ. tanımū mūñ? küçüG_aliniñ bubası olū u benim didim_adam. dā
 171 tāze_öldü u adam. tabi u da geniş deliğannıymış u da ğabadayı adam. nīse
 172 tam bōle önünden geçēken, talıñ yol bōle ya yoluñ ğıyısından geçēken, len
 173 ğoc_ismīl burda gē baķam ni yaPcāsañ dū. şōle tikiliverū. şimdi öteki
 174 sapıdū, sapıdınca kılıcı bi sallū burnunu burdan alıP da geçivirū kılıç pala.
 175 geri bi ğaçūlē dursunbīlilē. hā baķam de baķam lasdiKli ismīliñ evi vā mı,
 176 lasdiKli ismīliñ yanna ğadā varū, birisi ta önnden giden u esas ğabadayı
 177 başğannarı u. burnu kesilen arkasından unnā öñlēnden. tam urē varıncaK
 178 şimdi bizim ğoc_ismīl govalū arķamızdan gelū diye biribirlēniñ lapırtısına
 179 ğaçarlāmış arķalāna baKmazlāmış unnā. varūlā urıya, ge ğāri dū ğoc_ismīl
 180 ni yaPcāsañ yab_allā aşķına ben saña teslim oldum dū. len arkadaş sen
 181 miñ? benim. len ni yaPdık bis. yalñıs işde u musğa berbad_edū unu. hanımı
 182 ğıyamıyaraK yapū. asger ocānda bir arkadaşā yazdırmış mardinni
 183 çanaKğale savaşında. le_arkadaş saña ğurşun niye tutmuyu? dimiş una.
 184 baña ğurşun duTmaz dimiş mardinni. niden? bende duvāsı vā dimiş.
 185 le_arkadaş baña da yazıvı. yazıvirin. hemen bi sigara ğabīna yazūlā
 186 boynuna daķūlā bunuñ. atañ ğurşun laP yere düşū, atılan ğurşun laP yere
 187 düşū. le arkadaş dū ğıyımızda şehit o. dū sıırımı saña virdüm dū. yalñıs
 188 hanımı burda musğī çıkarıncaK çitiñ_içinde iş bitik. arkadaşlā dū dimiş bi

189 ğurşun şurasını bõle ateş yakā gibi yaḲmıḡ geḡmıḡ. bõle tikildī yirde.
 190 iṅgilizlere u avusturalyalı asgerlere tikildī yirden bõle. unnā taḡır taḡır
 191 silāḡatāmıḡ yalnīs birisi burdan yaḲmıḡ geḡmıḡ musġanıñ üsdünden
 192 baġıññ üsdünden. gövdeñe gelen ğurşunnā n_öldü ismīl? lapır lapır
 193 dökülū yire dimiḡ. mardinni arḡadaşı yazmıḡ musġıyı da.
 194 **B)** ğoc_ismīli kötū olaraḲ tanıtūlē ya. ben tabi biz bilmīs ki ebem bilū. yav
 195 ğoc_ismil bene de bõle. yav bıraġıñ ğoc_ismīli dirdim ben bilū mūñ? adam
 196 celbnen alır gidēmiḡ herifñ ġarısını. olur mu ölüm dirdi yav, öyle adam
 197 di_ıl_u. işde çaḲmaḲdan dūnden geliken. fevzilē yaḡasında tūdürmüşlē
 198 fadimī. fadime de orhanelimiḡ. ġaçırmıḡlā dursunbīlilē. oynadūlāmıḡ urda.
 199 böyüġ_orannarlı arḡadaşınnan ğoc_ismil de çaḲmaḲdan dūnden
 200 gelūlēmiḡ. a burda bi ataş yanū varam baḡam dūlā. varūlā emme unnā
 201 çekinmū kin bi şīden. varūlā sekiz_on ġişi toPlanmıḡlā halka gibi. aşmıḡlā
 202 şaraP şişelēni, kesmiḡlē hayvanı yüzmüşlē mu_aPbet kırla. herkes ḡafī
 203 bulmuş tabi. fadime orta yirde gözü yaşı ha bire oynāmiḡ. baḡī şarabını
 204 işmemiḡ_u ğoc_ismīl. öteki işmiḡ orhaneli, u işmemiḡ. bakū ālıyu ālıyu
 205 fadime, kılıcı çekū eline. dōru sōle dū, zornan mı getdilē seni oynadūlē,
 206 gönüllü mü? zornan getdilē dū. çekū kılıcı darman durman dādū unnarı
 207 urdan. iṅġayı götürēm, evlere götürēmiceKlē. siz bi ġarı ādıñız ġēdiñiz
 208 diceKlē diye ni_apām? iṅġayayı götürēm dimiḡ öteki arḡadaşı. öteki
 209 arḡadaşı da ġaçaḲmıḡ iṅġayada durāmıḡ. alıP gidūlē iṅġayaya, öteki adamlā
 210 urda ġalūlē.

Konuşan : A) Bayram Dağlı (yaş 82)

B) Atike Kazan (yaş 72)

C) Ali Kazan (yaş 75)

III-3 Derleme Yeri : Sağırılar Köyü – Dursunbey (Manav)

Konu : Köy işleri, Hatıralar, Avcılık, Evlenme ve bayram
adetleri, Serbest konulu, Kış hazırlıkları, Yemek tarifi.

Köy işleri

1 A) ävlen, ben seniñ gibi doqus sever evlenidim. bas parĩ al. para gösderi
2 gösderivicem ben_una gelē u zaman. meslek bi meslĩm de yoK benim hiç.
3 hayvancılıK vā olan baқыu. unnarı hep yaPdıK yav hem goyun kütüK
4 hem çivt öküzlēnen düven süreñ. soñra köylülēñ duvar ğara duvarcĩdim
5 ben_esgiden. duvar yapardım, her_ışimi çeviridim. hinciki genşlē gōmō,
6 haylas hincikinnē. hinciki genşlē çalışmō haylas. şurda yol parası gelidi
7 bilō mun? ävlēden milleTden yol parasını ekinneri şide harmanda düvennen
8 sürōs öküzleri bilō mun? harmanı sürōs sürōs sōra tınaz savurulā. tınazlān
9 ekinnēni gice çalōla. kendi_ekinni kendi çalō. sabālan ölçeKcilē gelō.
10 urdan_urē dādan da_a ni eziyetlē çeKdiK. ileçberlĩñ yarısını öküzlē yirdi.
11 düvennen sürēdiK ya yarısını de hökümeT alō. millete ekin ğalmō. hinci ni
12 vā hinci kelepir. demeTleri toPlōs bi günde sürōs bi günde de saman çeK
13 tamam üş gün. onuncü_aya ğadā harmanda durālādı harmanda. nası
14 vermiceñ? gelō herif urē zornan alō. hinci de hökümeT millete baķō.
15 ölüsüne dirisine u zaman fākirdi hökümeT. millet de fākirdi harPdan
16 çıKdınanda. undan millet u zaman çoG_üzdü. hinci de yaşadō. eyi_eyi
17 yapōlā ya. buydiy de ekēlē. arpa ekēlē. mallara vīmeg_ için. moturlan ekōlā.
18 öküzlen ekēdiK gübüre yoKdu u zaman. yarısını da düvled_ālādı,
19 şey_ālādı, millete ekin ğalmazdı. iKmezdi_ekin hinci ōle di_il hinci bol
20 milleT harmanı düvennen sürōn da yabīlen savırōn. ya örüzger geldi mi
21 yabīlen savıra savıra unu gözerlēnen eliye eliye öyle hasıl_olā.
22 urdan eskere kitdim. esgerde üş sene esgerliK yaPdıK. burĩ geldiG_undan
23 sōna da işde ileşberliK yaPdıK. kövlülēñ dōvarlānı yaPdıK. esger_arķadeşi
24 u yakın kövlēden vādı, sebillēden dumlu yannāndan ōle balıkesiriñ içinden

25 bilmōn Tabi. toPcīdiK biz de, geliboluda sivri tepe vādı. unuñ dibinde
 26 toPculā vādı bīgırlē ğadanadı. benim altı dene ğadana vādı. birinci
 27 toPdadım ben sabālan sulamā götürüke heP dizēdiK birini öñden. üsdüne
 28 pinēdim ben apış_ayırı oturdum öle sulayādım. ateşe kiTceG_öldula mı
 29 toP vādı toparlı ğoşōs. topları ateş_iTcek yire ğoyos. urdan bēgırlēlen
 30 aldımızlan inēdiK bataryıya gine gidos gine getirōs. urda zordu canım u
 31 bēgırlēde zordu. bēgırlēde rāT dirliK yoK. tımar yaP baķam yiceK vir
 32 baķam sincırlēni urdan bacaKlara daķılceK parladōn temizlōn ğumnan.
 33 bırda mı? at ğullanmadıK ğullanmaG_ıçı vā bēgir. pinē üsdüne atlān önde.
 34 ni meslē olcaK burda? duvar yapōlā işde dē tūliyen şeylen. başğa bi
 35 paPriKe yoK şı yoK zanāt yoK, ni yaPcaKlā?
 36 daşdan daşdan yapōs. undan sōna kövlēde de yaPdıK, ğaramannāda. daşdan
 37 duvar yapādıK bōle tūla yoKdu u zaman. tūla yoK kerpiç yoK. heP daşdan
 38 yapālādı. sōra tātadan tavannā şıylē hincikinnē tavanı da betun yapōlā,
 39 altını da betun yapōla üsdünü de. tabi a_ıaç ğullanıdıK başğa şıy mi vā?
 40 ne_ıarasıñ betun? hincikinnē olō betun. esgi ävlē heP tātalı dabannarı
 41 tepeleri heP tātalı. de_u ğāvecilēñ ev Filan yandı. dayı dayı seniñ dede
 42 anamıñ ğardeşıdı da u öreTdi saban ğuruvudu bene. çiv sürmē u öreTdi.
 43 sabannarı ğuruvudu. çocuK çoK benim, beş dene evli vā, belki otuz ğadā
 44 dede diyen vā. heP kövde yabanda di_ıl benim evlaTlā. de_u ğayveciniñ
 45 ğızañları benim. benim ğızıñ olannarı unnā. iki olan vā biri ayrı öte yaķada.
 46 biri de ğoyun çobanı. bu kövden ya yabandan dıl.

Hatıralar

47 ni zornan oldu, kendi geldi. yaķaladı tā evlenmediK ya u zaman. yav
 48 ramazanda işde unnāñ yanna gidōm, ummānnan şe_apō da. ğızlāñ yanna
 49 gidōm baceKden. u da ramazanda ünnemē gelō, bilōñ mu? ünnemē geldi u.
 50 ben de bacalı bi sardım daş kıpūdun, bacaKdan aşşā ğöşdüm. tekirā yıñiden
 51 niyetlendim. cıKdım tēpī, sōra yüzüğoyun yaTdım. merdiban yūseKdi u
 52 zıman. usul usul ğaynata urı çıKdı geldi. u didim beni döveceG_olusa
 53 saralanın ikimiz bir aşşā düşēn dedim. geldi bu öle ikimize de baKdı baKdı
 54 bēm yüzü ğoyun bayrām didi, n_āpōñ burda? didi. āşam burē çıKdım da

55 uyumuşum ğāmışım didim. baKdı baKdı iki ğıyısına usul_usul indi kitdi.
 56 urdan ğaşdım ben yav. ombeş gün ombeş gün durdum da ğaşdım. yā
 57 tenekesini götürömöm ğoyunnāñ yanna. urdan gelince de şarköve vēdi.
 58 seneliKde esgi oñ_ğayma. u zaman şarköve kitdik. şarkövde bi sene
 59 durdum. urda bi ğoca ğarı vādı, beKmez tavasınıñ içine kıl dolaKnan beni
 60 suya ğuyādı. cennet ğaradı adı bi de aşıKdı. urlāda işde ğoyun çevirēdim
 61 ben. bā beKlēdim. tabi bi yavıs çıPlaK yav tavanıñ_çine oturdō öyle ğuyyo
 62 suya. ğocaman diyildim ufaKdım. ğocaman_ossa suya mı girē? hep çuldan
 63 şīden undan bundan geyēdiK. kepenek keşe külaK çekēlēdi, bilmem
 64 ni_apālādı. nēde bol_olsuñ u zaman? hinci şehirlēden kōlülē şehirlēden
 65 fazla, geyimde hiş bilinmō. şehirlen kövlē ayrilmō tā fazla. geyim nēde u
 66 zaman? bi peşgir bi ğara gergi. hinciki kövlēde şehirlēde bile yoK kövlēde
 67 geyilen ğadinnān geyimi. köhünnēlen ğazannan bayırlara giderlēdi küllen,
 68 küllen şi_apālādı külleme de unnan çamaşır yaykarlādı. sabın ossa bile
 69 sabın da vādır belki de unnan yapālādı. hinci ōle mi sabından başga bi de
 70 tursil alōlā. āvlēde yaykōlā hinci. köğünün üsdüne bōle kül bezi olu, unu
 71 yayyōlā. külüñ_üsdüne su ğuyulā üsdüne, su ğuya su ğuya aşşā çamaşırları
 72 hamlodō, solō o da. yā undan sōra tokaşlan tāk tūk yaykōlā.

Avcılık

73 çoKdu esgiden hinci yoK. tükeTdi yabancılā gele u gele bu gele. davşan
 74 bile yoKdu. ben çivte gidēken de_u tālālān işlēnde davşan hurādım. dē_ū
 75 ğāşiki tālada bi gün öküzlēlen gidōn yatıPduru. tüfek getirTdim hurdum.
 76 ärtesi gün gidōn gine aynı bi tā yatıPduru. unu da hurdum. ayı olur
 77 doñuz_olur çamlıñ üsdünde. davşan yoK hinci satı. ğōmemiyim bildirçin
 78 benim_ōlan tuTdu ya birini. ağıldan ğuzuyu götürō. iki dene ğuzu göTdü.
 79 ğurT da ğocaman ğart bi şemiş bacānıñ biri yoKmuş bilō mun? u da ğurduñ
 80 geşdī yire şey kapanı ğura ğoyo. urda tüşō. sālām ayaKlan tüşmüş. oñ
 81 ayānıñ biri dizden yoK. dağa yukarı gidememiş ğurT. tüfeklen şeylen burē
 82 ölüsünü geTdilē. doñuzu ğurdu görōs. doñuzu da getirōlā burī.

Evlenme ve bayram adetleri

83 esgi dūnneri bēgire pindirilēdi. takşē pinōlā hinci takşē. geline bōle

84 up_uzun kafa yapālādı kafalān yaPmōlā. taḵsin_içine binōlā çevirōlā
 85 ğuyolā eve. dolaşōlā had_eve. çaḵıl vādı urī daş_atālādı ğāşı yaḵada.
 86 ramazanda tereFi olu. orucunu açō. tereFiye gidōlā tereFiden çıḲdılā mı
 87 yatālā. ramazanda oyun çalgı ōmas. önüne gelenne bayramlaşırñ.
 88 bayramlaşan bayramlaşā. ävlere varılā aḵrabalā biribirine bayramlaşarlā.

Serbest konulu

89 cāra işmōn mu sen? alışamassıñ ya. içmiyince alışılı mı una? yav arḵadaş
 90 alışmış ya. bu içū ya işde. ben türkū çāramam, oynamazdım da çalmazdım
 91 da. kısa doñ_geyēlēdi önce kısa. bu dizlē ğara ğara oludu. bu uzun donu
 92 bilmōlādı. ğoca kuş mu? tuTdum ya dē_urda tuTdum. kapan ğurdum
 93 kapan. ğoca kuş yuvası vādı urda da kapanı ğurdum. kapanna düşmüş ğoca
 94 kuş, götmüş kapanı. dē aşşāda değimen deresine indirmiş. urda kuşlāñ
 95 ğızañları alıylen bu hasan basdırōlā, kapanı_alōlā. unnā dütüklēni almışlā
 96 ğoca kuşuñ. urdan ğıran tālada keçi güdōn. unnā da köle ğayasında çoban.
 97 ben didim gidim didim sen keçilere baḵa ğo dim unnāñ düdüklēni alin gelin
 98 didim. hinci vādım urda alıynan hasan vāmiş. beni didim bubañ yolladı dim,
 99 he didim düdüklēñ birini virsiñ diyu didim. nēdeyse didim birini viriñ bene
 100 dim. bubañ ōle didi.
 101 urda hasana didi alı, git didi alıvı di toPrā göme ğomuşlā. urdan vādı
 102 tūdükleri çıkādı urdan. bem baḵāḵan ikisini ādım da tūvidim de āladı ğaldı.
 103 hasan āladı ğaldı urda. ni zamannā geşdi ni zamannā. esgeriken baḵāya
 104 kitdim. niyle ğavırdısa. ōle dirlēdi ya. ni uyanıḲlī yaPdım ben? u
 105 ğadālīg_olur_u. öncekine ni vā hePicī kelepir. ey_olma mı?

Köy işleri

106 oraḲlā toPladılā mı bi gün demet toPlā bi gün harmandan ğāḵōlā, bi günde
 107 de çivtleri sürōlā hinci hebicī kelepir.
 108 aňğayra işde ğorucu bağırō, sabāla çıkōlā çalışōlā de_a baḲ. ḵāda yazōlā,
 109 bağırō, isimlēni söylō heP. sabāla gelen gelō, gelmiyen gelmō. ertesi gün
 110 gelō. u gün gelmedi mi ertesi gün gelō. muhdar ırāt durdurmō ki milleti.
 111 küreş mi? biz gençken biribirimizlen küreşirdiK. gençken ben yinēdim
 112 hePini bunnāñ.

113 yinilen söylö. pişdi oynös işte. televezonda oynölā halğ_oyunu.
 114 televezonda görös. davılñ_önünde oynālādı. bölē oyun yaPdılā mı deve
 115 oynadırlādı deve yapālādı. ėmeşleri oludu unuñ. çulları bürüyulā, içine de
 116 iki kişi girö, bēgiriñ kavasına da şı yapālādı, bēgir kavası gibi unnan dēve
 117 oynadırlādı. gözlēmi yuma mı goyom ben. bilöm ya bilmöm mu? olmassa
 118 ben_unnāñ kapısını açarın. bekār ġarılāñ biriniñ yanna soğulāvarın. kim vā
 119 bēm tüşman. bi ĩsannan dōşmedim çekişmedim. mallā benim_emirdedi u
 120 zaman. duvarda çalışödum. bi ĩsandan kırK para almadım, bi yire borç
 121 yaPmadım hinciye ġadā. para tükeni mi yav una göre ayarlöm ben kendimi.
 122 borşlen şey mi alcan, cāra mı alcan? ġadır sen almōñ mu bundan bi şē?

Kış hazırlıkları

123 B) yatıp duru. yaparız ya nilē yaPmeyiz ölumuz, kışın ni yicez unu yaparıs.
 124 idāramızı kōşsermemizi erimizi elmamızı hazırlımızı hePsini bölē
 125 hazırlarıs kışın yicez diye. başġa tabı yazlıK zebzelerden hePsini. kōşserme
 126 yaparıs turşulā ġurarıs, balcan suları ireçellē çıkārıs, tarana yaparıs bulğur
 127 ġaynadırıs, keşgek misir hePsini baKla. tarani_ı iki gün yord_erkeris
 128 süzmeden geçirir. ilācını ġatarıs içine alā geliriS ġaynar suda teKnede. şölē
 129 aşşā yukarı haşlarıs haşlarıs undan sōna atarıs teKneniñ içine yōrdu ġatarız
 130 içine. salçasını büberini ġatarıs. otu urē. urē_otu otu di_on_işde. undan
 131 sōna ertesi gün de hamırleşir. sereriz burı balkunuñ üsdüne kilimlēñ üsdüne
 132 çarşaf yazarıs. ellēmiznen uFaKlarız ovalarız. eleKden geçirir ġurudā
 133 ġuyuS kışın yiris.
 134 bi tek beygir vā acamı. bi iniyimizlen bi bēgirimiz vā, bi de bi hasda adam
 135 hasda ġarı, öle yaşös. inñ südünü mandirē vereris, mandirē vereris südünü
 136 yōrdunu kendimiz fazla yiriS. pınirini yaparız ġatını keseris. pıniri nasıl
 137 yaPcāz? alā geliriz mayalarıs dutā_u. bi sātda dutā. atarız ince beziñ içine
 138 sıkārıs. ġoruz urı basdırıs kesē kesē ş_ideris. ġatıleşdi mi başġa bidonnara
 139 dōşeris. ataşı çaKmaK yaġarıs. u tükenise kiPriTle yaġarıs. çırele yaġarıs,
 140 eviñ içi efendi gibi yaşıyağ, ısıcıcıK. ġapıñ mençereñ sālām oldu mu ısınır.
 141 so_uğ_oldu mu yiñiden gine doldurus. yiñiden gine yaparsıñ. vādeken. üç
 142 ġızım mā bi ölüm mā. unnā biri imam susurluKda. ġızlā hepisi erde .

143 C) ere çıKdıġā ġızlā annīcāsañ, ōlan da bi ōlan vādı. ancaġ_ol da işde bi
144 imam_olabildi yāni görevli.

Yemek tarifi

145 B) keşgeK yapılır. unu dōmiyis bis unu dōmiyis. biz unu dōmiyis ıslarıs
146 çeKdiris dīmende. gelir savırıs ġabī çıkā özü ġalır. unnarı sereriS
147 ġuruduruS ġuyarıS bi aKca süzmeniñ_içine bālarıs, kışın alā geli furarıs,
148 içine iki tumte et ġatarıs, ġaynadır ġaynadır yağınna duzunna yiris. aşıK da
149 yaparıs ayrı kendimize. tü_ünnēde mi? pilav hamır nohud_aşı. peK
150 tirid_ōmaz hinci, esgiden_olur. tirT yammazlā hinci. çorba olā yōka böri
151 de olmō ġāri u da piTdi. nohud_aşı olur işde ōlum unnarı yapālā. hevla
152 ġarālā. misir ūderdiK furunnara atādıK dīmende ūdürdüg_elēdiK çalkādıK
153 ġuyādıK bi süzmeniñ içine. ġaçamaK dirlē una ġarışdırı ġarışdırı çekēdiK
154 üsdüne yağın pīnirini dōkēdiK yirdik. yanı başına yōrdu vāsa yōrdu hoşafı
155 vāsa hoşavı unu alā yiyeğik.

Köy işleri

156 C) giceniñ yarılānda giceniñ. ni vāmiş öküzleri ġoşūs demet tālasına gidōs.
157 demet geTcēs. urda güneş dōmadan harman sürōz öküzlēle. dön allahım
158 dön sac_allahım saç. inceldi mi yıġos, ġadinnā savırıs allahım poyraz
159 kesilmesse eyi. tenesi bi yanna samanı bi yanna ayrılō. faġat bi de örüzger
160 kesilividi mi poyras. ġadinnā bildiñ ġanadı ġırıK taviK gibi üsdüne
161 uyyib_uyyiP ġalō. zebilliK ġāri ni ġadā zebil u ġidā zebil. faġat şinci
162 cenab_allah bu ġünnēmizi aratmasıñ. babam beni biraz ġariP görō, üç
163 bilāderiz emme öteki ġāşı gelō. büyük bilāder de bene gelō giceniñ
164 yarısında ünnō. öküzleri al beri, arabē ġoş demede kiTcēs. vādım urda bi
165 aġıl vā yaz ayları harmanda tabi bi gine ġoşōs. uyku semesine inñ biri
166 ineKmiş biri de öküzmüş. ondan keri buba bene çekişdi, sen bu ġidā mı?
167 urdan niyse aldıK ġēdiK inñ kapadıK. kiTdiK ġāri öküzü aldıK ġēdiK
168 ġoşduK. ġāri demede vādıK tarlı vādıK dā sabah nēde bizim ōlan? orī ocaK
169 yaKdıK buba öküzlere çalı kesi_üdü. bōn didi siziñ ali_efe n_aPdı? didi.
170 öküzü de ġomuş da inñ ġoşdu da demede götürō, benim sāten yürim
171 titreyiPduru, diyvürü di_e. zebilliKlē derelere çuldu. faġat şinci ġalan çoK

172 şükür biñ şükür ırâtımız beyde yoK. hinci oraK tarlasına gidōs aynı bi
 173 bazara dūne gidē gibi. her millet geyinō kuşanō binō moturuñ üsdüne türkū
 174 çāriya çāriya gidō. sen sanısıñ başga bi köve dūne gidō sanısıñ. demeT
 175 çekōla direKdorla vā bi günde çekō. harman sürōñ beş_altı ĩsan bulōñ
 176 tenesi bi yanna samannı bi yanna. hinci ne vā çoK şükür. bu günnē
 177 çoG_eyi, esgiden. şōle bu yakē cekediñ yaKasını ğaldırıdıñ mı bit.
 178 tōbeler_ossuñ iştīmāya geşmiş. diyvīcēn. bi tarlıdan yatıdan gelōñ, sen
 179 sanısın dādan gelō. satan her yanıñ ğara bere oniki gün bayırda yatōs. dē
 180 bilmem nēden getirōñ işme suyu getirōñ. yimeK pişirōñ yiyoñ. aynı bayır
 181 ma_alle gibi fağat şinci ōle mi? şindi çoG_eyi hinci. olmō fazla. olō da ,
 182 esgi kışlā olmō. burası seriñ düşē. birez ğıTca yağō. çoK yağā.

Konuşan : A) Mehmet Çiçek (yaş 78)

B) Süleyman Aşık (yaş 72)

III-4 C) Hatice Örs (yaş 84)

Derleme Yeri : Karagöz – Dursunbey (Manav)

Konu : Köy işleri, Askerlik hatırası, Yangın, Avcılık, Serbest
 konulu, Yemek tarifi, Hatıra.

Köy işleri

- 1 A) devletiñ zamanında burları birē ikişē yörük şeklinde mesele bōle
- 2 ğurmuşlā burlara. tabi bizim bursamışmış şey vilāyet u zıman bursi bālı,
- 3 haddā bu şi bile bursi bālı bandırmanıñ beri yanda ni vā be susurluK va
- 4 şunnā bunnā hePsi bursi. işde burları meselā kim biliklēle biliklere bālı bi
- 5 şey. ben peK tārihim yoK da tārih bilmedimiz_ için cāyiliz eñ cāyiliz. haddā
- 6 burası bi üç yūs senelik bi anca şiyisi vā. bunnāñ bi kısmı gördesden gēmiş
- 7 bi tānesi, bi tānesi karadaşdan gēmiş. neri bālı acaba u ibiram? bi tānası da
- 8 gine şeyden geliyu.
- 9 B) bizi niyi unuduyuñ_oca? bizi niyi unuduyuñ? biz eñ yerlisiyiz ya yav.
- 10 A) bi tānası da cıyınōllā, cıyınōllā nēden gēme?
- 11 B) e ni bilim ben. gördes diyuñuz ya.
- 12 A) u da o taraFdan gēmiş.

13 B) öle me, öle me. ben yaPamam, ben yaPamam undan al unu sen, baK baK
 14 undan_al. mēmet_ocam güzel. ge len, burī gē, gē burī. kōlü? işde iki dana
 15 yapā damiñ altında, ik_inici vādır. göyun yapā bi yimbeş_otus kırK. e
 16 horandasına göre, keçi yaPmıyulā esgiden vāmiş birkaç uFaK keçi emme
 17 sāyibi hinci yaPmıyulā. erāzi de az bu kōle yakın ödinden. siziñ burāniye
 18 gibi öle virimli toPraK yoK burlāda. suyu ğıt bu dağ dağın tepesine
 19 çöKmüş burī yörüK baK. her yirden yüseK burası. su gēmiyu moturlan içüs
 20 dē, dereden getiriyuz da. unnā heP biliyu sarı hocī. siziñ kōlülē heP biliyu.
 21 siziñ urda şa_aP bey vā zirāT mü_endiziymiş. dörT dölüm diyu erīm va
 22 bēm diyu. dörT dölüm erik bilmem kaç lirī saTdım dalında diyu. gök
 23 irimeden dā saTmış. siziñ burāniyeniñ_içinden. şa_aP beyi bilūñdur,
 24 musdava şa_aP biyi. benim_acı hacı arkadaşı unnā. işde didīm gibe didim
 25 ya ben saña. az buçuğ_arāzi dar. işde ell_atmış as, ell_atmış yüz yirmi
 26 teneke Falan yapā. bu ğidā bi burası böle bi havalı yir işde.
 27 avanaKlā gāmiş burda, avanaKlā gāmiş, avanaKlā gāmiş.

Askerlik hatırası

28 B) sarıgāmişda yaPdım, genel ğurmayda yaPdım añkarada. dokuz ay urda
 29 añkarada yaPdım. on_iki ombir_ay sarıgāmişda yaPdım karşıñ kazası
 30 oluyu. urda yaPdım. ū devlet uzaK di_i. vağunnara bindirdilē ğara
 31 vağunnara türkü çarıya çarıya ğıTdik. hem nasıl çoKdu. u sıraları da öle
 32 yiñi gidiyumuş ğāri, otus kırK kişi olurduK biz ıramazan tādil günñēde
 33 böle. çarşı çarşısı da yoKdu unuñ u zaman. afacıK bi çarşısı vādı üş dört
 34 tükkan vādı. elli dört senesiniñ temmus_ayında vādıK. yemyeşil biz burda
 35 oraK bişdiK de kitdik, urası yemyeşil. çiçek çimennē tā güzel.
 36 temmus_ayınıñ ombeşinde sarıgāmişa vādıK. yemyeşil her yir çimen sarı
 37 sarı çiçeklē güzel. göKce soy güzel, ne suyu vādır ne suyu vādır ya. çoK
 38 güzeldir. ni diyuñ sen ni diyuñ sen, ni diyuñ sen. şō potinnēñ hurasından
 39 bize uzun don virēlēdi urası kış_ödinden. uzun donuñ da bācıKları oluyu
 40 bacānda. bacāniñ bāciñ biri çıkıvmış urdan. aKcece görünmüş u. leyn, ben
 41 marañgozdum. uleyn marañgoz! baKdım urda bācıK çıKmış. bu ğidā kötü
 42 bi adamdı yav. ālamaKdan başga ni_apabilisiñ? yapamassiñ dī mi? vallā ta

43 bõle avni çavuş zerre gadā yalan yok.

Yangın

44 A) benim gibi İtiyarıñ biricēzi saban demiri yaPdırmaG_ için u da kömür
45 yakū eviñ_ içinde. yāni ardış derlē tikenni şı vādır bi. unuñ kömürü
46 ey_ olur. undan sūna olannā āşdan ya unnā. tenekiyle guyvuruyu, u da
47 eyi söndürmemiş. milleT de u zaman tışādadı bizim harmanda. urdan bi
48 alev alıyu yakın_ ev vādı una tutuyu. samannıK vādı ahır vādı.

Avcılık

49 B) ōmaz mı ben avciyin. tabī. annadīn. hiş gōmedimdi dā. şorda hemen üş
50 dört kilometre yakınımızda ormanda, evele tam öyleniñ vaKdinde da_ arlā
51 getiriyu, öteden çekildi gēdi bilmedim bi hayvan, hoPladı önüme. aha hu
52 dut gibi. hoPladı önüme elimde silāhım vā. bu_ ayvan bizden di_ il didim
53 ben. bem bu hayvanı azad_ iTcīn dedim furmucim ben bunu göKcūce güzel
54 guyrūnu da gavırmış sırtına dōru, aKcıca. bene bakuy ben una bakıyun. hadi
55 git didim seni hurmucin. bi u gıdā kiTdi kırK yılda bi av gēdi gidiyu didim.
56 hemen bi dā davrandım ıramazan vallā gine durdu. emme beni durmuyu o,
57 arkadakinneri diñliyu küpiKlē tüşmannarı giliyu arkadān, unnarı diñliyu. bi
58 tā atamadım çekemedim barmā giTdi emme ta yāleniñ yannānda yimişlē
59 küpiKlē duydum. keyiK keyiK diyuz gāri biz unnara. garaca da diyulā
60 keyiK de diyulā. a burda davşan vādır, doñus çoK burda. gurt işde bi geliP
61 geçū dā yakın baK dālā yakın. vā yiyulāmış urlāda gōyunnādan alıyulāmış,
62 keçilēden sürü vā. gine davşan öldürüyuduk bazı. kış günnēnde müteveli
63 di_ il de, gar çoK ya_ ā burī biliyuñ mu? unuñ_ için gārda gideriS gāri işde.
64 n_ arasıñ burī ben zorlan geliyun evden. okuluñ yanda evim de. bi ōle
65 namazına geliyun gidemiyun soluğannıK vā. yaş yaş yetmiş_ iki. işdim
66 amma yirm_ iki sene oluyu bırakalı emme elde yoK işde. soğuklama bunnā
67 soğuklama ciyer soğukladı mı, pi şı_ e fayda etmiyu. kittim. fakirliKlē
68 bahs_ iTdik ya işde. bağ_ u dālāda yol yapıyuduK, dozerlē yoKdu esgiden.
69 u zaman gar yādı üsdümüze gar yādı.

Serbest konulu

70 B) çay gaynadırız burda. hinci gine gelseñiz iğeriz çay_ azır. birē helva

71 ğarādık. tenekeniñ dörTde birini salgın salādığ_arkadeşlere. tenekeniñ
 72 dörTde birini. toPlādın bi şi, ni māsul toPlādıK, unu baKğala viridiK. şeker
 73 alırdıK helva basādıK burda. ğoyun_alır kesēdik. ğuzu kesēdik. ağır cezā
 74 ğāri, ağır mākeme cezāsı. daTlıdır buranın mu_aPbeti haKget datlıdır.
 75 gelen müsāvir geldiñiz güzēl āşam sabā yimīni yir, çayını içer. ğoñşulāmız
 76 da yatsıdan sōna çayını_çē gine. ğonaKcı bişirir. ğorūcumuz bōle burasını
 77 beKlē. gelene sorā yimeK yidiñiz mi diye. yimeKci hazırdır ğonaKcı.
 78 ırahaT vādır burda para yoKdur. eşgiya meşgiya yollamañ burlara havaya
 79 boşuna gidē. biz bilmiyuz emme bubalāmız ebelēmiz çoK çeKmiş, çoK
 80 sopalā yimişlē. çoK dōmüşlē. bi dana saTdīse çıkā parī.

81 **B)** baK mezere ğiTcidiK temizlik yaPmā. iki_üş ğişi toPlīP ğiTciz emece
 82 diriz_una. çeşmemiziñ başı bozulur unu uñarTlamā gideris. alırs burdan on
 83 ombeş kişi toplanıs emece diris. ben başğa emece bilmiyum, emece bu. u
 84 bināyı niylen yaPdıK? söz dinleniliyu muhtarın sözüne gidebiliris.
 85 arabiylen kitdik. devlet yazdı dināyetle gitdik bis. araba gönderdi bizim
 86 balıkisire bindik, burdan kitdik. bursa kūtāya adana tersus, tersus adananın
 87 yām ya. mersiniñ mi? undan sōna ğāzentep undan sōna mardin urfa.
 88 mardinden habur kapisından geşdik. üsīn saTdamın urī. u da ğayboldu kitti
 89 ya zavallı. bi ālime vādı yanı başımda yakında şōle. unu eyi bilirsīñ işde
 90 sen. ğaraman adı da alime ğara. araP araP hiç eyice zifri arab_u.

91 **B)** dizim eridi de bu diziñ yamasını her bi ğadın huramas. bu çüñğu bōle
 92 büküldü_çin diziñ yamasını her ğadın huramas. bu yamiyi ayķırı hurursañ
 93 üyle ğarı mı olur len bō. yamaya baK buyu adamın yamasına baK yu. unnā
 94 da ğalKdı. şimdi hepsi yiñi. amcam vādı tükķana girmiş de cigara isdemiş.
 95 ciğarayı da u oturan da mü_endizmiş. yav sesimi duymuyun mu dimiş. bi
 96 ciğara virseñ ya yāndan dimiş. ulen ben baKğal di_ilim çekil_urdan dimiş.
 97 niycisiñ dimiş çık dışarı dimiş. çömele ğāmişlā bizim cenderede.
 98 unuñ_çin bēm_olanda da vā u elbise dimiş. hemen sende mi vā, unuñ gibi.
 99 unnā bizde de vā ğāri üsīn bey. ni_ödū belli dī ğāri, pittī. ğızına unu
 100 örediyudu, hamırı yazmasını örediyudu. ğıvrım bōreKlē.

101 **D)** yaşım ğāri çoK. kāndi kāndime. aleTtirikleri balaTda umar vā ya, ali vā

102 ya u zamandan baK ta u zaman_öldü. bōle bi başıma yi_iP yi_iP yatıyun.
 103 hurdan hunu ğaldırmūn. bunnara da sākan didim öleşdir ömürlüKleri de
 104 didim. peg_eyi ğızlām. heP yalıñız ĩsan. ālem eKmek parası. ğoş_ölum,
 105 ğoş dünyanıñ soñuna ğadā ğoş. parası_ōmasa bōle gezebili mi bēm dāmat.
 106 ğoş d_ölum, çoban durdu bu. hinci bōra ōcēdi, ālem araba_araba çekülā.
 107 hiş bem bi şiy yapamūn. bōle hiç ekē piçēdik. bubalāmız ekēdi bubalāmız
 108 ōmadı mı bis sürediK. öküzümüz eşşeyimiz vādı hayvanımız vādı bizim.
 109 hanı on_üç yaşımda ğedim ben bu köve. hindiKlē vā ya. bayram hociylen
 110 hamzı vā ya balaTda, unnā bēm ğardeşlēmīñ çocuKları. ya_olum unnādan
 111 tanırsıñıs. peK baquylā gine nēde nēde eşim dostum_māsa. allah biñ kere
 112 rāzı ossuñ hepiñizden de. sizlē serbes gezūñus biz de rāTla duruyus. siz
 113 görüyūñus biz yiyus. bu āvlē bizim dedeniñ ebeniñmiş evelden. hac_osman
 114 dedeniñmiş, iki_amca ğızañlarıymış bunnā. bēm adam da hu ğadā ğadāka
 115 da anaları ölüvimiş evel hasdalıKdan. ğalıvmişlā, sen bem böyütmüş. ge_u
 116 evde vakit geçirmiş. sōna da ğarı ölüvüdü mü. bēm laf tükenmes. tüviyini
 117 āmış da burī ğoşmuş ğemiş. e urdan şiyisi ğāri ğaynısı sēñ burda işiñ yoK
 118 dimiş. urdan nīse öteki ğızını āmış ğemiş o ğadıncm̄ üsdüne oturduvumuş.
 119 evleri düzdirdi gün çocuKlan_ölmüş ğarı da. sōra benim de dayılām hurda
 120 vā bi dayım, hurda vā bi dayım. unnā da beni on_üç yaşımda burī ādılā
 121 ğēdile. cı_ıl cıPlaK. āşama ğadā ğōdüm üçyüz duza beş ğuruşa. vallā beş
 122 dene ğız böyüTdüm. at_üstünde gezēdi adam bēm. öküzümüz eşşimiz vādı
 123 da at_üstünde gezēdi. gine ineKlēmiz de vādı. hinciki dam iniyi di_idi de
 124 sürü iniyimiz vādı. atnan işde gezi_ü tālılara varıP geli_ü urī burī gezi_ü.
 125 kış_ōdu mu ava gidēdi. emme davşan çoK vuradı, çoK gezēdi.
 126 arKadeşlēnen yirlē içēlē gezēlē yörülēdi.

Yemek tarifi

127 tārına mı? unuñ_içine ğaynadırız tomatī biberi ğatarıs, ğarışdırıs eKmek
 128 ğardımız gibi. unu hamıra gelir. ertesi gün de çullara dökēlē ufaK_ufak.
 129 soğudini yört ğatālā ğāli. evelā ğāynadır da ğatarıs suyunu. aman_ölum iki
 130 kutu tārana ğuyuvırām. dōru sōlū. hiç üzme, āl ge tüKgāndan yiñ. hamide
 131 n_āpiyu benim biliyu muñ? oruş ğēdi mi kātla vā hindi ğāri kabaKlı. bi

132 pantluy da yolluyu ihı arabalāla. yā ālem hayırını kesē. halam di_ü. urdan
 133 bazarları cümī günneri üç_eKmek gıyā. hamır gıyā kese keselēnen
 134 hamırlā vā ya. ben de yammıyun hiç bişī ġāri hinci. ġızlām vākan sabā ġadā
 135 haşaş sürtēdim de ġobaKlā oludu. unnara yidiriyin di_e ġızlāma. sabānā
 136 adam da unnāñ başında ġalıdı. sabāle bōreKlen bi baqır da süTlü
 137 bulğur_aşı tintiri tin tin. ineKleri salādım da dē nerlere varıdım göyādım da
 138 yannāna. şu günüme baq. geçen hurda odun bölüyu. ben u gün çoK
 139 yatuydum da gine baKdım hurdan ġoñşudan kitdim vādım. sāde kime
 140 böldürdü bilmem bēm damat dim. öle ya canım. indim ġāri dē, de_urda
 141 odunnā ikişē birē hurī aTdım. emme bi hora geşdi bi hora geşdi allah biñ
 142 kere rāzı_ossuñ.

Hatıra

143 D) ni didi bene biliyu muñ? ġarı ġarī didi, ben de ēy didim. a'mışbeş
 144 mayışını āma didi. üş dene hocī sordum didi, hasda ġāri. ē didim āmiyi mi
 145 didim. bēm gēcēm yire sen de gēcēn didi, ta bōle. ben de unu ġıyamayun,
 146 āmiyum ġāri. u da devletiñ ossuñ vāsıñ diyun. ölumus pi şiy yoK da,
 147 ben_aç ġāsam susuz ġāsam alırım. ġoñşulām peK baquylā allā razı_ossuñ.
 148 alem fitiresini al yĩnge, al_aba getirülā burī, aş ġāsam ben unu bi giderin bi
 149 alırım. bı yıl didim ben didim eKmeK yaPdırcın da dağıTcın didim. dāmādıñ
 150 biri de didi ki sen didi hayır dağıdamassıñ didi. emme fitirelēden di_ildi
 151 ölüm tāladan ġaKdı hurdan. balaTda ġız vā urda hem_ölannā vā ya. bene
 152 didim bide yaPsıñ da yollasıñ didim. u da yollamış mı burī. ben de urdi_in
 153 cümī öyle oruş vā. ben yolladım almañyadan ġızımıñ ġızı vā ilerleKde para
 154 yollamış bene. ebē didi bizim ġız didi sene para yollamış didi. bizim de
 155 alamıyuz didi suysuz ġadıK bēm ġızıñ_olu. ölüm didim u parī bene getīme
 156 de didim, urī şi_āceKlēmīş de para denKleşmiyumuş. urī vürüvü didim.
 157 hayırlı ġurannālan yumsuñ_āzımı hepsi hazır. kefenim hazır, urdancāzım
 158 marKlām vādı hamidiye vürdim. u da paraları vürdi bene. ben dim
 159 zaPd_idemem dim hamide al bunnarı ölüm ben öldīne dim. hayırımı
 160 devirimi yaPsıñ. hiş bunnara mūtaşlīm yoK. yapūrlāsa bi ġırq. urdancāzım
 161 şöle bōle birbirlēn hatırlānı ġırarım bunnāñ. bōle peg_eyi rātım. aşı da ben

162 pişiridim kövüñ yimîni de ıhıcıK yüzü. urdancâzım ölenneri de ben
 163 yâkâdım, yâka dirlêdi. ğaynımız vâdı ebemis, unuñ yanda suyu ğuymıyı
 164 òrendim. ben de sordum künah_olur dim. hiç ğuru yir ğomassañ didi
 165 hocanıñ biri kendimizden, bi şi ômaz didi. sôna da dāmâtıñ biri bıraK ğări
 166 didi. sêñ vaKdıñ yoK ğări didi ğocadıñ iç yannı şi_edemessıñ . unuñ gibi
 167 hePsini yaPdım_olum.

Serbest konulu

168 D) satuylâ unnarı baK. sen kendiñ mi yaPdırcıñ? kşkşosu hinci bulğuru
 169 ıslarıs. urdancâzım unuñ içine un ğatarıs. çevire çevire toparlanır. bôle bi
 170 geñciciK şi y canım_işde laylunnâ vâ ya. biz tēKnelēde yapâdıK siz de
 171 laylunnâda yapâsıñıs. bi de ğalburla elēdik serēdik. almanıyadan istedi bēm
 172 di_a benim hacı vâdır işde bacana tam urî beş kutu yolladım.
 173 una hamırı ğări gözēlcece hamırı ğarıs bōriK yazuylâ ya. yazıñ hurî hōle
 174 yayğılāñ üsdüne serıñ. bi de yanı çeviriñ. bi de çeviriñ u âcıK katıleşdi mi,
 175 kesin orte_erinden çevirisiñıs şöyle ikisini.
 176 bēm gēdimde yoKdu biz ğızañkan kōmüze gelirlēdi de bis çocuKkan. duz
 177 getmişlē dirlēdi. ğoca çamlāñ dibine erilirlēdi ôle bilün, uFaKdıK. kim
 178 getdini bem bilüm mü, ğızañka bilüm. develeri sōna gōmedik. bi bubam
 179 vâdı benim hac_osman dirlēdi, del_osman dirlēdi. dilinden de gelirdi
 180 elinden de gelirdi. ıhı yüzü sōlesin. allah biñ kere rāzı_ossuñ. n_āpam
 181 ölüm dōrT dene ôlu vâ, bi de ben beş. heP gēdi geşdi. bi derilēde dīmenneri
 182 vâdı. hePsiniñ böyü ben de, leylīñ boKlusu ğalımış yuvada, işde bôle.
 183 mençerem vâ hōle bi de. elinden gēdī ğadâ yaPsıñ. yaPdırın diye
 184 ôreşme_olum. ben sêñ yiriñe ossam hic_üzmem. saķın üzme. ğadını üzme.
 185 emme kötü diye dimüm. ölüm mayışıñ biri seni bey gibi peslē, mayışıñ
 186 birise hePsini getiri. hinci hep niri vāsañ tükKannâda dolu. hamır mı isdiyuñ
 187 kşkşos mu isdiyuñ. hic_üzme ğarıyı. keselēlen al gē, bazarlâda peK vâ.
 188 hanımıña çok selām_it. üzme. çocuKlāna baķsıñ. saba allah una da virē.

Konuşan : A) Mehmet nder (yaş 62)

B) İbrahim Ethem nder (yaş 51)

III-5 Derleme Yeri : Selimağa Köyü –Dursunbey (Manav)

Konu : Köy işleri, Atçılık.

Köy işleri

- 1 A) babamızdan ble gdK ble bils. sorsuñ ben cuvaPlandırın. bubamdan
- 2 gelir dedemden gelir, unnādan bize ġādı. kendimiz gidemz lannā devam
- 3 idlā lannā. sabālın keçi çıkılır, ağşama gilir. ālısına girer lānı virēsін.
- 4 şindi laK zamanı eT zamānı şindi, dm zamanı. şindi unnarı emzirisiñ.
- 5 tekrar ayırısıñ, toplanı gidē eve. tabi canım keçi ktmeniñ, kitdī yiri bilirsін
- 6 kitcē yir nerde iyi yayılcaK, nerde iyi yaylım vā meselā unnarı bilirsін tabi.
- 7 obanıñ tiKġad_ıtmesi bayırda bıraKmamā, krne topalına doğumuna
- 8 unnara tiKġad_ıtmek ilāzım. hasdasına bunnara tiKġad_ıtmesi ilāzım tabi.
- 9 olur hasd_olur hasdalandı mı torbañda ĩne vāsa ĩne virisiñ. undan furāsın.
- 10 ġan_ālāsın meselā. ġulāndan ġan_alısn aķıynan, ġulānıñ damarı
- 11 vādır_unuñ. ġulaK damarını ġanını alıvıdıñ mı geçiri. tşn boşluK vādır
- 12 boşluKdan sekiz ġıram inne furāsın. urası ovalāsın deriyenen etiñ_arasını.
- 13 hurduñ mu urdan geçirir. ama eyice hasdasa mesele lceK hasdasa ölür. tabi
- 14 ÇoK ġarřılařs, her zaman ġarřılařs.
- 15 bayırda gidēken baKdıñ hayvan diñelmē başladı meselā yayılmas, yiysi
- 16 yimes. baKdıñ hasda dutā unu uyġulāsın. ġoyunda da aynıdır yāni diġiřmes
- 17 bi şiy. ayā kırıldıı zaman da bi beygire atāsın getirisiñ_eve sarāsın unuñ
- 18 bacānı apıtınan, tātiynen sarāsın. urdan tutā u. tutmadısa kesē gidēsін.
- 19 bizim merelēmiz verimsis. yim virüs bis şindi hayvannara. davılġı pıynar vā
- 20 unu da zāten devamlı yimez acı gilir.
- 21 etiñ lezzeti maG_ıin arpa yidirmeG_ilāzım, buydiy yidirmeG_ilāzım, fı
- 22 yidirmeG_ilāzım mercimek. fenni yem yidi mi peK lezzeti mas. palamut
- 23 olursa iy_olur ama u da her zaman olmi yāni bizim burda. bu sene yoKdu
- 24 bizim mu_itimizde yoKdu pelit. onuñ_ıin olmi. biz de_amlı fenni yim
- 25 vers keri amma seniñ añlıcāñ lezzet arysañ arpa buyday meselā bunnarı
- 26 yidirmeG_ilāzım. fenni yim lezzeti olmi. gene de bis fenni yem yidirs

27 şişirmeg_ için. añlā. etem bilir, atı bilir_ etem. sütleri mandırıya verūs.
 28 üç_ ay dör_ ay mandırıya verūs. undan sōra peynir yaparıs pazarda satarıs.
 29 peyniri aķşamdan sa_a gelirıs. peyniri u şekilde satarıs, pazarda satarıs.
 30 pazarda isdiyen_ oluyu, ısmarış_ olī.

Atçılık

31 **B)** hem göyuncīs hem aTcīs hocam. aTdan mı başlıyam? şindi bis köy
 32 yirinde atcīs. rāfan_ at sanat göşusuna gideriz yāni. şu anda öldürdüm iki
 33 dene biygir öldürdüm bi senede, çatlaTdıK biygirleri. yoK da yalıñız
 34 bıraKmūz yani atçılı bıraKmūz. göşulā başladı mı isdedimiz yire gideris.
 35 arķadaşlānan biygirimiznen kendimis. sanat göşusu bizim göşu yāni rāfan.
 36 at bakımını köy yirinde bis büyük millī göşudaķınnā gibi aşırı damlāmız
 37 bakıcımız tımarcımız yoK. kendimis yitişdiris. bis kendimiz yetiştiris,
 38 kendimis pineris cokeylī de kendimiz yapūz yāni. birlāda dünnēde
 39 cumuriyet bayramlānda çoK çıKdıK yāni. bizim köKde var yāni atadan gelī.
 40 bu kalkan da bizim amcadı benim babam atçıldı yāni. hemi cambas hemi
 41 atçıldı. urdan gelī yāni bizim neslimis. kendimiz üretūs kendimis bi kere
 42 onda yörüş vāsa yoKsa bile çıkıatdırız yāni unu bis elimize adıK mı
 43 çıkıatdırıs. olī gine bu çevrī mesele balıkısir civarlāna yakın vilāyetlere
 44 verūz mesele. adam göşulāda görī, satam beygiri dī mesele. sen tāliPseñ
 45 satmā satāsıñ yāni. üç_ aşşā beş yukarı beş millar dirsıñ dörde virisiñ. böyle
 46 bizim yaPdımız işlē bu. yerli cins bizdekinnē, yerli rāfan. diyil bizde
 47 unnādan yok unnarı āmaG_ için on yirmi otuz milları bulu yāni arab_ atları
 48 isrāyil. ha unnādan götürülā bu aradan mesele bu balıkısir civarlāndan
 49 ğaracabiyden götürülā, zētiniñ_ arasını sürmē. köKden gelī göyunculuK,
 50 iñ_ iyisini yaPmā ğayret_ idūs. iyisini yaPmā çalışūs goçu di_ işdiriz
 51 meselā. tāyir_ ovadan gönenden getiris ğaracabiyden getiris goçunu
 52 di_ işdiris. iyi goç aldıñ mı iyi ğuzu çıkī mesele. bizim esgiden dalışlıdı
 53 göyunnāmıs. şimdi pırlaK mermer ğaba ğıvırcıK döndüK yāni. iyi göyun
 54 daşūz yāni. mermer ğaba ğıvırcık, südde de tüyde de her şiyde iyisidir yāni
 55 bizim köyüñ malı. mere bizde mere daraldı. çobannā yavaş yavaş toplañ
 56 malıñızı mereniñ ğıyısına çıkıñ didi mi çıkūs. bizde mere azaldı. arazi

57 ekildinden mere azaldı yāni. çekirdeKden, benim dedem mesele
 58 beşyüs_altyüs keçi göyun daşırdı, bis ellī düşürdüg_ışı. yavrukan unu biz
 59 mesele yıları urduK mu anasından_ayırdıK mı harman yerine götürüz
 60 ya_ud bi nadas tarli_e. ufaK çöcuK bindiris. anasınıñ yanda iki dönē.
 61 undan sōna anasını ayırıs. kendini yörü bağām. birimis çekē birimis pinē
 62 undan sōna birez yavaşıdı mı üsdündeki cokeyi kendi istedi yire götürebilir
 63 gāriK. öyle eytiriz yāni u pinciKce pinciKce bi de damaKlı gem vurduK mu
 64 daTlı damā yörüşü çıkarı yāni. hiş bi şī bilmūsa çıkarı unuñ neslinde vā
 65 yāni. gizli tutā unu u rāfannīnı. başlā aPban_aPban_āmā, alır bozā alır
 66 bozā yüz metire kitdi mi undan sōna bi tuTdurdu mu, ğasıldı mı gāriK
 67 götürü u yarışı. undan sōna da biraKmaz yāni. biraKdırın disen dört nal
 68 yaPdırın de dizgine ğaldırın di kitmez. rāfanı götürü üledir yāni rāfancılıK.
 69 siziñ afyonnulā bile gelī bizim ğara bürçī ğoyunnāna.
 70 ulur zaPdı güc_olur. unu azılı damaK vurāsıñ, azılı adam_eline geşdi mi
 71 ğuzu gibi_olur. ulur birbirimizi süvene bile geçirdiK, çok şıylē çıkaTdırız
 72 yāni. tepişir ısırı birbirini tüşürü. bi senede iki dene bacaK ğırdıK bi
 73 arkadaşın. u da burlādadı emme gēmes şindi. şindi ikimiz bir dūne kitdik
 74 biz sünet dūne şurī yakın köve. normal sigaraları yaKdık gelüz üş kişiyis
 75 önden gidū arkadaşın biri. len sigara yakām sigarī yaKdık, normal gidēken
 76 birbirini kışkanū hayvannā. hoşlanmadı olur meselā ikisi geçinemūla.
 77 yaKlaşıncı bi çivte salla sen özeñgide bacā çat ğırdı biygir önden giden
 78 benim biygir, unuñ bacānı ğırdı. özeñgide tabi yūseKdi ni_ayeti birincide
 79 de şurda kaydırdı. ğullanmasını bilmū hayvanı tam surad_aldırdın tizgini
 80 çekince kaydırınca alTda ğadı, bacaK öle ça'ladı. beygire de pinseñ
 81 cokeyliK de yaPsañ herşiy usdalıKdır yāni. çoK tecirübe olması gerek yāni.
 82 süslemeg_çin ürüKsel dağarsıñ, püsgülünü dağarsıñ, boncuKlāsıñ bunu.
 83 undan sōna boncū da vādır. hal_jybesini de hurāsıñ. ispunyulu yarı da
 84 vurduñ mu körüKlü cizme vāsa meraKlısañ yaPdırdıñsa unu da çekēsın.
 85 çıkāsıñ efe piçim biygiriñ tepesine. hayvan biraKmı yāni sayibi düşī u ğoşı
 86 biraKmı iTdahı. kimir de hemen çaKılı ödī yirde çaKılı sayibim tüşdi diye. u
 87 suratnan gidēgen çaKılır durā yāni. ālā, atlā tabi īsan_olu gibi duygulanı bi

88 şîlere haḲsızlıḲlara bōle şîlere, âlar. yarışı gayb_ıTdiri üsdündeki cokeyde
89 de iş. biri para yidirmiştir atın dizginni çekē hayvan āla gönüllenir yāni.
90 şapır şapır yaş gidē gözünden. şimdi ben haḲsız yirine sizi bi düviñ ya
91 benim ölüm ya_uT da ben ālamasını kesmem mesele. una beñzē. bildiñ
92 şîleri yapāsiñ, sancılaTdiñ mı yoḲsa arpalaTdiñ mı yoḲsa yorgun suya mı
93 viridiñ? unuñ tedāvilēni as çoḲ bilmeñ ilāzım. bilmediñ mi saten eliñden
94 çıkā gidē. on milyarlıḲ biygiriñ gidē. şimdi goşdurduñ gēdiñ suya virilmez
95 u biygir, gezdirisiñ diñlendiKden sōna suyunu virisiñ. terlīse çulunu
96 çekēsiñ. sancısı vāsa, sanc_innesi hurusuñ.
97 hayvanıñ mindarıġan ġolī ġolī düzelmez. bacanı ġırdıñ araba çarPdı, āniden
98 bi kızā geçiridiñ, unu vurmaḲ gerekī çeKdirmemeg_ıçin. çekēsin dē_ürī
99 bi derī hurusuñ yāni. arabadan kendini ġollādı bōle şarampolda. şarampola
100 bōle çekilir araba geliken arḲadan u şekildi. eve gelir Ḳapī dayanır. ondört
101 sene ġullandım hiş bi ormancı bi teylikī raslamadım yāni, u ġadā bi ūrlu
102 ayvandı. giden biygir vā ya bēm, unuñ_evine īsan çıkamaz baḲ. u ġidā
103 ūraşdı. ġızlā tef çalıP durulā tıķıdamı tıķıdamı. bunuñ içgi ive u ġuca
104 kısıraḲ vā uzaḲdan ġumanda. hayvana bōle nası ġumandī basāsiñ felen.
105 ġızım des yavaş. ġızañlāñ bŭle aḲlı kitdi. tef çalıP durulāmiş içerde.
106 ġorḲmañ didim ben. yarım sā yaP dŭm ben, biygir yarım sā yapū. dur
107 diyum durī. askerī Ḳomutu gibi ūle biygirdi. yasil ġızım usulcana çıkar. bōle
108 bi adım tışarıya basmaz yāni. u ġidā ġumandalıdı u biygir.
109 üsdünden inmeden iki dene çuvalı alırdım, hadi gidem ġāriK ġızım dirdim
110 devam it didim ūyle gidēdi yāni. git dimince kiTmezdi. evde āyile bēm sözü
111 tutmŭ u ġidā hocam. oḲula kitmedīnden mi bilmem.
112 sefāniñ otomatī ādım ben bŭle bileK gibi şîleri ḲopaTdırdım urda
113 aḲasyaları. bōle ġŭrTdek dörd_ayā bir Ḳaydı elimde silāh. bi elimde ġem
114 biygir oturdu. ġaḲ ġızım özeñgiyi bi vurdum, māmızı bŭrüne zınḲ ġāḲdı.
115 hiç yannamadı silāh elimizde. her biygirnen tüşüP de sālam ġāḲılmaz yāni.
116 ata pinmeg_ıçin hayvanıñ saġı īsaniñ solu dirlē. sā yandan basdıcañ sol
117 yanna atlıceñ geçiP kitmiceñ yāni ūzeñgiyi basdıñ mı. şimdi biygir delise tā
118 ūzeñgiyi basmadan da biygir bāzısı aḲıllıdır. ūzeñgiyi basā basmaz çıkış

119 yapā. ülesi de vādır. kimesi de deh dim̄nce kitmes. sen pinib_üsdüne
 120 yerleşini ğada dePremez. üyesi de vādır eşşeK gibi. ğızılcanı ōdu mu
 121 üzeñgiyi basmadan fırlā altıñdan.

Konuşan : Hüseyin Çakan (yaş 75)

III-6 Derleme Yeri : Değirmenli – BİGADİÇ (Manav)

Konu : Köy işleri, Evlenme adetleri, Masal.

Köy işleri

1 efendim gö'lük susam pamık pañçar afıyun bıydıy arpa misir unnānan
 2 meşġul olurduK yāni. evelden gine de aynı dévam edi_uz ya aynı gine
 3 dévam_ıdiyus. ekōz gene de yapōs haKgeTden de. şindi hayvannā vādı
 4 esgiden öküzlē vādı. öküzlē vadın öküzlēnen şindiki moturlā şindi ehven
 5 işlē. öküzlēnen çıvt āşama ğadā bir_evleK çıvt sürōduñ, şindi motur on
 6 daKgedede unuñ sürdü öküzlēñ sürdü çıvtı alıP yörū gi. şindi işlē fenni, e
 7 esgiden bōle di_ıdi. āşıma ğıdā vā ge de vā gē, vā ge de vā gē, vā ge de vā
 8 gē. bi hībē tōm ğoy bi tōm saç. öküzlēnen bō bi evleK kesōñ. baK zevKli
 9 de beT bereket de vādı. beT bereket de vādı. hem de ĩsallıK şisinden biri
 10 birine ĩsan tutġundu. hindi sen beni tanımōn ben seni tanımōn emme niden?
 11 bu vā bu vā bu böyüTdü. esgiden yarım çarıK geyēdik, belki de bilūñdur
 12 çarıKları. çarıKları bilmessıñ bubāñ bilir. esgiden bōle cizme mi vādın
 13 yoKdun. çarık bōle cizmē nēde bulcañ yav? pontul yoK işlemeli ġōneKlē
 14 vādın, bōle dālılā gibi. donnā vādın uşġurlu don, bōledin. emme sevgi sayġı
 15 vādı. sevgi sayġı vādın. mesele oraķı gidōñ diy mi, seniñ_oraK yarım
 16 ġalmış, ben kırtarıP da gelūn sen urda yaP yalıñız biçiP durusuñ. ule
 17 ākedeşlē adam yalıñız ġalmış yav geliñ. to'lanırdık unu da urda kırtarı
 18 gelidik. emme şimdi gelmōlā, şimdi yōK gelmōlā. isdesem vallā urda depin
 19 böyle, öl_urda sā baķan yoķ.

Evlenme adetleri

20 dūnne bayramlā da deñişdi, çoK deñişdi. şindi dūnnē oluyu meselā aynı bi
 21 ni bilīm ni dūn oldū belli, ni bayram oldū belli. esgiden bizim
 22 deliġannılımızda davıllā çalarlādın ġolġola tutuşurladıK, baġırıldıK. hinci

23 nerde lē? hinci hiç dadı duzu yog_ortalıñ yav yok.esgi maPbe'lē nerde yok.
 24 odalā vādın böyle ğayvelē yoḲdun.
 25 dayımgillē vādın, bu o odada burda mu_aPbeT yaparlādın. dē ōle yere
 26 oturuduk, unnāñ yanna ğati soḵulamazdık. şindi sen ētiyarlā burī genşlē
 27 oturōlā da mesele ētiyar gelī da adam. sen u esgi şıylē ossuñ da sen_urdan
 28 bi şe_et bi hā, sen_urda otu hā? nē çıķācā hepisi deñişdi emme bu bu
 29 hePsini basdı. esgiden bis beş ğuruş om para yim para vāḵana çay_alādık
 30 bırda odalāda beş ğuruş sen çıkarıdñ, yüs para ben çıkarıdın. çay
 31 şeker_alıdıḲ üç beş kişi bi yere gelidiḲ, odada çay yapadıḲ. añladırđıḲ
 32 tabi yā. annadıverīn hoca be. hocam vallā annadıverīn_oa.

Masal

33 bi vāmiş bi yoḲmuş. çōcūñ birisi pelevannıḲ taslanıyumuş. bu şimdi bizim
 34 de isgili diriz şurda belki duymuşuñdur, isgili kövü, öyle tāmın ediyun
 35 ğārik. urda da küreş vāmiş. çōcuḲ şindi kısbetini alıyu, küreşe gidiyu.
 36 gidēkene bizim şurda mādennē va ya urda bi çeşme vādır, yoluñ_üsdünde,
 37 ētiyarıñ birisi bēgiri yayıPduru urda oTūmuş, mıñarıñ başına ētiyar bēgiri
 38 yayıPduru urda. selām_alikim, alikim selām. neri gidōñ ölüm dimiş. dede
 39 küreşe gidōn dimiş. len_ölüm dimiş ben de küreşe gidōn barabā gidem.
 40 olur dede dimiş olur. niyse bunnā ordan varōlā isgiliyē. olan didi u ētiyarıñ
 41 atını dama bālīP gelī, varōlā bunnā küreş yirine. yolda gidēkene diyu ḵu
 42 ētiyar una, ölüm dī başa çıḲcāñ ā dī. üle dede diyu u da benden ni böyüḲ
 43 pelevannā va dī, ben nasıl dī başı alabilirin? dī . hayır hayır dī ētiyar sen dī
 44 başa çıḲcāñ dī. niyse bunnā varōlā oturōlā küreş ma_aline. pelevannā
 45 soyunūlā küreşi_ulā, u baş_altına soyunuyū, ētiyar da yanında, ētiyarnan.
 46 şimdi başı altına soyunuyu baş altını yiniyu adam bu sever başa çıkı_i. len
 47 adam bu sever başı da alıyu, başı a yiñi_inci, adam urda baş
 48 pelevan_oluyu. niyse bunnā küreş paydus oluyū. gelōlā bunna, ētiyar atını
 49 çözüP gelī, alıP gelī. şurdan varıḵana hurun vādın esgiden, e'mek hurunu
 50 vādın, şimdi bunnā olana diyu ḵu ölüm diyu, şu diyu atı diyu tutağoy. şu
 51 evde birez dī işim vā dī şu işimi görīn gelīn ben diyu. olur dede diyu. olan
 52 atı tutağoyi, ētiyar u işini görüP gelī evden. gelōlā bunnā hinci osmancıya.

53 ölüm dī şu beygiri tutağoy dī, tutağoy dī, birez de şu evde işim vā benim dī
 54 ētiyar, şu işimi de görin gelin ben diyu. olur dede diyu gene olan, atını tuta
 55 göyi. ētiyar unu da görüP geliyu. hinci gelölā bunnā buluşduĶları yire,
 56 meselā urıya, mıñarıñ yanna. ētiyar diyu ķu hadi ölüm ayrılam ġalan diyu,
 57 olanıñ hoşuna gidī tabi unuñ şisi. hayır dī dede dī ben de kiTcēn sennen dī,
 58 şindi. ētiyar hayır dī, sen bennen gidemessiñ dī, ētiyar açıĶlıyu. ben hızırın
 59 diyu, ētiyar. hanı dī isgelede diyu beygiri tutağoydūduñ ya dī urda bi hasda
 60 vādın diyu, urda bi hasda vādın diyu, gēdik dī bi de dī osmancī gēdik ya dī
 61 bi hasda da dī urda vādın dī osmancıĶdaķının ġalbi islāmdın dī, kendi
 62 ġavırdın dī. osmancıĶdaķı dī kendi ġavırdın ġalbi islāmdın dī.
 63 osmancıĶdaķı dī islām_oldu dī, isgilideki dī ġavur oldu dī. unnāñ dī
 64 ġalPlēni deġışdirdim ben diyu, ētiyar. sen bennen gidemessiñ dī. peki ölese
 65 dī dede dī şimdi pelevan, ben ni zaman ölcēn? diyu, sorī bına hinci ētiyara,
 66 ben ni zaman ölcēn? diyu. ētiyar da diyu ķun ölüm sen dī gerdī girdiñ
 67 gün_ölcēñ diyu. gerdī girdiñ gün_ölcēñ diyu. şindi ētiyar ġayboluviriyu
 68 uçup gidiyū. hinci geliyu bu köve, gelī emme düşünereKden gelī. unnāñ da
 69 kövünde de bi topal bi kör bi ġız vāmış, ölangillēñ kövünde de bi topal kör
 70 bi ġız vāmış. seniñ_eve gelimiş bi dilim e'meK isdēmiş, benim eve gelimiş
 71 dilim e'meK isdēmiş, öle öle geçinirmiş. şindi bi gün anası soruyu, ölangillē
 72 zeñginmiş tabi acıĶ. ölüm dī anası sen dī, günden güne aşşā gidōñ dī, sen dī
 73 n_olūñ dī, kimiñ ġızını dī isdōsañ dī, sen dī kimiñ dī ġızını dī isdōsañ dī,
 74 barmaĶ dōrul biz u ġızı alām dī. hayır ana dī ben evlenmicēn dī. bi gün iki
 75 gün gene geĶi bi aradan, olan gene anası gene sorī, üle ölüm dī sen dī ne
 76 düşünüyüñ bu ġidā? diyu. yav dī sen dī kimi dī isdōsañ dī bize barmaĶ
 77 dōrul biz u ġızı dī alām dī. ule ana ben evlenmicēn dī, şindi olan gene
 78 mesele halini anasıgile de sōlemī, şu şēde ölcēn dimī yāni. bi zaman geĶi
 79 gine anası gine sorī bına. ule ölüm sen dī günden güne aşşā gidōñ sararıP
 80 solōñ, sen n_olōñ? diyu, n_olōñ? sende vā bi iş diyu anası bına. yav sen dī
 81 kimiñ ġızını isdōsañ? bize dī sōle biz alām diyu. üle ana dī bene dī söyledōñ
 82 diyu, ben dī alısam dī topal ġızı kör ġızı alcān diyu. şindi olan kendi ġalbine
 83 ġomuş. öle de ölcēn, öle de ölcēn dimiş. felen ġızını alsam künāsını çekerin,

84 unuñ künāsını dimiş almīn, o kör ğızı topal ğızı alēn de dimiş.
 85 yoKsağ_almīs. u kendi ğalbine ğomuş. şindi bu varıyu beyine sölüyü
 86 ğocasına ulen diyu adam, ülen dī bizim dī olanıñ dī sevdī ğıza baK bō sen
 87 dī. le bizim dī, olan dī topal ğızı kör ğızı sevōmuş ya dī. n_āpam? dī hinci
 88 adam, biz geçinceK di_iz ya dī, u geçinceK dī. unu sēmiş una mādēm
 89 gönül edī unu assıñ dī. tutōlā bunnā dūn yapōlā. gelini getirōla arabī eve
 90 ğoyolā, seniñ ezrayil inī bagiliKden aşşāya. tabi ōle didi ya, e ben geldim
 91 diyu ezrāyil. hoş gēldiñ sefā geldiñ dī. ombeş daKğa dī ömrüñ ğaldı dī,
 92 ōlana ezrāyil. ombeş daKge ömürüñ vā dī, git_anāñ dī ombeş sene dī ömrü
 93 vā dī baķam sene bi senesini virceK mi? dī. ombeş sene dī ömrü vā dī anāñ
 94 dī baķām sene dī bi senesini virceK mi baķām? dī. gi sor gel dī. varī hinci
 95 bu, ana ana diyu senin dī ombeş sene ömrüñ vāmış dī, bene bi senesini dī
 96 virē misiñ? dī. bubāñ dī otus sene ömrü vā dī, git baķām sene dī bi senesini
 97 virceK mi? dī, sor ge baķām dī. varıyı bu gine bu bubasına, buba buba ey,
 98 seniñ dī otus sene dī ömrüñ vāmış dī, bene bi senesini dī virē misiñ? dī.
 99 hayır olum dī virmem dī, u da vemī dönüP geliyu. n_āPdñ? dī, vimedilē dī,
 100 alısañ al canımı dī, olan_inci. peki dī beş daKge ömrüñ ğaldı dī, şu oturan
 101 kadınıñ dī yetmiş sene dī ömrü vā dī. sene baķam bi senesini virceK mi? dī.
 102 sor baķām bi dī. topal ğıza. varī bı şindi dā duvaKda gelin, dā duvaKda
 103 bekliyu urda evde. dürti, seniñ dī atmış sene dī seksen sene dī ömrüñ vāmış
 104 dī, bene bi senesini dī virē misiñ? dī. hay hay dī ni dimeG_olsuñ dī sen bēm
 105 dī topallīma körlūme baKmadıñ da dī, aldıñ ya dī, ben dī atmış senesini bile
 106 virerin dī. hadi allah size dī bu ğıdā tā ömür virsiñ dī, hızır. ezrāyil çıkıP
 107 gidiyū. sennen bis hinci diyus kün ule bōn topal ğızı, kör ğızı olan
 108 gebār'mışdır, ule onuñ hālinden n_olu, canından n_olu? ule sabālen gelōla
 109 bunnā hoca, gelini oyna'mā gelōla belki siziñ de urlādadır ya vā mıdır? ōle
 110 ādet ya, bizim birlāda sabālen giderlē gelini oynadırlā. üle bi varōlā baķōlā
 111 gelin_olmuş emme dünya güzeli bi ğıs. ni torluK ğalmış ne kör topallıK
 112 ğalmış ni körlüK ğalmış olmuş bi dünya güzeli bi ğıs. hinci yannāndan
 113 geldim geçiniP durulāmış .

Konuşan : A) Mehmet Aydın (yaş 1341)

B) Fatma Akbal (yaş 67)

III-7 Derleme Yeri : Alayaka – Sındırgı (Manav)

Konu : Köy tarihi, Yemekler, Serbest konulu, Bayram ve evlenme adetleri, Köy işleri.

Köy tarihi

1 A) bırası iki ğardeşiñ damıdı bırası. şehlē damı derlēdi. esas ğoca alayaka
2 yoğarda. bırasını seKsen beş yaşında öldü, doKsan yaşında adam_öldü,
3 ikiyüz asırı yüz asırı diyulā bu köye. bizim köyümüze beş dene ğabir vā.
4 heP de ğabirlē dolu. bilmiyum orasını bilemem.
5 çam tal armıT payam unnā vā. tarlalāda da bunnā vādır. irişberliK yapıyulā
6 tütüncülüK irişberliK. bıydiy arpa çavdar. hir zaman aynı irişberliK. nası
7 būday ekūñ aynı ekēsiñ.

Yemekler

8 B) köydeki yimeklē yapılceK, nohuT yaparıs fasille yaparıs ni vāsa
9 ğurulādan. yanna da pilav yaparıs hevla yaparıs et yaparıs. etiñ_assa patatis
10 ğatarıs yoKsa çoKsa tāzesini yaparıs. kōmposto yaparıs.
11 nası yaPces? meydan_ocā yağarıs. nası göveşleri sıralarıs böyle etleri una
12 ğorus, göveşlere. öteki çorbasını kōmpostusunu şisini k̄azana yaparıs.
13 pilavını helvasını tavalā vādır böyüK böyüK unnara yaparıs. k̄uru fasilliyi
14 āşamdan ıslarıs. sabalīn dōrarıs sovanını salčasını yağını, ğızardırıs undan
15 sōna dōkeris u kendi ālamına ğaynā pişdi mi indiris, nohudu. tarhana bi
16 gün_ünce ğararıs, būberli sulan. südüñ vāsa süT ğatāsiñ yoKsa yōrtla
17 yumurris sona. ertesi gün yayğılara dağıdırıs böle. undan sōna uvalarıs
18 kimisi ğalbırnan_elē herkeziñ göñlünce olamassın. kimīsi eleKnen elē,
19 ōlece yaparıs_işde. yimēni de yağını salčasını ğızardırıs, undan sona
20 suyunu k̄aynadırıs, k̄atā ğarışdırıs bişiris işde böle. āfiyed_ossuñ
21 yi_ennere. yoG_ōle be.

Serbest konulu

22 e halī dokilā gine ara sıra da. bazıları dokī. esgiden çoK dokilādı da. halı
23 nasıl doğurduñus esgiden, halı? ğeñşlē doğuyu unu, bizlē añlamīs. böle

24 şeyimiz vādı, kırmən dīveris bis. ōle elimizde ēirirdiK, ikiye ğatlādıK
 25 boyādıK, doḡurduK. şind_ōle diyil ġāri gidiyulā bazar çarşıdan_alıP boyalı
 26 doḡuyulā. deñişdi her şey deñişdi. her şe moderin yimeK hazır, hinci
 27 geymeK hazır, doḡuma hazır. elbise esgiden n_oluceK? doḡurduK böyle
 28 tezġahlāda, ta esgiden pamıG_eyirilēdi, undan sōna ipini alıyuduK toPlan.
 29 çözēdik bōle undan sōna şıġıdıK şıġıdıK doḡurduK, çolūmuza çocūmuza
 30 kendi üzerimize dikēdiK çeşiT çeşiT doḡunudu. kimi al paça dirdi kimine
 31 gömleK dirdi, kimine şōle bōle doḡuyuduG_ışde.

32 **A)** gömliK gibi, ocaKlāñ başlarında bacaKlarımız gevrēdi. u günneri çoK
 33 gödük. babıç yoK, bōle babıç öküz gönü inek gönü olceK de ayāmıza çarıK
 34 yapādık.

35 **B)** nerde bulceñ çivte gidēken öküzlēnen çivte gidēlēdi. merkebe asālādı bi
 36 teneke iki teneke to_om, hadi āşama deh yavrım deh yavrım çiF sürēlē
 37 gelirlēdi. şindi ōle de_ıl yükLe bi motur to_om, giT bi günde eK gē. güldür
 38 güldür cebe güven.

39 **A)** şu cāminiñ oldū yirde düven sürēdik, düveni bili misiñ? āşdan diş
 40 daġālādı, eñgilis kövü vādı dē bizim urda. yaylabayır ordan diş getirē,
 41 düven dişlēdi ācı unnan dön_allahım öküzlēlen. āşama ġadā ısaKda. u
 42 günnē gissiñ de gēmesiñ. ayaKġabı nēde? bōle havalāda yalıñ_ayaK. kış
 43 günde çivte gidēKen yalıñ_ayaK.

44 **B)** urlara karpıs posdan diKcin. çamaşırıñ makinesi vā, bulaşıñ makinesi vā,
 45 su satın. ġullan erkeklē kendi ġor yıķā. ġaķıveri süpürür. bi yaparsa yimeK
 46 yapū, yaPmassa yatū. hanım_ılāzım di_ıl erkeklere de işde gine de alūlā.
 47 şimdi bayramlāda kim kimi görmüyü. herkez_evinde işde şunnan bunnan
 48 vakidi esgiden ōle di_ildi, geyinirdi kuşanırdı allı pullu. çıkādıK de_urlara
 49 dümbeG_oludu āşama ġadā.

50 **A)** sohbet birbirlerine toġaleşirler, tatlı yimeKlē yapālā yirlēdi, muhaPbeT
 51 şinci ōle nerde?

Bayram ve evlenme adetleri

52 **B)** bayramda ōle toPlanıP da kendi herkez evinde yapā da. hıdırlez gün
 53 bizim birlāda bāzdirme yapālā, topluluġ_āz birli olursa helva yapālā. otu

54 çöpü olan getiri unu olan getiri yağı olan getiri bi yumurruş şurda. şurî bi
 55 ucaK yaqarıs. saşları hurarıs bāzdirme yaparıs, oTlu. nası_ısdēse hārif. bi
 56 de yapā işde muhaPbet gine, esgisi ğadā ōmuyu. bis hadi kınî gidem
 57 derdiK. toplanır ōlan_evi eş dos aKraha hādî ğız_evine kınî gidēlē. bi tePşî
 58 kına yaparız bōle yumruK gibi mumları soqarıs edirāFına, geliniñ başına
 59 dutā yeñge unu, herkez gelir parasını atā. undan sūna işde āladırılā sızladırılā
 60 undan sona bi oyun çırpırlā ğaçālā gelīlēdi. şindi cazları ğuruyus şuri_ı
 61 çıkıyu milleT dans yaPmaya oyun oynamaK dāmatlan gelin. kim kime
 62 ālayvīcek ālem gülüPduru satı.
 63 seniñ ğızı benim ōlana isdi_ün. e gönlü_olusa veri_üdü gönlü_ōmassa
 64 dönüP geliyuduñ. ğızım sen bunu isdiyu muñ, ōlum sen bunu isdiyuñ mu?
 65 yoKdu. ana buba ni yapāsa o_oluydu. şindi bēm ğızlan sēn añaşî da undan
 66 sona gid_ısdē anama bubama gel_ısdē di_ü, ben gidün isdün. isdüysa ğaçā
 67 isdemüysa ōle ğalır n_āPceK? ana baba vēmesse barışırsa barışı,
 68 barışmassa ōlan_evi dūnnü yapā. nışan isdēse nışan yapāsıñ. çalgılı
 69 çulğulu. daqı ni_ısdēse ğudureti niyse unu daqāsıñ. kimisi arasında yapā
 70 kendi_arasında. eşinne dostunna daqā bi yüsüK küpe geçē. e kimisi de ben
 71 çalgılı nışan_ısdün der, çalgılı meydanda dūn yapā gibi nışan yapāsıñ. ğıza
 72 daqālā yirlē içēlē dālışıvirilē.
 73 herkeS yimēni yapā herkeS eşine dosuna dāvetiye veri. toPlanırlā e ğız
 74 ğız_evi adetini yapā, niyini alceKse ōlan_evi kendine düşeni yapā, neyini
 75 alceKse. dūñür birLı olur hanı. aKsiliG_oldu mu da zor olur. sen şunu alcēñ
 76 de ben bunu alcem de dediñ mi zor_olur. kendi arañda añaşmalı oldu mu,
 77 hepsini bir_alısıñ borcunu üleşiverisiñ, añaşmalı olursa. añaşmalı ōmassa
 78 sen üzeriñe düşeni alısıñ, ben üzerime düşeni alırım geçē gidē. gidēlē dōşēlē
 79 gelirlē, emme yabandasa bir_avta oñ gün oñce gidē. köydese bi gün iki gün
 80 ğala gidē. undan sōnasa dūnümüzü yaparıs yāni. çeyizimizi sereris, olur ille
 81 çeyiz görme olur. ufaK tefek şēleri sererlē işde.

Doğum adetleri

82 çoG_esgiden köy ebelēnnen oluydu, hasdanelē yoK. duzlālādı, çocū
 83 bişmesiñ sıcaKlāda gibilēden. duzlālādı koltuKları bişē bacağı_araları bişē

84 çolũñ çocũñ ıscakda, köy yerinde her gün bõle evde duramassıñ. sararsıñ
 85 hadi tarlı. bi gün ısağ_olu bi gün sovuğ_olu. õleliKce duzlālādı. bi iki gün
 86 undan sōna bi yıķālādı geydirilē kuşadırlā õle oludu. şindi õle di_il ki.
 87 mecibursuñ kırkıñ ya çıKceK ya çıKmıceK. eviñ ğalabalıKsa kırK çıkasıya
 88 ğadā gine durā hanım_evde. eviñde ĩsaniñ yoK çalışcēñ yoK, mecibursuñ
 89 üş gün beş gün durceñ ertesi gün tarlı giTceñ çocũñnan. tātā bişdiKlēmiz
 90 vādı. şõle şõle yatırırđığ_unuñ içine, bi örmēnen sarādıK sırtımıza,
 91 atādıG_eşşēmize heybemizi yicēmizi suyumuzu, hadi tarlı. acaba hañki
 92 ācıñ dibi kōlge? hañki ācıñ dibi seriñ? ıscaksa seriñ_arāsıñ, seriñse
 93 ısağ_arāsıñ õle õle böyüTdük giTdik. sekiz dene çocuK vā bēm allaha
 94 amānet, heP böyle tarlalāda böyüTdük. biricēzi yedi sene oldu mefād_ıTdi
 95 otuziki yaşında bõreK hasdasıdı. başımızda biri yoK yalıñıs. biri denizlide
 96 biri balıkesirde birisi üş denesi sındırğıda, darman tuman işde, çoluK çocuK
 97 hinci sēñ yanıñda mı duruyu?

Çete hikayeleri

98 ta esgiden çetelē geliyumuş derlēdin vāmış derlēdin emme bizlē ni bilēm
 99 unnarı? unnā tā ehtiyarlā bilir ölmüş_olannā. unnarı biz bilmiyiz.

100 **A)** şu bizim alayaķanıñ başında çetelēñ istikāmı vādı. ben yetişiP geliken
 101 istikāma girēdiK, ğarağol düver tepede. urda bizim çetelē esgere silāh_atā,
 102 biKlēlēmış u zamannar. āmad_ā vāmış başlānda.

103 **B)** benim köküm güvertepeli, annannem vāmış annannemiñ genşlīndemiş
 104 unnā. bizim düvertepede üş sene durmuş esgi ğavurlā. üş sene yerli ğavur
 105 derlēmış, yerli ğavurlā. benim annannem de gine baya dirāye'li bi ğadın
 106 ōmaK vā, bizim evimiziñ_altı çoK genişmiş. böyüK böyüG_atlānı
 107 bālālāmış urı. bi gün birisi gēmiş nine bene accıK arpa vı atıma vıcin dimiş.
 108 biri tā gēmiş isdemiş, biri tā gēmiş isdemiş. ölüm dimiş ben de bi dul
 109 ğadınım dimiş, ben de çalışamũn dimiş. dedem seferberliKde ğāmış.
 110 küfür_ıtmış cavırca. annanneme küfür_ıtmış. undan sōna diñlenivedim
 111 gēmedilē derdi. e unnarı tā ehdiyarlā biliyu. tā annelēmiz biliyu. anañ
 112 yaşlımışdır ali tayı õleliKce günnē gēmiş geşmiş bizim_olan. o günnēmizi
 113 gösdēmesiñ bu günnēmizi araTmasıñ.

Köy işleri

- 114 A) böyüK baş yapan yapū ufaK baş yapan yapū. satı şindi hayvan yaycaK
 115 yir bıraKımıyu millet. ğalabalandıKca nerde gitciñ? o'la'caK yer ğāmiyu.
 116 urdan kendini idāre eTceK ğadā yapuylā. süde yōrda para vīmiyēm piynire
 117 şuna buna para vīmiyēm diye.
 118 namaz ğılākana eletiverilē erkeKlere. undan sona ombēşi geşdi mi başlarıs
 119 fitirelēmizi dağıTmā, fakirlere ehtiyarlara. yaşıP gideris işde.
 120 annem saKaTdı benim bi bacāndan. ayām bıkılr gibi oldu dirdi rāme'lik.
 121 urdan üş sene çeKmiş, üş seneden sona annemiñ bacaKları saKat ğāmiş. heP
 122 bu yuvacıKları bu topuKları hep böle oyug_oyug anam saKaTdın. ayaKlānı
 123 topallā yörürdü, yörürdü de topallıyı topallıyı yörürdü.

Konuşan : A) (yaş)

B) (yaş)

III-8 C) Fadime Durdu (yaş 70)

Derleme Yeri : Taşkōy – Sındırgı (Manav)

Konu : Serbest konulu, Köy tarihi, Evlenme adetleri, Efe hikayesi, Yemet tarifi, Serbest konulu.

Serbest konulu

- 1 A) yem çıKdı yirmi biñ lirī. ellēnden satamōlā da, et de düşdü. ellēnden
 2 satamōla undan bundan borcu yatırıylā. çoK zor köyüñ durumu satan ğır
 3 köv. ondan sona sözleşme yapōlā bilmem ni_apōlā. saten beş lire tütün.
 4 laylunuñ kilosı üş dört millon_nira. hemen_emen milleT bıraKmaKda.
 5 ni_aPsiñ burda? başğa yaPcek bi şey yoK aylī yoK, kimi çōnuñ. çoK
 6 ödemiyu saten şeyini. ondan sona zirād_odasından şe_alcen gelcen. ğoyun
 7 güdēdi. ben ni zaman kākam, bu ğoyunnā dāda sabalā yatıP duruğan, ben
 8 geçēdim bunuñ yandan. emme aşşama ğadā de bağam sabannan. yüz dönüm
 9 yer iki sefer sabandan geçiri, iki sefer. emme şinci yatı_ulā burda. ūlēse iki
 10 günnük şey diy mi bu be, çivt diy mi bu? iki günde sürüyulā. yatı_ulā burda
 11 ğayvada. mazoduñ dā üsdüne ğosuñla di_on, işşemē de moturnan gidēseñ.
 12 ē mazuT çıKdı len, hōkūmete māna buluyulā. hōkūmete ni mānā buluyuñ?

13 sen ğo burī, çivtiñ geldiñ gün öduñ yeTdīñ gün bin tepesine al ğē. de urī
 14 gidiyu, şurda benim binā vā şu mezeriñ başında, urī bi çuval yimi moturnan
 15 götürüyu. biğadış, bezin bālımış. bālı mı yav? ben_una ğarşıyın, annadıñ
 16 mı? adam kēfine göre gidiyu, kēfine göre geliyu. dādan saPları getiridiK
 17 öküz_arabalānnan. undan sōna bozā bozā demedi bālādıK deme'leri. bozā
 18 bozā dirgennen dağıdırıs. bōle alañ bi yere. ondan sōna bi düven öküzleri bi
 19 ğoşadıK. dā vā yoğarlāda ordan saP getiriken u zaman tal çoKdu, ardına
 20 arabaniñ bi sür'me dağadıK, öküzleri bōmazdın inişlēde, alı geli. sarıyu
 21 öküz_arabasınan arabī. adam bi günde sapı çekiyu bi gün iki günde de çivti
 22 sürüyu, şe_apıyu undan sōna yat. şinci çoG_efen.

Köy tarihi

23 bu köv sındırğı ovasındamış. beride şevkediñ çiFlī vā, ismi bazarlı. osmannı
 24 padişahı mı, ne_āKısı, ğoca ğonaK dirlē sındırğınıñ öte yanda, urda
 25 oturuyumuş, başçavış. sındırğınıñ oldū yer de ğorumuş bōle. beygirlē
 26 yayılıyumuş. u zaman içinde bi tay çıkmış, başçavış_ısdemiş, tayı bene
 27 vecēñiz demiş. vecēñ vemiceñ. osmannı badişa_a bildirmişlē o başçavışı,
 28 bu köv benim sözümü duTmī demiş, topa dutuviñ demiş. urdan bi dağılyulā
 29 yarı yiri ovaya ğaçıyu ağıllā. anadıñ mı, ağıllā ovaya gidiyu. mereye
 30 tarafı mı urdan şurda ce_ennem deresi vā, unuñ ğarşı yağasına geliyu
 31 oturuyu. u zaman urda eşgiyalā vāmış u zamannāda. ğazannā su getirilēmiş
 32 arğalānan da beygirleri sularlāmış. yav size çoK çilelē çeKdirdiK demiş bi
 33 çapıda beygiriñ boğunu çıkılañ, ğazaniñ_çine atıvıñ, u zaman beygirlē su
 34 işmēveri demiş biz de burī gelmiyviriz demiş. urdan işde burda u hayvaniñ
 35 oldū yerden böyüK bınar vā. burē ğomuşlā sekis_āne gelmiş burī otumuş.
 36 undan sōna ordan gelmiş burdan gelmiş toPlanmış. ovadan burī ğaçıyu, neri
 37 ğaçıyuñ burī ovadan? çovaldı gine çovaldı. şurda bu ilkin eyidin bu köv
 38 para vādı. ē ovanıñ tümünü alırdın, tarlaları gerisi geriye. emme motur yoK,
 39 niylen gelceñ? öküzlen gelinmes tümünü alıdı. ğavraladı ovıyı. baraç yaPdı,
 40 adamlā kēfine göre güldür güldür suluyu. bizim toPraK ğuva'lı, misir saleç
 41 yaPmaG_çin, ascıK su olceg_ille. burī on tana oniki tana düccar geliyu,
 42 düccarıñ birisinde benimki eyi.

Evlenme adetleri

43 B) vallā bizim şindi burlāñ āde'leri, ğız_olanı sös kesildi mi, gider pısatı
 44 deris, mobillesi şesi mesi gidē düzeris. olan_evi de düzē, ğız_evi de ğızı
 45 düzē. ğāşılıklı gidiyu bunnā şindi ğāri. bunnā gelir, dünnē başlā kövlü
 46 dāvet_ edilir. kövlü urda bi gün yimeKlenir. kövlü yimēni yidiKden sona
 47 ertesi gün kınasını yaparlā, dā ertesi gün gelini çıkarılā, eline teslim ederlē.
 48 eyer ğonuñ ğomşuñ toPlanısa dūn şenninnen sazınnan davılcısınnan olur.
 49 hem çoK güzel_ olur köylēñ dūnneri. şe_ir dūnü gibi olmas. ğadın
 50 erkeG_ olaraK hePimis toplanırıs. adamıñ dūnü dernini savarıs, bi de ineK
 51 kesē ikiyüz_elli üç yüs kiloluK. dışdan gelen misāfir_ossuñ işdeki
 52 kövlü_ossuñ heP barabā yiris, u dūnü bitiri çekē gideris. vallā her
 53 çeşid_oyun çıKdı şindi memlikata. e_er añkarada televizon ni oyunu
 54 oynuyusa, köylēdeki oyun da o. esgiden bi harmandalı derlēdin ondan sōna
 55 efe oynunnarı vādır, egeniñ oynunnarı budur. topalaK donnarı giyē efelē bile
 56 çıkā orta yirlere.

Efe hikayesi

57 efe hikāyesi şindi ilerde çoğ_olmuş geçmiş. unnā bizim duyğumus. bir
 58 çeteliK ikinci dūnyā savaşında, bi çete çıKmış meydana. tabi savaş,
 59 savaş_alanı bunnā. bunnānan bunnā bires çatışmışlā yerine göre oynamışlā,
 60 yerine mu_aPbet yaPmışlā, yerine göre ğuzu kesmişlē, bunnā böyle geçmiş.
 61 A) burda üş denemiş. şinci şurda yüs çamı vā içinden geçdiñiz ya. urda
 62 birine sarı ğoş dirlēdi. una biliyun sarı ğoşu da, ğuzu_ısdemiş çetelē, onnā
 63 da vememış, gi'miş sındırğıdā yonan ğumandanına şikād_ etmiş. öñderleri
 64 umuş. geliyumuş u şeden yüs çamına geliken, u zamanda simavdan mermi
 65 gelmemiş çetelere erişdirememişlē. e bi teK mermi vāmış bizim bırdaKı
 66 çetede. yunanıñ ğumandanına eyi baKıñ demiş, nār yokuşuna sarıyumuş
 67 ğāri. urdan u sivri tepeden bi kere gösderiyu, güldürt yunan ğumandanı
 68 düşüyü. geliyulā nārī yaKōla. nārī yaKōlā. gidōla yāni. biri bekirmiş, biri
 69 māmıñ biri ali. burī doKanamamışlā demeK derenin_ içine de mi? çete de vā
 70 burda. bizi burda basdırılā diye. burdan gelirlēmiş şurdan yoldan geçerlēmiş
 71 hemen. burda umurlā vā umurlāñ da cāmisini yaKmışlā. u zebePden yaKōlā

72 umurları. ğāri yonan çekilmiş burī aṣṣā, sındırğıyı aṣṣā unda bizim iki çoban
 73 denk getimişlē. geliñ bakam burī, ğatmışlā işlēne götürüyulāmış. māmūt
 74 dedīm adam şu bosTepede, urdan ğarşıdan ğarşıya şe_atāmıṣ. fesi urē
 75 ormana asıvımiṣ. un_atarlāmış ateşi fesiñ oldū yere. u da daşıñ başğa daşıñ
 76 ardına geşmiş. u urdan una atākan, çobannā yārdan bi yuvarlanmışlā ikisi
 77 birden ğaşmışlā urda ellēnden. ōle olmasa şeye yonanisdana göTceKlē.
 78 üleşēm parayı diyu, çameşir daşınıñ_ altında. pavli ğavır vāmıṣ bi kasaP.
 79 babamıñ ehbabımıṣ. biz dimiṣ bıçaKları yāladıK dimiṣ, üş günüñ içinde üş
 80 günü getiriseK, bıçaKlā size yālandı dimiṣ. e_er üş günü getiremesseK,
 81 bıçaKlā kendimize yālandı dimiṣ. ulen pavli ğavuru dimiṣ, sen nisiñ? üş
 82 günü getirememişlē. üş günde gel burī dimiṣ benim_eve gir benim varlīm
 83 sene yitē dimiṣ.

Yemet tarifi

84 C) yapōs. nasıl yaparıs? ğazanı hurarıs burī, suyu ğaynā, ununu atarıs ğaynā
 85 ğaynā alır türteris. tūrtē bişeris bişdiKden sōna çıkarıs. unu çıKdıKdan sōna
 86 sōrudur, yōrTlan yumru'larıs ğorus. ertesı gün de çıkarıs sereris, dökeris un
 87 da gözerden geçirir. gözer ğalbır nise. undan sōna ğurudurus getirir çorba
 88 yapā yiris.

89 e nasıl? domata suyunu ğavırıs, ardına da tārana ğaynaқан içine atarıs
 90 çorb_olur. biz ōle bilōs başğa şeyir çorbası bilmōs. bazlamī da yumurus
 91 hamırı olur, yazarıs dē_urī eyiceme gözel oldu mu undan sona sacā hurarıs
 92 saç bişdiKden sona bişiri bişiri atarıs dē_urī, soğudini unu da yiris, bazlamī
 93 de böyle yaparıs.

94 қоқос da ıslarıs bulğurunu, ısladıKdan sona sü'len yımırta da çaқарıs bi
 95 südüñ içine ырпарıs, bulğurūnan ğarışdırı ş_apa yapā topānı, gözerleris
 96 ğalbırlarıs unu da ğorus altına geçeni alırıs, üsdüne geçeni alırıs, altına
 97 geçeni de yeñiden bi dā överis şe yaparıs. қоқосу da bōle yaparıs. мақānī
 98 da yumurus, yumurduKdan sona yazarıs, getirir ğıyarıs. gözel gözel ğıyarıs
 99 unu da ğurudurus, unu da aş yapā āşam ōñümüze ğor yiris.

100 bi şēmiz yoK yaramazlīmıs çekişimis dōşümüS yoK. baқōla ben kendi
 101 kendime baқōn, onnarā da baқmōn da, unnara ben yimeK yapıverōn. dā ōle

102 birbirimize ğırmadıK dā ş_aPmadıK da duruyuz üş gālin. bi de ğızım_mā
103 hana bī şīmiz yoG_öle dargınnīmıs.

Evlenme adetleri

104 bizde bōle şe_pōs işde. geçen seniñki davırı biri öre'men oldu o ğāri de
105 bene sen davırı endē teyibine aldı. yā düñgür evine niyle gidōñ? burdan
106 varısıñ iķ_adam_alı çıkā gidāsiñ. e selāmalikim hoş geldiñ beş gitdiñ nise
107 oturusuñ, dilim dönmō ğāri dişim çıkıvirō, sōna biz_allāñ emrinnen ğızını
108 seni isdemī geldik. sen niylesiñ? sen münāsıb_almış da gelmişñ, biz de
109 mināsıP görē veriS deriS. undan sona çekē gidēsiñ u bi ğayva yapā, içēsiñ.
110 urdan çekē gidēsiñ sona hadi baķām düñür gel, biz dü_ün yaPces pısada
111 kiTces. hadi gidēm urdan nise, pıst! geberesice, e hadi baķam pısada
112 gideriz_urdan pısaT da düzeris ğoşarıs ğālin ğıza da ni alınceKse alırs.
113 ātın_alırız bileziG_alırız küpe alırs sāt alırs. nise evlēden yePyeni
114 buzdolabı alırs çameşir makinesi alırs, baķam amcanıñ_elini öP. benim
115 torunuñ torunu bunnā. hinci ni diyudum unuduviriyum benim kaĢa bel
116 dalĢalı da. ni diyulā una? çameşir ğuyula una ya, ğardolabı alırs. neyse
117 kıltuĢ_alırs, geli dūn yaparıs işte. dūnde alırs davılını zurnasını getiri
118 de_ure bi yimeK yapāsiñ, köyü dāve'leris. ğazana hurarlā bizim, iki ğazan
119 no_uT iki ğazan āt iki ğazan keşgeK, bi ğazan keşgeK, iki tava pilav iki
120 tava helva ğararlā köye dāved_ederlē. bütün köylü burda dāve'lidir. unū da
121 yirlē sıvarlā āşam dernī u gidē. kına geli kınī de ünnerlē evel. bizim kınī
122 geliñ. kınī de götürülē ikindin de oldu mu kına gidē ğāri burda davılla.
123 bizim sen davırı şede yatdım ben hasdanede de bi dursunbēli vādın, kınā
124 üdürüdün di_o. ikisini deñişñ ikisini alaĢodum. evleriniñ öñü kümes, yem
125 dōKsek tavıK yemini yimes, ğara yere delilē gelmes, gelin_olu ğızımıs.
126 evleriniñ öñü ğavaK, sallanı savaK savaK, ğoca bubañ gelme_ince, furma
127 yüzüñe al duvaķ. iki deyişini alaĢodum_unuñ. bizim kendi deyişimiz de vā
128 kına ya. işde kınā üvēken, vādım mınarlara susus, bir alça buldum yazısıs,
129 anāñ verdiKleri dilsis, yad_illere vedi seni. gül talini bıdamışlā, ğoñca gülü
130 bişsiñ diye, geliñ ğızı dona'mışla evlēni unuTsuñ diye. evlerinden
131 biner_ata, gidē öte öte, geliñ ğızı duta duta, deris. çārmazlā işde deñişlēni

132 unuTtum ben_unuñ. deñişleri vādı ben unuduverün ölüm. bı yıl olan öldü
 133 de bunuñ dedesi, kafa bı yıl benim sakat. kafa kaKmō, iki kere üş kere
 134 toKdura vādım geldim işde. toKdur ğanıñ yoK di_o. gine geçennēde
 135 dörd_ine vedi, üç kutu haP vedi, aTdım. gine eveli gün gine giTdım işde
 136 haPlā tükenince ge dedi. bi kere ārı kesici atmıceñ dedi. sālıKlı isdiyusañ
 137 aTmıceñ dedi. e benim de gol sızılıyu, dizlē sızılıyu, evel neKbet kapısıdın
 138 çoK_arcadıK kendimi ölüm duyduñ mu? hinci de evlē doldu ğaldı ya
 139 bizden de gitdi adam_ölelī doKus sene oldu. evlē burda vā orta yerde vā ev
 140 doldu ğaldı da īsannā yoK ğāri. de_u gelen benim dāmet ya. bunuñ da orta
 141 yeri yedi göv, bunuñ dedesine vedilē.

Serbest konulu

142 keçimiz vādın, keçimiz vādın, bi minibüs vādın bi tireKdor vādın iki
 143 tireKdor. evel neKbeTdın sōna da doyduK_emme sultanasına eremedik. bi
 144 miKaP. cümertesi gün kamara kamara getirilē onu duTdurulā yaparlā. işde
 145 kına överlē, gidē burdan kövü dolanı geli bi sürü ğıs olan. türkū çāri oynī
 146 ğaçā gelir. ertesi gün de gelini yapālā çıkālā, işde on_ombeş taksi dutarlā
 147 kaş taksi olceKse. unna gelin dolandırılā gelilē. güvī guyceK köy_ünnerlē
 148 bi dā yaparlā bi dā yidirilē gelin güvī donandırılā.
 149 şe_aPmōn, köy dā baya bilmōlādın da, bendim köyüñ_ebesi. ğadınnarı
 150 ünneñ hadi baķām ğadınnarı şe_aPbādıK. e hinci de ārısı dutan hasdenē
 151 gidō ğāri. kōde yaPmōlā ğāri. urda kendi mi öcek? dā na dīn? hinci beni
 152 ünnemōlā ğāri alem do_o gidō. böyle bi şī görmedim ben, duzlama yazlama,
 153 yalnīs suya ğuyarlā, dōru suyunuñ içine duz atıyulā duzlama u.
 154 halı kilim yoK bizim_inci doKōlādın ilkin. halı kilim doKurlādın. kendīleri
 155 doKurlādın satarlādın kimisi de evine yapādın. hinci doki_en yoK. ni
 156 cuFralıK doki_en vā, ni kilim halı doki_en vā. e_irmōlā ğāri hinci.
 157 kirmannan ēridik. ipi_ışde kirmannan e_iridik. iki ğa'lı yapādıK.

Konuşan : (yaş)

III-9 Derleme Yeri : Sarıbeyler Köyü – Savaştepe (Manav)

Konusu : Serbest konulu.

Serbest konulu

1 şeydedim ardānadım.çöcuKlā öldü gēdim bizim de ölmüş. doKdur_ekim
 2 omīnca n_öceK? hinci ösa n_öceK? nası doKdur? kim baKceK şimdi?
 3 vallā işde ben_ardāndağan gızamıKdan öldü çöcuKlā, gış çoğ_oldu. gēdim
 4 bizimki de ölmüş bu gadā işde. geçen biri çavış gēmiş, burası yörüK mü şē
 5 mi? tabīki yörüK ortasyadan gēmişlē yörüye yörüye. on çeşidi vāmış. rumlā
 6 nire gitdi gāri bilmi_üs. adamlā dargın görmüyü muñ? ortasyadan berinK
 7 boğazından geşmişlē. başga geşcek yir yoK. nerde ura dar be buz tutuyu
 8 üstünden geçiyulāmış. bey vāmış burda da eşşēni goyvurumuş, eşşī gārılā
 9 gidēken düşürümüş gārıları, şikād_ıtmişler. manısadaKı bey de gēmiş
 10 asmış. gavaKlıda u eşmederede, ezā yapıyumuş halka.
 11 oynuyulā tüñlüyulā borcu derdi yoKdu. sōna burī somalı tütün dikici gēdi,
 12 milleti bañgiye alışdırdı. biz de diKdik para da yoKdu esgiden. ocā gidiyum
 13 ben, para nerdedi? halK da öyle geçiniyudu, herşī ucuzdu. sōna bōle oldu.
 14 esgiden şey yapıyulādı işde, ekin mekin baKla ekiyulādı. italyan gelise
 15 vapur birkaç elli ğuruş felen viriyudu. gēmese kesede duruyudu. emme
 16 īsannāñ kēfi yerindedi. gārıla gülüyü oynuyu iş yoK. varı varıvısañ devlete
 17 par_alcez doKduru hekimi para_ıstiyoruz dise ni_olu? ben beş lereken
 18 biraKdım menderes devrildī sene. çok kaKıyulādı ağır tabi ya. kömür atıyus
 19 yoK çavış geliyu, yoK şef geliyu, kaKıyulā tabi ya. öleni sürüviriyulā
 20 n_öceK? u zaman tazminat bi şey de yoK. gēmiyulā sōna siKorta çıKdı
 21 birkaç ğuruş. bizim sıvaslı ali çavış emeKli ömuş, eline on_iki buçuK lira
 22 para vemişler. oniki biñ beş yüz lera, u da ciğara düKğanı aşmış.
 23 daha_evel_açmalımış diyumuş. para istedilē, mü_endiz didi, hā siz para
 24 mı artırcēñiz? didi. biz size para artdırñ diye para vimiyuz didi. günnüK
 25 yicēñiz, ne vīceK bize? tabi yav ben beş lereken biraKdım. cāyillik gaKdı
 26 eskiden içiyu bağırıyudu, sövüP şiyudu. bem bayazıda inince u ğumandıya
 27 giTdim. dūne ğatıldım. sövüyü adam. dūñüñü ğara yaparın rakı getimeseñ.

28 bayraK başına dövüşüyu, şindi gelen de yoK bayrā adam buluP da
 29 yaPdırıyuK. bora otudu. canım gēmez başğa. urası bazar yeri. canım gızlā
 30 ōlannara baқыu, ōlan hinci de bañğ_açıldı da urī gidiyulā, tanışiyulā
 31 manışiyulā. nerde tanışceñ? ävleniyulā alan satan ōmīnca n_öceK? ora
 32 zeñgin boṛa fakir yir yav. evilā domata ekiyulā büber ekiyulā, ekini de
 33 eKmiyolā. alman_arbinde birinci dünyā_arbinde eKmek yoK. bergamada
 34 baña қarneñ vā mı? didi. ben_urda asgerdim yoK didim ben. ōlīse eKmek
 35 yoK didi. alman silā kesdi de öyle e'meK çıKdı.
 36 elli ğuruş eKmeg_emme belediye vimiyu, el ğodurdu şı_e. küreş yapālā.
 37 hasanali gē de buyu sövüvü diyu. sanatör, bā buyu sövdürüyulā tabi. bi kere
 38 faydasını gördüm. yav ōle hoşlāna gidiyu, ne diye söven? o şēdendi_o var
 39 ya şurda kövüñ birinden, ğubaş kövünden yav.
 40 ğoyin yapıyulā keçi yapıyulā, ineG_ādılar hökümet desdīnnen. eveli
 41 ben_ādım ā. vallā bilmiyum işde ocā bıraKdıKdan sōna vādım baKdım,
 42 ben de bi ineG_ādım eve bāladım. ğoyun_ādım ōmadı birkaç dene. urda
 43 ineG_ōmaz zētīn ōmaz diyulādı. şindi hepsiniñ sekizē onā ini_i var.
 44 yapıyulā görüldü burda. ben yularını ğızañlara ğüTdürüyudum, yularından
 45 kändim ğüdüyudum. sırf çocuklāma baKmaG_için. mandıra çiFti, urī
 46 döküyulā parī aliyulā, eyi.
 47 yō ulen gidin şevket bey_ısdambula gidē diyum ben. çarī kaç_ay gidiyu
 48 üç_ay gidiyu. düKġancı vā bi. o getiri diyum anahtarı size babış diyum. üç
 49 sene gidē diyum, iki yaşında çöcuKlāñ ayānda çarıK vā vallā. rusdan
 50 kırtulmuş diy mi? çoK fenādı. ermeni bi köyde gördüm. kendilēne
 51 ğazdırmış öldürmüş türKmenneri gömmüşlē urī. yanıK derede gördüm unu
 52 da üç biñ ğışiyi süñgülemişlē. bizim kıpuK dayı burdan şiyen ğemiş
 53 ğarabekiriñ posdasımış. somalı kosdiniñ_olu dimitiri diye geliyu. tireni
 54 arıyulāmış ermeniler. hindi türkiyī şı_jidiyulā. soykırimi aslında kim yaPdı?
 55 ermeniler. sabāla geliyumuş ğarannıKda cepī geliyu. çayını içiyu hem
 56 ğurşun atıyumuş.

Konuşan : Fatma Esner (yaş 70)

III-10 Derleme Yeri : Dört Yol Köyü – Balya (Manav)

Konusu : Arzu ile Kanber Hikayesi, Yemek tarifi.

Arzu ile Kanber Hikayesi

1 emme nire kiTceK bu masal? anām n_āpam Ki? ğamberi satıvırıyın. bura
 2 da peK yoluñ üsdü emme n_āpam? hindi evel vāmiş yoKmuş, bi ğarınıñ
 3 çöcü ömazmış. bayırlara oduna kitmişlē, urlāda bi çöcuK buluyulā,
 4 getiriyulā bunu çöcü. undan sōna u böyüyu çöcuK. bunuñ_ adını ni ğoyām,
 5 ni ğoyām? ğamber ğoyām dimişlē, adını ğamber ğomuşlā. undan sōna bi de
 6 bi u çöcuK olan çöcü böyüdine ğamber ğamber böyümüş. onuñ_ adını
 7 ğamber ğoyulā. bi de bi ğızları oluyu, unuñ_ adını da arzu ğoyyulā. bi ğoca
 8 nenenin biri ğemiş. bunnā böyümüş oğumı gidēlēmiş. u dimiş, ğızım dimiş
 9 seniñ dimiş, ğamber ğardeşin de_i dimiş, onu bayırlāda buldulā sen
 10 ğambere vā dimiş. sen ğambere vā dimiş. una ğoca ğarı öle añlaTmış, ğız da
 11 vācağ_ömuş. ğamber de ācağ_ömuş bunnā oğumı gidiyulāmış. oğumı
 12 gidiyulāsa bi gün arzu suya kitmiş, ğamber de ardından kitmiş. sen dimiş
 13 bileziKlēni āmış da saKlīvemiş ellēni ğollānı yēkemiş ğıs, mıñarıñ
 14 daşın_üsdüne bileziKlēni ğoyuvāmış. bileziKlēmi vē ğamber, āmadım
 15 ğōmedim. sōna bunnā oğumı ğemişlē ikisi de barabā emme ğāli
 16 ğocamanımişlā. şı ğız dimiş Ki bınara vādım, ğurbemi doldurdım, doldur
 17 diye ğaldırdım, ben bileziKlēmi çaldırdım dimiş. u zaman ğamber de dimiş
 18 Ki, ben bınara vāmādım, vādım emme durmadım, ben bileziK ğōmedim
 19 dimiş. beyid_aTmışlā birbirlēne. siziñ dimiş oğumañız ğāli ğemiş ğeçmiş
 20 dimiş, çıkarıvemiş oğumadan eve ğemişlē. eve geliyulā bunnā, siz dimiş
 21 bizi hoca dimiş çıkarıvēdi dimiş. oğumañız ğāli pitti diye dimiş.
 22 olan_oduna gidemiş hergün birē yūG_odun getirimiş fakirmişlē. ğızlan
 23 gülüşen giydirilēmiş alıP vēcāKlāmış ana da vēmīcāmı ğızı ğambere. u da
 24 n_āpın, n_āpın? bi gün çorba pişirmiş annesi, ğocasına söylemiş. ben dimiş
 25 südümden süt ğatıvarı_in de çorbı dimiş, ğardeş oluvāsıñlā dimiş. bunnā
 26 birbirine alıP vēcāK dimiş vēmīcām ben dimiş ğızımı dimiş. arzu da bunu
 27 duyuy. hergün birē yūG_odun getiriyumuş gülüşen giydiriyulāmışdı, arzu

28 darılmış unu oTmuş darğınmış. bi de ğamber geliyu hadi arzu odunnarı
 29 indirēm seslenmiyumuş da gēmiyumuş da, darılmış. unu da başlamış gene
 30 beyid_aTmī olan. ğaşıñı gözüñü çatmışıñ, ğara ğayğılara batmışıñ, sōraya
 31 teKlif yoK hadi arzum ge ğāli dimiş. ğaşımı gözümü çatmışım, ğara
 32 ğayğılara batmışım, sōraya teKlif yoK anam südünden süd ğaTdı dimiş.
 33 süTden ğardeş olu mu dimiş, bayırda bulunan_olan dimiş ğıs. siz beni
 34 dimiş, ille añlaşılmaz_olum peK yoluñ_üsdü bura, siz beni dimiş isdemiyyu
 35 musuñuz? dimiş. ben dimiş ğamber başımı alīn çıkīn gidīn dimiş. çıkmış
 36 yalvarağāmıslā diñlememiş. torbasına bi eKmek ğuyyu gidiyu. u
 37 ācağ_oluyu arzuyu bu ācağ_oluyu vāmıyyu. ille ğamberi beKliyyu. ğamber
 38 de gezmiş tozmuş da nerlēde durdūsa varīn dimiş, bi köyüme varīn gelīn
 39 bakām arzu n_ōdu, gelin_ōdu mu? aKlı gene unda, ācāmı. bi de bi
 40 sayalāñ yanı geliyu bi çobannan nene vāmı. kendimi bildirmīn diye
 41 ğamber elbiselēni deñiştirilmiş. çobanıñ kēsilēni gēmiş bi de geliyu başğa
 42 birine vēmişlē de arzuyu gelin yapıyulāmı, götürüyulāmı bēgire
 43 bindirmişlē de. önce hayvannan götürülēdi gelinneri. hinci u da vāmı bizim
 44 kōmūze dimiş hiç bōle ādet dī ya dimiş, beñ pek özeniyum, buyu geliniñizi
 45 üç_adım çeKdiriñ dimiş ğamber. kimi dimiş iliñ devrişine gelin mi merili?
 46 dimiş. kimi de verēm n_ōlu? dimiş. verēm dimiş özeniyumuş dimiş. hinci
 47 bi_adım çeKmiş iki adım çeKmiş beygiriñ yularından. ağañgile beñgile,
 48 çalar_oynar çeñgilē, çek ğız atıñ başını, in git da al dovāyı zeñginē dimiş.
 49 benim seslēm tıkanıvarıyyu önceki gibi satıb_aramıyyum. hinci u zaman
 50 ğamber de ğız da dimiş ki hiş dımasa. ğız da dimiş Ki, abeñgile beñgilē,
 51 çalar_oynar çeñgilē, ni çekiyin atıñ başını, ğoyuñ gissiñ al dovāyı
 52 zeñginē dimiş. unū da bōle u zaman gene ğāli dā bildirmemiş ğamber
 53 kendini. u zaman bildirmiş bilmiş ğızlan ikisi beyiTleşirlēmiş emme. yāmır
 54 yağā savrılı, dünya başdan çevrili, eyil_arzum bicig_öpeyim yolumuz
 55 burdan ayrılı dimiş. eyilivēmiş gelin bi bi yannı öPmü, bi bi yannı öPmü
 56 de. beyhud gibi beyhud gibi dimiş, güviy girdiñ gün gödediñ, öle ğal oyuk
 57 gibi dimiş dāmāta. kapıdan güviyi ğuymuşlā. bu masal esasmış, öle yalan
 58 malan dīmiş, ömuşmuş bunnā. bi de güviyi ğuyyulā güvī dāmat kapıdan

59 giriyu esas ölüyu. vay gelinimizi n_āpam? gelinimizi ēliyēm diye yeñgeleri
 60 gül bāçalāna gezmi_e götürülēmiş, ğamber undan bi ğoca ğaradan
 61 habar_āmış. gül bāçasına arzu yalıñız ğesiñ ben unu göTcēn dimiş. undan
 62 sōna gül bāçasına yalıñız geliyu, ğamber burda buluyu bunu. hadi u dāda
 63 gezēken bu dāda gezēken otū da dimiş, otūmuşlā diñleniyulāmışdı. bi de
 64 baKmışdı ğamber arzunuñ ğucāna yatmış evel_ölmüş ğucānda. vay ben
 65 köve varın da ğamberim öldü mü diyēn diye çırpınıķan ālāķan u da yatıyu u
 66 da ölüyu urda. dünyāda ğavışamadıK āreTde ğavışām diye arzu ğırmızı gül
 67 olumuş. ğamber de aKgül_olumuş. birbirlēne sarılıvācā zaman u cad_anası
 68 da unnarı geze geze dāda bulmuş, arasına girmiş de yatmış. u da bi yire
 69 çaltı_olumuş unnarı yolūvarımış. hacılāñ kitdī yoldamışdı bu şey çaltı.
 70 devīlen gidēlēmişdi ğaradan. gidēken köklēlēmiş geliken baKālāmış çaltı
 71 evel_uzamış esasmış bu masal_olum ben sene işde. bu aklımda ğādı çoK
 72 biliyudum ben emme, aklıma ğēdi. eyi mi kötü mü bilmūn işde. ömuşmuş
 73 bunnā. aşık ğariPlen şah senem de birbirini alī verimişdi, ālem dünyāda
 74 isdedīni alıP vēcāmışdı. unnā da işde bōle ömuşmuş masal. sen_añğı
 75 kōdensiñ biciK sorām buyu.

Yemek tarifi

76 öle ğazan tārınası şiy domata dōrarıs. domatī süzeKden geçiriyus, südü
 77 ğatarıs yōrdu ğatarıs tavanıñ_içine. unnā ğaynāķana hePsini ğararıs bōle
 78 ğarālā tātālālan adamlā. undan sōna geçiris ğalbırda çoK yavız_olu. katıklı
 79 ödīne dā başğa oluyu. ğaynadırız buydiyi ay'larız yēkeris, undan sōra gidē
 80 çeKdiris. kendimiz ğayamız da vādı çekēdik. öle de vā dübeKde yapıyuduK
 81 işde nēle isdēseñ öle yapāsñ. keşġi dübeK vādır baK bōle bi toKmaKlā
 82 vādır küçcüK, öle unnāda da döveris. ğocaman da vā bizim kōde iki dene. u
 83 yoKālāda ma_allelēde una bēgir de ğoşulu, eşeK de ğoşulu moturu bile
 84 ğoşadıK. unnāda da yapādıK, hinci ço_oncasi götürüyuz ğaynadıyuz da
 85 moturda çekdiriveriyus, işde öle yapıyus. avşar diymenininde çeKdiriyus.
 86 savırıyuz yēke_ip ğuruduyus hazırlıyus_işde. bunuñ adı çarmiKdır. hinci
 87 dōrtyol diyulā bilmiyum deġışdirdilē. neden deġışdirdilē bilmi_ün. ta
 88 nāyeTde bizim kōlē. ceyrañ parañ idāra olamıyūñ, geliriñ ayliñ ömadı mı

89 bizim gibi ğoca ğarılā işe yaramadıKdan sōna ğāli. ğocaman kitdi küçcük
90 vā. kitmeden ğēdi.

Konuşan : Hüsniye Özener (yaş 67)

III-11 Derleme Yeri : Osmanlar Köyü – İvrindi (Manav)

Konu : Masal, Evlenme adetleri, Hatıra.

Masal

1 üç bilāderlēmīş üç bilāder olunca ğadā bōle bi tufan geliyumuş, bi de elma
2 a_acı vāmīş bōle elma a_acında üç_elma oluyumuş. üç_elmaya bi tufan
3 geliyumuş, bi geliyumuş herif, alıy kitiyumuş, una faydası ōmuyumuş. ōle
4 ōle yarın_ōle tutmuş. ğoca bilāderi dimiş ki bizim eviñ_ōndeki elmaya
5 nasıl ālem gelebilir? bunu ben hurcān, hurcān diyince ğadā bi tufan geliyu,
6 gine alıP kitiyu, ğoca bilāder huramamış. hadi orta bilādere ğēmiş, orta
7 bilāder dimiş Ki bem bunu dimiş, sōs temsili, ben hurarın_unu. bizim_eviñ
8 ōnde her sene elmamıza māna oluyulā. gene ōteden bi dene bi tufan geliyu,
9 bi toz dumana ğarışıyu, oP gine unu da gine huramıyu. ōteki diyu kı siS
10 diyu bilmem kaç günnēden beri ūraşıyuñus, huramadıñıs, baK ben
11 n_āPcān? diyu. küçük eñ küçük ğāri, eñ küçük bi kere varıyu, bi tufan
12 geliyu, hemen göz göz göremek atıyu. u deK getiriyu ğānından. kitiyu
13 kitiyu kitiyu bi ğuyya varıyu, ğuyya varıyu. ğuyuda bi aTcı. sallan beri
14 bilāder diyu, burī girdi bizim hırsıs diyu. giriyo, vāsa kı birinci kapıyı bi
15 açıyo, bi altından yavır altından ğurk oynīP duru bi sininiñ üsdünde. ğız
16 unnara baKıPduru dünya güzeli ğıs. alıyo kapaT baKam sen şunu diyu,
17 kapatıyo. ōtekine keçıyo ikinci kapıya keçıyo, ikinci kapıda gine bi altından
18 davşan altından şe oynīPduru, dünya güzeli bi ğıs u da una baKıPduru.
19 üçüncüye varıyo bi de vāsa kı üçüncüde ğuran okıyoPduru, dünyā güzeli
20 bōle bi ğıs, ğuran elinde boyna okıyoPdurumuş. ğıza diyu, kapat şu ğuranı
21 diyu, ğıS diyu nasıl kapadın? kapaT diyu, kapatıyo. ōle diyince ğadā,
22 kapadınca ğadā bi kere, diyu kı hadiñ diyu bilāder diyu, ey diyu. ünnüyo
23 tışarı ğāri, ğuyya yokarı. birāder diyu ey diyu sallañ_aşarı diyu, şeyi diyu
24 urğanı diyu. sallıyo ğız diyu kı bizi diyu, ğāri ōtekinnē ğızlā sen diyu, lā,

25 bize çeKdiriyuñ emme bilâderiñ hıyâneTliG_olur, ğādeş ğādeşe
 26 tüşman_olur. kesōrlā urğannarı diyu. hāyır diyu kimse kesemez diyu.
 27 birinci ğızı bu ğoca bilâderi çeKdiriyu, ikinciye bu küçük bilâderi bu diyu, u
 28 altından ğuran okuyan ğız benim nasībim diyu. bilâder diyu, sen diyu, ğıS
 29 diyu ku gine, saķın diyu baK diyu beni diyu hinci yoķarı çekēkene diyu,
 30 beni çekelē seni diyu çıkākana, seniñ diyu urğanıñ kesē bilâderlēñ diyu.
 31 kesmez diyu, kesē. kesēse diyu , al sene diyu iki tene қоç gēceK diyu, biri
 32 ğara bir aK diyu. saķın ğara қоça binme aķ қоça bin diyu. ğara қоça binēseñ
 33 diyu, yedi ğat dā yerin dibine gidēsiñ. aķ қоça binēseñ dünyā yüzüne çıkāsıñ
 34 diyu. öyle diyince ğadā olan tam yapamazlā dirkene yoķarı çıkākān, oP
 35 urğanı bilâderleri kesiyu, kitiyu kitiyu kitiyu. u da una bincēn dirken
 36 ötekine binmiş. hadi yedi ğat yerin dibine kitiyu, bi de vāsa kı bu ğari olan
 37 ğalmış, n_āpīm ben_inci? bi ğoca ğarınñ evine varıyu, ğoca ğarıya diyu
 38 ku nene diyu, bene bi su vīseñ ya diyu. ölüm diyu bizim suyumuzu bi dev
 39 ğoyvuruyu diyu, her zaman diyu suyu ğoyvuruķan bi ğız yiyu diyu. bōñ
 40 diyu bilmem ni pādīşahın ğızını yīceK diyu. nene diyu sen diyu u ğız diyu,
 41 gelcē zaman bene ünnē misiñ? diyu. ünnerin emme diyu seni diyu, sōna
 42 pādīşaĝın ğızına ğa'lanamadı diğlē diyu. seni diyu yir dev diyu ikiñizi de bir
 43 yir diyu. hayır diyu nene diyu sen diyu bene ünne diyu. nene una kitiyu, sōs
 44 temsili, su yoK diye kitiyu küçük aPdes dōküyu veriyu olana duzlu. olan
 45 annıyu. neyse tam devin gelivicā zaman su ğoyoruldu diye baĝırınca ğadā,
 46 olan ğāķıyu kitiyu bi de vāsa kı ğıs geyinmiş kuşanmış ālayıP durumuş.
 47 olana diyu, gelme diyu seni diyu, yir dev diyu, ikimizi bir yir diyu. yimez
 48 diyu. sen diyu beni tut_emen şöyle belinden, olan tuTduruyu. yalnız diyu
 49 baK diyu dev diyu sen diyu hançarı hurdūn zaman diyu bi dā hur diyu, iki
 50 kere hurāsañ diyu seni de gine kannanır, seni de yir diyu. bi kere hur ğāsiñ
 51 diyu ğıs. öyle diyince ğadā nēse bu tam ğoyuvuruyu suyu. geliyu dev
 52 nāsibim biken iķ_oldu, nāsibim biken iķ_oldu dirkene, dev geliyu ğıza
 53 olan bi hançar vuruyu hadi dev kesiyu. bi dā hur bi dā hur diyu dev gine u
 54 candan. olan diyu ben dünyāya bi kere geldim bi dā gelmedim diyu.
 55 suyu salıyu baĝırıyulā işde devin, padişahın ğızı geri gēmiş, niden gelirmiş?

56 bizimkinnēde yindi de, bunda niden yinmedi? pādīṣah diyu ƙu ġıza ġızım
 57 diyu bene ƙoƙ böyük bi ū olur bu basġı olur diyu. buba diyu ben biliyun
 58 olanı diyu. olanıñ diyu, devīñ diyu ġanına elimi basdım olanıñ sırtına
 59 hurdum diyu. bubası ġızıñ eline veriyu burdan her_ālem geġsıñ baġam
 60 diyu. geġiyu geġiyu buba diyu olan yoƙ diyu. yeñiden bi dā bāriyulā olan
 61 geliyu geġēkene ġız elmayı bi atıyu işde bu olan diyu. pāTiṣah diyu ƙu u
 62 zaman bene diyu ġızım diyu niy isdiyusa diyu, unu verim bem bu olana
 63 diyu. olana diyu ƙu ben diyu sene diyu ġızı vīcēñ diyu. hayır diyu u benim
 64 dūnyā ahiret bacım olmuş oluyu diyu. ben diyu unu alamam diyu. e sen ni
 65 diyuñ? diyu u zaman pādīṣah. bene diyu sen diyu dūnyā yüzüne
 66 ƙıƙmaġ_üçün diyu bi ūylē virebilir miñ diyu. e baġam tūşūnelim diyu
 67 pādīṣah. nēse olan kitiyu kidince ġadā pi kere bi ġavāñ dibine varıyu yatıyu.
 68 ġavāñ dalında da ƙuş yavrusı vāmış bōle. böyük bi yılan geliyumuş, her
 69 zaman u yuvanıñ yavrılānı yiyumuş. yirkene pi kere n_āPsa eyi? olan gine
 70 u yılan yirkene olan uyanıyu baġıyu yavrıları yiyu. bi ū vurıyu yılanı
 71 öldürüyu, ƙafasıñ altına dolıyu yatıyu. yatınca ġadā pi kere diyu ƙu u
 72 zaman, ƙuş geliyu olanıñ gözlēni oyīñ diyu. ƙuş diyu ƙu ƙuşa allah cenābı
 73 mevlā yavrılara dil veriyu. anne bis her sene yavruñı yiyen budu. baƙ
 74 ābemiñ başıñın_altındaƙı bu bizi ġurtādı diyu. u zaman ġoca ƙuşu olanıñ
 75 ƙafasıñ üsdüne bi ġanadını örtüyu bi kölgelik yapıyu. uyanıyu olan, ne
 76 isdiyüñ benden? diyu. ben senden ne isdeyebilirin? hayır diyu ni isdiyüñ?
 77 diyu. sen diyu bene diyu ƙuş, bi ġanadıma su ġōcāñ, bi ġanadıma et ġōcāñ,
 78 bōle bunu ben laP didim mi eT, lıP didim mi su vīcēñ diyu. kendi orta yirine
 79 biniyu, olan ūle diye diye ƙıƙıyu, tam dūnyā yüzüne ƙıƙcā zaman hadi et
 80 tūkenivirō. hemen olan kesiyu bacāndan. ƙuş annamış, īñsan etidini, diliniñ
 81 bi tarafına ġısdırıyu sudan ƙıƙıyu, dūnyā yüzüne varıyu. olan urlāda
 82 gezeken bi demirci usdasıñ yanna giriyo. demirci usdasıñ yanda
 83 duruƙana o dūñ ōcaġ_olıyo, olan ġoca ġıza dūñ yapcaġ_olıyulā. geliyu
 84 kim yapā, kim yapā? felan_usdanıñ yanda bi ƙıraƙ vā u yapā. olana geliyu
 85 usda bōle olunca bōle. nasıl yapāsıñ? ġolī o, diyu. sen bene piras fındıƙ
 86 fısdıġ_al bi eviñ_içine ġuy ben_unu yaparın diyu. alıyo fısdı ġuyyu

87 baķāmiş fisdā, n_öluyu, n_ōcaķ? seniñ ſi ıraĶ boyna fındıķ fisdıķ yiyu.
 88 ōmaz bu. dūn zamanı geliyu, hadi baķam diyu gel baķam diyu, ōlan varıyu,
 89 usda diyu ķu ōlum hanı sen ſe? sen beni diyu gidem, sen beni aŗarı salla,
 90 ben sene getirivucān diyu. getiriyu unu teslim ediyu veriyu. ōlan n_āPsa
 91 eyi? kendisi de kitiyu usdanıñ āķasından. usdanıñ āķasına kendisi de gidince
 92 ġadā varıyu, tam unnā bene yaPdı ya oyunu diyu, ġādeŗ ġādeŗe u ġıdā
 93 tūŗman_oluyu iŗde. tam diynē pındı zaman bi deynek çekiyu biygirden
 94 varıyu da aTdan. dāmātı öldürüyü. ġıs āleyiP ġalıyu. bi kere öteki geliyu
 95 ötekine ōcaġ_oluyu öteki de diyu ķu gine, ben diyu ſeyimi isderin
 96 davŗannarı isderim kim yapā? gine u ıraĶ yapā. hadi ırā gine varıyu usda
 97 ōle diyu tamam gine aynı ben sene bulūrun unu diyu, yapōrun diyu. pi kere
 98 ıraĶ n_āPsa gine alıyu fındı fisdı ġuyyu gine aynı alıŗķana gine oluyu.
 99 sen diyu salla baķam aŗŗā beni, sallıyu. gine ſe ediyu. hadi bi kere usdı
 100 yolluyu dūne hedeyesini eline veriyu u da. gine diyneKdir ġoŗudur dirkene
 101 gine biniyu biygire hadi baķam, hādi unu da öldürüyü. geliyu diyu usdam
 102 diyu nasıl dūnūñüz, eyi geçiyu mu? diyu. ulen diyu bi diyu biygirli geliyu
 103 diyu, her zaman diyu dāmātı huruyu öldürüyü diyu. usdam yapā u herif
 104 diyu. lerlēden geldi kim bili? diyu. hi_aralde kendini bildirmiyu gine. pi
 105 kere öteki ġıza geliyu ġıza yapcaĶ dü_ün emme bubası bene ġaldı ġızlā
 106 dirimiŗ heP, üçü de bene ġaldı. bi kere n_āPsa eyi? bi kere gine diyu bōle
 107 olunca bōle, tamam diyu unu da yaparıS. bi kere bu bi ſey_olcaĶķana hadi
 108 unu da öldürüyü. ōlan diyu ķu u zaman bunnā bene ġaldı, hePicı. bōle ōmuŗ
 109 iŗde. mesel de burda pitmiŗ.

Evlenme adetleri

110 vıċē miñ, vımiċē miñ? ōlan isdiyu ġız isdiyu, hadı sene ūrlar olsun dirsıñ,
 111 alısıñ ġızı geōrusūñ. masaraf yaPcaĶ. sustuñ yalan sōlemeñ didim.
 112 seniñ_ōlannan geliñ ġız kitmiŗ didi. ġanı ġannan yumazlā ya ġanı sudan
 113 yurlā didim. bi heralda bi testeG_olur bi taraftan bize. azıĶ durduĶdu bi
 114 habar geldi, nımiŗ ġızdan ōlan ġesiñ hemen. ā bizim iŗ olmuŗ bitmiŗ, eh
 115 hādi aldıġ_āŗam geldi burı ġızañlā bunnā. abaları iniŗdeler toPlandılā,
 116 yaPdılā bi ſe niŗan hādi kitdilē ōlanı ġız_evine eleTdilē. hem dūn_oldu

117 hem nişan oldu hem hayır_oldu, bi dā goca nenenin ell_ıkisi oldu. bizim
118 hePicî bi yerde geldi geşdi.

Hatıra

119 burda ğayınçının dūnūnū yapıyos ben boyna bōrek Pişiriyum. bōrek
120 pişiriyun öteden bi de bağdımdı çandarmalā çavışlā geliP geli. nene
121 n_āpıyūn? didi. n_āpîn ölüm didim, dālıĖ yir bōl_oluyu işde didim. baĖ
122 didim bōrek Pişiriyun didim sizde de Pişiyu mu? ben bilmiyun ya didim.
123 nene didi ben de dālıĖ yirdenin didi. gē didim size de bōreK size yaparıs
124 didim. nene ben başka çay may isdemiyn didi. bu bōreKden pişircēn
125 bundan yicēn didi, yi ölüm didim. ğızannā didim siz de durmañ didim, ōle
126 ğōdüK bizim ğaynatamız esnağ. bizim gelirdi ğaynatanın evine ōle ğaçağ
127 gelirdi sōs temsili bōle yaTdan yabandan çok gelirdi. ğaçağ dimem
128 ğaçağcı tütüncülē gelir. gece ğākōruduĖ bōle bizde esgisiden bōle bolluğ
129 mu vādı ğākōruduĖ gece. çabıcıG_emen urlādan elden_olandan hamır
130 ğaçamağ bi tepsi bi tabla felen hamır pişiridik. bi çanağ şey yapādıĖ turşu
131 bi de hemen çorba, u hādi bakām. ōle diyince ğadā e, gine gelin gelin ölüm
132 didiK biz geldi. yaPdılā pişirdik burdan didim getiriñ bi sini bosdandan
133 şiyden kesin bi sini. ay_allahım didim bizimkinnē de illēn köylēne kitiyu da
134 bōle omuzunda tüfeK didim bağ buyu şunun hāline kendi kendime
135 gücendim sona gelin didim size ben bi tepsi dā bōrek pişirin de ğuyūn şu
136 çandarmalān sırtına, kissinlē ğāri ğuyduğ_unnā aldılā da kitdilē. yiyemiñ.
137 arabadan geliniyu.
138 aşam_oluyu tāla ğurtuluyu hinci. ē ğızañlā didim ben, ēy didi patronuñ
139 ğāsı da vā ğāri. mevlidi okuduğ ğānımızı doyurduğ didim. hinci didim bi
140 de bi şağşuğa olur mu Ėu? didim. hinci bizim patronuñ ğāsı didi, ğādeş
141 didi, benim hatırım için sen bi şağşuğa yapsañ ya sen buyu geçeñki gibi
142 didi. hinci biz ellēmizi yōkarı ğaldırdığ, bi şağşuğa yapōduĖ, ğızañ alōdu
143 bi gülüşmek. bi de benim_içün ğādeş. aslında oyunu göreñ kim? göreñ
144 yoG_emme. ğāri getimiş ğēmiş bize patıron şağşuğanın şēsini, ayāmıza bi
145 çatallığ ğomuş, bi bez ğomuş, bi ğalıP sabın ğomuş. şağşuğanın faydası
146 olmağ vā.gülüşdüK bizim bōle işde muhaPbe’li işlēmis. e biz ōle ğōdüKdü.

Konuşan : Ayşe Akdeniz (yaş 54)
 III-12 Derleme Yeri : Kubaş – Manyas (Manav)
 Konusu : Yemekler, Evlenme adetleri.

Yemekler

1 reçel peynir salça turşu hePsini yaparıs. erişde hamır keseriz bõle kışlıK.
 2 yuğa yaparız bõle fırında pişiriS ramazannıK börek, herşey yaparıs. çılpı da
 3 getiriS kışa hazırlanırıs. tabi burlāda kış çoK_oluyu kar_oluyu. öğüdüürs
 4 hazırlıK yaparıs kışa. taranıyı nası mı yaparıs? yo_urdu mayalarıs bi gün
 5 önceden. e unu kazana koyarız. u kaynarken içine işde mercimeK pirinç
 6 no_ut ne gelirse elimize evimizde olan herşey ununu da koyarıs. unu güzel
 7 kazanda pişiris, ofalarız bi kalbırdan gözerden geçirir güneşde kurudurur.
 8 tarana bõle oluyu. koyarız bõle kapaklı bi bidona, bi dā alır yiriz_urdan.
 9 nası mı yaparıs? koyāsın bi kaşık salça, kēfine göre çoK yālı isdēsen yālı
 10 yaP, yālı isdemessen as koyāsın. kavurusun güzel taranıyı, sıcacıK suyunu
 11 da dökēsın_üsdüne, öyle kendi hālinde pişē. indirisin bi maşınğaniñ
 12 kıyısına, maşınğada yapıyus tabi. genelde odunda odunnan pişiriyuz yāni
 13 yimeKleri. çekeris kıyya bi dā yiris. baştan da koyuP içine salarıs, kavurur
 14 da yaparıs, kēfine göre. nası isdēsen õle yaP. başga satın çorba oluyu bi dā
 15 pazardan meselā pirinç mercimek şēriye bunnarı da alıyus sade tarana da
 16 deyil yāni onnarı da alıP yapıyus. unnarı da pişiris. yazın yaş sePze
 17 yemekleri meselā bāçeden toPlarıs. herşeyimiz bāçeden oluyu. e kışın da
 18 no_ut fasülye e gene bõle hamır. et bişiris tavıG_eti koyun eti ne_olusa
 19 işde. herşey yaparıs baKla pek yiyeñ yok. baKla pişirmeyis. eKmek de
 20 maşınğaya da yaparıs, bu fırına da atarıs. yōrruz ekmi bi güzel, mayaya
 21 geldi zaman unu bõle yazarıs pinet diyuz biz. şõle şõle gözli unnān_çine
 22 yazarız yağarıs fırını. fırın olum_āline geldi mi tabi unu fırınıñ sāyibi bilū
 23 oldūnu. oldu mu atarız eKmē, unda da güzel_olur. maşınğada da pişiris
 24 maşınğada da olur. fırın tūlanan yapılma, tūla çamırnan yapılma. altı da
 25 toPraK sıvalı. biz de biz ramazannıK yaparız unu genelde. yāni õle hergün
 26 yimeyiz ramazanda õle ramazan geliken millet yapar börek. börek õle bi şey
 27 herkez yapar yāni köyün inşanı hepsi yapar. ramazan bōrī diye yaparıs.

28 bazlama çok yapar. pazlama da işde hamırı yoğuruyolā, e şimdi bi de bōle
 29 esgiden paḵmaya yoḶdu şimdi paḵmayalā vā. paḶmayalı yoğuruyulā unu
 30 ṣōle ṣōle saṣda piṣiriyulā yāsı, çok güzel oluyu u da. yāsız unu saṣda
 31 piṣiriyun, ōle çoḶ lezzetli_oluyu, benim_adam unu çoḶ sevē. bana
 32 yaPdırır da çoḶ seyrek. yōrdu da kendimiz meselā ineKden koyundan her
 33 nēse hayvan nēse sārıs, ombeṣ daḶğa südü ḵaynadırıs, gene ombeṣ daḶğa
 34 ḵaynaması lāzım. undan sōna dökeris hangi tencerede mayalıceKsen, unda
 35 u böle soğuma hāline gelir. mayalanceK gibi bōle küçük parmanan ellēsın.
 36 mayalanma hāline geldi mi mayalāsın bi güzel, iki sāt da tutar. undan sōna
 37 ḵoyarız dolaba bi dā yiris. maṇyas peyniri de tabi anılmış her yerde maṇyas
 38 peyniri çoḶ geçi_u. güzel ne bilim ocaḶlāda yapıyula, bis kendimiz evde
 39 de yapıyos. ben kendim de yaparım her zaman kendi yicēmis peyniri
 40 kendimiz yaparız bis. satın almayıs, ama tabi gidiyu sütlē bōle ocaḶlāda
 41 maṇyasda da yapılyu peynir. südü güzel süzdürüm. haṅgi ḵaPda
 42 yaPceKsem, ḵazanda mı yaPcem südüme göre bōle bi tencerede mi
 43 yaPcem. unu ısıdırım ateşde, ılık hāle gelir u bōle, mayalancaḵ hāle. bem
 44 biliyum unu ḵararını. undan sōna mayayı ölçünen dökerim süde göre.
 45 ölçünen dökerim u mayanın içine acıḶ da su akıdırım. unu bi güzel
 46 mayalarım. u zāten ombeṣ yirmi daḶğada tutar. undan sōna su ḵaynatırım,
 47 gūmde_ossuñ çaydannıḶda ossuñ hazırlarım unuñ suyunu. baḶdım peynir
 48 tutmuş mu ḵırarım bi güzel. u sıcak suyu da üsdüne dōkē kePcenen unu bi
 49 ḵarıṣdırım ḵapadırım. bi hemen bıḵaṣ daḶğa dā duru, undan sōna toplarım
 50 peyniri süzmeye. asarım çeṅgele süzüldü mü salamırını da yaparım bōle
 51 varilin içine. atarım salamırın_çine. bi gün yalnız dolaPda dutarım peyniri.
 52 suyu aḵması_çin sarı suyu. üsdüne acıḶ tus sepelerim böle ince tus
 53 u_unuñ suyunu akıdır. undan sōna yıḵarım o peyniri götürü yerine goyarın
 54 suyuñ_çine. ōle yapıyus.
 55 çökelek bilmiyum baḶ. unu bu kövün yörüKleri yapıyumuş esgiden. şindiki
 56 yörüKlē de yapmıyu. çökeleK didikleri, deriye ḵoyyolāmış hayvan derisine
 57 basdırıyulāmış. ōle büyük millet eKmek yapar, bayram eKmē tatlıları
 58 hazırlā. tatlı yapan tatlı pasta yapan herşeyi hazırlāsın. sabah bayram

59 namazına hoca şey yapar, sōler. şu sātda bayram namazını erkeklēmiz
 60 namaza gidē. kadınā evde hazırlanır, sofrā hazırlanır. gēdi mi herkez yir,
 61 bi dā böyüKlē gidē, küçüKlē büyüKlēn elini öPmē. çocuKlā geli şeker
 62 toplar, işde öle bayram. yāni köy birbirine gider genelde böyüKlē. elini
 63 öperim meselā benim_çeltem bu. e bem bunun elini öperim ablamın_çelini
 64 öperim dāmat geli benim elimi öpē. kızım gelir öpē, işde böle. merdānenen
 65 açıyus şimdi.

Evlenme adetleri

66 ĩneden iplē hepsi oluyu. bis sizin ğızınızı isdemē geldik, ama kıs çocuK
 67 birbirini seviyusa isdiyusa büyüKlē buna şey yaPmas, yāni karşı çıKmas.
 68 kıznan çocuK birbirini isdiyiP de zāten tanışmadan öle karabahtına kimse
 69 gelip isdemes kıs. sōs üsū tağılır, nişanı olur burlāda nişan diyuz işde nişan
 70 yapılır. urē gēdi mi iş oluyu u yapıyulā yāni. hiç_öle bilezik yapılmīp da
 71 kız geri kalmış hiş duymadım dā. adam tarlasını satıy malını satıy.
 72 keşke ōsa durumun da on tāne yaPsan çocūna ne var ya. u sermāye oluyu bi
 73 kıza. sabāsı gelin_çalcısı olur, olan evi kıızı alır gider. u gün gelinnini de
 74 geyyo sabāsı da gelinnini geyyo gelin alıcısı oluyu. ne dir bubası arabaya
 75 pindiriken? kızım gelinniKnen gircen kefinniKnen çıKcen.

Konuşan : Mustafa Kahraman (yaş 71)
III-13 Derleme Yeri : Doğruca – Bandırma (Manav)
Konu : Köy işleri, Serbest konulu.

Köy işleri

1 şimdi aşşā yoğarı hemen_çemen her bi üründen ekilebili_ü yāni, olabili_ü
 2 burlāda, biras suyumus kesaT. yeraltı hani suyu yeraltı suyu artijen, su biras
 3 kesaT yāni burda. şimdi en çoK meselā dā esgiden misir, çiçeK sōna gelişdi
 4 çiçeK, daha evelden. gündöndü ayçiçē günebakan bunnā sōra çıKdı. tabi o
 5 çıkınca mısır biras duraKladı. būday şimdi būdaylar cinsleri vā meselā sıırı
 6 başaK konçino daha ilerde, konçino būdayı vardı. fağat dökülüyudu
 7 mübāreK çoK biras fırtına oldu mu taneleri büle dışarda duruydu dökülüyü.
 8 yulaf arpa meselā bunnā.

9 şindi yāni evelā bi kere oraḡ, oraḡ olunca oraḡnan biçiliyudu elīnen. hani
 10 güzel oraḡ biçerim kendim yāni ʿani. belki hacı dayı da şindi gēceK o daha
 11 biçē biçer de. orāmız vādı büle ellīmis, şindi bazı yerde dişli oraḡnan
 12 biçerlē, hani tutam tutam biçerlē falan, heP bunnā mevcuTdu yāni. dedīm
 13 gibi işde sabannan sürüyuduḡ, düvennen böle bi yere düz bir yere atıyus
 14 sapı, düvennen hayvannan sōra sōra işde bu ufaḡ patoslā çıḲdı falan.
 15 batosa vermē başladıḲ, filan derken e sōra biçer döverlē çıḲdı büle sıyrınan
 16 tabi geliyu bu. taşıyuduḡ harmana yīn yapıyuduḡ. batos gelüydü büle
 17 aralāna giriyo. demetleri demet diyuz biz bālīyuz büle. onnarı batosda tabi
 18 onda da bi kuruP İsan çalışıyo yāni. çuvallara akıdıyudu yāni. undan sōna
 19 taşıyus tabi adam herkezde batus yoḲ. o geliyu hakiyinen çıkarıyo. yāni hani
 20 adamlā gündelīnen çalışıyulā aylıḡnan çalışıyulā filan. susam ekerdiK
 21 susam, susam denilen bi şī vardı. şimdi ḡalḲdı aşşā yoḡarı yāni, şu misir
 22 simitlēn üsdüne filen ekiliyo yāni ufaḡ bi şiy, misir daha mercimeK filen
 23 buraları peK eKmes. şimdilēde birez nuḡut eKmē başladılā. çoḲ başdan
 24 bakla ekiyuduḡ. şimdi bakla da ḡalḲtı yāni burlādan. u da elnen çoḲ şiyli
 25 hizmeTli oldū ʿiçin. biraz da para da yaPmadı peK yāni.
 26 yaz māsülü, işde u zıman eñ çoḲ daha ilerden hani ilersini konuşcaḲ
 27 olusaḲ, eñ çoḲ misir susam. hani yaz māsülü, unnā kış māsülüne mi
 28 giryunu? birçaḲlar vardı işde noḡuduñ benzeri, u mercimeK cinsine
 29 baḲlagillere giriyo yāni. siz de artıḡın oḡullāda nası unnā?
 30 küfür çıkarTdıramassıñ peK ḡolaynan benim āzımdan yāni. hacı dıyı da
 31 şindi gēceK şiyse o da o da gine şeḡaPmas. şindi daha fenni şindi yav
 32 meselā şindi makinelē vā, baḡıvi hemen büküyü saçı büküyü. başdan ille
 33 köşeli oluyudu. e çay bardāna adam hemen donduruP yapıyo çay bardānı.
 34 dā başdan bilmiyum ʿama şişe kısmı yoḲmuşdur belki ama lamba camı
 35 fener camı filen vardı. fitilli lambalar vardı, onnarı büle taḡıyuduḡ
 36 lambaya, hani fener camı tabi ara yere tePeden yoḡardan aşşādan büle şeli,
 37 etirāfında māfazası var. zeñgin hānelēde vādı ḡandil. şişeyi kesiyuduḡ,
 38 onun ʿiçine birez ziytin yā biraz da pamuḲ büküyuduḡ büle pamū.
 39 yağın ʿiçine yaḡıyuduḡ ʿorda fitil vazivesi görüyudu yāni. biraS is çıkarıyo

40 ama baca diyuz yāni ocaKlık. dumanı isi çeksin diye, büle tabi ateş burda
 41 ocaKlık var şüle yanıyu, tabi arka taraf su_uK, burda ateş büle yanıyu. bıkaş
 42 kişi oturuyu ısınıyu ama kalabalıKsan ateşden istifāde edemiyulā. soba
 43 sōra sōra bi tenekeden toPraKdan bi maşınğa, daha ilerden fırın yaPmıslā
 44 eviñ_içine, bu yandan fırını yaKıyulā eviñ içi sıcaK_oluyu. tabi biz
 45 yaPmadık yāni onnarı da yapannar duyyuz yāni. bizim fırın vādı diyulā
 46 yaKıyuz_içerden içersi yanınca sıcaK_oluyu. iki démet saz atıyulā içine
 47 bırda, içersi sıcacıK_oluyu. işde bu kändil tabi onnā bayā sürdü yāni onnar
 48 kaz yā yoK. tabi kaz ossa, belki o fenerlē iş görcek ama hani mazotuñ bi
 49 nevisi ğaz bili_ün yāni. atnan sürülüyudu ama tabi mandıynan da süren
 50 vardı. öküznen de süren vardı, daha evelden çoK az olannā belki de
 51 sopıynan da büle bi yere koyu, başaKlānı vuruyu alıyu, savuruyu tānesini
 52 alıyu, sapına hayvanı yoKsa yāni üle. şimdi en çoK düven yāni bēgirmen
 53 atnan şimdi üle bi tāne düven koşuyulā, bi kaş tāne atı varsa ikisine bālıyu
 54 ötekilēnde dış tarafa acemi tayları filen diyelim, tırnānnan hani ayānnan
 55 oldurmā ūraşıyu sıpı. yani unu da üle yaPması saman lāzım oluyu ğışın
 56 saman yaPmā ūraşıyu ya_uTdaki savurmaG_için halbiki başaKlā
 57 şe_apınca sap_alsa da oluyu ama sap_alannā da oluyu. kaPlıca filen vardı,
 58 kaPlıcayn samanı peg_iyi olmuyudu, unu hemen başanı ēdirdi mi
 59 sap_alıyoduK_onu. kaPlıca arpanıñ bi nevīsi.
 60 yardım amaciylan yāni. āşdan yapılmış bi şī karasaban. karasaban şüle bi
 61 cızcāz mı nası yaPcāz? boğazlı bi şī büle burda bi demiri vā, demiri bāzen
 62 hemen kalker büle, burda da batan yeri vā büle. kulaKları vā şüle, şüle gelir
 63 kulaKları hani toprā açmaK_için. oku birez uzundur şüle uzundur.
 64 boyundurūna urē kayış vādır, sarma kayış. şimdi üle dolama kayışı herkez
 65 dolayamaz yāni bālayamas sabana. tarlıyı gisse de adam u ucunda mazaKlā
 66 vādır sabanın, onnarı güzel bālayamasan boşalır, hayvannā gider ilere
 67 saban kalır. efendim ara yerde şüle bi şeysi vādır mazā diyelim, bu mazaK
 68 ince ama bu mazaK_olmasa yörümez yāni kırılır çabıK. mazaK koPdu mu
 69 saban kırılır işiñ yarıda kalır. o mazā diKġat_edicen ya_uT da ki takıldi
 70 zaman falan çoK eyidir. ben sürdüm sabanna kendim, şimdi ossa hemen

71 hemen alır sürerim, hayvannā da uygun öceK. şindi motora koşsān olmadı
 72 moturu hemen kıparır. a_ aç ama ucunda şiyi vā demiri vā şüle hani toPrā
 73 giren yiri. demiri vādır demirini de büle şe_ apāsıñ, demirini de zaten birden
 74 bire vurdurdu mu, biraz yokaı kıKsın baTmas. hemen altına toprak alır
 75 batıramas. annīcen neden baTmadını baKcan demire, kıKdıysa altını
 76 temizlīcen aşşāya vurcān demiri. sōra sōra civata da yaPdılā gibime geli_ü
 77 yāni demir kıKmaması için. yine hayvannara koşuyuduk beygire öküze
 78 mandaya üle teK tarafa dönersin, sōra onnān tabi şiyi gelişdiKce dışardan
 79 mı geldi? dönerli pulluKlā oldu. şindi bu tarava sāya deviriken orıya başa
 80 döncēn, kıldırdı mı oK bu tarava dönüyu. hemen aynı cızıya dönüyu gene.
 81 manda vādı o zaman. yalannan bi kere on tāne manda vardı yāni bizim
 82 kendimizde. on tāne manda tabi onnarıñ südü yu_rdu, yem saman.
 83 götürüyuduK bandırmada bakırcıKlara yu_rT çalıyuduK. pīnir yapıyuduK
 84 daha ne di_im yāni sā çeşit çeşit, uvuşuK büle süt işidi mi hemen dā annem
 85 rāmetli hemen una şe yapardı. büle öle taşnan basdırdı bu düz yere, pīniriñ
 86 bi nevīsi o da, yālı olurdu. güzel yirdiK çocuKduK_ama n_ābıcañ? başga
 87 bi şī yoK ki.

Serbest konulu

88 hālis ve mūlis kırakeçeli yörüksünüs hani sis diyu diyudu yāni. kırakeçeli
 89 işde lāPlarıymış heralde kırakeçelilēden_ani. bi ara hacı amca demiş. şunu
 90 çoK söylichen. başga līsān bilebiliyun mu? yav sis niden annıyamıyunus?
 91 iñgilisçe. yerleri sürüyu geçemedi, nerde çiyniceKlē?

Konuşan : Hatice Selek (yaş 53)

III-14 Derleme Yeri : Erikli – Bandırma (Manav)

Konusu : Yemekler, Evlenme adetleri.

Yemekler

1 hoşmelim bi de irmik helvası yapılır ekseri onnā oluyu zaten. önce yağını
 2 kıyon acıK tereyā kırsan dā güzel oluyu tereyālı, kıvırıyun_unu. kıvāmına
 3 gelesiye gadān ondan sōna suyunu döküyun. garişdıırıyun arkadan şekerini
 4 döküyun. tam kıvāmına gēdikden kere gaynıyu u sāten, gaynıyu gaynıyu.

5 undan sōra ōma vaḲdine gēdi mi indiriyun. çam fisdī atāsaz atıyuz başğa bi
 6 şey yapmıyus. hōşmelim yapıyus bi de aşūre yapıyus. ğaynanmadıḲ
 7 buydiy. hōşmelim piynir çalıP da yapıyus bis. piynir çalıyus, piynir
 8 tutduḲdan kere unūn içine de yımirtasını ğırıyus işde, kilusuna göre bi
 9 kiluya bi yumurta ğırıyus. hepsini bir qorsan dibini tutma teylikisi oluyu.
 10 biri yaPmış dendi mi de dā herkez ūreniyü yammā ūraşıyu nasıdır? yapıyulā
 11 emme bilmi_üm. ūrendi artıḲ. şindi çoḲcū mevlitlēde ossun dūnnēde ossun
 12 üç yımırta bi ğabarTma tozu atıyus_ışde. sinisine göre şerbeti de oluyu. bu
 13 maşınğalāda ğızarıyu davıl fırınnāda da isdēsen büyük fırın. eKmiK
 14 fırınnarı vā. üyle yufḲa kesēsen herkes kendine yapü_ü. bem bugün
 15 yapıcām di mi, toPlü_üm bikaç kişi qomşu yapıyus. ama o da yapıcāsa
 16 vaḲdi vāsa o da yapāsın. ğışın olmū. fasille peḲ yapılmū de. üsdüne su_uk
 17 su dökeris u durur bi sāt bi bucuḲ sāt durur. undan sōna bi başğa ğazana
 18 yālarız o ğazan içini, o keşki kefkirnen onu alır alır dolduruz. ğornan bişiriz
 19 biz unu, yalazı vermiyiz altına, dibini tutā diyereḲden. unu dūdürüsün
 20 adamaqıllı hallederlē büyle. çoḲ siyreḲdir yāni. bütün kŭlŭ doyā. önden
 21 yimīni yidirir, ne yimeḲ yapāsa ona göre doyurur milleti. sen patetisli
 22 yapāsın, yahni yapāsın yanında. bizim burda onnan yammazlā pilavı. acıḲ
 23 suvusa da yinebili yāni, öbürü yinmiyu. unnā da üyle yapıyu ğazannā
 24 dolusu yapıyulā yalnıs hayvan etinden yapıyulā. her yerin başğa türesi vā.
 25 yammıyulā. çaḲıla gitdiḲ de büle saç başdan böreḲlik bişiriliyudu. fırını
 26 yakūs. olū.

Evlenme adetleri

27 nişannı oldun mu ğız evi önce bayramda bi sini baḲlavı yapā, dāmāda
 28 bayramlıḲ alır, ney_alcāsa. ondan sōra bayramdan iki gün_evelsi yingelē
 29 getirir. baḲlavıyı da dağıdır ūlan evi hemen o siniye helva döker. vā o
 30 törelēmiz heP vā. yenicede sāyıl boyunda orda çoḲ_adetlē. qoç gider ne
 31 bilim çullañga derlē unnā. bi dā gelim gidim başlar. üle fazla şeyimiz
 32 yoḲdur bizim_ani nişannıqan vilen. ni oldu kim bili de neden gelmū? o
 33 çoḲdan hemen zaten māna aranır da bi şiy_oldu mu? ben iki tene
 34 nişannadım birini bunnara vēdim birini başğasına, küy_çinde iki ay

35 olmadan üç_ay olmadan gelmedilē. bi kere de dememişimdir, herkezin_ışi
 36 vā arzu bilir. toplaşır tiyze yİNge bıkaç kişi olur gidēsın isdemē. allān emrini
 37 kıtaraG_öne isdīcēn. vēmīcēse kısmetinizi başka yirden arayın bizde
 38 verilceK kıız yoK size der, dönē gelisin. bileziKleri çovaldūn. kōsdek zincir
 39 yapūn. çoKcū annaşü_ün. hadi ğızım dūn. bayramlıKlā alınū. bi_ācı da
 40 şimdi budīP de budīP de bi kökü ğādıKdan kere n_āPıcen unu? bi dā
 41 yimeK_ıçmek de isdīceK hePsi lāzım. nişandan sōna bis işde görüşmelik
 42 derlē bi adetimiz vā. kıapı açmasını pek yapan olmuyu da yapılyu. kıapı
 43 açması da yapılyu görüşmelīn bi ādeti. çalgı tutuyun, geline giyim alūn
 44 oynadūn güldürūn. şimdi donanma yaparıs bis. ğaynanadan ğaynatadan
 45 kıapı_açmasında giyim eşyāsı donanır. bi dā hısım aqraba başlā arkasından
 46 eş dos derken o donanma olur. gelini yüzüne bi şı örtēlē, donanma_olu.
 47 donanma bitdiKden kere oyun olur gene. gördüm desem yalan sūlemiş
 48 olurum, alınır. kına türküsü sūlerlē. başdan ğırmızı gecelik gibi oluyudu
 49 bicama gibi. kendi günden günde yapar o çiyizi de yalnız ūlan evine almā
 50 gidinceK, küy yardımınnan yāni hısım_akraba yardımınnan oluyu. çiyizini
 51 toparlyulā getiriyulā ūlan_evinde o bi elbise getiri, öbür_odi_e
 52 yerleşdiri_ü. başdan bi de evlēn_ıçine serēdik çiyizleri. çiyis sericilere
 53 yemeK çıkarılā yemeK yapıp doyurulā_unnarı ondan sōna evine getirilē.
 54 başdan ūle diyildi. gelini hazırlıyulā, ğaynatī çarıyulā. kıapıyı açmıyulā para
 55 alıyulā_ışde. honça parası deris, honça parası alıyulā. o geline o akşam
 56 yimē, baKlavı yaparlā, bi de tavıK bişirilē onu honça deriS bis.
 57 yİNgem beygir arabalānnan geldi, üsdüne bi hasır gerdilē arabanın üsdüne
 58 de yorġan felan kıoydulā başdan. ben kıamıyonnan geldim. yoKdu ki o
 59 zıman taKsi yoKdu. girişinde ben evlendim orda benim dūnümde de bi
 60 arkıadaş vādı, benim beyime demiş sen o ğızı alısan demiş, ben çī tavū,
 61 fāreTdin fāreTdin mi u ısdambuldaKı, tavī demiş boynuma asıcam demiş.
 62 hadi bi tavıK tutmuşlā dūnde, boynunda asılı tavıK, ben görmedim de_ani
 63 süyledilē. çoK o zaman da şennikli olmuşdu. o gelin hamamı derdilē
 64 başdan. o baTdı zaten bende de oldu o, baTdı. onu küfünü kıorlā üsdüne
 65 birkaç tene bōle yeşil dal kıorlā, onn_üsdüne bi ğırmızı ğireP örterdilē. bi

66 dā burī ilāği sūliyen bi ğadın dikilir, onun yanına yinĝe dikilir, onun yanna
 67 gelin, geliniñ yanna yinĝelē hısım akraba olasıya ğıdān bıkaş da ğıs. bunun
 68 etirāfında ilāyi sūliye sūliye dönerlē.

Konuşan : A) Huriye Demirdağ (yaş 48)

B) Süleymen Demirdağ (yaş 55)

III-15 **Derleme Yeri** : Halaçlar Köyü – Havran (Manav)

Konu : Kış hazırlıkları, Dokumacılık, Evlenme adetleri,
 Serbest konulu.

Kış hazırlıkları

1 A) fasillelēn kimini ğuruduyus, biber domata ğuruduyus. işde öle kış ıazırī
 2 yapıyuz, yuķa yapıyus. getiriylā odun getirilē. kömür alan alıy almayan
 3 almıy. biz ıalmadık hiç kömür. odun getiriyyuz odun yakıyus. ocā suyunu
 4 ğorus, içine yōrdunu südünü ğatıyus, ğaynatdı mı unnu ğatıyus, ğarıyuz
 5 ovalıyus. ğāri alışĝın oldūmuzdan bize zor gelmiy. bulĝur yapıyuz buydiyi
 6 huruyoz ıocā, ğaynadıyus pişiriyus ğuruduyus. bi de dübeKde dövüyus,
 7 ay'lıyus çekiyus. ona da bulĝur deyoż bulĝur yapıyuz unu da. un ğatıyın da
 8 ileyniñ içinde bir ıavıçcıK da bulĝur atıyūñ da urdan ürediyūñ. uñ ğatıP
 9 ğatıP süt ğatıyūñ uvalıyūñ ıeliñnen ufaĝ ıufaK. taranaya beñzē bi şey oluyu
 10 unu da öle yapıyus. yukē de undan yoĝuruyoz da böle, oKlānan yazıyuz.
 11 saciñ üsdünde açıyuz yasd ıāciñ üsdünde. ocā da bi saç huruyus, altına
 12 soķuyus odunu çılpıyı unuñ ıüsdünde pişiriyus. yukī de öle yapıyus. yukī
 13 de işde pişiriyus börek yapıyus. maķānayı işde ğalınca tutuyuz göcesini
 14 böTdürüyuz. soñra pıçaKnan ĝıyyus yasd ıāciñ ıüsdünde. baķam bizim
 15 tārıflē gibi yaPcēñiz mi siz de? bazı su ğaynadır içine atarıs pişiri suyunu
 16 süzē ğatarız, yōrt ğatā. bazı da öle domata ğavırız içine öle yaparıs.
 17 pişirmesini de maķānaniñ öle yapıyus. emme onu ĝıydı mı ğuruduyoz buyu
 18 bi. salçı biz domatī dōruyos çuvala aķıdıyus suyunu, oluyu duz atıyuz içine
 19 oluyu. ordan çıkarıyus suya süzē ĝıyyus geçıy suyu, ğünde durduruyus.
 20 yōruyos olduruyoz ilgēnde, seriyuz ğāri tātalar urdan da hurına götürüP
 21 pişiriyuz ıişde. biz ilgēn diyuz emme ni diyuñuz? bilmiyuñ ķu? pinit deriz.

51 urdan ğıyılāna da bōle ınarlādan omaK tikiyulā, kilimleri geriylulā.
 52 üsdüne de ğov_ıatıyũ āzını yüzünü tıķıyũ. ben kendim öküz arabasına
 53 bindim. öküz arabasınnan kitdik. pittikden sōra da dağılıylulā işde. ben peK
 54 de kitmedimden bilemem. hinci beyaz geıyyu. kiyimlik aldırıylulā.

Serbest konulu

55 **B)** bıydey eki_üz, tayfiye gidiylulā fasille toPlamaya. elimizde kendimiz
 56 oraKla piçiyus, topluyus demet yapıyus. elnen toPluyũ biciK biciK. şu
 57 eviñ_ıoldũ yerde saya vādı bırdı. ğur'ılā yimiş ğoyunnarı bırdı. zāten
 58 ğōķıyũ saña saldırıylāmıřmıř bunnā. esgilēden dedem vādı bu evlēñ sābi.
 59 u öldürmüşmüş ekseri ğur'ları bu köyde, u temizlēmıřmıř. ıkıvedı mi on
 60 tene beş tene yirmi tene ne denk getirise furāmıřmıř yāni.

Konuşan : Nadir Geniş (yaş 52)

III-16 Derleme Yeri : Yunuslar – Burhaniye (Manav)

Konu : Köy tarihi, Köy işleri, Evlenme ve bayram adetleri,
 Serbest konulu.

Köy tarihi

1 esgiden misal' oban ğemiş burda ķoyun o'ladıyu. ğemiş burı bi ğöebe
 2 hālinde. burda ķonaKlamıř, ķonaKlayınca ğadān n_ıoluyu? yunuslar kövü
 3 olaraK ķalıyu. sāten kövlē de biliyusun, hayvancılıK obancılıK
 4 bu_ıusuda, ķuruluřu bu. ama ķa senesinde ķa şeyinde ķuruldınu?
 5 bilmem yāni. on sene muKdarlıK yaPdım bilmem yāni. tabi esgi köv, bālki
 6 siziñ kövde de bilen yoKdur bizim kövün ķuruluřunu, ehdiyarlādan. ni
 7 doKuzan senesi yav. doKuzan ķusur yaşında ölenner var köyüñ ğuruluşunu
 8 bilmes. ama dā esgilēden bilmiyorum, biS ellibir yaşına girdiK, hani bize
 9 düñkü gibi gelir. işde atalāmız veyā_uT sen ben, nemiş? işde ğadir işde
 10 benden büyüK, sen biliyũ mu köyüñ? işde bundan duyğumuznan bis sana
 11 bunu sōlıyus. bi yunus isminde bi oban ğemiş, işde burda ğurmuş,
 12 ğöeb_ālinde bunnarı biliris. hani hiç muKdarlıKda da ğörmedim şu
 13 tārihde ğurulmuş, şu tārihde. hani esgi iņsannā rāmeTli hasan pelivannā
 14 vādın, ilelēde keçi ālları filen vādın zurnacıda. ben en son bununı

15 muḲdarlıḲ yaPdını bilirim. baḲḡal_āmeTlē yaPmış dā öncelē yaPmıřlā
 16 öncelē yaPmıřlā, u musdava çavişını yaPmıřlā, hall_efendini yaPmıřlā
 17 bunnarı. şindi bunnar yassa tārī, ḡani köyün ana defterlēni, köv şu tārihde
 18 ḡurulmuř şunu yaPmış bunu yaPmış sana bu bilgilēden çıkabiliyim. esgiden
 19 dört senedin, sona çıḲdı beş seni. iki devre muḡdarlıḲ yaPdı bi de sıkı
 20 yönetimde bi muḡdarlıḲ vēdilē işde, iki sene mi? ni bi muḡdarlıḲ yaPdı
 21 işde u şekil bi muḡdarlıḲ yaPdı. sana esgi inşannardan_olceK. vallā
 22 yukarda memet dayı var, şindi işe ḡayıda giTmeden, sen bunnardan bi bilgi
 23 almaḡ_için u seni çoḡ_eyi tanır. u ibirām albaym babası. a'mış ḡusur
 24 yaşında ilersini bu daha iyi bilir deyerek. bize sor, işde dün geldiK verdilē
 25 bize bi motur siziñ kövde patoz yapmaḲdan, burda duduñ dibinde
 26 otumaḲnan, ḡoyun geçmeḲnen, yāni ḡoyun güTmeḲnen günümüzü
 27 geçirdiK. ilḡoḡul terk yāni ilḡoḡulu zor bitirdik. bizim_iřlēmiz bu şekil.

Köy işleri

28 geçim durumları bizim eriçberlik, sādece bizim burlar eriçberlik de_ince
 29 ḡadān, buyday olmuyū. aynı siziñ köv gibi esgiden bilinçsis ekiliřler. git
 30 ovada adam direKdornan sürüyū, arḡasına dırmıḲ çekiyyū, arkasında tezek
 31 ḡırma makineleri var. bizim burlāda u yoḲ, neden yoḲ, biz unnā ḡadan
 32 alamayız mı? alırış. taş köK vesāyire bunuñ_için, bunnarı bizim biraz dā
 33 geç yāni. buyday olmuyū, yani ben otuz dönüm bıyday ekiyyū. tınaz
 34 ḡariřdırmaḲlā, gece gündüs harman yerlēnde yatmaḲlā, hava yāceK tınas
 35 toPlamaḲlā, escek de harman savurmaḲlā. idārecilik ḡadān zor_iç bi şey
 36 yoḲ. dünyāda idāreciliK ḡadān zor_iç bi şey yoḲ. misāl şindi baḲ amcam
 37 güldü. yımırta bilmem n_āPmıř? dönüP toPlanıP muḡdarlı geliyyū. gidēsiñ
 38 bi_araba būz getiri gelisiñ řurē ḡorsuñ, sen_urda balıkesirde sarāsiñ, bi
 39 kimse geliP de yardım_edivemez yāni. baña mı oluyū bu? köve oluyū. olur
 40 mu ōle dēnce ḡadān. sen bi muḡdar bi cumurbařḡanı, nasıl annadēm?
 41 cumurbařḡanı ḡadan bi muḡdarıñ bi şeyi var yāni söz_aḲḡı var, de mi? bu
 42 oylan geliyyū, u da oylan geliyyū, u da oylan geliyyū. sana dāvlet kaç para,
 43 para veriyū? aylıḲ dā_i vēmiyyū, aylıḲ dā_i vēmiyyū yāni. seniñ siḡortañı ři
 44 bāḡuruñū yatırmadıñ zaman sen kendiñ bi de hapise ḡaḡıyyulā.

Evlenme ve bayram adetleri

45 şindi şekerlen yolladıñ zaman gēmiyu bile. masıraFlıdır masıraFlıdır, cumā
 46 gün aKşam gelir, pazar gün aKşam biter. yimesi içmesi raķısı davılı hepsi
 47 una āyit. benim sünet cemiyetinde ombir tāne çalgı vādın burda. e şindi git
 48 öbür taraFdakine anam_acı bubam_acı. çārdılā beni dedilē sünedi içgili
 49 yapmıceñ dedilē. e sen beni sünedi okuyusuñ dōrudan dōruya masanıñ
 50 başına otTduruyusuñ. e ben seni u zaman okumamam lāzım. u za_an sen
 51 benim sünet cemiyetime gēme u zaman, nē okuyem ben seni. sen gēdñ
 52 zaman ben seni masanıñ başına, bir gecede işde mıs dava usda bilir. köçī
 53 ayrı. nimiş esgiden göyun guzu kesiyulādın, şindi u da kalKdı şindi dana
 54 kesiyulā. çoK masıraflı yāni bugün bis sādece bi dūn yaPcem derseñ
 55 bilmiyorum_ama beş altı milyar on milyar parī kırtaramassñ kendiñi.
 56 ismāyil_ocanıñ_olu bunu yaPmış da ben bunu neye yaPamıcm?
 57 iTdahlaşma vardır yāni. ismāyil_ocanıñ_olu köçeK getimiş de ben dansöz
 58 getirememişim, bu vardır yāni. bu iTdah vardır. sen bi cemiyetiñ
 59 şenniknen geçirmesini isdemeS misñ? sabahlara ğadar eylene oynasañız
 60 tūñleseñiz dā başġa bi ālem oluyu yāni. ramazan bizde çoK şēli geçer, iyi
 61 geçer. otuz gün şindi ramazan ayı geldī zaman, kövūñ girişindeki bir
 62 numaradan bi başlar, otuz gün her hāne kezeK çıkarır. akşam safır, kezeK
 63 çıkarı. gelen bi misāfir yani gelir misāfir_odasında yatar iftar zamanında
 64 safır zamanında kalK davılıñ sesine kalKar. yemēni yirlē imam hepsi
 65 berāber. kāvede u kezeK sāyibi getirir, yirlē içelē. içelē dince ğadān tabi
 66 ramazanda içgi içilmez de. karnılānı doyurulā ayrılırlā. ve akşam_oldu mu
 67 akşam_ezeninde dört Tāne kāve vardır, dört Tane ġāve herkez demīm de
 68 yani dört dane ġāvī en aşşā dōrT beş sini her ġāvī ifdarlıK çıkarılā. yāni sen
 69 eviñe yemeK yimē gitmessñ yāni. geli burda karnıñı doyurur gidē namazıñı
 70 ġılāsñ. aKşamları yūsük oynarlā genşler, ramazanda hani atmış_altı şu bu
 71 vesāyire, yūsük oynarlar. ramazan geli birinci gün işde ramazan bitdiKden
 72 sōna bayramda aynen siziñ gibi āl_öPme, üş gün bayram.

Serbest konulu

73 çoban mecibursuñ, bu malıñ_arķasına gitmē mecibursuñ. bāzı yerlēde

74 duyuyoruz adam ikiyüz üç yüz tâne göyun yaPmış. şindik artıK ne bilem köv
 75 zētinci oldū için zarar ziyan isdemiye, yerine hayvan girmesini isdemiye.
 76 hiyet hayvan girdi zaman hiyet rātsiz oluyū. hāliyle ben malımıñ
 77 görumasını vermeliyim. e şimdi bu yönden mere daraldı, mere daralınca
 78 gadān, çobancılıK da zoraldı. n oluyū māliyet parī dayanıyū. yāni
 79 hayvanıñı çıkāmıceñ, şimdi şu arkadaş otus tâne keçisi vā otus kilo süt
 80 veriyū. sor şimdi kaç ton yem yidirdin sen? iki ton yem yidirdi. kaç tâne
 81 olaK satdın? otus keçiden otus tâne olaK saT. benim iki tâne gūzu var işde
 82 idirizden gūzuları almış. vallā burī yemci geliyū, ben dedim olana ölüm
 83 böyle yapāsañ, ben yem mem almam dedim . dört yüz bin nera bi inēñ südü.
 84 baK, benim inēñ südü dört yüz bin nera. yirmi yirmibir milyon nera
 85 yemiñ çuvalı. sen saT, buydeyi sat ikiyüz elli bin nera. hani dāvlet üç yüz
 86 bilmem kaç para. daban fiyatı veriyū. nemiş? pirim veriyū. yav ğardeşim
 87 ben üş ton bıyday yaPdım baK, üş ton bıyday yaPdım. bu üş ton bıydayı
 88 devlete götürüp de pirim parası mı alcēm, hayvannāma mı vēcem?
 89 devletden pirim almaG için ben götüsem bunu ofise sassam ikiyüz elli
 90 bin nera üçyüz elli bin nera sassam beş yüz elli bin nera gidiP tüccardan
 91 yem alcēm. nası yaPceñ? utanıyū ğurbannıK yaPma, göyun yaPma keçi
 92 yaPma inek yaPma, ha ne yaPceñ? şimdi sana sorsam ben burānī gissem şu
 93 kövli olaraK, kövde elime yımırta alsam peynir alsam çarşıdan
 94 zeytin alsam, yav sen n ābiyusun, nası kövlüsün? diceñ, sen bana.
 95 ot alsam hani misal kövler aç ğalır, aç ğalmas kövlülē. giT al sepedi eliñe
 96 ot ğas çöp ğas ğarnıñı doyur yāni. şeyirli bizden de sıkıntıda ama ğardeşim
 97 kövlünün malı para yaPmıyū. bıydey eKcek, üş tānesi sovan eKcek. u da
 98 olcek olmicēk. eKmiyū. bıydaya gelince gadān, yağışlādan işde şu arkadaş
 99 akşam köyünden geldi. ben yāmırdan ekemedim tabi bu bizim biras
 100 yobazlīmıza deyem, havalādan yerimis çamır yāni şimdi çilelēde çile
 101 mıntıkālānda çamır isdemes. tav olcek herşey böledir. yāni bi hayvan
 102 dāyi tavında tutar. bıyday dāyi tarla dāyi tavını bulmıñce gadān verim
 103 yaPmas. e karpıs yaz māsulu bāzan para yapıyū, bāzan para yaPmıyū. şimdi
 104 sulama karpus siziñ merede kaç kişi sulama ekiyū? kaç tâne ğuyū var? kaç

105 tâne suyu idâre ediyu? bi u hisarlı feradîñ gıyu diyular, bi de yoğālâda
 106 bizim köyüñ alTlândaki gıyularda varmış bi_iki su. bis şöle barajdan
 107 gölden hani şindi u ereşit barajı, e_er böyle bi şe oluP da bizim burlar bu
 108 kövden bu barajdan faydalansa yâni çoK_eyi bi şey. ben haTdâ şurda
 109 bizim_u gevenni deriz bi yer. günüñ birinde bu baraj maraj köv susus şunu
 110 sōledi. dedim yav şu dağñ iki dāñ arasını dedim ben, şe_aPām da kesēm bi
 111 hafif göl yapām dedim hic_olmasa bu göletden faydalanām dedim. bi_iki
 112 kişi hī mī tabi böyle şelē göle'lē devlet şeyinnen poroğramınnan olme_ince,
 113 seniñ benim dememnen iş olmuyı yâni. şindi bi iki geven iki dağñ_arası
 114 ne ğadar su alceK. dağñ_arası bizim siziñ ovī sulā.
 115 şindi ben cāyilim di_im yapılmaz di_im. ben dōdum böyüdüm hālā
 116 baraj_olcek hālā baraj_olcek. geliyulā gidiyulā hisar köyünden bilmi_üm
 117 üş tâne mi? üç kişi baK emekli olmuş. e şindi mādēm bu baraj olceK de
 118 neden yaPmıyular? ben muhdarlīmda bizim bu dere boylānda su var. baK
 119 üç yere sontaj ğazdırdım şurī yüzell_iki metirede su buldum. bizim yāmıs
 120 para yaPmıyudun. körfes oldū gibi yā bağıyudun para yaPmıyudun. bu sene
 121 zētiniñ zeytinciñiñ cebine cebine bi para girdi yâni. ben bu sene tayfalan
 122 hesap kesiyorum, bana onbin_nera, yirmibin nera, otuz bin_nera olmuş hiç
 123 aqlım köşesinden geçmiyudun. diyer senelē beş ton yā yaPdīm mı ikibuçuk
 124 tonnu satıyudum tayfī ödüyudum. bunuñ bakımıdın şudun, budun.

Evlenme adetleri

125 nemiş? sen bi dūn yaPceñ, ben seniñ ğızı isdicim. seniñ ğızı isdicim.
 126 altınından boncūndan gēmesinden gitmesinden ğurbannīndan
 127 hadirellezlīnden içgisinden yav bilmiyorum_ama. geçen gün fāri bi dūn
 128 yaPdī elli a'mış milyar para giTdī. nemiş, adamñ buz gibi evi var. gitdi
 129 kırK milyara bi äv_aldı. kırK milyara bi äv_aldı. yirmī_milyara o dūnü de
 130 çıkaramaz yâni. ne oldu? üç sene sādece yaPdī u masırafları ancaK ğapadır
 131 ya ğapadır ya ğapaTmaz. çeyiz de_ince ğadān, sen kız olursa kız olursa,
 132 misal' kayrula daķımından, ince daķımdan yatāndan yorğanından bunu kıs
 133 tarafı yapıyu. geri ğalannı olan_evi yapıyu. ben biriniñ kızını isdemē
 134 gidēken altın başlıyu ufağ_altından, bi altın şindi olmuş kırk_iki bin nera.

135 daha yüssü tağmadan bōçalan seniñ kıızı isdemē gidēken altın tağıyu. undan
 136 sōna her kıızıñ evine gitdiñ zaman, bi otumā gidiyuñ bi şe yaPmā gidiyuñ,
 137 bileziKsis evine gitmiyuñ. ğurbanda bi ğurbannıK götürüyuñ dörd_āyāna
 138 altın bālıyuñ, kafasına buynuzuna. bi_iki milyarlıK kelepce bilezik. ordan e
 139 sen diyuñ öteki işde nādir şunu yaPmış da ne_e bunu yapamıcam. sen iki
 140 tāne dağıyuñ hadi öbür taraFdaki üş tāne. çoK işi bozulan da oluyu düzelen
 141 de oluyu. sen nesķāve içēken ben de nesķāve canım_ısdıyu ama benim
 142 gücüm yoK. ben sabrediyum sen sabredemiyuñ. nası_ossa baña bunu
 143 veriyulā deye verceKlē deye veriyu. ama yārın ben bunu ödemē gēdīm
 144 zaman, ya icirācı geliyu ya ödeyemiyum. ya aram_açılıyu, ödecem yerden.
 145 seniñ geliñ ğız geli_ü, ötekini türtüyu ötekini türtüyu, öteki de diyu ben de
 146 isderim diyu. u alır da ben nasıl_alamam? diyu. seniñ başıña geliyu. ya
 147 inēni saTceñ, ya ğoyunuñu saTceñ ya tarlañı saTceñ, yaPceñ. iki çocuK
 148 yaPmıceñ bi çocuK yaPceñ.

Serbest konulu

149 ben bilmem şurada koyun yayyos, dağın tepesinde harman yeri. dağın
 150 tepesinde. u adamlar orē nasıl bıydayı çıkarmış? nasıl harmanı çıkarmış?
 151 nasıl harmanı samanı taşımış? insannar inceldi adamaķılı yobazlaşdı. ben
 152 k̄ara deri patoz yapma gidiyum, adam iki sātılıK yoldan yerden hayvannı
 153 şe_aPmış sarmış hayvana demeTleri iki sātılıK yerden yola indiriyu. hadi
 154 siziñ kövde bizim kövde bi kişi indirsiñ baķam indirmes. şindi hanımlā
 155 inceldi. esgisi gibi u sabınnan senin annen, sabın bi taravda bi toķaķ_elinde
 156 çamaşır yıķıyudun. āşam sabah oturuyudun eKmek teknesiniñ başına öleye
 157 gadān eKmek yōruyu, öyleden sōna bi fırın eKmek yapıyu. hadi şindi
 158 yapsiñ baķām. nimiş? al şu un çuvalını götü git şarköv furunu onbin nira
 159 yirmi bin nira yabıyu. eKmĩñ Tānesi ikiyüz bin nera git al. çamaşır
 160 makinesi çamaşır bılaşıK makinesi hepsi oF. bāzen böyle şēleri diñnerim.
 161 ben pazartesi gün burdan çıkıyım, piniyum taKsiye burāniye gidiyum. parti
 162 başğanı türTdü birbirlēne umuz vuraraK, kaş seneden beri muhdar bu dedi?

Konuşan : Ahmet Çancı (yaş 77)

III-17 Derleme Yeri : Şahinler – Burhaniye (Manav)

Konusu : Seferlik ve Yunan işgali, Serbest konulu.

Seferlik ve Yunan işgali

1 üsēnnēñ baba dedeleri. geçmiş asgerliK hatıralāndan annatīm. u adam
2 yemende yesir qalmış on_oniki sene. urī geliyu bubasına, urda iki çocū kıs
3 çocū vā, evlenmiş. urdan geriye hanı_adam şe_apıyu urdan. atlıyu қаPdana
4 diyu қu ben diyu ısdambula götür beni, ben giTcem ısdambula diyu. geliyu
5 yollarda iniyu, burī geliyu bubası, buba n_āpıyuñ? diyu. kimsiñ sen diyu?
6 işde ben mısdafayım. hayır diyu benim_ölum öldü diyu, sen benim_ölum
7 deyilsiñ diyu. baK şimdi yāni bu geçmiş bizim şu türkiyedeki şurlādan
8 bunnādan annatıceG_olusaK. babasına tanaTdırasıya gādā kendini bi hayli
9 zaman geçiyu. undan sōna tanıtıyu. yāni baK hani köyüñ olaylāndan
10 annatıyum saña. aynı bi tāne aşarda şimdi u devriş_ölunuñ āmet derlē biliyu
11 musuñ? bal_ölunuñ güviysi vā, iri bi şey zirātdan emeKlidir. burāniyede
12 oturuyu. onuñ bi amcası u da aynı, u zamannarı biliyusuñus seberberliKler
13 osmannılar bu şēri zaPd_ıtdī zamanda. iñgilizler bozuyu unnā yesir
14 qalıyulā urlāda қamPlarda. unuñ da bi ölu oniki sene gelmiyu.
15 āmet_adında, urlādan yayan yapıldaK unnar artık burlara geleceK çoK
16 sefālet çekiyular. ot yiyular çöp yiyular, yayan yapıldaK tā yemenden urdan
17 arabistandan. burda geliyu harman yerlēne, burda bu geleniñ bi çocū
18 dünyāya geliyu, on yaşına giriyu. unnā artıK āmet amcasını şeyit biliyular.
19 harman yerlēne geliyu köyüñ_altına. baKıyu urda bi çocuK, sen
20 kimiñ_ölusuñ diyu? harman yerlēni biliyu ya tarlasını bilmez mi canım sen
21 şimdi? ben diyu devriş_ölu ismāyiliñ_öluyum. bubañ sağ mı seniñ, anañ
22 sağ mı? ama fecī vaziyet_almış, sakallanmış. hasda çocuK қorқuyu bundan
23 geliyu bubasına diyu, buba diyu harman yerine bizim bi deli adam gelđi
24 diyu, bana dedi ki diyu, işde sen kimiñ_ölusuñ? işde anañ vā mı, dibine darı
25 mı ekceK diyu? ama çocuK görKmuş amcasından ama unnā öldü diye
26 unuTmuşlā_artıq_unu. en nāyet diyu, nerde u pezevenk diyu? şimdi қusura
27 baKma ben aynı қavasını konuşuyum baK. incelmē gerek yok. şimdi u

28 adamcāz da amcası olceK çocuk, āmet yesir gelen. geliyu bizim mezerlĩn
 29 duvarĩn dibine ekim_ayları mı? eylüllēde de hava sovumuş, hasda oldū
 30 halde, güne ğarşı otumuş. unnān evleri de burāni_e girēkene ikinci sarı binā
 31 böyüK binā urda. buba diyu, dē baK diyu deli_adam burē gēmiş baK diyu.
 32 adam ōlunuñ ğarşısına geliyu, ulen utanmaz_erif diyu, bu çocū diyu anasını
 33 bubasını soruyuñ diyu, sen diyu dibine darı mı eKceñ? diyu. işde şōl_oluyu
 34 bōl_oluyu, şimdi bizim kadınāmıS osmannıdır_ölum. gördünü bi kere
 35 gördü mü böle şe_apar. ehdiyar bi nene de u bizim mezerliG_arasını bu
 36 taraFından yolundan gelikene kadını görü görmes āmedi tanımış. bubası
 37 çekişirken, ben aynı u tābirlēnen konuşuyum sana. ismĩl diyu, ismĩl.
 38 diKġat_it u seniñ_āmed diyu. heytt diyu āmet diyu, benim_āmedim
 39 ölmemiş dā diyu amma, adam_urda şoK geçiriyu artık. unu alıyular
 40 bağıyular emme, sovuKlamış. zātūriye olmuş, bilmem ni olmuş,
 41 kırtulmuyu ölüP geçiyu. yāni ben bazı böyle köyüñ geçmişlēnden saña bu
 42 ġıdarlıK dā şe_apıyum.
 43 şimdi seferberlik_anıları geçennēde burda kırsun yarası diye bi filim
 44 çevirdilē. aynı bizim kövümüzden_öldu benim kıpınıñ_öñü mezerliKde.
 45 ben urdaki bāzı ilgiliniñ birine didim. siz bunu annatıyusuñuz ama ben
 46 kırtuluş savaşınnı annatıyum şimdi, kısuru baKmayıñ seferberlĩ
 47 şı_aPmadım. dedim bu siziñ sanaryoñuz yāniş dedim. e böle yazılmış dedi.
 48 yunannılar dedim burē gēdĩ zamanda, ben şimdi kırtuluş savaşına geşdim,
 49 kısuru baKma seferberlĩ bırAKdıK. şimdi burē gēdiKleri zaman
 50 kövüñ_altına kınmaya geçmişler bi tabur, yunan taburu burdan ġızıl çilpi
 51 isdikāmetinden geliyulā yonuzlardan dōru burē. unnarıñ albayı da şu ġarāç
 52 köyünüñ yerli rumlāndanmış. çünkü türKçe bilir deye, burlān yanı başına
 53 türk, hanı türKce bilen subay tāyin_etmişler. e burē geliyu, ġāveniñ_önne
 54 geliyu diyu kı burda çete var mı? diyu. yoK diyular, u arada da bu kıviyi
 55 milliye dālmış, birkaç Tāne çete şurdan u ōle sōlerkene, bi ateş_ediylā
 56 dē_urda birkaç yonan asgerini vuruyular. ama u çetelē paşıbozuK birē birē
 57 kaçıyula, ormanıñ_içine de_urĩ saKlanıyula veyat dutuluyu dutulmuyu.
 58 vay siz diyu çeteleri sōlemediñiz de bana zarar getirdiñiz deye bizim u

59 gün_ için kövüñ altınıñ harmannānıñ hiPsini yaşıyular. köyden birkaç tâne
 60 öldürüyulā, urda biri su vēmē gidiyu. u zaman_ için yunan ayvalıK
 61 gömeşden öbür tarava durdū için tursunnulā burda duruyularmış. böyle üç
 62 sene biliyusuñuz, yunan burda kuviyimilliyede duruyu. hani ğarāç cepesi
 63 pamıcaK cepesinde, ali çetinkayaniñ başġanı memet beyiñ, ben yānış
 64 annatıyum, sen gene bāzı şe_aP. burda ğadir vāmıñ, ne ğıdar_ossa insan
 65 böyle bi gelen ğuvete ğarşı artıK mahkümsüñ. unnara su vēmē gidiyu,
 66 suyunu işdiKden sōna öldürüyular baK. hesab_ıt bu_arada birisi dā gidū
 67 urē, u da birini öldürüyulā, öldürme diyu. ilyas_aġanıñ bubasını, üş tâne
 68 kişi öldürüyulā burda. harmannarı yaKdıKdan sōra, şurda yūs tâne ğoyun
 69 vāmıñ bi sayada, bu eylül nāyetinde olan işler bunnar. ğoyunnarı burdan
 70 sürüyular, şimdiki havā_alanınıñ oldū yerde u gece kesebildiKleri ğadā
 71 kesip yiyular. undan sōnaķını ġalanı bırakıyular. bosdancınıñ dibinde u
 72 şeyde u gece urda ġalıyu tabur. yani bu ħatliyāmı yabıP geçiyulā urdan.
 73 didim sanaryuda biz böyle duyuyoduK, hiçbi tâne bunnan ilgisi yoK didim.
 74 sis_anı ħurşun yarasında. üsīn_ölu tāyiri arıyoz diyusuñuz ama bizim
 75 ehdiyarlādan duyduKlāmızdan hiçbi ilgisi yoK dedim bu şeye. e sanaryu
 76 böyle yazılmış dedi bana u yeTgili adam. seferberlē gelince burdan yirmi
 77 yirm_iki tâne kişi gidiyular, hiçbi tānesi dönmüyu. artık bizi de eriTceK
 78 diyu burda. u mesele benim dedem yaşıdaķı iñsannar. bu çanaKġale bizi de
 79 yīceK diyular, böyle māsım māsım toPlanmışlā unnarı. urdan urē
 80 giTdiKden sōna biliyusuñus, çanaKġalenıñ kitdī yerleri. belki gitdīseñis
 81 urlāda çok acāyiP şeyler var. gezilen yerlēde hakıķaTdan da çok
 82 ħatliyām_olmuş. ben u gün kiTdim gezerim ben her tarafı. u çanaKġale u
 83 tārī yerlēni filan. gözlēmıñ yaşını tutamadım_urlāda da yānı. çok ġariP
 84 şeyler_olmuş, baķıyusuñ albay bilmem kim? haTdā atatürküñ sātiniñ
 85 furuldū conKbayırı zikirtepede çıkdıñ mı bilmiyum_urasını? fevzi çaKmāñ
 86 ħardeşi ömer çaKmaK urda şeyit_olmuş. demeK_ısdedim eriTdi demişler
 87 yāni burda da. e u zaman_ için çok böyük bi sefālet bi de vebā hasdalı
 88 başlamış undan sōna burlāda.

Serbest konulu

89 esgiden ū kızıl çilpı veyā_uT da size dōru bu tarlalā, yıllarca ekilmedi
 90 nüfus yoKdu zāten ki. kime eKceñ? adam tarla yapamamış veyā_uT da
 91 ekememiş, canını kırtāmıŷ çekirge gēmiş yimiŷ kıtlık. yānı ŷimdi bunnarı
 92 ben böyüKlēmnden duydum da annatıyum bōle. iŷsannar alfaT toPlamıŷlar,
 93 peliT toPlamıŷlar ŷunu yapmıŷlar. ŷimdi biras kıusura baKma namkōrlük
 94 yapıyus. ekmī geldimiz zaman da bu bayatmıŷ diye. ŷimdi benim keçim
 95 durummus, çoğunnuK zeytinde. artık zirāt_iŷleri anca hayvannā için bi
 96 parça kendimiz_için. bana sorāsañ büsbütün zeytincilī bālıyıs.
 97 kızıl çilpi tepelēnde bi tāne zeytin_ācı yoKdu ölüm baK. siziñ köyden adam
 98 hendeKlilere dōru hayvannı bıraKdī zaman da sabālī gelir kıatırını bālar, dā
 99 gider, üçbeŷ sırtık yapar, merteK yapar. ekseri keresde iŷinnen ōraŷırlādı.
 100 burlā deseñ e arāzi çoK geniŷdi. ŷindi ısdambuldan kıalkıyu adam burda bi
 101 tāla alıyu. ben kendimce köylēmizi çoK ğariP görüyum, niden_ama? millī
 102 gelirimiz gidiyu elimizden, haberimiz yoK bundan. ŷindi sāyil boyları, ŷu
 103 bizim burlā u ğidā deyilse bile biz de yidiK malımızı mülkümüzü. ŷarkōv
 104 pelitköv kıarāç bilmem ne u sāyiller, aşırı para verildi bunnara. bizim
 105 kövlēmizde ekiceK ğadā tarlamız vā, içine girilceK ğadā tarlamız vā. unnar
 106 bizden dā ğariPleŷmē baŷladılā. ŷimdi pelitköv esgiden sayılı bi kövdü. ama
 107 ŷindi bu kövler ŷu bizim yonuslar yabancılar ācık veyā siziñ köv_ossuñ. vā
 108 mı sizde ŷindi bi teK ğaçaK keresde yapan? ben_epsini evlēmiziñ
 109 keresdeleni siziñ kövden alıyudum. iŷleri ğüşleri ama ŷimdi, baŷġa sanāyi
 110 iŷlere döndüler, kimi emeKlilini kıurtarmā ūraŷıyu, kimi bilmem ni_apıyu.
 111 ŷimdi buranī ğeçim ŷesini sōlēseñ, çoğunnūmus zeytincilikle ğeçiniyus.
 112 ben zeytinden baŷġa hiç bi ŷey yapmıyım. bi sırtık_aldım, kövün altında
 113 benim bi tarlam var ŷimdi, kövün kıanalisyunu urī kııkıyu. ben dikem de
 114 yiyennē yisiñ satsıñ. hanı dā bu yaŷımda baK bi fidan veyāt bi çomaK dikmē
 115 ūraŷan bi iŷsanım. siziñ kövünüz burē ğedī zaman biz ğargalıyız diyulādı.
 116 siz_unnarı bilmessiñis. yalnız bunnarı nerē bālıyım? ğeçim sıkıntısı falan.
 117 ŷu televizyonnara bālıyım. ŷimdi ğāveye ben siziñ ğiTdīm zaman eyi bi
 118 iŷ_olusa, benim arkıadaŷım bana hoŷ ğedīñ dese bile ğözü urda oldū zaman

119 ben_unuñ yanna gidiP_oturmuyum zāten bi kere. başğa zaman emme gēdī
 120 zaman, gē şurē oturalım der’leşelim. hiçbi şiye üzölmüyum da ibretli bi şey
 121 ołsa da baḲsalar eyi. aynı iḡsannā siziñ gözlēñizi esgidiyu dedim.
 122 ḡasdamonunuñ bilmem ni taraFlānda petrol damarları oluyumuş, ben
 123 kendim mal bulmuş gibi içime bi sevinç girdi benim didim. şahısa
 124 çalışmadım, sıḡorta dāvālāmı veyāT da şeyim olmadı. bāḡuruñ bu ḡıdar
 125 sosyal güvencelēni tāmın_ıtmıyudum. zafar ḡastesiniñ bi mümtaz fāyiK
 126 şeniK vādı baş yazarı. u sāt ombir buçuḲda sātlerce sıḡorta dāvālāniñ
 127 faydalāni annatırdı. ben unu dinnerdim u zaman için undan hiç bi tāne bu
 128 kövde annıyan yoḲdu. zeytin tutāsıñ para ḡazanısıñ, hayvan yapāsıñ binit
 129 yapāsıñ para ḡazanısıñ. bunuñ tamamını yirkene devamlı yicim zanniTdim,
 130 ētiyarlıcem zanniTmedim.
 131 mezerlīñ altında bi küreş oldu. bi de cambaz geldi u zaman_urī, iki kere
 132 geldi cambaz. buyu da burī ḡurdu ōle bi sehbā telde yörüdü adam. bi de urē
 133 yapıldı, u günüñ belançosu cambazıñ_alta gezen. şimdi öldü gezen sene
 134 bizim burda biri vādı, ben dedi şu yumurtıyı seniñ üzerinde saḲlıcem dedi.
 135 baḡām usda bulabilceK mi? dedi cambazdan ötürü. işde olcek, adamıñ
 136 şaPḡasınıñ_altına ḡoydu. gē baḡām usda dedi, ara dedi vatandaşınıñ_üsdüne
 137 ben yımırta şe_apdım. ḡafasına bi furdu adamıñ, ulen u āḡadaş da bi ḡızma
 138 ḡızdı. bi fiḲra sōledi duyduñ mu sen_unu? ziyārete geldilē urfadan şurdan
 139 burdan da atatürK barajını siziñ eseriñis filan dedilē. benim_eserim deyil
 140 dedi. baḲ bem bilmiyudum, aydınıñ dedi bi ḡazası var aḲca dedi, urda bi
 141 çeşmede okudum dedi. urāniñ da bi memet_efesi vāmış. kel_efesi vāmış
 142 ḡuviyimillī zamanında da. bi çeşme yaPmıslā urda kel memediñ_adını
 143 yazmışlā urē. faḡat çeşmeye şōle yazmışlā. dā suyuñ, emeK eliñ, nam kel
 144 mēmediñ demişlē.

4. IV. Ağz Grubu (Yörük) Metinleri:

Konuşan : A) Halil Kara (yaş 83)
 B) Fatma Kılıç (yaş 73)
 C) Nazife Bolulu (yaş 62)

IV-1 Derleme Yeri : Bükdere Köyü - Kepsut (Kubaş)

Konu : Serbest konulu, Askerlik hatırası, Hatıra, Evlenme
 adetleri.

Serbest konulu

1 A) bilemem kim orī bilemem. ederis. unu buna sorcañ. arıyı dala ğondurusuñ
 2 tesderinen bıçānan nacānan niynen kesceñ kesceñ. ğovanı hazırlıcañ
 3 ğovaniñ_öñüne yaPcañ, ğovanı tıK tıK huruvıceñ arı girē. ben bi türlü
 4 biliyum. iki üş türlü vadır da, ben bi türlü bilebilün. be_arıcılıK yaPmıyun da
 5 esas ēlenti, ne dīn ben, ğemen ğemen otus kırK sene oluyudur. bobam arıcı arı
 6 arı yapıyudu, ell_atmış arı yapıyudu. fennī ğovan yaPmadım ben yaPdırdım
 7 da ğuymadım. ğara ğovañ yabıyum ben. bu kövde arpa buydiy misir yulağ
 8 ba'la mercimeK fī bilmem ni böl_ekilir. saçasıñ sürēsiñ.
 9 olan da ävlendi ğız da ävlendi. olan zāten bende bi teK ğız mız bi şey yoK.
 10 torunnā vādı everiyüs. bu kövü ğuran tomb_olu. orda borda to'lanmış.

Askerlik hatırası

11 istihamdım. her işi yapā, köPrü ğurā, yol ğazā, dā ne diyim. emme nerī köPrü
 12 üş türlü köPrü vā. deñize çaya böle derelere. çaya köPrüyü ölçēsiñ suyunu. kaç
 13 daKğada kaç_sāniye gidiyu? bi şı_eniñ içine bi su ğuyulā, suyuñ_çine u
 14 şışıyi atıyu. sāT dutuylā, kaç daKğada kaç meturu geçebilirse, una göre köPrü
 15 ğuruluyu.
 16 unuñ dedi dāvā ne biliyu muñ? hinci borda şo dereköv va bi. ğızıl_oluK da
 17 derlē dereköv de derlē. zamanna derekövdü sōna ğızıl_oluK ğodulā. orda va
 18 bi çocuK, bi de ben varım bu yağınnādan. göKkövden vā, bilmem nirden
 19 ediremiTde yaPdıK askerlī bis. tabi usda zamānında dā çoK acamı dēliz de
 20 baya usdalaşdıK. yüzbaşı baña dedi kin hadi_dedi bēm seyis izinni giTcek
 21 bir_ay bēm ğarı ceKivi dedi, bi bēgir va da. tımar yapıyus, hazırlıyus tālime
 22 giTceK yere yere hazırlanıyu tabi iştīmā olan yere. äTdik yaPdık çaTdık, bi

23 gün dedi ki baña yüzbaşı, bēgiri çaḲdır dedi. nalbaṇṭ va ya, bölüKde nalbaṇṭ
 24 va tabi. ben de çaḲdırīn dedim. nalı mihı häPisi unnādan, şiyden nalbaṇṭdan.
 25 bēgir de ğuva'li. bēgir ayānı du_āḲan bēgir sırḲıverī beri yav. u derekövlü
 26 çocuḲ dedi kin, ōle tutulmaz bēgiriñ ayā ve baña dedi, ben tutīn dedi yav. e
 27 buyruñ dedim ben de. sōna iki mih_urdu ombaşı vādı bizim, aynı bizim
 28 sınıFda. bizim bölüK şiyden hanı birinci şiyden. çaḲāḲan bēgiri, bēgir şōle bi
 29 çeKdi hōl_edivediydi ombeş metīru ğāri yüz_üsde kapanağaldı. vādıḲ
 30 kıvasını ğaldırdıydıḲ. bordan göTdülē şeye rāvire. orda onyedı gün yaTdı.
 31 dışından di'mişlē içine bi lesdiḲ ğomuşlā ğırmızı sarı da unu annaTdırıyu bu
 32 baña.

Hatıra

33 A) ğurban bayramı arīfesi. ōlan yataḲ yataḲ va şorda bi sāt vadır. saya
 34 hayvan sayası. sabālan ğiTdi āşamdan ğurbannıḲları geTceḲ satılcağ_olannā
 35 vā, kesilceG_olannā vā. al ge dediḲ len gōnüm şēdeT geTmedi kendim ğidīm
 36 dedim yav ardından, ōlen de yakın. ğar da va, dizde ğar. ōle tüvē daķındım
 37 ğidēKen len aşşāda ğidīn de ke'liḲ me'liḲ vadır belki ollāda di_e ğiTdim
 38 aşşā indim bi çīl geldi emme ne çīli oldū belli di_i. tozaḲ ğar izi belli di_il,
 39 böle bi çīl belli. bōle beri yakī geşdi. bi ulu bi dal va ğab ğalıñ. unuñ köküne
 40 ğidā vādı, ne ileri ğidī ne geri ğidī. eTiravında bi kesdim iki kesdim. dalıñ
 41 ğovūna ğirmiş. çekedi çıkardım arķamdan aşşādan soḲdum. şōle dalıñ
 42 dePesine baḲdım bi ğo_uḲ kesilmiş zamannan, bōrdan da ğo_ūmuş böle.
 43 ğo_uḲ da böle borī bōle bordan ğırılmış bori ğidā uzun durü_ü kıvası
 44 ğiTmiş. tilki orda güneşliyumuş. undan sōna yukarı çıḲdım nacaḲ yoḲ başğa
 45 bi şī yoḲ tüveḲ vā emme tüvēnen olcaḲ davā di_i. dıḲadım dāli'leri, ōlanı
 46 ünnedim. nacā al da bori ge diyi. hava da bi esiyu emme ğur_ayas. nacā bıçā
 47 bōle dutamassıñ yav. u ğidā bu ğidā serT. çente çente te aşşā köKe ārdık. ben
 48 orī çenTdim. alt yanna geşdim ğoca ğoca kö'lē va tabi böle ayķırı ğalıñ bacāñ
 49 borasından ğalıñ. ülen ālTı da aynı fırıñ gibi yav, e'meḲ fırını gibi. hiç bi şī
 50 görünmü. ācı soḲdum hōle didīdi haķırT eTdi bi. ben unu ısırīn dedi. ğolu bi
 51 ölçdüm barmaḲlarım değiyu dēceḲ. bōle soḲduydum ğuylū len.
 52 görmüyün_emme. her av vā ke'liḲ va gövercin va doñuz va davşan va ne

53 isdiyusañ va. sürüm_ıavı va, sürüm_ıavı yaPıyulā kövlülē. doñuz avına
54 geyeg_ıavına. her kövden gelū, küreş va diyi.ünnü küreş oldu mu.

Evlenme adetleri

55 B) kına olū kına gecesi olū. kına gecesinde āşamdan kınī gelünūdū dışarı
56 düzen gurulū. camāT toPlanū orda oyun_ıoyñulā bakır çalū, daķı yaPılū, ğıza
57 olana daķı yaPılū, undan sōna ğaliniñ kınası yaķılū.

Yemekler

58 B) eñ başdan bazlamī bis hamırını yūrarıs. āşamdan maya dutuyus, hindi
59 yaPılmū fırında yaPılū ya. sabālan da saç_ıuruyuz hamır_ıolduKdan sōna.
60 misirden dā eyi olī. misir_ıunu misir_ıışde. unu ocā ğorus suyunu ğaynā suyu.
61 unuñ_ıiçine unu çırpırıs çırpırıs katıldırıs. ocaKda bişū ğarışdıra ğarışdıra.
62 C) bazlamī nası yaparıs? hamırımıSı yūrus, güzēl mayalandırıs oldurus. bōle
63 bezī alırıs minī de ğorus. bazlamayı ğorus sacımızı ocā hurarıs sacımız olur
64 saç demirden. külleriz içini sacānı ğorus içini külleris üstüne kıparıs sacāñ
65 üstüne kıparıs. bilīñ ya sacaK. bilmez mi üç aya’lı bōle sacağ_ıolur. sacı
66 üsdüne kıparıs. kıpīnca hamırımıSı saç ğızar. ğızınca şōle unu yasd_ıac gibi
67 bōle tātadan. bişince bōle çeviris u tarafını da bişiris, undan sōna buyu bōle
68 yere ğoruz da güccüK sacaK gösterdi ya gelin. inince yeñiden bi dā ğorus
69 sacıñ üsdüne hamırı maya. bōle bi éKmek dā ōle ōle éKmek yapar, bişilir
70 yinilir. tāranamızı süT olusa süt, yōrdunan südünen ğoruz ğazanımıza tencere
71 olusa böyüK tencerelē vā ya. ğazan_ıossuñ tencere ossuñ ğorus. ocāñ_ıaltına
72 gine sacaK ğoruS bōle tencereniñ. tomatiz dōrarlā büber ğorlā. unūnan barabā
73 ğarışdıra ğarışdıra unu kıatıldırıs. bazısı ğeçirū hemen ğardī ğün ğeçirū. uvıcıK
74 uvıcıK uvıcıK dökeris. o ğa_ıi güneşde yellenir ğuru. gözer yapılā bōle ya
75 bili_ıu muñ? ekin gözeri ciñgennē satī ya. tomatizimizi dığannarımıza
76 ğazannarımıza hurarıs çencerelēmize. unu biz bōTdürüs. unu bōTdüKden
77 kere bi yere ğorus sovur ilēnnēde. bōle dāli’li vā ya. hamır süzilī süzeK. sen
78 borda gezūñ. e’mek ğavğası ölüm. saşda bōTdürilā. bunda bōTdürüP, bazıları
79 da hemen çī seri da ğün_ıamırı ōle yapılā. ğara ğuvaTna bunda bōTdürüs.

Serbest konulu

80 hunnā doķunū ölüm. kıılı ēris bōle dararıs. undan sōna büberis yeñiden

81 gıvraldıyũ. iki direG_olur u. kũz_ācı olur bõle kũzũ yapılır. ğaldırısĩn furā.
 82 lele gibi suyu çıkar. tenesinnen barabā yi iç.
 83 āşam gelir savāsĩn ğuyāsĩn avlıña keçĩni ğoyunuũu ğuzuũu. emziri e'mē yĩ
 84 yatāsĩn. n_aPcañ başġa? çadır bõle aynı evlē. yaylamız da bõle yayla alañlara
 85 çıkādıK. üsdüne ġēgemeç yapıyuduK. üslerine keçelē olurdu evelden keçe.
 86 bunnarı vilen. bunnarı örtēdiK. bordan kapıdan ġirēdik bõle. unuñ içinde
 87 yatādıK a bordan bõle.

Konuşan : A)

B) Şakir Altay (yaş 84)

IV-2 C) Sultan Altay (yaş 38)

Derleme Yeri : Bağtepe – Kepsut (Yaycı Bedir)

Konu : Fıkra, Köy işleri, Yaylacılık, Kış hazırlığı, Evlenme
 adetleri.

Fıkra

1 A) manav_õlu, yörük ġızı dimiş, süzme yõrdu ezebilisiñ, ben sā varın dimiş
 2 manav_õluna. seviyumuş emme ġız õlanı, manav_õlunu. şindi u da dimiş,
 3 tabi suyu az ġorsañ ayarlı ġorseñ yörT ezilir. bolcaca ġorseñ yört n_õlur?
 4 parça parça kayā, ha kayā. şindi ġıs sevĩ ya, yakĩn duruyumuş õlana. şindi õlan
 5 suyu fāzla ġaçırıvĩn dirmiş. hemen bi cimciG_atāmiş ġız õlana. az ġuy, yoKsa
 6 ezemessiñ dimiş. babası da ezēseñ õlum õyle vĩcĩn dimiş.

Köy işleri

7 B) biz bũdey arpa ekēdik, mısır ekēdik. eFendime sõlĩn bunnarıñ hasadı
 8 elinnen, āşdan eldivenimiz oldu. elinnen orānan unnan biçerdik, demet
 9 yapardıK ġüzel bālardıK. undan sōna yĩ_ın yapardıK tarlaya. undan sōna
 10 getirirdik harmana. harmanda evendim harman yerimizi sularıs. undan sōna
 11 öküs қоşарıs, beygir қоşарıs. undan sōna unu eridiris saman hāline getiris, o
 12 şekil қullanırıs. eKmĩ furında yaparıs diymene gideris. eşşime beygirime
 13 sararım hadi baқalım diymene. dört tenekeye bi kile deriS bis. bi tenekeye bi
 14 şinik diris. ġötürüz diymende ha diymen ġalaba mı? birez beKleriz urda.
 15 üdürüz getiriz unu қadınnar eler eliKnen. ekmeg_eder. unnarı şey yaparıs.

16 hayvannarımızıñ yemi içinde goca baKla vādır. bunnarı da yem yerine
 17 hayvannarımıza gullanırıs, u şekil. ğıTlıKdı gübüre yoKdu. soñ zamannarda
 18 arāzilerimis temelli mahsül yaPmaz_ oldu.
 19 kadınar bizim sırtınnan umuzunnan su daşır. bu köyde sefde su, şu ğarşıdan
 20 bi su geTdik cāminiñ öñüne. şimdi sabāla kadın evele bi defā su işi yapar.
 21 undan sōna çorbasını yapar, undan sōna yēmē yer herkes işine dālır. iş kadın
 22 da gider érkeK de gider işe. bizde ayırma da yoKdur. sen git de ben burda
 23 evde ğalīm. beş para vardı esgi türKçe ıraķam tabi biliyuñuz zıfırdır beş para.
 24 bañġınuT para vardı, bi yüzünde bi çıvt canavar, bi yüzünde de çiFci öküzü
 25 koşmuş, boyunduruK da öliydi u bañġınuTlar. ben böyüme efe dērin, bizde
 26 yācıbedir işi. abılama bılla dērlē. orī giTdim tabi evni bilmün adamıñ, urda
 27 dedim ğāveniñ öñünde. biz didim mısTafa çavışın evine gidiciz emme. evini
 28 de bilmün felan didim. bunnarı ayşe billıyın evine eletive didi.

Yaylacılık

29 bu dālarda bugün_ için tabi böyük mahlúK yoK doñuzdan başġa. tilki doñus.
 30 eskiden canavar da çoKdu. ğurT dīvidimis. çaķal tilki porsuK sañsar, av
 31 hayvanı. ğurT hayvanı ēse kökünden burdan ğavrar, boġar. ke_eF yapū yāni.
 32 kediniñ fāriynen oynadī gibi. canavar boynundan boġar, çaķal da boynundan
 33 boġar, ayı hayvanıñ üzerine atlar şu küriKden parçaliveri. andık hayvanıñ
 34 kafasını kıparı, bōle maķasınan kesmiş gibi kıparır, hayvan büsbütün urda
 35 ğalır kafa giTmiştir. üšek denilen hayvan vardır o da yırtıcıdır. o da hayvanı
 36 af_ıdırsiñ maķatdan yir. bizim burada vardı adam doñuza bindi. bazı yerlerde
 37 kümünü doñus çaldı, çaldı deriz yarar. urda av yapıyu doñus şurdan çıkıceK
 38 şurdan çıkıceK derken, ğayı yanıKdı di_u şu boyda. ben şōle ediPdurdum
 39 di_u. bacāmıñ arasına doluvēdi, sıkıvimiş. alaçamda tokl_olu veli dayyı tabi
 40 ayı daKleşmiş, emme öldü adam şimdi. çam meselā bōle dikili tabi. çam orda
 41 böyük çamlā vardı. yüzyirmi kıtuġunda filen çamlar vardı. siziñ deli veli
 42 enişdeñ biki kişi aşırı dereden dāh demiş ğurşunu. ayı da ğurşunu yince
 43 toklu_olu veli dayı ordımış. hadi baķām una, hinci dolaş baķam. adamı
 44 yicimiş. haziren ayı geldi mi burdan kıalkarıs, hayvannarımızı toPlarıs, hadi
 45 baķam dursunbēyiñ güneyinde alaçam. soķuldaK yaylası ğaraveli yaylası

46 gulfal yaylası aKduzla yaylası kirezli yaylası gölcü_alan yaylası dede yaylası
 47 göyne yaylası, buralarda gözalaK yaylası deymen_erek darıderesi uralarda
 48 yaylardık. undan sōna da kāsım ayı geldi mi kāsım ayında da gine burī aynı
 49 yerimize geliris.

Köy işleri

50 şu yaşıdan şu yaşıa ğadar biz unu burda kendimiz ğararleşdīris. onsekiz yaşıda
 51 yo_uT ombeş yaşıda, köyüñ durumuna göre. assa şe ombeş yaşıda toPlaris. sen
 52 hadi baĥam geleceKsiñis şuri giTces, şu işi yapıces bu işi yapıces. filān yere
 53 yol yapıces, hadi baĥām. bizim kendi ādetlerimiz, kövüñ kendi işi,ben dirin.
 54 imici derlē. şindi buralarda güreş diyince, nerde eyice hali vaKdi bile olmadıK
 55 bi_adama, sen baĥam şurdan bi lēra ve. hā bi küreş yapıcīs küreşsis olmas. öle
 56 küreş olmadan olu mu? şindi unnar da ħalKdı. bu siporlar çıKdı. ıradyular
 57 televiziyonnar çıKdı. akşam toPlanır genşler işde sen ğaval ħalısn, ben türkū
 58 ħārırım. u şekil ēlentilerimis olur. yalıñız bizde ħadın ayrıydı ērkek ayrı. dā
 59 şimdi şu hāle gelene ğadā bizim ħadınlarımızıñ hişbirisi dā bu kövde öle
 60 mēydana orta yere çıķıP da oyun oynamış yoKdur bizde.

Kış hazırlığı

61 C) salĥañı hazırlıyasıñ, hePsini işde turşusunu maĥarnasını bōriyini. taranī biz
 62 yōrdunan yaparıs. evele bi bir_avta yōrt alırıs. undan sōna da ğazana ascıK su
 63 ğorus hemen. ğazanda ğararıs, akşamdan ğararıs. undan sōna unu öle ērkekler
 64 ğarar, ħadınnar ğarmas taranī. yeñiden unu bi dē böle ovaleris elimize
 65 ğuruduKdan sōna. gözer deriS biz gözerde eleris.

66 B) hurun ekmīndeki ayrıntı, bi bazlama ne bili_im işde otuz beş kırK
 67 ħuturunda serili. unu keĥe üzerine yo_uT bez_üzerine serilir, üzeri de örtülür
 68 gine. ateşe toPıraKdan yapılma saĥ dēveris bis. unuñ üzerine urdan yeñge
 69 yasd_āş deris geñiş şöle. unuñ üzerine u bazlamī böle deviri, undan sōna sacıñ
 70 üzerine, toPraK sacıñ üzerine sürülür, orda durar. undan sōna birez durduKdan
 71 sōna birez bişdiKden sōna yan_başına ğor ĥekili.

72 C) yōrdu südü daşırıs soğuturus, şöle meme hemen hayvanıñ memesinden
 73 çıKdı gibi süT ħalarıs. acıK şöle bi āş ğaşı yimeK ğaşınan yōrt ğatarıS içine,
 74 öle bi mayeleris. unu bi gün hiç aşımı_ıs o eyice sıkılaşıır. ertesi gün açarız unu

75 aynı günde aşmi_ıs. kimi yerler daşıK sütten yapū, bis çiyden. sār süzeris
 76 ılıdırız az unu meme ılıcē gibi soğudīse eyer. hemen hayvanıñ memesinden
 77 aldımız gibi hemen çalarseK u şekil çalarıs. unu da aynı gine süzē ğorus,
 78 duzlıyarıs. unu çiy sütten yaparıs. ğaynaK sütten yapmi_iz_unu. işde aynı
 79 yağinnen şēriye çorbesi yapīle. fırından çıkındıKdan sōna verūs.
 80 el sana'ları vardı ābi emme, şimdi ğalan ğalmadı. yapan yoK ğenşlerden. ilkin
 81 bis halı doKuduK. çulfalıK dērdik peşkir bōle ne kuşak gibi. unnarı doKuduK,
 82 yalnız bizden sōna gelenler hiş doKumadı. biz doKuduK gine şal dērdik.
 83 çulfalıKda işde orda gererdik, doKurduk. ipini ēirirdiK kendimiz yapādan.

Evlenme adetleri

84 daha esgiden ilerde kendisi yapıceKdi. ceyizini ādet öylīdi. meselā haddā yedi
 85 kilimli ğız gibi kasilıP durma dērdi, yedi dene felen kilim.
 86 yüzü ğara hēybe denilir, vardık hēybe denilir, halı hēybe denilir bunnar vardır.
 87 kashını ğoyceK şeysi dāhi una asmaK denilirdi. bi eve ni ilāzımsa unu hePsini
 88 yetişdiri. altı yedi sene de nışannı duru.

Konuşan : A) Mehmet Yalçın (yaş 75)

B) Zahide Özdemir (yaş 79)

IV-3 **Derleme Yeri** : Dodurga Köyü – Dursunbey (Yörük)

Konusu : Askerlik hatırası, Serbest konulu, Köy işleri, Evlenme
 adetleri.

Askerlik hatırası

1 A) on sekiz_ay şuferliK yaPdım asgerde. urdan tabi ğaldıK ısdambulda
 2 manavrıya ğiTdik. manavrıya ğiTdik ısdambulda. urda bi o yirm_iki ğün
 3 ğaldık manavrada. geldik tabi bırdā hālince ğıdā çivitcilik. tarım öküzlēlen
 4 tabi u zamannarı böyüK baş hayvanna sürüyük çivitleri bōle. tarlalāda saban
 5 u şikil. bōle bōle işde bu zamana geldik. dā temsili ekin biçilir bizim burda u
 6 zaman burda uraKnan biçūs şimdi döverbıçer gine yoK gine uraKnan biçūs.
 7 öküzlē sürēdi harmanı. unuñ temsili būdaysını sen_alırdıK arpasını alırdıK
 8 savırıldıK bōle yabalā vādı bōle bōle. öle_öle işde vaKıt ğeçirūs. vardı çoKdu.
 9 baK bis şiyden bırdan vardıK mābere tabırına ayrıldıK. mābere tabırında

10 nerelisiñiz didilē? dursunbeyliyiz didik, şı balıkesirli. dursunbeyli ben dince
 11 ğıdā yazı bilir misiñiz didilē bize? biz_iki arkadaş biri reşādiyeli mācır. biz de
 12 didik ki yāni bizim dimemizle, anca meKdiP yazcıK meKdib_okıcaK ğıdā. da
 13 dursunbiyinden ali ğavcōlu vādı. tā sā ya. āmed_uçanoK vardı üstiymen u
 14 ğurus komutanımızdı şufer ğursunda. aPdullah tātāl vādı, u da astiymendi.

Serbest konulu

15 şindi bu kō esgiden yukarda. şindi bizim dursunbiyiñ sanator rāif_eriş vā.
 16 beni kövlüm bi mōtar seşdi. elimiznen ay'lūz daşları, bize dedim devlet
 17 ğıradar virimū dozer virimū. her seni ğurbanda burī gelülē. poyriçi köyünde
 18 oşür mēmurlū yaPmış. oşür mēmurlū yaPmış. burdın geçēken burısınıñ esgi
 19 köv ödī esgiden kövümüz burdamış. hinciki ödū üzere. bu köyü ğaldıram didi
 20 bana. arkadaşlā ben başıñızda bulunmicām. e_eri toPlu gideseñ kitcān
 21 gitmeseñ saten kitmicān. yalnız ben başıñızda bulunmicām didim. bu kövü
 22 didi gövden su endircēn gine suyu indircēn didi. geliñ siz barışıñ didi.
 23 şindi bırda ıfaK yāni böle bazarlama yoKdur da. cumādan cumāya bizim
 24 bırasınıñ bazarı cumā gün. burdan burda eñ mēşur turPdur baK. şu yüzbeş
 25 pāre kövü vā dirlē dursunbiyiñ, eñ fazla turb_olaraK bırda yetişir.
 26 dōdurġanıñ turpu dirlē. esg_adı dōdurġa. evel ōlemişmiş hinci hac_umarlā
 27 diyo. şindi bu dōdurġa ilk müslüman_olan bir şahıs ōmuşmuş, ōle
 28 toPluluKmuş. da unuñ_çin bırası dōdurġa ğāmış, heralda başġa yirde de vā u
 29 dōdurġa. balıkisirde de ōması gerek. unuñ ismi urdan ōle gelū. undan sōra
 30 hac_ümerlē oldu. bizim bırda yāni cumādan cumāya vatandaş tomata götürü,
 31 būber götürü pıransa götürü, efendim bosdan götürü. arāzi çok geniştir. yāni
 32 davanaKdır mehildir ama çok geniştir. şurda bāçalā vādı şinci böle giTcēñiz
 33 bāçalā bırdan belki yüzelli dönümdür. sōna başġa yirde de vādır. duydımız
 34 olaylar tabi ilerden gelū atalādan dedelēden duydum. böle böle türkülē vādı
 35 çārırdıK çārırlādı temsil esgiden. e bunnar ulurdu yāni. herşī unutulū.
 36 sert yapılı bi adamdı babam. bāzı bu ğoñşulādan şe_abākan sekis kişi
 37 toPlanūlā, bunu kōrkudam düylē. sekis kişi toPlanūlē. unu kōrkudam dūle.
 38 unū da biricēzi ha biri kōrkudam dūlē ilg_öndiki görünmū una. ikinci baKdī
 39 adam sıkışınca ğıdā, ā elinde pıçaK varmış, biriniñ burī dürtü pıçā. biriniñ

40 bırasını dürtü görincek yirlêne. undan da geçü, üçüncüde dördüncüde urda
 41 önde biri tā vā ya sekis kişi bunnā güzelce kavasına bi sopa vurū. urda adamı
 42 öldürülē gidiP gömülē. gömdüKden sōna tabi ğarağol şu bu gelī, urdan unu
 43 çıkarülē adamı deFnedülā.
 44 bizler baK üsın bey, ben_iki sene nişannı durdum, hayaTda nişannımnan şöle
 45 āz_āza şöle ne ğonuşdum, ne de ğonuşdum, sölendim yāni. hani bölüyiz biz
 46 yāni. bize u zamannar şiy gelirdi u. bir hayā hayā. anamıza ğıssağ böle
 47 anamıza bir öke yaPsağ, hanımmızı dövēdik genşlīmizde. ama bizim
 48 hanımmız bir gün gidiP de babası evine beni dövülē dimezdi.
 49 şindi esgiden daş duvar olūdū, daş duvar olūdū. daş duvarıñ içine tabi aKşaP.
 50 vāsa bi_iki oda urī bi yini olan everūsün, bi odanıñ içine everün. allah devlete
 51 zıval vımesin.
 52 **B)** ğocalıK vā bacaKlām kitmū. işde öle öle vaKdımızı geçirüz. olan vā bi
 53 olanıñ ğıyında durūm işde öle. bi olannan bi ğızım vā satı. dē_urda arabalan
 54 kemre doldurülē yoluñ_içinde görmüşünüzdür. öle n_āpam ğoca kişilē işde
 55 n_ōcaK? bōnkü günümüzün ğeşdine bakūs. düşü ya. evelki günnē öldü hinci
 56 ğāri yiñiden şey_olülē. esgi biS çalışırdıK hincilē çalışmülē. böle üslēmize
 57 gergi diriz biz bunnarı eyiridiK, doKırdıK, böle böle hinci unnā yoK ğāri
 58 kākıdı. keçilēñ kılları olurdu, çul yapadıK eyiridik unnarı atımıza çul yapadıK.
 59 yaPmaz mıñ? hamır kömür işde tārana bulgur öyle şeylē. fasille ekeriz dālāda
 60 çapalar toPlā. ğış erzā öl_olur, öle yaparıs. bāçalāda büber yapūs, tomata
 61 yapūs, unnā da salça yapūs. satüz yidimizi yi_üz yimedimizi satūs işde.
 62 bizim_öle_öle zebePlenüz. böle çöcuKlā bunu ş_iitmülēdi. ömülē işde olusa
 63 yi_üs satūs yi_üs işde n_aPcāñ_ölum ğurudūs, erzā yi_üs. köylük yirde
 64 kırKda bi alan_olur da bizim āmazlā öle. caparıs bis kendimis tārana
 65 yo_urtlan. hōle ğocaman haranañ içine. unuñ_içine büber dōrarıs ğızıl biber
 66 acı. u ıscak su acık iyice ısındini unu ğāşdırıs ğāşdırıs ğoyuca ğararıs. dökeris
 67 ciñgennēñ ğalbırı olu bi unnan eleris. ğurudurıs işde tāranamıs
 68 bizim_öl_olur. balada gidülē işde burda öle şī yoK. burda öle şī ğāri ömū,
 69 dōm_ömū. kırKda bi olū. evelē köyde olülēdi hiş bi şe_ōmazlādı. hinci ğāri
 70 āhir zaman öduKdu her yir, unnā da öle. her gün şī gelū māyanī gelülē,

71 hergün māyanī gelülē. anasından doğan tokdura anasından doğan toktura.
 72 òmazdı, òle òsa da eyi olurdu. eliñde süriye süriye ey_olur gelirdi.
 73 gübüresüz òmülē. ğuraķ çekēse òmū. aha yāmırcıķ yavā durusa o zaman
 74 güzel olülē. bizim burlāda kövlük yirlē òliyis. bur bur ķokādı. hinci yā satülē.
 75 yā alūs, e nimiş doñuz yavumuş. nimiş sülük yavumuş. òle dülē, ne bilēn
 76 görüz mü, nēde alüz yi_üz.

Köy işleri

77 A) birasını taķsim idūs. hani para verilcek yire kövlü yardım edū. para verū.
 78 para virilmēcek yire kendi gelū bedenne çalışū. undan sōra bi yire bi
 79 iş_ōcağ_ōdu mu, temsil_urdan dī ķu mōtar beş ğişi ğēsiñ. sırinen emme haķ
 80 geçirme yoķ. bōn bende yarın_unda. tabi yaş_ıtibāryla bizden_üsdünü var
 81 da. emme mōtar bi_ış òdī zaman u sıradan temsil ańġārī gitmiyennere, sıradan
 82 unnā gelirlē ańġarada çalışırlā.
 83 şindi yemeceynen esgiden yollā olūdū yolları bilūs. varüz köy hizmeTlēne bi
 84 ğıradar isdūn, bi ğıradar gelū. esgiden ğazma kürēk temsil gidūdū, ğoca köv
 85 yol oñarılcaķ mı, gidūdūK yola ğazma kürēk, bütün kövlü gidūdū.
 86 böyle eymece olaraķ köylü çalışūdū. ēmeceliK hinci òle. evelā yollara
 87 gidūdū, yollara kitdīmiz zaman tabi ğazmīnen kürēknen olcaķ bi iş. āmazlā,
 88 āmi_is òle āmi_is. kīfī dahi yāni üçyüs hayvan vādır adamı ikiyüs hayvan
 89 vādır, kīfī ne bilim yāni senede iķ_ayvan kesiP yimes. bōledir yani kōlülerin
 90 işleri. kırķ sene de u hayvanıñ_arķasında ata pindim, kırķ sene ata pindim.
 91 avcılıķ da yaPdım, temsili ķopīnen davşan da öldürdüm, keKlig_öldürme.
 92 şindi ķopileri vā. ķopi unnarı bayıra saldın mı, unnā davşanı bulur. ğova ğovā
 93 üzeriñe gelir hurāsıñ. ata pinmek cumādan cumāya. eñ eyi atı aynı bi taķsi
 94 fiyatı gibiydi. esgi ulaşımlā. temsili bizim birası kevran yolımiş. kevran
 95 yolımiş. temsil develēnen ben bilūn. tirennē de yoķ tabi u zaman. hōle tikēlē
 96 bi sarālā hadi ölüm ķaķ didiñ zaman, oniki kilī ğidā bunun_ātından deve
 97 ķāķāmışmış yāni.
 98 B) süTcū virūs, süTcū virülē. ğaynadırsıñ südü ğaynadırsıñ soğudursuñ. bōle
 99 hamam yaPcaķ su gibi ılıcaķ òdu mu içine bi maya yōrt ğatāsıñ. örtēsiñ urī
 100 daş gibi tutā. bōle daş gibi olur ğāķ dolabıña ğuy, yi irātlan yi dur. ķī çalülē,

101 savmalı ineKden savarlā. biz ğaynatmūs. āşam bi sabah toPlīP gidū. burlāda
 102 bizim burlāda unu yammazlā. morca morca südüñ südü piyniri çaldīni geşdīni
 103 altına suyu geçēdi burda. u suyu çençerede ğaynadırdıķ hu ğıdā bi şīsi olurdu.
 104 balıkesir yannānda yapūlē de satūlē hinci çarşıda satūlē ğarılā_unnarı. çökelek
 105 didiklēni seniñ didiñ şīleri satū ğarınıñ biricēzi ben görüm bāzı bazara gidēdim
 106 de. eşşē ni bulunu muTvaKda ni_olu? kepçeK çanaK tas bakır diriz ğuvalara
 107 şōle bakırlā unnā ōle ōle şīle olur. moTvaKda ni_olur başġa? çarşıdan_alınan
 108 basma_olur bizim dūninde hısım_akrabası gelin_oluķan dūrcü budak ğurlā,
 109 nişan_ātınımış sözüm. ben ğız alūn, sen ōlan everūñ. sen okursuñ eşiñe
 110 dosduña davılcılara. ben ğızımı evimde yaparım bi başına bi āT vururlā,
 111 gelirlē yeñgelē amcalā aş bişiris yidiriz içiris. yollarıs bindurūrus bazarertesi
 112 āşamı ğün alırlā giderlē. işde gelinimiz ōle olur bizim. sen çekcēñ masıravı.
 113 ben ğıs çıkarıvīcan, sen ğızıñı çıkarıvīcāñ bā çekcēñ masıravı.

Evlenme adetleri

114 A) şindi bis dūnnēde bırda ğırık hava di_ūs, undan sōra zēbek havası di_ūs,
 115 kötāya havası diris, bilū müsūñ? dursunbiyde de mēşurdu temsil zēbek. faġat
 116 şindi yiñilē esgi zēbikleri oynayamūlē.
 117 B) ünnerlē davıl çalūlē. bırda davıl ōmū de ünnūlē. äv_äv āmet dayı mēmet
 118 dayı ünnūlē. kākūñ yimiñi yi_ūñ, hoca selā virū. namazdan sōra pitū işde. şī
 119 pitū u zaman. ıramazan da şōl_ölur ölüm ni_aPcāK?
 120 aha bōle bicama dirlē, enteri dirlē, etekliK. una bis gergi diris. üşümüceK
 121 manto giymīs. hinci bēm mantum bu işde. esgū burānı yamūm. işde aynı al
 122 enteri ğumeş, ğumeş de geyili. ōle yapūlē ölüm ōle yapūlē.

Konuşan : A) Mehmet Gökmen (yaş 70)

B) Asiye Gökmen (yaş 58)

IV-4 Derleme Yeri : Yayıbedir Köyü–Bigadiç (Yörük)

Konu : Serbest konulu, Kış hazırlığı.

Serbest konulu

1 A) ondan sōna işde hayvancılıK yapıyu satı_ħayvan da pek bālı oldū_ıçin de
 2 tabi yem bālı oldū_ıçin de onu pek şe_apamıyulā pek randuman alamıyulā

3 yem çoK bālī sūt düşü et düşüyü ondan sōra şī_oluyu çok pālīya mal_oluyu
 4 benim kendimde kırh_elli atmış de ayvan vādī hePīsini saTdım ben. şindi
 5 dörT beş hayvan vā. vallā unu bilmiyorum işde, bu burasını benim bildīme
 6 göre bu atatürK zamanında tabi çadırmışdı birası. tārihlēde okumuşuñuzdur
 7 belki. geçi_ü tabi canım, urda esger falan var şindi. urda esger falan vā onuñ
 8 şeyi ordan izliyula bōle adım_adam izliyula adamı da. o dālara giderlēdi aK
 9 dālara meselā. vallā ben yerışdim alaçalı erişdim ben_o günnere alaçalı
 10 erişdim. ben çadırı undan, çadırı şede gördüm ğarlı derede gördüm. orda
 11 gördüm ufaKlīmda giTdım dūne giTdım. tēzem derlēdi undan sōna orī vādīK
 12 çadırıñ_çine girdik. undan sōna katık ya'mış yiñ yavrularım katıkları da yiñ.
 13 undan sōna sana yālan da vallahi şindi baK ben sana yāññ yüzünü senelēdir
 14 görmüyurum. iñker edeyim mi bunu şindi? baK bizim hayvanımız var. biz
 15 yört yapmıyuz mu yapıyus. amma tembel_olduK bis. hepisi sünnü oluyu.
 16 seferbirlikde dedem orda ğalmış. bunu da yapıceKlē.

Kış hazırlığı

17 **B)** yaparıs ya. kış_azırlī, tārana bulğur maKarna KōşKos. eve girēm emme
 18 benim beyim yatū evde. āşamdan ğararıs, no_uT ğatarıs domatis büber
 19 yumruKlarız unu yörtlan sabāla dükeris. üveleris, ovalarıs ğalbırda geçiris
 20 gözerde ğalbırda ya_uT. ğuruduruS_unu ğuyarıs çuvalıña. yördu da daşırıs
 21 çaldıK mı şiyiñ hamırı ğardıKdan sona ğazandan çıkādīnen yumruKlarıs. azını
 22 içine ğatarıs, ğazana. azını da dışından ğatıK yaparıs. çabıK geşsiñ diye_anı.
 23 pēK_ossuñ dēye. pēniri de süde maya atarıs, o sulandı mı bōle onu keseris
 24 bōle. sulandırī süzē ğuyarıs, süzeKden çıkarıs, duzlarıs, ilēnnēde u sıkışır.
 25 undan sōna tañkerine şiyine ğuyarıs. ben biranıñ yerlisi di_ıl. ben mēyvalıdan
 26 dāla dā kōlēden. urdan burī bubam beni getirdi, biraKdı. bu bēm amcam oluyu
 27 öz_amcam. ğaynatamıñ ğādeşi olüyü. bırda işde yaPdılā amcamıñ evinde
 28 bırda gelin yaPdıla ğırmızı gelin. urdan burī ğuydulā. dūn dūn de işde bildimiz
 29 aynı davıllan_oldu. öle yapıüylā. yaparıs yımşağ_ōsa da visem size emme,
 30 hamırı āşamdan dutarıs, urdan maya sabā ğadā az olur. şī_i ğabınna bir_olur.
 31 undan sōna hamırı unū_eleris. hamırı da ğuyarıs içine. paKmaya ğatcēsek
 32 ğatarıs. o ēşi āşamgi ēşi hamırıñan ğararıs. vā birī_asgerde iki denesi evli, iki

- 33 gızım vā dış düvletde. allah_ırāzı olsun dērin. eñ_uFağ_asgerde şede amca
 34 biñgölde mi u be? urda. altı yed_ay_üleni vā işde. yapıyüs. ineK göyun geçi.
 35 unnarı isTirād_olilē ineKlēmiz damda olüyü işden geldiK mi unnarı ölen
 36 samanını verūs. sabāla virip gidūs. āşam gene bakūs işimizi bitirince. hadi
 37 buyur da bi gāve yapām.
 38 A) köçürmüşlē çadırları binā yapsıñ di_e. herkez_öldü yirde galceK dimiş.
 39 dedemiñ çadırı köçürememişlē, u duvar yapıyu gāsıñ dimişlē.

Konuşan : A) Mustafa Ay (yaş 54)

: B) Zeynep Ay (yaş 52)

IV-5 Derleme Yeri : Çakıllı Köyü – Sındırgı (Yaycı Bedir)

Konu : Köy işleri, Dokumacılık, Yaylacılık, Kış hazırlıkları, Köy oyunları.

Köy işleri

- 1 A) büber domatis cacıK düttün būday māsülleri bunnā bu köyüñ. no_ut gavun
 2 sayabilcīm şeyle bunnā. kış māsili sādece hayvancılıKla işde būday başga bi
 3 geliri yuK kışın. tirektorile oluyu bunnā. dā önce öküs manda beygir üş türlü
 4 şey vādı yani zırāt āletī. unnā hayvannan oluydu tabi. hayvan bitdi şinci
 5 tirektörle olī. şinci öküzüñ sabannı evelā marañozla yapıyu. marañozla
 6 āşdan yapuydu bunu. yāni aşşā yoķarı dörT parça āşdan meydana gelirdi bu. bi
 7 tenesi aña_iş bi tenesi oķ, efendim boyunduruK gulaK işde dört parçadan
 8 ibāreT. dabaniñ eñ uç kısmına toPrā basan kısmına demirden şey yapılydu,
 9 ayak batuydu yere, saban böyleydi. ellen oraķla el_orāla, ķosa ve el_orā.
 10 hayvannā dōne dōne eritiyudu işde. dōne dōne sapı eritiyudu. öküz beygir
 11 manda, ücü de eritirdi bunu.

Dokumacılık

- 12 B) dayyıñ annaTdī gibi ben ni annaden? bene de_a halı kilim doķunuşu,
 13 e'meK yime bazlama bezdirme yapışı. ipini alırs böle ipini alīs fapriķadan biz
 14 unuñ. tā esgiden annadırsēK göyunnādan ğırķılāna yıķarız_unu.
 15 dariyardıG_elde yēridik. undan sōna boyıyardıķ, bi tenterinen bi boyinen
 16 ğazanda. ğaynatırız unu yeniden yıķarıs. yumaKlıyar halı yaparıs. çözīni de

17 bōle iki ğatla yaparıs çözdümüzü. unu da çıkırık çıkırığ_olurdun çıkırıkda da
 18 unu bükēdik, undan sōna halı gerēdik. üş dört kaş çeşit oluyu ğā_in unnā sarı,
 19 biyaz dört mü olī? dörT çeşit ipinnen de doķurduk. de_a biri urda baķ.
 20 yācībēdir_alısı, unu ūle yapādığ_olum doķurduG_işde. böyüK yapan böyüK
 21 yapādın küçük yapan küçük. öyle yapādık. hazır alīs fapriķadan. hazır hemen
 22 büyle ib_ālūs. u ērme işi kaķdı evelekinnē. u esgiden bōle ev darā mırā
 23 olurdun, unnā da yapādık. hinci hazır ip alıp geli_üz bōle bunu yumaķlūs
 24 celePlūs yıķi_ūs. undan sōna boyüyus hazır oluyu ğā_in_u. öteki çilleli
 25 oluydun tabi hayvannān ardından kendimiz yapıyuduk, öle yapadıķ.
 26 gerēsīn_olum elīne bi pıçağ_alısıñ_unu. öle bi tek bi tek tellere ala ala unu
 27 dolıyarsıñ tele. endiri kesēsīñ endiri kesēsīñ tek tek.

28 **A)** ilmeğ ilmeğ ilmeğle yapıylā bunnā. ilmeğile dolduruyulā, bi sıra dolduruyu
 29 ilmeyi, diğēr bi sıradan sōna bi arğaş getiriyü, bi sıra dā dolduruyu bi arğaş dā
 30 getirü, öle öle bitiriP gidi_ü işde.

31 **B)** ha bunnarı boyüyuz bu ireKleri baķ kaç çeşid_irek vā ya. çözüyüz dedīm
 32 de şu baG_işde. ipini çözüyüz. u bu ğāri aha. unu gergiye gerili bu bunun.
 33 çözgü, bunun_içine argeş_atıyuz yenīden ğāri. u yalīñ ğat ip_ölüyü. yalīñ
 34 ğatlı ha burları baķ şurları yozları, bu yozlu ğāri. bunnādan bōle kilimlē şilē
 35 esgiden yapılydu, doķunuydun.

Yaylacılık

36 **A)** yirmi sene çadırdā yaşıdım. hinci bu çadırıñ esas çadırı ğoyun
 37 tüyünden_olur. ğoyun tüyünden keçeden. keçī büyük keçelē olur, e ne diyim
 38 ki, doķus parça keçeden meydana gelir bu yācībēdir çadırı. dovarı
 39 hasırdan_olur. bacīsı tam çadırıñ ortasındadır, bacī bacī ha baca. bunun
 40 çadırıñ orta yerinde şu şekilde böyüg_üş tāne daş_olur, unuñ oldū yire ateşi
 41 yakāsıñ, tam tepesinden dumanı çıkar u bacīsı. baci_e ğada örgülü olmaz
 42 zāten, urda bi açık_olur u dumanı çeker. unuñ bōle bi şēsi vādır urda, şaPgası
 43 vādır. şaPgī bōle çomā vādır asıldıñ mı kapanır_u. yāmir gelmes. aşdıñ ocā
 44 yaķdıñ mı açāsıñ. ben yirmi sene yaşıdım u ğara çadırdā. bizim çadırlā
 45 öleydi. içiniñ eymeşini di_im ki, eymeşi çınar_ācından olur. uzun çınar āşlānı
 46 böyle birbirlēne eyerlē şu şekilde. eymeşleri undandır. şindiki sele demirleri

47 vā ya aynı sele demiri gibi iki tâne olur yalnıs. birbirine ğāşılıKlı ulur dolāsiñ
 48 unu bōle. urda bi tek sele demiri meydana getirir. şu simav dālāna gidēdiK biz
 49 genelde. simav yaylelēne aKdā yaylasına gidēdik. simavıñ bi aKdā yaylası va,
 50 şu anda ğar mevcut_urda tabi, biz_urı gidēdik. sekiz günde çıkādığ_urı
 51 ğoyunnānan yörü_e yörü_e sekiz günde çıkādığ. yirmbeş dene bey ata yüK
 52 sarādıK biz yük. eşşā daşırdığ_unnan. yiceK işcek hayvanıñ yici kendi yiciñ
 53 köpi_iñ yici. bi beygir yükü duz götürüdüK biz. bi beygir yükü duz duz.
 54 yayleniñ āra acı az_olu. bi dam_ayvanınnan. mñsan da öle. yayla
 55 yüKseG_olur. tarana çorbasınan da yaşasa yüKseG_olur. hayvannā için
 56 teylikeli oluyu tabi. ğurt gibi canavar gibi. hinci azaldı da. u zamannarı zehir
 57 mühür yoKdu yani. öle hayvanı öldürceK zeyir yoKdu zatēn. u yaralı
 58 hayvannarı ölmüş hayvannarı ilāşladılā, ğurTlā da öldü aylā da öldü.
 59 ğucāndan. öle ismiñi başla, memliket?

Kış hazırlıkları

60 **B)** su ılıdırıs ısıdırız bōle bi ğaPda. duzunu ğatarız_içine. ununu eliyarıs, unu
 61 içinde bi şiyinen ğarışdıra ğarışdıra ğoyuldurus, pekildirıs. undan sōna çıkarıs
 62 bi laylunuñ_üsdüne, urda uva_uva unu pekileşdirıs ununnan gene. undan
 63 sōna az yo_urt yaparız, yumruKlıyarıs yumruKlıyarıs ilāyene ğorus. u sabā
 64 ğadā ğalır_urda, hamıra gelir bōle aynı e'meK hamırı gibi. unu alırıs sabāla
 65 tışarı yayğılara dökerıs. undan sōna yeniden bi dā onu dırmıKlıyarız bōle, dā
 66 olmadı bide yaparıs. ufaKlıyarıs undan sōna ufalıyarıs. undan sōna ğalbır
 67 getirıs, unu ğalbırlyarıs altı tarhana ulur ğari unuñ. tarananıñ oluşu bu ölüm
 68 serē ğurudurus sōna. yimīni de salçasını ğatā yāni ğatāsıñ_unuñ, ğarışdırsıñ
 69 undan sōna suyunu sovuK su ğuyāsıñ, ni ğadā ğaTcēseñ yarım kaşık bi kaşık
 70 ğatāsıñ suyuña göre. ğarışdıra ğarışdıra ğoyuldur çorba yapāsıñ. yōrdu daşırıs
 71 ayğazlā vā hindi unnāda daşırıs. sovudāsıñ ğan_ılıK çalāsın unu, böyle
 72 barmāña ğoyceK. mayalıyarsıñ accıK südüne göre ğatāsıñ ölüm, assa az
 73 ğatāsıñ, çoKsa çoK. tutā sabā ğadā yōrt_olur.
 74 temiz buydiy_olur unu ğalbırda böyle ğalbır_olur ğalbırlāda geçiris eyice iri
 75 yerini. güzel yerini unu şe yaparıs yıkiyarıs ilēnde, tekirā ğazana ğuyā
 76 ğaynadırıs suyunnan. serē ğurudurus sōna. içinde çepel vāsa çeKdirmeden

77 unuñ çepelini de alıveris. diymennēde çeKdiri geliris incelediris ġāri. tekirā
 78 unu yeniden bi dā sereris dēymeniñ ateşi oluyu tabi yetēsiñ, elēsiñ, evsēsiñ
 79 unuñ şeysi ulur kēpiyi olur bōle. undan sōna çuvallıyar ġorsun unu. unu da
 80 ġatīñ vāsa tomata büber dōrıyarsıñ içine ġavırısıñ evelē, sōna suyunu ġuyāsiñ
 81 tekirā atāsiñ. bu da bōle yimeG_olur. oyun yaparlā. de_i söyliyerlē.
 82 çocüKlēm oldu benim de bis kendimizde yoKdun baK. küreş_olurdun,
 83 di_eneG_olurdun_esgiden.

Köy oyunları

84 A) küreşlē vādın at koşuları. cırt. di_enek, yalı küreş méyşurdu atmışdan
 85 önce. burlarda oluydu tabi. aynı kırKbıñardaki gibi u şekilde ġüreş oluydu
 86 işde. böyüKden başlıyudu yoKarıya ġadā. tabi tanınmış pelevannā vādı. meselā
 87 mēmed_ali yācı vādı bizim ġomşumus. hemen tepeniñ ardında alacaKlı
 88 köyünden. aşşā yoKarı dünya başpelivanıdı. cirit atla. herkeziñ elinde birē
 89 çomaK hēr beygirciniñ elinde birē çomaK vādır. biri gelir birine bi çomaġ_atā
 90 beygiriñ kıçına. öteki de una furīn di_e öncü de alīn diye ġoşā ġāri. u da ġaçā
 91 öñünden, cırt bōledir. dēneK ip bālarlā burdan yere furā cobu, iPden aşırdi_en
 92 di_e öraşır. di_enek bōledir. cırt olmū, yalı küreş olmū, bunnā olmū ġāri
 93 şinciK. şindi çalgīnen oynū. dāmat gelini ni zaman görerdi bili_ñ mu?
 94 gerdeg_evinde. daha önce göremezdi yüzünü.

Konuşan : A) Ümmü Ayar (yaş 82)

B) Zeliha Ayar (yaş 52)

C) Fatma Gevrek (yaş 65)

IV-6 D) İsmail Ayar (yaş 35)

Derleme Yeri : Eşmedere Köyü – Sındırgı (Yaycı Bedir)

Konu : Çete hikayeleri, Yaylacılık ve seferberlik yılları,
 Yemekler, Serbest konulu, Evlenme adetleri,
 Dokumacılık.

Çete hikayeleri

1 A) unu ben annativirēn emme ne ġidā annadabilcen. bōle ġaçūlamış ġoñsucaK
 2 bunnā, ġaçam ġaçam geli_ü eşgiyalā demişlē. anacācım da kapi bālīn de

3 demiş öle ğaçın demiş şadırdamış. kapi bālamaya durmuş, çetelē geli
 4 gelivimiş, gelivimiden_çel çeteleri görmüş, hemen kapi birāverince bi
 5 bakıyu ki arada kimse ğalmamış eveli kitmişlē. anacācım ğalağalmış. çetelē
 6 dōrulmuş gelmiş. ğadın dimişlē kapiynen nē oynūdun dimişlē. kapiñen
 7 oynamadım ben de dimiş, kedi giriye da dēmiş kedi dimiş, kapi bāli_çen didim
 8 dimiş, suya kitcīn dimiş. atları bāliyem. sı_ır ğazıKları vāmış, sı_ır
 9 bāliyulāmış dışarlara. ğazıKlara beygirleri bālamışlē girmişlē eve. bis seni
 10 ellimi_iz dimiş. kōrKmuyun kōrKmuyun dimiş nē kōrKcen dimiş
 11 gene_çemme, kōrKdum dērdi. sen dēmiş anneñ neri kitdi dimiş. u şurī kitdi
 12 burī kitdi nerē kitdise anası ğā_çin diyvimemiş. sede yā mı dimişlē. bunnara bi
 13 sovrā aTdım diyu, yidilē işdilē diyu. bi de dedilē kin diyu, bi ğāfe yaP da içem
 14 dedilē diyu. kaKdım diyu cevzeyi elime aldım diyu. yi_çit ğayvası mı yapīn, it
 15 ğayvası mı yapīn? dimiş. biz dimişlē hiş bōle ğayva duymadık, yi_çit
 16 ğayvasını yaP da bi unu tanıyam dimişlē. anam da niyse şekersis ğayfī
 17 bişirmiş gelmiş, şeker ğatmamış. unnara birē birē vimiş urda. biriki sever
 18 sümürmüş, biri bi sever sümürmüş. ğızım dimiş, bunuñ hañkisi yi_çit ğayfası
 19 hañKisi it ğayFası dimiş. hepisi de yi_çit ğayfası dimiş. it ğayfası niye olur
 20 ğızım? dimiş. it ğayfası şekerli ğāve olur dimiş. yimiş işmişlē ğayfī çıKmışlē
 21 almışlē biygirlē hadi. ğorKmadım dēmiş gine cesāra'landım emme di_çü.
 22 burdan eyirdere gibi bi yere vamişlē, eyirdere bu yoğarlara. bize dimişlē
 23 eşmederede ğadınñ biri dimişlē yi_çit ğayvası mı bişirīn, it ğayvası mı bişirīn
 24 didi dimişlē. biz de it ğayvasının ni oldūnu bilmedik dimişlē. bu ğada bilirīn.
 25 bu ğada annatdīnı bilirin. başğa bi annatdīnı bilmem.

Yaylacılık ve seferberlik yılları

26 **B)** yav göçerlēdi burī gelirlēdin beygirlingen şilēnen. burda on_çombeş gün
 27 ğaldılā mı, bura_çın otu körsüldü diye burdan kaķā söz gelimi diyem,
 28 sındırği_çe ğonarlēdın. urdan kaķarlā biğadış gimi bōle yayleden yayli_çe
 29 göçebeciliK yaparlādın. çadır ğurarlēdın. anamlā dā ğüzel annadırlā. unnā
 30 eyice unnān_çaları çoK ğōmüş de, annadırlādın. u aķ dāna bu ğavırlā vilen
 31 geldiKlēnde vilen anaları annadırmış unnara da vilen annadırlādı. urda bi ğıs
 32 Filen ğaçırmış unnā. bi ğızı ğaçırmışlē bunnā çıKmış de urī tepiye. nerde

33 zeñginnē vasa bize teK teK diyve, bu çadırlādakinnē. aḲdāda işde u elif
 34 kaçan denen yer. bi esger gelmiş ğaça'mış u esger. ğayfe içip durākana çadırı
 35 basıvemişlē. naşalımış_u. naşa nerde bilmam. naşalı da āmet vuruldu diyereK
 36 di_e türküleri vā unnāñ. bizim yürüKlē biliyulā unnarı. aḲ dā çıḲdım başım
 37 selāmet, du'lucuya ēndim ḳoPdu ğıyāmat diye diye türkü ya'mış ğoca ğarılā.
 38 esgerin ölüsünü götümüşlē. seferbirli gōmüşlē de. ōrincisin unnā biliyulā.
 39 çocüKlünde yaşamış_anam. ğocaman çocüKleri ormana ğaçırmışlē
 40 seFerbirliK gelince. dedem ölüken Felen burda çıḲdı ğurşunnarı. ölēken
 41 hasdalandı götdü de burdan iki dene ğurşun çıkardılā ayaḲlānı. mezere ōle
 42 gitdi. oniki sene ğalmış sāti yasır ğalmış sāti şeyde bulğaryada u da. ğaçam
 43 dimişlē, iki kişimiş bunnā da yasır ğalmış unnā urda da. türk dimişlē gün
 44 dōduda dimişlē. bi gidēseK gün dōduya gidem dimişlē. oniki gün oniki gece
 45 ğaşmışlē aynı gine şey olduḲları yerdemişlē, vāmişlē türkiyaya. dedem unnarı
 46 biz çocuḲkene annadırdın. ebem bōle çocüKmüş. ayşā āzıma? gelive ğızım
 47 diyumuş. getiremi_ün yüküm çoḲ di_umuş. çocüKlümüzde didi. çoḲ ğalmış
 48 bulğaryada dedem. bi de üviy_ana vāmiş. ebem çocüKmüş. esger geli_ü
 49 diye. seferbirliG_açıldı. esgere dimişlē. ba'mış ḳın geliñ_ğız ālīP duru.
 50 ayşā dimiş. sen bilün mu ğulaḲsız āmadı? hac_ıbiram_āmat. mısdava. hacca
 51 bi şī vā dimiş. biz_ossaḲ hemen_öleris mısdava. dayanamīs hinci.
 52 götürüyulāmış. ni ezēTlē yaPmışlē ni.

Yemekler

53 C) maḳarnıyı unu eleris, hamırı yōrarıs. undan sōna yazarıs. az yellendiris.
 54 yellendirdiKden sōna ğıyarıs. yukī de yōrrus, kişi to'larıs, ikisini ocāñ başına
 55 oturdurus, ğānımız yazā. hem yazarıs hem bişiris, hem yazarıs hem bişiris,
 56 yukide de. undan sōna kö_önnere ğuyarıs. gözleme yaparıs, oTlu bōrek
 57 yapāsıñ.
 58 B) ot to'larız içine bazınıñ içine peynir ğuyarıs yazarız bōle ne, hamırı incecik
 59 yazarıs. arasına ekeliyarıs_otu. bi saç_üsdünde pişiris unu. bazısını ḳatı'lı
 60 yaparıs. bazını o'lu yaparıs, ıspanağ_ossuñ genç sovan yaprā ossuñ.
 61 C) iki gün üç gün yōrdu irkeris. undan sōna ucā iki gün üç gün
 62 çalarıs. süzmeye deviris, unu süzmeden geçireris. urdan ocā hurarıs, ocaḲda

63 evele evel ucaKda şisini ğararıs. bulambecini ğarādık. hinci ğalan yerde
 64 ğarılıveriyu da evel_öle ğarılıyudu. ocaKda löpür löpür ğaynadırdığ_undan
 65 sōna da endiridiK, undan sona uñ_ğata uñ_ğata, topaK topaK çıkarıdık, u
 66 süzmeden geçirdimiz yōrdunan da yumru'lardık. örtē basdırıdık sabāliyin
 67 dökēdik dışarı. dışarda ğüneşde tabi şi_apıyu. undan sōna da üfeliyarıs,
 68 ğüneşde ğurudur ğurudur üfeliyarıs. u salçıynen olmazdın.

Serbest konulu

69 tabi ğayfı it ğayfası yi_it ğayfası dimiş ya, u zaman ğayfı_i işdiKden sōna,
 70 tabi aķāret etceKlēmıř kümü, unu da başdannarı hadiñ baķām yōriyiñ gidemiñ
 71 öle gi'miřlē. sen dimiřlē bōle bōle yitli dimiş sürmi_iñ. yōriyiñ gidemiñ ğari
 72 dimiş.
 73 B) bircāzı dinnize dōncin dimiş. çocüKlēm vā dimiş. ben giTcın teslim_olcın
 74 dimiş. üş dene çocüm vā ya dimiş, çocüKlēm vā dimiş. ğülüsden_ebe.
 75 moll_asan.

Evlenme adetleri

76 hinci dēři'li'leri esgiden bōle sāde davıl olurdu bizde. hinci bi de ilence
 77 etmeg_için çalgı tutuyulā. ya işde bōle gelini gine bōle bigire
 78 bindirilēdin_esgiden. hinci tabi arabiynen oluyu. hani öle bi dēři'li işde urlā
 79 va dēři'li gine. dūn dūn oluyu gine de. gine üř ğün davıl çalınır bizde. gelin
 80 belki dāmatı gerdē girene ğadā görmüyudun esgiden. yavı'lılı oluyudun
 81 ğaçannā. yavı'lılıKda yavı'lı yavı'lıyı görmüyudun, yavı'lı derdik biz_ana.
 82 C) niķā gidilirdin, niķā alınır gidilirdin niķah yerinde de tabi sandalyē
 83 oturTceKlē niķahlānı ğıyceKlē. e u zaman da gine olan bi ğıyıdan çekimser
 84 durādın, ğız bi ğıyıdan çekimser duradı. utanmeK vādın utanmeK. tabi ğıyına
 85 gidennē, oturivi yavırım, derdin emme. üle zorunan oturulurdun. hinci nārde,
 86 otu felen demiye baķılmıyu hinci ğari. hämen oturuluyu ğolğola.
 87 sōlenti olmuyu bizde. unnā ğözel öyu gelini. getiriylā geliylā burı sādıř
 88 ğızınna barabā ikisi barabā urı şe_ediylā. orta_erde oturduylā orta yere.
 89 undan sōna al bēz_olur al bēzi de üsdüne bürüyulā. bem bi sefer ğördüm ğoca
 90 bibide. bem baK unuTmişin. bōle şe_aparlā, hani bunuñ_anası, yoK mu
 91 bunuñ_anası diye şe_yaparlā. u zaman ğalañ geliñ ğız ğarik o şeyiñ ğalan

92 altında yazmanıñ altında ğāri, fişkıra fişkıra ğalan_ālā ğāri. u urda āladı mı
 93 beri yanı satı göçē ğāri āleşirkene. bu ğadālını bak şe yapūn, sōli_emiyn.
 94 **B)** ğız_olana tutġunsa çoĶ çabıĠisdenir. afat göleydir_isdemesi, yalnız ğız
 95 ōlana tutġun_ōcek. hē olan işi ayarladısa ğızı bi kendine çevir, ğızın gönlünü
 96 çalabildise ana babiye varısn ğızım ğaçıvicek dēye tamam ğızım isdiyusa
 97 verin der. iş göley_olur o zaman. ğız hemen ğaçā o zaman, ğaçā hemen.
 98 **D)** bi belliyen bi duyan_olmasın denir. bi eve dünür gidilceKse, bi belliyen
 99 duyan olmasın dēnir. gizliden gönderilir.
 100 **C)** duymasın dinilir. duymadan işimizi bişirēm, işimizi bitirēm undan sōna
 101 duyulsun dinilir. nışan_atıldıĶdan sōna duyulur. anneşiyu isdın diyu sātı ğıs.
 102 **D)** biz_amānetimizi getirdiK dirlē. yörün şurası adaçalı yaması ğulaĶ kesen,
 103 arķaları ğulaĶ kesen. beş_ev urdaymış, üç_ev ev derkene turluĶ. çadır.
 104 keçeden yapılan bi çadır yāni. urdaymış bunnā, kışın burlara çok kış olmuyu
 105 diye burda durarlāmış. bōle bu bahar_ayları, bundan bir_ay dā önce belki.
 106 belki mart ayları içersinde göşmeye başlarlāmış u simav tarafına. aĶ dā denen
 107 yer vādır urlāda aĶ dālara göçerlēm̄ yazın urda ğalırlām̄. ta güz
 108 mevsiminde kış başlamaya başladı mı, eylül ekim aylānda yavaş yavaş burlara
 109 gelene ğadā da iĶ_ay falan da burlāda ğalırlām̄. ōle burlāda ğalınm̄. dört
 110 mālleden ibāretiz biz. bu çukurdan dālma. bazıları işde urda toPraĶ birez dā
 111 fazla yarın bir gün toPrā mēyil_olur, bazıları dēmiş burda derenin_boyunda
 112 su vā bis hayvanımızı burda o'latırıs. halıcılık bayā bayā iyi yā. iyi dērkene
 113 esgi şiyi yok. pilir.

Dokumacılık

114 **A)** ince çuvalı derlē iP çuvalı vādın. yüzü ğara derlēdi ala çul gibi unu
 115 doĶurlādın. ōle şey doĶunurdu halı yoĶdun, halı yoĶdun. kilimleri gerēdik
 116 burī, ācı vādın una göre. laķır laķır lōmür gümür doĶunurdun. iki kişiyne
 117 doĶurduĶ kilimi. sōna sōna ğā_in, halı milletde halı duruyu bir bi kişi biricēzi
 118 bu taravlara geziye gitmişmiş. eyri dere deris urlada bi ben namazlā ğadā bi
 119 şey getmiş. u avrat doĶumuş, undan sōna ğā_in ma_allecek köyce doĶudu.
 120 soñ zamanda bōle para yapıvēdi halı, hinci milletin işledī halı. başga bi iş yok.
 121 esgi_ışlē batıvēdi. u kilim çul, yüzü ğara çuval, yüzü ğara hiybe. halı hiybe

- 122 onnā baTdı. hinci halı, esgī iş yok gān.
- 123 **D)** bigadişde de yapā darā vādı. u gōyunnān yününü yapāsıñ urda
 124 daraTdırıldıK bis. urdan da bāzen biz ālıyuduK falan haralde, bubamın
 125 bunun ardından. beni de bindirilēdi eşşi_e, işşeklere şiyleri sarādıg_u
 126 yapāları unnarı urda işledir gelirdik. anam durmadan arKadan şeyi u yapāyı
 127 işlēdi çıkırıKda. abamgi durmadan halıyı doKurlādı yāni. bu ne zaman ki bu
 128 yācı bidir bi pa'lama yaPmaya başladı yāni ilgi birez fazlalaşdı, sanāyi_ıpi
 129 çıKdı. sanāyi_ıpi dirken u da yūñ gine. balıkesirdedi bi teG_u zaman_u.
 130 balıkesir_ıpi diniyudu. tabi işlem birez dā rāt oluyu. halı biraz dā tēz fazla ele
 131 geli_ü yāni. ū sanāyi_işine girmeye başladı el_işleri kalKdı yāni. şindi ipi
 132 alıyuz biz ama sanāyilēden alıyus, ip papriKālāndan alıyus. şimdi bizim bi
 133 özelliimiz biz her papriKadan almıyuz yünü. nerde eyisini yapıylā nerde
 134 eyisini İriyulā urlādan. gōyunnā gōtürū kendi yapālānı yūnnēni iyiTdiriyulā.
 135 bunu önce alabada kökü_olur şiylē ilabada otu_olur, bu otuñ kökünü
 136 söküyus.
- 137 **A)** bu cevizine boyanır, bu gāvāna boyanır, gāvāna boyanır. bu cevizine
 138 boyanır. bu ilabada kökünne boyanır.
- 139 **D)** şimdi bizim bi bölümüz yörüKlerin bi boyu, bu bergama tarafındaymış, siz
 140 belki dā eyi biliyuñus, kitaPları okuduysanıs. biz de bōle esgiden bırlara
 141 veyāT gelip de söyli_ennēden veyāt da halı işi yapannādan ōreniyus. ayKırılā
 142 diriz bis, şu gāra gāyanın başında bi yēr, şimdi urda bi ma_alle falan gālmadı
 143 yāni göşdü. urdan iki āyile iki sülāle birbirinnen gız_alışverişi yapīn dēmiş,
 144 urdan bi gāvga ētmişlē küsüşmüşlē. kırmızısını yapıyu biz buna sarı dēris.
 145 içini gırmissını yapıyu. biz lācivertini yapıyus. urdan urdan dese örneK geldi
 146 cāmide haddā bi tāne vādır. benim ninem doKumuş, cāmiye vēmiş halıyı ufaK
 147 bōle seçcāde. unnā unnā gırmissını doKuyu bis lāciverti doKuyus. hēbe suyu
 148 şēlēni işde annaTceñ.
- 149 **A)** hībe suyu didin mi yācı bidir andıran bu. biri de şu.
- 150 **D)** eski yörü'lē, şu kenardekilē, şu olannar çadırmış. bunnar ne dedim ben u
 151 zaman süs mü? bunnā da çadıriñ gıyındaki sülüKlēmış. esgi çadıriñ yanındaki
 152 çadırlāñ yanında toPraK galdırılır basdırılmış, urlāda sülüG_oluşurmuş.

- 153 bunnā da sülükleriymiş. bu hilāl buna cığa derlê. unun da bi annamı vādı
 154 benim a'lımda ğalmıyū yāni. baḲ bu dombî darā. ğara gös.

Konuşan : A) Güllü Can (yaş 60)

B) Ayşe Özcan (yaş 65)

IV-7 Derleme Yeri : Yolcupınarı Köyü – Sındırgı (Ahmetli Yörüğü)

Konu : Kış hazırlıkları, Serbest konulu, Evlenme adetleri,
 Yemek tarifi.

Kış hazırlıkları

- 1 A) burda durdurmi seniñ ğardeş_unu. seniñ ğardeş durdurı mi burda küsüm
 2 abılı? vallā hemen iki gün ğalū ğarıyı gece gelū götürü. sac_atuydu ocaḲda
 3 saç hurādık. önceden hinci hamırı ğarüysün, undan sōna oluyū hamır, hamır
 4 oldurın hamırı yere atün. porğımam mı yapısis ni_apısis? böberini ğaynadırıs.
 5 böberini ğaynaTdinin undan sōna süzeris. bi yarını yört çalarıs akşam_üsdü
 6 oldu mu taraniyi yinden suyunu ğaynadırıs, ununu eleyarıs. kePcesi vā. undan
 7 sōna ğarışdırdıḲ mı açcık olum_āline getiris. undan sōna yördünü dökeris
 8 üsdünü. sabā ğadā uyur_u tarına. hamırını as hamırını ğatarıs ceviz ğadā.
 9 sabāla çıkarıs betunu dökeris taranî. tarına döküldü mü tarına az_urda
 10 kaykılır. undan sōna bi ğırarıs, ğırdinen sōna as dā elimizinen bi oceleris,
 11 ğalbırınan eleris. emme hinci hārif bi günnük tarına edî. ğazan tarınası edî.
 12 kıPırdama seņ yerinden, ğazan tarınası edilê. hinci_ārif de_urî böberi ğurü.
 13 undan sōna ğatū unu hām önceden derdik ki bis, hamır_aşı derdik. kimîsi
 14 ğaçamaḲ dî. kimîsi hinci ğāri қаḲdı u. önceden hamır_aşı derdik, hinci u
 15 hārif yapāsa, canî_ısdāsa özenise yapıyū. özenmesse yaPmıyū. hasadı
 16 alüysündür duruyū çuvalda nēden? bi millon verūs hazırda alūs, hazırı ğonūs.
 17 esgi günnē açcık ğeride ğaldı. niler değişdi? önceden_anı üş gün davıl
 18 vuruluydu, ğene de huruluyū bizim burda da. yalnız hinci_ārif baḲdı balonu,
 19 burda davılı bi gün yapū, balonu gidū. bi günde bitirü. önceden cumā gün
 20 başlūdü hārif bazartesiye ğadā devam edüydü. vay ana duvaḲ sabāası, vay ana
 21 gelin gezmesi. hinci unnā heP bitdi. yördu mu? südü alırıs tencereye ğuyarıs,
 22 daşırıs. evele u ısınır ısındırın, ğaynameye başladı mı ombeş daḲğa

23 ğaynadırın_ölum kendimce. ombeş daKğa ğaynadırım de_ürī ğorum. üsdünü
 24 indirdīnen sōna kapā açcık örterim ğaymak ğalın_ossun dī. açcık açarım u
 25 urda kendi alámında sovā. barmāmı soğarım barmāmı ğoyā ğoydu mu
 26 yördumu çaların. çaların damızlīmı getirim anna.

Serbest konulu

27 B) ğızı nışannadıK u dā şe_olurdu. kōlüyü toplardıK yediridik. undan sōna
 28 dovāsını devşirilēdi. urdan da yeñiden bi dā, bi da ğocaman nışan ederlerdi.
 29 şindi ğāri u devirler kaçdı güllünün dedī gibi. hemen āşam nışannanıyu ārif
 30 sabāla hadi niķā gidiyu. şindikinner ōle. esgiden buyu evelā varısın, isdēdīn.
 31 allān āmrinne peygamberiñ ğavilinne ben seniñ ğızıña dūñürün dērdīn.
 32 vereceK_olursa biz buyu bi düşünālim dērdi. e düşünürdü_una habar veridi
 33 hadi verelim geliñ. şindi ğāri ōle de_ıl ölüm, ğızına_olan anneşiyu. bayram
 34 hıdırellez etmē giderdik ölüm. ğuzu keserdik, nerde ğāri şindi unnar şindi yoK
 35 ğaKdı. öz_ādetleri işde señ getiridiñ beñ_getiridim herşeyi toplardıK.
 36 yumurtasını yağını urda bi ğara halva diyus hanı ya. undan sōna ğarılar ayrı
 37 toPlanırdı adamlar ayrı, unu yerdīk. ālem āvinde ocānda ediyu. bizim birlāda
 38 yok. şu āvīñ sāpını, şu durmuş_ali amca dērlerimiş, bunuñ durmuş_ali
 39 dērlerimiş, bunuñ soy_ismi de aslan. urdan bi kerede de dutuyu adam zeñgin
 40 demişle, yā ğızartmış çātele dōkeceklerimiş de göbe_inden. benim ğaynana
 41 deyveridi bunu ben tabi unnarı bilmem ya. urdan sōna derdi erişivēdi başğaları
 42 dērdi, unnar_urdan bi ğaçaK_atdılar, yā da ellerinde ğalıvēdi dērdi.
 43 dökemeden giTdiler dērdi. kim zeñgin va, unuñ bāzına sacaK geçirilerimiş.
 44 ōle dērdi bizim ğaynana. eziyetler ēderlermiş u zēñgin unda sarı lira vā
 45 dēvemiş de, neni_e yā ğızartmışlā da dōkecek zamanda başğaları erişivēmiş,
 46 unnar ğaçmış_urdan.
 47 öküz_arabasınna, nasıl_olecek? k̄anı arabalarımız varıdı sarardıK sapı tarlada
 48 bişdik mi alır gelirdik şurda méydannıK va, méydannıKda herkesiñ yāri
 49 belliydi urda sürerdik. undan sōna savırıldıK yabalarına. yabalarına savırıldıK mı
 50 seç_olurdu. bi de gözerden_elerdik. gözerinden elerdiK, undan sōna ğuyardık
 51 çuvalımıza, atardık ambarımızā. şindi ōle de_ıl ğāri hemen direKdorna
 52 ediyus, dēmenciye al sen yi, biz yēmedik. kırK kilu un va şindi dēmende.

53 çocuḲlarım bānim hāP da_ıldı. şegirlere mēmur_oldula gitdile. eñ
 54 güçcük vā işde otuz beş yaşında u hākim, biri õretmen biri de oḲulda izmirde
 55 u da görevli. sen sındırḡılı mıñ balıkesirli miñ? altına hemen_olum kürēk
 56 olurdu ālimizde. hāmen_unu ekinimis tāmiz_ossun dē, yīḲardıḲ ekinleri a
 57 yavırım. tārtāmis diymennere götürü de bi daş bıraḲmazdıG_ışlerinde. şindi
 58 ḡāri õle ḡaraman_oḲḡası. dēmenci yuyusa yuyi, yumeyisa ḡābını soyyu.

Evlenme adetleri

59 ben aḲdaşlın kendim. bēgire bindirdiler, al bezleri bürüdüler, hep yazmaları
 60 daḲdılar. ayşe nene õle dē mi? undan sōna bi tütün dikimīdi. tütün dikicileri
 61 demiş ki gelin_erken gelirse bis seniñ tütünü bıraḲırıs demiş. sarı_ismīle vādı
 62 ya urda bi. u da bıraḲıñ demiş. unu da õleden sōna geliveriyılar mı. herkes
 63 tütünü bıraḲıveriyu hādi köve tarladan. işde bu āmet canıñ babası varıdı, beni
 64 unuñ bi atına bindirdile, atına getdiler, millet de yayan. yayan yörüye yörüye
 65 dört sātık yerden geldik burı. pullānı ışıldada ışıldada dolanıyulādı. şindi u
 66 baTdı ḡāri. bi aḲ gelinnik hemen hadi. bizim_urda yoḡarı kövü soruyusañ,
 67 baḲ şindi nışan oldū gün yemek bişiriler çoḲ ḡazannarna. millet toplanı aynı
 68 dūn gibi. undan sōna şe_ēderle u yemī yediler mi ḡızı dī urı ḡorlar orta yere.
 69 bi de onuñ sādıcı olur, herkes avētini unuñ üsdüne atar, avēt_atarla
 70 āfiyet_atarla. bu benim halasınıñ, şu tēzesiniñ. altın_atan altın_atar, urdan
 71 yazmā_atan yazmā_atar. undan sōna unnarı atdılar mı unnarı toplarlar. urdan
 72 bi kere dūn sāPısı geli. şu enteriliḲ şu poliḲa derdiḲ bis āveli üsdülük. bu
 73 üsdülüḲlük bu dizlik. üsdüne geliñ ḡızıñ. yīldı mı toPlarlar undan sōna bi
 74 oyun ḡurarlādı, oynarlādı nışan bōl_olurdu esgiden. hāmen bi caz getiriyu.
 75 cazına daTdiri duTdurū. ben_iki gelin_aldım ikisini de dovāyına_aldım.
 76 dovā isdedi olannarım. dovā işde şēler keyindirdiler arabaları. unuñ üsdüne de
 77 cazları ḡodular oḲuya oḲuya oḲuya burdan gitdile, urdan da burı getdik
 78 sındırḡıdan. sındırḡıdan burı getdik. birini tā şeye geçirdi olan silifkē,
 79 hākim_olan ordīdi urı götdü. āvimizde gelinnini çıkardılar yemēmizi yedik.
 80 unu urda bi alibey varıdı u geldi zirāt mēmuru. alı bey aldı da unnarı götürdü
 81 taḲsisinne. olannıñ u zaman taḲsisı yōdu. satı silifkē düzdülē düzenneri.
 82 burdan viren_adam urı düzüvedı düzeni. olan da ḡıPrızda etdi esgerlī.

83 ğıPrızdan her şēsini getdi. eveli duvaK derdik biz una duvaK gün. sabāla davı
 84 çaldırılādı gelini ğaldırıkā. unnā fela baTdı ğāri. işde gelirdi davılcı gelini
 85 ğaldırıldı millet toplanırdı da, millet toplanırdı urda gelin_evinde oynarlādı.
 86 şeker_atarlādı geliniñ_üsdüne. gessiñ gessiñ güllü ğuyarım ben_unnarı.
 87 ālamaz mı, herkes bāzına sarılır sarılır unuñ. u añar gel yanalım fatma tēze.
 88 fatma tēze gelir una yas_ediveri. suya gitsem testim dolmas, oduna gitsem
 89 yüküm gelmes, sensis benim sōram dolmas dirlē.

Yemek tarifi

90 undan sōnecīm ısıranna biriñ ğarışdırı biriñ suyunu ğuyar, biriñ ğarışdırı
 91 biriñ suyunu ğuyar. urda u etdik mi unuñ ununu azaldırdıK mı, as sovr_u.
 92 yōrdunu ğatar ğatar yumruklarıs, yōrdunu ğatar ğatar yumruklarıs. undan sōna
 93 ēciK de hamır ğatarıs. ununa basdırıs unu sabā ğadar. u urda olur. olduKdan
 94 sōna dökeris sabāla dam_üsdelere, eveli dam_üsdeler vardı. şindi de hiç_ōle
 95 he dam üsde. işde ōle yere dökeris tērtemiz unu geçirıs ğurudurus, ğuyarıs
 96 süzmelerimiziñ içine ōleyidi. u tāranalā datl_olurdu. şindiki ğazan tāranaları
 97 vilen ēşimtili olmi_yu. hamır ğatılmı ya. sāde sūt sovan yā. urdan tomatıs
 98 dōrēyus. işde her ni varısa dūnyāda hāpsinden ğatıyuz içine. unu da iki kimse
 99 biri uñ ğatıyu kePçelēne ğarışdırıyus. u hemen al ğāri ğazannan dök,
 100 birezden_emen ovcalanıveri. unu geçiriyuz bi günnük oluyu u.
 101 bazlamı yasd_ēciñ üsdünde yazarıs. yazdıKdan sōna onu yere sereris. yerde u
 102 hamırleşir. hamırleşdi mi alır_alır sacıñ üsdüne unu sürü sürüvērıs, sacımız
 103 olur bōle ğocaman. urda unnar ğabarı bişer. işde bazlama dē una deris. fırına
 104 atılma mı canım? binētleriñ içinde. biriñ alıvērı yasd_ēciñ üsdüne biriñ kürē
 105 ğor atarız içine. ēKmeg_edişimiz de bōle ōlum. doKdur yüzü görmedim şu
 106 dizlerim sızılıyu o da çoK geziyun. arılarıñ yanna gitdim dün bırlarımdan
 107 soKdu da baK şu gös şişdi. arıları ōlana gel dedim sındırğıdēki ōlana u da
 108 gelmedi. anne işim çoK varamicēn dēdi, ğaçarsa ğaçsıñ ōl dedi. bi desdere
 109 aldık kitdik kesdik_unu. mıyıTdın mı?

KonuŖan : A) Kemal D nmez (yaŖ 70)

B) Vade Yılmaz (yaŖ 54)

IV-8 **Derleme Yeri** : AktaŖ K y  - Sındırgı (Karake ili)

Konu : K y tarihi, K y iŖleri, Serbest konulu, Evlenme adetleri,
KıŖ hazırlıkları, K y oyunları.

K y tarihi

1 A) domaniŖdan d lma. bu kertilal, kertilal k v  v  orda bi. orman_ i sinan
2 dede. benim no sannarımı sen tamamla ramazan, bunnar domaniŖden gelme.
3 hayvancılı n y z nden bi s r  b gir, ge i  oyun s r. deveciliK y muŖ yalı nız
4 bizim dedeler_  deveciliK yaPmamıŖ. Ŗimdi bırıyı geliy , ekim bi im yo 
5 y ni. s dece hayvancılı n y z nden. b rda yaylal yılar, s lihli ovasına veya_uT
6 manısa ovalarına, nerelerd se Ŗe_er yerler  iŖin_ rlarda  iŖlarlarımıŖ. unnar
7 giderkene yan  asıl yaylal Kları b ras mıŖ. bizim dedel den_ vel,  ara y cı
8 d nen bi millet varımıŖ b rda. unnar ekseri Ŗindi manisad miŖ heralda.
9 manısa_oval nda. unnar devralıy  b rayı, b rdan bunnarı iŖde  adırlar, ev
10 m v yo . t rl   derdik biz ya, ke eden yaPma. unnar ekseri bin ları evleri
11  muŖ y ni. sararlarımıŖ b g rlere, b  n nerde u yaylada. unnan s na  maT
12  rafı  paŖa denen birisi varımıŖ  ara ge ili. d dan d   oŖar ana demiŖ,  lem
13 demiŖ yer_ dinir m l  alır demiŖ, bunnar demiŖ ala nda  alır. tarlas  ta  as 
14 da  almas. bi emir ver  bu, herkes deyi old _ere oturaca  deyi. kimse
15 k p rdam ca  cez  verim filan. n se bizim dedeler b rda  almıŖ, nesiller
16  rediKce tabi toprak ehtiyar_olmuŖ. hayvancılı  esgisi  adar yapamadı . bu
17 memliket   r memliket. bizim tarım ar zisi  o    r y ni   rsal kesimde_ iz.

K y iŖleri

18 yani k v m z  n bi geliri,  o  birisi yan    le beŖ_ altı  adını olan  ol   oc 
19 olan  o  yapsa ombeŖ denk t t n yapabili  mesel . Ŗu ye ge benim
20 all _em net hanım oluy .  ol   oc  d Tdı  m  Ŗindi, allah unnari  acısını
21 g sdermesi . bis Ŗindi ye   nen t t n_ dec z b  yıl. e har  masıraf da olıy 
22 kendimize   le ya.  ol  n  oc  n da oluy  kendi masıravı, kendi baŖı dadır. iŖde
23 ekin id aramız  alıy z yani   le satın ekin olmıy  y ni bizde. y c mis  adar
24 haTd  b zıları ar zi d  dar geliy , b zıları id aray  zor alıy  y ni. s na bizler

25 ana baba dedik yāni ananîñ babanîñ ocānî tütüdelim dedik, hiç bi yerlere
26 gitmediK, sâti aķım yōdu yāni u zamannarı. bizim günümüzde babası bi çiF
27 dana alıveriydı, ōlan ayrılacîñ dedi mi, bi çiF dana alıveriydı. u danaynan u da
28 da şurlarda dālarda tarlalarda ūraşıydı.

Serbest konulu

29 bis ana baba dediK, benim iki ğız ğardaşım vardı. sâ dā ya, allah ömür vēsiñ.
30 ben bi teG_ōlanıdım böyüKleridim. eve biS babanîñ ocānî tütüdelim dediK
31 biS ğaldık bırda. aķım da yōdu zāten u zaman bi yerlere gitme yōdu.
32 çocuğ_okutma yōdu. bırda çocuğ_okudēn de_enner köyü terk_etdi gitdile.
33 gene çocuKlar da allā razı_ossuñ okudula. biS undan sōna bizim oldu
34 allā_emānet bi ōlan, biS okudēn dedik. geçimimiz de yāni kendimizi
35 zor_idāre edīdıK. harcınan borcunan ilk okudan biz olduğ yāni. undan sōna
36 genşler uyandı, genşler uyandı, bi bāğurculuK çıKdı, bāğur yatıran bāğur
37 kendine güvenen bāğuruna ōraşıyı. yatıramānnar borşlu, işde cezā geldi
38 geleceK af_olacaK, olmācaK. bu sefer genç okuyan okuyabiliyı. şindi de
39 çekedini omuzlayan bursaya gitdi. ölüm sen gitme, gel yav evimiz ocāmız va
40 dediK mi, yav sen ni ğazandîñ şindiye ğadar, seniñ ğazancîñ ne dī meselā.
41 benim dī güvencem yoK. ben_ıçmēcem.

Evlenme adetleri

42 **B)** nişan dūn işde aynı esgisi gibi olur gene bizim birlāda. isdemē gelir
43 ōlan_evi. nişanı çalgīnan yapıylā şindi. esgiden ğadınnā kendi_aralarında
44 çalarlādı. şindi çalgı dutuylar, çalgınnıñ ōnde ğarışıK ğuruşuK oynīyılar,
45 hepimis de oynīyıs şindi dōrusunu. geliñ_ğızına dāmet görüşmezdi hiç,
46 şimdikinner birliK gezi. unnā da va haralda.

47 **A)** bizim bu nişannīdı, bizim dāmedinen ikisi evde otuvemişler. anama bi
48 dayağ_atıvedi babam. emme şindi yadırgıyılar meselā, adam ne dī bilīñ? sen
49 dī kadın ğız dī unūnan ğonuşmadıKdan sōna kendine eşi nerde bulacaK di_ı.
50 esgiden ōle bi şey yōdu. asālat aranırdı bizlēde. ğonuşacīK baK. ben bi
51 hanifiyni evlenicīñ dedi bene derimiş. esgiden aşırat aranırdı, soy sülāle. ata
52 sözü vardı ölüm, suyu çaydan_al, ğızı soydan_al lafı vardı. aylīñ vā mı seniñ
53 ne messePden, ni dinden olursa ossuñ, gel baķām. ben deyim osmannıdan

54 bene meṛas bu deyim ben. yani yadırgıyılar bazıları başı ğabaḳ duramıyım.
 55 B) ğızlā şindi hadi geyelim deyiler, e bi havasa gelīler hepisi. gene de
 56 bırāveriyla. bazan geyīler işde düñnlerde. çoḲcalī geyilmēyo evelki şeler.
 57 meydanda oynīyılar düñnēde. kimi ğaşınan oynēyı evel zaman işi, kimi de
 58 şindiki çalgılarna oynēyo. aynısını oynēyiler işde u geyimlēnen de oynēyiler.
 59 şindi unnar hiç yaPmēyiler bāzan kimileri ayşamle in beyaz geyyı,
 60 gündüzün de allı gelin oluyla, çift edīler emme. çoñcalī etmīyiler.

Serbest konulu

61 A) u iminimi annatırladı bizim. haddā unuñ şesini pilānı sinan dededen bi
 62 osman amca vādı unūnan, sındırgıda bi hasan amca vādı unnar yaPmış.
 63 kızınan olan buluşmuş birbirine vurulmuş. işde olanı isdememişlē, mēmeT
 64 denen birini, öldürmüşlē burlāda. bi de azimem bu ışıḲlardemiş ya. unuñ biS
 65 pek eyisini bilemeyis ğalan. u azimem var.
 66 adam ölüsü çıkar yañğın çıkmaz allāñ izninnen. bi yañğın çıḲdı mıdı,
 67 kadınar mıdınnar çapa küreK, öñüne giderler yanı. ormanımızı ğororuz yanı.
 68 ben ğoyun güdüydum çoḲ ğoyun güdüydum yanı. gece yatıyıs ıasım ayı ay.
 69 esgiden böyle gübüre mübüre yōdu, ben de genc idim dā. samansızlıḲdan
 70 ıoyunnarı geç getiridik eve. şindi adam avusdosda ğoyunu getiriyı, bi saman
 71 döküyü öñüne o samannan idāra oluyu. böyle hava yağışlı hava yağışlı sisli
 72 bugün, böyle gece, bi arkadaşınan yatıyıs dāda ormanda. hac ābi üş dene
 73 candarma silāhlı silāhlı ürüyamda geldi de şöle, bizim bıydan dönü dönüvedi.
 74 ulan bem bi uyandım emme benim içe bi yañğın çöḲdü āzına kesdīmiñ yav.
 75 dedim arkadaşā yav arkadaş ismet idi benim arkadaşın ismi. ismet yav
 76 dedim ben üş dene candarma gördüm arkadaş, yav nedir bu dedim ğorḲdum
 77 yav. bi şey yoḲdur filen dedi. köpeklerimiz de ğıyadı ya. ya beş dene ğoyunu
 78 canavar götümüş , ağzına kesdīmiñ sabāla bi baḲdıḲ. ğoyunnarı bizden beş
 79 dene ğoyunuñ üş denesini hiç ğomadan yimişlē. birinde de böyle yatıyın
 80 ay aydın güzel. canım böyle u heralda eylul ayı işleri olacaḲ. gece güdülüyu.
 81 de a yatıydı ğoyun yatıydı gece. ben ğoyunuñ az aşşāsına yatdım. arkadaş
 82 ğoyunuñ üs yanna yatdı. benim ğıyınıñ ğoyunnarı şöyle yoḲarı
 83 tirkeşivedi emen. yörüvedilē aşşā aşşā baḲdılar. yoḲarı toplanıvediler böyle.

84 şöle bi baQdım ben yav şıldır mıldır yoQ. yav gıyın böcū gördü mü canavarı
 85 gördü mü ürkmesi lâzım güldür güldür. ulen gene sabāla bi gāqdıq gıyunnarı
 86 saydım iki tene gıyın yoQ. ulen benim iki dene gıyunnarı eyi gıyunnarı nası
 87 çalmış yav. unnarı yimiş üsēn bey.

Kış hazırlıkları

88 B) odun çekeris ot basdırıs mallara. un_ūdürüs, ekinimizi arpamızı gıyaris
 89 ambarlara. bizim birlāda unnar_olur. yiyeceK fasille_olur no_ud_olur,
 90 tārana yapılır. bulgur gāynar pīnir_idiris. tārana biber gıyaris, no_uT gıyaris
 91 fasille misir suvan dōrarıs, acı_biber gorus. unnarı gāynadıris suyu adamaqıllı
 92 gāynadıris. ununa gārar dōkeriz bırda ovcalarıs gālbırda geçirıs. tāranaı
 93 öle_ederıs. yōrdu ocaQda südü daşırıs, adamaqıllı gārışdıra gārışdıra daşırıs.
 94 salça gatarıs gāvırıs yağına, tārana salarıs_içine suyuna bişiris. bişiris ēkmēk
 95 dōranır_içine yiris_öle.

Köy oyunları

96 A) cırt aTcılık vardı esgiden. hiç at_olmān kövde, ombeş yirmi at_oludu.
 97 aTcılar toPlanır, aQkövden gökkövden aTlar toplanır, seniñ_at benim_ata
 98 uygunusa, ben seni lāyıQ gelirin. eşde felen dūnde cırtıda benim gārışya
 99 çıQsıñ. mesele ell_at varısa yirmbeş bi yanna girer toPlanır, yirmbeş bi yanna
 100 toPlanır. undan sōna ellerine uzun çıbıqlar alırlar böle, çıbıqları biribirine
 101 atarlar undan sōna. vurmaG_üzere vurular da bazı. undan sōna yer dēşirler bi
 102 arada, toPcularıñ ilk yarı soñ yarıda oldū gibi. undan sōna cırt biter, cob_atmā
 103 gelir sıra. urğan gererler bi, urğana urğanıñ tepesinden_aşırın meselā dūn
 104 edeniñ şēsine göre, durumuna göre. bi para olur ödül gorlar meselā. dūn
 105 sayibiniñ durumuna göre. undan sōna unnar teK teK cob_atarlar, u urğandan
 106 geçirmeg_için. undan sōna dūn de biter iş gelin_almā gelir. u atlılar aynı öle
 107 davılınan zurnıynan olan_evinden gız_evine gelin almā giderle. u güzel
 108 matıraQlar, u güzel de_eşlemeler körölu türkölari, gelini alırlar iş biter. şimdi
 109 yoQ gālan. şimdi motur vastaları herşeyi batırdı. çamlıbelden uçurdum ördeyi
 110 gāzı, ördeyi gāzı, dūyünde geyinir gelini gızı, gelini gızı, orta boylu sürme
 111 gözlü gır_atım benim, gır_atım benim. kıratıñ yiyeceyi bir şinik arpa,
 112 kıratımı saldıım gidiyo sarpa, yaşını sorarsañ daha da körpe, daha da körpe,

113 eyri gılıç kında paslanmalı hey, paslanmalı hey. çıkıp şu dağlara yaslanmalı
 114 hey, yaslanmalı hey. şu olan çoK güreşdi bizim. ğara küreşidi bunnarıñ
 115 küreşleri de. şimdik ta esgiden bizim ufaqlımızdan bi lere iki lere baş vēdim.
 116 baş elli ğuruş yirmbeş ğuruş, daha tos kıparannar, lePlebiynen emme, ondan
 117 sōna fakirliK var yav. undan sōna küreş gitdiKce hızlandı. yalıñız işde bazı
 118 bōle türkülerini söylerlēdi bırlarda. işde bene körōlu derler dāda gezerin, bene
 119 kör diyeniñ başını ezerin, işde ni bilen aqlımda yoK. bırdı küreşlerde körōlu
 120 çalarlēdi, pelevannar biribirini yırtıK yırtıK yırtar.

Konuşan : A) Üzeyir Savaş (62)
 B) İbrahim Güngör (yaş 74)
 IV-9 C) Rukiye Güngör (yaş 77)
Derleme Yeri : Kocabıyıklar Köyü - Savaştepe (Hardal)
Konu : Evlenme adetleri, Serbest konulu, Yemek tarifi, Köy işleri.

Evlenme adetleri

1 A) gidersiñ zarrafa annaşırsiñ. ediraflara böyle hısım akrabalarına ğomşu
 2 köylere oğuntu önnar dādılır. yani felāğ gün benim sūnnet mērāsımı var
 3 dēnilir. tabi ö yapanıñ durumuna ğöre meselā eyidir hali vaħdi, e bi efendim
 4 bol yemekli bir şeyler olur. böyle masalar ğurulur. urda mevlid oğunur işde
 5 ğuran oğunur felan biygire bindirilir. duvāyınan çocuK ğötürölür, undan sōna
 6 eviñ öne varılır, işde çocuK durur, durdurular masanıñ üzerine çıkarılar çocū.
 7 işde amcaları dayıları hısımları akrabaları şiler taħarlar yāni. kimi
 8 küçüG altın daħar kimi bilezik daħar kimi para durumuna ğöre yāni. undan
 9 sōna işler biter. orda loħum olur, loħum vēriler, ğuyarlar masanīn üzerine
 10 şeyini taħan öndan alır yāni. öndan sona masalarda yēmekler hazırlanmışdır
 11 yēmek verilir herkes taħan gider yemēniñ başına oturu.

Serbest konulu

12 B) eķonomisi hem hayvancılık hem tarla buyday misir misir eKmēyolar şindi
 13 esgiden ekiliyodu. ne aqlıña geliyusa tabi bu ova köy gibi deyil ğır arāzi
 14 burlar. yāni esasına baķarsañ mazotu ğarşılamaz bu memleketdēki şe

15 yapılan iş. öküz olurdu saban yoK bende hiş düzen ğalmamış burda. saban
 16 varıdı, araba var demir araba a aç arabalar. bunnarnan ańıç yapardıK böyle
 17 demet sarardık. düvennen döner, düven sürerdiK. yabalarına yabadarlarına
 18 savırırdıK, sürülür öyle olurdu şindi. zāmetli şindi ben saban yapamazdım
 19 rāmetlik babam yapardı. yārabbi dedim hiç beni saban şey etmeden kırtar
 20 dedim. hiç saban yaPmadım, öküs çifti de ğoşmadıK. tıraKdör varıdı dört dene
 21 çocuK var benim. o zamannar tıraKdör aldık şey etdik derkene bu āle geldik.
 22 orda köydeki girişde birinci ev benim ev. o torun var olan var, ufaK çocuklar
 23 vardır orda iki tene onnar torunuñ. o burdākı olanıñ öteki ğoyun güdüyu, o
 24 böyüG olan ābeysi ğoyun güdüyu. yāni nesi İsanrıK deñiřdi, yime içme
 25 deñiřdi, sen ğindi tāranayı biliyoñ mu, tārana çorbasını? hayır işde ben
 26 deyvériyum. tarana çorbasına yā ğatılmaK şindi salça sosyeti yemē oldu. yani
 27 sosyetiler şeyde ısıdıb yēyo. şindi şeye salça ğatmaK bilinmezdi tārana
 28 çorbasına. bi sarımsaK bi baş döv, öyle olurdu. şindi çoK deñiřdi her şey
 29 deñiřdi. ğışın tomata erişir mi, şindi tomata erişiyu her tarafda. yazın erişirdi
 30 bizim çocuKlümüzda. yüz ğuzuya bakıyuz biz burda ikimiz ğoca ğarıynan.
 31 ğoyunnarı var analarını olan güdüyu böyüG olan. küçüK de o ev yapıyu şindi
 32 orayı yapıP da kendini ğatacağ oraya, çocu gelini yoKarıya ğatacaK göze. sen
 33 de bilisiñ çarī. saç boyası bilinir miydi esgiden? seniñ saç şindi ğara üzüm
 34 gibi. anna dāvā yāni. o televizona çıkannarıñ hēpisi boyalı, zaten boyası
 35 çıkarmāyollā. ğarı yetmiş yedi yaşında, ben yetmiş dört yaşındayım. boyasañ
 36 ben de deliĝanı olurun, dişleri daKdırsañ filen işde yāni çoK deñiřdi. bi
 37 videyi getir gel iki millondur. herşey deñiřdi ata binilirdi, çapıtdan mapıtdan
 38 yorĝannar dikilirdi, meselā yasdıklar dolurdu. darı ğavsından bis yasdık
 39 tokdurduK. şindi ğoyunu sümeniñiñ burda çırpma deyil de bi de tara daraK.
 40 sümeni arkasındā tüyleri yāni. orda benim bi yasdık var, al gel, baş ucumdā
 41 yasdı al gel, māvi yasdı. biz dört çocuK bi yorĝan içinde böyüdük hasır varıdı
 42 altımızda. anam rāmetlik keçe dökerdi de biz keçe bulurduK. bulamānnar da
 43 hasırıñ üsdünde yatarıdı. dün olmazdı, deynē cop atarlardı, hindi gelin taksiye
 44 biniyu. heybe doKunmāndıK ğarı geline binemezdi baK. bunu yasdık süñger
 45 var sanki ğinde ğuzu tū bunuñ ğindēki olan. bu şeyiñ ğindēki yūñ.

Yemek tarifi

46 C) bulğuru ğaynadañ harman sürülüyu ya. hususi ğara ğılçıĠekili. ğara
 47 ğılçıĠekersin onu bulğur ğaynadırsin. tāranaı da ütdürüler geliler, evde yört
 48 ğoyun südü sır südü, biz günnüK tārana yapmayıs. şehirli günnüK tārana
 49 yapıyu, sen bilisin. anañgil manañgil neneñ meneñ varısa yapıyusa. bōn hindi
 50 ikindin yūrrus tāranaı yōrdunan ğararıs suyunan. büber dōrarlar tomata
 51 dōrarlar. onu dōkerler ğarıverir erkēñ biri. dōkerler yōrduna yūrular. onu bi
 52 ilēniñ_çine basdırısın. sabah ğuşluĠ dışarı nere dōkecēseñ dam başına çıkarı
 53 dōkersin. orda ğari o kendi başında durusuñ, ova ede yarılır. ğalbırdan geçirilir
 54 bulğuru ataşa yaķarıs, ğaynadırs. o ğabarır bi ğara ğara ğaramıĠolur içinde
 55 onuñ. o çı'lār o çı'ladı mı hemen_alırsız çı'ladı serT. tekrar yu, bi ğazan dā fur
 56 aynı, o orda ğurur gider. mandıraya veriyu işde köydē gördüñüz mü
 57 çocuĠları? onnar getiriyu ben burda bişiriyum. ben burda bişiriyun çalıyun. e
 58 bişiriyun soğuduyun yōrdu ğatıyım, ertesi gün yāt ki erken çalısañ āşama
 59 dolaba ğoduñ mu pelte gibi oluyu. emme geç çalısañ sabah ğaķınca ğoron
 60 namaza ğaķınca dolaba ğoyverin buz gibi_olur. aşşāda ğoyun de_a bura
 61 geşdi ya, yüzde de yüzelli de ikiyüz de. hindi yazın süT bitdi mi, mandıra bura
 62 gelir ğoyun. süT bitdi mi biz ğari her gün ğoyundan çalı çalıyuz, evden bize
 63 ineK südü getirivermez u zaman ğoyun bura gelise. burda sālıyu eve gidiyu,
 64 çoban alıyu eve götürüyu ğümlere ğatıyus. burda çok sever ğoyun yōrdunu,
 65 çalıyus yiyus.

Serbest konulu

66 B) ğoyun yōrdunnan. beni böyle gördüñ kaç sene? yetmişdört yaşında.
 67 yetmişdört seneden beri ğoyun var bende. kökü temeli ne ğadar servet varısa
 68 benim, iki tene tıraĠdör var, bi de elli nēcē var orda. gördüñ ya eviñ_ōnde.
 69 C) bi de dedeñe ğat gel ora ğoduydum ĵupayı ya, o da başga öteden_arı gel.
 70 B) hēpisi ğoyunuñ şeyinnen alma, sen bilmessiñ mısdava bilir, gezir bu
 71 köyleriñ her tarafını. baya benden ğalabalıĠ ğoyun sarıbeyde yoĠdur.
 72 savaştepe ĵazāsında yoĠdur. eñ fazla bende.
 73 C) evelkiniñ n_arasıñ_a ğuzum_ışde. aynı ılı suynan yūrrus. eşgi hamır_olur
 74 onuñ bi yalā ğatar. e bōñkü, bōñkü yaPdñ ekmekden bi yalaĠ_alaĝorsuñ, üç

75 gün sōna yaP beş gün sōna yaP o maya durur. onu alı yūrusuñ, o zamañ gene
 76 yūrukana onu ıslarsıñ, ısıcaK suyna yūrusuñ, eşgir o kendi gözēl ğabarı.
 77 serisiñ ipēsi_olur onuñ, dē sacı küllērsiñ. maşıñġanıñ üsdüne ğoy evel
 78 baceylıklar de oluyodu ya. baceylīne furusuñ yaparsıñ. neneñ ne sabah
 79 namazından evele ekmekler yapıdı. bu da ğoyun güdüyu, iki dene çocuk, biri
 80 arķamda biri eşşeKde büyük. evde ğaldım ben fıçıyı yaydık, çökelī kesdirdik,
 81 eKmē de yapıdım, çocū eşşē bindirdim birini arķasına harmana geldim,
 82 harmanda dede var. dedeye eKmē biraKdıK, bu da ğoyunna tarlada, anasınıñ
 83 yanna varacaK. biz de burdan eve ora vardıK. urkiye dedi bōn geç ğaldıñ ya
 84 dedi. o ğadar uzun deyil henife ğadın dedim. dün sabah namazı geldiK gün
 85 dōmadan bura deyil mi dedim. bōn de gün dōdu bōn de, ben de tarlaya çıKdım
 86 deha bu da. günüñ yarısı hurdan çıKdı. bu vezīfalar heb_olduKdan sōna.
 87 benim gece uyķum yōdu evel gençiken. vardıK o ğadar uzun deyil henife
 88 ğadın dedim. eKmeG_oldu çökelik kesildi dedim.
 89 biz ileçberlī çok severdik. bunuñ ğardaşı var dē horda, mēmet derler özcanıñ
 90 babasıydı. onuyına barabar ikimis çok fenā oraK biçerdik. yetmiş_ölçek tōmu
 91 biçerdig_ikimiz üçümüz onuñ ġarısı da var. bi gün ġāri köle deresinde ġāri
 92 bunnarıñ bacıları var enişdeleri. enişdeleri var bi gün onnar geli biçiveridi de
 93 hō çalınñ_içinde ğoca bi tarla vardır, ġaraca yeri dēris. orda_onnar bi gün
 94 biçiveridi bi ğuzu keserdik, bi bişiridiK yirdig_içirdik köleliyi sıyrırveridik
 95 baş_aşşā yallā.

Köy işleri

96 o düveni sorma ğayrı. harmana çekiliyu saP ğayrı tarladan. bi yīn sıralardı
 97 dede bizim böyle. o yīnı ġāri ikimiz dövüb_ata dövüb_ata harmana. dombay
 98 da ğoşduK, çift_öküz de ğoşduK. emme o ğadar severdim yerlī_öküzünen o
 99 düven sürmeyi. öküz alıveridi bu dana, ğabış danası derdiK ğıyında bi dā
 100 vardı. hani sürmesine doyulmazdı düveniñ, uyķuñ gelmezdi. bizim bi yeñge
 101 varıdı, dede şorda indir urkiye şunu allā aşķına düvenden gözüm görmesiñ.
 102 hemen bindi mi, öküz nere giderse gissiñ. uyuKlārdı. şunu_ēndir de
 103 görmeyim düveniñ üsdünde derdi. dede ğaradaşdan gelesiye cumādan, ben
 104 binerdim düvene. ğaradaş māllesi vardır horda. aKdarılır böyle sap, düven

105 sürdü sürdü mü incelir o. onu aKdarıdıK diri oluyu ya, tekrar gene aKdarıdıK,
 106 āşam olurdu. gün_öldümü göbeK yapardığ_ortasına. tınas yapardıK, dede
 107 de bi ğuzu muzı gidivērsiñ o tınasıñ üsdüne hadi, belāyı buludu dede, dede
 108 çoK ğızardı. ğayrı yīrdığ_uzunnama üş dört günnüG_öldü mu, yel bekle
 109 ğayrı. yabayna savır yabadarına savır. neyle savırısañ savır. buydayı
 110 ğıPgırmızı ayırdı. buydayı ayırdı bi gözer getirisiñ. gözere höyle bi āç çatal
 111 yaparsıñ. onu ğāri biriñ getiri biriñ böyle sallār. büz gibi yılır. aynı harmanna
 112 sürersiñ düvenne sürersiñ. baKlayı da aynı, tınas gibi savırısiñ. esgiler sürüdü
 113 aynı, üçyüz_ölçek otus ölçek misir ğaldırdık bis, üçyüz otus tenike. orda bi de
 114 köle deresinde bu bacılar var bunuñ ğardaşları dūne gidecēs. bi sıkışdırıyoz
 115 biz, düvennen sürdüK yalan söyleme, biz imeci dutardıK dōmeye. dūne
 116 gidecēz āşamdan dedim ben dedeye. yō dedi urkiye dedi. āşamdan dūne
 117 gidilmes sabā. bōn āşamdan gitmessem baba dūne, yarın sabā dūne gitmem
 118 ben dedim. moturlu tireni geçesiye bizim iş biter de dūne gidili mi? bacımgıl
 119 var_orda. salısañ_āşam gidecen, salmassañ gitmēcen. yalan yoK bilmēyin
 120 heralda gitmedik dūne ōkeynen. āşam gidilmēceK dedi. üçyüz_ölçek ekini
 121 emme ölçdük bis. ha işde böyleydi ğuzum evelki durumlarımıs.
 122 **B)** ben de içmēyom. çoG_ezētler çekdiK şükür hālimize. hani gönüllü
 123 çalışdıK yalan yok. dayıñ da çok fenāyıldı ben de çok çalışdım ikimis. ama ne
 124 ğadar olusa olsun, yetmişdört yaşına girdim. bi ğuruş ne fāyız yidim, ne
 125 harama da ilgim_öldü. haramdan ğati suretde. şeyde para almadım bañkadan,
 126 fāyız da yimedim. yāni bu dürüslüklerim de çoK var allā çok şükür. ğolay beri
 127 hōca adam ğarşımda depinemes. depesini üsdüne diker geçerim. biz bu
 128 hasanıñ babasında çoğ_okuduk. oğālı orda görükme baylīm, sen neye geldiñ
 129 şimdi neye geziyoñ? bundan parā_alıyoñ deyil mi çoluK çocuK beslēyoñ.

Konuşan : A) Ali Başak (yaş 65)

B) Elif Yumuk (yaş 76)

IV-10 Derleme Yeri : Sarı Süleymanlar Köyü– Savaştepe (Yörük)

Konu : Köy işleri, Evlenme adetleri, Yemek tarifi, Serbest konulu.

Köy işleri

- 1 A) acıK ğaldıralım di_ıs unu da ğaK_māyı. nuhut yeri bulamadım ekecek.
- 2 esgiye göre u kısa buyday çıkıyu emme undan da saman çık_māyı. saman
- 3 çık_māyı. b_üdaylar böyüK b_üdaydı yanı ğara ğılçık. sabannan sür_üdüK
- 4 ik_öküs biri yanna biri yanna b_öndürüKlü. bi de öñünde mazaK. yörü
- 5 arkasından gel git işde b_öleydi. yapuyduK böyle ileşberlik. boylu oluydu
- 6 amma t_ane bu ğadar vermiyudu y_ani şindi. gine hinci ekseñ gine verm_ü. z_aten
- 7 gübreye de alışdı bizim tarlal_ā, hiç m_āsül yaPmācaK belki. hani gübre
- 8 olm_ānca da m_āsül yaPmācaK. or_ā biçiyuduK demedi toPl_āyıdık, demedi
- 9 toPladıK mı harman yerine demeTleri bozardıG_esgiden. kendimiz evserdik
- 10 yani dirgennerle, kendimiz evserdiK yabalarla. b_öle undan s_ona öküzleri
- 11 çıkarıdıG_üsdüne bi ezme yapardık. undan s_ona düven dişli boncuKlu unu
- 12 da boncuKludan getiridik. t_ā boncuKlu şeyiñ yanda somaniñ beri yanna
- 13 getiril_edi. işde unnan dön de dön bi günde iki günde ya_ud_anca ol_ardı,
- 14 y_ani oluyudu. undan s_ona topla baKalım b_öle. ondan s_ona savır, rüzğar_olusa,
- 15 poyraz_olusa. poyrazda savırıdıG_işde yani zorl_üdu. şimdi ğolaylıK yav, bi
- 16 yandan hinci buyday çıkıyu bu yandan saman çıkıyu.
- 17 esgiden çar_ı bulam_ayıdık, çar_ınan. çarıK gey_ediğ_öle ipli hulları deliK
- 18 del_edik, bi de bac_āmıza dol_adıK çıkmasıñ d_eye, yörü vall_ā babıç y_ödu. gök
- 19 tiken_iñ içine çok ayaklarım benim benim_ävlaTl_ā bilmes zebill_ı. bu bubam_iñ
- 20 yıKıklar_ı ğ_ari işde. anam kır_ıK_āşda öldü. gine cen_āzasını gine buraya getdim,
- 21 _olan biri k_ardeşimiñ biri urda getdik. gene ğabrimize ğoduğ_ure gelikene
- 22 ğabiri görmüş_üñdür yolda. u ğabire ğoduK gine, her zaman ziy_āret ederiz
- 23 geliP geşdi mi. vall_ā günü tayini yoK ben geç_ekene her zaman geç_ekene
- 24 ziy_āret ederin, bi de arife günneri bayram günneri var ya arife günneri derler
- 25 bizde ya, herkez ğabire gider işde toPrağ_atardık üsdüne filen bi şeyler

26 yapıyız yani. bi dovā okurus.

Evlenme adetleri

27 gine bayrak çekilū da bayrak çekilū da, evelden dovāyla da oluyudu. fağat
28 şindi esgisine bakınca kimisi balu da yapıverī. esgiden balu yōdu kimisi ilk
29 evele dovāydı. sōna bi davıla çevirdiler, yani şeytan_ışine. sōnadan de_urda
30 baluda bi günde yapıviriyu herif dūnū evleniyi.

31 at atlı mesele yirmī_at bu yanna yirmī_at u yanna esgiden at çōdu, şindi at
32 fağat yok. ossa da emniyetī yoG_ışde musdava da bilir ya. şindi ırāfan
33 hayvannarı çıkarīlar dē_urda ben bi zevk alamāyın. vallā zevk alamāyın.
34 esgiden dēneG_oyarlādı böyle cirit. hani yirmī_ayvan bu yanna
35 yirmī_ayvan u yanna geçerdı. hampasını dutardı sen_unū_atardıñ u da seni
36 unu atma derdi seniñ_arķañdan giderdi. işde birez bōle geçerdı gün, sohbet
37 gibi. kimisini de vuruylardı yani. tabi goruyudu kendini dēyne çeliyudu. atıñ
38 üsdünde ğuvatlı at olmayınca tabi seni dutabililē mi. ğuvatlı at olmasa
39 yētişiller. ōle işde şindi güreş, pelifannā gelir āşamdan, ğoyun ğuzu keseller.
40 esgiden ōleydi ama şindi pelifan da gitdi pelifannıK da öldü yāni şindi hiş
41 getimēyiler. āşamdan yirler içerler sabāla öylen de_uraya varırlar dē sāt ombir
42 falan, işde ombir falan da bi küreş yaparlar. e işde ğārig_öteki adam. işde
43 bilmam niyden de bilmam niya dūn sayibinden de bene elli lira haķ diye diye
44 şey yapardı yani, nam yapardı. pelifannā çıkar yeñile yeñile, yeñilmeyen
45 ğalıdı. işde ōleydi esgiden oluyudu amma şindi küreşi de biraKdılā.

Yemek tarifi

46 **B)** hindi tabi ğara sīr sāyıdık dē mi? südü az oluydu hindikinneriñ gibi südü
47 çoğ_olmāyıldı, az_oluydu. tarana yōrdu biriKdiridiG_annāyıñ mı?
48 ğorduğ_uraya tarana yōrdunu öyle dolaP mulaP yok, esgiden dolaP yoğudu.
49 tarana yōrdu biriKdiridik, tarana yōrdunu getiri gelidiK suyu
50 ğaynadırdığ_annāyıñ? taranayı da ğarardık. yōrdunan avķalardık, ğorduğ
51 de_urıya. irtesi gün eviñ üsdüne çıkarıdık_unu uFaKlardık. urda birez ğarılā
52 toplanıverilēdi ovcalarlādı annāyı mıñ? getiri gelidik. ğurudurduk unu ğoca
53 ğışın yirdik. bulğur ğaynadırdık, ombir oniki ölçek bulğur ğaynadırdık.
54 evelden_öyleydi. bi şinik bulğur ğaynadı, de_ura ğöyu. esgiden ōle deyilidi

85 gümbeklerdik. urda cāra dumanı gibi duman veridik. darıyı ekerkene hindi
 86 öküs kopardı mı. māsıl da olmāyi. ğıp ğırmızı lele gibi.
 87 altın_āçaya havas edilmezdi esgiden. çetelē ğoru da yatarımış. hırsıs buñarına
 88 götümüş. āzını kitlemişlē. bi tehnedē üleşeceklerimiş arkadaşcağ. urda tehnedē
 89 üleşeceklerimiş bunu. hinci adam tam_azırlını yapmış, hazırlını yapınsıra tā
 90 yoğarda doñus çukurunuñ başından ğır bēygiri bi ğoyveriye, ötekinlerden
 91 ğacıyi. bi ğoyvemiş hinci bunnā, ğoyverince u adam ğoyverince hinci aşşā
 92 dōru giderken yaylım_ataşına dutmuşlē ardından. adamı dutdu mu, dutmadı
 93 mı bilmem adam gelmiş ta aşşā. ğoca su çıkanıñ ğıyına gelince böyle bi dal
 94 geydirileğalmış beygirinen barabā. bi adam da ğarşıda tarlada çetelerden
 95 ğaçımiş. u adam da ğaçmış urdan, halı heybeyi çatından_arı bi kesmiş, çekme
 96 filen yoğ ğāri, çekilise geç ğalacak. çatından āri kesmiş, halı hiybeyi urdan
 97 aldīnnan saklamış bi taraFa nerē sakladıysa bulamamışlē. kim bili n_öldü
 98 bilmēyiñ kin ben.

Konuşan : İsmihan Kuş (yaş 47)

IV-11 Derleme Yeri : Güvem Köyü–Savaştepe (Kılaz)

Konu : Kış hazırlıkları, Evlenme adetleri, Köy işleri.

Kış hazırlıkları

1 kōpostuları hazırlarıs meyvālarımızdan, bāçalāmızdan kōnserverlerimizi
 2 hazırlarıs, kimedini ğurudurus, fasilleimizi ayarlarıs, nohuT pağlamızı
 3 ayarlarıs, būdaylarımızı ūder hazırlar ğorus, ğışlığ yīceklēmizi bōle tek tek
 4 ayarlarıs işde, kendimize göre ni iytācımız olusa.
 5 içine az yōrt ğatarıs, az su ğatarıs bāzı süt de ğatarıs bōle ileğennerimis.
 6 unumuzu ğatarıs ğoca sopamız vāsa sopamızınan bōle ğarışdıra ğarışdıra
 7 gözel yaparıs, talassıs gün oldū günner, yayğılāmızı sereris, ellēmiznen hōle
 8 hōle ede ede ovalarıs inceleris. eleme eleklerimiznen eleris, ğurudur hazırlık
 9 yaparıs ğışa.

Evlenme adetleri

10 gideriz işde bakarız, az ğıs senden yana dönūsē gönñü varısa, va gibiye
 11 şe_ederis, u zaman anasına bubasına sōleriz, kendi gönñü yoğ gibiye hiç

12 olmācaḵ ſeye sōleris. unnar da der, üç kere felen varıs, undan kere olacaḵ
 13 gıbiyse tā da varıs, olmācaḵ gibise dā vamayıs. allān ėmrinnen dēris siziñ
 14 ğızına dünür geldik dēris. e adam da baḵā biz iki üç gün düşünelim dēr, üç gün
 15 sōra olacaḴ gıbiyse bi dā varıs. hayır vēmecēs ğızımız isdemē, annesi isdemē,
 16 babası isdemē der vēmēcēse. vēcēse biz iki gün dā düşünelim dēr, unnan
 17 kere varıs u zaman halvāsını nişannı ğorus u zaman ğāri zebsesini herşiyini
 18 eletir nişan yaparıs. bilēzikler altınnā ğonur, halva ğonur, pirinç ğadayıf loḵum
 19 püskūt findıḵ çok ğonur bizde hep ikişē çif ḵasa olur.
 20 bi tāla satāsıñ ille yapāsıñ. n_ābicāñ başġa, ğoyunuñ ğuzuñ vāsa ğoyun ğuzu
 21 satāsıñ, yōsa tāla satāsıñ tālañ vāsa. diyil_emme mecibur ġalīz n_ābacāñ?
 22 beḵā ġalmaḴdan tālayı satıs. çalgı dutarıs, u zaman işde dūnner oḵuntu diris
 23 şekerinen mandilnen oḵurus. unnar dūne toplanır çalgılar çalınır, yemekler
 24 yapılır, gelene yemek ğorus gidene yemek ğorus, hēr gelen_īsanıñ köküne
 25 yemek ğorus. undan sōna da hālī dālır. çarıvırıyı, evelā ğızıñ yeñgeleri çalıvırı
 26 da, yapālar emme yeñgeleri yapardı evele, hinci ġayı çalgı dutulalıdan beri,
 27 evelē bizim burlāda orḵ yōdu. kendi yeñgelē çalıvırıdı. şey orḴcu çalıvırıyı.
 28 onnā yaḵıvırıyı. evelē yeñgeleri yaḵadı.

Köy işleri

29 yāmır olmāyı_üçün tütünnē böyümēyi, tütün dikmēyi. tütünü moturuñ çapa
 30 daḵıvırıyıs, u bōle cızgılā çekiviriyi ġarıḵları. üş dōrt ġişi de giriviriyiz içine
 31 birē tene başġı elimizde birē tī, bōle bōle bōle dikīs. hinci makine dikī urda
 32 burda emme, dikmēyi. ulları da elimiznen dikīs. yā etdīñ iş zor olur mu,
 33 edebildīñ ġadā edēsıñ, ni zor oluracaḵ. az_idēsıñ çoġ_etmēvirisiñ. īsanıñ çōsa
 34 çoḴca dikēsıñ, īsanıñ assa az dikēsıñ. hökümet çam dikī.

Konuşan : A) Dudu Kırılı (yaş 56)
 B) Recep Kurt (yaş 46)
 C) Güllü Köylü (yaş 38)

IV-12 Derleme Yeri : Farsak Köyü – Balya (Kızaz)

Konu : Köy işleri, Evlenme adetleri, Ramazan adetleri, Serbest konulu, Köy oyunları, Yemek tarifi.

Köy işleri

1 A) bullāda yařřāyorus duruyorus kövdenim ben zatti. bilmēyorus gülüm
 2 ğuzum kaç sene? ōle oĸumuřlūm yoK burda ğuzum ondan bilmiyom. ĸif
 3 sürüyuruK sürebilīsek gülüm, onnarı yapıyorus, yollādan tarla ekiyorus
 4 ğıymıK bāça ekiyorus işde bunnarı yapıyorus. gülüm yapıyorus ōle.
 5 buldūmuzı yapabildīmizi yapıyorus. ileĸberliK yapıyorus yaparıs öyle ekeris
 6 ōle kendimize göre ekeris Piĸeris, işde yapanımıs yaparıs. varıdı varıdı ğuzum,
 7 onnarı řey yapardıG_ışde sürülūdū, öküś sürēdi öküź varıdı böyle, saban vādı
 8 sürēdi āřamaceK ekē biĸē sürēlēdi. sōna da biĸilīdi, yīn vurulūdū düven
 9 dünēdi. e hiñci patuza veriliyoru ğāli. zorudu evel zorudu, hiñci ğolay. řōle
 10 enni bi řī va. o enniniñ altına ĸaKmaK daşını yaPmıřlā yaPmıřlā, onu şeyi
 11 atıyorula, buydayı atıyorula onu üśdünden vere geziyor üśdüne de
 12 oturuyorusuñ_onuñ. düven bōle öküź dönüP duru āřama dönüyoru. ertesı_ün
 13 ğāli oluyorı o. sōna da yabaynan atıyorus. işde ōle yapardıK. dönüyor bařıñ
 14 dönüyor uyķuñ geliyorı dōne dōne. deñiřidik hiñci birimiz dönē dönē birimiz
 15 dā, birimiz dönē dönē birimiz dā işde ōle yapādıK. hiñci ğolaylıK ğā
 16 patuzlarıñ içine atılıveriyor, ĸıķıveriyor ekin. ōle ōle olūdū. olalaG_ışde bi
 17 yaPdīmız olmāyor ğuzum. dērmēn üdüyorus. eşde dērmēn üdürüs un üdürüs
 18 dērmēnde. işde ğıřın da yēyorus, odun getiris yaķarıś. tabi malıñ varıśa ascıK
 19 saman ğuyāśıñ, saP ğuyāśıñ, bunnarı yapıyorus. tarana bulĸur yaparıś tarana
 20 yaparıś bulĸur yaparıś işde, onnarı ğıřın yeris ğuzum, nē_apacāñ bařĸa?
 21 buldūmuzı yeris. taranayı mı biz ōle yōrt ĸatıyorus öte beri ĸatıyorus, bōle
 22 ĸarıyorus ĸarıyorus, sabāla da ĸıķarıyorus řeyiñ üstünde ĸuluñ üstünde,
 23 ĸöpdeniñ üstünde. bi ĸalbır oluyorı eleK gibi ondan ĸeĸiriyorı işde oluyorı
 24 ipince tarana, onu da yaĸına duzuna bişiriyorı. bulĸuru da ĸaynadıyorus da

25 ğazanda seriyorus ğurūyoru. ondan sōna da ivrindilēde daşda da çekiyorulā,
 26 öyle yapıyorus. sōna ğāyi işde bişiriP yēyorus bulġuru. çekiliyor ivrindilēde
 27 öle çekiliyor.
 28 ekseri dūnnēde yaparıs ğuzum keşġē. keşġeK de öle dübeK varıdı, bōle daş
 29 var daşda dönēdig_evelde daşda dönēdiK, öküzüne dönēdiK, beygirine
 30 eşşēne dönēdiK. o hiñci ġā şeyi varımış onuñ makinası varımış.
 31 **B)** uraya ġuyvēdiñ mi onuñ ġabını çıkarıyor annı_oruñ? zırf özü ġalıyoru
 32 buydayıñ. o zaman buydayıñ özü ġaldıKdan sōna onu ġazana huruyorlā.
 33 ğazanda tam bişdi mi, ondan sōna da sopaynan ya_uT da unuñ alátı va döven
 34 alátı vā gine aynı makinası vā. onu içine atıviriyoLa. ha hinci bazı toKmaK
 35 yaparla, biz de iki tene üş tene sopa yaparıs bōle sopaynan döveriz
 36 annayabiliyoñ? emme hinci de öle olmōr da onuñ bi makinası va. onu
 37 ġazanıñ_içine atıviriyoLa o kendi bildiñe dövüP duruyor, hanı o yapıyor yāni.
 38 **A)** hinci her şeylē ġolaylıK ğuzum. biz ġocadıG_emme ġolaylıK ġāli. e
 39 zāmeTliydi tabi düven de dönüyorusuñ āşamacaK, patuzlar atılıyor hinci
 40 emme. yok işde di_on ya patuzlar atılıyor hiñci emme. öküzüne dōne
 41 uyġumuz gele, uyġumuz gele. sōna tınas çıkarıyoruñ_āşama sōna
 42 çuvallāyoruñ ġalbırına bōle_e de ede. e hiñci bi ġün harman bi ġün. bir_ay
 43 harman alırdıK, bir_ay oraK biçēdik.
 44 yo_urdu südü ġaynadıyorus, az_ılı oluyor, az ġaynar gibi. damızlını
 45 ġatıveriyorus örtüveriyorus. az ġarılıP maya atıyorus, onu da hemen dutuyor
 46 onu bi beze atıveriyor, bezine sıkıveriyorus işde o da pēnir_öle. sen de
 47 on_ine_olu ,ben de bi ine_olu.

Evlenme adetleri

48 e allāñ emrinne seniñ ġızı isdemi_e_eldim benim_ölana dīciñ. o zaman
 49 verecēse vereceK, vermesse hadi ben düşünēn. gine varacaKsıñ gine
 50 isdēceKsıñ, üş dört kere isdēceKsıñ, düşündüm getir tamam , o zaman da işde
 51 bezidi basmaydı altınıdı buldūñu eletēcēñ, yüzüdü ġōcāñ, bōça yapıp bōçaya
 52 ġuyyoruz, eletiyoruz. ondan sōna geliñ ġıza varıyoruñ gödeK yapıyoruñ, havlı
 53 alıyoruñ, geliñ ġıza varıyoruñ. işde ondan sōna dūn yapıyoruñ ġāli. ni zamana
 54 gelin verise dūñür, dūñüre bālı. dedim nışan, dedim nışan_oluyoru. oluyor

55 canım caz da oluyoru, caz da yapar. öñceden tefci felen davıl davıl davıl davıl.
 56 dūnde davıl, òleliKde işde, ğarışık ğarışık ğāli. gelmōrdu esgiden de. gelir mi
 57 ğuzum esgiden ne_örecēs burda bis. e_uzum üç gün işde davıl gelīse üç gün
 58 çalınıyoru, tabi üç gün dūn dēnēnde duruluyor, üç gün. ondan sōna caz oluřsa
 59 kına_ecesı gün cas oluveriyor. geliniñ çıkacā_ün caz oluyor, gelin_oynayıP
 60 oynayıP caziñ_ōnde. dā millet de ğızañ da ğızlā da òlannā da bir oynanıyor
 61 ğāli. evelā zati nışanda daķıyorusuñ, tabi o zaman da gene bi teG_olalaK gene
 62 mināsıbı vā, onu daķıyorusuñ. evelādan zati daķıyorusuñ ço_ısdēse, az isdēse
 63 az daķıyorusuñ. bize ğaldı mı az daķacāz da geliñ ğız ço_ıstiyoru tabi.

Ramazān adetleri

64 e işde saba ezeni oķundu mu namaz ğılāsıñ, namazıñı ğılāsıñ tabi içiñde varısa
 65 namazıñı ğılāsıñ. ondan sōna malıñ varısa malıñı sāmaya, ondan sōna malıñı
 66 sādıñ südüñü vēdiñ mi, geli bi ğāñıñı doyurusuñ. oturusuñ bulařıñı yeykēsıñ
 67 işde òlen yemēñi yapāsıñ, āřam yemēñi yapāsıñ. ni yapacāñ başğa? işimis hiç
 68 yoK. aylāz burlāda. tabi işde oruş dutuyorus, gece ğaķıyorus tabi. sātında
 69 ğaķıyorus yemek yēyorus tabi o zaman hazırlanıyor yemek hazırlıyor. āřam
 70 ezen oluyor hurda. orucumuzu aķıyoruz yemēmizi yēyorus ifdar yapıyorus
 71 òle işde. cāmiye sini_ıdiyor bizim_urda, şey_ıoldu mu ğavırmalā ğavırılıyor,
 72 sini_ıdiyon, sabāla namazlar ğılındı mı, sini_ıdiyoru, sini_ıdiyor_ıişde.
 73 namaz ğılındı mı òle sini_ıdiyor. şey namazı bayram namazı_ıılındı mı
 74 sini_ıdiyor. millet toplaşıyor yēyor, ondan sōna şey_ıdiyuru, ceyer gidiyor
 75 ğēne yeyişiliyoru. āřam oluyor işde muhaPbet biribiriñine bayramlaş. tabi
 76 salıñcaķ ğurulūdu evellēden dallara bōle. salıñcaķ sallanılıdı o da yok o da yok
 77 incelindi, millet inceldi yok deve yapılıdı, òle olūdu ğuzum yok_ıinci. òle
 78 şeylēden āřdan yapılıdı da içine de girilīdi. üç ğiři üsdüne çul bürünūdū,
 79 oynadılıdı geliver gidiver bu_ıaralāda koş, ğızaña ğızlara_ıeliver òle_ıediver
 80 bōle_ıediver muhaPbet_ıolūdu, o da bitdi ğāli. ālem ırātında ğāvelēde.

Serbest konulu

81 şimdi_ıomuşuz pıraz da, işde bi zāmet evelādan biz çekdik. hinci de ğocadıK
 82 dediñ gibi. ırahat ğāli, her şeyler hazır ğuzum. arabaña biniyorusuñ burdan
 83 arabaya biniP cırt bazarıña, de_ıa arabalā hinci gelīdülā. e biz yörüyoru

84 alañcā_ıdēdik doḲdura_ıdēdik. e yörürdük biz oraya_ıdēdik, hinci öle de_ıl
 85 ki arabaya burdan bin ıpıdan bin yerinde en, varacāñ yerde. ıpıña en. atınan
 86 geliyorudu e işde beygire biniyor, böyle al bürünüyor boyunnan. alıcısı oluyor
 87 tabi bu şeycisi yeñgesi bıllası, o da biniyor. ğızlā dışa çoḲ gidiyor o dōru.
 88 ğızlā dışa çoḲ gidiyor hiñci bizim buralāda ğızlā da dışa_ıdıyoru.
 89 **B)** cāyıl. geçimi ekseriyetinen hayvañcılıḲ yapıyoruS, hayvañcılıḲ yapıyoruS.
 90 işde hayvannan idāre oluyor, ekin ekiyoruS, az misir ekiyoruz lambır lumbur
 91 unnarınan idāre oluyoruS yāni. bem bu üç hāne filanmış burası. hinci atmış
 92 hāne filan. bizim mūtālık da řu çamucunna bilīdi, sōna ayrıldı tekirā biz
 93 ayırdık yāni bizim eriřdīmiz zaman. uzaḲ dedik bu çamucu yedi kilōmetiredir.
 94 būdan bizim dedelerimiz ebelerimis muhtar bö_ün añğayra va, imeci dīler
 95 çoḲ yirde, imeci var didiler mi, ta burdan yayan yedi kilōmetire yire yayan
 96 gidēlē. āřam da ōdu mu buraya yayan gelīlēdi. bu yoluñ nismi yōdu, sādece
 97 bi_araba yolu varıdı, öküZ arabası yāni öküZ arabası diris. unuyna gelinir
 98 gidilīdi. burdan demet götürülmüş orlara. urdan tekira gelmeKden burda
 99 zahmetli diye üç_āne ğalmış burada. işde üç hāñadan atmış hāñaya uzadı.

Köy oyunları

100 oynāyor böyle içine giriyor üç ğişi dört ğişi. böyle oynāyoru yat dediñ mi, aynı
 101 meselā satı ıhırdıñ da yat dediñ mi yat dediñ mi yatıyoru. ğaḲ dediñ mi
 102 ğaḲıyoru. içindeki tabi ĩsan_emme, tabi o onu_öre tiratora. meydan_ocā
 103 yaḲardık, o_ocāñ iki taraFında, ondan sōna çañını çalardı deve, sene bene
 104 hüçüm ēderdi. ondan sōna yat dēdik yatadıḲ da, develerinen de yumurta
 105 toplardığ_ondan sōna, oynadıḲdan sōna, biTdikden sōna da. ev_ev mesele
 106 gelīdik, bu kim? sülüman_āñın ev. sülüman_ā sülüman_ā dīdik, bağırıydıḲ.
 107 deve_eldi bağalım dīdiK, āfiyatını vē dīdiK. ōdan üç yumūta dōt yumūta
 108 alīdik toPlardık böyle kaç ev varısa hāne varısa. ondan sōna bi haranıya
 109 hurardıḲ bütün yāni biřirīdiK ğaynadır yīdiK. işde deveciliK de_anı bayramlā
 110 böyle geçēdi. aynı onu didiñ gibi niřannısıñın üsdüne koşduru yāni.
 111 görebildiKden sōna içēden. çulnan da bürüyorlā da, ekseriyetnen orta
 112 yerdekinneri arkadaşınarı göremez de, ōndeki görebilir yāni, annayabili_ōñ
 113 mu? bu didim deve didim benim meselā şeylēnen eKseriyetnen çam fidannarı

114 vādır bizim. çam fidannarını bōle éyēlē, bōle şey yapālā sırt yaparlā huraya bi
 115 de burıya, ondan sōna deve tipi yapālā. bōle sırTlālā bi önüne ōle şey çaķālā
 116 yamıK bi a_aç. una da tabi çulu bürülē, o ācın da ta ucuna gine bi iP bālālā,
 117 sābı_olur_onuñ. sābı da göca bi mantı_ibi bi şı_jye, ondan sōna eline de bi
 118 göca teneke_alı, dañgala dañgala işde deve de bilmem ne de, teneke çalālā.
 119 dümbeleK yōdu len u zaman. teneke ğas tenekesi, ondan sōna tañgala tañgala
 120 çalālādı. deveye ıhırdın mı ıhırıydı, yatırıydı. üsdüne binēlēdi mesele bi çocuK
 121 bindirilēdi gezdirilēdi, böyle vakit gelir geçēdi.

Yemek tarifi

122 C) ben vallāyi bilmem kī ireceP dayı. bilmem ben saçı. me hu ğarıya soracāñ,
 123 yeñge bū dēvē. ben bilsem ābi, ben ni deyverēn, ben bilmōrunu. tāranayı ğarıP
 124 da işde ovalayvırcāñ, başğa ne di_en, bi şı bilmōrunu ku. señ göca ehdiyarlara
 125 soracāñ. bem bilmem_ābicim, bem bilmem. sen onnarı bilmem onnarı
 126 bilmem, bilsem derin yoK bilmōrun. bilmōz biliriz emme biz bu ğada. onu dē
 127 başğa türKmennē ni_e di_e tandırı. bazlamayı nası yaparıs? bazlamayı ben
 128 dā görmedim, bazlamayı ben dē ufacıK çocuKlūmda_ōdüm başğa yönü
 129 beride bazlama yapılmadı. ekme_i işde yu_urrus, pineTlere yeperis, oldu mu
 130 fırına atarıs. bunnarı yēmek yapacēs. bōrē içine_uyarıs. bōle bōTdürüs
 131 yo_urtlarıs, ōle yaparıs. bōreyi yazarsın arasına dolarsın, sinilere dolandırısın.
 132 başğa nası yapacāñ? bazlamaları ğā bizim çocuKlūmuzda_ōdūdük, biz sati
 133 bilmōz yaPmadık sāti. tandırı saçı bilmem ben. bazlamayı aynı ğarādın ēkmek
 134 gibi oldurūduñ, yēlere tıPdırlañ yēpē yēpē, soñarı da bicik bicik bişirīdiñ.
 135 ısırannan da çarpādın benim çocuKlūmda. hiñci bem bile yaPmadım bem bile
 136 bilmēyorun_onu. sati yaPmadım, işde bunda yapılan ēkmekleri yaparıs hinci
 137 bis. fırında işde aynı évde, u tekneniñ içinde ilēnnēde ğarāsın, yēpēsın. fırın
 138 ocaKlā gelīsın pineTde şişer u, oldu mu gidē fırını ocaKlā atāsın. bi sāt duru
 139 fırında çıkarı gelīsın. bem bunu bilirim, ben başğa bōle u tandır şeylēni sati
 140 yaPmadım. bayramlardın ēvlere erīne durūña bayramlaşmaya varısın onu
 141 bilirim ben başğa bi şiy bilmūrun. canım daTlı baKlavı bi baKlavıyı bilirim
 142 ben, başğa bilmem. bōle baKlavıyı nası yapacāñ? aynı işde bazarlāda satıldı,
 143 ōle yapılıyor, bem başğa bilmōrun. köy yēleri sati başğa bi şiy bilmes kin.

144 yeñgeñ de bilemēyoru. biz ni biliris ha aynı. ni di_en de ni annatān? biz aynı
 145 ıhı ğarınıñ dedī gibi, ěkme_ederis. bağlavıyı satı her gŭn yapmayıs kı
 146 bayramlādan bayramlara yaparıs ābi bis. kŭy yēlēni bilmez de_isiñ_e. ōle
 147 ķasabalāda her gŭn yapīlā, biz bağlavıyı bayramlāda, aynı ğatıĖlānı ğatarıs,
 148 bŭrek gibi aķarıs, iki sini ũç sini bayramlāda yaparıs, kimini bayramda ıslarıs,
 149 kimini soñarı ıslarıs, ikişē sini ũçē sini bayramlāda yaparıs. ğurbannāda satı
 150 yaPmayıs ıramazannāda yaparıs. başĝa satı yapmayıs kŭy yēlēni her gŭn
 151 bağlavıyı kim yapacağ, telāşalı oluyu. yēyoru bayramda içiliyoru, ğurbannı
 152 kesiyor hadi bağlavı yapmıya. n_āpām eziyeTli bağlavıyı? burıya_eleli satı
 153 yapıp da yemedim ben. biniyoruñ, gidiyoruñ. biķeris daha bize makine
 154 gelmēyoru. biķerbālar gelmēyoru. yavız biķmēyo. aldīsıñ ğızım n_āpān?
 155 gŭlŭşŭrsŭñŭs.

Konuşan : Zarife Akķan (yaş 82)

Derleme Yeri : Yazlık Kŭyŭ – Balya (Karakeķili)

IV-13 Konu : Serbest konulu, Kış hazırlıkları, Bayram ve dŭĝŭn
 adetleri.

Serbest konulu

1 ōlannā ğurbetde. işde ben de burā ĝadā deĝnēlen solufannığ vā geliyim,
 2 bacaĖlām dutmāyı. seni beni şey_etmēyi okudu okudu gitdi aha yŭzŭ. nerde
 3 bulıcañ? biri ısdambulda biri burhānede. burhānedekin pulisdi u emekli oldu
 4 da. ben burda bi kendicim ĝaldım.

Kış hazırlıkları

5 odun toPlar odun ĝorduk. tārana bulĝur ĝaynadır yapardık. ekin ekmeğ ĝorduk
 6 içeri, ĝışın da yirdik. ya un un yapardık dēmennēde getiri ĝor yirdik. bŭle işde
 7 ıramazannāda yuķa yaparıs ıramazan dutmak_için bŭrek. işde ōle u işlēnen
 8 şey_ediyydık. taranayı ĝarıs, ĝalbırdan geķiris ĝŭzerden. ķorba pişiris yiris. ya
 9 yŭrtlan ĝarıdık. yŭrtlan ĝarıs, no_oT ğatıyız yŭrt ğatıyız bulĝur ğatıyıs içine.
 10 ordan yapıyık bişiriyık yiyidık. unnarı hiñci yaPmāyılā, yapıylā sērek sērek
 11 yapıylā ĝāli. esgiye ĝŭre hiñci bilmēyin ķın niyle yapıylā işde yime içme
 12 huzŭlŭ deñişdi ĝāli. ileķberliklē deñişdi. hindi ōkŭzlen dŭven sŭrŭyuduk, ķif

13 sürüyuduk, demet getiriyidik harman alıyidik. yanar ısaqlāda savır tınazı
 14 yabālan. savır tınazı buydey çıkaracāz diye āşama ğıdā savır. düven düner
 15 durudu öküzlen, unnā hiñci ğaQdı. hiñci moturlā vā hemen motura bi sātlik iki
 16 sātlik_ış harman alınıyı. hayvancıklā hayvanı olan deñişmedi duruyu. keçi
 17 ğaQdı kitdi keçi yok, ya keçi yōdu baķan yok.

Bayram ve düğün adetleri

18 esgi bayramlarda oyun olurdu, ıramazan bayramlānda, öyle muhaPbet
 19 yaparlādı. ğurban bayramında deve yaparlādı, üç gün deve oynadırlā da bi de
 20 ğavırma toPlarlādı evlēden. mu_aPbet yapalım diye. yīlim diye ya, e genç vādı
 21 hiñci unnā ğaQdı yok, unnā ğaQdı hiñci. esgi genç ğızlara deliğannılara uymāyı
 22 hiñcikelē. hinci hiç ālem kendi şeyinde uymāyı esgiden çok neşeli oluyudu.
 23 hiñci ālem kendi evinde halinde dārdinde. ğız_ossuñ okudu gitdi, olan ossuñ
 24 okudu gitdi. bēride iki ğız vāsa ikisi de mēmur. işde küllü hal' duruyus, ğāli
 25 bundan kerili bizim çalışmamız yok bi şey yok, aha yüzü çocūñ. evden burā
 26 ğadā gelīn, bırda oturuyun oturuyun ordan geri gidiyın. n_ābicāñ? burā ğadā
 27 geliyın bırdan gene geri gidiyın. ayşama sabā burlardayın işde ben.
 28 bizim habarımız bile olmazdı. bize dērlēdi çevre işle de, nışan geleceK şey_ et
 29 derlēdi. hiñciki ğızlā olannan añlaşıyı da kendileri buluyu. kendileri añlaşıyı da
 30 öyle varıylā. evelce ōle de_ildi ananīñ bubanīñ rızāsınnan veriliyıldı.
 31 hinci ğāli bi salun vā, saluna gidiylā heP. saluna gidiylā. dūrū işde bu da para
 32 çıkarıyı, bi tepsi baQlaFı çıkarıyı, bi çöreK ğoyu getirıyı. comā yarıylā, daqıylā.
 33 unu çörēñ üsdüne ğoylā ekmēñ üsdüne, getiriylā davıllan, bārişa bārişa.
 34 çoK gelmiş çetelē çoK gelmiş de kimi de bir birine dōdürTdürmüş. bilmēyin
 35 ōle dirlēdi. çetelē gelirmişdi de evlere girerlēmışdi. evlēde para altın şunu bunu
 36 vāsa alırlāmışdı. yakmışlā kürlerin işlēne ğaçarlāmışdı, dē aşşā derelere ğaçarlā
 37 siñerlēmışdi.

Konuşan : A) Celil Kurt (yaş 74)
 B) Safiye Kurt (yaş 61)
 C) Bayram Ali Kurt (yaş 70)

IV-14 Derleme Yeri : Pelitören Köyü – İvrindi (Hardal)

Konu : Köy işleri, Evlenme adetleri, Bayram adetleri, Yemekler,
 Serbest konulu.

Köy işleri

1 A) nêrde bilelim yav, nerde bilelim unu bis. ekin buyday ileçberliKnen
 2 malcılıK, malcılıK dâ eyi burda yâni. toPrak yuğa da şiy geñiş. mere çok mal
 3 yaymaG_çin, malcılığ_olu. buyday çavdağ arpa. evelden öküz vardı,
 4 hayvannan ekiliyi, şinci hayvan gaKdı moturnan. yav ben bu arkadaşşı tanürun
 5 siz yalan mı söylësiñiz bene yoñsa. yav nası añladacañ, saban vâ bõndürük vâ
 6 öküzüñ boynuna gonuyur iki dene öküzüñ. öküzüñ boyununa bi goca aç
 7 gonuyurudu, bālanıyurudu boynunuñ altına. gayışnan saban ekleniyurudu
 8 arqadan. bēki bu görmediñ mi sen? görmüşdür yav ivrindide ileşber_e.
 9 öküznen hayvannan sürülüyur, unnar hePsi gaKdı gitdi. hindi moturnan tañğır
 10 tuñğur ekiliP dönülüyur. bi saban üç parça bibirine ekleniyuru. bi ok uzun,
 11 bõle gālñ şu gālñ, bi de dā dutulacaK bõle gāmbır yamık. bi de bībirine
 12 ekliyen vā, bi sürü māzara. gōseñ yalan yalan olur unnar hiñci, zāten çoluK
 13 çöcuK bilmez unu_inci. nēye diKğat edecēñ canım, temis sürecēñ ot çöp
 14 olmasñ ekin. meselā geñ bırakmıyacañ sürēken, geñ gāmassa ekin temiz olu.
 15 alaca pelece sürēseñ oTlu çöplü gālisa, ekin çepel_olu. saban temis sürecēñ.
 16 hiç aynı ince_ince sürecēñ u. o öküzüñ arabası var, e biçmeg_elenen
 17 biçiliyurudu oraKnan elnen toplanıyur demede giriyuru. öküzüñ arabānan da
 18 toplanıyudu harmañ yérine. altı diş, bu altı diş, öküs koşuluyurudu düvene
 19 koşuluyurudu bu sever saban gālıyur u zaman harmanda. sabanñ işi bitiyuru,
 20 tālayı sürdüñ mü saban dala dayanıyur. bu sever arabaya geliyur, araba da
 21 toplāyru, arabadaki düvene geliyuru, düven de sürüyuru. saman ediyuru bi
 22 yere yīyurusuñ, savır allah savır allah rüzgerde. yaba diriz aşdan yaPma yaba
 23 vādı bõle. süre süre saman ulā gidiyuru burda gālıyuru, çuvallāyurusuñ buñara
 24 yeykemeye götürüyurusuñ, yeykēP geliyuruduñ guruduyuruduñ alıyuruduñ

25 dēmene, dēmende un ūdüP geliP yiyuruduñ.
 26 vā çavdar buyday. darı sopānan dövülürdü, sopānan. darı va sömeK darı olu
 27 bōle. unna u sopānan. düven hem buyday hem çavdar hem arpa hepsini
 28 düvennen unnar. döne döne bōle öküz dönüyu, öküzüñ birini kava bālı
 29 çekiyurusuñ. biriniñ kavası bālı dönüyu devamlı ökü. moturuñ birinen
 30 sürülüyu birinnen de çuval motura dolduruyuru, üş dört sāt dedi mi beş sāt
 31 dedi mi adam aldınnan eve getirip geliyur ekini. gızañlā da burda durmāru
 32 gidiyuru. şimdi ik_inek yaparsam ben dā eyi. ekip biçemēruñ ku, nene yataķ
 33 hasda, dışarı çıķamāyru. vayda yoG_işde götdük_ēpey gezdirdig_emme.
 34 e ben kendim biçemērin.
 35 ōle tālada biçiliyuru, u da burda yerde dövülüyu, tenesi_alınıyuru sazı
 36 ğalıyu. sazı yeñiden bālāyusuñ toplāyusuñ, saz çavdar u. işde bakılmāyru e
 37 mal yoK bizim ğoyun yoK baķamāyus.
 38 B) karpız bosdan ēkmeye gidiyurus tōmunu aldığ_ıhı urdan. gübüre alacāz
 39 mal gübüresi ıhı çuvalı da aldık. yalā ğazacās yalān içine bi çanaK ğada
 40 gübüre atacās, çanānan bi çanaK ğadā, ğarışdıracās elimiznen. çekirdē atacās
 41 örtecēs, bitdi mi çapalācās, sulācās nāsib_olusa dōkdü mü de yēcēs ğonuñnan
 42 ğoñşuñnan, eşinen dosnan. buyday ekeris, darı ekeris no_ud_ekeris aşlīmız
 43 ğadā, biz hinci çıKdıK gidiyuruduķ. ğo sen ıratsız ğalıyurusuñ ben_üzüldüm.
 44 şunuñ üsdüne çömel.

Evlenme adetleri

45 peygambarıñ ğavılınnan. kavası aldısa düñür veri. eh dedi mi nışan ērteris.
 46 ordan işde bōle ğonuña ğoñşuya bütün eşine dosduña bildiñe gördüñe dāvāt
 47 oluyru, buyuruñ_oluyuru yimek yapılyuru. çay bişiyuru çay yimek yiniyu
 48 undan ke olannan ğız burā dikildiyurulā yan yana, ğıbıleye ğāşı, kıışt hayır_öt
 49 hayırlı habar geti ğoca horas. ordan biri kesiyur maķasnan. maķas kesmedi
 50 diyuru, ğā una da olan tarafı beş_on ğuruş para veriyur, u zaman maķas
 51 kesiyuru. unnan ke u oyun u oyun daķı daķılır ğā. ğaynana ğaynata altın daķar
 52 yüsük daķar. ğonuñ ğoñşu āltın daķan_olur para daķan olur yaķasına bōle,
 53 oynanır dālınır gidilir, öylen soñarı, edet bōle.
 54 dübeK ğün davıllar gelir, dübeK ğayi hindi temsil kaķalı bazara ya yarın cuma

55 yarın dübeG_olur. yarından ke aşamı olur, girē gün gelin eviñe gelir āşam.
 56 dālımı olur. bütün mandil alıñ, bēz alıñ bōle şeker alıñ, bütün millete
 57 dādāñ. urdan mandil verecēñe mandil verisiñ, bēz verecēñe bēz verisiñ. şeker
 58 verecēñe şeker verisiñ seniñ dūññe hediyeñen ālem gelir, kimisi sini getiri
 59 kimisi basma getiri kimisi batdāñe getiri kimisi çanaK çölmek getiri nise.
 60 urdan sen de bi yimeKci dutāñ yimēñi hazırlāñ. bōle keşgeG_ocā olur gā,
 61 pilaFınnan keşkēñen no_udunñan patatisinñen gā_i ni allah vedise. millet
 62 gārnını doyuru aşamñan gelini gider alır gelirlē seniñ_eve. urdan u zaman
 63 ālem dālır gider. āzıñızıñ bağınñan gitmeñ bi çay yapalım. beker olacaK evli
 64 deyil bekerlēñ deliğaniñ birini, deliğaniñ birini bayraKdar_oKursuñ. urdan
 65 u gā hinci dē_urda dūñcū, dūñcū gelir temsil dē_urā dūñcū gelir davılı isder.
 66 baTdāñe getireceG_olan dēñēñ gu'lu ossuñ, dēñēñ gu'lu ossuñ ālam sarılır
 67 öpüşürlē.

Bayram adetleri

68 genşlīmizde biz cıñgırık güradıK, cıñgırık denīdi dē_uraya bi gāzık kaKılıdı,
 69 başına bi tekēlek daKılıdı, üsdüne bi āç uzadılıdı. bi ucuna birimiz binēdik bi
 70 ucuna birimiz binēdik, düşēdik gāKādık, işde bayram yapardık. güçcūKler
 71 böyüKleri bayramlar, aKrabalarına gider. namazıñ gılınıvedi ālem_evinden
 72 cāmya soFra çıkarı. zalata olur patātis bişer, et bişer. yört gonur maKarna
 73 gonur pilaF gonur, davranır gā.
 74 şekē dādıyu kimisi, bayramlaşıyuru. türlü herşiylē çıkıyur gāyi, oyun türkū
 75 yimek. e kına gecesi gine aynı bōle gonuñna gonşuya dāvāt olur, yimek yapılır
 76 yimek yinir, kına gārılır. böyle bi ilāñ kına gārılı. hep gelen müsevirleriñ eline
 77 yakılır. yeñgesi vadır gızıñ, yeñge yakar. yakmayanı bi layluna gıyar evinde
 78 yakınır götürü de. evelden bōle me_it deñiş atılıdı, me_it sōlenidi ālāş olurdu.
 79 hiñci gā_i u gāKdı. hinci ivrindide baş yapılıP geliniyuru, şehirlēde baş
 80 yapılıyur, aK hiñci gelinnikler aG_oluyur evelden aK dēdi bizim günümüzde.
 81 aldı al, bōle duvaK bürünüdü yüzümüze_al. gelinnig_işde al gōñeG_olurdu
 82 gırmızı olurdu. hiñci süd_aK oluyuru. hindi gā_i yapılıP geliyuru süd_aK
 83 gelinnik alınıyuru. nışannıG_ayrı alınıyuru, gelinniG_ayrı alınıyuru.

84 **Yemekler**

85 mayasını dutarıs hamırı ürediris ilāna. sabāla gine unu eleriz_üsdüne,
 86 duz_atarıs suda eridiris ğatarıs yumruKlarıs. ğararıs veznine geldi mi örteris.
 87 hamır ğabarı, ğabaracā zaman fırını yağarıs. mine_eTlere yeperis.
 88 fırın vakidine geldi mi götürü atarıs. hindi unnarıñ fırında ekmē va. biz ğışın
 89 velen maşañgaya süreris ğā, ğoca maşañgalarımız vā büyük. fırınına da'lı
 90 süreris, yumuşak tāze yimeg_için, paĥmayānan ğararıs. sütünen ğararıs
 91 yörtñan ğararıs, süreris öle. u da poşğuldaĥ gibi ey_olur hemen ğaba. öle édē
 92 ~~tarana~~ ğazanı hurā furus ocā yağarıs. içine de su ğuyarıs, āzını örteris
 93 ğaynadı mı su, devil devil devil ğaynācaK. içine duzunu atarıs, ununu eleris
 94 elimize bi ğoca ğazıĥ_alırıs. tarana ğazī vadır ayrı. ğararıs adamaĥıllı bişiris.
 95 unu dökeris yayĥınñ üsdüne. yört çalarıs bi gün_evele. unu ilānda yör'larıs
 96 bōle. elimizñen ğarışdırız yör'larıs. értesi gün bōle çıkarıs bi temiz yère,
 97 ovcalarıs ğurudurus ğuyarıs ğışın yiris. sen niyle yapar tavıKlı yaP nīle
 98 yaparsañ yap. keşkēñ buydayını dübeKde dövülür, dübek vadır. u sūnan
 99 ıslanıyu ğabī çıKsıñ diye. adam_akıllı ğabardı mı dübeKde dövülür. sereris
 100 yellēris elēris paKlarıs u susam gibi unuñ göbē ğalı. onu da gine ik_üç kere
 101 yur da furuS ğazana, bişiris.

Serbest konulu

102 baK çamaşır_ılānı bunuñ içine ğorus. tursili atarıs suyu ılıdırıS ğaynadırıs
 103 içine tursili atarıs bir_avıç. bi ğalıP da sabın ğorus öñümüze. urdan ilānıñ
 104 içine döşeris kisiyi. yūrüs bi de çeşmede durularıs dövē dövē döveçnen. bōle
 105 yıkarıs. güneçnen köpürde köpürde elimizde yıkarıs. bizim su buñarlar
 106 suyumuz çoK gözel emme evlerimizde yoK, öle cıyrannı su yoK.

Konuşan : Fatma Güler (yaş 73)

IV-15 Derleme Yeri : Demirciler Köyü – İvrindi (Kılaz)

Konu : Serbest konulu.

Serbest konulu

- 1 unnariñ ardında çapada duruduğ_olanım. e'mek çıkaracāz_ā, e'mek yenece
- 2 goñşum ya, e'meK çıkacā. işde e'meK çıkarıdıG_emme, hiñci işlēmēP pāz
- 3 ġāri, ġaldıķ, ġalındı olanım. olanım çitinen, çitinen sürēdiK, şeyinen
- 4 öküzlerinen öküzlerinen, ya öküznen sürēdiK. ordancīm, sabāla adamıñ
- 5 ādından çapaya gidēdiK. ilēde şey çıkacā, ileçber ileçber oluP bāP pā. davıl
- 6 dümbelek gelir pā ya bizim burā olanım. davılınan dümbelēnen işde yapılıP pā
- 7 ya. nışan ġonuP pā, ġonuP pā, ġonuP pā. dūñ gelēdiñ sen, dūn burada nē sēr
- 8 varıdı nē sēr varıdı. dūn dūnümüz varıdı olanım, dūn geşdi emme. aKlımdan
- 9 geşdi ya gelin_oldūm, aKlımdan geşdi. ni dēceKlē gel bene dillē. gidilir
- 10 gidilir gidilir, isdemeye gidilme mi? gel dillē, yā vēmese bu_u başğasına
- 11 çıkarız olanım. vērmeşe vērđi yoK. varō varō . ġıs severse de varılā birbirine.
- 12 ġızıñ didi_olur olanım. ġızıñ didi oluP pā hinci anaya babaya şey yok, söz
- 13 yok. ġızıñ dedi oluP pā. ġākıP da gidiP barıP pā. olannām ġākıP da gidiP barıP
- 14 pā. hiñci ġolaylı ya işlē, işler ġolaylılık. öte beri şey_ederiz ya, pıra bēz
- 15 ġorus, pırā şeker ġuyaris. ōle ēder ēlē de ōdan_alır gider. torbaynan alıllā
- 16 gidellē. orā biçēdik oraK varıdı, orā elimiznen biçēdig_işde. hinci de biçiP
- 17 barız biz canım_orā, hinci de biçiP bālar ġızañ gidiP gidiP de biçiP bālar. e
- 18 ġara sabannan dönülürdü işde. evlek kesilirdi de dönülürdü ya. ġızañ_jiderdi.
- 19 düvennen sürēdiG_olanım. āşama salgı sıcaKda düvennē sürēdik. düveniñ
- 20 üsdüne çıkādıK da, aşşama salıK sürēdik. hinci ġolaylılık, canım, hinci ġızañ
- 21 veriviriP pā emme. biz düvennen sürēdiK. düvennen geldi geşdi bizim günne.
- 22 hinci ġızañ veriviriP pā da bi sātda iki sātda eTdiriviriP pā emme. bizim
- 23 günnerimizde dūn varıdı. n_āpacāñ ġızañ oynāP tūñlūP pā işde. bayramlāda
- 24 oynāP tūñlūP pā, bayramlāda. olur anaya babaya gelinir olanım. anaya babaya
- 25 ġızañ gelir, ordan bayramlaşılı. geliniP pā. yalm_ayak duruduķ, yalm_ayak
- 26 duruduK. hinci üş dört geyim babıcımız var emme. evellere babıç çanta
- 27 bulamazdıK yalm_ayak duruduK giTdımız yērlere yalm_ayak gidēdik.

28 esgiden canım bi şey yōdu. hinci bol, bi kişide oñ geyim hanı ayağgabı vā
 29 dērin. eyi hiñci bol emme, evellere yōdu. bolluK yōdu olanım. çarıK varıdı, ē
 30 dā don varıdı érkeklēde hanı dēlim. hinci bolluğ_a, hinci bol. deriden yapılır,
 31 deriden yapallardı deriden, deriden yapılırdı da ya. deriden yapılırdı da ayā
 32 geyellerdi. erkekler geyēdi, dişi yalın_ayaK durudu unu, sen arkasından da,
 33 erkekler geyēdi gine. hanı yabana giTdiklēni, geyellēdi. erkenceydi olanım
 34 bizim geldimis, erkenceydi erkence geldik. isdeme mīn. hinci bol_a, hinci bu.
 35 hinci bollā hinci isdeP bāsīn sen hunu emme, göcadīn_a gāri geri dönülmes.
 36 geri dönmeK vakiT geşdi. hincilik yok, yok şikātım yok.

Konuşan : Fadime Erbaş (yaş 82)

IV-16 Derleme Yeri : Haydar Köyü – İvrindi (Kılaz)

Konu : Serbest konulu, Yunan işgali.

Serbest konulu

1 beş_altı sene oldu, işde felç hasdalına dutuldum olanım. bu goluñ biri dutmū,
 2 bu bacaK dutmū. bi de çoK şükür hiç derTlenmūdüm ben, iki sene üç sene hiç
 3 dertlen, acıK undan kerī mītāc_ oldum. işde bu hiñci bi çācāz_ıtdım, bi dıķım
 4 ēkmek yēdim, a unnarı yeykemē gaKdım. hasdām guzum ben. evletlē baķā
 5 gülüm emme kendime baķamōn. niyle baķsinnā, baķōlā gine. öte git beri git
 6 dūlē gine canım. ha evletlēde kendinde yoğ_a bi şī, niyle baķacaK bene? işde
 7 unnā baķā gülüm, il mi baķacaK? unnā açā kapī unnā açōlā işde. odunumu
 8 çıramı unnā getürürü çoK şükür, işde oluPdurüz, ölünmū de dīl. ni gadā da
 9 gaķānsañ gaķılmū, ölēnsēñ ölünmū, vakit gelmēnce. dün bū ni_ıdım ya nūriye
 10 göc_ōlanı, ben_ıdım tokdura āsañ gisseñ a nūri didim. bēki_ıdım azcaK bi
 11 haP veri şaP veri de feydası olu_ıdım. e götürēn ana_ıdı. götdü u da ğar gibi
 12 gülüm, adam geziye gidecēmiş doKdur urā burā. hā sōna indirdilē ğızı da
 13 götdüm ben ğıyımā. bi nūri de amalātlı_a, nēde şey_edecek? urdan indirdilē
 14 yēre, sōna nūri sōlemiş doKdura, anamı getdīdik dimiş, zorunan dimiş, anamīñ
 15 depinecek halları mı vā dimiş? doKdura gidecēn didi de getdik dimiş. sen de
 16 yabana gidivi, hadi dimiş. ana didi ivrindiye gidelim düdü nuri,
 17 ivrindiye_ıdelim didi. īsannā dolu_ıdı baKmamış sene de baKmazlā.

18 dimişimiş, gine ĩsan_evleti gine başğa_olur dī mi, meremetlisi meremetli
 19 olu_a ĩsanñ. hadi getirin dimiş. aşşā merdimenden aşşā ěndirdilerdi zoruna,
 20 ġāri bō da yoķarı çıķādılā da baTdallā razı_ossuñ adamcık. haP vēdi, on dene
 21 ĩne vēmiş işde. işde hasdān gülüm ben hasdān. işde güz gelise, bēş
 22 sene_olacak. güzün bēş sene_olacak. ķotuzlā ezilikene_oldu. işimde
 23 ġādımdādım gülüm. ġāri ġocadıKca çalışamıya sözüüm, emme kendimize
 24 kendimiz baķōduK, idāra edūdük. adam_öldü adam_öldüKden keri beş sene
 25 ġurban kesdi, altı sene. altı sene ġurban kesdim adam öldüKden keri, adam da
 26 şeyden_öldü, di_hanalıK u da işde dilimiñ ucunda emme biliP de dēmēcēn.
 27 öldü, undan keri alt_ana ġurban kesdim. undan keri ġurbanıñ birinde
 28 bōl_oldum. canım işinde ġaydında gülüm, harmanıñ_orāñ oludu bi ġaşıK,
 29 sözüüm unnarı yapā çatādık. hā e idāra olūduG_ışde. aşşā yoķarı gidūdüK
 30 idāra olūduk. çolūmuz çocūmuz dōrt dene ġızanım varıdı, everdiK bāķardıdıK
 31 bu halımızda sözüüm. çalışmasañ, işlemeseñ çalışıP çabalamasan evleni mi
 32 unnā kendi? ē ya. unnā evleni mi? üç_olannan bi ġız varıdı. evlendirdīdiK
 33 çoK şükür, adam da şe ġansere dutuldu sōna, işde adamdan keri de kendim
 34 bōl_oldum çok şükür allahıma.
 35 bā, öküznen ġaldırıdıķ ekini ěkmē. düvennen düven sürdük. dē dürt beş dene
 36 tālamızda yīnımız oludu da, hēP düvennen sürülüdü. biz potuz bilmūs, potuzu
 37 az bilūs hanı emme düvennen durādıK gülüm biz dālāda bayırlāda. ullāda işde
 38 düven öküznen sürēdiK, düvennen sürēdiK ōle ōle idāra oluduK. olma mı de
 39 gidi dē. hinci bugünnere gelinecēmişimiş şeye emme biz irken gelmişis. bu
 40 günnē çoK yavıs. para da çoK işlēne ġuzum, hā urdan iş de çoK. bizim
 41 günümüzde iş yōdu. hā bizim günümüzde odun çıra varıdı, ōle ġırcaG_ışlē
 42 varıdı. undan da para olmazdı, para yōdu eveli. paranıñ ġıt zamannarında
 43 everdim ben ġızannarıñ hePsini. ġıt zamannarında. ya hinci para çok işlēne
 44 el_ayā olana. şinci her şī para edū. ordancīm bi de vā u para_edē. e ġızan
 45 işlēbilen işlūrū sözüüm sıkılmūru hani bi çoK. para edū de, çoK şükür allahıma.
 46 e sıkılmasıñ baķām. bizlē de işde günümüz bugünēmiş n_āpacān? ōle dī mi,
 47 çoK şükür hā. zāmaT da çoK ġōdüK, hinci bi pāça günümüzü de
 48 ġōdüġ_emme hasda_olduk ġāri göremedik. hinci görülecēmiş günnē, hinci

49 bulunacāmıŝ herŝeylē emme biz gōmedik. zāmaTli böyüdük bis, zāmaTli
 50 böyütdük gızannarımızı, zāmaTli_everdik.
 51 bōndürüK gōyādıK da, bōndürüK gōyādık da altından zelveyi, hōle iki dene
 52 çomaK biri bu yanda biri bi yanda oludu. unu da bālādık, unu da düvene
 53 қоşadıG_iki dene düven işde hōle bi yere getiridiK de. işde ōle sürēdiK. ha
 54 ōle sürēdik heP ŝileri. bũ birimis sürēdi, bũ birimis sürēdi, ısaK bi ğarış inēdi
 55 başımıza. ısaKlāda, bũ gidē öküzleri sulā gelidig_işde. evelkinnere baKma
 56 gülüm, evelkinneri annaTmālüm da. hinci safalayın sürülecēmişimiŝ emme biz
 57 de bōle_olduK da süremediK. hanı durüz dünyada emme niyle durdümüzü
 58 bilmūs, çoK ŝükür allahıma biñ kere ŝükür allahıma. deniŝdi hinci ğāri gıznan
 59 ōlan ğarı adam bi yerde oynōlā, bi yerde durōlā. evel bizim günümüzde ōle
 60 yōdu. hinci yavıKlıyı etdiñ mi gızanıñı, ğaç göç_oludu. birbini gōmezdi, ni
 61 zaman alısa u zaman görüdü birbirini. hinci bi_erde durulū gülüm. hā bi_erde
 62 durū hinci ğāri ebcel cebcel. e herŝelē bolluğ_olduKca, gızan_ebcel cebcel
 63 oldu. böyü güçcū bile tanımō. a di_urda oturu durun da ben, benim yanımdan
 64 gelilē geçēlē. nenē, sözüm benim adım fadima. oturōn mu fadim_ĩnge,
 65 dimezlē kimse. alāmıñ kēfi dīliz de, hinci alāmıñ başı yoĝarda büyük. benim
 66 gibilē laf_atā mı ālām? ben bi hasda qariban_ĩsanım dē mi?
 67 bārama gelüle, benim işde dört gızanım vā, saĝ_ossunlā dōrdü de gelilē.
 68 bayrama allah vā başımda. dōrdü de gelilē. gızannar da geli tā. çolū çōcū
 69 evlisi. unnā da geli bubalarınna. una gelülē gülüm. hinci ğāri bi çaycāz
 70 biŝirülē, kendileri de_analıK hurda yoĝarda ĝoca çaydannīm_mā, alı gelirin
 71 urā ĝoyarın, kúpalarımı ĝoyarın, çayımı ŝekerimi ĝoyarın, yapın dirin.
 72 gelinnerin biri yapā dādā, hā yapā dā. ha çay içmēcez ana dirlēse, ĝazuz alı
 73 gelirin, ĝazuz dādarlā. hā üle bāzı bāzıcıK ĝāmam idemem emme, idemün
 74 emme etdīmi edün, a etdīmi_edün. işde ĝurbannarı canım, hocalā kesēdi,
 75 hocalā kesēdi gülüm. bi sene hani iki dene kesemediK bis_iç, allah var ya
 76 başımda. bi sene una kesilidi dedeye, bi sene de bene kesilidi. bı yıl hinci bene
 77 kesildi mi yini de ona kesilidi. ōle ōle idāre edēdiK, hā hā sırāna.
 78 e esgiden ucuzudu emme para yōdu, ucuzudu emme para yōdu esgiden.
 79 yalın_ayaK başı ĝabaK gezēdik. emme saKlı gizli de_il a, ben gızancıkların,

80 alī, bu kim? hurā beri gessene. ğızannarımnıñ babışlarını ben ardını çoK
81 yamadım da geydirdim. ğara ğara ğıvrak parçasınna. ğara ipine. ha ha çoK
82 geydirdim ben saKlı gizli itdım başıma geleni. yamādım da ğızannarım
83 babıcını ğediridim ayāna. ha bi de bubası yamācağ oldu mu hōyle
84 sürsüm oldu tırtılı bi şe. hüyle sürtēdi ali, bi de hūle hani bi ilāç oldu
85 çalı urdu una, ōle canı isdedi mi ōle yamādı u. ideceG ōmadı mı ben
86 yamādım, ğara şinen yamādım, kīsinen yamādım. çoK ğōdük çoG etdik
87 gülüm biz eveli, eveliye bakma evelkinnē añılmaz da. dede sāķana ētdik. hā
88 durmadım ben dede sāķana, alī hurā beri gessene sen. ařřā yoķarı gidēdi, u
89 ařřā yoķarı gidēdi, ařřā yoķarı. azcaK ğümeli para getirīdi. ben de burayı
90 idēdim, kōmüre gidēdim çıraya gidēdim oduna gidēdim işde, idāra idēdik. e
91 işde odunnarı bi yere getiriP getiriP de kōmür yakōduK, evel unnan durūduK
92 canım. dīmēm dēP soruP batı ya. evel unnan durūduK biz ben çoK gitdim
93 kendim. ben ğızannarı sardım da ta arķama, a ğızannarımnan ğitdim. arķama
94 odun çeKdim ğorūcu dālarında, heP hā burā sarındım da burā itdim, burāna.
95 ē anamgile bubamgile getireceG ossam bū yarım ekmek ğodum üsdüne hadi
96 bi çanaK aş ğuydum getirēm dim ğızanıñ birini. ā ğuzum fadima idi, biz
97 ğāri idi, ğızana da baķamācāz didi, anañ ğörünüP duru idi. anama ğıyamazdı
98 ya bubam. ordan řī didi arķaņa sarın da, yere düşdün mü idi bir avış
99 toPrānan ğaķ yērden didi, baķma ğāri. ōle dēn īsana n āpacāñ? getirebili mi?
100 adamıñ anası yuK babası yuK. ben arķamnan etdim, heP arķamnan
101 hep arķamnan itdim de ondan mı bōl oldum bilmem, çōKdük bu ğadā zebil
102 oldūmuzdan mı olduK? bū da ōle dūn kendi kendim. u zebillikleri unutmūn
103 da, bū da çoK zebil oldum da dūn ali işde undan mı bōl oldum dūn, hani
104 allāñ şe si bilinmez de. tāta biçmedik, tāta biçmezdik, ğuzum tātayı şi idēdik.
105 ha dī evlerimizi satın alıdık, ğorūcudan dī řide. tāta biçmedik. evel çarīnan
106 gitdim ben çarīnan. hiç ōle arabaya biniP de ben sētine gitmedim. yēdi sene
107 sekis sene gitdim, hep ayāma çarıK ğeydim ğeydim. ōle gitdim sırtıma da
108 çuvalları sarındım.
109 bubam kendi amale çekēdi de ķāya olu da, benī de getiri ğötürü durudu. beni
110 de işledirdi. ya evel çoK çeKdik gülüm biS, evelkinnē sorma da. hindi de işde

111 ğāri azıK ıķ_ānımıza baķacādıķ, unū da būle hasda olduķ, ūle baķamūs. çoK
 112 şükür allāmıza işde. durūz dünyada emme niyle durdūmuzı bilmūz canım.
 113 hasda_īsan ni bileceK? yatdīñ yeri bilmūñ, ğaKdīñ yeri bilmūñ, otdūñ yeri
 114 bilmūñ. pamıK toPlama ğızannı oldum da pamā gitmedim, hiç pamā
 115 gitmedim. ğızannarım gidēdi emme. unnarı yollādım. unnā gidēlēdi amale
 116 çekennernen. aha bu ōlan gidēdi, bu böyüdü häpsiniñ böyüdü, ötekinnē ufadı
 117 acıK bundan, bu çoK gidēdi. çam diKmē, pamā. işde urā burā aşşā yoķarı bu
 118 gidēdi. işde ben ğorucu dāna gidēdiK de, işşē sarādıķ da, ğorucuya dālādan
 119 toplādıK da ğodur yapādıķ. ha unu çoK yaPdım ben. işde arķamıñ ğızanınnan
 120 dūm duymōn mu? birinde uyutdum da ancaca arķamdan indirdim de
 121 yatırdıdım, panayıra gidecēn ali de panayırda aşlıK_alacān, ğırıK
 122 diriG_alacān. ğırcılarıñ ğarıları ğāşıdan geçivrilē, ē dūn ğarılā, haydariñ
 123 oduncu ğarılarınıñ ğızannarı ālāPdürü dūlē. ğāşıdan ğorucu dānda. hā ōle dūlē.
 124 unnar heP duydum ben heP duydum alī. ğōmedimiz duymadım mı ğaldı, hadi
 125 öte git. unu götümedim musdavānan yusuvu hiç götümedim. bunu götürüdüm.
 126 bu azıķ sıvrıldı de, bunu götürüdüm. hanı dedeñnen bū sabā yapādıK da ālem
 127 işşēni_odunnu, ben satā gelidim ğorūcuya. ik_ēşşēK. sōnı da bubam
 128 yapāğordu. şī benim işşē kendi işşēne, sarıvırıdı bene. ben götürüdüm ğāri
 129 saTmā. birinde gediKliniñ şiyde ēkinniKde, fadima_ıdı, ben didi ğızı alān
 130 da_ıdı, ay dī, ben burda durağoyān didi, ben āķamnan götüremēcēm ğuzum
 131 didi nūri, embiyeyi. sōna urda ğādılar ēkinniKde. sen burā ge git didi, sat da
 132 odunnarı didi. geceniñ yarısında urā vādım gülüm_ali yoķ. bubā, bubā öte
 133 buba beri buba bi tēK ğarı. u evden kōķuP da dışarı çıKmadıG_īsannā. urdan
 134 yoķ öte buba beri buba yoķ. gitmiş alıvimiş de. kendi burā geli, ben būle būle
 135 didimdi sen de dīm, dursaña sen urda. alıvimiş de gitmiş. dursaña sen_urda.
 136 hadi, ik_ışşēķ gine önümde, azıķ urda şiyden kōķādım, bi dī urda bacalınıñ
 137 yandan şīde, bi de gediK muñarıñ urdan kōķādım. emme gece geldim gündüz
 138 gitdim, tēK yalıñısça ali emme bi şī ğōmedim. ha ik_ışşēķ önümde, gece
 139 gelidim. burā geldim nūri biliPdurudur işde, nūri bilme mi canım. hā gece geli
 140 gidēdim ben. çölmekleriñ_āzına dārcıķları filen sararlādı da baķırlarıñ āzına
 141 filen gelīlerdi urā. mısdava u zaman dadādı nūri. uncāzı bū burā oturdurdum

142 ben, òne aş gövurudum, ben kendim dē òle biçmē gidēdim_urā. aş tükendi mi
 143 ālādı. bū tā varıvırıdım ben musdavanıñ yanna.
 144 hāşimiñ yanda bi dede durādı. musdavanıñ başında fırlanıdurudu. görücü
 145 dāna una da gitdim ben. hāşima üyle yılan çıyan geleceK dē yatırıdım da
 146 uyudurdum da emzirdim. u fırlanıdurudu, yüzünü gözünü ürtē durudu u
 147 göc_adam. evele bizim şile saKlanan baş m_olacaK, hadi guzum nēcēn.
 148 gödülē baş m_olacaK benim gödülē?
 149 avındırā sübēyliye, urlara heP gidürlē. hā bizim hinci gitdilē mi urlāda işlē
 150 gelilē hā. biz urlara gitmezdiK, çamubaya gidēdi bubam, araPlara gidēdi,
 151 havrana gidēdi. urdancīm, işde u bu yannā gidēdi. uzun boylu yavızdı bubam.
 152 bubamıñ ünü sanı varıdı gine hamdi di_e. hā yavızdı bubam. būle ğar_ışçiliK
 153 işlēdi. ğar_ışçilīdi işimiz bizim, başğa n_olacaK? kömür yaKadıK.
 154 benim olannara ĩsañcıKlā kendi vēdi gülüm. bū bi dññür yollādım, unnā
 155 kendileri geldilē, benim olannā gine aşşā yoKarı işlēdi. ālām de işlēne baKō.
 156 ēkmek bulana baKō. ha işlēleridi unnā işlēleridi. kendileri geldilē birē kere
 157 dññürcü yolladıK.

Yunan işgali

158 anamgillē gōmūş, yonannarı ğavırları, gelmiş de burā, bu olanıñ durdu yir
 159 bubamın_evīdi, bura da damīdı. burā bis kendimiz girdik de, urā da
 160 düzdürdük de olanı ğuyduK, aha bu giden olanı da. tübe yāraPbim burmuşlā,
 161 bi sorğu sormuşlā, bubama. e bilmēnce ni dēcēn? gūmedim dimiş bubam,
 162 bilmūn dimiş? unnā da ğoyuvumamış gülüm. bubamıñ görgülerini bene. e
 163 gōmēnce bilmēnce bi dēmeyiz bi şī. a gōmēnce ni dēcēn itmēnce canım dī mi?
 164 bubam dēmemiş bi şē de öldürmüşlē ğavırlā bubamı. ha zıP öldürmemişlē de,
 165 hanı undan keri biras tā yaşadı da, işde ezēt cefa etmişlē. sorğu sormuşlā.

Konuşan : A) Ayşe Demir (yaş 68)

: B) Mevlüt Işık (yaş 84)

IV-17 Derleme Yeri : Alaşar Köyü – Gönen (Yörük)

Konu : Serbest konulu, Dokumacılık, Kış hazırlıkları, Köy işleri,
Avcılık, Bayram adetleri.

Serbest konulu

1 A) evelden bizim ğadinnā dandaç yapādı hēng. ēKeKlē çıkādı böyle bi
2 méydana, bi kütük yaķālādı. u kütūñ başında eteş yapālā yapālā oyun yapālādı
3 davılñan. ğadinnar içēde yapādı, ğadinnariñ dış yandan da ğorucu dikilīdi
4 érKeKler gelmesiñ. bōle yapallādı. hinci ölüm ğıyāmat alāmatı āĝır zaman.
5 kim ni_ıPdı bellisis. dūn eTdiKleri ğarı bēnirlē ğız bēnirlē, giTdikleri yerden
6 hayır ğelmēyi. giTdikleri çalışmācaKlar oturuşcaKla, adam çalışcaK unnar
7 yīceK, adamıñ canı yoK mu, adamıñ canı yoK mu? hinci ōle ediyular_ölüm,
8 haz_ıetmiyun emme n_āpacā. ōle yapālar bizim, bōle bi binā içinde ğadinnar
9 dümbeK çalā edetini yapā. érKeKlē de alentiriK mi vādı? yaķarlādı ateş, urda
10 edeTlēni yapālādı. añladırın ya. kına yaķālādı, toPlaşırdı anası abılası. bem bu
11 ğıdān biliyun yavrum ğa_ı başĝa bilmēn. ğamaracı mısıñıs yoñsa ülen? benim
12 gibileri alır da tutādurusuñ. ālardı ya, gelin ālada ālada arabaya ğuyālādı. bi de
13 arabadan indiriken çul çöPden gerēlēdi, kimse ğörmesiñ deyi. içeri çulunu
14 çöPdenini ğuyvirilēdi, kimse ğörmesiñ deyi. gelin ōle inēdi arabadan. arabaya
15 binēdi. ōle gelin_ıoldum, arabaya bindirilē öküz_ıarabasına, çul çöPden, kimse
16 dışarı çıKmaK yoK, davıl_öñüne filen çıKmaK yoK, ōlēdi. ülen hindi
17 cenāb_ıallah ğıyāmaT yıKmasıñ da n_āPsıñ be? hinci ayıP, ayıp_ınci. bi de bi
18 urbaları oluyu, bıraK. yarı yerine ğadan yarıK, yarı yerine ğadan yoK. ōle urba
19 mı olurmuş, bıraK.

Dokumacılık

20 ayāmıza çorap_örēdiK, érKeKlēniñ sītına aba doķūduK, pantul doķūduK
21 ayaKlāna çorap_örēdiK. sümeniden yāmalıK yapādıK. ipācılāda doķūduK,
22 unnariñ ğıyısını ıscacıK geyēdi hayvannarıñdan, hinci hePsi satın.
23 çorap_örēdik ayāmıza. darāmız oldu, sümen darāmız bōle darādıK. undan
24 keyi iyemiz vā. u iyēnen de eyirīdiK. undan keri de beş dene şişnen ayāmıza

25 çorap örēdiK. kendī_ayāmıza çolūmuzuñ çocūmuzuñ bēmiziñ ayāna filen.
 26 ğaynamız ğaynatamızıñ ayāna filen örēdiK. boyasız örēdiK ya. boya nerden
 27 bulcāz? boya ilāzımsa gider gönenden_alıdıK, boyadıK. yapādıG_ülen.
 28 dısbıdaK söker gelīdiK, alma söker gelīdiK, böyle kilimler doķurduK. öyle
 29 çöpdenner bi şiler doķurduK. çuvallar doķurduK, u çuvallarına, ülen_ııdi eridi
 30 çürüdü u çuvallā zebil oldu gitdi, boKluğ_ası oldu. zebil kin, zebil emme ni
 31 ūraşdıK ni ūraşdıK. bu çıtır çuvallā çıKmadı, çıKdı da, hePsi zebil_ııdu. eridi
 32 çürüdü giTdi. ētiyarıñ biri demiş kin, çīnemēñ çīnemēñ ayaKlarıñız yanar
 33 dēmiş. unu unu bi çıkırımız olūdu bōle çıKırıkda cır cır bükēdiK, ğazıKdan
 34 ğazī çözēdiK. undan ke ipācımız olūdu, ipācā bōle dikēdiK, kirkiTnen bōle tıK
 35 tıK doķūduK.

Kış hazırlıkları

36 bulğurumuzu yapādıK, yazdan taranamızı yapādıK. undan kerī hamır kesēdiK.
 37 işde ıramızan geli deye yuķa yapādıK. bōle yapādıK, bazardan yēgi almaK
 38 bilmezdiK. hinci bazardan hamır da alını hePsi de alını. nacaK yaPcāz? yōrt
 39 biriKdirīdiK de, birez de būday çekēdiK daşda. būdayı ikilēdiK bōle
 40 unuñ_ıııne. yōt ğuyādıK, unu da ğarādıK, unu da sabā ğadān durūdu, çullara
 41 çöpdenner dökēdiK. gözēlēdiK undan kerī ğuyağorduK çuvala dolduruduK.
 42 eKmē fırınımızda yapıyus ğarıyus da. yapıyuz ya ülen bazlama yaPma mıyıs,
 43 yapādıK ya. ğarıyus hamırı bi toPaK ğoyus yasdācımıza, oKlānan yazıyus
 44 bişiriyus saşda. yālayan yālā, yālamayan yālamāyı. unu her ğün yapıyuz,
 45 bezdirmeden ğış_aşlī olmas.

Serbest konulu

46 ülen ğoyun yanna giTmediñiz mi? ülen dünden ğoyun yōmuş anañ saba şura
 47 āladı giTdi, ğōn giTmedi mi ki? ğoyunuñ biri yōmuş sabaTdan dünden. soyun
 48 da durma git anayıñ yanna, giT. dē nenenıñ biri tā çıKdı, git una da sor. ōle
 49 hindi bazardan alını yimeKle. denişdi ēmme gine biz ētiyar eski zamanıñ
 50 gönene giTdi mi ētiyarlā neler getiri, neler getiri genşler? mürcimēni de getiri
 51 pirincini de getiriyu, her şeyini getiriyular. bizde mürcimeK bilmezdiG_ölum
 52 be. bis pirinç bilmezdiK be. bilirdig_emme, bi löbeT misefir bi gezeK gelise
 53 bişirīdiK hanı. hinci yimeK de bol, ben sene deyverēn, yimeK de bol, ğiceK de

54 bol, para ğıt geliyu. u da niden ğıt geliyu? gübüreniñ torbası otuz milyon, bi
 55 torba dīl kin_ulasıñ. ekmē bāli dedim bı yıl ōlana, içinden çıkamācañ şunu yaP
 56 ekmeyvi bālim dedim. unnānan meşgil_olduK.

Köy işleri

57 B) üsēn efendi ben, yaşadı yaşayalı bu kövliyüm, buradayım. yāhu bis
 58 geçimimis, bi çivt öküz ya_uT bi bēgir bi eşşek, bi hānede. efendime sōliyet,
 59 sür savır işde çivçiliK hani işimiz ya. harmana daşİcāz diye gece biçerdiG_orā
 60 ıscakda biçemezdiK. bir ay harman sürēdiK bōle, kıldır kıldır kıldır. allah rāzı
 61 ossun soñ zamannāda motūlā çıKdı. ğırdık sardık, ikibuçuk millon mudu? ōle
 62 bi şēdi motūlā aldık falan. undan sōra motura biniyus gidiyus, motura sarıP
 63 biniP geliyus, undan sōra rāTlaşdıK. amma ben saten elli yaşına girdim heralda
 64 moturu alınca. seKsen dört yaşın içindeyim ben. şimdi u günküden çoK eyi
 65 köyün hanı durumu. ben_ētiyarım tabi bizde ğayi eKmeK yoK. allā
 66 rāzı_ossuñ çocuKlā bakıyu. nası oluyı ilersi gerisi hanı bōle dilce bi şey
 67 bilmiyun. bi çivt üçer yaşında dana koşardık önünden ya hanıma dīcēñ çeK
 68 ya_uT ōlūñ uşā vāsa çek. bi saban kıldır kıldır sabandan evel bōnduruKnan
 69 koşarız bi dal yıkarıs şōle ince. bālarıs unu alışdırmak için bōle yollāda
 70 koşdurus. ōle ōle derken arabaya koşādık falan. ileri geri çekēken, u tabi
 71 ōreniyudu öküz oluyudu. gidiyuduK tālaya. havalar yānca tōmu evleK kesiyuz
 72 bōle çizgi çiziyus. saçıyus onu bi müTdet çekdiriyuz unnarı ōrensin çivti deye.
 73 ondan sōna başına çeki dakıyus. ğayi kendiñ yalıñıs çeviriyuñ ileri geri unnā da
 74 usda oluyı öküz oluyı. u ekin artık şindi ekiyuz_a zamanı, hinci ōKlū bitiyı.
 75 oldū zaman eylul ülen eylul diyun eylule ğiTdin. tā beride, yoK avusdosdan
 76 beride len, ha ha temus temusda bizim buranıñ ekinleri başlāyı ğayi, teneyi
 77 tutuyı. e gidiyuK ciñgen orānnan, biçiyuz biçiyuz unnarı, ğari ğoca ğızañ ni
 78 vāsa, tālada yatıyuz. çünku tālada yaTmasañ ıscakda gündüz biçemiyuñ_orā
 79 yanıyı ortalıK. herkes oranı bitirdi bişdi mi tālasına, herkesiñ ayrı bōle
 80 harmannarı vā avlı_içinde. öküznen unı çekiyus oraya yīyus yīyus ombeş
 81 günde mi çekecez, bir_aftada mı? ondan sōra u harman dümdüz temizlēyus.
 82 gidiyus çeşmeden fıçılānan su getiriyuz, döküyus üsdüne saman atıyus. undan
 83 sōra yīnı atıyuz. buydayı seriyus çıkarıyus öküzü üsdüne düveni koşuyus

84 arķasına. boyna çevir baķalım çevir bi gün mü çevircēñ, iki gün mü? ancak
 85 saman bōle ince hani olabiliyu. onu sürgü yapıyus öküznen toPlāyuz dē başına
 86 harmanıñ. ğayi ōzgere baķıyu, ōzger oldu mu hemen unu ğadınnar çıkarıyu,
 87 ya_uT adamlā çıkarıyu u ayrılmāyı. falan uñdan sōra getiriP çuvallara ğoyus.
 88 eve diziyuz içeri. u ileçberlik u ğayı ōle bitiyu güzün şe.

Serbest konulu

89 biz bayırdays ğış odunu kesiyuz lacaĶla baltāla hazırlāyus falan. ē bi köv
 90 cāmisi vadır, u günde. bütün köv aķşam oluyu cāmiye toPlanıyu. cāmide
 91 māPbet ediliyu falan. u zamañķı hanı durumlar ōlēdi. şindi e ğāve yapıldı, ne
 92 bilem yollar yapıldı. kövden köve her yere bi ālem oldu allā razī_ossuñ çoĶ
 93 güzel oldu. u günküden bugünkü çoG_eyi. bizim kövleriñ geçimleri, hanı
 94 buları ōlēdi. yav çarık geyyidiĶ bi ben gidiyudum dē köv köv çarıkılıĶ
 95 arāyıldım, yāni bi sīrgönü. unu bulūsaĶ alıP getiriyuduĶ burda ıslāyuĶ diliyuz
 96 ayāmıza göre bōle. çarık geyyidiĶ, şindi onu da bulamayanı da çoĶdu. yav
 97 çıPlaĶdıĶ yav yamalıĶ yollarda bulūsaĶ alıP da üsdümüze yamamā deliĶ yırtı
 98 ōlēdi. şindi atıyuz biz bayıra hanı yeP yeñi ōteyi beriyi ōlēdi. çoĶ fakirliĶ var
 99 yahu ben bilmem_olū mu? yav dūne giTmē kövden köve yoĶdu, yoĶdu yav.
 100 bi yere gezmē giTceñ dēl mi, ğoñşu yav bene şu elbiseñi ve de, bem bi gezēn
 101 gelēn bōlēdi. ama hiñci hārifde dē kaç ğat elbise va yav. hiç elbise bol
 102 ayaĶğabı dersen, beyenmēyi_ārif iki_üç ğaT. u günner çoĶ şükür hinci ne va
 103 yav, herkes zeñgin, hiç fakir īsan yoĶ. erişdīmde köy muhtarı salma yapardı
 104 ğoñşulara bōle hane sırasına göre. meselē birinci boydan sıra yapadı, kaç kişi
 105 zeñgince ğanı göze görünen. onnara una göre salma yapardı, para salardı.
 106 boyna hanı una göre boy boydu īsannar, hepsi bir olmuyu ya. undan sōra u
 107 parayı toPlālādı, kövüñ nerde iĶdiyacı vā hanı, kövüñ de ōle kendine göre
 108 cāmide bilmem ne iĶdiyacı olan yerlere, harcanırdı. yāni u zamañķı günner
 109 ōleydi. urda para toPlanınca salma bi şī yoĶ, herkes başıboş.

Avcılık

110 iĶseri doñus çōdu ben erişdim. ondört dene ombeş dene doñuz bōle biden
 111 ğallıyudu, çaķal şu benim sarı köpek gibi. çaķal doludu yav, ğoyun burdan
 112 gidēken ya āķadan ya ōñden ğoyunu ğavrardı falan. davşan hēr mālīĶ var da,

113 işde ğurT da ğanı dedĩn u ğurT, bu yanda şu dālādan gelĩdi. burda da huru
 114 geĉedi bāzen de ğar yārdı bu derĩnlıK. ĳapardı hanı avcılā būlāda, hura massaK
 115 da işde atardıK. hurulūsa, getirilēdi unu burda iki kiři bi uzun sırtı daĳālādı,
 116 bütün ğoñşuları gezdirilēdi. herkes bāşış verĩdi. alılādı yakın kōlere etīraf
 117 kōlere götürülēdi bōle geñşlē. ğōnlünden ni ĳopāsa herkes verĩdi. ni çıKdīsa,
 118 yā alılādı bōle tenekelēle, ne diyular una yav şey yapıyulā, loKma yapıyulā
 119 ğızardıyulā ğodeK yapıyular. bōle māPbetler vardı. yav ben atamāyıldım ĳı,
 120 atıyun dırnānĩ dibine düşüyü benim_aTdĩm saçma ğurşun. soñra dayım dedi
 121 ki, ölüm dedi, üsdünden dedi tū ğörcēñ, hanı üsdünde tū ğörcēñ, atıcāñ. biz
 122 örendiK atmasını emme, biz bizden geşdiK ğayı. hanı gidemez_olduK u yanna
 123 bu yanna. ĉodu ben atıyun, ĉaĳal yoĳarı tūyu. yoĳarı tūyu varıyun, dırnānı
 124 diPleri hani basdĩ yerleri saçma daramış. megere ğöre acıK yoĳarı tutucāñ.
 125 sōradan biriki tene hurdum öle hanı davşan falañ, tilki falañ. yoĳarı tutuyun
 126 tūnūñ_üsdünden hanı bōle ğörünürken ĉalıvidim mi tup_aşşā. ya önce seniñ
 127 ğibīken heP, yō doñuza zaten atmadım ğalibe yav.

Bayram adetleri

128 tabi ramazanı tutuyoruz orucu derafileleri ğılıyurus, bir ğün evelden ğadınnar bu
 129 fırınnāda böyle loĳum diyus, sini sini atālā şōle şōle. yakın ğoñşulara bōle
 130 dādālā hep birbirine verilē, arife yani bi ğün_evel. ertesi ğün sabālan bayram
 131 namazı ğılıncaK cāmiye toPlanır köv, enĩ enicē. ĳıldıKdan sōra ilk irişdĩmde
 132 benim mezere ğitmek yoĳdu. undan sōra mezere ĉıĳardılar. burda
 133 bayramlaşmayız dōru mezere. mezerde hatim indiriyular, duvā yapıyular.
 134 undan sōra büyükler ileri diñeliyu, ufaKlar geriden boy sırasınnan elimizi
 135 öpelek öpelek geĉip gidiyular. bayram da bōle yapılyu. şimdi ğurban
 136 kesceG_olan, tabi sabāla bayram namazını ğılınca gene gidiyuz urda mezerde
 137 dovā yapılyu, falan yeri geldi mi. kesiceG_olan kimi dovāsını biliyu, kimi
 138 hocaları alıP götürüyü. kesĩ, herkes kendi hāline ğöre, hāli vakidi olan. iyi ĳoĉ
 139 alıyu, nüfusu ğalaba olan, acıK etlice ğüzel irice hayvan kesiyu. herkes hanı
 140 vakĩdine ğöre haline ğöre ğurbannā da bōle kesiliyu. undan sōra teyāreye
 141 veriliyu bi daĳımı. bi daĳımı köyüñ bi aĉıĳ yeri vāsa cāminiñ yapılcaK
 142 toPlanıyu, satılıyu. cāminiñ hanı olıcaK yēlerde harcanıyu bu parala, ģtiyaca

143 göre u da öle geçiyu.

Avcılık

144 hramassaK ğaçıP gidiyular mālīKlē. emme soñıra soñıra unnā ğaldı hePsi
 145 ayın_oyun_ oldu. şindi u geşdīmiz yīleden geçemeyiz. bōle geşdīmiz yollar
 146 ormannar bōle birbirine girmiş yav. sık_olmuş kesilmēyu. bu göneni öte yanda
 147 öle böyük dālar va da, ūlarda va ayı. geçen sene dediler ki, el_ayılarını
 148 getmişler urda, ğolāvimişlē üresin falan deye. ulen onun bunun tomalarını
 149 yirmiş bāçalāda. ğırmızı domatez bāçalāda. ğadınları ğorğudurmuş ayılar.
 150 ğadinnā bāçaya gidemez olmuşlar. kaymakama demişlē kin bizim, yav
 151 n_olucaK bu kaymakam bey, biz ğarıları çıkaramıyuz aylādan. ā dimiş
 152 sakın_ā, çok cezā vā hurmañ ayıları. ulen demişler bu bōle olmācaK, nerdēse
 153 ğemen hendē soğucāz bunnarı başğa ğolay yoK.
 154 tutān diye bi eKleşiyu donus ayıya. doñus durī durī gidiP varıyu. merdivan.
 155 şurda tā bildir geçen sene, geçēnki yas duydum. ayı dedilē birini dōmūş, bizim
 156 gönen_āsdānesinde kırK gün yatmış dedilē. soñradan ben nası oldu filan deye
 157 bizim aKcabıñarlı sorduK. ayı dedi görmüş öteden geliyumuş dedi, una bi
 158 duman veriyu dedi onu hramāyı dedi. ayı geliyu tutuyu dedi, ğaldırıyu burā
 159 atıyu, urdan alıyu burā atıyu dedi. ata ata dedi adam ğayı semelenmiş. ayı dedi
 160 baKmış baKmış öldü bu diye dedi, gitmiş vāmış didi. u ğayı bi yatmış urda
 161 dedi. undan sōna ğaçmış urdan usul usul imeKlēleK dedi. bu tarafda u ğurT ayı
 162 ilēlēde ğaz dā mı diyulā, bizim būlada hincilik yoK. çūñku avcılā heP
 163 geberTdi.

Konuşan : İzzet Parlak (yaş 70)

IV-18 Derleme Yeri : Çataltepe – Manyas (Karakeçili)

Konu : Serbest konulu, Köy işleri, Köy oyunları.

Serbest konulu

1 yav bugünkü çok eyi imkānnar çok. biz burā kēçi patekesinden gelirdik.
 2 hayvan güderdik yol_iz_ iç yoK. eşşē bi kıl_ēybe, bazarda yapar gelirdik
 3 yarım kilu duz şişēneñ ya, hinci adam iki_üş tenike yā alıyu. çuvalnan şeker
 4 alıyu. sen esgisini beñzer mi yola baK. su yoK bi sātılık yere suya gidiydük.

5 hinci hanımnar evin_çinde bulaşık yıkāyu. sen çorabı babıcı nerde
6 bulcaKsın? herşey göley_inci yav. adam sene veresiye iki_üç milar mal
7 veriyu. bi_ızmā aTdın mı tamam, esgiden_öle bi şey yok. hinci iş kaçılı
8 çalışcağ_adam yok. adam bi cileT alıP da söylemesi ayıP etek tıraşı yapamas.
9 burā bizim kövlere cāmilere sōra çıkardı, iki üç_ay biz bakardığ_adama. bi
10 gış basardı gidemēzdi, yollasan ölüceG_adam. bu yaşantıya māna bulan
11 hiçbir_aKğı yoKdur. iki buçuk lireye eşşeG_odunu götürüdüK bis. unu da
12 satamassıñ ciñgen alıcaK, ğakıP da senden iki buçuk lireye eşşeG_odunu
13 alıcaK. hinci yaşantıda nē vā? biz_erken gelmişiz dünyaya. içgiye düşmedīse
14 hovardalıya düşmedīse adam ğıral gibi yaşāyıdır. hiç_olmassa başbakanda bi
15 düşünce vadır, köylüde o da yoK. ğazandī kesesinde. ni ğonuşuyon_ēmşerim
16 sen esgisini hiç_āzıñna_alma zati. üç külo süT döküyun darıca gidip geliyu.
17 senede alt_ayda senede bi seFer para alıyusun. üç külo. hinci adam geliyu
18 burda saçān dibinden süt alıyu. her_ayda takır takır ödēyu. kövde didim_a
19 hēsabiñı biliyusan, hazā mēmursun. dök_elli külo süT, süTcü getiriyu nē süT
20 dōKmüşün sen? bi ton, al para. esgiden öle bi şey yoKdu. ya hacı_aKıba ya
21 darıcıya ya_uT mañyasa süT götürcesin. unu da bi ğazan payı diyu, bilmem ni
22 payı diyu, süT geliyu yirmbeş ğuruşa külosu. biygiriñ varısa eyi eşşēn unu da
23 yōsa omuzlāyısın hadi bakalım. bizim bu kövüñ civarında ğızıl pēlit ācı vadır.
24 mēşe, davılgı pıynal vadır.

Köy işleri

25 ēvelā demedi çekiyu. işde sene demeTleri geTdīmiS şeyi gösdericēn sene şişli,
26 şişli ğanadı. baK şiş ğanaTları görüyun mu? arış baK_u. ben dā ğiç bozmadım
27 esgi düzeni. tekerlekler altında, diñgil altında onnarıñ baK. bu tekerle'leri
28 daquysuñ dört teker, dā dē_urasına ğoşuysun_öküzü. bunu da tekerleKleriñ
29 üsdüne yasdīn üsdüne ğoyusuñ demedi sarıP getiriyusun. bunnan demeT
30 çekēsın. bunnar a_aç, bunnarı deliyusun demeTler burā göre. yerleşdiriyu
31 üsdüne böyle yapışıyu. üsdünde de sıırıK. de baK sıırıK_orde. unu kafasına
32 zinciri bālāyusun. unu da üsdüne öyle dutuP çekiyusun, bunu bu arKa
33 taravında şeyler vadır, mazaKlar bālarsın. yīdıK mı düven ğoşarsın, öküzler
34 başlar dönmē. harman sürdüK, inceldi mi saman, kürepelēris, tınaz yaparıs

35 savırı, çıkarıs temizleris. didim_ a yav biz erken gelmişiz dünyaya didim_ a.
 36 hinci adam sātla harmandan ğakıyu.
 37 sırTdırmadın mı harmanda samanı, unnā çite dolduru çitim yok, çiT de
 38 gösderiviridin ben sene emme çitim yok. sōnadan oñarTdırdım bem burī
 39 esgīdi ev.

Köy oyunları

40 aynı pelifannar nası küreşiyusa. ğāyā budu yāni. merdimana u giriye. dūnnēde
 41 başğa ēlençe yapılmazdı. gençler toplaşır sancā biner sallanır, türkū çārar
 42 vakidini geçiri. āşam_ iFdar çıkarılā hocaya, yēr içerleṛ terefisini ğılar ğelir.
 43 ğāvemiz de vā ğāvede mu_ aPbet_ edē gider. böyüK güçcūK aranmāyo. eyi
 44 bilemēcēn ğadın. gençler unu isdēyi. una baḲmāyu ḳu.
 45 sen ğıza sāp_ olamāyusun. ālem öyle isdēyi. birkeş dene hoca çārar. dovā
 46 yapar. dovāla çocuknu kesdiri. ben içgi vēmēcēn diyun bitiyu. zeroş oluyu.
 47 kendi çocukña dur diyemēyusuñ ḳu. köyüñ İtiyācı çoḲdur_ emşerim. bizde
 48 başda su yok. ceyranna geliye, ödeyemēyuz bunu fakir geliyuz. İtiyaç bu.
 49 bizim gübre alamāyus. bi ton gübüre alsam alamāyus, ekemēyusun.

Konuşan : Memiş Kırbaşlar (yaş 65)

IV-19 Derleme Yeri : Karaköy – Susurluk (Karakeçili)

Konu : Serbest konulu.

Serbest konulu

1 manavlar dā önce ğemiş bizden, unuñ_ içi. bursanıñ ötelēnde u ḳasabaymış u
 2 zaman ura tabi de. urē geliye ordan dālıyula beri. bosdandere kövü vadır orī
 3 geliyula çadırlāda tabi. ordan birezi bütderiye gidiye. boz_eyine gidiye
 4 manav köyü va günayda orī gidiye paşaköve gidiye kimisi borī geliye, heP
 5 dālmışla. ōle derdi bubam ḳonḳyada orda bi savaş da yapıyulāmış. bu yeñeceK
 6 yeñilceK tarafa olmuş derdi bubam. öbür taraFını mālūb_ etmişler derdi. şinci
 7 bunna oba diyular ya oba, oba_ ğālinde. meselā borda ğalılāmış, borda birez
 8 boz_eyinde ğalılāmış, ōle göçebe göçebe gezellēmiş. sona yaylalara
 9 çıkıyulāmış. yaylalar şinci mesele doğu taravında yaylalar vadır dā zaten.
 10 borda bi paşa geliye, u herkez yerinde ğalcaḲ diyu_ urda, u zaman ğālī

11 yerleşiyulā. herkez yerinden kıpırdamıceK demiş öle ğalmışla. yavız bakıyu
 12 malına keçi ğoyun va işde bires. borda dam_ayvannarı va, damlā_önde
 13 kändileri bakıyula. keçi masırafı az oluyu, ğoyunuñ masırafı çoğ_olur. çü keçi
 14 heP bayırda yayıldı_çin az olur, bi çoban başına tamam.
 15 arıları meriye götürülē. dālā yabāni ğayvan mı? domuz va çaķal va, ondan
 16 sōna tilki, başġa u ğurT canavar dedimiz yoK, porsuK va. bizim arāzide
 17 olanna unna. sañsar vā porsuK va davşan. domuz yapıyu zararlıK, tilki de
 18 yapıyu porsuK da yapar misir yir, darı yāni. domuz da çoKdur. āsgiden u ğurT
 19 dedimiz vardı emme şinci yoK burlāda. ġāncıKları sarı oluyu, erkeKleri gök.
 20 bōle bize löbeT be'lēken aşşā yoķarı beş yüz metre Falan arāzide görülüyu
 21 ġar çoK. batarya dürbünnēnnen bakardıK bis, beş yedi löbeTcisi oldumuz
 22 zaman. bōle af_edersin köpek sürüsü gibi dādan ovadan dāya geçerlēdi, u
 23 zaman tabi urlā çıPlaK dādı. orda iki sene ġāldım ben. sōna piyāde asgerle
 24 hurmuş, vadıK başına, ġāncıK ğurT sarımcılı geyyu sarı. bōle erkeKleri
 25 göG_oluyu. bizim bi sālī çavuş vardı bi tene yaban keçisi vurdu urda.
 26 gönenniyydi pamaK mācırı. üç ġaravana ġāldi eti, yalnız ēşi oluyu eti, bōle
 27 dāvşan eti gibi. bildimiz keçi eTleri gibi de_il. derisini namazlā yazdıK.
 28 yüzbaşıya bile vimedıK, kändi çok avcıydı sālī çavış. buynuzları da aynı
 29 bıçānan sivril'mişin gibi ucu sivri. dāda vurmuş palandökende biliyuñ ya sen
 30 palandökeni ta urda. hinci buşlara çam_ekildi, bizim burlāda heP meşe ġavaK
 31 söğüt va dere boylānda. çınar_ācı va, ġızıl_āç da va emme unna dāda tabi
 32 burlāda ġızıl_āç yoK bizim. kesim filan oluyu ureye gidiyula genşle kesiyulā,
 33 arabalara sarıyula falan faydalaniyula. pıynallıK davılgılıK kel meşeliKdi.
 34 bizim borda iki tenekiye bilir misin bilmem böle. iki tenikē esgiden bi kile
 35 dirlēdi. bu kePsuduñ köylēnde de dörT tenikē bi kile dirlē. bazı yirlēde de
 36 şiniK, bizim borda da şiniK diyulardı. orlāda da dörT tenikiye bi kile diyula.
 37 büKdere kövü vādır orda. yaylabaşı dā ilerde vādı mısız bilmem. çil yapıyus.
 38 hayvannarı meselā bōle sulamā çil yapıyus. hayvannānan meşġul oluyus.
 39 ızaġ_ossa sān dedim olu da ızaK deġil köv. ızaK kövlēde oluyu sān dediKlēñ
 40 mesele. āsgi yaylaçayıra dōru çıKdı mısız bilmem. ğoyunnarı ben kändim
 41 güdüyum. bi girdi intāma emme ġar_assubaylını, candarmayı, havayı üçünü

42 de ğazandı. bām_olan borda. ciñgen çitenneri vā ya, iki çiten kitabı va.
 43 okudūndan getdi ğodu. bām_erişdīmde. ğarağucaK tabi u pelifan ğüreşleri
 44 gibi deyil de. orda gördüm, borda yoK. äsgiden yimeKlê gelidi. ğadınnar
 45 ferece deyveri. hemen unna üleşirimiş, basma da geliyudu ben ärdim.

Konuşan : A) Fadime Kaçar (yaşı 63)

B) Basri Kaçar (yaşı 68)

IV-20 Derleme Yeri : Tepeoba – Havran (Kılaz)

Konu : Yemekler, Serbest konulu, Köy işleri, Evlenme adetleri.

Yemekler

1 A) inemediñ mi yirsiñ. tabi eviñde hazırlıK yicaKsıñ. emme bize baKma biz
 2 iki baş kişiyis. olur mu canım, ikisi hinci sennen sözüm, biz bi yumurta
 3 bişirseK, bi yumurtı bişirsek idāre ēderis yiris ğākarıs. emme on, on baş
 4 olannā va. beş baş olannā va. onnā çocuK yoKdan bilir mi? bilmes. ille yicem
 5 der. biz yimeseK de yatıvèseK de yatıveris. emme çocuKlā yatā mı? yatmas.
 6 başğa hinci evel bizim zamanımızda fasille sözüm dizēdiK, bōrūlcī fasillī
 7 dizēdiK. hinci öyle yoK hinci kōnşervesi va. hañğı? dizme daha_eyi. taranayı
 8 nası yapāsiñ? aKşamdan dutāsiñ ğarāsiñ ekmek yūrdiñ davrı yūrusuñ. sabālīn
 9 güneşe serēsiñ. güneşde ovalāsiñ. baK ğalbırlā vā ğalbırlādan geçirisñ.
 10 sōkēsiñ böyle. seniñ anneñ bilmiyu mu? bilir bilir anneñ bilir. bilmediKlē çoK
 11 ki. bilir de canım gösderiše baKā. hincik ğeñşlē bilemes. baK bazara götürüyüz
 12 biz taranī da, beyas taranī bōbeKlere yidirilēmiş. bizim taranalarımız bōbeK
 13 taranası. ğatğısı tarana. bōrūlce bişiris bōrūlce zamanında. bōrūlceñiñ suyuna
 14 az bi evelā ıslayvērisiñ taranī beyas suyla. bōrūlcıyı indirdiKden keyi unu ōle
 15 bişirisiñ ya_uT sāfi bişirecēmiz zaman, domatayı domatisi irendeleriz_çine.
 16 yağlan ğavırı o zaman çorbasını bişiris. hinci biz kışkus dimiyuz_una. mantı
 17 deyos. şehirde kışkus deyollā, ğarısı vā mantıya mantı demeyoru, biz mantı
 18 deris. mantı demeyo, ben mantı deyorun, u da bi hoş deyoru, mantı demez
 19 deyor. unnā emme doğudan u ğadın doğudan. benim dedim ğadın doğudan.
 20 mantı demeyo biz mantı deris. yūrus yūrdüKdan soñra da böyle kara kara

21 keseris. ondan soñra böyle dödüni bi yere getiri getiri sıkırs. yağı gızdırız
 22 bişiriz_çinde. unü da bili anneñ unu da bilir yaşlı anneñ. yazarıs yazdıKdan
 23 soñra sereris_çeri. gurur, tekirā bıçāla ğıyarıs. yukı de bişiris saşda. unu da
 24 ğorus. ğış_azırlı bunnā. yimeKleniris bis.

Serbest konulu

25 dā bayrama bile vamağı dā benim. ni gün oldu u? arfa gün. bu cumā gün
 26 gelise ombeş gün mü_olacaK? ombeş gün_evelāsı dā ben ğızañlara paltu
 27 aldım. iki tana ğızañ va bende. dā paltu aldım onnara. bayram beKlemes
 28 evlatıñı sevdiñ mi, bayram m_olu? emme torunnara şöyle bi ğazağ_almış
 29 ossañ torunnā seviniyu, ufağ dadalā seviniyu. annannem bunu almış ya_uT
 30 babam bunu almış deye seviniyollā. baKılaı yaparıs. bēze yazarıs, bēzi yazdıñ
 31 mı ğurudursuñ bēzi, fısdıK pādem cevis atarıs içine, döşeris fırında bişiris.
 32 şekerlen da'lılıcaKsıñ, ağıda yapacaKsıñ şekerı. şekerlen da'lılıcaKsıñ. bayram
 33 gün sabālı de yaparsıñ arfe gün, bayram gün verisiñ çocuKlarıña.

34 B) elleriñi öyle yaPma. hindi böyle yapmaK çok ayıP künah bi şe.

35 A) dā salı bilmes. ediremit bazarı çarşamba ediremit bazarı deyoş. halā ben de
 36 ediremit bazarı derin. çarşambı unuduyos. bizim ğıyāfetimis gine deñişıdı.
 37 deñişmedi, biz deñişdik. babamız bazara gidēdi, dē yoKuşa çıKmışındır, yoKuşa
 38 yoKuşa gidēdiK. o da ne alınıdı bazādan? bi lePlebi alınıdı.

39 B) şu ğalabaK köyü, baK allah seni inandırsıñ saba ezeni gün dōmadan
 40 ezende, burdan geçēlē işleñi dē ediremiT ğıyına. zeytin toPlemē gidēlēdi. o
 41 zamannā. şindi adam ğalabaKdan bem bi adama didim, benim şurda a_aşlā va
 42 birkeç açıve didim. vasta vā mı didi? ne_vasdası len didim? araba dedi.
 43 burānē ovalāna gidēdiKdi çalışmē. vallā hincikinnē şurda arabeyle gidiyur.
 44 hinci para çok. o zaman öyle yoKdu. şindi iş bol avrad_ışı çoKdu. iş oduna
 45 gidiyuru, odun yapıyu, çıvt yapıyu_eriF. a_aç açıyu zeytin toPluyuru.

Köy işleri

46 A) nēden iş bulusa, kök çıkarsa köke gidecaK. āc_açma dese, āc_açmaya
 47 gidecäK e biri şunu yapıvi dese ona gidecäK. evde oturamas ki. nē_ış
 48 yapıyor? bunnā āciñ başından dal düşürüyor, böyle seytin_ācınıñ başından
 49 biz de yakıyorus, ni_jdiyorus. biz de yakıyuz ādıdan çılpısını yakıyus. bende

50 ğızañ ğılıK yoG_emme baK, hePc̃ini çıkādıG_emme gine devam durmuyor,
 51 baK zebillimize baK, ekmek yaPdık da yarın çarşambada ekmek satıP da para
 52 ğazanacās. gece bu benim_üç dene ğızañ vardı. gece bu ş_ēdēdi. oraK
 53 biçēdiK kendimize. bu ele işe gidēdi, biz de çocuKlāla oraK biçēdik. bu evlē
 54 böyle içē dışā böyle ekin dolādı buydaylan. ekēdik ōlancīm yetişivēdi, oncās
 55 hinci sen kök çıkaramassıñ dē mi? benim çoçcām çoK kök çıkādı, çōK.
 56 **B)** şindi baK sen benden güccüKsüñ dey mi? şindi sā bi şī dīm mi? vallā billā
 57 bem bi araba kökü sökerin sen sökemessiñ. ayaKġabı yoKdu, taKıñya vardı.
 58 taKıñya da yoKdu. benim zamānım taKıñya da yoKdu. çarī ben biliyurun
 59 gōdüm. yalınīs çoK_az gēdim ben. şindi zētin keten çuvalları vā mı? zētin
 60 keten çuvalları va ya, onu yarāsıñ. şiyiñ birini keten çuvalıñ bi yannı, ayāña
 61 dolāsıñ. üsdüne çarī geyēsıñ. onu da gene sıkāsıñ çarī. daş gibice bālāsıñ
 62 boynuñnan bacāña boynunna bōle. u zaman yörürsüñ. hem ısaġ_olur, hem
 63 de çoK sıkmaz u zaman. emme yazın çarıK ġurudu mu, batā baK o da vā.
 64 burdan ġalabā bi ġız giTdi. biri de yaşyere giTdi. erkek yoKdu. bi da hatdā
 65 köyünden burī bi iç güvēsi geTdilē. o da kendini ġayviye gece çıkmış
 66 oynatmış, ġarıyı da sovuKlatmış, u da öldü. ısdambulda mı balıkisirde mi
 67 ölmüş_ışde. soñara kendini asdı çe'lemik ācına.

Evlenme adetleri

68 **A)** nere gidiyoruñ? bi şey mi dēcēdiñ? o zaman şöyle ġoc_altınnā olu, belki
 69 de bilisiñ. onnādan onnādan yaPdık beş dene. beş bilezig_ısdedi bu.
 70 dōd_ıltın olcaK dedi beş de bilezik olcaK didi. ben de dedim, ben hinci beş
 71 bilezī yapamam. emme durumumuz yoKdu, faKırlıK va. demince de
 72 añaTdım_a sene, faKırlıK vādı. yapameycān dedim, beş altını yapameycān.
 73 dōT va, dōT hazır vā didim. tamam dedi adamcıK allah ırāzı ossuñ. yaPdık
 74 dōd_aldık, gelini aldık. olmaz deyoru, olmaz deyoru, olmaz deyoru. ġati altın
 75 isdeyor, n_ābıcañ nası_alcañ? daha aKsine dalāsa? bi tēzi bulūlādı. seniñ
 76 masıraF bende ġalıyor benim masıraF sende ġalıyor.
 77 **B)** sen eliñ ġızına yaPmıyuruñ, sen ōlanıña yapıyuruñ.
 78 **A)** ġıs tarafınıñ sözüüm yaġını götürüsüñ, taranasını bulġurunu pirincini
 79 şekarını salçasına varıncaya ġādā gidē ġızıñ ayāna.

80 böyle davşan derisinden bu çoK yapadı_unu, dē mi? o davşan derisinden
 81 gerēlēdi onu çalādıK bis. hinci ğolaylıK herşeylē. casçı gelir midi? ğızlā çalādı
 82 biz oynādıK. cumartası da çalā.
 83 B) ekēsīñ ekini. soñara sürdüKden sōna nam yapāsīñ savırısıñ. namnı, yani
 84 nüvesini toPlāsīñ bi yire, ondan sōna savırısıñ.

Konuşan : A) Halil Kaçar (yaş 85)
 B) Saniye Tek (yaş 52)

IV-21 Derleme Yeri : Karaoğlanlar -Havran (Kılaz)

Konu : Köy işleri, Serbest konulu, Evlenme ve bayram adetleri.

Köy işleri

1 A) ğara sabanda mı? çalışdık. nasıl çalışacāz işde, öküzü қоşāsīñ ğara sabanı
 2 daKdīñ mı ardına, yavaş yavaş gidēsīñ. hē türkū şarkı bol. e sōrası n_olacaK
 3 vakidi geçirisiñ, āşam_oldu mu ğoyvirisiñ yörürsūñ yola. taKır taKır gelisiñ
 4 bura. ekini savırısıñ e evleK kesēsīñ, savırısıñ ekini alısıñ öküzleri yavaş yavaş
 5 işiñe baKāsīñ. onu allah bileceK, sen_egdiñ_e, onu verici_allah. topıraK.
 6 orağıla. bizde orağınan, kosa da olur emme kosaayan bizde tā ōle ekin biçen
 7 yoK. döveni mi, döveni nasıl dōneceñ, sapı atāsīñ harman yerine, ğorsūñ
 8 düvenneri, daKāsīñ boyunduruğa dōnēsīñ. vakide ğadā dōnēsīñ sapı oldurduñ
 9 mu bi d_ātāsīñ, gine dōnēsīñ. aKşam oldu mu ğoyvurusūñ hayvannarı. o işlē
 10 eziye’liydi. çuvalnan daşırdıK bırā samanı. emme şindi ōle deyil, hinci heriF
 11 yanaşdırıyu moturu direKdoru, dolduruyu içine hadi tañğır tañğır getiriyu.
 12 hinci tā ğolay. hayvannarlan dōne dōne sapı olduruydu. böyle öküze hō dersīñ
 13 ğarışdırısıñ. ğoyunu da varıdı hayvancılıK malcılıK çoK zorudu. malīñ
 14 sekedini veremezdiK, yarı yerini yazdırıydıK, yarı yerini saKlardıK.
 15 ğaçırıydıK dālara.

Serbest konulu

16 faKırlıK varıdı u zaman_emme. çocū yazdırıydıK yol parasından çıkān dēye,
 17 beş çocuKlu olannā yol parasından çıkacaK delleridi. tellal bārılırdı, muhTar
 18 tellal bārıydı, ava gidilecēse ava gidilirdi. ava gidilmedi mi añğayraya
 19 gidilirdi, çapaylan küre’len. domuzu vādır tilkisi vādır davşanı vādır, hepsi

20 vādır, porsū vādır. e tabi zarar yapıyolā ya canım. tilkiler tavī yir, tavıķ
 21 üredemessiñ. iki tavıķ beslersiñ onu da şurdan dereden alır gidē. doñuz ekiniñ
 22 bi geldi mi harman eder gidē. zētine gidersiñ, esgiden malıñı çıkardıñ mı
 23 hemen tepeñden girē ayaklarıñ altı saP. āşama ğadā vıcır vıcır de'melerdi.
 24 emme şindi bi vatandaşa annadıñ mı suya baķma yav, toz da girmiyu.
 25 cizmeye baķ, kepenē çekdiñ mi ğayi su görü müñ? görmessiñ. bizim
 26 zamanımızda zebilliK çōdu. hindi yirmi yaşında ğarı ğocaya gitmiyu. ğarı bi
 27 yandan getiriyu, herşeyiñ vazīfesi ayrı. onnar beş ğuruşudu. hinci_eriF ikiyüz
 28 elli üçyüz ğaymaya veriP bā bi ğoyunu. böyle evleriñ bacaları vādır ğocaman
 29 böyle. odunnarı böyle dayardıķ aşıdan hataşlardıķ, öñüne çıra_atardıķ, odun
 30 ğorduķ. gelir ısınsiñ baca böyle gür gür yanā. ocāñ başında bi maşıñ olu,
 31 dūrtersiñ böyle. esgiden bādem çoğ_olurdu. hinci hemen hurda bi gün iki gün
 32 şurda bi ğızañ bi şe oynāvırıP bā, sipor toP işde o ğadar esgiden mu_aPbet
 33 çōdu, çōdu. esgiden dünnē böyle oyunsuz geçmezdi. namazıñı ğıldıñ mı,
 34 çıķdıñ mı, sādan girē soldan çıkā gidēsiñ bayramlaşırsiñ. esgiden hem
 35 morluķ varıdı, esgiden böyü ufā ayırıyuduñ. bizi hiç cāmiye ğuymazlardı esgi
 36 adamlā. emme hincikilē çöcū, buraya getiriyu sobanıñ başına. esgiden bu işler
 37 yōdu. şurdan bi böyüK girdi mi güccük geri çekilir. hinci nerde güccük senden
 38 eveli içeri giriyu. esgiden zebilliK çōdu. hinci zebilliK nerde? bütñ memleket
 39 diyu diñ duruyu diyu türkē zeñgin diyu, türkē aķca ekmek yiyu diyu, esgiden
 40 çavdar buyday ekmē yiyudu diyu. ğarışdırdıķ melez_ederdiK yayķardıķ
 41 hadi dērmene dārcıķlara ğuyduñ mu eşşe sardıñ mı dērmene. u zamannara su
 42 dērmeneri varıdı. hinci_eriF su dērmenni tenezül ediyu mu, dā aķca una
 43 gidiP bā. ayaķğabıcılara yalıñ_ayaķ mal güdēdiK yalıñ_ayaķ. çarıķ varıdı
 44 çarıķ. böyle öküs kellesinden_eriF bi kelle alı gelidi. onu ayağa çiviynen çarıķ
 45 yapadıķ. hinci nerde_eriF babıcı iki gün geyip ğaydırıvırıP başğa bi_irden
 46 alıP geliP bā. hiñciki günnēde ğocanmācaķ canım. hinciki günnēde.
 47 hasdalığ_olmazdı, bi sıTma bilinirdi, emme pıransanıñ ğabıñı soyardıķ,
 48 ataşa_atardıķ ondan keri bi dolardıķ, sabāla baķarsıñ ğuş gibice oluduñ.
 49 iñsaniñ çürünü bit yimese derdi hasdalıķ tez geli anadıñ mı? bit iñsaniñ
 50 çürünü yir. yalıñ_ayağ_oynādıķ hurda biz hurda meydende. meyden_ocāñı

51 hurā yaḲdıḲ mı, yalıñ_ayaḲ oynādıḲ. teFcilē bi yandan oynar. tefci nerde
 52 dūn nerde. köçek gelir ki öle gelirdi. de şu çoraḳlādan yuvarlana yuvarlana
 53 gelirdi, köçē gördüñ de. çalardı ğarı oynardı sen ardında bağırıdıñ, silāh ni
 54 didini bilmezdi. hinci nası olacaG_ışde bi davıl bi düdüG_alıP geliP bāsıñ,
 55 oluP geçiyu. çağırderēnen bura avcılıḲ yapardı. iki gün biz orda duruyduḲ,
 56 iki gün unnā burda duruydu. sen evlete acıyıP bāsıñ, emme evlet sene acımıyu
 57 zāten. acıḲ böyüdü mü, sen şurā git_din mi şurā yamılıP bā. esgiden ğāve
 58 yōḳana cāmıya giderdik. onu da bi de_ehdārlā guymazdı. önünde diñelir
 59 diñelir, gine girerdik. bize bi çomaḲ sürür çıkardıḲ. bullāda varacāmız evlere
 60 varıydıḲ. vāmadı mı gider yatardıñ. yarın bi çöcū oldu mu çöcū alıP barıP
 61 burā geliyu. şeker dādāsıñ ehbaPlara.
 62 ni diyiP bām ben sene, aḲca ekmek yiyu aḲca ekmek yi_en adamda geçim
 63 sıkıntısı olur mu? esgiden bi ğar yağardı ça bullara ğadā. gidiP bāz
 64 ehdiyarlarıñ ardından gidiyuz. bizi ize ğoyvuruP bāla bizi, ize giTdiḲ mi ğarıñ
 65 içinde davşan burdan ta orē zıb, ordan orē zıb. bōle genşlē varıdı ki şu
 66 köyleriñ hepsi bōyle küreş getiridi dışardan yeñdirēn diye, bizde öyle ğızañlā
 67 varıdı. hinci bile deha iki ğat. ğobaḲ gibi gibi. esgi adamlarıñ biz bi buçu
 68 olamayıs. dedem allā rāmad_eylesin sekis sene yavıḲlı durmuş. sekis sene
 69 yavıḲlı nişan, undan keri evlenmiş. esgiyen hindikini nerē getiriP bāñ yav?
 70 hinci herkez zeñgin türkēde fakir adam yoḲ. ben yirmi ğuruşa ağşama ğadā
 71 çalışdım ābi, yirmi ğuruş. buna inanır mıñ? hem saba_ezēnde gitdim, āşam
 72 ezēnde geldim. tapılar burhānede oludu. kömür sovr. canım o zamannānan
 73 hincikini nereye getiriP bāñ canım_ābi, baḲ ben né diyom sene, şurda ağşama
 74 ğadā sene hinci çöcūñ eline beş lira veriP bāsıñ da, dede kayıt para vē diyu bā
 75 herif. ben ne diyum sene yirmi ğuruşa ben ağşama ğadā çalışırdım. ğoca se_id
 76 ollāda sen dēmiş ni işi yapıP bāñ dēmiş? o da kömür yaḳıP kömür satıP bān
 77 dēmiş. üç ğişi geldi. onnā da yaralı geldi meselā. bacāndan meselā ğolundan
 78 hurulmuş gine geldilē. biriniñ ğurşun bi yandan girmiş bi yandan çıḲmış
 79 zararı olmamış. mesele yasır ğaldıḲ delleridi, işde şöyle yaPdılā bizi böyle şey
 80 yaPdılā. yasır ğaldımız memlekeTde meselē baḳıyollā mı, yōsam ezēt mi
 81 ediyollā dedimiz zaman çok baḲallarıdı diyulā. seniñ evi basıP bālarımış.

Evlenme ve bayram adetleri

82 B) ğonuşmuşlā torbaya alāt ğoyuluP bā da. cerez ğoyuluP bā, bi altın ğonuP
 83 bā, üslüK ğonuP bā. işde öyle nışan ğonuluP bā torbaya birki_anı. dūnūñ
 84 okunacā hafdaları fisdannā alınır, bıllı fisdannā. hinci ğāli hep şe geliP bā,
 85 oralāda bi orK orK caz geliP bā. hinci ğāri caz geliP bā. oruç bayramında. ğap
 86 açarız da baKlafı_ederis. ğozdan iden ğozdan idē. pısdıKdan iden pısdıKdan
 87 idē. sürteris pısdīnı. içini ğatarız da bōrek gibi döşeriz işde bi sini. o da daKlı
 88 olur işde baKlafı_olur.

Konuşan : A) Mehmet Çırakman (yaşı 83)
 B) Yazgülü Çırakman (yaşı 82)
 C) Fatma Çırakman (yaşı 60)
 IV-22 D) Gülsüm Aktaş (yaşı 63)
 Derleme Yeri : Ortaoba Köyü – Edremit (Kılaz)
 Konu : Serbest konulu, Hatıra, Yemekler, Evlenme adetleri,
 Sarıkız efsanesi.

Serbest konulu

1 A) soñıra ediremide ğiTdiKli_in ğarşıladıK. bu kōñ geçimi işde orman_ışı,
 2 zētincilik bi de bazarcılıK. bazara bazara da gidiyollā işde, bazarlara mılān
 3 gidēlē, arabası va köyüñ, çōnuñ_arabası va. bazarcılı_şindi bunnā sētın yā
 4 götürüyoru, bazālāda satıyorlā. sevze götürülē halđan_alıP bazar yerine
 5 götürü, ollādan satıyorulā. incir götürülē, bullāda incir olur armıt olur, bunnarı
 6 mılān götürülē bazarlara. bazarcılı işde böyle yapıyoru bunnā. esgiden yōdu
 7 bu. bu yirmi on_ombeş seneden beri bazarcılığa da düşdü köv. bazarcılıK
 8 yapıyoru, altınoluK bazarına gidē, burāniye bazarına gidē, ediremiT
 9 bazarlarına mılān gidiyorulā. başğa geçimi işde bōle idāra oluyorulā bu köv.
 10 başğa türlü ne iş yapadı biliyoru muñ? hayvancılıK cannı_ayvancılıK, geçi
 11 vardı, sır vardı ğoyun vardı, burdan_idāra olurdu. odunculuK yapālādı. orman
 12 u zaman bōle bıçğı mıçğı yōdu ya. ormannādan mılān odunculuK götürülēdi.
 13 ediremiT bazarında satālādı. işde bōle idāra_olurdu. hayvancılık, geçi ğoyun

14 sîr vardı. bunu soñıra bunu orman bi sıKdı, orman devlet_ormanı dikim sâsı
 15 yaPdı. dikim sâsını edince ğadâ hayvancılıK götüremedilē. göTdū mēmurlā
 16 orman mēmurları göTdü göTdü. erezilliK yaPdı. bāşladıñ sen hayvaniñı. geçiñ
 17 vā ğoyunuñ va, bāşladıñ ucuz_ucuz davıTdılā işde. orman dikim yaPdı. dikim
 18 sâsı yaPdı. alaman_arbı. ekin burda saTdırmazlādı. köv ofis_ekini virilēdi.
 19 haddā un çuvalla devleT un verdi. kaç nössuñ? beş nös. beş_oKğa, dartā dartā
 20 veridik. şekar una göre veridik. kōsdik sabın yapacaK devlet bōle sıralamış.
 21 tariş fiyat ğodu. o zamañkı idāra, kapaTdılā soñıra onnā kātıbınna barabā.
 22 ğılıK ğıyāvatı da añladēn sâ. ğılıK ğıyāvat bōle pontul mılān yōdu. ğısa dizliK
 23 vardı bullarıñ açık ayaKğabı yok satı, çarık. böyle ğılıK ğıyāvat. başıña şē
 24 dağālādı. unu da soñıra atatürk ırāma’li adabazarında bu şaPgē bu şaPgē gēdi.
 25 baK dedi ğılıK ğıyāvat ben şaPgē gēyorun demiş atatürK orda beyanat vemiş.
 26 gōdeñ_açık.

Hatıra

27 iki hayvan yükü pēnir sardık. ordan yayan geliyoz o orman yolları mīlen yok
 28 patıkalādan añladıñ mı ya? gelirke bi sürü esger geldi. ben de u zamannara
 29 sekiz_on yaşlarımda vardım. okulu bitirmiş mi, bitirmedim mi bilemeyon.
 30 esgēlē bi hücum_eTdi bizim hayvannādā pēnirleri yāma_eTdi. esgēlē de yüz
 31 ğadā va. añladıñ mı? biz bi şē dēmediK. üç ğızañıdıK biz, iK_ākadaşım dā
 32 vādı hanı. ādından bi subayımış, hayvanna geldi. birağıñ didi, esgēlere birağıñ.
 33 bi de su aqıyor, çeşme aqıyor çeşmeniñ başına geldi bunnā. ölüm dedi bunnarı
 34 dedi, bu pēnirleri esgēlere verelim mi dedi? ve dedim ben. esgēlere şinci bōle
 35 unnā da harīte esgerimiş, dā_esgeri. kaç parañ va deyoru? esgere, ismini
 36 ğonuşuyoru esgeriniñ. āmat mēmet ğaç parañ va evlādım deyoru? beş ğuruş va
 37 deyoru. soruyor gine evlādım, pēniri subay takşim ediyor annadıñ mı? öteki
 38 esgere soruyoru, kaç parañ va deyoru? oñ ğuruşum va deyoru, u zamannarı oñ
 39 ğuruş beş ğuruş añladıñ mı, kırK para om para mılān geçēdi baK. lafıñ birini
 40 bey biraKdık. okula giTdımız zaman bi para ikibuçuK santım. hocamız bunu
 41 öredirdi bize, para çok ğıyma’lıydı. u zamañkı hocalā bambaşgēdi canım.
 42 toPlandı pēnirleri iK_ayvan pēnirini esgēlere tāTdı. bunda ne vā dedi bene?
 43 sepeTde yōrt, yōrt_emme nası biliyoruñ? malīkan tulumlara doldurTduK da,

44 suyu aḲdı aḲalaḲ aḲalaḲ sepediñ_içinde, sele sepediniñ geliyon. bunda
 45 dedim ben yört va dedim. āzını emir_eli va o zaman onnarıñ yanda,
 46 subaylarıñ emir_eli. āzını aşdırdı ğaşı va, ğaşıñna yidi. bunu da dedi ben bene
 47 veri miñ_evlādım dedi? al dedim ben. çıkardı yirmbeş ğuruş verēn dedi. bem
 48 para almam dedim, añladıñ mı? zorla bu añladıñ mı şe_etdi. şindi u esgēlēdē
 49 paraları toPladı, saydı subay. u yört torbasını da kendi şeysine boşalTdırdı
 50 añladıñ? unu adamaḱıllı emer_eline, çeşm_aḱıPduru buz gibi yayḱaTdı. parē
 51 saydı saydı bu, iki yük pēnir dör' lira para, dör' lira kesdi. evlādım dedi bunu
 52 dedi dōru dedi bubaña, bubañ va mı dedi? va dedim. dedem de va bubam da
 53 va dedim. dōru dedi götüreceksiñ dedi, ğaybetme dedi. getdim ben şindi
 54 tenekelē boş bizim geldik. dedem ölüm nerde pēnirlē dedi? pēnirleri esgerlē
 55 aldı dedim ben. para vedilē dede dedim. saydı bubamıla dedem pare_i, dör'
 56 lira. ay_ölüm çok para vemişlē dedi. bu pēnir bu parayı yaPmazdı dedi,
 57 añladıñ mı? hanı dēcām.

Serbest konulu

58 **B)** gine gidē varız ēmize. hepimize işde burdız_e. bi şeyciK etmi_un, ğoca
 59 kişi ğa_i bi şe ēdemi_un işde. yicāmı ediyurun, evimiñ_içinde duruyurun. bi
 60 şi idemē_un. ğa_i evcēzim di al' ğıyıda buñarıñ yanda evcēzim va. baḱıP bā
 61 ğızañlā peK baḱıyuru. baḱıyurlā, ğızañlarım pek baḱıyur. hē yaḱaña ğızañla
 62 baḱıyur. satı hepsi_obanıñ içinde ya. geliyurlā āşam gelillē sabah gelillē. nē
 63 ēsiñ varsa getiverilē bazādan, ğırıñdan. biz de ğa_i oturuyuz eviñde
 64 n_āpacāñ? aha bōle biribirimiziñ yanna geliyurus. hā burcāza ācıḲ bunnāñ
 65 yanna oturuyus. gideriz_inci evime şırıya_aşşā. ayāmıza geliP bā. ni vāsa
 66 ayāmıza geliyur. odunuñ ğırıñ deriñ heP_ayāñda. ğızañ baḱıyur. ğa_i nerden
 67 gidecēñ bi yēre? deymene , bu dālāda basmadıñ yēr yoḲdur. n_āpacāñ
 68 hinci ğayi de düşdüñ ğocadıñ ğa_i. oturacaḲsıñ_aşşā ğa_i. ğızañ ne getirise
 69 onu yi_iP de oturacaḲsıñ. hepsi çıkādıḲ, çıkādım obanıñ_içinde hepsi de.
 70 esgiden bōle bi basmadıñ yēr va mı? şu ğazdānda, şu dālādan hē yaḱı basā
 71 gidēdiK. hinci ğa_i gidemēyoz_işde. eşşēmiz olurdu gödüñ yīlēden,
 72 sarığızlādan nēlēden, şu dālādan odunu kesēdiK de ēmize gelīdiK. satādıḲ
 73 filan da. hinci a evden buri biribirimiziñ yanna gelemeyorus, ğocadıḲ ğa_i.

74 ğa_i nēden çıkacāñ? bi basmadımız yer yoKdur. ğa_i ğocadıK. herşey boludu
 75 hinci ğa_i hinci yoK, hinci ğıdaldı. bi ğızañda dālādan or dan bur dan toPlēP de
 76 heP satālādı. hinci ğa_i işde kendileri, ediP beylēP bālā. ğa_i neç den gidecēñ
 77 ğocadıK ğa_i. yimiyorulā bile. kendileri bile yimiyu, heP satılığa
 78 götürüyorlā. çorab_örēlē ne_olusa öriyorulā hinci ğa_i. dē baK biri örüP
 79 bādı. dē baK biri örüP durīdi urda_inci. tavī bi şī aramā evine giTdi.
 80 kim_örüP bā unu? üs yanındāķı eviñ sābı örüP bā. tavını_aramā mı bi yere
 81 giTdi. örüP bādı yanındēdi_inci. biz a burcāzda biribirimiziñ yanna geliP de
 82 oturuyus. ğa_i bi yere gidemiyoruz elden ayaKdan düşdüK, ğocadığ_a ğa_i.
 83 ha oturuP duruyus n_āpacāñ? bunnariñ yanna ben de geliyorun ğa_i aşşādan,
 84 benim_ev aşşāda. muñariñ yanda de_aşşāda. peK soruP bāñ, neden soruP
 85 bāñ? neden soruP bā? amanın_evelde peK soruP bā. bilmem seni
 86 televezonda nēde_ossa biz de añılmā duruverecēz. anam anam, ğoca ğarıları
 87 niylīn dīP. ğızañlāñ_işde hepisi giTdi. bende ğa_i bi şey yuK hepsi giTdi
 88 ubanī_çinde hepisi de. bi ben varın a_urda derelēde. derelēde bi eviñ içinde.
 89 yalınışça oturamıyun da buncāzlarıñ yanna geliyun. dī_aşşālāda benim_ev.
 90 evelde bi şeye çıkaracaKlā seni. anam_anam yazgülü diye ğa_i añılmā
 91 duruvērin de. de_ollāda vilen başga köylēde vilen yazgülü diye añılı.

Yemekler

92 C) bazlamī hamırı yūruz bōle, yasd_ācīñ üsdünde de bōle topalarıs, yeperis
 93 yeperis, saciñ üsdüne_atarıs. unu da çeviri çeviriveris, ğıPgırmızı
 94 bişiyuz_orda. mayası_olu kendimiziñ mayamız olu bizim.
 95 B) ācıcānı alağōsuñ dācīñ bi ğıyı çanacīna.
 96 C) hamır_oldu mu açcıcīnı uygun_amırdan alağorus. alağoruz undan
 97 yaparız_unu. fırına da atarız bazlama da yaparız, bezdirme de yaparıs. emme
 98 hinci yoK ğā, yapame_iP bāz. e'meG_azır düKgannāda pēK vā. önce yōdu.
 99 ğur_ıncirleri yaparıs. unu eleris içine yumurta ğırarıs, süt ğuyarıs yūrruz urī
 100 hamırı. açarız bezeleri yazarız, tepsēdīnen bōle bōle ğıyarız bē_ere getiri
 101 getiri de. ayaKlı sinimiz olur ğoyarıs.
 102 ben_ētmem olanım ōle_ç. önce bi açcacıK ürediriz de, soñıra da öteki ekmē
 103 ğararıs, olduKlēn de çanacığa ğorus. unu da ğa_i hamırımız ōda olduKlēn ha

104 bure fırına_atarıs. isdē bazlama yaP, isdē ben edemeyorun bi şīler edeme_ון,
 105 heP satın alırım ben. ya edeme_orum hinci ekmeKci geliyor huraya aşşā,
 106 düze. āşam hinci ekmeKci gelir. urdan ni ğadar_ıalacāsañ alısıñ, eviñe ğorsuñ
 107 yirsıñ. ben ğayi ni ekmeG_atarın ni bi şiy atarın.

Serbest konulu

108 ben edemeyorun ğayi bi şiyler etmem. ben satın alırım hinci ekmeKci
 109 geliyur_urī aşşā muñarıñ yanna, urdan āşam alırım da ğorun evcēzime de,
 110 benim başımda bi kimseciKlē yoK ğa_ı, bi kendim vā. oturun evcēzime de
 111 yirim ğa_ı yalmısça. hep davıTdım obada, ōlannarı ğızları davıTdım.
 112 gelinneri işde obadan āldım. ullādan āldım. āldığ_ōlannara ğuyduG_evine.
 113 ğaçırdılā ya ben bilmiyon ōlanım ben kēfsizim de benim başımda bi şey
 114 durmuyor_ıç. ha bunnara sor bunnara. keşgē dōyorlā işde dōnüP mü alırlā
 115 bilmem burda ōñce daşı vardı böyle keşgek dōnecek. hinci ğa_ı satın_alıP
 116 bālā da ediyorlā. ben bi şe görmüyun. ancaca yemēmi yerin, evimde durun
 117 bi_ere gidemi_ון ğoca kişi ğa_ı. aha baK buncāzlarıñ yanna gelirim, benim
 118 ev de_aK ğıyıda aşşāda. n_āpacāñ ğocadıK ğa_ı. bi yere gideméyorus.
 119 çorabıñ sābı gelmedi dā şuri yoğarı giTdīdi. biz_edemeyos.

Evlenme adetleri

120 C) gidiP barıyorlā. ğızlā pēK gidiyor ōlannara. e isdeyorlā nışanneyorlā. bi şī
 121 getiriyorlā caz getiriyorlā, dūn dümbelek. bu beş obanıñ ĩsanı çoK, ōle oynā
 122 oynā şı_ediyu, nışan_ediyu.
 123 B) arabaya mindiriyorlā haydi evlēne. ōlanım benim başım hasda benim kēfim
 124 yoK. bunnara bunnara sor bunnara. ne_añlaTcaK, eve geldilē ğodulā. burda
 125 durduK durduK bubanıñ_evinde, soñara da geldi ōlan taravı. davıllan
 126 dümbelēlen ōñce hinci arabaya miniyorlā, ğatıra mindirdilē. hayvana minēlēdi.
 127 seni burdan hayvana mindirilēdi dōve dōve dōve davılla hadi ōlan_evine git
 128 işde tamam. hē ya ōle ēdelēdi ōñce. hinci ğa_ı_emen geldi mi arabaya
 129 mindiriP haydi alıP götürüyorlā. ōnceden ōle ğırmızı geyerdik ha böyle
 130 ğıPgırmızı geyilēdi.

Serbest konulu

131 **D)** bunu ben örüyön. biz mi? başğa biz evel olanım baK bu çulları bilen
 132 doḡurduK ḡaᵛi yaPmeyos. hincikinnē yaPmeyor. aha bunnarı bilen doḡurduK
 133 baḡ. bunnar bōle kirkidile. bunnā çoK yapādı. oruçlā dutarıs, davıllā ötē,
 134 gödeKlē yaparıs davıdırıs. ūi bişilē yaparıs. biz gödeK deriz işde, bişilē yapā
 135 davıdırıs. bōle davıdırıs. baKlavıyı içini ḡatını ḡatarız ḡatarız içini hazırlarıs,
 136 ḡararıs yūrus yazarıs, ācıK tesvēᵛdir döşē fırınnara yapā atarıs. undan soñra
 137 çıkarız da'lılarıs. ḡazannāda da'lısını ḡaynadırıs, undan sōna da'lılarıs. ḡurban
 138 bayramında mı? ay olanım bizim yörüKlē ne ḡadā ḡırK yapacaK işde gine ōle
 139 bi şēlē yapıyoruz bis. işde ba'lavı vilen gine aynı.

140 **B)** peK yapādım emme hindi ḡaᵛi hasdalıKdan yapameyon. ēderᵛēlēdim, edē
 141 ḡarādım bişiridim davıdırdım.

142 **C)** una pēK soruP bā.

143 **B)** hinci ḡaᵛi ēdemiᵛon. hiç bi ūiᵛtmiᵛun. ḡaᵛi geşdi. ekmeKci Filen gelir
 144 aKᵛḡıya orcāzdanᵛalırın. evcēzīm içinde yirin, biᵛere de ḡımıldanameyorun
 145 ḡaᵛi. evimde deᵛinci kimselē yoK, davıTdımᵛeP.

146 **C)** ben dēP bā, şeᵛin dēP bā, ōreTmenim dēP bā. toKdursa ben de haP Filen
 147 isdēP bānᵛundan. peK soruP barı.

148 **B)** dedeniñ yanna ḡadā araba çıkıP bā. ta dedeniñ yanna ḡadā araba çıkıP bā.

149 **D)** ḡulubañda yicāñı içicāñı yapāsıñ, peyniriñı alısıñ, yōrduñu yapāsıñ. unnā
 150 savā savā, süT sava sava mayalāsıñ. pēynir yapāsıñ, lor yapāsıñ.

151 **B)** südü bişiridiK de, südü bişirdiKliᵛin şöyle ḡoduKliᵛin de ḡaᵛi, pıraz
 152 durduKliᵛin bırnacmñnan şöyle eTdıKliᵛin. pēK de soḡuK olmıcaK, u zaman
 153 da ḡaᵛi yōduñu çalıvēridiK, daş gibi tutaḡalırdı. südü bişiridiK de ōle
 154 çalādıK. pēyniri de geçiden savā gelīdiK de ēmiziñ içine ḡorduK da mayamız
 155 olurdu. mayeᵛi de bōle ḡatā da ḡarışdıı da urı ḡōvēridiK, mayamız olur. unu
 156 ḡarışdıı da urda tutaḡalıır. u zaman da süzüvi keseye, urda geçēḡalı. ḡōcāñ
 157 yere ḡo. ocaK geşdiKliᵛin, pēnir geşdiKliᵛin suyunu aKdıı ocā hur deᵛurı de
 158 altını da ocaKlēve de ācıK, orda ola ola peynir olaḡalıır orda süzüvi keseye.

SarıKız efsanesi

159 **C)** sarı ḡızı orē götümüş bubası, kesmē götümüş. kesecēmiş ḡızını, yatırmış.
 160 ben demiş buba demiş, ne demişᵛuna? ben bi aPdesᵛalēn de ōle kes beni

161 demiş. ğolunu bi uzaTmış deñizden bi ğabaK su āmış gēmiş. baK deñiz nē
 162 ğadā ora ne ğadā. hadi ğızım demiş ben sen fenā dedim de kesecēdim, demiş
 163 kesme_ın seni ben demiş, dē mi haTca?
 164 D) seni ben kesme_ın demiş. unu bıraKmış öte taravına geçmiş, öte taravına
 165 da baba da_ına babası_ölmüş. beri taravına ğızı_ölmüş. ora baba da_ı
 166 ğalmış ora ğızın yeri ğalmış. ermişlē deyorlā. bu tā çoK yavız añnadır. biz lavı
 167 beceremeP barıs. mindire mindire götümüş de ğızını, orı kesmeye götümüş. dē
 168 mi? biliyorsuñ çoğ_annadıyorsuñ, sen_annadıvi. unuTġanı. düzlükde gine
 169 ğulubalā. bi gün böyle urē çıKdım ben. bi dedeye mi geldiñ dedi, bē bi
 170 türKmen ġarısı. dedeye geldim didim ben de. sen de dedeye mi geldiñ? didim
 171 ben de. yoK didi bizim sünedimiz vādı, süne de geldiK biz dedi. bi de dedeyi
 172 zırāyat yapıvērēn diye çıkıvēdim şurı yoġarı dedi. ordan çıKdı_orı.

Konuşan : Elif Eşbek (yaş 73)

IV-23 Derleme Yeri : Yaşyer Köyü – Edremit (Kılaz)

Konu : Serbest konulu, Yemekler, Masal.

Serbest konulu

1 ğāyi şeylik geşdi, ğabadayılık. esgiden bi_at ğayasına vasaK az yire vadıK
 2 bōn dērdiK, dā_ileri gissek dērdik, daha ileri uşsaK gissek dērdik. göbeKlere
 3 melkilere, hinci de onu sayıKlāyruz ğayi fakiTleri geldi ğuzu göbeKlēn
 4 deyoruz, buyu gidē de gezebilimē_iz acaba dēyorus. gidelin dēyorun canım
 5 durmāyor_evde. hiç_olmassa eKmēmizi ğuyarız, ğara seytinimizi ğuyarız
 6 yeñi seytinden, göK suvan ğuyarız, yir geliriz bi çala hiç olmassa daġın çamın
 7 içinde deyi. işde baK, et ğosañ yimem_urda işde. ğara seytinne sovan_ekmek
 8 şekā gibi gelir urda ğa_i bize. ben çoG_isderin öyle bayırda. n_āpacāñ işde
 9 canım durmāyur hiç. yalnız dizlē yörümēyoru. dizlēden ıratsızın, e hayırlı
 10 hızmaT ne yoKladın? çoK yavız ediyoruñ. dālara çıkalım ğuzu göbeKlerine
 11 çamların dibine. sen mādēm seviyoñ bu işleri. ben de senin gibiysin. ben de
 12 senin gibi çoK severin dālaları bayırları öyle. gezmesini unnarı bulu buluveriP
 13 kıparmasını. n_ēdelim işde bāçaya tālaya orıya burıya işde gine hēP canımız

14 durmaz evde. gine gidēn diye ğıldırdayān diye ūraşırıs_ hep. canımız nası
 15 dursuñ, fakidimizi getiremēyor esgi ĩsannā. ğeñşler_ ossa muhaPbeTlē.
 16 biz ğünden biliris kōlgeden fakidimizi. kōlge de burıya geldi mi, āşamüsdü
 17 oldu ğāyi dēris. ikindin fakidi oldu dēris. fakit ğāyi āşam oluyo dēris. biz ōle
 18 biliris. sāt māt hiç bōle bilmeyiz biz_ unnarı.
 19 gidemediKcēnik çoK daralıyorus. ya fakidimiz ğēse diyorus ullara buyu ālāP
 20 sızlāyoruz giden nere. buyu unnarla ūraşıb_ añıyoruz işde. n_ ābacāñ dñya sür
 21 git dēlimiş ğuzum gör geçirmiş baKsañ. yalan dñyāymış boşuna
 22 çalışıyomuşis. éTdımız_ iş de bi şe yoK görünürde. éTdımız işde ömürümüz
 23 gitmiş bi şiy yoK görünürde. ya bazar ğün geldiler, ğonuşdurdular ben_ urada
 24 bōle bi şēde duTdular umuzunda. bu sene de otum yoğudu. bi ğarabaş otu
 25 ğalmış damdan ben_ asdāka hePsi giTmiş. otuz_ altı demeT kıantırol
 26 bāladımıdı, dört demeT ğalmış.
 27 bilemediñ ğonuşmasını dēdilār. bize her ğırımızı saTdırmāyor, bize çoK
 28 esir_ altındayız biz dēmediñ dēdi tenekecilār. ğonuşmasını yapamadıñ unūla
 29 sen dēdi dōru.
 30 hem_ alacās hem satacās. piyasa ölgün durğun. başa geçen buyu önünden
 31 yumşāyuru soñara arKasından şēsini getiriyor. ya bize çok zorluK
 32 gösderiyor. ōle de olmācaK, fakir milleti u ğadā da ezmēcēñ. hePsini yapān
 33 diye ğayrat_ ēderis. kimisi ēşi tarana yapıyor. bizim fırtana çoğ_ olur. götürü
 34 yayğıyı eliñden.
 35 çileG_ oluyor emme par_ etmāru. bizim_ iş yürümēyor. sētinciliK durdūdu
 36 bu sene sētinciliK ācıK şi_ etdi oynadı. sētini aldılar bu sene, sētinciliK
 37 durğunudu esgiden de.
 38 çarıK geyēdi çivçiler. bubacīm rāme’li çarī dikēdi kendi dārcıKdan, e hinci
 39 laylunnā vilan yetişdi, hasdalıK çoğaldı. evel aK kese olurdu, aK çuval olurdu.
 40 kese dikēdin malıKandan şekarıñā pirinciñ_ almaG_ için. ya toPraK bādaK
 41 getiri götürüdüñ bayırlara. hinci laylundan içiyoruñ, her yaKa laylun_ oldu.
 42 buz gibi seriñ seriñ, hem de ilāşlı ğırıK. esgi mevsimlē daha gözeli di hinciye
 43 baKarsañ. oraK tālasından desdiyle su gidēdi, buz gibi oludu. hinci
 44 laylunnādan oraK tālasına vamañdan su ilīyor. ya çileK tālasına vamañdan.

Yemekler

45 esgiden bolluK çoğ_olurdu, ağartı pēnir ekiliş bol_olurdu. hinci ilācıla
 46 oluyor olmāyoru bile hinci êKdīñ. ilāç garaç hinci şēsini getiriyuru. bizim
 47 gibilē de ğaldırıP ğoparamār edemēyoru. kendi malını kendi edemēyor işde.
 48 geçi yapādıK inek yapādıK, şey ğoyun yapılrđı. sağım olurdu işde pēynir para
 49 etmezdi, bol_olurdu her yaķada. üç ğuruşa vēseñ u gine bi kes bazarıñı
 50 görüdü. pēniri nası yapacāñ. südü süzerdīñ temiz dūlbenTden, içini mayasını
 51 düşürüdüñ. maya yapādıK bis hinci ezzā va. bōle ōlaK mayalarından pēniri
 52 esgiden ğurudurduK. yıllanmış mayalādan bi şē ğurādīñ içine nohuT ğatarsīñ
 53 bōrölce ğatar fasille. öyle unu bi maya ğurāsīñ. unu urda bi_afda duru ocāñ
 54 başcāzında. evel ocağ_olur hinci sobalā filān_olur evele ataş yanırdı. ordan
 55 onu ācıĝ_ācıK süde birē ikişē ğaşıK ğatar, unu ğarışdı. urda daş gibi dutar.
 56 unu süzersīñ keseye. keseden çıkardīñ mı ğorsuñ diler. pēnir duz_ekē, ıscāK
 57 suya batıran pēnir, ācıK suda durdu mu ileş gibi kōķar. ıscāK suya batırıyorlar
 58 hinci pēniri.
 59 bazar pēnirini biz burca alıyoruz, imranırsīñ. burda üç ğün suda durdu mu ileş
 60 gibi kōķar_u. bozulmaz bizim pēnirimiz burcu burcu olur daha giTdiKcēnik.
 61 satış yapalım diye buru çeKsīñ kendini diye bazarda.
 62 ğayraK gibi olur ğāli u duzlu duzlu. bizim pēnirimiziñ yağı içinde duru.
 63 ğaymā gidiyuru, yağı gidiyuru ıscāK suda. erīP geçiyor unuñ yağı. lor_uolur
 64 ğāli unuñ bi. lor bili miñ?
 65 bişiris hemen būle bırmacīmızı yaķar yaKmas, damızlını ğatar, hinci ezzā
 66 ğatıyorlar u da yavız olmāyoru. ezzāyla yapıyorlar_inci. ezzā da ğatıyorlā daş
 67 gibi tuTduruyorlā. u gine yavız olmā dadı, yimesi başğa oluyor unu gine.

Serbest konulu

68 esgi yolluKlar esgi ğarılıKlā hinci ğāKdı geçmēyor. esgiden bis āh ğuzum ileri
 69 gitseñ, acıK ehdiyar oldu mu, bi dā geri unuñ yanna gelidiñ, tekirā da
 70 yörüseñize dērdiñ_una. canıñ durmazdı gidecēñ yēre, hadisañıza geç ğaldıĝ_a
 71 dērdiñ. kıbar yetiştiriyor her yaķa. hincikinnere baKma hePcel cebcel hinci.
 72 bizim_evele hePcelliK cebcelliK yoĝudu ōle. evel sinema yoĝudu televizyon
 73 yoĝudu şu yoĝudu, bu yoĝudu. biz ōle yetiřdik. dā nerde āşamıñ oldū yerde

74 meşeyi çatardıġ_urda, ocā yakā kesdene toPladıK mı, urda yorġan yoK yataK
 75 yoK üsdünde. bi aba yoK cebe yoK. arkāñ ġırvanna urda yatadıK biz
 76 bubacīmına. āşamñ oldū yerde hañġı derede oldūsa āşam urda yatardık. ocā
 77 çatardıK sabā ocā geçirmezdik. kesdene u zamana toPladıK, seytinimiz
 78 ekmēmizi dökē yirdik. urda ocāñ başında ġalırdık sabahladıK. buyu bi
 79 yanımızı döner ısı. ġaz daġına göbē ġiTdik, dē ġatıran daġına ġaz daġı nere
 80 daha bu ada çaylāññ oldū yerden ilerde. arġamızıla ikişē çuval göbeK ġeTdik
 81 altı kere nalınıla ġiTdik, böyle babıç yogudu. oruşlu āzımızıla urda
 82 oruc_aşdıK. şeyle öyle şey duyduK da. ġayi nēyse böyle babıcıla ġiTmediK
 83 nalınna, nalınnar esġivēdi daşda. ġayışı kopuveridi yalıñ_ayaK. altı kere ġaz
 84 daġından ikişē çuval göbeg_etdik. birer sepedini onar ġurūşa veremezdiñ
 85 bazarda. u para iş görüdü emme gine ölē ki. azıdı emme paralar iş görüdü. olsa
 86 gine keseñ bolluK durudu.
 87 başına bis pullu bürürüs, pullu bēz bürürüs. öyle şe_ini altın taKgasını ġorus
 88 altınnarı daġarıs, ata bindiris. buyu da esgeriye geldi, esgeriye bindirdi atlarına
 89 gelin_alıcılarımız_olur altı dene. u gelin alıcıları esgeriye gelini bindirdi
 90 atlarına, unnā gezdirdi. şu alañlāda çadırla durdu esgeriye. bu melēñ anasını
 91 esgeriye bindirdi atlarına. nerde hinci aK bi şe bürüveriyorñ, ġabire ġiTdiñ
 92 gibi. haydi unūla geçiriveriyoiñ.
 93 hinci nerde bişirseñ bile köylüye yetmēyori aş. soñardan gelen şēsini yerini
 94 çalıyuru. ġa_i köy de örēyori, daT bereket de ġāġıyori. bizim bis ara dūn
 95 bilme_iz ara dūn yaPsaK biz aç ġalırız. arasında ālam işe gideceK bazarına
 96 deyi. ben emme bazarda bōle diyom da annamāyorlā, ben de añladamāyorun.
 97 bene deli demeye duruveriyorlā.

Masal

98 üç ġardaşmış üç_ölan bi evde_unnā. ben başından bilemēcēniñ. elma varımış
 99 bi, elma da böyle çoK ġocaman bitirimiş. hēr gün o elmaya dev gelir alır
 100 giderimiş. dev de çoG_iri bi şimiş hanı, ġsan ġorġarımış. biri demiş ben
 101 cesāred_ēdemem avına, ġüçcük demiş ben cesāret ederin una demiş. bi de
 102 gidiyuru dev alıyor elmayı bi şiye giryuru. hanı bi acaba dēyuru, bunu mu
 103 şey_etsem çoK hanı ātına, bunu ġızıñ biri inci diziP durōmuş. biri boncuK

104 diziP durōmuş, sormuş_unnara. buraya gidēseñ yedi ğaT yerin altına girēsini
 105 demiş, buraya gidēseñ yedi ğat yokarı çıkāsini demiş. girmiş urıya devi
 106 bulmuş_urda. devi bōle öldürēn demiş unu_u. dev una şargıncılıK gösdemiş.
 107 devi urda öldürmüş mü, n_ābmış_u. öyle çıkmış gelmişmiş de öyle, bi dev
 108 masalı u. bubacim rāmeTli annadırdı da bize emme, ben hinci bilemēcēniñ.

Masal

109 çocuKların masalı da bi ğardaşlar varımış anaları ölmüş. e ğadın hāmile genç
 110 ğalmış. bi evlenmiş ben demiş ille geyimiziñ, geyigi olmuş ğāyi una ğadın övē
 111 ğadın, bi diKmeniñ başına ğab_ācın başına bi ğuru ğabağ_asmış. ben çıra
 112 yaracān demiş bubaları siz būda oynasini demiş, bi ğızı vā bi olan. urda unnar
 113 oynadır oynadırkā āşam fakidi_olmuş, iki ğızañ fakiT mi biliyuru? anam
 114 demiş yanı kāk ben_acıKdım şu bu dimeye durmuş olan. bunnā yola düşüP
 115 bi de baKmışlar, ğoca ğab_ācın başında bi ğabağ_ası, u toñ toñ öterimiş.
 116 anam n_āpalım biS burdan hanı düşüvemişlē patikeye, yol mu_olur ormanıñ
 117 içine? her yaKa patikēdi_evel. bu bazar yolu bile patikēdi, bizim yol yogudu.
 118 gid_allahım gid_allahım susamış çocuk. bi ineg_izine raslamış içme beyim
 119 ineG_olursuñ demiş. bi çaKal izine, içme beyim çaKal, içme beyim geçi
 120 olursuñ dērke, izden içiveriyur suyu. mē dēyur arkasına geyiceG_oluveriyor
 121 olan çocu. hinci gid_allahım gid_allahım, hinci onu da övē ana geliyor, bi
 122 ğuyunuñ başında başını yaykāyorumuşmuş çeşmede. evel bizim çeşmelēde
 123 edinilirdi, dā teze geldi evlere su. hanı banyo filan çeşmelēde olurdu
 124 ma_allece. şurda çınarların çeşme vadır görvez yerlēde. hinci urda banyu
 125 yaPdırıkanalı, kaKıveriyur u ğuyunuñ içine. geyi de bi o’luca çeşmeniñ ònde bi
 126 çimennice yēre bālāyoru. hinci ğoca ğarı dēyorukunalı benim deyo canı hasda
 127 oluyor, çamaşırdan geliyor yünmeden hasdayın deyoru olanına. ana ne
 128 isdēyō canın dēyor_u da? n_öldü, n_āpān sene çorba mı yapān dēyor. hayır
 129 geyimiziñ etini canım isdēyoru dēyoru. geyiK de oraya gidiyoru ğuyunuñ
 130 başına. çık bıllem çık dēyoru. ğoca bıçaKları iyeledilē ğōsüme dayadılā, çık
 131 bıllem çık dēyoru. nası çıkān nası çıkān dēyoru, ismāyılım ğucāmdadır
 132 dēyoru, alabalın ğarnındayın dēyoru. bi de olan kırK nacaKcı, kırK bıçaKcı
 133 ğuyyu yardırıyoru. ğızı çıkardıyoru. balın ğarnına sancaK ğurmuşlā

134 balîñ kılçından. unu çıkarıP geliyuru ğayi geyî de kesmēyuru. hanı ğayi iki
 135 ğardaş_a. kaķıvi çılpıları zararı varsa yakın beri yanna. urdan çıK bıllem çıK
 136 dēyuru. eviñ üsdünü heralda örüzger_aTdı olmaK vā hocā. eviñ üsdünü
 137 örüzger aTdı bizim heralda. benim_ıç_abarım yoK. işde çıK bıllem çıK
 138 dēyuru. unu gine çıkarıyorlā.

Masal

139 bi de güler_anım masalı varımış, unū da hasdanelēde duydum çocuKlarla
 140 duruķan_urda. hinci güler_anım bi pādışāñ olanı varımış çōK zeñginimiş. bi
 141 de fakîr benim gibice bi düşgün ğarıben bi ğız varımış, böyle bi şe. hinci
 142 pādışāñ olanı sabāla ava çıkarımış, ğız bōle güldüKce güller bitirimiş,
 143 yürediKcē göK çimenner biterimiş, öyle yörüdū yērde. uña böyle gider unūñ
 144 avını öyle una baķar baķar geli. bubasına demiş kineli, ben filan eviñ filan
 145 ğızını alacān demiş. bubası hayır almam demiş. bem bi şeyin demiş pādışağın
 146 demiş, u bi fakir demiş. ben unu alır mîn demiş? bi de zeñgin varımış emme bi
 147 ğıs. almam niyse olan yanmış buna ben unu alırım demiş. hinci giderkeneli
 148 güler_anım bōle, olan buna ş_ediyor dūñür yollāyuru, dūñür yollāyuru, onu
 149 veriyorulā olana. zaten zeñgin_e, hinci kırK gün kırK gece evel davıl
 150 çalınırımış bi ğıza .

Konuşan : A) Cennet Köydedurmaz (yaş 50)

B) Alime Özcan (yaş 82)

IV-24 C) Ayşe Yazıcıoğlu (yaş 91)

Derleme Yeri : Çamoba Köyü – Ayvalık (Kılaz)

Konu : Serbest konulu, Yaylacılık.

Serbest konulu

1 A) yemē yaPmam da ōle çanānı ykāvērın, yinecā tabaKları. kış_azırlı yapılı
 2 yapılma mı? nilē yaz zebzelē yimeg_ıçmeg_ıçın_azırlıK mı? zebzelēden
 3 ğuruTma yaparız, ğışlıK yimeg_ıçı, kōserve yaparıs. biber ğuruduruz
 4 domatiz salçası yaparıs kōservesini yaparıs. şeyiñ badılcaniñ bamyaniñ, göK
 5 fasilyaniñ göK baKlaniñ herşeyiñ yaparıs. taranayı süd_alırıs, yört çalarıs. bi

6 harana da nohuT bişiris, baharad_ alıruz içine ğarabübē kimiyon ȳle öte beri
 7 salça filan ğatā, bȳle unulan ğarışık ğararız_ onu. ğararıs sȳna bȳle ovarız
 8 ovarıs ince tarana ūekline getiri basdırız_ ilēniñ_ içine. sabāla ğaKdı mı
 9 yeñiden_ unu dağıdır serer ğurudurus. ğurudūnnan da ğuyarız bi keseye ğışın
 10 ğıda ğıda yiris. bira su ilāve yapāsiñ_ una. baba bu bene ūey sorȳru afyondan
 11 gelmiş, ğış_ azırlı yemeg_ içmeK nası yaparsıñız? ben de añladȳrun. ūurda bi
 12 nine o yapȳru. horlāda da henife yeñgeyi bulmuş da. oturȳrdum burda.
 13 yaban_ işi çok da, el_ ermēyür. sizniñ köy yonuzlara yakın. yür yür süzeris
 14 suyunu. bi pāça bȳle ğavrıKlarıs. kapisından gidȳrü başğa kapiya meken
 15 tutȳru. işniñ vā mı ge, anāñ sırası mı varıdı, anāñ sırası mı varıdı? ūē dēP batır
 16 bene bu baKsā, bu ākadaş. dūnnēde gelenek ğöreneK sȳP batı, ben de
 17 añladȳrun buna. henife yeñgeyi ğȳmüūlē āmet dayınıñ ğarısını onȳla da
 18 ğonuşmuş. ça nēde u? hurda ğayvanıñ ūeyniñ öñünde.
 19 **B)** sabın kȳlȳ_ ūi. cilte alıvėseñ ya yanıñdan. işde bȳle kȳlȳlē. yākana hurar
 20 hataşniñ_ üsdȳne ocāñ_ üsdȳne, onu bȳ ğaynadırıs biras. sȳna sovuK su ğatarıs,
 21 sȳna işde kȳsdȳni ğatarıs, az_ az ğatarıs kȳsdȳ. saç kepēne sālā birebirdir bu.
 22 bağ_ olanım biz çocuKlā dȳnyaya geldi mi, seytin yānan vȳcȳtunu yālarıs. hiç
 23 çatlaK matlaK acıma germe olmas. çocuKlā da dȳnyaya geldȳnen, acı
 24 ğünnȳKlȳ yā çalarıs. hiç çatlama matlama hiç bi acı vėmes bişig_ etmes
 25 çocuKlara. çok ğȳzeldir sālā Faydalıdır. sen bi kāsabadālarıñ ğılȳna baKsañ, bi
 26 de kȳlȳleriñ ğılȳna baKsañ_ a nēyle. ğeçiviri ğȳzȳmȳzȳñ yaşı, burnumuzuñ
 27 suyu. ha ğeçiviri toKdurlā bālȳ, ha ğeçiviri der dē, çeke çeke ğeçer gider
 28 öñsȳrȳmȳs. kekiK ğaynadır_ içeris, ūaPla ğaynadır_ içeris, işde ȳle ȳle. köy
 29 ūeyi ilezim terezim kendimize_ işde ȳle.
 30 ğayğıdan mereKden üzüntȳden bȳleyim ben. onsekiz yaşında ikisi de onsekiz
 31 yaşında öldȳ, aynı ğünde aynı_ ayda aynı sāTda ğondulā yerlerine. ya ğuzȳm
 32 ben bi üzüntȳ çekivėdim dȳnyamda, üzüntȳ çekivėdim, sorma sen ğitsni ğāri.
 33 unuTmadım bilȳrȳn.
 34 ųraşırdıK ya, bi de ileçberlig_ ederdik. işde bu üç_ ūi ederdik bis. hinci
 35 ileçberlik de ğaKdı, tȳtȳn de ğaKdı. bamyaynan seytin çıKdıdı, bamya da
 36 ğeçen sene ucuz ğiTdi işde. sepetlerimiz dȳldȳnan çuvala boşaldırdıK. sırā

37 hācat ğalmadı.
 38 beri ğuzum ğiscās kazā oluP da öleliden beri bu çıKmadı başımdan. hemen
 39 çıkarıvēdim mi kaFam hurdan bi, huramdan eñsemden bi ārı dutuvēriP batı, bi
 40 mērmidon hapı atıP batırın, bunu sıkūrun. umuzlarımdan hullarımdan dutuviri,
 41 ğollarımdan_öle işde bükülür başıma. āşam_iki dene unnādan bunnādan
 42 hap_istedim ya. da atıvi yuTduK birini.
 43 ben ēderin_unu. dararın hōyle asılı asılı. kırmayı alıvirin elime, kırmayı
 44 e_erin onūnan kırmannan ip_ederin, örerin şişlennen bunu. şemşiye şişlēniñ
 45 telleri olur onnarına. eden_edūrü ğuzum_işde etmeyen benim gibi
 46 gezūr_işde. anaTdar yanıñda endē şeyde, yokañda sarı çuvalñ altında. al gel
 47 görsün. eyi gelūr bize. üşüdü derlē bene. eTmēyuruz ğāli tēzgahları. burdan da
 48 bi diñ_atdıñ mı, şiyiñ biri şiyiñ biri çıkıvimiş.
 49 deha benim_ev, onuñ_altındayım ğuzum ben yıkılıvireceK dē peK tasalanıP
 50 batırın. bōñ damladı aKdı. titireme, öruk. ne bilēn dēyürüz biz ğoca nenelē
 51 birbirimize. yi buyu ğuzum sōna añladırın. alivedīnen, ğızañlā da inē
 52 pindirivedīnen yaylaya ğaçmış, ökūze pindirivēmiş de. hincikinnē geymū, başı
 53 açıK gezūrü. zaman geşdiKce geyimlē de deñişūrü. harmanı bitirdīnen
 54 yığardıK. tam türkū mü bilecēs, demēlim ğuzum. nerde ırāt bulusa orā
 55 oturaKlanırmış. gine gel ğuzum gine gel.
 56 C) bizi de götürmüş ineKlere. ökūze biraz haranı saracākan topraK haranı.
 57 anam orladan geldiKlēni orlāda da ğaçmışımış, ökūzlere iki yorğan
 58 sarıvēmişlē de. ğaçaklıK günnēni biz ni bilelim, kim bili, nerde bilecēz bis?
 59 iki tokat çarparsıñ yatırıñ, nennilersiñ sallarsıñ. hunuñ nenesi çoğ_akıllıdır
 60 benim bilādarım o emme u bilir. ben una sorā gelirin ğaybı filen, ona sorān,
 61 aKlı çoKdur kafasında onuñ.

Yaylacılık

62 göç göçerdiK ğonardıK yabannarda. iki gecelē yatardıK, iki gecelēde zor
 63 çıkardıK yaylaya. o yaylalā pēK yavızdı, her sene ben giderin yaylaya. beni
 64 götürü bu ğızañlā her sene orlara. orlā pēK yavızdı orlāda dōduK, orlāda
 65 böyüdüğ_işde. böyüdümüz yerlē ora. benim bubam orlāda ğaldı. her sene
 66 onuñ ziyāretine giderin. her buñarlāda çay bişirin. u ğızañlara götüTdürün. bu

67 gızañlara götüTdürü. bi de bi göca dere vā olanım onuñ yaTdī yerde öyle akip
 68 gidē. ben orlāda öldüKlēn deyoru, orā yatırñ onuñ yanna deyoru, bubām
 69 yanna deyoru. orda ğaldı benim babam pēK göçēdiK. ğoyunnarnan göçēdi, o
 70 ğoyunnarñ çañları nērde olanım? o yollāda evlē nērde? heb_o ğoyunnarñ
 71 dize dize geşdiKlerine baķalarıdı ğozaķ köyleri. pēK göçerdik iki gece
 72 yatardıķ yollāda. eşşeklere sarardıķ da yüKleri, yıķılannı ğaldırđdıķ, yıķılannı
 73 ğaldırđdıķ āķasına, eşşekleri işde. bizim_ıışlē zebillīdi zebillīdi. pēK yavızıdı,
 74 bāçalā ēkerdiK, bōrūcelē yirdiK, ğoyunnar sağardıķ südünü yirdiK,
 75 höşmelimini iderdiK ūdürdük. onūnan böyüdüg_ışde. deñişdi olanım ya
 76 deñişdi, deñişmedi mi? nilē deñişmedi olanım, hinci biz bōle dē miyiz bis?
 77 esgi günnē burā oturuP duruz_ışde, orlara götürüvēselē bizi gitmēceK miyiz?
 78 gidecēs. hadi dūrüm ben emme kim götüreceK? gine geri getirülē āşam beni
 79 burā. orlāda bırā da vimezlē yā. gissem doñarın_emme durdurıvimezler ki.
 80 tepeniñ birine oturdülē bi parça yidirib_ııçirülē beni. işde ordan hadi gine
 81 bindirülē cavanñ ğullūna getirülē burā. bi dē geliP geli ğoca ğarı ona
 82 annaTdır. biz yaylalıdığ_olanım, yaylalıdıķ ya. yaylalāda zebil_olurduķ,
 83 damlādı evlerimis, sulā aķardı altımızda. añān. öyle_āķardı al'larımızda. çadır
 84 da yōdu üsdümüzde. ğabıķ döşerdik. şurā bi ocaķ yaķardıķ, iki kütük bulur
 85 gelir_ıatardıķ yoķarığılādan. işde yatardığ_aşşā, suyuñ_ııçine yatardıķ.
 86 ıırayı dikivirđdiK de bacalm_ııçine de_urā. yōdu emme benim bubam
 87 hasdalıķdan öldü punta_ıoldu da doñdu da.

Serbest konulu

88 o ğavırları filen ğōmedik bis kim bili? benim bi dūñür varıdı o ğōmüşümüş.
 89 atatürK gelürüdü di_ü, hurdan di_ü. gelürü dedilē bene di_ü. u ğōmüşümüş
 90 ben ğōmedim.
 91 mırat dedem bi bovası varımışmış. danası danayı bene vē de hu tālā, alacayı
 92 sene verēn demişimiş. yerdē yeri n_ēdēm ben demiş. danacīm bōrsūñ gissiñ
 93 ovacā dēmiş benīnen. n_āpacañ danayı? yā olanım_ışde esgi_ııssannā ōle.
 94 bizim_ömürlē çōmuş_ā. ben ğarañıdayın_ā. öte başdāķı. hadi olanım ben
 95 ğāli ölecēn, nēden çıkarān da onu. belki sabaha ğadā ölürün. e çıkaralım
 96 baķalım_emme ğızañlādan. hökūmet baķıP batır_ā satı bene olanım. aylıķ

97 verürü yiyürü. ğāli pēK ğocadığ_olanım ben ölümü isdēyörün, ölüvirēn
 98 dēyörün. canım isdemēyör ğızaña zulum_olmālım dēyörüs. emme hinci ğāli
 99 onnā yinmēyörü baK. bazardan gelennē yinürü. macına yapardıK. ğaşınan
 100 ğarışdırıdıK yirdiK. ğoca nene beceremēP batı.
 101 C) eveli satın mı biliniP batırdı? yinürüdü işde. tavıK dolu. ufaKlā ölüP batır,
 102 bizim gibilē ölüvimez. huna baKsā biliP batır_a ben bilmem. şişman ğarīdı.
 103 deyviriP batırın_a, emme ben de özlēP durun gine. gine ben özlēP durun gine
 104 gidecēn olanım. ya ğullucēne bindiriviriP batırlā da, götürüP batırlā. her_adım
 105 başına su aKıP duru.

Konuşan : Ramazan Erat (yaş 105)

IV-25 Derleme Yeri : Kumgedik – Gömeç (Kılaz)

Konu : Serbest konulu, Hatıra.

Serbest konulu

1 hePsi diñ_ğardaşı. yalnız yalnız dört yüz direm istikāmeT tek çam. tek çamı
 2 bulmadan yolda ğıvrılma. hani bu ğavurlā neden zeñgin oluyor ānādiñ mı?
 3 bizim türk_ossuñ, yörüG_ossuñ türkmen_ossuñ, eline vē bi şe tek çamı dōru
 4 bulmāyor, yolda ğıvrılıyor. yō kendine kūnah sevaP bi isdikāmet vereceKsiñ,
 5 o isdikāmeti doPdōru tākib_edecek. öyle ğıvrıldıñ mı om_para. om_para
 6 nelernen çarpışdım ben de bu yaşıñ sābı_oldum. eñ_eyi bunu buldum, eñ_eyi
 7 bu sözü buldum. hani hinci ben ğıvrılmam. atatürkden de ölsem ayrılmam.

Hatıra

8 biz zır ğaldıK temelli meydanda cavırıñ_elinde. bizi kesse ğaybedeceK sāten.
 9 hariteden silinmeg_üzere türK az ğaldı. araP bi yandan ğavır bi yandan ğırdılā
 10 bizi. ça aynı oldu. el_elētiri yok. bi deve, batum ğazı dēyoru, bu yandan
 11 geliyor. deve hōrkücü vā, bi deve vā tenekede. yedi buçuK ğuruş kilosı
 12 ğāvecilē düKgencilē bunu satıyor hani kilo kilo. hinci emme tañkernen geliyor
 13 gidiyoru başğa. yāni fakir milleT maf_olduK yāni, maf_olduğ_ölüm. işde
 14 pāTışahdan beri bene sor, sen elimden geldī ğadā, ğafamda ğaldī ğadā sene
 15 añladıverēn, sen tārih tārihci bi_adamsın ğaliba. kōde bizim iki tene yonan
 16 harbinde birini kesdilē, deliK daşıñ dibinde, onu kaydırdılā dē öle. bubamgil

17 gömüvēdi bi_avta sōna. o adamı gömseñiz_e, yazıK dē mi öldü dedilē.
 18 iki tene de bizim kemerde şey varıdı, arap_āşım vardı. cāminiñ başında üş
 19 dörd_ayaKlı merdimenni, arap_āşım vardı bi şişman göbeKli araP. onu hadi
 20 bekir bizi yonana götür bizi dēyorlā bekire. benim ğoñşu bekir vardı, bekir
 21 çavuş vardı. bekir çavış ğaKsa olmācaK, ğaKmasa gine zor. kōrka kōrka
 22 ğaķıyoru, çüñkü ğaKmasa evinde öleceK yāni, cavırcısıñ zāten. bu sefer
 23 ğaķıyoru bu kıyalaK. paralayı bilmez maralayı bilmez, nacaK bıçaK bizde
 24 ğorlādı. üç kere sōle durmadı mı hur derlēdi bize, yalan de_ıl. bi gün beni ğaz
 25 depusuna, bizim cāmi gibi ğantar yaPdılā tura yaPdılā, ğaz depusu. hanı
 26 teyaralā ğaķacaG_edremiTden çallıKdan. baK dedilē ediremidi yakāsiñ,
 27 geleni durduruP hurmasañ. dur dediñ mi durmasa vur dedilē. ben temelli
 28 bitdim hani diKğaTdan. bu sefer gelmedi bereket kimse. gerisi tālime
 29 gitdi_ani, olları bene bıraKır gibi. ğoca yīn teneke bizim cāmi ğadā. üsdüne
 30 ğavur ğurmuş makinalıyı bōle daşıñ_üsdüne, kendini ğorugen yāni. ama
 31 unnarıñ_āberi yoK. bu sefer çaldır çuldur bunnā çıkıyorlā. hani kendi
 32 bildiKlerine haberleri yoK yokāda makinadan. bu sefer cavır parala mı, ğodu
 33 bıçaK mı ğodu ne ğodūsa ğomuş tabi, biz_ōle biliyus. bu sefer cavır parala
 34 diyoru, parala, parala, yoK ses. şu demēyru, ğırrr ğırrr şeridi sāniyede ikiyüz,
 35 ikiyüz_elli mermi mi unuTduK. bu sefer gezdiriveriyoru birisi huruluyor biri
 36 dā vuruluyoru. aman çavış ben huruldum beni bıraKma burda bu
 37 ğavırıñ_elinde diyor adam. hañğı diñ ğardaşımız acaba? bu sefer alıP geliyorlā
 38 omuzlarında, köve gece sabā ğarşı. anam biyazıT biyazıT, şunu gömüverēm
 39 iki esger geldi. ğavırıñ yetişmeden dedilē, anamıñ ardında yatıyoruz, biz
 40 anamızın ğıçınıñ_ardında sözüm yabana. babamı da ğaldırdılā ğıyımızdan. iki
 41 ğız bi ōlan biz yatıyoruz, bu sefer anamı da aldılā. anam yeykenmemiş dedi,
 42 ğız dēyor bubama. yeykemeyi bıraK len dēyoru biri solüyordu, biribi üsde
 43 ğoduğ_adamları dēyoru. şu zebillige baK. bu ğavırıñ_elinden yāni. velāsılı
 44 kelām, u ōle gitsiñ_ışde. bu ğadā bu yatıyorulā bunnara bakılmadı. ne abide
 45 gibi ōle bi bilgi gibi bi şī yapılmadı. seniñ gibi tārihlē, yalıñız varıP görmedim
 46 bilādār. tabi ğadınnarıñ nāsibi dağınaK derlē, nerden beğenilirse
 47 urdan_alınır_unnā, ōle gidē u işde. dōrudur, ossun diñ ğardaşımıs hePsi.

48 pāTı̄şahdan beri gelen aḲlım̄da ğalan, biz seferberlī̄ gördüK ekmek ğıtlī,
 49 alfat_unu yidiK, armıdñ̄ delisini ğuruTduK. yinir mi tezeK gibi. ekmēñ̄
 50 resmini çekecēn. ekiniñ̄ arpanıñ̄ būdayıñ̄ zāten yoK. derelēde ayrıK ğazdıK,
 51 dere yirimlerinde ova gibi her yerde yoK. çaltıları silKdik çul yazdığ_altına
 52 çaltı hullarını ūTdük dērmende yidik. ordancīm palamıt pelidini dōradıK
 53 dōdüK dēmende yinir mi? yiyemedik. amma ölmediK gine. işde mısdava
 54 kemalnan bu beş paşanıñ̄ ekmēyiz bis. mısdava kemal olmayaydı bu millet
 55 belki silinirdi hartadan. cavırı ardında ğuveti çok. amarıkası iñgilizi firansızı
 56 italyası hepsi arķasında. bizim diyoru ğorugenimizi bozāsañ̄, yetmiş senede
 57 yedi günde bozdum desıñ̄ dēyoru. cavır bunu ğulāma gitdi. seniñ̄ yedi yüzüñ̄ü,
 58 yedi günüñ̄ü de. bi üç buçuK günde üç buçuK günde hava bi buluTlandı. üç
 59 buçuK günüñ̄ yarım günü de işde harP bitdi dedilē. beni belki de atanıñ̄
 60 harbine alacaKlardı. damlalıda dōmuşum ben. damlalı dēyorlā dağıldı sarılā
 61 gitdi birazı, birazı kumgedē geldi. benim nofus gine damlalı yazıyor emme
 62 kumgediKde böyüdüm. kumgediKde anamnan muhdar ileri geri yaPdı.
 63 ben_onnara ōle baķıyon. dedi ki varıvēdi yūKlūKden çul mu kilim mi alān
 64 dedi muhdar. anam da ğolunnan şōle etdi de etdirivēdi onu. o da ğızdı ayā
 65 söveye daķıldı çoraĜ_ev zāten. bu sefer ğızdı, seniñ̄ dedi böyüĜ_ōluñ̄ böyüK
 66 yazdıracām dedi, ğüçcük mü dedi ōluñu dedi anama. bōle bi palavra yaPdı
 67 muhdar, bi gidiş gitdi. musanıñ̄ dedesīdi, musanıñ̄ dedesi. ordan çanaKğale
 68 yolundan iki yaşında tosun yüzüyoru ğanda, ben duyuyorun diñleniyor
 69 ğonuşuluyor hani her kōde. atatürK ya_uT ismeT paşa, ya_uT fēzi
 70 önderlerimiziñ̄ sōlendī̄ zaman gibi. u zaman da işde sōleniyor. işde beş
 71 paşanıñ̄ ekmēyiz bis. allah rāzı ossuñ̄, allah nur_çinde yatırıñ̄ adamları.
 72 yoluğuyorum ben_o adamlara yürēm acıyoru. yoKluKlarını ğōdüm, zebillīni
 73 ırz namıs, çulğıran. beş bañğınudunan bi kōden bi köye gidemezdiñ̄.
 74 seferberliKlē eşgiyalarıñ̄ dālara para gömdū̄ zaman. nasıl yapacağ_olum?
 75 dōvletimizden bizim bi umuT yoK Ku, çöKdü dedilē pāTı̄şahı. pāTı̄şah çöKdü
 76 dedilē. ben pāTı̄şah sā dēyorlā dā, o zaman, çöKdü dedikleri zaman hani.
 77 pādı̄şah çökē ya diyoru, o bu da. çöker ya ğoca ğorunuñ_ardını yonana ve,
 78 sepeTciniñ_ardını bulğara ve, çöKdü. emme adam çalışdı da başğa yüzlen

79 ğaybeTdise, ne bilem ben. hani görmedim beni harP yeri gömedim. beni harbe
 80 yazacaKlā alırladı belki de. ben iri meKdeP çocu ğadā varın. heP olan biten ne
 81 varısa ğalbimde ğarnımda hani gibi. evel_allah bildim ğadā sölēverecēn.
 82 zāten ğarman çorman hur huran ğır ğıranıñ. aşlık zebillik perşennik. yāni o
 83 ğadā düşüKdü bizim hālimiz. bizim_ollā öleydi, amma her yer nēleydi ben
 84 bilmiyorum. allah öle bi dā türkiyemize zebilliK gösdēmesiñ. çoK güzel
 85 deliĝannılā ğızlā adamlā ğarılā yetişmiş. maşşalla televizunda ben, maşşalla
 86 ceylan gibi İsannā görüyorsunuz. hani yazıK diyon, bi zebil_olsaK yazıK. böyle
 87 ölüm, böyle şēlē oldu geşdi, hur huran soy soyan. işde eşgiyalā. o zaman benim
 88 gibi deyen, ben gezemem. temsil hani kimi daraya çıKmış, kimi ğaçak, kimi
 89 anasıñıñ iPlini satmış, perşen, meselā merhemetsiz, cıdava ğāyı pezevenK.
 90 ölelē çıKdılā ölüm. hur huranı arayan yok soran yok. bizi ğovalāyor ğarı.
 91 hañĝını çıkarınca? hoca sene şunu añladān. yāni u zaman o dedim hur huran
 92 ğır ğıran zebil zaman. üç kere bamle yoK pamıK yoK dāda yörüK dıkılıP
 93 duru. hani işde bize beriki buñardan getir suyu, işde aşşākı buñardan beni suya
 94 yollarladı, sen çocuKsuñ getir gel, so_uG_ıceceKlē. böyle toplu adamları üç
 95 kere gözlerim, yalan sölüyorsam cenāb_allah soracaK bene, ne añlatdıñ yalanı
 96 deye. bu sefer benim ğānım çoK temizdir hoca allān izniyle. yalanı dolanı böyle
 97 pislī sēmeme. allah cumuriyetimize zaval vermesiñ, cumuriyetimizi
 98 umūmiyetle koşdursuñ başımızda, ebedi yāni. ben cumuriyeti çoK severin. bu
 99 sifer kürüyüP gidē dırnaĝlarıñan canavar. kürüP gidiyor burē yimeye. kürüP
 100 gelir. gine yola bu yollara duraĝor da beni de yir orman yolları zāten eşşek
 101 yolu vā bizim derede, hac_ölu_obanıñ_arasında, duraĝor da bene de
 102 dıkılıverse decēn. teze gün. dün müdü, eveli gün müdü? bunuñkunda mı
 103 gödüK, ötekinde mi gödüK? gödüñ mü o canavarları sen de? len né böcelē vā.
 104 işde öle böcelē yidi yidi adamları giTdi.
 105 gömeciñ üs yanna işleK ğurmuşlā. melēkeleri de endirmiş evel_allah.
 106 evel_allah melēkeleri de endirmiş, paşalarımız da hePsi casur paşā. ğar yādi
 107 giTdi işde deñize. ayvalıñ ğavırı bir_ay dā, bi sene dā duraydıK kapıları
 108 altından daKdıracās deyen ayvalıK bura. bu ğadar zeñgin. ār makinalı ğomuş
 109 sivil_adam kapısına yav mençeresine. öle bağıyormuş ya. vallā işde

110 bilmiyorun, makinalı da ğaldı altını da ğaldı hepsi. türklē buldūsa buldu,
 111 zeñgin_oldu bulannā. bulamadīsa duruyollā gine ollā sökölmedīse. ben_o
 112 zaman ayvalā vāmadım yalan sōlemem, bu perşen zamanda. sōna vādīK ğāri
 113 biz yāni kömür saTmā vādīK. vāmadım_evele bilmiyorun. işde balık satalaK.
 114 hani olbey hani şuda olbey köyü var. hani mucāma deyelim bu yanda araPlā
 115 bu yanda.
 116 ğulaKlı mavzernen erikli ğavır vā bu gömeşde bizim. geliyor da köye
 117 görüyorus. bi ğulaKlı mavzer namlınıñ_ucunda bōle ğulaKları vā.
 118 onun_arasından gödü mü vuruyor_emen doñuzu. bu sefer u ğavır üsdünde
 119 orduları va mesele ğarağuzu gömüşüñ kōde. onun_üsdünde aynı ğavır.
 120 onun_üsdünden ayvalıKda bir_ucu, bir_ucu da hacıbozlāda. burē ekli bōle
 121 aralī hat, şey birbirine haberli yāni. işde üç sene orda bōle añğaraniñ daşına
 122 baK, yetiş şannı ğāzi baK, yetiş dedi bi darandı gitdilē ğavır. iki seneyi de
 123 kemerde durdurmadan bi borazan boru çaliveriyor bi seneniñ_çinde. u
 124 casurudu. hani harbiñ biTdīni dīveren sene. havanıñ bulu'lanıvēdī zaman bi
 125 buçuK gün yarım günde, ōle ısıcaKda, hava bi bulu'landı aynı ğış günü gibi.
 126 ni zaman nasılısa ğarac_armıT geşdi elime, hani ufacığ_armıt_olur bi,
 127 çuval_olur bōle topaK topaK. onun bi tenesini yidim ben, göbē görünü. bu
 128 armıT avasdosda oluyoru avasdos. yāni o zaman avasdosda_oldu,
 129 avasdosuñ_sıcānda_oldu. bizim türKlēden ğozaKlı göKdeli isminde bi adam
 130 varıdı. o ver diyor şu topu diyor bizim yunana. ğalabaK köyünden,
 131 ğalabaKdan kōñ beri yandan. hadi türkıs diyor sen ne annāsıñ toPculuKdan
 132 diyor. ben hele diyor türküñ birinci nişancısıyın ver diyor, al diyor o da ğavır.
 133 ğazlāyor yālāyor duzlāyor mermiyi, bi mermi sallāyor. u dikiliP de yetişiñ can
 134 ğurtaran yoK mū, deye bağırın asgeri kesdi bi bölük ğavır. onun yannarını
 135 ocağ_alıyor, orda asgeriñ nuTġu dutulmuş. ğara dere kōndenmiş o āmeT mi
 136 adı bilmem, bu kemeriñ ğaradere kövü var ya, ordan. ordan ğaradere
 137 kövünden_adamı ğovayı millī toPluyorlā. mēmeT bey vardı pelitkōlü ya,
 138 onun_olu nicātiye ermişindir. nicāti bey var ermişindir ya unuTduñ. u nicāti
 139 dēl de babasıġıl ğuvayı millī asgeri toPlarlādı kövlēde. yav diyorlā
 140 düşmanıñ_önüne gidiñ yapıñ. para adama duşmandır. kēsileri yamaTdıK sipor

141 kēsilerini. şeklini ayıramāyor.

Konuşan : A) Sevim Ok (yaş 53)
B) Ali Ok (yaş 60)

IV-26 Derleme Yeri : Kuyumcu – Burhaniye (Karakeçili)

Konu : Serbest konulu, Hatıra.

Serbest konulu

- 1 A) zübīde beni gödü mü ākifīñ ğaçışi bizim_levden hiç_unuTmaz, onu
- 2 hatırlīn der duru. ākifi bi bıdıKci tūfēnen koşdurdu da pençereden ğaşdīdi
- 3 bizim. aTdīdi ākife.
- 4 B) āşam ğāvede īsannā ablam ğēdi mi? bıllam. şākir de diyu halasına derlēdi
- 5 filen diyu. o böyüdü bıras. aPdullah dedem savaştan ğaçmış ğēmiş de,
- 6 cennet_ölende oraK biçiyulāmış nenemgil. sultan_anam çocuKmuş
- 7 sancaKda. bubam o çocū sallāmış, hem de çekirge, çekirge çocū yimesiñ diye
- 8 onuñ başını beKlēmış. aPdıllah dedem orē ğēmiş, orda bi gece ğalmış aPdıllah
- 9 dedem. āyilesiniñ yanında, ğadir_amcam orda çocuK anasınıñ ğānında,
- 10 ğadir_amcam ğāmış_o gün orda. orda bi gece ğāmış dedem. ğadir_amcam o
- 11 zaman çocuK ğāmış nenemden. orda ğāmış yāni. ondan sōna dedem_ertesı
- 12 gün sabālen ordan bi dā gidiyu, bi dā dönmüyü. esgiden esgiden bi ev
- 13 yapacağ_oldūñ zaman, bizim çocuKlūmuzda bi ev yapacağ_oldūñ zaman,
- 14 yūs tāne bi eve çam kesilirdi. yāni şindi beş_on maķas dedīmis āca merteK
- 15 merteK denirdi o zaman. merteK kesilirdi, bi ev yaPmaG_için en_aşşā yūs
- 16 tāne çamı maf_edilidi. ondan sōna ormancılādan kōrķuşuna milleT bunu
- 17 ocaK yaķadı. ocāñ içinde ütelēlēdi bıras, ireñgini deñişdirilēdi öle çaķālādı.
- 18 sōna burē vehbi bey isminde bi bölge şefi geldi. dağı gezdi o ğatlāmı gördü.
- 19 ondan sōna ğāveye halkı toPladı. bu bōle olmas arKadaşlā dedi. ben size
- 20 isdediñiz ğadā keresde verecēn dedi, zātī ehdiyaş dedi yāni. bu bōle olmaz
- 21 dedi. siz dedi yūs çam kesiyus, yüz çamı ğatli_am yapıyuñuz dedi. ben sizi
- 22 dedi iki çamnan bitirecēn_işiniñizi didi yāni. kim ev yaPdırısıa keresde
- 23 dileKcesi yazıñ bene dedi ben verecēn dedi. ondan sōna sabiri bey, yō vehbi

24 bey bölge şefi, dileKce yazmî başladı îsannâ. keresde vedi üç metire beş
 25 metire nêse, ğatli_amı durdurdu yâni.
 26 baK sen aňlatamıyñ. çamı şu gödñ çamlâ, bıdaKlarını nacañnan bıdanırdı.
 27 ondan sōna bi ocaK yakılırdı ocāñ üsdüne döşenirdi bōle odun. ondan sōna o
 28 kömür evelâ evelâ ğalıñları atılırdı, sōna inceleri atılırdı. birbirine ayār_olsuñ
 29 deye. ondan sōna o kömür bōle köz, eyice kömür hâline geldi zaman
 30 gömülürdü kumnan. onu sōna deşilirdi. su dökülürdü üsdüne kömür_olurdu
 31 yâni. bōle sırasile annaT.

Hatıra

32 çolaK_acıgil yakıP dıyı göKcelide. ben de u zaman geçi güdüyun altı yedi
 33 yaşlarında geçi güdüyudum ben_o zaman. tōba yere de_ıyo filan. çolaK_acı
 34 bakıyum ben_unnara, niye bakıyuñ len dedi, ōdan beni yaKālâvedi ocāñ
 35 ğarşısına şōle durdurdu. yanıyun len yanıyun len.
 36 aşıK bubam tabi bubamdan duyuz da. aşıK seferbirliKde altı_ay, ekmē
 37 yimedim_ölum derdi. pēnirimiz vardı, peynir yirdik derdi. ē peynir yirdik de
 38 ekmē altı_ay görmedim derdi. bu yakaniñ_evleri, o yakaniñ_evlerine
 39 bakıyus çocuKlara derdi bubam. ayırık ayırıG_ekmeKlēni, alfad_ekmeKlēni
 40 çocuklāñ sabāle_in yirlēmiş_unu, yudālāmiş. sabāle_in ğıçından pisli
 41 çıKmazmış. si_ılnen si_ılnen çıkarılāmiş ğıçından çocūñ anneleri pisliKlēni.
 42 annem, bubam esgiden asgere gitmeden bi hanımnan evlenmiş. asgere
 43 gitmeden onnan aralamış, geçim sālıyamamış. esgere gitmiş bubam. asgerden
 44 bubam çavışmış. kırKbeş lira o çavış parasını yimemiş bubam. kırKbeş lira
 45 para getimiş_asgēden. burē gēdī zaman annemi ğaçırmış. ğaçırdī zaman
 46 annemiñ yâni ana dedem darılmış. baba nenem darılmış. ğız ğaşdı ğaçırıldı
 47 dēye. ondan sōna kırKbeş lēranan āmin dñü yaPmışlā. iki tâne çıPlaK,
 48 bubamıñ_ayānda takınya varmış zaten. işe gidēlēmiş, annem de siziñ
 49 yēñgelēde pamıKlı denirdi esgiden, siziñ yēñgelēde çoğ_oludu. pamıKlı çeket
 50 vāmış bi tâne. annemiñ ondan birisi mi vedi, yoKsa kendileri mi aldı? bi teK
 51 pamıKlı çekeT varmış işe giTdikleri zaman, bubam ben çoK üşüdüm dermiş,
 52 çıPlaK. annem çıkarırmış o pamıKlı çekedi bubama geydirirmiş. bıras sōna
 53 annem çoG_üşüdüm dermiş. bubam çıkarırmış, o pamıKlı çekedi bubama

54 geydirirmiş yāni. bi toPraḫ harını dedîmiz, şindiki göveş dediKlerimizden. aş
 55 yemek yapıyolāmış onda. u ğırılmış, u ğırılmış. onu bubam telefon telinnen
 56 bōle unu bi yere getimiş, bālamış. ondan sōna çıra isiyle altını ḫapaTdırmış.
 57 bilmem kaç_aylāca ondan yemek yidiK derdi bubam yāni.
 58 **A)** hinci de ĩsan başına altı seytinniK ğaldı adam. o ğidā yalın_ayaḲ başı
 59 ğabaḲ u ğidā çalışmış. üç_isse bölüşdüK bizde altı parça zētinniK va.
 60 **B)** bubam bubam belġamada māzaFlıK asgerlî yaPmış. elli sekizinci piyāde
 61 alayında derdi bubam. askerlere belġamanıñ kim dedikleri zaman ḫāzim çavış
 62 niyāzi ombaşı derlēmiş. niyāzi ombaşı da ḫırtıḲlı eyiPgiliñ babası. bubam o
 63 ğadā ben güzel asger yetiştiridim kin derdi yāni benim_asgerim çivi gibi olur
 64 derdi. orda, çavış çavış hasda oldum dedi çavış rüPbemi paşa getdi bene derdi.
 65 hasdanedēdim derdi, hasdānede paşa ğaḫ_ölum dedi bene derdi. ğıçımda don
 66 yoḲ derdi yāni. geyecek bi şey yoḲ derdi. çarşafıñ_altından ğaḫıP
 67 oturamadım diñelemedim paşanıñ ğarşısında derdi. paşa beni yepeledi
 68 rüPbemi yanıma ğodu derdi yāni.
 69 faTma nēnî, işe gidēlēmiş. faTma nene dört beş dene zētın ğoyāmış onnāñ
 70 tōbasına. ğarnımızı doyuralım derlēmiş, genc_ĩsan. iş yerine vādî zaman
 71 ğarnımızı doyuralım. biz diyu yav dört beş tane sētini yicez maḲsat diyu
 72 bubam yāni. dörT beş tane sētın diyu, yoḲ başġa bi şe diyu yāni. o dört beş
 73 sētini yicēz diyu.
 74 dobırāki dobırāki basması derlēdi, unnādan vēmişlē muhdarlara. muhdarlā
 75 dağıtmış. hacı çoban ḫırḲdoğuzda muhdardı. osman dede ğoricîdi. osman
 76 dede şeker yoḲ memlekeTde, muhdarlara bi çuval şeker verilēmiş. ğāveye
 77 osman dede oTdū zaman ğorucu, ğarısını besleyemediK benim_eve göndersiñ
 78 dermiş. osman dede ğorucu ya şeker vā onda yāni.
 79 münever nene de haç_çobanıñ yanda durūmuş o zaman. osman dede de
 80 münever neneden torpilli, ğorucu. ğarısını besleyemediK benim_eve
 81 göndersiñ dermiş, şeker yoġ_ortada. kövlülere eKmeK vemiyolāmış şehirde.
 82 hurına vadîñ zaman kövlülere, eKmeK tātasi, eKmeK vemiyolāmış. şehire
 83 anca yetiyu eKmeK. şeġire anca yetiyu kövlüyü kimse saymıy.
 84 bāsıra bāsıra çoḲmuş u zaman. şu sayalāñ oldū_erde beyaz daşlā vā kövüñ

85 gıyında. bubam çocūķana orē yalamıyā gidēdiK daşlāñ_üsdüne bāsıra derdi. o
 86 zaman bereket çoKmuş.
 87 ğaz dağına geçirilēmiş arıları. o zaman zeytinnide zeytinnide bal alırlāmış,
 88 k̄utu basālāmış, k̄utu hesābı alırlāmış. hacı ğara mēmeT de bubām yanında
 89 ğoymuş k̄utunuñ_altına. üsdüne de sırı bal ğoymuş. onu saTmış
 90 muKalleflīnden zētinniye yāni. beyaz bal o k̄utuda olurdu teneke k̄utulāda.
 91 k̄utuları ben biliyun, çocuKlūmda bizim vādı. ni aç giTdi o inşannā, ni çıPlaK
 92 gitdi. allah onnāñ meķannı cennet_etsiñ. demeK onnā onnā dā varlıKlıymış,
 93 tireKdornan sürüyolāmış üç günde. sabanı, derelēden çaylādan urdan çınar
 94 āşlāndan, dal, dal boğazlı dal_olması lāzım. eñē dal_olması lāzım. işde
 95 ğulPlar şunnar bunnarı, oķu çınar_olması lāzım. usdalā onnarı ayırı ayırı
 96 kesēlē gelīlēdi de, eviñ_önünde yapālādı. pulluK sōna sōna çıKdı pulluK.
 97 ğoleyi de vā zoru da vā. gideceKsiñ dē_il yav. isdiyuñ mu, isdiyuñ. siz de
 98 ırāziyseñis ondan sōna bi arķadaşıñ birine allahıñ emriyle filān ğızı bene isde.
 99 sıKlıK çalıveriyun. öndüç.
 100 danağoru da bu türKmennēñ yaylesīmişmiş ğaliba dē mi? unnā danağoru
 101 hacıbodur dedeniñ danağoru, türKmennēñ yaylasīmişmiş. ğarabıyıK bizim
 102 kövlülēñ yaylesīmişmiş. ğarabıyıKdan ombeşlilēdi olsa gereK heralda.
 103 ombeşlilē asgere ordan giTmişlē. burası muşdur mudu, nedi o yav? ōle bi şēdi
 104 o yav. çavdarıñ_ıçını yardılā giTdilē derdi bubam_o zaman. onnā hiçbir
 105 dönmedi geri derdi. onnā o zaman k̄āzim dedegillē, sālīm dede çocūmuş
 106 ğaliba o zaman. yemen_ışde pādata.
 107 ipācı ācı denirdi. şu k̄apı gibi boyda dört iki iki tāne ağaç bi de üsdünde. k̄apı
 108 gibi gerilirdi ipācı āşları. kertiK kertiG_olurdu bōle, orē ipi çözēlēdi orē,
 109 bālālādı ondan sōna arķasına geçē oturudu. kirkiTnen tarK tarK yeñiden
 110 küzülēdi, küzü denirdi o iP daķılıdı una. ebemis dedemis sētincilē çalışmış bu
 111 zamane ğadā. fısdıK ğobaKları vā bıras unnā da ekōnomiye ğarışdı. yāni
 112 çamıñ şindi bundan bir_ay sōna filiziñ sürgünüñ_ucunda ğurşuñ gibi düdülē
 113 gösderiyu. īsannāñ alım gücü esgisine nazeren şimdi as.

Konuşan : Fatma Karabulut (yaş 83)
 IV-27 Derleme Yeri : Beyoba K y  – Edremit (Kılaz)
 Konu : Serbest konulu, Hasan Boğuldu.

Serbest konulu

1 benden b y K yoK burda ben v n b y K. kaç kişil  v dı burda, kaç kişil 
 2  ld  geşdi. burda işde ben b y n aha, ęıza l  d yvesi . kimse yoK burda
 3 benden bařęa b y K yoK. soluK va da, soluK da va bende de, işde ben bu u
 4 canım sıkılıveriyo da geiveriyon işde, kimi kimi arzu ed sem geiveriyon.
 5 bulabilisem evl de oturuyom, bulamassam. şurda baKęal va da baKęal va da,
 6 şunc za baK para ęuydum da bi milyoncuK buldum da, e'meciG alıyom. bu
 7 ęıza l n  ld  y r baKęal, ęıza l n  ld  y r. ıhıc  ıkılıadım bur  de baK. suyu
 8 herkez b yle kendine g re y miyeci yolladı ęazdırdıK b yle, ęazdırdıK
 9 parayla getitdirdiK suyu emme, burda da biz bizde paraya d nd r vedi bu
 10 adam. paraylan yaķıyos hinci. suyu da paraylan ęullanıyos, s tı bilemem kaç
 11 para deyoru. s tı s tı geliveriyoru. s tı kaç para diyo. ben hasda oldum da
 12 diyv si n  baK bu ęo řul . ben burda ęız n evinde yatdım. benim s n s tı da
 13 pa'lamış da evi   nn ni bil n b le ę yi su  miş gitmiş, çaydan geliyor su a
 14 b yle g r g r. habar yollamış ęo řu, suyu pa'lamış demiş ę sin de eTdirs n
 15 demiş. g v  gitmiş de dık vemiş b le bi salaK dık vemiş borunu   zına, b le
 16 salaK dık vemiş. han den beri bene suyu ęıza l  getiriveriy du, soķaKda
 17 b yle eşmel den. ęıza l  getiriveriy du, se  ben getiriveriy du . allahdan
 18 bir c zi geldi de yapıv di, biric zi ę di de yapıv di emme s tılan. işde  lanım
 19 maKdal  alışdırıyo l , devlet b yle tomruKl  b yle arabal  b yle, bu
 20 memlekeTde tomruKl  nerden geliyor? d l dan geliyor. herşe d da  bizim.
 21 bu soķaKl da ni va bizim burl da ni va? herşe herşe d l da. ęo řu
 22 oKduG emme mal b yle meturu meturu heP b l şd rd  bize. şef ne d di
 23 ya, bu yol boyunu didi, bu ęadın oc nnan etsi  dedi. oK vedil . oK vedil 
 24 benim şefi  b  ved  y ri. o yolu   sd n  eTceK de dedil , dul ęarı dedil ,
 25 oc nnan eTsi  d di şef. oc  bıraKıyonuK kesemiyor. evelden motur yoK,
 26 bığıylen kesilirdi evel b yle bığıylen. ben kesm  ęalıyon nac lan,

27 çocuĠindirmeye gidemiyo. āmet deyonuĠ ali ali āmet āmetle gitdimdi. e
 28 kesmē biraĠıyon, ben gelince büyük kesemeyoru çocuĠ. maĠdāya giTdim
 29 ikibiñ lira ġazandım o zaman çocūm, ikibiñ lira kūnāñı çekin ikibiñ lira
 30 ġazandım, daş_olēn işde. daş_olēn hinciki gibi biliyorun. ōrdan eşşecime çıra
 31 sardım da yolladım da, emize indir_olanım dedim yaķarız ġışın dedimdi.
 32 bubam da çırayı evine indiTdirmiş bubam da. öldūnen de çıra ġaldı ya ōlanım.
 33 bubam ōleli otus sene oluyor. tā çirasınıñ bi topā duruyoru. buba dedim
 34 ben_unu gücüle gücüle sardım_a dedim. gücüle gücüle yolladım_a bure
 35 çocū döve döve dedim. çırē de sen indirmişin_a dedimdi. gine ēt dālādasın_a
 36 dedi. baķalım ētmē benim vaĠdim vā mı? sorma ōlanım benim giTmedim yer.
 37 hinci de ġa_i bu sinime ġadān da şeye giTdim şeye giTdim bērgamaya,
 38 bērgama_ovasına giTdim. ġınıġ_ovasına bōrölce köyüne tütün ġazmī
 39 giTdim. tütün ġırmī giTdim. sorma benim giTmedim yer ġāmadı, işlemedim
 40 yēr ġāmadı. gece de gidēdim işlemye. işlemedim yēr ġāmadı. deyvēmēcen
 41 ġayi, bēm derdimi dePreşdirme ölüyom ben. gitmiceĠ miñ? niye hasan bölde
 42 demişlē biliyōñ mu? hasan esgēden izin ġemiş ġa_i gününü bitirmiş de. iķ_ay
 43 olmuş geleli, iķ_ay beķar geziyormuş. bi arkadaşlan böyle bi arkadaşlan,
 44 osman derlē güccüĠosman derlēdi. bi arkadaşlan balıġa gitmişlē. u çayda
 45 bizim bu gibi balıĠlā oludu bu gibi. benim bubam balıĠcīdi, bilir bu çocuĠ.
 46 bu çocuĠ bilir burda kim oldūnu bili. benim bubam balıĠcīdi. avı bōle
 47 ġuruvēridik, avı bōle sallādı da bubam çayın bi başına bi başına da ben. böyle
 48 sallādıĠ da bi çayın_çine atıveridik, ētesi gün bi de baķādıĠ. hemen av balı
 49 tutmuş. çekiveridik sürūveridik. balıġ eTdiriPduru ġullūnu, eTdiriPduru.

Hasan Boġuldu

50 hinci hasan bölduyu, iki āķadeş balıġa gitmişlē. çay da çokmuş çocūm. hinciki
 51 gibi çay hinci de çoĠdur çay. beñ bulamadım emme hinci de çoĠdur çay. çay
 52 da çoĠmuş, bizim bi ġümet vadır ġümet de deriñmiş. o yandan o yanna
 53 tūñlēyin derkene, düşüvemiş u çaya, ayā kıt demiş, ġümede. çocuĠ da acamı
 54 ōmaĠ va bizim bullāñ isannarı biz deñiz ġömēdiĠdi, hinci biliyuz ġa_i biz
 55 deñizi. ōlanım yüzememiş çocuĠ, yüzememiş de işde yüzememiş. öteki de
 56 atamamış ādından u da bilmiyor yüzmelerini. atamamış ādından, burē habar

57 verince ğadān, baĶmıŝlā hasan ölmüş bölmuş. hasan böldu hasan böldu. hülyā
 58 āŝar artislē geliyoru, filim çekiyorlā, orī çekiyorlā burī çekiyorlā. ěminiye
 59 çekēn dēmiş de, ěmine dus tōbasını bilmem n_āPmıŝ da, bilmem n_āPmıŝ da.
 60 hasan götürememiş. yalan. hasan hemī aĶrebēdi benim bubamıñ aĶrabasıydı
 61 hasan. amca çocuĶlarīdi. tā hasanıñ ğādeŝi anca öldü dā, teze_öldü. ben
 62 biliyun. aha teze öldü dā. adam, teze öldü. yalan olanım hiĶāye yalan. hasan
 63 böldu ordan ğaldı.

Serbest konulu

64 orī de bizim çayı, bizim çayı ĶaPdırdılā da bizim ayannā ĶaPdırdı da çay
 65 bizimdi. çay oldum bitdim bizimdi olanım, biz aç ğaldıĶ biz sususuz burda,
 66 acız biz de. ĩsannāmız pek sündü. hindi de çayı da n_āPdılā ya olanım? evlē
 67 yaPdılā bilmem nilē yaPdılā da çayı da hinci alıyullā da, kimden alıyullā
 68 bilmem. devleTden alıyullā. devlet beñsedi çayı, beñsedi. devlet de bizim
 69 beñsesiñ eyi güzel_emme, baĶanımıza baĶıyor devlet, baĶmayanımıza
 70 baĶmıyor. bem bi parça mal va bubamdan ğiTdi. dēha bölle orman işledirse
 71 orman böyle. bi yancī ācıĶ yavıs, dere tepe, bubamdan ğiTdi. niymiŝ malı
 72 varmış da, benim baĶ aylıĶ bılan yok. ni aylıĶ va ne yıllıĶ va. hasda oldum
 73 mu, hadi hasdāne_e. o malıñ da gelirini, hadi dıĶēvēriyon, aha böyle ğalıyon.
 74 daha ğıscās baĶıyor aha dēyvesiñ ğoñşulā. bizim benim erkēm yok. bi olanım
 75 va. o da düşdü de ĶaFasını ĶaFasından amaliyat oldu da ĶaFasından, ĶaFacī
 76 saĶat. aha bi ğız dadası va benim bi ğız dadası, iki ğızañım var da. ğıscāz da
 77 ğızıñ da başında el vā, evi de peG_uzak. aha burda evi, aha u alt yandā ev.
 78 bunuñ_alt yandā ev. benim ev de ta bitincide. bi başcāzıma duruyon yalıñısça
 79 çocūm. yalıñısça duruyon işde bi başcāzıma. sorma olanım e de, çilemis pek
 80 çok. çilesi olan çilesi çileyi çekiyor. çilesi olmıyan çekmiyor. işde her yakē
 81 böyle davıldı. her yakē davıldı. u ğēdi filim çeKdi, bu ğēdi filim çeKdi. işde
 82 şöylimiŝ böylimiŝ dēye dēye. yalan. balıĶ dutīn derkene düşdü hasan. sarığıza
 83 öyle ermiş_olmuş olanım_o, ermiş_olmuş_o. ermiş_olmuş da bubası,
 84 bubası una lāP daĶmıŝ. lāP daĶdī nē bubası? hadi dimiş ben seniñ dimiş nē
 85 oldūñu bilīn dimiŝ. vē dimiŝ susadım dēmiş bi ğabaĶ su getirive dimiŝ. ělmiŝ
 86 de bi ğabaĶ deñizden su āmıŝmıŝ, e seniñ dimiş ben ğayı örendim dimiş. ermiş

87 olmuşuñ ğızım dimiş. urdan ullādan işde diñizden bi ğabaK su aldı dēye
 88 ermiş olmuş ğızını ullāda bıraĝıvemiş ğayi. ullāda ğāmı şarĝız dēye, her sene
 89 gideris. u zaman hayırda ge. arabañ vasa hindi bile git. ğaz güdüyorumuş
 90 ullāda, şarĝızlāda ğaz güdermiş, ğaz güdermiş işde öyle olanım. annadırlādı
 91 emme ben unuduvēriyon, benim ācıĝ aKlım baya de il. iki sever amaliyat
 92 oldum ben de. ölülē de peK geşdi başımdan. anam bubam öldü ğızanım öldü
 93 de. ācıK delbez gibiyindir, aKlımda laf durmıyor. aKlımda bi şe durmıyor
 94 olanım, bi şe durmuyor aKlımda. bize yaramıyor k̄ı, bize yaramıyor k̄ī. olanım
 95 geçimizi ğuyamēyos, kendimiz giremēyos. baK bu ğarı de a baK
 96 tālā avlısından geTdi ğēdi odunu. giremēyos çocūm biz bullara, giremēyos.
 97 giremēyos ne geçimizi ğuyabiliyos ne kendimiz girebiliyos. işde acarıP
 98 duruyos soĝaqlāda gezip gezip duruyos, birbirimize oturub oturuP
 99 bozuluyos. millī barK yaPdılā milli. o çam sētinnere ğalafır oluyor bunnara
 100 bele oluyor. kesseK de biz odun yaPsaĝ a unnarī. e tapī göTcēmişiz de,
 101 devlete tapī gösdēcēmişiz de, o çamı öyle kescēmişiz bis. e sen o tālāñ içindē
 102 çama ne ğarışıyuñ ĝā i dey mi. ğoruma veriyoz ğoruma da çıkādılā burē.
 103 ğoruma da veriyos. sorma olanım hadi ümümüzü böyolā, dıkyolā ümümüzü.
 104 manısanñ kōlūklē bile manısa bile bōle bi yanñ dā. balıkesiriñ şurda çıkıvē,
 105 bi yanñ dā. hinci ullara bōle ceTde yollā bōle evlere bōle binālara yollā bizim
 106 bullara da olsa ya yol. hōkūmet bizim bullara da yapıvese ya mādēm bullara
 107 yaPsa ya. benim mi? işde üç çocuk vardı biricēzi öldü. bi olanna bi ğız ğaldı.
 108 olan ediremi'lēde, köylēden bi ğıs çeKdi de orlara, duraKlandı. hinci burdan
 109 sētinniye gidemiyoz yayan neden kine? yayan bazara gidiyorduK. eşeKlēmiz
 110 vādı eşeKlēmize miniyorduK gidiyurduK. yayan olanımız vādı, eşeKlēmize
 111 gine böyle azıK sarıveriyollādı. birbirimize öyle ğonuñ ğoñşu, seniñ eşşeK vā
 112 ya benim yoĝ a, ben bāliverīdik. e hinci gidemiyos çocūm. hinci arabe e
 113 araba ğoşduruyos. hinci araba ğoşduruyos. hinci bu pa'pa'lā va ya, hinci bizim
 114 köv fakir, bu pa'pa'lādan heP ğızañ aldı. yimedi içmedi hep ğızañ aldı işde
 115 hep çalışdı çalışdı da. bōle sētinniye gidelim gelem deye işde. şunu bunu
 116 satarıs filan dēye āldılā. pa'pa'lā nēymiş de, ıratsız ediyormuş, çok patırdāmış.
 117 direKdorlā para etmezimiş, bunnā para edēmiş bunnā satılırmış, bunnarı

- 118 yasaG_edēlēmīş ediyollāmīş hinci. bunnā asvalda çıkmıycāmış, bunnā hinci
 119 de bunnarı yasaG_edēlēmīş de, gızañ ĩsancıKlā mereKleniyor_ĩşde
 120 yasağ_olcāmış deye.

Uluslararası Fonetik Alfabe ile Yazılan Metin Örneği: Türkmen ağzından derlenen ilk metinlerin 1. sayfası.

- kõnuşan : a) merjem dalkuuran (jaş 77)
 b) sevim elder (jaş 67)
 èž) mahmut ùşacin (jaş 74)
- I-1 derleme jeri : mehmetler coejy / cepsut (tahtaèžaw tyrcmeni)
 : evlenme aıdetleri, tahtaèžawluk, jemec ta:rifi, serbest,
- kõnu kônul u, hartuura, coej işl eri, janguun
- 1 alla:ñ emrinnen isdeni isdeniju guwzla alla:ñ emri aňawl u nuşan
 daňawl u
- 2 sã:na galan u dy:ne başlan u şeýoldu mu dy:ne başlalla
 dy:nden sã:na bi
- 3 jẽzmeje jœtyrysyp jãlini bi barıřarsun galan ondan sã:na
 a:lem jẽşimine
- 4 bakar dy:nde oluju sabah darveti ol u. coejlyjy darvetider,
 darvetideriç.
- 5 geňşular u bi dõjurula, ondan sã:na galan okurlar ewele okurlar.
 o galan nej
- 6 jẽtireèze:se jẽtirir u zaman. dur dysyrysyp e jãleneç jœryneç
 nej ise onu
- 7 japawun galan. halan da ynni:èze:diñ jyèzyjãbeje de
 ynni:èze:diñ.
- 8 jemegolu neçlaèzak. diciliju bajrak dicili. e coej bajra: da var
 ewe de
- 9 diciliju. ewele bi toplun gœñşuju da bi jemeliñ, undan sã:na o
 bajra:
- 10 diciliju galan. ùşalguularun jẽleèze: sa:t bajra: dicerle. en jaş u
 cimise u dicer.
- 11 sen bilijudursun o şeji. nireje bu jaka coejere jiderdiç başga nireje
 jideèzeñ? tyrcmen coejyne tyrceli var o raja jiderdiç. ne japaèzan?
- 12 o jnaşar
- 13 tynlãşirdiñ, jer jũşer daşlurdun, ne japaèzan başga?
- 14 jøk nej aňladuwum o:l um okumuşlum jøk bãnim. biz ewel
 ta:taèžaw urnan
- 15 jẽşinijuduk. o da biñdi hindi amel eèzil iç ùşawdu. jidijuduk
- 16 jata: jõrgan u
- 17 toplaşur jidip ùşal uşur jẽl ijuduk. orda iş bñtdi mi doenyjuduk
 jeri
- jurdumuza. tomruk ceser jẽlirdi adaml ar, ceser jẽlidi onu burda

- 18 biüşer
hajvana sararl a satarl a jël il erdi. jëüşimimiz çndanıwdı. sönä
19 bu amal eëzil iç
üşkdu, amal eëzil e: jıtmeje durduķ ta:taëzwl wGœel dy ç zaman.
20 işjel e çl udu
biüşerdin çnu. çra: ell i: ç var biüşerdin çra: hindi galan
21 macinel er jël di,
daşswz ta:l al arw macinel er biüşiveriju. hepisi bişdi. bunnar de
22 evel zaman nej
japduşan çnu heral bi şeje al aëzaql a. sep çnu jyl yzer ebeje
soraëzan

5. Metinler Listesi:

I. Gruba Ait (Türkmen) Derleme Yerleri:

- I.1. Mehmetler Köyü / Kepsut
- I.2. Türkali Köyü / Balıkesir Mrk.
- I.3. Tahtakuşlar Köyü / Edremit
- I.4. Hacı Aslanlar Köyü / Edremit
- I.5. Mehmetalan Köyü / Edremit
- I.6. Tahtacı Köyü / Burhaniye

II. Gruba Ait (Çepni) Derleme Yerleri:

- II.1. Armutlu Köyü / Kepsut
- II.2. Özgören Köyü / Bigadiç
- II.3. Kozpınar Köyü / Bigadiç
- II.4. Koca Sinan Köyü / Sındırgı
- II.5. Kocabük Köyü / Balya
- II.6. Değirmendere Köyü / Balya
- II.7. Çalköy / Manyas
- II.8. Kapaklı Köyü / Manyas
- II.9. Karamanlar Köyü / Balıkesir Mrk.
- II.10. Macarlar Köyü / Balıkesir Mrk.
- II.11. Kongurca Köyü / Savaştepe
- II.12. Danaveli Köyü / Susurluk

III. Gruba Ait (Manav) Derleme Yerleri:

- III.1. Karagöz Köyü / Kepsut
- III.2. Durabayler Köyü / Dursunbey
- III.3. Sağırlar Köyü / Dursunbey
- III.4. Karagöz Köyü / Dursunbey
- III.5. Selimağa Köyü / Dursunbey
- III.6. Değirmenli Köyü / Bigadiç
- III.7. Alayaka Köyü / Sındırgı
- III.8. Taşköy / Sındırgı
- III.9. Sarıbeyler / Savaştepe
- III.10. Dört Yol Köyü / Balya

- III.11. Osmanlar Köyü / İvrindi
- III.12. Kubaş Köyü / Manyas
- III.13. Doğruca Köyü / Bandırma
- III.14. Erikli Köyü / Bandırma
- III.15. Halaçlar Köyü / Havran
- III.16. Yunuslar Köyü / Burhaniye
- III.17. Şahinler Köyü / Burhaniye

IV. Gruba Ait (Yörük) Derleme Yerleri:

- IV.1. Bükdere Köyü / Kepsut
- IV.2. Bağtepe / Kepsut
- IV.3. Dodurga Köyü / Dursunbey
- IV.4. Yaycı Bedir / Bigadiç
- IV.5. Çakıllı Köyü / Sındırgı
- IV.6. Eşmedere Köyü / Sındırgı
- IV.7. Yolcupınarı Köyü / Sındırgı
- IV.8. Aktaş Köyü / Sındırgı
- IV.9. Kocabıyıklar Köyü / Savaştepe
- IV.10. Sarı Süleymanlar Köyü / Savaştepe
- IV.11. Güvem Köyü / Savaştepe
- IV.12. Farsak Köyü / Balya
- IV.13. Yazlık Köyü / Balya
- IV.14. Pelitören Köyü / İvrindi
- IV.15. Demirciler Köyü / İvrindi
- IV.16. Haydar Köyü / İvrindi
- IV.17. Alaşar Köyü / Gönen
- IV.18. Çataltepe Köyü / Manyas
- IV.19. Karaköy / Susurluk
- IV.20. Tepeoba Köyü / Havran
- IV.21. Karaoğlanlar Köyü / Havran
- IV.22. Ortaoba Köyü / Edremit
- IV.23. Yaşyer Köyü / Edremit
- IV.24. Çamoba Köyü / Ayvalık
- IV.25. Kumgedik Köyü / Gömeç
- IV.26. Kuyumcu Çamobası / Burhaniye
- IV.27. Beyoba Köyü / Burhaniye

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

ā	: Şaşıрма ünlemi (III.9.41)	ād	: Art, arka (IV.15.5).
ā	: Ağa (II.4.50).	adaK	: Adak, kurban (I.2.4).
ā -	: Abanmak, yürümek (III.5.63).	adaK	: Dağıtılmak üzere çeşitli çerezlerden meydan gelen karışım (I.3.294).
ā -	: Almak (III.2.146).	adam	: Erkek (I.1.17).
a_a	: Olumsuzluk bildiren ünlem (I.3.108).	adam	: Koca (I.1.94).
a_aç	: Ağaç (I.5.15).	āde'	: Âdet, gelenek (III.8.43).
a_aş	: Bkz. a_aç (IV.20.41).	adet_idin-	: Âdet haline getirmek edinmek (I.4.199)
aba	: Abla (III.4.148).	adını vur-	: Adını koymak (I.2.135).
aba	: Yünün dövülmesiyle yapılan kaba kumaş veya bu kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük (IV.17.20).	adıslıK	: Adaşlık, dostluk (I.5.339).
ābe	: Ebe, babaanne (I.1.7).	afacıK	: Ufacık (III.4.33).
aPban_aPban	ā- : Aban aban yürümek, geniş adımlarla, hızlı yürümek (III.5.65).	afat	: Afet, aşırı (IV.6.94).
abdille	: Abdullah (II.9.117).	āfiyat	: Afiyet, bahşiş (IV.12.107)
ābe	: Ağabey (III.11.74).	afiyon	: Afyon bitkisi (II.9.246).
ābey	: Bkz. ābe (II.1.173).	afiyun	: Bkz. afiyon (III.6.1).
abır cubur	: Abır cubur, sırası ve yararı gözetilmeden yenen şeyler (II.1.154).	āfiyet	: Bkz. āfiyat (IV.7.70).
acamı	: Acemi (I.4.97).	ağa	: Bkz. ābe (II.3.124).
acarıPdur-	: Devamlı irileşmek (IV.27.98).	ağartı	: Süt ürünleri (IV.23.45).
acıK	: Azıcık (I.1.42).	āğır zaman	: Ahir zaman (IV.17.4).
accıK	: Bkz. acıK (IV.5.72).	ağda	: Ağda (IV.20.32).
āç	: Bkz. a_aç (I.2.11).	ağır	: Ağır, zor (I.2.140).
āça	: Akçe, küçük gümüş para (I.4.190).	ağırK	: Kıymetli eşya (I.2.79).
açcacıK	: Bkz. acıK (IV.22.102).	ağşam	: Akşam (IV.21.70).
açıK	: Boş arazi (I.5.28).	ağ-	: Akmak (II.4.67).
		aha	: Gösterme ünlemi (IV.13.25).
		aham şaham	: Ahım şahım, beğenilecek değer

	verilecek nitelikte (II.1.73).	alaman	: Alman (I.3.39).
ahır	: Bkz. ağır (I.5.297).	alañ	: Alan, dışarı (I.6.157).
ağıllı	: Akıllı (II.1.168).	alaña ğal -	: Alana kalmak, açıkta kalmak (III.1.23).
ağraba	: Akraba (II.4.28).	ālāş	: Ağlayış (IV.14.78).
āka	: Bkz. ād (III.11.91).	alat	: Alet (IV.12.33).
ākadaş	: Arkadaş (III.17.137).	alay	: Alay, parça (II.5.143).
aķāret et-	: Hakaret etmek (IV.6.70).	alayka	: Alayaka (II.4.51).
aķcabıñar	: Akçapınar (IV.17.157).	aleke	: Bkz. alake (II.7.149).
aķca ekmek	: Beyaz ekmek (IV.21.39).	alentiriK	: Elektirik (IV.17.9).
aķcece	: Bkz. aķcica (III.4.40).	āleş -	: Ağlaşmak (IV.6.93).
aķcica	: Akça, beyazca (III.4.54).	aleTdın	: Alaattın (II.4.108).
ākedeş	: Bkz. ākadaş (III.6.17).	aleTtirik	: Bkz. alentiriK (III.4.101).
aķġıncı	: Akkınıcı, göçebe, (II.8.51).	ālem	: Bkz. ālām (I.1.3).
aķım	: Göç (IV.8.26).	alfaT	: Ahlat, yabani armut (III.17.92).
akisar	: Akhisar (II.4.14).	alı	: Ali (III.3.95).
a'l	: Akıl (IV.6.154).	alış	: Alış, satın alma (II.3.38).
aķlı kit -	: Akıllı gitmek, aklını kaybetmek, çok korkmak (III.5.105).	allā	: Allah (II.3.151).
aķlı yatma-	: Anlayamamak (I.1.163).	allı ğumaş	: Al kumaş, gelinlik kumaşı (II.1.13).
aķrebe	: Bkz. aķraba (IV.27.60).	alma	: Elma (IV.17.28).
aķsine dal-	: Aksine dalmak, tersleşmek (IV.20.75).	ālT	: Alt (IV.1.49).
aķşap	: Ahşap (IV.3.49).	al'	: Bkz. ālT (IV.22.60).
āl	: El (IV.7.56).	altı_ay ğınası	: Kız çocuğuna doğumundan altı ay sonra kına yakma adeti (I.2.63).
āl	: Ağıl (III.16.14).	alt_üs_ed-	: Alt üst etmek, karıştırmak (II.6.50).
āla-	: Ağlamak (III.5.88).	āmad	: Ahmet (III.7.102).
ālāPdür-	: Ağlayıp durmak (IV.16.123).	amałat	: Ameliyat (IV.16.13).
alabada	: Bkz. ılabada otu (IV.6.135).	amale	: Amele (IV.16.109).
alaca pelece	: Alaca bulaca, çok karışık renkli (IV.14.15)	amanat	: Emanet (II.3.53).
alaçalı	: Alacalı (IV.4.9).	amāneT	: Bkz. amanat (I.5.121).
alake	: Alaka (I.6.114).	āmaTlı	: Ahmetli yörük aşireti (II.4.34).
ālām	: Alem, herkes (IV.14.66).	āmin dūnü	: Çalgısız, içkisiz düğün (I.5.331).
		a'mış	: Atmış (III.4.143).
		amıca	: Amca (II.1.6).
		amma	: Ama (I.5.281).
		āmmä	: Bkz. amma (II.4.102).

añ -	: Anmak (I.1.1).		toplandıkları
ānā -	: Anlamak (IV.25.2).		Mekke'nin
anacıK	: Annecik (I.6.43).		doğusundaki tepe
			(I.5.116).
anasul	: Anason (III.2.43).	arala-	: Ayırmak (IV.26.43).
anaTdar	: Anahtar (IV.24.46).	arayı arayı	: Araya araya (I.2.51)
anca	: Ancak, öylece	arçiv	: Arşiv (I.4.119).
	(I.1.158).	ardān	: Ardahan (III.9.1).
ancaca	: Bkz. anca (IV.22.116).	ardış	: Ardıç (III.4.45).
		āreT	: Ahiret (III.10.66).
andık	: Sırtlan (IV.2.33).	arğaş	: Argaç, dokumalarda
añga_iş	: Angaç, budak		çözgü üzerine
	deliğinin etrafı		enlemesine atılan ip
	(IV.5.7).		(IV.5.29).
añgāra	: Angarya, imece	argeş	: Bkz. arğaş (IV.5.33).
	(II.12.216).	arhadaş	: Bkz. ākadaş (II.4.9).
añıç	: Angıç, harman zamanı	arkadaşcaK	: Arkadaşlar olarak
	fazla sap yüklemek		(IV.10.88).
	için öküz ve at	are'lik	: Ahiretlik (I.5.343).
	arabalarının iki	arfa	: Arife (IV.20.25).
	tarafına konan tahta	ārı	: Ağrı (I.4.82).
	parmaklıklı kanat	ārı	: Yönüne (IV.9.69).
	(IV.9.16).	arış	: Arıç, araba oku,
añlad -	: Anlatmak (I.1.14).		hayvanların koşulduğu
añlaş -	: Anlaşmak (IV.13.29).		okun arabaya bağlı
annad -	: Bkz. añlad- (III.4.49).	ārif	olduğu çatal kısım
annaş -	: Bkz. añlaş- (I.4.121).	armıt	(IV.18.26).
anneş -	: Bkz. añlaş- (IV.6.101).	arnavı'	: Herif (IV.7.29).
			: Armut (IV.22.5).
anos	: Anons (I.4.89).		: Arnavut (I.4.78).
aparlā	: Bkz. apurlu (II.5.96).	arpē	: Arpa (II.3.75).
apurlu	: Hoparlör (I.2.93).	arş_ali	: Arşîâlâ, göğün
			dokuzuncu katı
aPdas	: Abdest (I.5.157).		(I.5.234).
ār-	: Ağarmak (I.3.89).	arşîñ_uzuru	: Bkz. arş_ali (I.3.12).
ār makinalı	: Ağır makinalı tüfek	artıh	: Artık, gayrı (II.6.59).
	(IV.25.108).	artıKın	: Bkz. artıh (III.13.29).
āra	: Bkz. ārı (IV.5.54).	artijen	: Artezyen (III.13.2).
arabe	: Araba (III.2.8).	as	: Az (IV.11.34).
arafaT	: Arafat, hacıların	asālat	: Asalet (IV.8.50).
	Kurban Bayramı'nın	asas	: Esas (IV.5.36).
	arife günü	ascıK	: Azcık (III.8.41).
		āsdos	: Ağustos (I.1.120).
		ası	: Asi (I.5.195).
		asmaK	: İçine kaşık, çatal vb.

	konulan araç (IV.2.87).	avasdos	: Bkz. āsdos (IV.25.128).
assı	: Erken (III.1.39).	avci	: Avcı (III.4.49).
asir	: Asır (II.3.122).	āvel	: Evvel (IV.7.72).
asma	: Üzüm ağacı (II.3.7).	avēt	: Bkz. āfiyat (IV.7.69).
astiy-men	: Astteğmen (IV.3.14).	aviç	: Avuç (II.4.124).
āş	: Bkz. a_ aç (IV.2.73).	avıñya	: Avunya yöresi (I.4.11).
aş -	: Açmak (III.2.201).	aviş	: Bkz. aviç (IV.16.98).
aş	: Aç (II.3.75).	avişla-	: Avuçlamak (I.6.67).
aş	: Yemek (II.3.51).	avķala-	: Ufalamak (I.5.51).
aş ġā-	: Aç kalmak (III.4.148).		
āşamacaK	: Bkz. āşamaceK (IV.12.39).	avKad	: Avukat (III.1.97).
āşamaceK	: Akşama kadar (IV.12.8).	āvlaT	: Evlat (IV.10.19).
āşar	: Avşar (IV.27.58).	āvleK	: Evlek, dönümün dörtte biri kadar olan alan ölçüsü (I.4.81).
aşar	: Bkz. aşarı (III.17.10).		
aşarı	: Aşağı (III.11.23).	avusdos	: Bkz. āsdos (IV.8.70).
āşım	: Akşam (III.6.7).	aya'lı	: Ayaklı (IV.1.65).
aşirat	: Aşiret (IV.8.51).	ayan	: Ayan, muhtar (I.6.95).
aşlık	: Yemeklik (II.12.15).	ayā çek-	: Ayağı çekmek, gidilen bir yere gitmez olmak (I.5.286).
aşlık	: Açlık (IV.25.82).		
aşşā	: Aşağı (IV.13.36).	ayar	: Değer, ölçü, derece (II.4.151).
aşşā	: Bkz. aşşā yoķarı (II.3.18).	ay'la-	: Ayıklamak (III.10.79).
aşşā gid-	: Kötüleşmek (III.6.72).	ayın oyun ol-	: Kaybolmak (II.5.73).
aşşā yoķarı	: Aşağı yukarı, tahminen (I.4.25).	ayıTdır-	: Ayırttırmak (II.6.52).
aşşam	: Bkz. āşım (III.8.8).	āyile	: Aile, eş (I.4.169).
aşşama salıK	: Akşama kadar (IV.15.20).	āyileceK	: Aile olarak (I.4.24).
āt	: Alt (IV.3.58).	āyit	: Ait (II.1.166).
āT vur-	: Ağıt vurmak, ağıt yakmak (IV.3.110).	ayla	: Bkz. āyile (II.3.22).
ataş	: Ateş (I.1.69).	aylak ġal-	: Aylak kalmak, işsiz kalmak (II.4.112).
aTci	: Atçı, at cambazı (III.5.31).	āyle	: Bkz. āyile (II.11.8).
ātın	: Altın (III.8.113).	ayrıyaTdan	: Ayrıyeten (II.3.50).
a'mış	: Altmış (III.16.23).	ayşa	: Ayşe (IV.6.50).
aT- duT-	: Arkasından dedikodu yapmak (I.3.315).	ayşam	: Bkz. āşım (IV.13.27).
ativir-	: Atıvermek (IV.12.34).	āz	: Ağız (I.6.30).
āv	: Ev (IV.7.37).	āz_āza	: Ağız ağıza (IV.3.45).
av	: Ağ (IV.27.48).	āz birli	: Ağız birliği (III.7.53).
avadiz	: Havadis, haber (I.5.277).	azıK	: Azıcık (III.11.113).
		āz bağınnan git-	: Ağız bağıyla gitmek,

	birşeyler yemeden, içmeden gitmek (IV.14.63).	balamut	: Palamut (I.6.34).
azlıh	: Azlık (II.6.81).	balcan	: Patlıcan (III.3.126).
bā	: Bağ, üzüm bahçesi (I.1.103).	badılcan	: Bkz. balcan (IV.10.65).
bā	: Evet, tabi (IV.16.35).	balgam_astalī	: Balgam hastalığı (II.4.84).
babıç	: Pabuç (I.3.53).	bālī	: Bağlı (I.4.145).
babiş	: Bkz. babıç (III.9.48).	bālī	: Pahalı (III.8.15).
baceK	: Baca (III.3.49).	balıkisir	: Balıkesir (III.4.86).
baceylik	: Bacalık, baca (IV.9.78).	bāli	: Bari, hiç olmasa (I.2.114).
bācıK	: Bağcık (III.4.39).	bālim	: Bkz. bālī (IV.17.56).
bacī	: Baca (IV.5.39).	bālki	: Belki (III.16.5).
bāça	: Bahçe (I.2.116).	balle	: Balya (II.4.120).
bāçe	: Bkz. bāça (II.6.145).	balon	: Balo (IV.7.18).
bādaK	: Bardak (IV.23.40).	balu	: Bkz. balon (IV.10.28).
badılcan	: Patlıcan (I.3.302).	bamle	: Bamya (IV.25.92).
badişa	: Padişah (III.8.27).	bañgınuT	: Banknot, kağıt para (IV.2.24).
bagiliK	: Bkz. baceylik (III.6.90).	bañgi	: Banka (III.9.12).
bāğur	: Bağ-kur	bār-	: Bağırmak (I.2.93).
bağ-	: Bakmak (II.3.151).	bār	: Bahar (I.6.29).
bağım	: Bakım (II.6.14).	barabā	: Bkz. barabar (III.6.39).
bağır	: Bkz. bakaç (II.5.80).	barabar	: Beraber (I.2.128).
bağ-	: Muayane etmek (I.1.125).	bark	: Park (IV.27.99).
ba' -	: Bakmak (I.5.177).	bāram	: Bayram (IV.16.67).
baçaç	: Bakraç, küçük bakır kova (II.4.150).	barat	: Beraat (I.1.167).
bākar-	: Evlendirmek barklandırmak (IV.16.30).	bārış -	: Bağırışmak (IV.13.33).
bağır	: Bkz. bakaç (II.5.13).	barmaK	: Parmak (III.1.11).
baKlaFı	: Baklava (IV.13.32).	barmaK dörul-	: Parmak doğrultmak , işaret etmek (III.6.74).
baKlafi	: Bkz. baKlaFı (IV.20.30).	barmaK ısır-	: Parmak ısırarak, imrenmek (II.6.88).
bal dodak	: Bal dudak, tatlı dilli (I.6.30).	bās_ed-	: Bahsetmek (II.1.212).
bāla-	: Bağlamak (I.2.72).	basdırmacıK	: Çatının ağaç dalları ile örtülmesiyle yapılan kulübe (I.5.288).
bālī	: Pahalı (IV.4.1).	bāsıra	: Basıra, bitki, bostan ve meyve ağaçları ve bağlara zarar veren bir hastalık (IV.26.84).
ba'la	: Bakla (I.4.87).	bassı	: Bazısı (I.5.62).
ba'lavı	: Bkz. baKlaFı (IV.22.139).		
balamı'cılıK	: Palamutçuluk, (I.6.73).		

- baş bā** : Baş bağı (II.3.46).
baş yülüme : Tahtacı
 Türkmenlerinde
 belirli bir çağa gelen
 erkek çocuklarının
 saçının tıraş edilmesi
 geleneği (I.2.64).
başa çık- : Baş Pehlivanlık
 güreşine çıkmak
 (III.6.42).
başı gabağ : Başı kabak, başı açık
 (IV.8.54).
başını boğ- : Başını bağlamak
 (II.6.130).
baş zoru : Başındaki sorun
 (I.5.286).
bāşış : Bahşış (II.7.22).
başına bir şey ver- : Baş yülüme adeti
 sırasında, saçı kesilen
 çocuğa yakın
 akrabalarınca mal,
 mülk verilmesi
 (I.3.175).
başında gırıl- : Başına yığılmak
 (III.1.93).
bāşış : Bkz. bāşış
 (IV.17.116).
bāşla- : Bağışlamak (IV.5.59).
başlı : Baş bağlı, baş örtülü
 (I.6.50).
bataryı : Batarya (III.3.30).
baTdal : Evliya (IV.16.20).
baTdāne : Battaniye (II.7.63).
bāTdır- : Bağirttırmak,
 duyurmak (II.6.77).
baTlıcan : Bkz. balcan (II.11.18).
batos : Bkz. patuz (III.13.15).
batus : Bkz. patuz (III.13.19).
baya : Bayağı, çok (I.5.318).
bayazıd : Beyazıt (III.9.26).
bayrağ dik- : Bayrağı hazırlamak
 (I.1.8).
bayramış : Bayramiç ilçesi
 (I.4.53).
bayrā selava'la- : Bayrağı
 selavlatlamak,
 düğün bayrağının
 altında hayır duada
 bulunmak (I.2.90).
bayramla- : Bayramını kutlamak
 (IV.12.140).
bayram_āşamı : Arife gün akşamı
 (I.3.295).
bayram_āşamı yap- : Arife gün akşamı
 cem düzenlemek
 (I.3.296).
baygın : Düşük, ucuz (I.4.55).
bāz : Boğaz, boyun
 (IV.7.87).
bazā : Pazar (IV.20.38).
bazama : Bazlama (I.2.40).
bazı : Bazen (I.5.13).
bāzıcıK : Bkz. bazı (IV.16.73).
bān : Ben (I.1.14).
be : Ben (IV.1.4).
bē : Bey (IV.17.25).
becene : Issız, bakımsız
 (I.3.332).
bēgir : Beygir (III.3.134).
bēgiri çaKdır- : Beygiri çaktırmak,
 nallatmak (IV.1.23).
behrinde : Zamanında (I.5.144).
beKā : Bkz. beker (IV.11.22).
beker : Bekar (I.6.37).
beki : Belki (II.12.8).
bēki : Bkz. beki (IV.14.8).
beliñsis : Belirsiz (II.9.175).
bēn - : Beğenmek (IV.17.5).
beTduva : Beddua (I.3.314).
be'le- : Beklemek (I.6.16).
bel bā : Bel bağı (II.1.55).
bele- : Bebeği özel bir usule
 göre kundaklamak,
 giydirmek (I.3.145).
bele : Bela (IV.27.100).
belgama : Bergama (IV.26.60).
bēlinde : Bkz. behrinde
 (III.1.81).
bēn- : Beğenmek (II.12.166).
bend : Akarsuyun önüne

	yapılan set (I.3.336).	bırçaK	: Burçak (III.13.28).
benniK getir-	: Bencillik yapmak, küçümsemek (I.6.113).	bırnaK	: Bkz. barmaK (IV.22.152).
beñze -	: Benzemek (I.5.141).	bıydan	: Bu kıyıdan (IV.8.73).
bereke'li	: bereketli, bol (I.3.124).	bıyday	: Buğday (III.16.33).
beşiK ğaldırma:	Bebek için beşik hazırlama geleneği (I.4.129).	bıydey	: Bkz. bıyday (III.15.55).
betun	: Beton (I.3.284).	bıydıy	: Bkz. bıyday (III.6.1).
bey at	: İri at (IV.5.51).	bıydiy	: Bkz. bıyday (III.7.6).
beyid_aT-	: Bkz. beyit yaK- (III.10.19).	bıy	: Bir yol, bir defa (II.4.135).
beyit_at -	: Bkz. beyit yaK- (II.12.203).	bızā	: Buzağı (I.6.1).
beyit yaK-	: Beyit söylemek, ağıt yakmak (II.12.203).	bi	: Bir, bir kez (I.1.31).
bezdirme	: Hamur açılarak yapılan bir tür börek (II.2.35).	bi daKımı	: Bir takımı, bir kısmı (I.3.2).
bêze	: Beze, hamur topağı (IV.20.30).	bi kerenciK	: Bir kerecik (I.5.272).
bezin	: Benzin (III.8.15).	bi yavız	: Bir güzel, iyice (I.1.44).
bı	: Bu (III.4.149).	bi tā	: Bir daha (III.3.76).
bıça'la-	: Bıçaklamak (I.5.162).	bi_aralık	: Bir an (II.9.193).
bıda-	: Budamak (III.8.129).	bibi	: Hala, abla (II.3.124).
bıdaK	: Budak (IV.26.26).	bicama	: Picama (III.14.49).
bıdıK	: Bıdık, kısa ve tıknaz (IV.26.2).	bicig	: Biricik, bir kez (III.10.54).
bıKcı	: Bıçkı, hizar (I.1.24). (I.5.307).	bicik bicik	: Bir bir (IV.12.134).
bıKıl-	: Bükülmek (III.7.120).	biden	: Birden, aniden (IV.17.110).
bılaşıK	: Bulaşık (III.16.160).	biğadış	: Bigadiç (III.8.15).
bıldır	: Bir yıldır (IV.17.155).	biğaç	: Birkaç (II.7.152).
bılla	: Abla (IV.2.26).	biğir	: Bkz. bēgir (IV.6.77).
bılle	: Bkz. bılla (IV.23.130).	bıkaş	: Bkz. biğaç (III.12.49).
bıllı fısdan	: Gösterişli, işlemeli fistan (IV.21.84).	biki	: Biriki (IV.2.42).
bıñar	: Pınar (III.8.35).	biKle -	: Beklemek (III.7.102).
bıraK-	: Bırakmak (II.1.44).	bılan	: Bkz. bilen (IV.27.13).
bıra	: Bkz. biraz (IV.24.10).	bılazziK	: Bkz. bilēzik (II.7.53).
bıras	: Bkz. biraz (IV.16.165).	bilen	: Bile, dahi (I.5.290).
bıraz	: Biraz (II.5.203).	bilene	: Bkz. bilen (II.2.2).
		bilēzik	: Bilezik (IV.11.18).
		biliK	: Beylik (III.4.4).
		bilma -	: Bilmemek (IV.10.43).
		biñ	: Bin (I.4.86).
		bindur-	: Bindirmek (IV.3.111).

binēt	: Binet, ekmek olacak hamurların (bezelerin) konulduğu ağaçtan gözlü araç (DS.II.696), (IV.7.104).	boyut	: Boy, sülale (II.5.167).
binit	: Binek (III.17.128).	böber	: Biber (IV.7.4).
birascık	: Birazcık (II.2.44).	böce	: Yavru, küçük (IV.25.103).
birkeç	: Bkz. bigaç (II.12.167).	böle	: Böyle (I.2.17).
bires	: Bkz. biraz (I.4.7).	bön	: Bugün (I.2.85).
bişi	: Yağda kızartılan hamur (II.7.97).	bönKü	: Bugünkü (I.3.71).
bişman_ol-	: Pişman olmak (III.1.98).	bör-	: Böğürmek (IV.24.92).
bitinci	: Biten, sonuncu (IV.27.78).	bör	: Böğür, gövde (I.3.75).
biyas	: Beyaz (II.12.120).	börek	: Börek (I.1.45).
biyazıt	: Beyazıt (IV.25.38)	böreK	: Böbrek (II.3.134).
biygir	: Bkz. bēgir (III.5.85).	böriK	: Bkz. böreK (III.4.173).
bō	: Bkz. bıyı (III.6.8).	börülce	: Börülce (IV.27.38).
bō -	: Boğmak (III.8.20).	bösüK-	: Özlemek (I.6.128).
bōça	: Bohça (IV.12.51).	böTdür-	: Böğürttürmek (III.15.14).
böl -	: Boğulmak (I.3.330).	böylü	: Böyle (II.7.82).
bölge	: Bölge (II.8.2).	bū	: Bkz. bıyı (IV.12.123).
böndürüK	: Bkz. boyunduruğ (IV.10.4).	buba	: Baba (III.2.148).
borş	: Borç (III.3.122).	būça	: Bohça (I.2.39).
borşlu	: Borçlu (IV.8.37).	buçuK_ğınası	: Bkz. altı ay ғınası (I.4.138).
bosdan	: Kavun (II.3.10).	budak_ğ -	: Budak koymak, işaret koymak (IV.3.107).
boşluK	: Bkz. töş (III.5.11).	būday	: Bkz. bıyday (III.7.7).
bova	: Boğa (IV.24.91).	būde_eKmē	: Buğday ekmeği (II.7.17).
bóyle	: Böyle (II.4.6).	būdey	: Bkz. bıyday (II.6.53).
boyna	: Boyuna, sürekli (II.6.55).	buğún	: Bugün (II.5.116).
boyuna ev geçimi düş-	: Evin geçimini sağlamak (I.3.72).	buğacık	: Babacık (II.4.38).
boyunduruğ	: Çift sürülen veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çember (II.3.5).	buğaz	: Boğaz (III.2.165).
		bulambec	: Bulamaç (IV.6.63).
		bulğarya	: Bulgaristan (IV.6.48).
		bulūr-	: Buluvermek (III.11.97).
		buñal-	: Bunalmak (I.6.80).
		buñar	: Pınar (IV.10.87).
		bur	: Güzel koku (IV.23.61).
		bur bur_çok-	: Güzel kokmak (IV.3.74).
		burānē	: Bkz. burāniye (IV.20.43).

burāniye	: Burhaniye (III.4.17).	cas	: Caz, düğün orkestrası (II.1.288).
burma	: Bir ülke adı (II.3.88).	casçı	: Cazcı, müzisyen (IV.20.81).
burnundan_aray	: Burnuna doğru (II.9.41)	casarat	: Cesaret (II.2.34).
burnundan gessiñ	: Burnundan gelsin,		
	haksızlıkla elde ettiği şeyler zehir olsun (I.3.31).	casur	: Cesur (IV.25.106).
bütün	: Bütün (II.7.72).	cava	: Java motorsikleti (IV.24.81).
bu_u	: Bkz. bıyı (IV.27.3).	cavır	: Gavur, ecnebi (I.3.169).
buyday	: Bkz. bıyday (III.16.29).	cavırcı	: Gavurcu, işgal kuvvetlerine yardım edenlere verilen ad (IV.25.22).
buydiy	: Bkz. bıyday (III.5.21).		
buynuz	: Boynuz (I.5.138).	cāyıl	: Cahil (IV.12.89).
buyruK	: Mezhep kitabı (II.10.86).	cayırt	: Ses taklidi kelime (II.4.164).
bū	: Bkz. bıyı (IV.24.20).	cāviz	: Ceviz (I.1.42).
büber	: Biber (III.1.3).	ceTde	: Cadde (IV.27.105).
būcülüK	: Büyücülük (II.1.207).	cevze	: Cezve (IV.6.14).
bügün	: Bugün (II.1.5).	ceK-	: Çekmek (IV.1.21).
büle	: Böyle (III.5.105).	celb	: Zor, güç (III.2.196).
büle	: Bkz. büle (IV.16.111).	celeK	: Şelek, sırtta taşınan yük (I.6.54).
bülöv	: Büluğ, ergenlik (I.4.143).	cellet	: Cellat (II.9.147).
bürüver-	: Bürüyüvermek (IV.23.91).	cenaza	: Cenaze (II.12.146).
büz	: Büz, künk (III.16.38).	cepe	: Cephe (III.17.62).
cafa	: Cefa (I.5.22).	cerez	: Çerez (III.15.43).
cā_il	: Cahil (II.6.87).	cesāra'lan-	: Cesaretlenmek (IV.6.21).
camāT	: Cemaat, toplum (IV.1.56).	cevis	: Bkz. cāviz (IV.20.31).
cambas	: Cambaz, hayvan		
	alışverişi yapan (III.5.40)	ceyer	: Ciğer (IV.12.74).
cāmı	: Cami (IV.14.72).	ceyiz	: Çeyiz (II.6.126).
canavar	: Kurt (IV.8.78).	ceyran	: Cereyan, elektrik (II.6.2).
candarma	: Jandarma (I.1.165).	cıdava	: Cidav, ezik, çürük, yaramaz (IV.25.89).
cannan-	: Canlanmak (II.9.162).	cığa	: Cığa, gelinlerin veya genç kızların düğünlerde başlarına süs olarak taktıkları ibik veya hilal şeklindeki parlak renkli tüyler
car car	: Ses taklidi kelime (II.6.49).		
cāra	: Sigara (II.3.68)		
cārt	: Ses taklidi kelime (II.4.166).		

	(DS.III.899), (IV.6.153).		
cıkar-	: Çıkarmak (IV.3.43).	cuvaP	: Cevap (III.5.1).
cıPlak	: Çırıl çıplak (III.4.121).	cümi	: Cuma (III.4.133).
		cumartası	: Cumartesi (IV.20.82).
cık-	: Çıkmak (III.2.164).	cuvār	: Civar (II.2.29).
çıkar'ma	: Çıkartma (III.2.113).	cuvaP	: Cevap (I.3.153).
cılbaK	: Çıplak (I.3.328).	cümbüş	: Maden gövdeli, tanbura benzer bir saz, eğlence (III.2.161).
		cümē	: Bkz. cümü (I.5.86).
ciñgan	: Çingene (II.8.12).	cümertesi	: Cumartesi (III.8.144).
ciñgil	: Türlü ses çıkaran süs eşyalarından oluşan bir başlık (I.3.150).	ça	: Gösterme ünlemi (IV.24.18).
ciñgırık	: Bkz. giñgıraç (IV.14.68).	çabıK	: Çabuk (IV.4.22).
cırK	: Ses taklidi kelime (II.4.148).	çabıcıG	: Çabucak (III.11.129).
cırt	: Cirit (II.10.142).	çācāz	: Çaycağız (IV.16.3).
cırt	: Bkz. cırt (IV.5.84).	çadırcı	: Göçebe (II.8.51).
çıyna-	: Çiynemek (II.9.247).	çağ -	: Çakmak, batırmak (II.3.5).
cıyrannı	: Bkz. ceyrannı (IV.14.106).	çal-	: Katmak, eklemek (II.7.3).
cız-	: Çizmek (II.3.16).	çala	: Kez, defa (IV.23.6).
cızgı	: Çizgi (I.5.302).	çalba	: Ada çayı, ihlamur (II.4.168).
cızgılı dēre	: Çizgili üçetek elbise (II.11.6).	çalbı	: Bkz. çalba (II.4.169).
ciğara	: Bkz. cāra (I.1.158).	çalgı dut -	: Çalgı kiralamak (I.1.33).
ciğara	: Bkz. cāra (III.9.22).	çalı kākıcı	: İnsanlar arasında fitne çıkaran kimse (I.4.114).
cileT	: Jilet (IV.18.8).		
cilte	: Şilte, döşek (IV.24.19).	çalıur-	: Bkz. çalıvırmak (IV.16.85).
ciñgen	: Çingene, roman (IV.17.77).	çalıvır-	: Çalıvermek (IV.11.25).
ciñgil	: Bkz. baçaç (II.4.150).	çalhıK	: Çalhık (IV.25.26).
ciyer	: Ciğer (I.3.306).	çaltı	: Çalı (III.10.69).
cizme	: Çizme (III.5.84).	çameşir	: Çamaşır (III.8.78).
cob	: Jop (II.10.148).	çamır	: Çamur (III.12.24).
cokey	: Jokey (III.5.38).	çañ	: Çan (IV.12.103).
comāt	: Bkz. camāT (I.2.129).	çanacığ	: Çanakçık (IV.22.103).
cöb	: Cep (II.2.28).	çandarma	: Jandarma (III.11.120).
cömēt	: Bkz. camāT (I.3.144).	çante	: Çanta (II.12.114).
cöver	: Cevher, bade (I.5.197).	çapıd	: Çaput (I.2.42).
cuKlata	: Çikolata (II.5.153).	çapıt	: Bkz. çapıd (III.5.18).
cum_āşamı	: Perşembe akşamı	çār-	: Çağırarak (I.3.6).
		çārıvır-	: Çağırarak (IV.11.25).

çat-	: Kömür yapılacak odunları tepelerinden birbirlerine çaprazlama dayayarak durdurmak (I.6.60).	çıhar-	: Çıkarmak (IV.9.6).
çäte	: Çete (IV.7.40).	çıK-	: Gösteriye katılmak (III.5.39).
ça'la-	: Çatlamak (III.5.80).	çıkı	: Çıkın (III.8.33).
çatalhıK	: Elbiselik kumaş (III.11.145).	çıKıla -	: Çıkının veya torbanın içine koymak (III.8.33).
çavış	: Çavuş (II.9.129).	çıkın -	: Çıkarmak (IV.2.79).
çeKdir-	: Ögüttürmek (IV.5.76).	çıkırık	: Çıkırık, iplik eğirme veya sarma işlerinde kullanılan, el veya ayakla çevrilen dolap (IV.5.17).
çeked	: Ceket (IV.1.41).	çıl -	: Çırpamak (II.9.277).
çekiliP gel-	: Sallanıp yürümek (III.2.114).	çılpi	: Çalı (III.15.12).
çencere	: Tencere (I.2.25).	çır-	: Çıgırmak (II.3.69).
çençere	: Bkz. çencere (IV.3.103).	çire	: Çıra (III.3.139).
çent-	: Bir şeyi kenarından keserek veya kırarak küçük kertik açmak (IV.1.47).	çırı	: Bkz. çire (II.4.130).
çeki	: Alnı sarmaya yarayan baş örtüsü (IV.17.73).	çıyna-	: Çiyne (II.9.247).
çe'lemik	: Çitlenbik (IV.20.67).	cız-	: Çizmek, meyvenin dış yüzeyini keski aleti ile çizmek (I.5.65).
çepel	: Ürüne karışmış yabancı madde, bulaşık (IV.5.76).	çatırtı	: Ses taklidi kelime, yoğunluk (II.9.263).
çePni	: Çepni, 24 Oğuz boyundan birisi (II.8.3).	çıkā-	: Çıkarmak (IV.16.20).
çeşi'li	: Çeşitli (III.2.17).	çılpi	: Çalı (III.12.2).
çeTmi	: Bkz. çePni (II.3.62).	çmğılak	: Çingirak, bellek (I.5.188).
çevre	: Sırma işlemeli mendil (IV.13.28).	çi	: Bkz. çī (I.1.102).
çeyne -	: Çiynemek (I.3.242).	çiF	: Toprağı sürmek için koşulan iki hayvan (I.4.75).
çeyreK	: Gümüş mecdiyyenin dörtte biri değerinde olan beş kuruş (II.1.55).	çif sür-	: Çift sürmek (IV.12.2).
çezil -	: Çözölmek (IV.10.96).	çif	: Bkz. çiF (IV.11.19).
çezme	: Çözme (IV.10.95).	çikin	: Çirkin (IV.10.78).
çī	: Çiğ (II.5.3).	çil	: Çiğil, toz şeklindeki kar (IV.1.38).
çıbık	: Çubuk (IV.8.100).	çille	: Çile (II.4.99).
çı'-	: Çıkmak (I.6.157).	çilpi	: Bkz. çılpi (III.17.50).
çı'la -	: Çıtlamak (IV.9.55).	çine-	: Çiğnemek (IV.17.32).
çılı -	: Çıkmak (II.4.105).	çit	: Bkz. çiF (I.3.163).
		çiten	: Küçük sepet, küfe (IV.19.42).
		çiTliK	: Çiftlik (II.9.141).
		çivitcilik	: Çiftçilik (IV.3.3).
		çivt	: Bkz. çiF (III.2.4).

çivte	: Çifte (III.5.77).	çuvalla-	: Çuvala doldurmak (II.3.11).
çivT sür-	: Çift sürmek (II.2.3).	çũ	: Çünkü (IV.19.13).
çivçiliK	: Çiftçilik (IV.17.59).	dā	: Dağ (I.3.27).
çivdetelli	: Çiftetelli oyun havası (II.1.291).	dā	: Daha (I.1.5).
çivit	: Çift (IV.3.4).	da_an -	: Dayanmak (II.9.179).
çiy	: Bkz. çĩ (IV.2.75).	da_ar	: Dağar, hayvanların su içtiği dar ve uzunca kap (III.4.50).
çiy yaP-	: Hayvanın çifte atması (II.6.18).	dabacan	: Damacana (I.5.61).
çiyiz	: Bkz. ceyiz (III.14.49).	daban	: Taban, düz arazi (II.1.166).
ço	: Çok (IV.12.63).	dācılıK	: Dağda ağaç ve kereste işleriyle uğraşmak, dağcılık (I.3.19).
çōba	: Çorba (III.15.24).	daçcı	: Taşçı (I.4.115).
çoban dur-	: Çobanlık yapmak (III.4.106).	dad	: Tat (I.2.47).
çocuK gā-	: Çocuğa hamile kalmak (IV.26.11).	dād-	: Dağıtmak (I.2.75).
çocüK	: Çocuk (IV.5.82).	dada	: Bebek (IV.20.29).
çoçcak	: Çocukçak (IV.20.55).	da_etē	: Dağ eteği (I.4.38).
çoķuve-	: Çöküvermek (IV.27.23).	dağınaK	: Dağınık (IV.25.46).
çoKcuķ	: Çoğunlukla (III.14.39).	dağ-	: Takmak (I.1.1).
ço_onca	: Bkz. çoKcuķ (III.10.84).	dahı	: Daha (I.2.109).
ço_unca	: Bkz. çoKcuķ (IV.8.60).	dahı	: Bzk. daķı (II.5.102).
çoval-	: Çoğalmak (II.3.93).	da_ıl-	: Bkz. dāl- (II.5.115).
çökeliK	: Çökelek (II.5.35).	dā_i	: Dahi (I.5.110).
çömeK	: Çomak (II.5.134).	da_i	: Bkz. dā_i (II.12.106).
çöpden	: Dokuma örtü (IV.12.23).	da'-	: Bkz. daK- (II.3.6).
çözgü	: Dokumacıların yumak yapmak için kullandığı araç (IV.5.33).	daK-	: Takmak (I.1.111).
çul	: Kilim (I.3.3).	daKğa	: Dakika (II.1.299).
çulğıran	: Zorbalık, karmaşa (IV.25.73).	daKge	: Bkz. daKğa (III.6.6).
çulfa	: Çulha, ipten dokunan kumaş (I.2.52).	daķı	: Takı (I.2.108).
çullañga	: Nişanlı iken bayram günlerinde oğlan evinden kız tarafına verilen hediye (III.14.31).	daķıvır-	: Takıvermek (IV.11.30).
çuval-	: Bkz. çoval- (II.3.97).	daķlı	: Tatlı (I.5.58).
		da'lıla-	: Tatlılamak (IV.22.137).
		daķım	: Takım (III.16.132).
		daKleş-	: Peşine takılmak (IV.2.40).
		dāl -	: Dağılmak (I.1.13).
		dalavere	: Yalan dolan (II.6.32).
		dalğa	: Mesele, konu (II.9.245).
		dālı	: Dağlı (III.6.14).
		dālıK	: Dağlık (III.11.121).

dālīm	: Dağılım (IV.14.56).		ünlemi(I.1.21).
dalış	: Dalıç, Kuzu veya koyunun kuyruğu (III.5.52).	dē	: Bkz. dēl (I.2.15).
dāmet	: Damat (III.8.140).	dē -	: Değmek, etkilememek (I.5.315).
damğa vur-	: Kesilecek ağaçlara işaret koymak (I.6.26).	dede	: Cem ayinlerini idare eden kişi (I.3.4).
damız	: Maya (II.8.73).	dede	: Kayınbaba (IV.9.82).
dana	: Tane (II.3.23).	dede	: Evliya türbesi (IV.22.148).
dap -	: Tapmak (I.5.278).	dedelik haķı	: Dedelik yapmak için gerekli olan icazet (I.4.175).
dar	: Sıkıntı (I.5.355).	de_eşleme	: Değişleme (IV.8.108).
dara-	: Taramak (II.1.113).	defteri dūr-	: Öldürmek (II.10.92).
daraya çık-	: Darağacına çıkmak (IV.25.88).	değimen	: Değirmen (III.3.94).
daraķ	: Tarak (II.11.51).	deh	: Seslenme ünlemi (III.5.119).
daraķ	: Bkz. daraķ (IV.9.39).	deha	: Gösterme ünlemi (IV.24.49).
darba	: Darbe (II.9.16).	deK getir-	: Denk getirmek (III.11.12).
dārcık	: Dağarcık, yüzülmüş hayvan derisi (IV.16.140).	de'mele-	: Tekmelemek (IV.21.23).
dāre	: Daire (I.3.29).	dēl	: Değil (I.1.122).
darı gavsī	: Mısır yapraklarının kurumuş hali (IV.9.38).	de_i	: Bkz. dēl (II.4.99).
dart-	: Tartmak (IV.22.19).	de_i	: Diye (I.3.286).
daşı -	: Taşımak (III.5.58).	dehil	: Bkz. dēl (I.3.119).
daşıK	: Taşmış (IV.2.75).	delbez	: Delibaz, deli gibi (IV.27.93).
dāT-	: Dağıtmak (II.8.9).	delice	: Yabani zeytin (I.4.49)
da'lı	: Bkz. daķlı (IV.14.88).	deligannı başı	: Delikanlı başı, efe başı. Düğünde bayraktar ile birlikte gençleri yönlendiren ve hizmet eden kişi (II.12.193).
daTlı damaķ	: Tatlı damak, atlara vurulan bir gem türü (III.5.64).	dāli'	: Delik (IV.1.45).
davat	: Davet (I.5.93).	dāli'li	: Altı deliklerle kaplı kap kacak (I.5.320)
davıl-	: Dağıldı (IV.27.81).	delil	: Kandil (I.2.131).
davıl fırın	: Davul fırın (III.14.13).	delilci	: Cemde kandili yakan ve dava sırasında suç soruşturan kişi, savcı (I.3.297).
davılğı	: Ağaç türü (III.5.19).	delile geç-	: Cem töreninin bir
davırı	: Gibi (III.8.104).		
davıT-	: Dağıtmak (IV.22.17).		
davrı	: Bkz. davırı (IV.20.8).		
davran-	: Hazırlanmak (IV.14.73).		
davşan	: Tavşan (III.4.60).		
dāyi	: Dahi (III.16.102).		
dayza	: Teyze (II.7.41).		
dāza	: Bkz. dayza (II.3.125).		
dē	: Gösterme		

	bölümünde suçun soruşturmaya tabi tutulması (I.2.131).		(II.4.194).
dellen-	: Delirmek (I.3.79).	dersāna	: Dershane (II.8.65).
dēmen	: Bkz. değimen (I.2.45).	der'leş-	: Dertleşmek (III.17.120).
dēmenci	: Değirmenci, değirmen sahibi (IV.7.58).	des	: Seslenme ünlemi (III.5.105).
deme'	: Demet (III.8.17).	desdere	: Testere (IV.7.108).
demikurat	: Demokrat (I.3.33).	desdereci	: Ağaç budama işiyle uğraşan (I.4.71).
demince	: Demin, az önce (IV.20.71).	desdi	: Testi (II.4.178).
dēnce ğadān	: Deyinceye kadar (III.16.40).	dēş -	: Değişmek (I.1.24).
dene	: Tane (I.1.67).	dēşi'li'	: Değişiklik (IV.6.76).
dēneK	: Değnek (IV.5.91).	de_ül	: Değil (II.3.121).
dēneG	: Bkz. dēneK (IV.10.34).	devil devil ğaynā-	: Fokurdayarak kaynamak (IV.14.93).
deñg	: Denk, eşit (I.3.152).	devirisi ğün	: Ertesi gün (II.6.71).
deñiş-	: Değişmek (II.3.17).	dāvlet	: Devlet (III.16.42).
deñiş	: Deyiş, mani (III.8.124).	devrā	: Devre, an (II.9.275).
deñiş at-	: Karşılıklı deyiş söylemek (IV.14.78).	devriş	: Derviş (I.5.242).
deñişik	: Değişik (II.6.40).	deyil	: Değil (III.12.16).
deñişir-	: Değiştirmek (II.12.79).	deyirmen	: Bkz. değimen (III.1.86).
denk get-	: Denk getirmek (III.8.73).	deymen	: Bkz. değimen (II.4.160).
dePe	: Tepe (IV.1.42).	dēze	: Bkz. dayza (II.3.122).
depe dırırak	: Tepe tırnak, tepeden tırnağa (II.12.130).	dığan	: Alçak ve oldukça geniş kazan (IV.1.75).
depin -	: Tepinmek (III.6.18).	dı -	: Demek, söylemek (II.4.38).
dePre-	: Deprenmek, hareket etmek (III.5.120).	dıK-	: Sokmak, dahil etmek (I.3.239).
depu	: Depo (IV.25.25).	dıkēve-	: Tıkayıvermek (IV.27.15).
dērā	: Derya (III.2.140).	dıkılıP dur-	: Tıkılıpdurmak (IV.25.92).
dēre	: Üçetek elbise (II.12.49).	dıkım	: Tıkım, lokma (IV.16.3).
derelere çul	: Çok fazla miktarda (III.3.171).	dış	: Yabancı (I.3.117).
deri	: Dere (III.4.181).	dış asbabı	: Dış esbabı, dışa giyilen elbise (II.12.130).
deriye bas-	: Derinin içine doldurmak (II.5.35).	dışbıdaK	: Dışbudak ağacı (IV.17.28).
dērmen	: Bkz. değimen (II.5.156).	dıyı	: Dayı (III.13.30).
dernek	: Düğünün birinci günü	dı -	: Demek (I.3.7).
		dı -	: Değmek (IV.1.50).

didiK didiK	: Parça parça (I.5.50).		
di_eneG	: Değnek (IV.5.83).		kullanılan ucu sivri demir çatallı tarım aracı (II.4.112).
diğış -	: Bkz. deñiş - (III.5.16).		
di_i	: Bkz. dēl (III.4.30).	diyer	: Diğer (I.4.57).
di_il	: Bkz. dēl (II.6.9).	diyil	: Bkz. dēl (III.2.62).
di_işdir-	: Değiştirmek (III.5.50).	diymen	: Bkz. değimen (III.10.85).
di' -	: Dikmek (IV.1.31).	diyneK	: Değnek (III.11.100).
di_hana	: Gösterme ünlemi (IV.16.26).	dobırāki	: Bir kumaş markası (IV.26.74).
dikel-	: Dinelmek (II.7.51).	dōdurğa	: Dodurga, bir Oğuz boyunun adı (IV.3.26).
diKme	: Küçük zeytin ağacı (I.3.333).	doK	: Tok (I.6.73).
dīl	: Bkz. dēl (III.3.46).	doKdur	: Doktor (I.1.83).
dilce	: Söylemeye değer, dile göre (IV.17.66).	dók-	: Dökmek (II.4.155).
dīmen	: Bkz. değimen (III.3.146).	doқан -	: Dokunmak, ağlamsımak (I.6.129).
dimitoka	: Dimetoka, Bulgaristan'da bir şehir (II.10.7).	dokuzan	: Doksan (II.3.99).
dīñ dur-	: Dinç durmak (IV.21.39).	dolaK	: Boyun atkısı (II.3.59).
dināyet	: Diyanet (III.4.85).	dolay_al-	: Etrafını çevirerek neşe ile lafa tutmak (I.3.165).
dīñel-	: Bkz. dikel- (IV.26.67).	dolu	: Cemde fincan içerisinde sunulan bade (I.2.131).
dīnem	: Diyeceğim (III.2.37).	dōm	: Doğum (I.1.58).
dīñne-	: Dinlemek (III.16.160).	domanış	: Domaniç (IV.8.1).
dīşdir-	: Değiştirmek (III.2.109).	dombay	: Manda (I.3.276).
diş_edi	: Diş hediği, diş bulguru (I.1.133).	dombī darā	: Dombay tarağı, bir halı motifi (IV.6.154).
dīñ	: Dinlenilmesi hoş görülme-yen sözler (I.4.147).	dona' -	: Donatmak (III.8.130).
dīñ	: İlmek (IV.24.48).	doñlu	: Don tutmuş (I.3.61).
dīñ_at-	: Örgü örerken şiş ile ilmek atmak (IV.24.48).	doñus	: Domuz (III.4.60).
din -	: Denmek (IV.6.130).	doñus çal-	: Yaban domuzunun saldırması (IV.2.37).
dinğın	: Dingin, zayıf (II.4.124).	dor-	: Durmak (II.9.25).
derafi	: Teravîh (IV.17.128).	dōra-	: Doğramak (I.3.51).
direKdor	: Traktör (I.6.103).	doraK	: Durak (I.1.115).
direm	: Dirhem, okkanın dört yüzde birine eşit olan (IV.25.1).	dōru	: Doğru (I.3.289).
dirgen	: Harman işlerinde	dos	: Dost (II.9.20).
		dova	: Dua (I.4.155).
		dovar	: Duvar (IV.5.38).
		dovāsımı devşir-	: Gelinin duvağını hazırlamak (IV.7.28).
		dō -	: Dövmek (I.3.100).
		dōd	: Dört (IV.20.70).

dölüm	: Dönüm (II.1.166).		
dönder-	: Döndürmek (I.2.54).		
dönerce	: Hayvanlarda sürekli olarak kendi etrafında dönme hali (III.2.132).	dūdūr-	: Dövdürmek (III.14.19).
dōş	: Dövüş (III.2.147).	dü_elle	: Düello, tartışma (II.5.186).
dōşe dur-	: Dövüşe başlamak (I.5.295).	düKgenci	: Dükkancı, bakkal (IV.25.12).
döt	: Dört (IV.12.107).	dūlek	: Araba tekerleğinde parmakların takıldığı tekerlek (DS.IV.1621), (II.1.226).
döveç	: Tokaç (IV.14.104).	dümbek	: Dümbelek (II.7.31).
dövlet	: Devlet (IV.25.75).	dümen	: Kalp (I.5.222).
dúğün	: Düğün (II.9.51).	dün-	: Dönmek (IV.12.9).
duluK	: Yanak (I.3.140).	düncü	: Düğüncü, düğüne giden veya gelenler (III.2.68).
dún	: Bkz. dúğün (II.3.119).	düñür	: Dünür (III.7.75).
dur -	: Kalmak, yaşamak (IV.3.53).	düñgür	: Bkz. düñür (III.8.105).
dúr	: Bkz. düñür (II.3.53).	dünyadan geş-	: Vefat etmek (I.6.37).
duraKlan-	: Duraklanmak, yerleşmek (IV.27.108).	dünyalıK	: Mal mülk (I.4.121).
duşman	: Düşman (II.8.3).	dūr	: Bkz. düñür (II.1.252).
du'lu	: Dutlu (I.3.191).	dürcü	: Dünürcü, kız istemeye gidenler (IV.3.108).
dut-	: Kıvamına gelmek, olmak (I.1.48).	dürt	: Dört (IV.16.35).
dut-	: Kiralamak (III.1.70).	dürü	: Dürü, düğüne çağrılanlara düğün sahibi tarafından verilen hediye (IV.13.31).
duTğun	: Tutkun, birbirine bağlı (II.6.40).	dürüşeğal-	: Kıvranıp yatmak (I.1.120).
dutuş-	: Tutuşmak (II.5.171).	dütük	: Düdük (III.3.95).
dutul-	: Tutulmak, yakalanmak (IV.16.1).	dü_ün	: Bkz. dúğün (I.5.78).
dut_et-	: Aniden bir yöne doğru hızlıca hareket etmek (I.3.267).	düv-	: Dövmek (III.5.90).
duvaK gün	: Duvağın açılacağı gün (IV.7.83).	düven	: Döven, Harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan ve önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan
duvaK sabāsı	: Duvağın açıldığı sabah (IV.7.20).		
dúven	: Düven (II.3.11).		
dúvled	: Bkz. düvlet (II.3.78).		
dü-	: Demek (IV.16.16).		
dübeK	: Dibek, taştan veya ağaçtan yapılmış büyük havan (II.6.120).		
düccar	: Tüccar (III.8.41).		
düdü	: Çam kozalağının		

	kızak biçimindeki araç (III.1.13).	elem	: Bkz. ālam (II.1.300).
düvlet	: Devlet (II.12.101).	ēlence	: Eğlence (I.6.3).
düz-	: Bir eksiği karşılamak için bir çok şeyi birbirini tamamlayacak şekilde bir araya getirmek (I.2.67).	ēlenti	: Eğlence, uğraş (IV.1.5).
düzen	: Araç gereç (IV.9.15).	elet -	: İletmek, ulaştırmak (I.1.83)
ebcel cebcel	: Düzensizce (IV.16.62).	eliK	: Elek (IV.2.15).
ebe	: Bkz. ābe (II.1.8).	emece	: İmece (III.4.81).
eceba	: Acaba (II.9.264).	emeKli	: Emekli maaşı (I.3.31).
eci	: Anneanne (I.2.6).	e'meK	: Ekmek (I.5.16).
edet	: Adet (II.12.133).	emer_eli	: Emir eri (IV.22.50).
ēdir-	: Eğdirmek (III.13.58).	emma	: Ama, fakat (I.5.109).
edirāF	: Etraf (III.7.58).	emme	: Bkz. emma (I.1.91).
e_er	: Eğer (II.12.170).	emmi	: Amca (I.3.43).
e_er-	: Bkz. e_er- (IV.24.44).	emsel	: Emsal, yaşıt (II.5.148).
efen	: Ehven, kolay (III.8.22).	eñ	: En (I.3.191).
ehbab	: Ahbap, tanıdık, dost (II.6.70).	en -	: İnnek (I.1.129).
ehdār	: Bkz. ehtiyar (IV.21.58).	endē	: O (I.3.291).
ehdiyaş	: İhtiyaç (IV.26.20).	endi	: Şimdi (I.1.59).
ehtiyar	: İhtiyar (I.2.83).	eñē dal	: Eğik dal (IV.26.94).
ēKeK	: Erkek (IV.17.1).	eniK	: Yavru (I.3.111).
e'meK	: Ekmek (I.2.11).	enni	: Enli, geniş (IV.12.10).
embiye	: Enbiya (IV.16.131).	eñse	: Ense (I.6.149).
ēmeş	: Eğmeç, 1,5 metrelik kavisli çomak (III.3.115).	entere	: Entari, tek parça uzun giysi (II.1.13).
eKbērī	: Helikopter (III.1.31).	eP	: Hep (I.6.25).
ekisdire	: Ekstra, çok iyi (II.7.126).	er	: Koca (III.3.142).
eKmiK	: Ekmek (III.14.13).	ere çıK-	: Kocaya gitmek (III.3.143).
el_etek dut-	: El etek tutmak, tarikât yoluna girmek (II.10.69).	ār-	: Ermek, yetişmek (IV.19.45).
elbese	: Elbise (II.12.48).	ēr-	: Eğirmek (I.2.53).
ēle-	: Eylemek (IV.15.15).	er-	: Yaş itibarıyla görmek (I.5.31).
		ēr	: Eğer (I.1.101).
		erāzı	: Arazi (II.7.125).
		erāzi	: Bkz. erāzı (I.5.110).
		ereşit	: Reşit (III.16.107).
		erezilliK	: Rezillik (IV.22.16).
		eriçberlik	: Rençberlik, çiftçilik (III.16.28).
		erk-	: Birikmek (III.3.127).
		erķam	: Erkân, yöntem

	(II.10.64).	eyi	: İyi, güzel (I.1.29).
erken	: Bkz. erḳam (I.5.267).	eyiceme	: İyice (III.8.91).
erkene ḡaḳ-	: Erkâna kalkmak, tarikat yolunda ibadet yapmak (I.5.267).	eyil-	: Eğilmek (III.10.54).
ért -	: Belirlemek, sözleşmek (IV.14.45).	eyiP	: Eyüp
āsgī	: Bkz. esḡī (IV.19.40).	eyir-	: Eğirmek (III.7.28).
ēse	: Bkz. eñse (IV.2.31).	eyir	: Eğri (IV.6.22).
esḡē	: Bkz. esger (IV.22.30).	eyitim	: Eğitim (III.2.79).
esger	: Asker (I.5.73).	eylil	: Eylöl (II.1.148).
esḡī	: Eski (II.8.54).	eylul	: Bkz. eylil (IV.8.80).
ēsik	: Eksik (I.3.26).	eymece	: İmece (IV.3.86).
eş-	: Kazmak (III.2.2).	eymeş	: Eğmeç çadır kurmakta kullanılan eğri ağaç (IV.5.45).
ēši	: Bkz. eşḡī (IV.23.33).	eyt -	: Eğitmek (III.5.63).
eşḡī	: Ekşi (I.5.322).	ezen	: Ezan (III.16.67).
eşḡī-	: Ekşimek (I.1.135).	ezēt	: Eziyet (IV.21.80).
eşḡīye	: Eşkiya (I.3.348).	ezrayil	: Azrail (III.6.90).
ēši	: Bkz. eşḡī (IV.4.32).	ezzā	: Ecza, ilaç (IV.23.51).
eşid-	: İşitmek (II.9.104).	fadima	: Fadime (IV.16.64).
ēşimtili	: Ekşimtili, ekşili (IV.7.97).	faḡat	: Fakat (IV.10.27).
eşṣā	: Eşya (II.11.23).	faḥat	: Fakat (II.4.57).
etem	: Ethem (III.5.27).	faḡırlıḲ	: Fakirlik (I.3.289).
eteş	: Ateş (IV.17.2).	faḡır fıḡara	: Fakir fukara (II.3.136).
eTfāyi	: İtfaiye (III.1.33).	fakīT	: Vakit (IV.23.3).
etiyar	: İhtiyar (I.3.83).	fasılla	: Fasölle (II.3.112).
etmēK küri	: Ekmek küreḡi (III.1.9)	fasille	: Bkz. fasılla (I.3.302).
etmēvir-	: Etmeyivermek (IV.11.32).	fasilya	: Bkz. fasılla (IV.24.5).
evcek	: Ev sakinleri olarak (II.12.161).	favrike	: Fabrika (II.12.108).
evece	: Eve kadar (II.3.159).	fāyız	: Faiz (IV.9.126).
evele	: Evvel, önce (I.1.5).	fela	: Bkz. felen (IV.7.84).
evendi	: Efendi (II.9.191).	felan	: Bkz. felen (I.1.103).
evilā	: Bkz. evele (III.9.32).	felen	: Falan (I.2.4).
evleK kes -	: Sürülecek alanı dönümün dörtte biri ölçüsündeki parçalara bölmek (IV.17.71).	fenā	: İyi, aşırı (IV.9.90).
evlet	: Evlat (I.1.114).	ferece	: Ferace (IV.19.45).
evse -	: Bir araya getirerek savurmak (IV.10.9)	fes_ol-	: Fesholmak, dağılmak (I.4.114).
eyce	: İyice (II.12.90).	feйда	: Fayda (IV.16.11).
eyer	: Bkz. e_er (II.9.153).	filan	: Bkz. felen (I.4.9).
		Filan	: Bkz. felen (I.1.71).
		fısırtı	: Fısıltı, söylenti (II.9.212).
		fī	: Fiḡ, baklagillerden hayvan yemi olarak yetiştirilen bitki

	(III.5.21).	ğadana	: Bir cins iri at (III.3.26).
filen	: Bkz. felen (I.5.325).	ğadar	: Bkz. ğadā (I.1.124).
Filen	: Bkz. felen (IV.22.143).	ğadayıf	: Kadayıf (IV.11.18).
filan	: Bkz. felen (I.5.330).	ğādeş	: Kardeş (III.11.25).
fites	: Vites (III.2.109).	ğadusdura	: Kadaastro (II.7.126).
fitire	: Fitre (III.4.148).	ğafa sar-	: Kafa sarmak, iyi anlaşılmak (II.12.51).
fiyet	: Fiyat (IV.3.94).	ğāfe	: Kahve (IV.6.13).
foturaf	: Fotoğraf (I.3.195).	ğā_i	: Bkz. ğā (I.5.51).
frenşid	: Bronşit (II.3.134).	ğā_in	: Bkz. ğā (IV.6.117).
fur-	: Vurmak (III.3.147).	ğāK-	: Kalkmak (I.1.72).
fur-	: Yerleştirmek (IV.9.78).	ğāKör-	: Kalkıvermek (III.11.128).
fu_rın	: Bkz. furun (IV.2.12).	ğalaba	: Kalaba, kalabalık (II.1.28).
furun	: Fırın (II.6.145).	ğalafir ol-	: Askıntı, bela olmak (IV.27.99).
ğā	: Gayrı, artık (IV.12.15).	ğalan	: Bkz. ğā (I.1.2).
ğā	: Karı (III.11.139).	ğalas	: Kalas (I.3.243).
ğā -	: Kalmak (III.4.97).	ğaleme çeK-	: Hesaplamak, yazmak (II.9.166).
ğaba ğıvırcıK	: Kaba kıvırcık, koyun türü (III.5.53).	ğalıñ	: Kalın (IV.1.48)
ğab_āc	: Kaba ağaç, palamut ağacı (IV.23.111).	ğalıñ	: Kalın, düğün sırasında oğlan tarafından kız tarafına giden hediyeler (I.5.91).
ğabadayı	: Kabadayı (III.2.167).	ğalıñ_aşı	: Kalın âdeti sırasında verilen yemek (I.5.94).
ğabaK	: Kurumuş su kabağından yapılan kap (IV.22.161).	ğāli	: Bkz. ğā (II.5.14).
ğabıl	: Kabul (I.3.12).	ğāli	: Bkz. ğā (I.6.127).
ğabış	: Gabış, boynuzsuz keçi (IV.9.99).	ğalP	: Kalp hastalığı (II.3.91).
ğabış danası	: Ufak boylu dana (IV.9.99).	ğaldır-	: Harmandan ürün almak (II.3.89).
ğaç göç_ol-	: Köşe bucak kaçmak (IV.16.60)	ğām	: Kavim (II.9.181).
ğāça'	: Kaçak (IV.6.34).	ğamalaK	: Çam gövdelerinden koparılan ve kazıdıkça içinden tatlı öz suyu çıkan yaş çam kabuğu (I.3.75).
ğāçaKcılıK	: Ormandan izinsiz kesilen ağaçlardan gelir sağlamak (I.5.16).	ğān	: Karın (IV.12.66).
ğāçamaK	: Kaçamak, mısır unundan yapılan bir yemek (III.3.153).	ğāncıK	: Kancık (IV.19.19).
ğād	: Kayıt (IV.16.23).	ğān_ılıK	: Kan sıcaklığı (IV.5.71).
ğadā	: Kadar (III.4.105).		
ğadan	: Bkz. ğadā (II.5.22).		

ġār	: Kahr, naz (IV.1.21).		
ġara bürçik	: Kara burçak (III.5.69).	ġarpıs	: Karpuz (I.3.121).
ġara geçili	: Kara Keçili Yörük aşireti (IV.8.12).	ġarşılama	: Karşılama, bir halk oyunu (II.1.291).
ġara ġılçık	: Kara kılçık, bir buğday çeşidi (IV.10.3).	ġartal-	: Kartlaşmak (I.1.47).
ġara ġuvaT	: Kol kuvveti (IV.1.79)	ġasıl-	: Kasılmak (III.5.66).
ġara küreş	: Kara kucak güreşi (IV.8.114).	ġaş	: Kaç (I.2.46).
ġara sır	: Kara sığır, büyükbaş hayvan (II.4.143).	ġaş -	: Kaçmak (III.8.77).
ġarabübē	: Karabiber (IV.24.6).	ġāşdır-	: Karıştırmak (IV.3.66).
ġaracı	: Karacı, kara askeri (II.1.140).	ġāşı	: Karşı (III.3.163).
ġaraç	: Garaj (I.6.42).	ġat	: Takım (I.5.83)
ġarāç	: Karaağaç (III.17.51).	ġat-	: Katmak (I.1.42).
ġarafil	: Karanfil (II.5.155).	ġatarına yeden-	: Katarına, yoluna girmek (I.3.179).
ġaraġayıb_ol-	: Yok olmak (II.9.245).	ġatıran	: Katran (IV.23.79).
ġaraman_oKġası	: Karaman okkası, gelişigüzel, ölçsüz (IV.7.58).	ġatlām	: Katliam (IV.26.18).
ġaramıġ	: Karamuk, karanfilgillerden ekin tarlalarında biten, yaprakları karşılıklı, çiçeği pembe mor renkte zararlı bir bitki (IV.9.54).	ġāve	: Kahvehane (I.1.35).
ġarañı	: Karanlık (IV.24.94).	ġāve	: Kahve (IV.4.37).
ġarañı ġaviş -	: Karanlığın bastırması (II.9.250).	ġavıl	: Kavil, söz (II.12.164).
ġarık	: Karık, sulama yapılan küçük alan (IV.11.30).	ġavır	: Bkz. ġavur (III.6.62).
ġāri	: Bkz. ġā (I.2.109).	ġavır	: Bkz. ġavur (IV.16.158).
ġāriK	: Bkz. ġā (III.5.63).	ġavır-	: Kavurmak (I.1.42).
ġārik	: Bkz. ġā (III.6.35).	ġavır-	: Dışa doğru bükme (III.4.54).
ġārig	: Bkz. ġā (IV.10.42).	ġaviş -	: Kavuşmak (I.2.126).
ġariben	: Gariban (I.4.213).	ġāvi	: Bkz. ġāve (II.5.110).
ġarma ġaTma	: El ile hazırlanan yiyecekler (II.12.67).	ġavıl	: Bkz. ġavıl (IV.7.31).
ġar_işçilik	: Kara işçilik, amelelik,	ġavim	: Bkz. ġām (I.2.122).
		ġavlaK	: Kavlamış (I.2.133).
		ġavırım	: Kavranan, tutam (III.15.41).
		ġavsık	: Kurumuş yaprak (IV.9.38).
		ġāyā	: Gaye (IV.18.40).
		ġāyaT	: Gayet (I.4.23).
		ġaybel-	: Kaybolmak (II.7.92).
		ġaybeT-	: Kaybetmek (I.3.2).
		ġaybiT-	: Bkz. ġaybeT- (III.5.88).
		ġayfa	: Bkz. ġāve (IV.6.63).
		ġayfe	: Bkz. ġāve (II.3.90).

ğayı	: Bkz. ğā (II.7.69).	geT-	: 1. Gitmek (I.2.50).
ğayık	: Kayık (I.5.105).	geven	: Baklagillerden bazı türlerinden kitre denilen zamk çıkarılan, dikenli bir çalı (III.16.109).
ğayın baba	: Kayın baba (II.2.28).		
ğayi	: Bkz. ğā (I.3.79).		
ğayma	: Kaime, kağıt para (I.4.76).	gevre	: Orak biçerken ele sarılan kumaş kese (III.2.7).
ğayraK	: Kayrak, yassı düz beyaz taş (IV.23.62).	gey-	: Giymek (I.2.59).
ğayrat	: Gayret (I.5.284).	geyeg	: Geyik (IV.1.54).
ğaytar-	: Kaytarmak (II.12.222).	geyim	: Giyim, giysi (II.1.9).
ğayva	: Bkz. ğāve (III.8.11).	gezeK	: Misafir için evlerden sıra ile verilen yemek (IV.17.52).
ğayve	: Bkz. ğāve (I.5.27).		
ğayvi	: Bkz. ğāve (IV.20.?)	gezgi	: Gezme, seyahat (I.3.186).
ğazine	: Gazino (I.3.134).	ğidā	: Kadar (III.2.9).
gē-	: Gelmek (III.2.150).	ğida ğida	: Parça parça (IV.24.10).
gebār'-	: Gebertmek (III.6.108).	ğidān	: Bkz. ğidā (III.14.67).
gebre	: Atı tımar etmekte kullanılan kıldan yapılan kese (II.6.26).	ğidarlıK	: Kadarlık (III.17.42).
geceled-	: Sabaha kadar bekletmek (I.1.152).	ğideme	: Kademe (II.9.123).
geçör-	: Geçivermek (III.11.111).	ğıldırda-	: Kımıldamak (IV.23.14)
ged-	: Gitmek (I.2.14).	ğılıK ğıyāvat	: Kılık kıyafet (IV.22.22).
gelim gidim_ev:	Geleni gideni çok olan ev (I.6.114).	ğimbıl ğimbıl	: Yavaş yavaş (I.2.35).
gelimbi	: Gelin bibi, yenge (II.4.5)	ğina	: Kına töreni (I.2.86).
gelin bin-	: Gelin olarak arabaya binmek (IV.9.44).	ğıñğıraç	: Dönerli tahterevallı (II.5.132).
gelişat	: Gelişler	ğınığ	: Kınık, bir Oğuz boyunun adı (IV.27.38).
geñ	: İşlenmemiş, nadasa bırakılmış yer (I.6.92)	ğıPrıs	: Kıbrıs (I.3.194).
geni	: Gene, yine (II.4.24).	ğıra	: Mavzer, tüfek (I.4.116).
genş	: Genç (I.1.43).	ğirader	: Yol yapım aracı (IV.3.17).
gerçe_ e er-	: Gerçeğe ermek, hakikatı görmek (I.5.191).	ğırcaG	: Kırca, kır, dağ işleri (IV.16.41).
gergi	: Peştemal (III.3.66).	ğireP	: Çok bükümlü iplikle dokunmuş bir çeşit ince kumaş (III.14.65).
geş -	: Geçmek (I.2.113).	ğırgız	: Kırgız (II.5.204).
geş -	: Vefat etmek (II.12.48).		
geş	: Genç (II.7.97).		

gırk hava	: Oyun havası (IV.3.114).	goca don	: Koca don, şalvar (I.5.39).
gırk	: Doğum veya ölümden kırk gün sonra yapılan yemekli hayır (I.2.3).	goca kişi	: Yaşlı (IV.3.54).
gırk suyu	: Kırk suyu (II.12.126).	goca kuş	: Kocakuş, şahin (III.3.93).
gırk la-	: Kırklamak, Bebeği doğumundan kırk gün sonra yıkama geleneği (I.2.61).	goc _altın	: Cumhuriyet altını (IV.20.68).
gır 'lar	: Kırklar, (I.5.114).	goca nişan	: Büyük nişan (I.5.81).
gırlık	: Kırklık, coşkunluk (III.2.161).	göce	: Bkz. göce (II.12.69).
gırma belik	: Kırma belik, bir çeşit saç örgüsü (I.4.207).	goc _ebe	: Koca ebe, Ninenin annesi (I.6.28)
gısrak	: Kısarak (I.6.84).	göcesine düş-	: Ana rahmine düşmek (II.12.116).
gı 'lık	: Kıtlık (I.3.39).	göce dut-	: Göce tutmak, tarhana için göce hazırlamak (II.12.72).
gıT ganāT	: Kıt kanaat (I.3.17).	goley	: Kolay (IV.6.94).
gıvrad-	: Kıvratmak, bükmek (I.5.303).	goli	: Bkz. goley (III.5.97).
gıyāvet	: Kıyafet (I.3.265).	göfer	: Kuaför (II.5.122).
gıymat	: Kıymet (I.3.236).	gögtürK	: Göktürk (II.10.23).
gızı bitir-	: Kızı almak (II.12.185).	gök-	: Korkmak (III.2.148).
gızılcanrı	: Kızılcanlı, acıya dayanaklı (III.5.120).	gömleg	: Gömlek (II.9.200).
gızılgeçili	: Kızılkeçili, bir yörük aşireti (II.4.35).	gön	: Koyun (IV.17.47).
gi '-	: Gitmek (III.8.63).	gonaKcı	: Gelen misafirle bakan kişi (III.4.76).
gibe	: Gibi (III.4.24).	goñşi	: Bkz. goñşu (III.1.55).
gice	: Gece (III.3.9).	gonuşmaca	: Konuşma, laf (I.5.287).
gil -	: Gelmek (III.4.57).	goñşu	: Komşu (I.1.5).
gimi	: Gibi (I.1.124).	gonuşaKlı	: Konuşkan, konuşmayı seven (I.4.100).
gine	: Gene (I.1.136).	gór-	: Görmek (II.3.92).
girē gün	: Pazar günü (I.5.85).	górdes	: Gördes (II.4.71).
go -	: Koymak, bırakmak (I.1.142).	góre	: Göre (I.3.22).
go -	: Kovmak (II.9.14).	görgülü (cem)	: Kişiler arasındaki hukuki ve sosyal sorunların görüldüğü cem (III.10.67).
gobaK	: Kobak, kozalak (III.4.135).	gorh-	: Bkz. gök- (II.3.67).
goca	: Koca, eş (I.3.5).	goro-	: Korumak (IV.8.67).
goca	: Büyük (I.3.73).	goru	: Koru, bakımlı küçük orman (III.8.25).
goca-	: Kocamak, yaşlanmak (IV.12.38).	gorugen	: Korugan, ateş etmeye elverişli biçimde
goca bibi	: Koca bibi, büyük abla		

	hazırlanmış delik ve mazgalları bulunan yer (IV.25.30).	göde-	: Hediye vermek (III.10.56).
gosgovuK	: Bir kuş türü (I.3.90).	gödeK	: Hediye (IV.12.52).
goş -	: Yük hayvanını aracı çekmek üzere uygun şekilde bağlamak (I.5.33).	gödü	: Gördü, tecrübe (IV.16.148).
go_uK	: Kovuk, bir şeyin oyuk durumunda bulunan iç bölümü (IV.1.42).	göK baKla	: Yeşil, taze bakla (IV.24.5).
gov	: Kov, çekiştirme, dedikodu (I.4.147).	gö'lük	: Göklük, yeşillik (III.6.1).
gov gaybet	: Kov, gıybet (I.5.199).	göKce	: Gökçe, yeşil (III.4.37).
govayi millî	: Kuvayı milliye (IV.25.137).	göKcüce	: Gökçece (III.4.53).
göver-	: Koyuvermek (IV.22.155).	göKle-	: Yeşermek (III.1.2).
gövur-	: Bkz. göver- (IV.16.142).	göle'	: Gölet (III.16.112).
goya	: Güya (II.8.26).	göm göm yak-	: Toprak altında gömülü
goyuca	: Koyuca, koyu bir şekilde (IV.3.66).		odunları kömür yapmak için yakmak (I.6.53).
goyin	: Bkz. gön (III.9.40).	gömeş	: Gömeç ilçesi (III.17.61).
goyorul-	: Koyuverilmek (III.11.45).	gömlîK	: Gömlek (III.7.32).
goyuld-	: Koyulaştırmak (IV.5.61).	göneK	: Göynek, bkz. göyneK (III.6.13).
goz	: Koz, ceviz (III.1.65).	gön	: Ölen hayvanın derisi (III.7.33).
gozalaK	: Kozalak (IV.2.47).	gönül ed-	: Gönül etmek, gönlü ısınmak (III.6.89).
gözcü	: Gözcü, cem töreninde düzeni sağlayan kişi (II.10.120).	gönüllên-	: Üzülmek, gücüne gitmek (III.5.89).
gózer	: Bkz. gözer (II.5.30).	göremek at-	: Bakış atmak, bakmak (III.10.12).
gö -	: Görmek (III.3.5).	görüm	: Görümce (I.2.72).
göbeK	: Kuzu göbeği mantarı (IV.23.2).	görüneK	: Görenek (I.1.6).
göce	: Ana rahmi (II.12.116).	görvez	: Körfez (IV.23.124).
göce	: Tarhana veya bulgur yapmak için kabuğu soyulmuş tahıl türü (II.5.7).	göT taraF	: Arka taraf (I.3.22).
göce_ölaklar	: Gökçe oğlak, bir kuş türü (I.3.91).	göv	: Gök (I.6.36).
göde	: Gövde (IV.22.26).	gövercin	: Güvercin (IV.1.52).
		göveş	: Göveç (III.7.11).
		göyneK	: Üçetek elbisenin altına
			giyilen uzunca zıbın (I.6.49).
		göz	: Bölme (II.12.145).
		göz baş_ed-	: Evlendirmek (I.1.24).

gözē	: Bkz. gözer (IV.17.41).	guyrū dibine giT-	: Kuyruğu dibine
gözer	: Buğday vb. şeylerin elendiği iri gözlü kalbur (I.2.24)		gitmek, çok kötü hale düşmek (II.9.202).
gözerle-	: Gözerde elemek (II.6.52).	gúzellen-	: Güzellenmek (II.1.30).
gubaş	: Kubaş, bir yörük aşiret ismi (III.9.39).	guzu gulā	: Kuzu kulağı (III.2.52).
gúbre	: Bkz. gübüre (II.4.140).	güleş	: Güreş (I.1.114).
gúccuK	: Küçük (II.4.147).	gülüsden	: Gülistan (IV.6.74).
gúd-	: Gütmek (II.3.137).	gülüzer	: Gülizar (I.1.22).
guduret	: Kudret (I.3.194).	güm	: Güğüm, yandan kulplu bakırdan yapılmış su kabı (I.5.65).
gül	: Gül (I.3.27).	gümeli	: Kümeli, çok (IV.16.89).
gulP	: Kulp (IV.26.95).	gümet	: Bütet, gölet (IV.27.52).
guluba	: Kulübe (IV.22.149).	gün	: Güneş (II.11.15).
gul	: Kul (I.3.123).	gün_amırı	: Güneşte olan hamur (I.2.18).
gumeş	: Kumaş (IV.3.122).	gün dödu	: Doğu (IV.6.43).
gumpur	: Kumpir, patates (II.4.170).	günay	: Güney (IV.19.4).
gümüş	: Gümüş (II.12.128).	gündeliK	: Yevmiye (I.5.330).
gún	: Gün, güneş (I.5.22).	gündöndü	: Ayçiçeği (III.13.4).
gündüz	: Bkz. günüz (II.5.120).	güneç	: Güneş, deterjan adı (IV.14.105).
gúney	: Güney (II.8.1).	günüz	: Gündüz (I.1.168).
günüz	: Gündüz (II.9.28).	gürbe	: Kırba, deriden yapılan su kabı (III.10.16).
gur_ayas	: Kuru ayaz, kuru soğuk (IV.1.46).	gürTdek	: Ses taklidi kelime (III.5.113).
gurbancı	: Kurbancı, tarikatte kurbanı kesmekler görevli kişi (I.5.174).	güssüm	: Gülsüm (I.2.136).
gurdeli	: Kurdela (II.12.188).	güvē	: Güveyi (I.5.347).
gurK	: Kuluçka (III.11.15).	güvē başı	: Güveyi başı, düğünün son akşamında bekar gençlerin güveyi ile yaptıkları sohbetler (I.4.99).
gur'	: Kurt (I.5.119).	güver-	: Göğermek, yeşermek (III.1.1).
gurt donu	: Kurt görünümü (I.5.117).	güvī	: Bkz. güvē (III.8.147).
gurus	: Kurs (IV.3.14).	güviy	: Bkz. güvē (III.17).
guruTmalıK	: Kurutulmuş sebze (I.5.312).	hā	: Seslenme ünlemi (III.8.23).
guşluK	: Kuşluk vakti (IV.9.52).	habar	: Haber (I.1.156).
gu'lu	: Kutlu (IV.14.66).	habıra	: Ha bire, durmadan
guva	: Kova (IV.3.106).		
guva'lı	: Kuvvetli (III.8.40).		
guyruK	: Kuyruk, sıra (I.4.75).		

	(II.1.116).		(II.4.29).
hacca	: Hatice (IV.6.50).	harana	: Haranı, büyük tencere
hade	: Haydi (II.4.131).		(IV.3.65).
hadirellez	: Hıdırellez (III.16.127).	harını	: Bkz. harana (IV.26.54).
hādi	: Bkz. hade (III.11.131).	hardal	: Hardal Yörük aşireti (II.4.35).
haḳ	: Pay (IV.10.43).	haralda	: Bkz. haralde (IV.8.46).
haḳ divānı	: Hak divanı (I.5.193).	haralde	: Bkz. harelde (IV.6.124).
ḥaḲḡatan	: Hakikaten (II.9.233).	harelde	: Herhalde (II.3.164).
haḲḡeTden	: Bkz. ḥaḲḡatan (III.6.3).	harite	: Harita (IV.25.9).
haḳırT	: Ses taklidi kelime (IV.1.50).	harta	: Bkz. harite (IV.25.55).
halbırda-	: Kalburdan geçirmek (II.3.115).	haşaş	: Haşaş (III.4.135).
halıc	: Haliç (I.4.36).	haşlan -	: Zarara uğramak (II.1.101).
hāli	: Maddi durumu (II.1.256).	hataş	: Ateş (IV.24.20).
hāli	: Ahali (IV.11.25).	hataşla-	: Ateşlemek (IV.21.29).
hāli	: Hâlâ (II.5.173).	haTca	: Bkz. hacca (IV.22.163).
halva	: Helva (II.3.118).	haTdā	: Hatta (I.4.204).
halvā	: Bkz. halva (IV.11.17).	hava	: Ezgi, türkü (I.3.133).
hamaḲsı	: Hamaksı, ham (III.2.24).	havas	: Bkz. haves (IV.10.87).
hāmen	: Hemen (IV.7.56).	havasa gel-	: Hevese gelmek, arzu ve hevesinin istediği şekilde davranmak (IV.8.55).
hamır	: Hamur (I.2.27).	haves	: Heves (II.1.163).
hamır_aşı	: Hamur aşısı (IV.7.13).	havla	: Helva (II.12.208).
hamır kes-	: Hamur mayalamak (II.12.73).	havlasını yaP-	: Bebek doğduktan kırk gün sonra, çocuk kırkı adeti sırasında helva ikram etmek (I.2.135).
hamıra gel-	: Hamur haline gelmeye başlamak (III.4.128).	havlı	: Havlu (I.2.56).
hamırleş-	: Hamurlaşmak (IV.7.102).	beleye gel-	: Belaya gelmek, maruz kalmak (I.3.233).
hamlod-	: Hamlatmak (III.3.72).	hatayı	: Nefes türündeki şiirlerde Hataî isminin geçtiği son dörtlük (I.2.114).
hamzı	: Hamza (III.4.110).	hayrı deviri	: Ölüm yıl dönümünde yapılan hayır (III.4.160).
hāña	: Bkz. hana (IV.12.99).		
hana	: Hane (II.8.48).		
hançar	: Hançer (III.11.49).		
hançar_at-	: Hançerlemek (I.5.159).		
hande	: Halde (II.7.49).		
hañğı	: Hangi (I.3.31).		
hañki	: Bkz. hañğı (II.4.114).		
hanifi	: Hanefî mezhebinden olan (IV.8.51).		
hapırt	: Ses taklidi kelime		

hayırlı	: Cem törenlerinde ibadetlerde okunan dua (I.1.34).	hindicik	: Şimdıcik (I.3.14).
hazır_ay	: Hazır gıdaların tüketildiği ay (I.5.316).	hiPsi	: Hepsi (III.17.59).
hazıratı	: Hazreti (I.5.278).	hisab_ıT-	: Hesap etmek (III.2.76).
hazırı ğon-	: hazıra konmak (IV.7.16).	hiş	: Hiç (III.4.49).
hazini	: Hazine (II.9.201).	hikāya	: Hikaye (II.4.44).
haziren	: Haziran (I.1.70).	hilleye ğaç-	: Hileye başvurmak (II.6.97).
hē	: Cevap ünlemi (I.1.133).	hindı	: Bkz. hinci (II.12.84).
hē	: Her (IV.22.61).	hişbir	: Hiçbir (IV.2.59).
hēbe suyu	: Heybe Suyu, bir halı motifi (IV.6.147).	hiybe	: Bkz. hibe (IV.10.96).
hebicī	: Hepiciği, hepsi (III.3.107).	hiyeT	: Heyet (II.12.214).
hedeye	: Hediye (III.11.100).	hiyet	: Hüviyet, kimlik (II.1.76).
hemi	: Hem (I.2.135).	hō	: Şu (IV.9.93).
hēng	: Heng, oyun, eğlence (IV.17.1).	hoca nıḳā	: İmam nikahı (I.3.8).
henife	: Hanife (IV.9.84).	honça	: Gelin evinden damat evine gönderilen gerdeklik yemek ve tatlı (III.14.55).
heral	: Bkz. harelde (I.1.22).	hora geş-	: Hora geçmek, makbule geçmek (III.4.141).
heralda	: Bkz. harelde (I.2.50).	horanda	: Bkz. horanta (III.4.16).
herkeş	: Herkes (II.4.192).	horanta	: Aile halkı (I.1.39).
herşī	: Herşey (III.9.13).	horas	: Horoz (IV.14.49).
hevla	: Helva (III.3.151).	hormun	: Hormon (I.2.47).
hey	: Seslenme ünlemi (III.17.38).	horuḡ	: Bkz. hormun (II.5.31).
hey	: Seslenme ünlemi (III.17.38).	hoşav	: Hoşaf (III.3.155).
hey	: Seslenme ünlemi (III.17.38).	hotas	: Batöz, harman dövme makinesi (I.5.34).
hey	: Seslenme ünlemi (III.17.38).	hoturaF	: Fotoğraf (II.4.146).
hey	: Seslenme ünlemi (III.17.38).	hōyle	: Bkz. höyle (II.12.209).
hey	: Seslenme ünlemi (III.17.38).	hōbeK	: Yığın, öbek (I.1.157).
hıdırlez	: Hıdırellez (I.3.110).	hökümdar	: Hükümdar (I.5.153).
hırsıs	: Hırsız (III.11.14).	hōle	: Bkz. höyle (IV.11.7).
hıs hısdāñ	: Ses taklidi kelime (I.5.292).	hōrküc	: Hörgüç, devenin sırtındaki tümsek (IV.25.11).
hızlı	: Çok iyi (II.12.1).	hu	: Şu (I.3.90).
hızmaT	: Hizmet (IV.23.10).	hū -	: Bkz. hur- (III.2.98).
hībe	: Heybe (III.6.8).	hur-	: Vurmak, isabet ettirmek (III.1.49).
hībe suyu	: Bkz. hēbe suyu (IV.6.149).		
hille	: Hile (I.5.243).		
hinci	: Şimdi (IV.3.56).		
hindi	: Bkz. hinci (I.1.15).		

hurın	: Bkz. furun (III.15.20).	ılibada	: Efelerin üzerlerine giydikleri işlemeli cepken (II.7.83).
hurun	: Bkz. furun (III.6.49).	ılıcek	: Ilıcak (IV.2.76).
hussi	: Hususi (II.1.54).	ıñsan	: İnsan (IV.5.54).
hususu	: Bkz. hussi (II.12.67).	ıñsannıK	: İnsanlık (I.3.226).
huzuli	: Fuzuli, yersiz (II.12.218).	ıradıy	: Radyo (IV.2.56).
huzülü	: Bkz. huzuli (IV.13.12).	ırāfan	: Rahvan (IV.10.32).
mavşar	: Mahşer (II.9.97).	ırahaT	: Rahat (III.4.78).
hücüm éd-	: Hücüm etmek (IV.12.104).	ırabber	: Rehber (I.4.146).
hüdüT	: Hudut, sınır (II.8.10).	ırakam	: Rakam (IV.2.23).
hükümaT	: Bkz. hükümet (II.6.100).	ırāma'lık	: Rahmetlik (I.6.32).
hū	: Seslenme ünlemi (I.5.179).	ıramazan	: Ramazan (III.4.56).
ııcıK	: Azıcık (I.1.129).	ıramazan dut-	: Ramazan orucu tutmak (IV.13.7)
ııcık	: Bkz. ııcıK (II.12.96).	ırāme'lik	: Bkz. ırāma'lık (I.4.217).
ııcıcıK	: Azıcık (II.3.129).	ırasdıK	: Rastık, bitki türü (II.9.207).
ıfaK	: Ufak (III.2.51).	ırāT	: Rahat (I.4.73).
ıh	: Cevap ünlemi (II.9.261).	ırazı	: Razı (II.3.151).
ıh -	: Devenin çökerek oturması (I.5.350).	ırğın	: Yorgun ve halsiz (II.3.141).
ıhı	: Gösterme ünlemi (III.4.132).	ırıza	: Rıza (II.9.100).
ıhıcıK	: Gösterme ünlemi (III.4.162).	ırızalıK	: Rızalık, izin (II.12.53).
ıkrar	: İkrar, söz, yemin (I.3.183).	ıs	: Az (I.2.28).
ıkrar al-	: İkrar almak, cem töreni sırasında söz almak (I.2.65)	ısan	: Bkz. ıñsan (IV.12.102).
ıkrarı yet-	: İkrar vereceği günün dolması (I.3.177)	ıscıK	: Bkz. acıK (I.3.143).
ılabada otu	: Karabuğdaygillerdenen sulak çayırlarda kendi kendisine yetişen ve yaprakları sebze olarak da tüketilen bir bitki, Labada. (IV.6.135).	ıscaK	: Sıcak (III.7.92).
ılac	: İlaç (II.8.75).	ısıTma	: Sıtma (II.9.244).
ılaşla -	: İlaçlamak (II.9.283).	ısğan	: İskan (II.5.207).
ılaz	: Laz (II.12.48).	ısğarça	: Iskarça, artık, işe yaramaz (I.5.298).
ılı	: Ilık (IV.9.73).	ısğırın	: Bkz. ısıran (IV.7.90).
		ısıran	: Fırında ekmeği çevirmeye yarayan yassı ve ucu genişçe olan araç, esiran (IV.12.135).
		ıslan-	: Şımarık (II.12.45).
		ısmarış	: Ismarıç, ısmarlanan

ıssan	şey (III.5.30). : Bkz. ınsan (IV.24.93).	ilk_āşam	: İlk akşam, akşam üstü (I.3.91).
ız	: Az (I.3.312).	iliman	: Limon (I.5.66).
ızaK	: Uzak (IV.19.39).	ille	: İlla, mutlaka (I.2.138).
ızğara tapan	: Tarladaki tezekleri kırmak için kullanılan araçlar (II.4.90).	imeci dut-	: İmece düzenlemek (IV.9.115).
ibābeT	: İbadet (II.10.13).	imeKle-	: Emeklemek (IV.17.161).
iç asbabı	: İç esbabı, iç elbisesi (II.12.129).	ilmeğ	: İlmek (IV.5.28).
içgi	: İç (III.5.103).	imfā ed-	: İmha etmek (I.3.214).
iddā	: İddia, çekişme (I.3.24).	imici	: İmeci (IV.2.54).
id-	: Etmek (I.1.49).	imini	: Emine (IV.8.61).
ihı	: Gösterme ünlemi (I.2.124).	imme	: Ama, fakat (II.3.108).
ikrar gır-	: İkrar kırmak, cem töreninde tarikatın gereklerini yerine getireceğine söz vermek (II.7.47).	imran -	: İmrenmek (IV.23.59).
iKseri	: Ekseri (IV.17.110).	indi	: Şimdi (I.1.73).
il	: El, yabancı (IV.16.7).	ine	: İgne (III.8.135).
ilāği	: İlahi (III.14.66).	ine	: İnek (IV.12.47).
ilān	: Leğen (II.5.150).	iñgilab	: İnkılap, askeri darbe (II.1.67).
ilāşlı	: İlaçlı (IV.23.42).	inişde	: Enişte (III.11.115).
ilāyen	: Bkz. ilān (IV.5.63).	iñ	: En, çok (III.5.50).
ilāzım	: Lazım (I.5.289).	iñker ed-	: İnkâr etmek (IV.4.14).
ileçberliK	: Rençperlik, çiftçilik (I.1.22).	inne	: Bkz. ine (III.5.12).
ileçer	: Reçel (I.5.312).	intām	: İmtihan (IV.19.41).
ileğen	: Bkz. ilān (IV.11.5).	ipācı	: (IV.17.21).
ilēn	: Bkz. ilān (I.1.135).	iplen-	: İplenmek, evlenmek (I.2.66).
ilēn	: Bkz. ilān (IV.12.132).	ir-	: Bkz. e_er- (IV.6.134).
ilence	: Eğlence (IV.6.76).	ireceP	: Recep (IV.12.122).
ilere	: İleri (III.13.66).	ireçber	: Bkz. ileşber (II.3.7).
ilerisi	: Öncesi (I.1.5).	ireçel	: Reçel (III.3.126).
ilerleKde	: Daha önce (III.4.153).	ireK	: Renk (IV.5.31).
ileş	: Leş (IV.23.57).	ireli	: İleri (I.5.100).
ileşber	: Rençper (IV.14.8).	irende -	: Rendelemek (IV.10.76).
ileyn	: Bkz. ilān (III.15.8).	ireyiz	: Reis (I.3.227).
ilgēn	: Bkz. ilān (III.15.20).	iri gālbır	: İri gözlü kalbur (II.8.68).
ilhan çal-	: Leğen ile oyun havası çalmak (II.5.149).	iriş-	: Erişmek (IV.17).
iliğen	: Bkz. ilān (II.2.51).	irişberliK	: Bkz. ileşberlik (III.7.5).
		irk-	: Biriktirmek (IV.6.61).
		irken	: Erken (IV.16.39).
		irte	: Erte, sonra (IV.10.51).
		isallıK	: İnsanlık (III.6.9).

īsan	: Bkz. īnşan (I.2.116).	karşıla-	: İhtiyacını gidermek
isde -	: Kız istemek (I.1.1).		
isgen_ol-	: İskan olmak (II.9.80).		(II.12.33).
isgili	: İskele (III.6.34).	kaste	: Gazete (II.4.146).
iş -	: İçmek (I.1.71).	kaş	: Kaç (IV.5.18).
iş	: İç (I.3.136).	katı'lı	: Katıklı (IV.6.59).
işāT	: İnşaat (II.7.153).	katileş-	: Katılaşmak (III.4.174).
īşi-	: Ekşimek (III.13.84).		
işse-	: İşemek (III.8.11).	katı	: Kati (II.12.162).
işsek	: Eşsek (IV.6.125).	kava	: Kafa (III.2.78).
iştīmā	: İçtima (III.3.178).	kava	: Kaba (III.17.27).
iT-	: Etmek (III.3.29).	kāya	: Kahya (IV.16.109).
iTdah	: İddia (III.5.86).	kayrula	: Karyola (III.16.132).
ītimāl	: İhtimal (III.1.34).		
itisaTcı	: İktisatçı, tutumlu	kaz yā	: Gaz yağı (III.13.48).
	(II.1.154).	ke	: Bkz. kerı (IV.14.51).
ītiyaç	: İhtiyaç (IV.18.48).	keçi çık-	: Keçi otlatmak için çıkmak (III.5.3).
ītiyaş	: Bkz. ītiyaç (II.1.143).	keçim	: Geçim (III.17.94).
ītiyar	: İhtiyar (III.2.155).	ke_ēF	: Bkz. kēf (IV.2.31).
iyiTdir -	: Eğirttirmek	kēf	: Keyif (III.8.16).
	(IV.6.134).	kēf	: Bkz. kēf (IV.16.65).
iytāc	: Bkz. ītiyaç (IV.11.4).	kefinniK	: Kefenlik (III.12.75).
kaḫī bul-	: Kafayı bulmak, sarhoş olmak (III.2.202).	kefkir	: Kevgir (III.14.18).
kaḫ-	: Kalkmak (II.5.206).	ke'liK	: Keklik (IV.1.52).
kāhat	: Kağıt (II.9.27).	keleme	: Kelime (II.4.177).
kaḫ-	: Bkz. kāḫ- (II.1.220).		
kaḫ-	: İtmek (III.16.44).	kelepir	: Kolay, zahmetsiz, çok
kāḫ-	: Kalkmak (IV.3.58).		ucuz (III.3.12)
kanalisyun	: Kanalizasyon	kemre	: Kurumuş hayvan dışkı, gübre
	(III.17.113).		(I.1.157).
kānı	: Kağrı (IV.7.47).	kener	: Kenar (I.3.75).
kantırol	: Kantron otu	kepçeK	: Kepçe (IV.3.106).
	(IV.23.25).	kepez	: Boncuk, tüy ve para takılı renklitülbentlerle yapılan gelin başlığı
kap -	: Yakalamak (II.4.62).		(I.2.67).
kaPlıca	: Bir arpa türü	kepez düz-	: Kepez hazırlamak
	(III.13.57).		(I.5.86).
karakuluK işi	: İrgatlık veya amelelik	kēpik	: Kepek (IV.5.79).
	(II.12.103).	kerçi	: Gerçi (III.5.25).
karıban	: Gariban (IV.16.66).	kere	: Bkz. kerı (III.14.4).
karokodil	: Krokodil, arka ayakları yüzgeçli olan timsah türü (I.6.143).	keri	: Geri, sonra (II.5.4).
karpıs	: Karpuz (III.7.44).	kerili	: Bkz. kerı (II.5.5).
		kerşek	: Gerçek (III.2.26).

kesbud	: Kepsut ilçesi (I.1.27).	kilametre	: Kilometre (III.4.50).
kes	: Kez, defa (IV.23.49).	kile	: Ölçmede kullanılan belirli hacimdeki kap, iki veya dört büyük teneke karşılığı (I.2.13).
kes -	: Bakmak, göz atmak (IV.1.40).	kilu	: Kilo (III.14.8).
kesdene	: Kestane (IV.23.74).	kime	: Kimi (III.5.119).
kēsi	: Giysi (III.10.41).	kimedi	: Kimisi (IV.11.2).
keşe külaK	: Keçe külah (III.3.63).	kimir	: Kemer (III.5.86).
ketenniK	: Ketenlik (II.8.52).	kimiyon	: Kimyon (IV.24.6).
kevrān	: Kervan (IV.3.94).	kirez	: Kiraz (IV.2.46).
keyiK	: Geyik (III.4.59).	kirkiT	: Dokumacılıkta atkı iliğini sıkıştırmak için kullanılan, demirdan veya ağaçtan yapılmış dişli araç (III.15.27).
keyindir-	: Giyindirmek (IV.7.76).	kirman	: Kirmen, elde yün eğirmeye yarayan tahta araç (III.8.157).
keysī	: Bkz. kēsi (III.15.43).	kīsi	: Bkz. kēsi (IV.14.104).
kezeK	: Gezek (III.16.62).	kiT-	: Gitmek (III.2.3).
kıhıltı	: Ses taklidi kelime (I.5.177).	kit-	: Bkz. kiT- (III.2.49).
kılesiK	: Klasik, sade (II.1.48).	kiyim	: Giyim (III.2.130).
kılış	: Kılıç (III.2.168).	ko -	: Koymak (III.14.2).
kımi	: Kına (III.7.56).	kōk-	: Korkmak (IV.16.133).
kırıl	: Düdüklü tencere adı (II.2.39).	kóken	: Köken (II.4.30).
kırkâş	: Kırkağaç (IV.10.20).	kollec	: Kolej (I.6.152).
kırKçalıg	: Kırkçalık, çocuk kırklama adeti (II.12.129).	kompus	: Genişlik (I.1.22).
kırila	: bkz. gırlık (III.2.202).	konçino	: Bir buğday türü (III.13.6).
kırman	: Bkz. kirman (IV.24.43).	konserme	: Bkz. komserve (III.3.124).
kırmen	: Bkz. kirman (III.7.24).	kopi	: Bkz. köpik (IV.3.92).
kıs	: Kız (III.12.66).	kosdik	: Yakıcı kimyasal sıvı madde (IV.22.20).
kıs galdır-	: Kız kaçırmak (II.3.44).	kotuz	: Bkz. patuz (IV.16.22).
kısıraK	: Kısırak, dişi at (III.5.104).	kótü	: Kötü (II.8.18).
kıyāben	: Gıyaben, yokluğunda (II.9.129).	kóy	: Bkz. kō (II.2.3).
kıyalaK	: Açık (IV.25.23).	kō	: Köy (III.1.89).
kızıñ günnü kes -	: Düğün gününü belirlemek (II.3.49).	kōçik	: Köçek (III.16.52).
kibi	: Gibi (II.5.152).	kōçür -	: Göçürmek, yıkmak (IV.4.38).
kīfī	: Keyfi (IV.3.88).	kōğün	: Bkz. köhün (III.3.70).
kila	: Kilo (I.3.338).	kōhün	: Köfün, büyük sepet,

kö'	: küfe (III.3.67). : Kök, ağaç kökü (IV.1.48).	külo	: Kilo (IV.18.19).
kölçük	: Gölcük (IV.10.81).	küllü hal' dur -	: Külli hal durmak, zor şartlarda yaşamak (IV.13.24).
kölge	: Gölge (II.6.106).	külü	: Köylü (III.14.20).
kölgelik	: Gölgelik (III.11.75).	kümü	: Kimi (IV.2.37).
kölü	: Köylü (III.4.14).	künah	: Günah (III.4.164).
kölük	: Köylük, köy, köy yeri (IV.27.104).	künge	: Toz toprak (I.3.65).
kömbe	: Taze patlıcanın ateşte soldurulmasıyla yapılan yemek (I.3.302).	küpiK	: Bkz. köpik (III.4.57).
köğçek	: Bkz. göca don (II.11.6).	kürepe	: Harmanda ekin saplarını çekip dağıtmaya yarayan ucu eğri tarım aracı (IV.18.34).
köön	: Bkz. köhün	kürepele-	: Kürepe ile çekmek (IV.18.34).
kötāya	: Kütahya (IV.3.115).	küreş	: Güreş (III.3.111).
köpik	: Köpek (IV.5.53).	küre'	: Bkz. küriK (IV.21.19).
köPlü	: Köprü (I.3.331).	küriK	: Kürek (IV.2.33).
körsül-	: Körelmek, azalmak (IV.6.27).	küsüm	: Bkz. güssüm (IV.7.1).
köv	: Köy (IV.17.90).	küt küt	: Ses taklidi kelime (III.1.98).
kövlü	: Köylü (IV.3.85).	küt-	: Gütmek (III.3.3).
köynek	: Bkz. göynek (II.7.83).	kütāya	: Bkz. kötāya (III.4.86).
ḡudurat	: Bkz. ḡuduret (II.12.215).	kütüK	: Ağacın gövdesi kesildikten sonra toprağın altında kalan kısmı (I.5.157).
ḡúF	: Küf (II.4.85).	küy	: Köy (III.14.34).
ḡúl	: Kül (II.4.85).	küz_ācı	: Küzü ağacı (IV.1.81).
ḡúp	: Küp (II.5.35).	küzü	: (IV.26.110).
ḡürek	: Kürek (II.4.127).	küzü yap-	: (IV.1.81).
ḡurup	: Grup (III.2.79).	küzüle-	: (IV.26.110).
ḡusbā	: Kaplumbağa, tosbağa (I.2.13).	lāb	: Lakap (I.6.87).
ḡutur	: Daire ve kürede çap, kalınlık (I.3.22).	lāP	: Lakap (III.13.89).
ḡuççücüK	: Küçücük (II.2.19).	laP	: Ses taklidi kelime (III.2.186).
ḡúrefe	: Bkz. kürepe (II.5.27).	lāP daḠ-	: Lakap takmak (IV.27.84).
ḡuşkus	: Koskos (IV.20.16).	lacaḠ	: Nacak, balta (IV.17.89).
ḡuviyi milliye	: Kuvayımilliye (III.17.54).	lafñ kırlası	: Boş laf (II.4.10).
ḡuy -	: Koymak (III.2.71).		
küççük	: Küçük (II.1.170).		
küfün	: Bkz. köhün		

laķır laķır	: Ses taklidi kelime (IV.6.116).	mācır	: Muhacir , göçmen (II.3.2).
laķırTı	: Laf, söz (I.3.163).	māfaza	: Muhafaza (III.13.37).
lapırdı	: Ses taklidi kelime (III.2.178).	mahlıK	: Mahluk (II.6.32).
laylon	: Naylon (II.4.83).	maķas bāşışı	: Nişan yüzüklerinin kurdelasını kesen kişiye verilen bahşış (II.7.54).
laylun	: Bkz. laylon (III.4.170).	maķat	: Kıç (IV.2.36).
lē	: Seslenme ünlemi (III.6.23).	maķbıl	: Makbul (II.8.26).
ledos	: Bkz. lodas (III.1.36).	maKda	: Makta, kesit, işaret (IV.27.19).
lele	: Lale (IV.1.82).	maKda vur -	: Makta vurmak, ağaçlara kesit atarak işaretlemek (I.6.59).
lera	: Bkz. lire (III.9.22).	mal	: Büyükbaş veya küçükbaş hayvan (II.3.137).
lere	: Bkz. lire (III.9.17).	mālıK	: Mahluk (IV.17.112).
lesdiK	: Lastik (IV.1.31).	mālīK	: Bkz. mālīK (IV.17.144).
leyn	: Seslenme ünlemi (III.4.40).	mal melel	: Mal mülk (II.9.13).
lire	: Lira (III.8.).	malīķan	: Bir kumaş türü (IV.22.43).
liri	: Bkz. lire (III.4.22).	mālīmat	: Malumat (III.1.24).
litire	: Litre (II.4.148).	māmele	: Muamele (II.12.177).
lodos	: Lodos (II.9.62).	māmız	: Mahmuz (III.5.114).
loķum	: Lokum (IV.9.9).	māna	: Sebep, suç (III.14.33).
loKma	: Bir tür cem töreni. (I.2.129).	māna bul-	: Sebep bulmak (III.8.12).
loķma dök -	: Lokma pişirmek, Bkz. bişi (II.11.1)	māna ol-	: Sebep olmak (III.11.8).
lōsalıK	: Lohusalık, yeni doğum yapmış kadına götürülen hediye (I.3.167).	manaķıP	: Menakıb (I.4.164).
lōbeTci	: Nöbetçi (II.6.10).	manasır	: Manastır (III.2.122).
lōküs	: Lüks, piknik tüpü üzerinde cam kafesli bir tür fener (II.4.130).	manav	: Yerki Türk halkı (II.8.3).
lömür gümür	: Ses taklidi kelime (IV.6.116).	manavrı	: Manevra, tatbikat (IV.3.2).
löpür löpür	: Ses taklidi kelime (IV.6.64).	mandara	: Mandıra (I.1.54).
lü lü lü	: Seslenme ünlemi (II.8.23).	mandı	: Manda (III.13.49).
mābere	: Muhabere (IV.3.9).	mandil	: Mendil (IV.11.23).
māPbet ed -	: Muhabbet etmek (IV.17.91).	māne	: Mana, anlam (II.9.103).

mañgene	: Mengene; yağını veya suyunu çıkarmak için ürünleri sıkmaya yarayan alet (II.9.248).	māzaFlıK	: Muvazzaflık (IV.26.60).
mantıfın	: Montofon türü inek (II.2.15).	māzara	: Manzara (IV.14.12).
manTıfon	: Bkz. mantıfın (III.1.22).	mazaK	: Araba veya sabana takılan ağaç çivi (III.13.67).
mantu	: Manto (II.1.17).	mazaK	: Küçük,yavru (IV.10.4)
maPbe'	: Muhabbet (III.6.23).	māzeme	: Malzeme (II.8.61).
māra	: Mağara (II.7.137).	mazuT	: Mazot (III.8.12).
maraç	: Maraş (I.3.239).	me	: Gösterme ünlemi (IV.12.122).
mārebe	: Muharebe (I.6.45).	mecibur	: Mecbur (II.1.298).
masaraf	: Bkz. masıraf (III.11.111).	mēciT	: Mecidiye, Osmanlı döneminde 1840 yılında basılmış 20 kuruş değerindeki gümüş sikke (II.1.52).
māsıl	: Bkz. māsul (IV.10.86).	medeT	: Yardım, imdat (I.5.264).
masıraf	: Masraf (IV.3.112).	megere	: Meğer (IV.17.124).
māsıl	: Bkz. māsul (IV.5.2).	mehil	: Meyil (IV.3.32).
masrafı kırsadan dön-	: Fazla masraf, harcama yapmamak (II.6.138).	me_it at-	: Beyit söylemek (IV.14.78).
maslāt	: Maslahat, önemli iş, mesele, gelenek, görenek (I.2.129).	meKdiP	: Mektup (I.6.5).
māsul	: Mahsul (II.8.48).	meken	: Mekan (I.3.327).
māsül	: Bkz. māsul (III.2.44).	melēke	: Melaike, melekler (IV.25.105).
māş	: Maaş (I.3.28).	melem	: Merhem (II.3.129).
maşañga	: Bkz. maşĩnga (IV.14.88).	melez_ed-	: Karıştırmak (IV.21.40).
maşĩnga	: Kuzine, ısınma ve yemek pişirmeye yarayan mutfak soba (II.8.87).	melig	: Belik, saç örgüsü (III.15.39).
matıraK	: Matrak eylençe (IV.8.108).	melki	: Bir mantar türü (IV.23.3).
mavzer	: Dakikada altı mermi atan askeri tüfek (II.4.60).	melmeket	: Memleket (II.8.71).
māyani	: Muayene (IV.3.70).	mēmet	: Mehmet (III.4.14).
mayele-	: Mayalamak (IV.2.74).	mēmīr	: Bkz. mēmūr (II.12.181).
mayana_et -	: Muayene etmek (II.9.270).	memlikat	: Bkz. melmeket (III.8.53).
mayış	: Maaş (III.4.144).	memmün	: Memnun (I.6.67).

mēmür	: Memur (II.12.101).		
mençere	: Pencere (IV.25.109).	meydana geç -	: Cem töreninin yapıldığı alanda hayır dua almak (I.5.351).
mēr	: Meğer (I.1.91).	meyden	: Meydan (IV.21.50).
merdiban	: Bkz. merdiman (III.3.51).	meydan gör -	: Bkz. meydana geç- (I.5.356).
merdiman	: Merdiven (III.1.74).	meydannıK	: Meydanlık (II.1.223).
merdimen	: Bkz. merdiman (IV.16.19).	mēyşur	: Meşhur (IV.5.84).
mere	: Mera (III.5.19).	mezer	: Mezar (I.3.191).
mereK	: Merak (IV.24.30).	mezirā	: Mezra (I.4.16).
mereKlen-	: Endişelenmek (IV.27.119).	māvsim	: Mevsim, zaman (I.1.47).
meremetli	: Merhametli (IV.16.18).	mıcır	: Oyun bozan (III.2.129).
meres	: Miras (II.11.24).	mıK	: Susma hali (I.4.179).
merhemetsiz	: Merhametsiz (IV.25.89).	mıñar	: Pınar (III.6.37).
meri	: Bkz. mere (IV.19.15).	mınar	: Bkz. mıñar (II.4.34).
mērim	: Bkz. Meğer (I.3.136).	mındar	: Bkz. mundar (III.5.97).
mērmidon	: Vermidon ilacı (IV.24.40).	mıntıha	: Mıntıka (II.9.9).
merteK	: Yapıda kullanılan dört köşe veya yuvarlak, kalınca ağaç (III.17.99).	mısdafa	: Bkz. mısdava (III.17.6).
mes	: Mesh, ayakkabının içine giyilen deri içlik (I.3.55).	mısdava	: Mustafa (II.3.1).
mesāFe	: Hal, durum (II.4.87).	mıyana	: Muayene (II.12.117).
mesel	: Masal (III.11.109).	mıyıTdın	: Muhittin (IV.7.109).
mesgen	: Mesken (I.4.39).	mıKaP	: Bkz. mükeP (III.8.144).
messeb	: Mezhep, yol, tarikat (I.2.140).	mılān	: Bkz. felen (IV.22.2).
mēsul	: Mesul, sorumlu (II.6.8).	mılar	: Bkz. millar (IV.18.6).
mēşur	: Meşhur (II.6.143).	mılen	: Bkz. felen (IV.22.27).
meşgil_ol-	: Meşgul olmak (IV.17.56).	mindir-	: Bindirmek (IV.22.123).
met_eT-	: Methetmek (II.6.56).	mine_eT	: Bkz. binēt (IV.14.86).
meturu	: Metre (I.3.26).	mineyi'	: Bkz. binēt (I.2.42).
mefād_ıT-	: Bkz. mevfāt_ıT- (III.7.94).	mini	: Bkz. binēt (IV.1.63).
mevfāt_ıT-	: Vefat etmek (II.11.60).	minten	: Mintan, yakasız erkek gömleği veya gömlek üzerine giyilen kollu yelek (I.2.55).
meydan_al-	: Yer elde etmek	misefir	: Bkz. misēfir (IV.17.52).
		misēfir	: Misafir (III.1.56).

misēfircilik	: Misafircilik, misafir ağırlama (III.1.59).		olaylardan duyulan sevinç (I.4.168).
misir	: Mısır (II.9.227).	müsāfir	: Bkz. misēfir (I.6.132).
mītāc_ol-	: Muhtaç olmak (IV.16.3).	müsā_iP	: Musahip; ahiret kardeşi (I.3.190)
miydan	: Bkz. meyden (III.2.66).	müsāvir	: Bkz. misēfir (II.4.196).
miyendiz	: Mühendis (II.2.10).	müse_iP	: Bkz. müsā_iP (II.10.115).
mobille	: Mobilya (III.8.44).	müsevir	: Bkz. misēfir (I.6.8).
moderin	: Modern (II.1.17).	müteşliK	: Muhtaçlık (II.12.16).
morca	: (IV.3.102).	mütevelli	: Devamlı, düzenli (III.4.62).
mōtar	: Muhtar (IV.3.16).	müveKgil	: Mütefekkir (II.9.86).
motur	: Traktör (II.3.19).	namkörlük	: Nankörlük (III.17.93).
moturcu	: Motorcu, traktörle çiftçilik yapan (II.4.89).	nār	: Nağar; pullukla kenarlarından sürülmeye başlanan tarlada iki yanın birleşmesiyle ortada kalan çukurluk (III.8.66).
moTvaK	: Mutfak (IV.3.107).	nacaK	: Balta (II.4.36).
möhürle-	: Mühürlemek, kapatmak (I.2.143).	nacaKcı	: Nacakçı, bir yörük aşireti (II.4.36).
muKallef	: Mukallit, şakacı (IV.26.90).	nadas	: Karpuz ve kavun ekili tarla (I.3.37).
muKdarlıK	: Bkz. mūtālīk (III.16.5).	nalın	: Nalin, takunya (IV.23.81).
muKderem	: Muhterem (I.3.189).	nasāt	: Nasihat (I.4.146).
mūlis	: Muhlis (III.13.88).	nası	: Nasıl (I.1.38).
mulla	: Molla (I.3.317).	nasıP	: Nasip (II.8.95).
mundar	: Murdar, kötü (I.6.70).	nasıb	: Bkz. nasıP (II.12.169).
musāfir	: Bkz. misēfir (I.2.90).	nāyet	: Nihayet (I.5.156).
musdava	: Mustafa (I.3.145).	neceG	: Nasıl (II.3.162).
musğa	: Muska (III.2.181).	nēde	: Nerede (III.7.42).
mūtālīk	: Muhtarlık (IV.12.92).	nefes	: Aleviliğe ait görüş ve düşünceleri anlatan şiir türü (I.2.127).
mūtar	: Muhtar (II.12.214).	neKbet	: Nekbet, fakir, düşkün (III.8.137).
mūtaş	: Muhtaç (III.4.160).	nene	: Nane (II.8.69).
muTvaK	: Mutfak (II.4.93).	nere	: Nereye (II.1.114).
müfür	: Mühür (II.2.28).	nerē	: Bkz. nere (IV.10.97).
mūkeP	: Mikâp, küp.	neri	: Bkz. nere (III.6.38).
mūllet	: Millet (I.3.166).	nerō	: Bkz. nere (II.8.28).
mūmūn	: Mümin (II.10.90).		
mūnāsıb_al-	: Münasip görmek (III.8.108).		
mūnkūr	: Mūnkūr, Allah'ın varlığını inkar eden (I.5.235).		
mürçimeK	: Mercimek (IV.17.51).		
mürvet	: Mürüvvet, doğum, sünnet, evlilik gibi		

neşleşdi	: Nişasta (II.12.72).		
nezaketli	: Nezaketli, özenli (II.2.46).	no_uT	: Bkz. no_uT (III.8.118).
ney	: Ne (I.1.5).	nör -	: Ne görmek (II.4.46).
nişan	: Nişan, iz (I.1.1).	nuhut	: Bkz. no_uT (IV.10.1).
nişannıg	: Nişanlık elbise (IV.14.83).	nu_ut	: Bkz. no_uT (III.13.23).
nişan go-	: Nişan koymak, nişanlamak (II.5.112).	nuvus	: Bkz. nofus (II.1.68).
ni_ayet	: Bkz. nāyet (III.5.78).	nübâşır	: Nişabur (II.10.18).
niden	: Neden (III.6.10).	nünü	: Nünü, yabani zambak (II.4.190).
nişan vur -	: Nişan yüzüğü takmak (II.3.50).	nüve	: Çekirdek (IV.20.84).
nise	: Neyse (III.2.78).	ō -	: Olmak (III.2.67).
nise	: Bkz. nise (III.8.113).	ō	: Ora (IV.15.15).
nisim	: İsim (IV.12.96).	oba	: Göçebelerin konakladığı yer veya konaklayan göçebe halk (II.5.197).
nişeste	: Bkz. neşleşdi (II.7.101).	ocaK	: Dedelik soyunun devam ettiği yer (I.4.192).
nives	: Nefes (II.3.94).	oda	: Köy odası (III.1.56).
niya	: Niye (IV.10.43).	ofala-	: Ufalamak (III.12.7).
niyaz_al-	: Niyaz, hayır dua almak (I.5.165).	ōgun	: Olgun (III.2.25).
niyez_id-	: Niyaz etmek, dua istemek (I.4.193).	ōhō	: Şaşırma ünlemi (II.1.25).
niyez yolla-	: Niyaz yollamak, dua etmek (I.5.148).	oĥu-	: Okumak (IV.9.5).
niyi	: Niye (III.4.9).	oĥuntu	: Okuntu, davetiye (IV.9.2).
nofus	: Nüfus cüzdanı (IV.25.61).	ok	: At arabası, kağı vb. araçlarda koşum hayvanlarının bağlandığı ağaç (III.13.63).
nofut	: Bkz. no_uT (II.8.70).	ōlaK	: Oğlak, keçi yavrusu (I.5.98).
noğud	: Bkz. no_uT (II.2.46).	okKa	: Kilo (I.3.193).
noğut	: Bkz. no_uT (III.15.23).	okganıñ altına gid-	: Zor duruma düşmek (II.3.45).
nohud çek -	: Tarhanalık nohutu bulgur taşlarının arasında ezerek ufalamak (I.1.146).	okonomi	: Ekonomi (II.9.151).
nomıra	: Numara (I.3.191).	oku -	: Çağırma (I.1.5).
normel	: Normal (I.5.64).	oku -	: Tahsil yapmak (I.1.14).
nōs	: Bkz. nofus (IV.22.19).	ōl	: Oğul (I.1.14).
no_oT	: Bkz. no_uT (IV.13.9).		
no_uT	: Nohut (I.2.20).		
no_uT	: Bkz. no_uT		

ól-	: Ölmek (II.8.27).	ō -	: Höğürmek, yüksek sesle ağlamak (IV.6.87).
olbey	: Ulubey (IV.25.114).	öfele-	: Ufalamak (II.5.15).
om para	: On para, değersiz (III.6.29).	ōke	: Öfke (IV.9.120).
on_iki hizmet	: On iki hizmet, cem törenindeki oniki iş bölümüdür (II.10.12).	ōke yaP-	: Öfke yapmak, öfkelenmek (IV.3.47).
onikiler	: Padişahın önemli kararlar alırken danıştığı kurul (II.9.136).	ōküz	: Öküz (II.4.108).
ōñ	: Ön (II.9.131).	ōküz_arabası	: Kağrı (II.6.46).
oñar-	: Onarmak, tamir etmek (IV.3.85).	ölçeKci	: Ölçekçi, tahıl vergisi tahsil eden tahsildar (III.3.9).
ōñce	: Önce (II.9.177).	ōle	: Öyle (I.2.6).
oraK	: Orak biçme işi, zamanı (II.6.43).	ōleliKce	: Bkz. ōleliKde (III.7.85).
ōraş -	: Uğraşmak (IV.8.37).	ōleliKde	: Öylelikte, normal zamanlarda (IV.12.56).
ōreş -	: Bkz. ōraş - (III.4.184).	ōleşdir-	: Üleştirmek, paylaştırmak (III.4.103).
óretim	: Üretim (II.4.188).	ōlen	: Öğle (IV.4.35).
orf	: Örf (I.4.42).	ōlgülük	: Öleceği (III.2.8).
orte	: Orta (III.4.175).	ōl_ol-	: Öyle olmak (IV.3.60).
oruş	: Oruç (III.4.131).	ōlş -	: Ölçmek (I.1.123).
osiyat	: Vasiyet (I.3.289).	ölüzger	: Bkz. örüzger (II.5.29).
oşür	: Aşar, tarım ürünlerinden alınan onda bir oranındaki vergi (IV.3.18).	ōme	: Örme (III.15.40).
oT-	: Oturmak (III.10.28).	ōñ	: Ön (III.3.80).
o'	: Ot (III.2.52).	ōñce	: Önce (IV.12.55).
o'la'-	: Otlatmak (III.7.115).	ōndüç	: Ödünç (IV.26.99).
o'lu	: Otlı (I.3.52).	ōñlük bā	: Önlük bağı, üç etek elbise ve donun üzerinden ön tarafa bağlanan pullu ve işlemeli peştemal (II.1.11).
oturak	: Oturak, yatalak (I.1.127).	ōñsürük	: Öksürük (IV.24.28).
oturamaK	: Oturma (II.9.134).	ōred-	: Üretmek (I.2.38).
ovale -	: Ovalamak (IV.2.64).	ōred-	: Öğretmek (III.2.95).
ovcala-	: Ufalamak (IV.10.52).	ōren-	: Öğrenmek (I.3.250).
oy	: Oy, rey (III.16.42).	ōrenci	: Öğrenci (I.4.167).
óyle	: Öyle (II.6.15).	ōre'men	: Öğretmen (III.8.104).
oyna'-	: Oynatmak (III.6.109).	ōrin-	: Bkz. ōren - (IV.6.38).
oynāvır-	: Oynayıvermek (IV.21.32).	örme	: Örme bez (III.7.90).
oyun çırp -	: Oyun oynamak (III.7.60).	ōrük	: Öğürük, kusmuk (IV.24.50).
oyun ed-	: Semah dönmek (I.2.138).	örüzger	: Rüzgar (II.4.114).

öseveli	: Düşün halaylarında çok yüksek sesle bağırarak nara atma (I.5.333)			bölümü geniş, kabzasına doğru daralan bir tür kılıç (III.2.174).
öseveli çār-	: Öseveli çağırarak, söylemek (I.5.333).	paltu	: Palto (IV.20.27).	
öşür	: Aşar vergisi, tarım ürünlerinden alınan onda bir oranındaki vergi (I.3.38).	pa'la-	: Patlamak, çıkmak (I.3.40).	
öşürcü	: Aşar vergisi toplayan memur (I.3.37).	pamıKlı	: Pamuklu, içine pamuk doldurularak yapılan ince bir tür ceket (IV.26.49).	
öv-	: Bkz. övele- (III.8.97).	pamıcaK	: Pamukçuk (III.17.63).	
övçele-	: Bir şeyi el ile en ufak parçalara ayırmak (II.3.115).	pantılun	: Pantolon (II.7.93).	
övē	: Üvey (IV.23.110).	pantla-	: Bantlamak (III.4.132).	
övele-	: Ovalamak (I.1.152).	pantul	: Pantolon (IV.17.20).	
övey	: Üvey (II.1.283).	parala	: Parola (IV.25.23).	
öykenmeci	: Taklitçi (I.5.266).	para sal-	: Para istemek (IV.17.105).	
öykünmeK	: Benzemeye çalışmak, taklit etmek (I.3.257).	parke	: Parka, palto (II.1.266).	
öylen	: Öğle (I.1.72).	paşıbozuK	: Başıbozuk (III.17.56).	
öylü	: Öyle (II.4.132).	patava	: Boş, gereksiz (III.2.116).	
özeñgi	: Üzengi (III.5.77).	pa'lama	: Patlama (IV.6.128).	
özere	: Üzerine (II.3.54).	pateke	: Patika, keçi yolu (IV.18.1).	
özger	: Bkz. örüzger (IV.17.86).	patır patır	: Ses taklidi kelime (II.9.277).	
öreme	: Üreme (I.5.107).	patırdaK	: Pıtrak, insanın elbisesine takılan bir bitki (III.2.96).	
pāça	: Parça (IV.16.47).	paTışa	: Padişah (II.5.169).	
pādem	: Badem (IV.20.31).	pāTışah	: Bkz. paTışa (III.11.61).	
pāTışah	: Bkz. paTışa (III.11.61).	patos	: Bkz. patuz (III.13.14).	
paPriKe	: Fabrika (III.3.35).	pa'pa'	: Patpat, pancar motordan yapılan küçük traktör türünde bir vasıta (IV.27.113).	
pādat	: Bağdat (IV.26.106).	patuz	: Batöz, harman dövme makinesi (III.1.5).	
pādışaf	: Bkz. paTışa (II.9.125).	payam	: Badem (III.1.79).	
papara	: Et suyuna kızartılmış veya bayat ekmek katılarak yapılan yemek. Bkz. tirid (II.9.240).	paydus	: Paydos (III.6.48).	
paPriKa	: Fabrika (I.4.80).	payt	: Makam aracı (II.9.131).	
paKla	: Bakla (IV.11.2).	pazlama	: Bazlama (III.12.28).	
pala	: Kavisli, kısa, uç	pekild-	: Pekleştirmek,	

	katılaştırmak (IV.5.61).	p̄nir	: Bkz. p̄nir (III.3.136).
pelevan	: Bkz. pelivan (IV.8.120).	pinit	: Bkz. binēt (III.15.21).
pelevannıK	: Pehlivanlık (III.6.33).	pir	: Tarikat kurucusu (II.10.62).
pelifan	: Bkz. pelivan (IV.10.39).	piraz	: Bkz. pıra (III.1.85).
pelivan	: Pehlivan (I.1.116).	piras	: Bkz. pıra (III.1.85).
pelifannıK	: Bkz. pelivannıK (IV.10.40).	pisiklet	: Bisiklet (II.9.268).
p̄nir	: Peynir (IV.4.23).	pişdi	: Pişti, iskambil oyunu (III.3.113).
perşen	: Perişanlık (IV.25.89).	piT-	: Bitmek (III.3.151).
perşennik	: Perişanlık (IV.25.82).	pit-	: Bkz. piT- (III.15.50).
pesle-	: Beslemek (III.4.185).	piynir	: Bkz. p̄nir (III.7.116).
peşkir	: İnce havlu (II.1.11).	pontul	: Pantolon (II.9.200).
pıçak	: Bıçak (II.9.16).	porğımam	: Program (IV.7.4).
pıra	: Biraz (IV.15.14).	pos gavğası	: Post kavğası (I.5.207).
pıransa	: Pırasa (IV.3.31).	posda	: Hizmet nöbetinde olan er (III.9.53).
piraz	: Bkz. pıra (IV.12.81).	posdan	: Bostan, kavun (III.7.44).
pırlaK mermer:	Parlak mermer, koyun türü (III.5.53)	potuz	: Bkz. patuz (IV.16.36).
pısad	: Bkz. pısat (III.8.110).	poyra	: Tekerleğin ortasındaki parmakların ve dingilin geçirildiği yuvarlak kısım, göbek (II.1.228).
pısat	: Gelinlik kıza oğlan evinde alınan çeyiz (III.8.43).	pulıs	: Polis (II.3.169).
pısdıK	: Fıstık (IV.21.86).	punta	: Zâtürre (IV.24.87).
pıst	: Seslenme ünlemi (III.8.111).	püsküt	: Bisküvi (IV.11.19).
pıynal	: Pıynar, Akdeniz ikliminde yetişen yapraklı, bir çalı türü bir bitki (II.5.196).	radya	: Radyo (III.1.99).
pıynar	: Bkz. pıynal (III.5.19).	rāfan	: Rahvan (III.5.32).
pi	: Bir (III.4.146).	rāfancılıK	: Rahvancılık, rahvan yürütme işi (III.5.68).
piç-	: Biçmek (III.4.107).	ramazannıK	: Ramazanlık (III.12.25).
piçil-	: Biçilmek (III.15.40).	rāt	: Rahat (II.1.120).
piçim	: Biçim (III.5.85).	rāTlaş -	: Rahatlaşmak (IV.17.63).
pil-	: Bilmek (IV.6.113).	recim	: Rejim (I.4.47).
pılaF	: Pilav (IV.14.61).	reşberlik	: Rençperlik (III.2.3).
pılaK	: Plak (II.1.243).	ret_ıt-	: Reddetmek (I.4.4).
pin-	: Binmek (III.2.140).	revāyet	: Rivayet (I.5.103).
pindir-	: Bindirmek (III.3.83).	rāvır	: Revir (IV.1.30).
pineT	: Bkz. binēt (II.12.90).	rūPbe	: Rütbe (IV.26.64).
pineyit	: Bkz. binēt (II.7.15).	rüzger	: Bkz. örüzger (II.4.113).
		sā	: Sağ, yön adı (II.6.1).

sā -	: Sağmak (II.2.16).	sāl-	: Sağılmak (IV.9.63).
sā	: Saha (IV.22.14).	sal-	: Koymak (IV.8.94).
sa_a -	: Sağmak (I.1.47).	sāla-	: Sağlamak (III.2.36).
sāb	: Sahib (I.2.129).	sālam	: Sağlam (I.2.47).
saba	: Sabah (IV.12.64).	salamır	: Yeşil zeytinden
saır	: Sağır (I.5.232).		yapılan salamura
sabā_an	: Bkz. sabāle (II.5.127).		(I.5.65).
sabah dāveti	: Düğünün ilk	salçı	: Salça (IV.6.68).
	sabahında verilen	salğı sıcaK	: Sargın sıcak, kuvvetli
	yemek (I.1.4).		sıcak (IV.15.19)
sabāla	: Bkz. sabāle	salıK	: Kadar (IV.15.20)
	(IV.10.41).	sāli	: Salih (IV.19.25).
sabāle	: Sabahleyin (II.1.249).	salma yap-	: Maddi olarak yardım
sabālen	: Bkz. sabāle		talebinde bulunmak
	(III.6.108).		(IV.17.103).
sabāli	: Bkz. sabāle	salmacı	: Yolcu edici, gönderici
	(III.17.98).		(II.3.159).
sabāliyin	: Bkz. sabāle (IV.6.66).	salıK	: Kadar (IV.15.20).
sabān	: Bkz. sabāle (II.12.89).	salun	: Salon (IV.13.31).
sabāna	: Bkz. sabāle (I.1.152).	samah	: Semah (I.3.125).
sabānan	: Bkz. sabāle (I.3.86).	samannıK	: Samanlık (III.4.48).
sabandan geçir-	: Saban ile sürmek	sām	: Sağım, sağılma
	(III.8.9).		(III.1.19).
sabaT	: Sabah (IV.17.47).	sāma	: Sağmak, sağım
sabayat	: Sebahat (III.2.46).		(IV.12.65).
sabın	: Sabun (III.11.145).	samah	: Semah (I.3.126).
sacā	: Sacağı (II.12.92).	sanaryo	: Senaryo (III.17.47).
sacaK	: Bkz. sacā (IV.1.65).	sanator	: Bkz. sanatör (IV.3.15).
sāde yā	: Tere yağı (I.2.34).		
		sanatör	: Senatör (III.9.37).
sādiç	: Sağdıç, dost (I.5.338).	sancaK	: Salıncak, beşik
sādiç geçin-	: Sağdıç geçinmek,		(I.4.130).
	dostça ve kardeşçe	sanded -	: Zannetmek (I.5.277).
	birbiriyle iş yapmak	sandelle	: Sandelye (II.12.12).
	(II.6.102).	sañsar	: Sansar (IV.2.30).
sādiç_ölā	: Sağdıç oğlağı,	santım	: Santim, bazı ülkelerde
	sağdıcin damat		kullanılan en küçük
	onuruna kestiği kurban		para birimi (IV.22.40).
	geleneği (I.5.96).	santurul	: Santral (II.6.3).
sādiş gızı	: Bayan sağdıç	sāp	: Sahip (IV.7.38).
	(IV.6.87).	sāP	: Bkz. sāp (IV.7.72).
safa	: Sefa (IV.16.56).	sapına tükür-	: Saplı bir araçla işe
safir	: Sahur (III.16.62).		başlamak (I.3.18).
sağat	: Sakat (II.6.109).	sar-	: Asmak (II.4.65).
sā_iP	: Sahip (II.1.165).		
sağa'lan-	: Sakatlanmak (I.5.3).		

sar_altın	: Sarı altın (I.6.67).	sele	: Yayvan genişçe sepet (I.5.318).
sarı lira	: Sarı lira, Osmanlı döneminde kullanılan 7 g ağırlığında altın sikke (II.9.27).	semelen-	: Sersemlemek (IV.17.159).
sarımçıl	: Sarımtırak (IV.19.24).	semerkenT	: Semerkant (II.10.19).
sarıvr-	: Sarıvermek (IV.16.128).	sePze	: Sebze (III.12.16).
sas	: Saz (I.1.37).	sēr	: Seyir (IV.15.7).
saş	: Sac, yassı demirden dışa bükülerek yapılan pişirme aracı (I.5.57).	serbes	: Serbest (I.5.17).
saş	: Saç (I.4.203).	sērek	: Seyrek (IV.13.10).
sāT	: Saat, zaman (I.1.10).	seriñ	: Serin (III.7.92).
sāt	: Bkz. sāt (II.12.106).	sep -	: Serpmek (III.2.41).
sat-	: Anlatmak, masal anlatmak (III.10.1).	sēt	: Bkz. sāt (II.12.90).
satan	: Bkz. sātēn (III.8.2).	sētīn	: Bkz. seytin (IV.16.106).
sātēn	: Zaten (I.4.100).	sētīnciliK	: Zeytincilik (IV.23.35).
saten	: Bkz. sātēn (III.5.93).	sever	: Sefer (II.5.168).
satı	: Bkz. sātēn (I.2.48).	sevze	: Sebze (IV.22.4).
satıbar-	: Satıp almak (III.10.49).	seyar	: Seyyar (I.4.26).
sati	: Bkz. sātēn (II.11.52).	seytin	: Zeytin (IV.24.22).
sav-	: Sağmak (IV.1.83).	seytinnīK	: Zeytinlik (IV.26.58).
savır-	: Savurtmak (II.2.23).	sī -	: Sıgırmak (I.4.184).
savıTdır-	: Savurtturmak (II.5.28).	sıdgı	: Sıtkı (II.3.90).
savmalı	: Sağılacak (IV.3.101).	sıKlıK çal-	: Işık çalmak (IV.26.99).
sāyib	: Sahip (I.2.94).	sīr	: Sığır (II.1.224).
sāyil	: Sahil (III.14.30).	sı_ır	: Bkz. sīr (III.1.21).
sayrı	: Hasta (II.1.144).	sırı başaK	: Sarı başak, buğday türü (III.13.6).
sazandar	: Cem törenlerinde saz çalarak nefes söyleyen kişi (I.2.113).	sırK-	: Serkmek, hoplamak (IV.1.25).
sē-	: Sevmek (III.6.88).	sīrlıK	: Sığırılık (II.9.8).
seçcāde	: Seccade (IV.6.147).	sırı	: Sırrı (II.3.156).
sede yā	: Sade yağ, tere yağı (IV.6.12).	sırı	: Sarı (IV.26.89).
seş -	: Seçmek (IV.3.16).	sırı	: Sıra (III.13.15).
sefde	: Siftah, ilk kez (IV.2.19).	sırına er-	: Sırrına ermek (II.3.165).
seFer	: Sefer (II.9.154).	sırTdır-	: Sırtırmak, temizlemek (IV.18.37).
seferbirliK	: Seferberlik (IV.4.16).	sīt	: Sırt (IV.17.20).
seked	: Zekat (IV.21.14).	sıvat	: Sıfat (I.4.15).
sekis	: Sekiz (I.4.9).	sıyP-	: Kaymak (I.5.5).
		sī-	: Sıgırmak, işlemek (III.9.26).
		sifer	: Sefer, kez (IV.25.99).
		si_ıl	: Sığil (IV.26.41).
		sıKorta	: Sığorta (III.17).

siñ-	: Sinmek, saklanamak (IV.13.37).	sölēver-	: Söyleyivermek (IV.25.81).
sin	: Yaş (IV.27.37).	söme	: Bebeğin ilk olarak belendiği örtü (I.4.137).
sincir	: Zincir (III.3.32).	sömeK	: Söbek, mısır koçanı (IV.14.26).
sinsile	: Silsile, birbirine bağlı, dizi (II.10.66)	sömen	: Bkz. sümen (III.15.32).
sipor	: Spor (IV.2.56).	sös	: Söz (II.7.55).
sis	: Siz (I.3.15).	söve	: Eşik, avlu kapısının iki yanına konan taş (IV.25.65).
sivril-	: Büyümek, boy atmak (IV.16.126).	söz_aKğı	: Söz hakkı (III.16.41).
sivril'-	: Sivriltilmek (IV.19.29).	söz_goy-	: Kız verildikten sonra kıza ve oğlana yüzük takma adeti (I.5.79).
siyreK	: Seyrek (III.14.20).	sözüm	: Söz gelimi (II.12.127).
sogaK	: Sokak (II.1.135).	sıp	: Sap (III.13.55).
soğ-	: Sokmak (II.4.45).	siter yaP-	: Yakılacak odunları 1 metre küplük hacim ölçüsüne göre düzgünce dizmek (I.3.19).
soğulma	: Sokulma (II.4.55).	suFra	: Sofra (I.1.136).
sokum	: Lokma (I.2.75)	sufra_oñar-	: Sofra hazırlamak (I.3.121).
solufannıK	: Soluganlık (IV.13.1).	sultanasına er-	: Saltanatına, rahatlığına ermek (III.8.143)
soluK	: Bkz. solufannıK (IV.27.3).	sūna	: Bkz. sōna (III.4.46).
soñ	: Son (I.6.16).	sūni	: Sünnî (II.10.2).
sōna	: Sonra (I.1.2).	sunni	: Bkz. sūni (II.10.2).
soñarı	: Bkz. sōna (IV.12.149).	sūra	: Sofra (II.6.81).
sōnı	: Bkz. sōna (IV.16.127).	surat	: Sürat (III.5.87).
soñara	: Bkz. sōna (IV.20.83).	susâ	: Anayol (I.1.73).
soñıra	: Bkz. sōna (IV.17.144).	sulāle	: Sülale (I.3.47)
soñra	: Bkz. sōna (II.5.87).	su_uK	: Soğuk (III.13.41).
sontaj	: Sondaj (III.16.119).	suvan	: Soğan (IV.8.91).
sōra	: Bkz. sōna (II.1.64).	suvralıK	: Sofralık (III.1.69).
sōra	: Sofra (IV.7.89).	suvu -	: Soğumak (III.14.23).
sōrud-	: Soğutmak (III.8.86).	sūlayla	: Sülale (I.2.1).
sosyeti	: Sosyete (IV.9.26).	sūle-	: Söylemek (III.14.47).
sovan	: Soğan (I.5.320).	süleymen	: Süleyman (II.1.89).
sovrâ	: Sofra (IV.6.13).	sümen	: Koyunun ilk
sovu -	: Soğumak (I.2.36).		
sovucaK	: Soğucak (II.9.167).		
sovuğ	: Soğuk (III.7.85).		
sovuKla-	: Soğuklamak, üşümek (III.17.40).		
söbeK	: Mısır koçanı (I.3.38).		
söhbet	: Sohbet (I.3.147).		
söle-	: Söylemek (I.2.59).		
sölen-	: Söylenmek (IV.3.45).		
sölenti	: Söylenti (IV.6.87).		

	kırkımından alınan yün (IV.17.23).	şē	: Şey (III.6.78).
sümeni	: Bkz. sümen (IV.17.21).	şe_ır	: Şehir (III.8.49).
sümür-	: Sömürmek (III.1.92).	şēdeT geT-	: Şehadet getirmek (IV.1.35).
sümür-	: Herhangi bir şeyi	şe_er	: Bkz. şe_ır (IV.8.6).
	höpürdeterek içmek (IV.6.18).	şēğır	: Bkz. şe_ır (IV.7.53).
sün-	: Bitkinlikten halsiz düşmek (IV.27.66).	şēher	: Bkz. şe_ır (IV.9.48).
sünnü	: Sünnî (II.9.86).	şēkā	: Şeker (IV.23.8).
sür-	: Yere düşürmek	şēkar	: Bkz. şēkā (IV.20.79).
sür'me	: Sürtme (III.8.20).	şēkē	: Bkz. şēkā (IV.14.74).
		şeker	: Şeker hastalığı (I.1.122).
sü'	: Süt (III.8.94).	şennikli	: Şenlikli (III.14.63).
süzme	: Süzek (IV.6.62).	şēr	: Bkz. şe_ır (II.12.186).
surad	: Sürat (III.5.79).	şēriye	: Şehriye (III.12.15).
sürgü çekme-	: Tarlayı sürgü ile düzlemek (II.4.89).	şeyir	: Bkz. şe_ır (II.4.27).
süven	: Söven (III.5.71).	şeyit	: Şehit (I.3.191).
süyle-	: Söylemek (III.14.63).	şıkırdaKlı	: Gösterişli (II.5.128).
şādetliK	: Şehadetlik, şahitlik (II.10.125).	şiFa	: Şive (II.3.1).
şadır	: Çadır (IV.6.3).	şiFe	: Bkz. şiFa (II.4.19)
şahan	: Şahin (I.6.36).	şıgıdıK	: Ses taklidi kelime (III.7.29).
şah_atay	: Şah İsmail Hataî (I.5.137).	şih	: Bkz. Dede. (I.3.4).
şarbanı	: Eşarp (II.8.45)	şih niķā	: İmam nikahı (I.3.9)
şalvar	: Genellikle ağı çok bol olan ve bele bir uçkurla bağlanan geniş bir tür pantolon (II.1.18).	şık	: Hz. Şit (II.9.99).
şalvarlıĝ	: Şalvarlık kumaş (II.12.209).	şındı	: Şimdi (II.12.12).
şamaTlı	: Şamatlu, çeşitli renkli ipliklerle el tezgahında dokunan bez (II.1.10).	şıP dēr-	: Şap değirmek (I.5.184).
şap gibi yan-	: Kötü bir cezaya maruz kalmak (I.5.27).	şi_e	: Şişe (IV.1.13).
şapır şapır	: Ses taklidi kelime (III.5.90).	şiFre	: Bkz. şiFa (II.3.63).
şargıncılıK	: Sarkıntılık (IV.23.106).	şikāt	: Şikayet (IV.15.36).
şāyit	: Şahit (II.1.310).	şikil	: Şekil (IV.3.5).
		şinci	: Şimdi (III.8.9).
		şındı	: Bkz. şindi (II.3.37).
		şindi	: Şimdi (III.6.3).
		şinik	: Tahıl ölçmek için kullanılan ve 15-17 kiloluk ölçek, büyük teneke (IV.2.14).
		şişi	: Şişe (IV.1.14).
		şiy	: Şey (I.5.254).
		şoFer	: Şoför (I.1.88).
		şofor	: Şoför (I.4.97).
		şeh	: Şeyh (III.7.1).
		şıldır mıldır	: Ses taklidi kelime (IV.8.84).
		şī	: Bkz. şiy (III.1.77).

şinci	: Bkz. şindi (IV.14.4).	tarav	: Taraf (II.1.78).
şiniKci	: Öşür memuru (I.1.15).	tarihaT	: Tarikat (II.9.185).
şō	: Şu (III.4.38).	tārına	: Bkz. tārana (III.10.76).
şo	: Bkz. şō (IV.1.16).	tarına	: Bkz. tārana (IV.7.8).
şover	: Bkz. şöFör (III.2.94).	tarK	: Ses taklidi kelime (II.12.28).
şöFör	: Şoför (III.2.101).	tarla tokat	: Tarla, mal mülk (II.9.23).
şuferliK	: Şoförlük (IV.3.1).	tarla taKğa	: Bkz. tarla tokat (IV.8.13).
şükürü	: Şükürü (II.4.39).	tāsil	: Tahsil, eğitim (I.4.94).
tā	: Gösterme ünlemi (II.1.40).	tāsilli	: Tahsilli (I.4.175).
tā	: Daha (III.6.106).	taslan-	: Taslamak (III.6.33).
tabıd	: Tabut (II.3.147).	tāT-	: Dağıtmak (IV.22.42).
tabır	: Tabur (III.2.79).	tāta	: Tahta (I.1.24).
tādil	: Tatil (III.4.32).	tātalı	: Tahtalı, yabani güvercin (I.2.50).
taFa	: Defa (I.3.232).	tāüt ed-	: Taahhüt etmek (II.10.127).
taḥ -	: Takmak (IV.9.7).	tava	: Demir leğen (III.3.61).
tahrana	: Tarhana (II.7.2).	tava gel-	: Kıvamını bulmak (I.5.51).
tāk tülk	: Ses taklidi kelime (III.3.72).	tavan çıkar -	: Tavan yapmak için tahta biçmek (I.6.58).
taḥavil	: Tekaüt, emekliye ayrılan (II.6.2).	tavlan -	: Bkz. tava gel- (I.1.152).
taKğa	: Takke (IV.23.87).	tavıK	: Tavuk (III.8.125).
taḥır taḥır	: Ses taklidi kelime (III.2.190).	tayfaya çıK-	: Tayfa ile birlikte çalışmaya başlamak (II.6.60).
tal	: Dal (III.2.126).	tayı	: Dayı (III.7.112).
tāla	: Tarla (I.1.21).	tāyir	: Tahir (III.17.74).
talas	: Talaz (IV.11.7).	taylasaḥ	: Tellerin uzatılmasından sonra kurulan bir oyun türü (II.11.5).
tālı	: Dağlı (III.4.124).	tecribe	: Tecrübe (II.1.60).
tāmilen	: Teamülen (II.10.88).	tecirübe	: Bkz. tecrübe (III.5.81).
tāmin ed -	: Tahmin etmek (III.6.34).	tefci	: Tef çalan, dansöz (IV.12.55).
tāmiz	: Temiz (IV.7.56).	tefder	: Defter (II.5.109).
tana	: Tane (II.7.107).	tefe	: Dokuma tezgahlarında tarağı tutan ve mekik ipliklerini sıkıştırmaya
tāna	: Bkz. tana (III.4.7).		
tanaTdır-	: Tanıttırmak (III.17.8).		
tañğ	: Tank (I.3.231).		
tapılı	: Tapulu (II.1.86).		
tārına	: Bkz. tārana (III.4.127).		
tārana	: Tarhana (I.1.144).		
tarana	: Bkz. tārana (III.12.8).		

	yarayan araç (III.15.37).		(IV.19.36).
tehmil_id-	: Temin etmek (II.8.62).	tenk ket -	: Denk getirmek (III.1.86).
tehne	: Tenha (IV.10.88).	tepser-	: Kurumak (II.12.66).
tekbir al-	: Tedbir almak (III.2.160).	tercümen	: Tercüman, cem töreni (I.2.142).
tekirā	: Tekrar (IV.20.23).	tercimen ğuzusu	: Tercüman adeti için
tembeh	: Tembih, uyarı (I.2.119).		kesilen kuzu (I.5.181).
temmuz	: Temmuz (III.4.34).	terefi	: Teravîh (IV.18.42).
teneki	: Teneke (II.9.225).	tersus	: Tarsus (III.4.86).
tek-	: Değmek (I.3.131).	tārtāmis	: Tertemiz (IV.7.57).
tek_araba	: Tek araba, at arabası (III.2.9).	tērtemiz	: Bkz. tārtāmis (IV.7.95).
tekēlek	: Tekerlek (IV.14.69).	tesbirli	: İlham alınarak (I.4.165).
tekellekli	: Tekerlekli (II.6.43).	testeG	: Destek (III.11.113).
tekerle'	: Bkz. tekēlek (IV.18.27).	tesvē	: Tesviye (IV.22.136).
teKgel	: Bkz. tekirā (II.5.126).	teyara	: Teyyare, uçak (IV.25.26).
teKger	: Bkz. tekirā (II.5.28).	teysir	: Tesir, etki (II.9.265).
tekirā	: Tekrar (III.3.50).	teze	: Taze, yeni (I.2.29).
tekne	: Türlü işlerde kullanılmak üzere ağaçtan yapılmış uzun ve geniş kap (I.5.174).	tēze	: Teyze (IV.4.11).
tekrer	: Bkz. tekirā (I.2.101).	tezer	: Azar, kötü muamele (II.12.177).
telāşalı	: Telaşeli (IV.12.151).	tēzi	: Bkz. tēze (IV.20.75).
		tī	: Tığ, örgüde kullanılan ucu çengelli kısa şiş (IV.11.31).
teleşe	: Telaşe, hazırlık (I.4.170).	tıķıdamı	: Ses taklidi kelime (III.5.103).
televezon	: Televizyon (III.3.113).	tıP	: Ses taklidi kelime (I.5.302).
televizen	: Bkz. televezon (I.6.3).	tınas	: Tınaz, dövülerek savrulmaya hazırlanan ekin yığını (IV.12.41).
televizun	: Bkz. televezon (III.1.96).	tınas çıkar-	: Tınaz savurmak (IV.12.41).
telifan	: Telefon (I.3.237).	tıPdırlañ	: Ses taklidi kelime (IV.12.134).
temelden beri	: Eskiden beri (II.9.74).	tıraFa	: Trafo (II.5.133).
temize git -	: Temyize gitmek (I.1.168).	tıraKdör	: Bkz. tireKdor (IV.9.21).
temsili	: Söz gelişi (IV.3.5).	tış	: Dış (III.4.47).
temus	: Temmuz (IV.17.76).	tışarı	: Dışarı (III.5.108).
tene	: Bkz. tana (II.2.16).	tıfd-	: Didiklemek (II.3.115).
teneki	: Bkz. tenike (III.4.46).	tik-	: Dikmek (III.15.51).
teni	: Bkz. tana (III.1.8).		
tenike	: Teneke (IV.9.113).		
teniki	: Bkz. tenike		

tiken	: Diken (IV.10.19).	toparlı	: (III.3.29).
tiKğad_it-	: Dikkat etmek (III.5.7).	topıraK	: Toprak (IV.21.5).
tikil-	: Dikilmek, dinelmek (III.2.173).	toPlamacı	: Eski eşya toplayan (II.1.54).
tilmikle-	: (III.15.30).	torbalâ -	: Torbalara doldurmak (II.3.132).
tintiri tin tin	: Ses taklidi kelime (III.4.137).	torluK	: Hareketsizlikten ileri gelen rahatsızlık (III.6.111).
tiratora	: Tiyatro (IV.12.102).	torpaK	: Toprak (I.3.229).
tireKdor	: Traktör (I.4.79).	tozaK ğar	: Toz şeklindeki kar, Bkz. çîl (IV.1.38).
tirektor	: Bkz.tireKdor (IV.5.3).	töbe	: Tövbe (II.9.98).
tirektör	: Bkz.tireKdor (IV.5.5).	töre-	: Türemek, çoğalmak (I.2.32).
tiren	: Tren (III.9.53).	töş	: Döş, bağır III.5.11).
tirid	: Bkz. papara (II.9.240).	tûla	: Tuğla (III.3.37).
tirkeş-	: Toplaşmak (IV.8.83).	tumte	: Parça (III.3.148).
tirT	: Bkz. papara (III.3.150).	tura	: Halat gibi örülmüş iplik çilesi (IV.25.25).
titire-	: Titremek (I.1.121).	turab	: Türap, toprak I.5.258).
tiyze	: Teyze (III.14.36).	turluK	: Çadırılık (IV.6.103).
tizgin	: Dizgin (III.5.79).	tuṛluK	: Çadır (IV.8.10).
tōba	: Torba (IV.26.33).	tursun	: Dursun (III.17.61).
tōm	: Tohum (II.4.105).	turum	: Durum (III.1.3).
tomata	: Domates (III.4.127).	tus	: Tuz (III.12.52).
toKaç	: Çamaşırdan kirleri çıkarmaya yarayan ahşap yassı tokmak (II.1.56).	tū	: Tüy (I.4.206).
toKaş	: Bkz. toKaç (III.3.72).	tübe	: Tövbe (IV.16.160).
toKaleş -	: Tokalaşmak (III.7.50).	tüdüK	: Düdük (III.3.102).
toKdur-	: Dokutmak (IV.9.39).	tüdür-	: Tüydürmek, kaçırmak (III.2.197).
toKdur	: Doktor (IV.16.10).	tügġan	: Dükkan (III.4.130).
toKtur toKtur ey_iT-	: Doktor Doktor	tükkan	: Dükkan (III.4.34).
	gezerek iyi etmek (II.3.135).	tüle-	: Bkz. tünlâmek (II.?).
toma	: Bkz. domata (IV.17.148).	tülü	: Tüylü (IV.10.73).
toñ	: Ses taklidi kelime (IV.23.115).	tüne hile geti -	: Tüyüne zarar getirmek (I.6.5).
to_om	: Tohum (III.7.36).	tünlâ -	: Hoplayıp zıplamak (I.1.13).
to'la-	: Bkz. toPle- (IV.6.54).	türe	: Töre (III.14.24).
to'lan-	: Toplanmak (III.6.17).	türkē	: Türkiye (IV.21.39).
toPle-	: Toplamak (IV.20.40).	türkiya	: Türkiye (IV.6.45).
topalaK	: Yuvarlak (III.8.55).		

türKmennik : Türkmenlik (I.3.172).
türKmennine gir- : Türkmen adetlerine

katılmak (I.3.182).
türkú : Türkü (II.4.39).
türkü çār- : Türkü çağırarak, türkü söylemek (IV.2.58).
türt- : Dürtmek (III.8.85).
türüs : Dürüst (II.9.292).
tüş - : Düşmek (III.3.80).
tüşün - : Düşünmek (III.11.66).
tüşür- : Düşürmek (III.5.72).
tüşman : Düşman (III.3.119).

tüün : Bkz. dúğün (III.3.149).
tüveK : Tüfek (II.4.183).
tüvi- : Tüğüvermek (III.3.102).
u : O (I.1.6).
uba : Oba (IV.16.150).
ucaK : Ocak (III.7.55).
ud : Utanma (II.1.31).
ūd- : Üğütmek (II.3.76).
uFacıK : Ufakcık (I.1.26).

uqlā : Oklava (II.12.99).
ul - : Olmak (III.5.70).
ulamır : Ihlamur (II.5.159).
ūlan : Oğlan (III.14.29).
uleyn : Seslenme ünlemi (III.4.41).
úlķā : Ülke, memleket (II.9.121).
ulu : Büyük (I.6.57).
umar : Ömer (III.4.101).
umuz : Omuz (III.16.162).
uñar- : Onarmak (III.4.82).
undan keyi : Ondan sonra (IV.17.24).
undan ke : Bkz. undan keyi (IV.17.34).
ūr : Uğur (III.11.110).
uraK : Orak (IV.3.6).
ūraş - : Uğraşmak (II.1.91).
urba : Elbise (I.3.61).

úretim : Üretim (II.4.137).
urufda gid - : Ruhuna ulaşmak (II.2.35).
ūrlu : Uğurlu (III.5.101).
uruh : Ruh (II.12.163).
urum : Rum (II.9.82).
uruP : Urup, arşının sekizde biri değerindeki ölçü (II.4.159).
úsd : Üst (II.4.163).
usduñ : Sütun, kalas (I.5.291).
uş : Uç (III.1.10).
uş - : Uçmak (IV.23.2).
uşğurlu : Uçkurlu (III.6.14).

ŭTme : Üğütme (II.9.226).
uv- : Ovmak (IV.5.62).
uva : Ova (II.5.178).
uvala- : Ovalamak (II.12.82).
uvaK : Ufağı (II.12.72).
uvıcıK : Ufacık (IV.1.73).
uvuşuK : Uyuşuk (III.13.84).
uyduru : Uyduruk, asılsız

(II.2.6).
uyhu : Uyku (II.1.43).
uyku semesi : Uyku sersemi (III.3.165).
uyu- : Beklemek (IV.7.8).
uzunnama : Uzunlama (IV.9.108).
úzeri : Üzeri (II.10.85).
ücüT : Vücut (II.9.270).
üç etek : Üç ayrı etekten oluşmuş özel bir giysi (I.5.37).
üçgen : Üçetek (II.7.78).
üçün : İçin (II.4.97).
ūd- : Üğütmek (II.5.156).
üfele- : Ufalamak (IV.6.67).
ülāme : Ulema (II.10.129).
üle : Öyle (III.5.68).
üle : Bkz. üle (IV.6.85).
ülē : Şaşkınlık ünlemi (I.3.43).
üle : Seslenme ünlemi (III.6.42).
ülen : Bkz. üle (IV.17.11).

üleş -	: Paylaşmak, bölüşmek (III.7.77).	vardık heybe	: Bir heybe türü (IV.2.86).
ülüş	: Pay, hisse (I.5.250).	varıvır-	: Varıvermek (IV.16.143).
ülüşcü	: Ülüşü getiren (I.5.250).	vāsta	: Vasıta (II.9.28).
ümer	: Bkz. umar (IV.3.30).	vasta	: Bkz. vāsta (III.1.58).
ünne-	: Seslenmek (I.1.7).	vayda	: Fayda (IV.14.33).
ūraş-	: Uğraşmak (III.5.103).	vazgeş-	: Vazgeçmek (II.1.3).
ünnü	: Ünlü (II.1.74).	vazive	: Vazife (III.13.39).
ünüverste	: Üniversite (II.1.147).	vazla	: Fazla (II.12.181).
üren -	: Öğrenmek (III.14.10).	ve-	: Vermek (III.6.99).
ürt -	: Örtmek (IV.16.146).	vē-	: Bkz. ve- (III.16.43).
ürüp dur -	: Ürüyüp durmak, sürekli havlamak (II.10.149).	velāsıl	: Velhasıl (II.3.8).
ürüya	: Rüya (I.5.208).	velāsulı kelim	: Velhasılı kelim (II.10.47).
üs	: Üst, üzeri (I.3.340).	velen	: Falan (IV.14.88).
üsdülük	: Bkz. üslük (IV.7.72).	vere	: Devamlı, sürekli (I.1.77).
üsdüne gel-	: Üstün olmak (II.1.134).	vereset	: Veraset (II.8.46).
üslük	: Üstlük, elbise (IV.21.83).	veyat	: Veyahut (III.2.49).
üsük	: Yüzük (III.12.69).	veya_uT	: Bkz. veyat (IV.8.5).
üsül	: Usul (I.5.328).	vezīfa	: Vazife (IV.9.86).
üş	: Üç (I.3.38).	veznine gel-	: Ölçüsüne, kıvamına gelmek (IV.14.85).
üşek	: Vaşak, kedigillerden kulakları sivri, dişleri ve tırnakları keskin, kürkünden yararlanılan çok yırtıcı hayvan, dağ kedisi (IV.2.35).	vılan	: Falan (I.6.33).
üt -	: Ötmek (I.3.90).	vī	: Bkz. vir- (III.7.116).
ütdür-	: Ögüttürmek (IV.9.47).	vi -	: Bkz. vir- (IV.4.29).
üte	: Öte (I.3.21).	vide	: Vida (IV.9.37).
ütele -	: Ütülemek, ateş içerisinde bir miktar tutmak (IV.26.17).	vılan	: Bkz. felen (IV.23.39).
üv-	: Ovmak (III.8.128).	vilen	: Bkz. felen (III.14.32).
üviy_ana	: Üvey ana (IV.6.48).	vir-	: Vermek (III.4.39).
üyle	: Öyle (III.4.93).	virimli	: Verimli (III.4.18).
vā	: Var (I.5.1).	vur-	: Etkilemek (I.1.164).
vā-	: Bkz. var- (III.10.10).	vür-	: Bkz. vir- (III.4.156).
vağun	: Vagon (III.4.30).	yā	: Yağ (I.2.34).
var-	: Varmak, kocaya gitmek (I.5.75).	yā-	: Yağmak (II.1.42).
vakıT	: Vakit, zaman (I.3.26).	yaba	: Harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde tahta tarım aracı (II.4.112).
		yabadar	: Yabaltı, büyük yaba (IV.9.17).
		yabanı	: Yabani (II.4.32).
		yācı bedir	: Yayı Bedir, bir yörük aşireti (II.4.35).
		yācı bidir	: Bkz. yācı bedir

yadırğı	(IV.6.128). : Yadırғанacak, çekinilen (II.1.313).	yāma	: Yağma (IV.22.30).
yädi	: Yedi (II.8.20).	yāmaliQ	: Yamalık (IV.17.21).
yad_ıl	: Yad el, uzak memleket	yamıq	: Yamuk (IV.14.11).
		yamıl-	: Yamulmak (IV.21.57).
yafidi	(III.8.129) : Yahudi (III.2.80).	yāmır	: Yağmur (II.1.42).
ya gidi ya	: Memmuniyetsizlik bildiren bir ünlem (I.1.37).	yan bōrē	: Yan böreği, üçgen şeklinde kesilerek yapılan börek (I.3.51).
yağ-	: Yakmak (II.5.119).	yan-	: Kötülüğe uğramak (II.1.99).
yağın	: Yakın (II.4.23).	yan-	: Ağıt yakmak (IV.7.87).
yağışıklı	: Yakışıklı (II.10.139).	yañgeş	: Yengeç (I.3.78).
yahnı	: Yahni (II.5.142).	yanı	: Yani (II.4.78).
ya'-	: Yakmak (IV.6.37).	yānı	: Bkz. yanı (II.12.27).
yağa	: Taraf, yön (I.1.11).	yanıQ	: Yetişkin (IV.2.38).
yāğa-	: Yıkamak (III.4.163).	yānış	: Yanlış (III.17.47).
yake	: Bkz. yağa (III.3.177).	yanna-	: Yanlamak, yaslanmak (II.4.158).
yakıvır-	: Yakıvermek (IV.11.28).	ya'-	: Yapmak (IV.4.12).
yakma yak-	: Ağıt yakmak (I.6.24).	yapā	: Yapağı, ilkbaharda kırkılan koyun tüyü (IV.2.83).
yekün	: Yekûn (II.9.270).	yapā darā	: Yapağı tarağı (IV.6.123).
yalağ	: Bkz. yalaQ (IV.9.74).	yaP yalıñız	: Yapayalnız (III.6.16).
yalaQ	: Küçük çukur (II.4.191).	yapūr-	: Yapıvermek (III.4.160).
yālan-	: Yağlanmak (III.8.80).	yār	: Yer (IV.7.48).
yalazı	: Yalaz, yalaza; alev (III.14.19).	yasd_āc	: Yastağaç; üzerinde hamur açılan ve yemek yenilen tahta (I.1.135).
yālğ	: Yağlık, baş örtüsü (I.6.44).	yasd_ēc	: Bkz. yasd_āc (IV.7.101).
yalım	: Galiba (I.2.52).	yasdıçalı	: Yassı çalı (I.2.2).
yalıñ	: Sıcak esen rüzgar (III.1.28).	yas	: Yaz (IV.17.155).
yalıñ_ayaq	: yalın ayak (IV.15.25).	yas -	: Yazmak (III.16.17).
yalıñ ğat	: Yalın kat (IV.5.33).	yasıl -	: Eğilmek (III.5.107).
yalıñız	: Yalnız, fakat (I.3.7).	yasır ğal -	: Esir kalmak (IV.6.42).
yalıñıs	: Bkz. yalıñız (III.7.95).	yasdāc	: Yassı ağaç, üzerinde hamur açılan yassı tahta (IV.17.43).
yalız	: Bkz. yalıñız (IV.2.82).	yasır ğal-	: Esir kalmak (IV.21.79).
yalıñıs	: Bkz. yalıñız (III.8.153).		
yalpak	: Yaprak (II.5.159).		
yām	: Bkz. yalım (III.4.87).		
yam-	: Yapmak (III.3.150).		

yāş	: Yağış (II.4.142).	yedilîni okud-	: Ölünün arkasından yedinci gününde Kur'an okutmak (II.1.210).
yât	: Bkz. ya_uT (IV.9.58).	yēgi	: Yeygi, yiyecek (IV.17.37).
yatan oturan ol-	: Dedenin duası sırasında yere secde etmek (I.5.260).	yeK dūsüz	: Koşulsuz (II.3.64).
yatı	: Yatak yorgan (I.5.289).	yēke-	: Bkz. yayka- (III.10.13).
yatı	: Yatılı (I.5.290).	yekün	: Yekûn, toplam (II.9.113).
ya_uT	: Yahut (II.1.62).	yemece	: İmece (III.1.50).
yav	: Yağ (IV.3.75).	yemeKle -	: Yemek vermek (I.1.9).
yav -	: Yağmak (IV.3.73).	yēnge	: Yenge, görümce (II.3.56).
yavaşı-	: Yavaşlamak (III.5.62).	yēnge bin-	: Düşünde görümce olarak araca binmek (I.2.75).
yavıKla -	: Nişanlamak (II.3.142).	yeñi	: Yeni (IV.10.78).
yavı'lı	: Nişanlı (IV.6.81).	yeñil-	: Yenilmek (IV.10.44).
yavı'lılı	: Nişanlılı (IV.6.80).	yeni	: Yakın zaman (II.7.56).
yavıKlılı dur-	: Nişanlılı olarak beklemek (II.3.121).	yeñice	: Yenice (I.3.34).
yavis	: Bkz. yavız (IV.16.40).	yepe -	: Hamuru yassılamak, açmak (IV.12.129).
yavız	: Yavuz, iyi, güzel (I.1.131).	yepeler-	: Sırtını sıvazlamak (IV.26.67).
yavru	: Yavru (II.2.1).	yeriş -	: Erişmek, yetişmek (IV.4.9).
yavus	: Bkz. yavız (II.5.166).	yesir	: Esir (II.5.171).
yay -	: Gütmek (II.11.37).	yetgin	: Olgun (I.5.45).
yayhı-	: Bkz. yayka- (II.6.27).	yetim	: Babası ölmüş çocuk (I.3.233).
yayık	: Tere yağı çıkarmak için sütün veya yoğurdun içinde çalkandığı kap (I.2.34).	yeyka-	: Yıkamak (I.2.87).
yayıK yay-	: Yayık sallamak (I.2.34).	yeyke-	: Bkz. yeyka- (IV.16.4).
yayka-	: Bkz. yāka- (I.1.100).	yī -	: Yığmak (II.6.42).
yayla-	: Yaylada oturmak (IV.8.5).	yı_in	: Yığın (IV.2.9).
yayle	: Yayla (IV.5.49).	yīka-	: Bkz. yāka- (IV.7.56).
yaylım	: Otlatma (III.5.6).	yīl-	: Yığılmak (I.3.36).
yaz -	: Yaymak, açmak (I.1.43).	yılannı	: Yılanlı (II.1.39).
yätim	: Yetim (I.1.70).	yıları ur -	: Yuları vurmak, gem vurmak (III.5.59).
yē	: Yer (IV.12.134).	yımıK	: Yamuk (I.3.348).
yede-	: Yedeklemek, eklemek (I.6.84).	yımırta	: Yumurta (III.8.94).
yedi göbeK	: Yedi nesil (I.4.19).	yımşag	: Yumşak (IV.4.29).
yediliK	: Ölünün yedinci gününde verilen yemek (II.3.37).		

yīn	: Yığın (II.6.42).	yonanisdan	: Yunanistan (III.8.77).
yīn vur-	: Yığın yapmak (IV.12.8).	yoñsa	: Yoksa (I.5.120).
yıraK	: Irak, uzak (I.3.101).	yonma	: Yontma (III.1.76).
yi -	: Yemek (III.5.21).	yonuz	: Yunus (III.17.51).
yi_en	: Yeğen (II.4.11).	yör-	: Yoğurmak (I.3.66).
yi_it gayvası	: Yiğit kahvesi (IV.6.14).	yörd	: Yoğurt (I.1.145).
yīka-	: Bkz. yāka- (IV.5.14).	yör'la-	: Yoğurtlamak (IV.14.95).
yil	: Yer (II.3.101).	yóre	: Yöre (II.4.43).
yim	: Yem (III.5.19).	yórúG	: bkz. Yörük (II.4.7).
yimbeş	: Yirmibeş (III.4.15).	yōsa	: Yoksa (II.12.97).
yim para	: Yirmi para (III.6.29).	yöt	: Yahut, veya (I.1.40).
yimeK	: Yemek (IV.2.73).	yo_uT	: Bkz. yöt (IV.2.51).
yīn -	: Yenmek (IV.10.74).	yo_uT	: Yoğurt (IV.12.131).
yīñ-	: Bkz. yīn - (III.3.111).	yoz	: Kaba, işlenmemiş, faydasız (IV.5.34).
yīñge	: Yenge (II.2.35).	yömiye	: Yevmiye (I.4.76).
yīñi	: Yeni (III.1.95).	yörük	: Hayvancılıkla geçinen, başta toroslar olmak üzere dağlarda göçebelik süren insanlar (II.8.3).
yini	: Bkz. yīñi (IV.16.77).	yörü'	: Bkz. yörük (IV.6.150).
yīñiden	: Yeniden, tekrar (III.3.50).	yörüş	: Yürüyüş (III.5.42).
yīñil-	: Yenilmek (III.3.113).	yu	: Seslenme ünlemi (III.4.93).
yirim	: Su yarıntısı (IV.25.51).	yu -	: Bkz. yāka- (IV.7.58).
yirma	: Yirmi (II.7.148).	yud-	: Yutmak (IV.26.40).
yiT-	: Kaybolmak (I.3.29).	yuK	: Yok (IV.16.100).
yit -	: Yetmek, kafî gelmek (III.8.83).	yuKa	: Yufka, erişte (I.2.27).
yīt	: Yiğit (IV.6.71).	yūka	: Zayıf, ince (IV.14.2).
yitişdir-	: Yetiştirmek (III.5.37).	yumru'la-	: Yumruklamak (III.8.86).
yiyygi	: Yeygi, yiyecek (II.8.63).	yumur-	: Yoğurmak (III.7.17).
yō	: Cevap ünlemi (IV.9.116).	yumurtu	: Yumurta (II.12.70).
yō	: Bkz. yoḥ (III.3.150).	yumūta	: Yumurta (IV.12.107).
yōd	: Yoğurt (IV.22.153).	yūr-	: Yoğurmak (I.2.27).
yoğarı	: Yukarı (IV.6.22).	yurmuKla-	: Bkz. yumru'la- (I.5.54).
yoḡu	: Yoksa (II.12.11).	yusub	: Yusuf (II.8.27).
yoḥ	: Yok (II.1.23).		
yol	: Tarikat (I.5.255).		
yoluḡ-	: Yorulmak (IV.25.72).		
yon-	: Ağacın kabuḡunu balta ile yontmak (I.5.18).		
yonan	: Yunan (II.3.87).		

yusuv	: Bkz. yusub (IV.16.125).	zatti	: Bkz. zatan (IV.12.1).
yu_urd	: Bkz. yo_urt (III.13.82).	zaval ver-	: Zeval vermek, zarar vermek (IV.25.97)
yü -	: Yıkamak (IV.24.13).	zāyat	: Zayiat (I.5.136).
yüKlüK	: Yüklük, evde yatak ve yorgan konulan yer (IV.25.63).	zēbek	: Zeybek (IV.3.115).
yülü -	: Tüy kesmek (I.2.64).	zebeP	: Sebep (III.8.71).
yün-	: Yıkanmak (IV.23.127).	zebePlen-	: Sebeplenmek, yararlanmak (IV.3.62).
yün	: Yün (IV.6.129).	zēbik	: Bkz. zēbek (IV.3.116).
yürüG	: Bkz. Yörük (II.9.9).	zebil	: Sebil (IV.10.19).
yüs tuğ-	: Yüz tutmak (II.1.124).	zebse	: Sebze (IV.10.17).
yüse-	: Yükselmek (I.3.261).	zellet	: Lezzet (IV.10.61).
yūsek	: Yüksek (I.1.122).	zelve	: Çift öküzün boyunduruktan çıkmaması için boynunun iki yanından boyunduruğa, aşağıya doğru geçirilen çubuk (IV.16.51).
yüssük	: Bkz. yūsük (II.7.51).	zenāt	: Bkz. zanāt (III.1.41).
yūsük	: Yüzük (I.5.81).	zePze	: Sebze (II.3.128).
yüsüK	: Bkz. yūsük (III.7.70).	zere	: Zira (II.7.56).
yüzü gara	: Yüzü kara, bir heybe türü (IV.2.86).	zeṅgini-	: Zenginleşmek (I.3.312).
yüzüñ guyu	: Yüzü koyun (I.3.213).	zeroş	: Sarhoş (IV.18.46).
yüz_üsde	: Yüzüstü (IV.1.29).	zētin	: Bkz. seyтин (III.5.49).
za_an	: Bkz. zıman (II.3.143).	zētinniK	: Zeytinlik (IV.26.59).
zabed-	: Zabt etmek (II.1.283).	zeyir	: Zehir (II.4.188).
zabır	: Zebur; Hz. Davut'a gönderilen ilahi kitap (I.3.168).	zıfır	: Sıfır (IV.2.23).
zafar	: Zafer (III.17.125).	zırahat	: Ziraat (II.9.158).
zahmaTli	: Zahmetli (II.5.31).	zıman	: Zaman (III.3.52).
zalata	: Salata (II.3.105).	zından	: Zindan (I.5.130).
zāmaT	: Zahmet (IV.16.47).	zınK	: Ses taklidi kelime (III.5.114).
zamba zamba	: Ses taklidi kelime (I.5.88).	zırāyat	: Ziyaret (IV.22.172).
zāmetli	: Zahmetli (IV.9.18).	zırf	: Sırf, sadece (IV.12.31).
zanāt	: Zenaat, meslek (I.6.63).	zıval	: Zeval (IV.3.51).
zandeT-	: Zannetmek (I.3.269).	zıyan	: Zıyan (II.1.234).
zarraf	: Sarraf (IV.9.1).	zifri	: Zifri, koyu (III.4.90).
zatan	: Zaten (II.1.23).	ziytin	: Zeytin (III.13.38).
zātan	: Bkz. zatan (II.1.281).	zomur zomur	: Ses taklidi kelime (II.1.107)
zati	: Bkz. zatan (II.2.19).	zopa	: Sopa (I.3.264).
zati	: Bkz. zatan (IV.12.61).		
zātin	: Bkz. zatan (II.5.175).		
zatti	: Bkz. zatan (II.8.80).		

zulüm : Zulüm (IV.24.98).
zübide : Zübeyde (IV.26.1).
zülfıǵar : Zülfikar (I.5.138).

SONUÇ

Bölgenin ağız özellikleri, ağız gruplarının hepsinde bulunan ortak özellikler ve ağızlardan birinde veya birkaçında bulunan karakteristik özellikler olmak üzere iki bölümde incelenmiştir.

I. Bölge Ağızlarının Ortak Özellikleri:

Burada yazı dilinden farklı olan ve bölge ağızlarının hepsinde bulunan bazı özellikler sıralanmıştır.

1. Bölge ağızlarındaki birincil ünlü uzunlukları kelime tabanlarında veya kök hecelerde görülür.

söndü “söndü” (I.3.126), tanıy “tanıyor” (II.5.188), yāTdīm “yattığım” (II.1.37), yāḥıy “yakıyor” (II.6.54), bōreKlen “börekle” (III.4.136), āldım “aldım” (IV.22.112), ġāldım “kaldım” (IV.19.23), āltı “altı” (IV.1.49).

İkincil ünlü uzunlukları ise ses olaylarına bağlı olarak genellikle ğ,h,n,r ve y gibi sürekli ünsüzlerin kaybolmasıyla meydana gelmektedir.

ālarḵana “ağlarken” (I.3.194), bayrā “bayrağı” (I.1.8), āırımış “ağırımış” (II.4.172), āleyiP “ağlayıp” (III.11.94), ġulā “kulağı” (III.2.52), ālāş “ağlayış” (IV.14.78), āzına “ağzına” (IV.8.74), bālardıK “bağlardık” (IV.2.9)

2. Bölgede dil uyumu oldukça sağlamdır. Kelime tabanları ile bazı ek, bağlaç ve edatlarda, yazı diline göre daha ileridir. Bazen inceltici veya kalınlaştırıcı ünsüzlerin tesiriyle dil uyumu bozulmaktadır. Bu durum Manav ve Yörük ağızlarında daha yaygındır.

3. Dudak uyumu, bölgede yazı dilinden daha ileridir. Komşu hecelerdeki ünsüzlerin veya ünlülerin tesiriyle bazen dudak uyumu bozulmaktadır.

4. Ünlü türemeleri ön seste genellikle l ve r ünsüzleri ile başlayan kelimelerde ortaya çıkar. İç seslerdeki türemeler, çift ünsüzle başlayan veya sona eren

kelimelerle, orta hecesi kapalı durumda olan kelimelerde görülür. Son seste ise bazı kelime tabanları ile eklerin sonunda ünlü türemesi görülür.

ilāzım “lazım” (I.5.289), ırāhberīn “rehberin” (I.4.146), ırākam “rakam” (IV.2.23); bīravo “bravo” (II.9.87), tīrafanīn “trafonun” (II.5.133), ibirām “ibrahim” (II.8.26), ğuduretim “kudretim” (I.3.194), hemi “hem” (I.2.135), yapmadana “yapmadan” (I.3.290), ālarķana “ağlarken” (I.3.194)

5. Damak ñ’si bölge ağızlarının karakteristik sesidir.

añılı “anılır” (I.1.1), ğoñşuları “komşuları” (I.1.5), dīñlenivēdim (III.7.95), halaña “halana” (I.1.7), aķbınarıñ “akpınarın” (II.4.67), alañlara “alanlara” (IV.1.84)

6. Vasıta hâli eki ile bağlaç veya edat olarak kullanılan “ki”nin n ünsüzü ile genişlemiş şekilleri bütün ağız gruplarında yaygındır.

bıķcıynan (I.2.5), davılınan orķunan yapılır (II.11.24), arabiylen kitdik (III.4.85), düvennen döner (IV.9.17); görmüyum ķum_ben (I.1.92), tanımıy ķın “tanımıyor ki” (II.4.118), daş ķın “taş ki” (III.1.75), diyus ķun “diyoruz ki” (III.6.107), demişlē kin “demişler ki” (IV.17.150).

7. -kAn zarf-fiil eki sonunda görülen ünlü türemesi, tüm ağız gruplarında yaygındır.

ālarķana “ağlarken” (I.3.194), belenirkene “belenirken” (I.3.145); derkene “derken” (II.6.102); duruķana “dururken” (III.11.83); sāķana “sağken” (IV.16.87), yōķana “yokken” (IV.21.58).

II. Bölge Ağızlarının Karakteristik Özellikleri:

Bu bölümde 4 ağızda da ortak olmayan, ağızların birinde veya birkaçında bulunan karakteristik özelliklere yer verilmiştir.

1. ó ve ú ünlüleri Çepni ağızında karakteristik olarak görülür. ö > o değişmesiyle meydana gelen bu ünlüler, damak ünsüzlerinin yanında ortaya çıkar. Çepni ağızıyla birlikte seyrek olarak Türkmen ağızında da görülür.

Çepni: ğöce “göce” (II.12.72), ğóç “göç” (II.10.19); Türkmen: ğóre “göre” (I.3.22), ğótürüýu “götürüyor” (I.5.1).

2. ğ, ƙ, ɥ gırtlak ünsüzleri Çepni ağzında yaygın olarak görülür. Bu ünsüzler ğ > ğ, ƙ > ƙ ve ɥ > ɥ değişimleriyle ortaya çıkar. ƙ ve ɥ ünsüzlerine, Çepni ağzı kadar yaygın olmasa da Türkmen ağzında da rastlanır. Manav ve diğer Yörük ağızlarında bulunmayan ɥ ünsüzü, Yörük oymaklarından “Hardal” oymağında görülür.

Çepni: ğırɥında “kırkında” (II.3.39), ƙoşmuş (II.3.4), ƙıyıımızdaƙı “kıyıımızdaki” (II.3.2); aɥılı “akıllı” (II.1.168); Türkmen: ƙabıl “kabul” (I.4.7), yaƙınıdı “yakındı” (I.1.74), daɥılı “takılır” (I.1.1); Yörük: ɥıɥarılar “çıkarırlar” (IV.9.6), oɥunur “okunur” (IV.9.4).

3. k, t, p ünsüzlerinden değişme yoluyla ortaya çıkan ve Arapçadaki ayın sesine benzeyen (ʾ) ünsüzü, Çepni ağzı dışındaki tüm ağız gruplarında görülür.

Türkmen: baʾlaları “baklaları” (I.4.86), balamıʾcılıƙ “palamutçuluk” (I.6.73); Manav: toʾlandık “toplandık” (III.6.17), ādeʾleri “adetleri” (III.8.43); Yörük: beʾlēken “beklerken” (IV.19.27), toʾlanmış “toplanmış” (IV.1.10), ğuʾlu “kutlu” (IV.14.66).

4. Yazı dilinde, ön ses k ve t ünsüzleri tonlulaşan bazı kelimeler, Manav ve Yörük ağızlarında tonsuz şekilleriyle kullanılır.

Manav: keɥıyu “geçiyor” (III.11.17), kēsilēni “giysilerini” (III.10.41), kiTces “gideceğiz” (III.8.111), tal “dal” (III.7.5), tışarı “dışarı” (III.11.23); Yörük: kēsilerini “giysilerini” (IV.25.141), kitcān “gideceğim” (IV.3.20), köçürmüşlē “göçürmüşler” (IV.4.39), tikenin “dikenin” (IV.10.19), tikēlē “dikerler” (IV.3.95), tokɥurduƙ “dokuturduk” (IV.9.39).

5. Manav ve Yörük ağızlarında “şimdi ” zaman zarfının, “şinci” ve “hinci” biçimleri görülür.

Manav: şinci (III.1.21), hinci (III.15.54); Yörük: şinci (IV.22.34), hinci (IV.7.14).

6 . “sonra” zarfının Türkmen ağzında “sōna”, Çepni ağzında “sōna ve sōra”, Manav ağzında ise “sōna, sōra ve soñra” biçimleri kullanılır. Yörük ağzında bunlara ek olarak “soñarı, soñara, soñıra” biçimleri de mevcuttur.

Türkmen: sōna (I.5.260); Çepni: sōna (II.1.138) sōra (II.1.299); Manav: sōna (III.3.8), sōra (III.13.76), soñra (III.15.14); Yörük: sōna (IV.12.8), soñra (IV.22.136), soñarı (IV.12.149), soñara (IV.23.31), soñıra (IV.22.1).

7. “diye” edatı, “deyi” şeklinde sadece Türkmen, Çepni ve Yörük ağızlarında görülür. Bu şekle Manav ağzında rastlanmamıştır.

Türkmen: deyi (I.1.50); Çepni: deyi (II.8.68); Yörük: deyi (IV.17.13).

8. Türkmen ağzında, öğrenilen geçmiş zaman kipinin teklik I., teklik II. ve çokluk I. kişi çekimlerinde “-mi-ss-im, -mi-ss-iñ; -mi-ss-ik” şekilleri görülür.

ğalmıssım (I.2.51), yapmıssıñ (I.4.172), biçermissiK (I.3.346).

9. Türkmen ve Çepni ağızlarında, öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman ve geniş zaman kiplerinde, çokluk 1. kişi eki, -k'dir. Yörük ağzında da görülen bu ek, bu ağız grubu içinde yaygın değildir.

Türkmen: ğalmıssık (I.3.346), ediyuK (I.5.8), duracıK (I.6.73), dökerik (I.5.323); Çepni: bölmüşüK (II.10.51), yapıyıK (II.3.127), çevirecık (II.3.79), bālarık (II.7.76); Yörük: sürüyuruK (IV.12.3), ıslāyuK (IV.17.95), ğonuşacıK (IV.8.50)

10. Ağız bölgesi şimdiki zaman eki bakımından dikkat çekici bir çeşitliliğe sahiptir. Şimdiki zaman çekimlerinde görülen bu farklı biçimler en fazla Yörük ağızlarında ortaya çıkmaktadır.

Türkmen: baқыyum (I.3.237), söylüyüm (I.5.16), görüyoñ (I.4.104);

Çepni: açyım (II.7.105), veriyim (II.9.230), bilim (II.1.200), duruyun (II.1.198);

Manav: gidiyum (III.9.12), ayarlōm (III.3.121), bilūm (III.2.91), yiyōñ (III.3.180), içūs (III.4.19), işlīs (III.1.90);

Yörük: biliyorun (IV.27.30), biliyurun (IV.20.58), deyörün (IV.24.98), deyürüz (IV.24.50), diyom (IV.21.73), biliyum (IV.1.4), geliyim (IV.13.1), doquysun (IV.18.28), añladōrun (IV.24.11), sıkūrun (IV.24.40), bilūrūn (IV.24.33), gelīn (IV.13.26), görūm (IV.3.105), isdūn (IV.3.84), oturōñ (IV.16.64), durūz (IV.16.57).

11. Şimdiki zaman çekimlerinde görülen “-l⁴p batır / -l⁴P batı / -l⁴P barı / -l⁴P bā” şekilleri, sadece “Kılaz” oymağına mensup Yörük ağzında görülür.

isdēP bān (IV.22.147), diyiP bām (IV.21.62), soruP bāñ (IV.22.84), , geliP bāsñ (IV.21.54), çıkıP bā (IV.22.148), gidiP bāz (IV.31.63); tasalanıP batırın (IV.24.49), bağıP batır (IV.24.96), dutuvēriP batı (IV.24.39), soruP batı (IV.16.92); biçiP barız (IV.15.17), beceremēP barıs (IV.22.167)

12. Bazı Yörük ağızlarındaki şimdiki zaman çekimlerinde, olumsuzluk ekinin ünlüsünün uzadığı görülür.

gelmēyuru (IV.12.154), yörümēyuru (IV.23.9), kesilmēyu (IV.17.146), çıkmāyı (IV.10.3), dutmāyı (IV.13.2), ekmēyorlar (IV.9.12)

13. Manav ve Yörük ağızlarında şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman teklik 1. kişi çekimlerinde, -n ekinin kullanımı oldukça yaygındır. Türkmen ve Çepni ağızlarında ise -n kişi eki görülmez.

Manav: açarın (III.3.118), dizerin (III.2.51), yerleşēn (III.2.131), annadīn (III.4.49), bağıyun (III.4.54), baqōn (III.8.101), bincēn (III.11.35), gālcān (III.2.127), giTcēn (III.2.109),

Yörük: añladırın (IV.17.10), isderin (IV.23.8), düşünēn (IV.12.49), çekīn (IV.27.29), furīn (IV.5.90), biliyorun (IV.27.30), ediyurun (IV.22.59), isdēyörün (IV.24.97), geliyim (IV.13.27), yatıym (IV.8.79), çeKcēn (IV.3.113), dōncīn (IV.6.73), unuTmişin (IV.6.90), örterim (IV.7.24).

14. Manav ve Yörük ağızlarında teklik 1. kişi emir eki, -Aylın ekinin değişime uğramış şekilleridir.

Manav: yerleşen (III.2.131), annadın (III.4.49); Yörük: düşünen (IV.12.49), çekin (IV.27.29), furin (IV.5.90).

15. Manav ve Yörük ağızlarında gelecek zaman eki, kalın sıralı fiil tabanlarına ince şekliyle gelebilmektedir.

Manav: alcēn (III.7.75), yaPces (III.7.11), çıKımıceK (III.7.87); Yörük: çıkıceK (IV.2.37), yapıceKlē (IV.4.16), ğıyceKlē (IV.6.83), kıpırdamıceK (IV.19.11)

16. Teklik 3. kişi ve çokluk 3. kişi hikâye kipi çekimlerinde, son seste görülen n türemesi, Türkmen ağızları dışındaki bütün ağız gruplarında görülür.

Çepni: ağılardın (II.3.88), pişerdin (II.12.23). yapalardın (II.5.142); Manav: alırdın (III.8.38), çalarlādın (III.6.22), kesiyulādın (III.16.53); Yörük: annadırdın (IV.6.46), derdin (IV.6.85), olurdun (IV.5.17), oluyudun (IV.6.80)

17. Bölgede -IncA ve -mAdAn zarf-fiil eklerinde genişlemeler görülür.

-IncA zarf-fiil eki sonunda, Yörük ve Manav ağızlarında sadece -k ünsüzü türerken, Türkmen ve Çepni ağızlarında -k ile birlikte, -z ünsüzü de türemiştir.

Türkmen: çöküncez (I.5.7), almayıncaK (I.3.34), verincek (I.3.266); Çepni: öluncüs (II.9.69), verincis (II.9.201), gelinciK (II.5.115); Manav: çeKdirinceK (III.2.103), geçinceK (III.6.88); Yörük: ğoyverincek (IV.10.91).

-mAdAn eki sonundaki ünlü türemesi, sadece Türkmen ve Çepni ağızlarında görülür.

Türkmen: yapmadana (I.3.290); Çepni: su ğuymadana (II.2.47), durmadana (II.2.37)

18. -ken, -қан zarf-fiil eklerinin sonundaki -n düşmesi yalnız Manav ve Yörük ağızlarında görülür.

Manav: sulamā götürüke (III.3.27), ğızañka (III.4.178); Yörük: dërke (IV.23.120), ğaldırıka (IV.7.84), gelirke (IV.22.28), oynaşırka (IV.23.113)

19. Yazı dilinde sadece hikâye kipinin şartı ve rivayet kipinin şartıyla yapılan katmerli birleşik çekimler, Manav ve Yörük ağızlarında “rivayetin rivayeti, rivayetin hikayesi ve hikayenin hikayesi” şeklinde çekimlenir.

Manav: saldırıyulāmışmış (III.15.58), diñleniyulāmışdı (III.10.63), furāmışmış (III.15.60), vēcāmışdı (III.10.74); Yörük: yaykayorumuşmuş (IV.23.122), gelirmişdi (IV.13.35), alırlāmışdı (IV.13.36), gidēdiKdi (IV.20.43), gelinecēmişmiş (IV.16.39), sürülecēmişmiş (IV.16.56)

20. Yörük ağzında, +DA bulunma hâli ekinin uzun ünlülü şekilleri tespit edilmiştir.

memleketdēki “memleketteki” (IV.9.14), sındırğıdēki “sındırğıdaki” (IV.7.107), içindēki “içindeki” (IV.9.45), burdākı “burdaki” (IV.9.23), başdākı “baştaki” (IV.24.94)

21. +IA- isimden fiil yapma ekinin Çepni ve Yörük ağızlarında uzun ünlülü şekillerine rastlanmıştır.

Çepni: haşlārıK “haşlarız” (II.11.20), toPlārıK “toplarız” (II.11.20); Yörük: yellēris “yelleriz” (IV.14.100)

Yukarıda sıralanan özelliklerden hareketle bölgedeki ağızlarından Manav ağzının Yörük ağzına, Çepni ağzının ise Türkmen ağzına daha yakın oldukları görülmektedir.

Tablo:13 Balıkesir İli Ağızlarının Karakteristik Özellikleri

	TÜRKMEN	ÇEPNİ	MANAV	YÖRÜK
Şimdiki Zaman Ekleri	-I ⁴ yI ⁴ , -I ⁴ yo - I ⁴ y	-I ⁴ yI ⁴ , - I ⁴ y -ī, -ī -I ⁴ yor	-I ⁴ yu, -I ⁴ yo -Uy -ō, -ū, -ū, -ī	-I ⁴ yoru, -I ⁴ yuru -yörü, -yürü, -yür -Āyo, -Āyu -I ⁴ yo, -I ⁴ yI ⁴ , - I ⁴ y -ōru, -ūrü, -ūru -ōr, -ūr -ū, -ū, -ī, -ō -I ⁴ P bā, -(I ⁴)P pā -(I ⁴)P batı -I ⁴ P batır -I ⁴ P bar -(I ⁴)P barı

Görülen Geçmiş Zaman Çokluk 1. Kişi “-lk” Eki	“-lk” ğalmıssık (I.3.346)	“-lk” , “-lz” gelmişik (II.9.176) dikmemişiz (II.1.118)	“-lz” gelmişiz*	“-lz” gelmişiz (IV.18.13)
-lcl Ekiyle Yapılan Gelecek Zaman Şekli	_____	alıcım (II.1.263)	_____	_____
Geniş Zaman 1. Teklik Kişi “-lm” Eki	“-lm” dayanırım (I.1.126)	“-lm” açarım (II.7.99)	“-lm” , “-ln” bilirim(III.16.15) açarın (III.3.118)	“-lm” , “-ln” açarım (IV.7.24) isderin (IV.23.8)
Emir Kipi 1. Teklik Kişi Eki sonundaki “n” ünsüzü	“-m” ünneyim (I.6.146)	“-m” öreniyim (II.1.1)	“-m” , “-n” öpeyim (III.10.54) yerleşen (III.2.131)	“-m” , “-n” düşünen (IV.12.49), söliyem (IV.17.58).
“ ú ve ó” Ünlüleri	seyrek ğünde(I.5.22) göre (I.3.22)	ğöç (II.10.19) ğöldür (II.4.159)	_____	_____
“ğ, k, h” Gırtlak Ünsüzleri	seyrek kabil (I.4.7) dahılı (I.1.1)	ğırhında (II.3.39) kışmuş (II.3.4)	_____	“Hardal” Yörük oymağında “k > h” değişmesiyle oğunur (IV.9.4)
(’) Ünsüzü	ba’laları (I.4.86)	_____	to’landık (III.6.17)	gu’lu (IV.14.66)
Kelime Başı Aslî “k” ve “t” Ünsüzleri	_____	_____	seyrek keçiyu(III.11.17) tışarı (III.11.23)	seyrek kitcân (IV.3.20) kölge (IV.23.16) tikêlê (IV.3.95)
Teklik 3. Kişi Hikâye Kipi Çekiminde görülen “n” türemesi	_____	ağlardın (II.3.88)	alırdın (III.8.38)	derdin (IV.6.85)
-lncA Zarf-fiil Eki Sonunda “z” ve “s” türemesi	çöküncez (I.5.7)	ölüncüs (II.9.69)	_____	_____
-mAdAn Zarf-fiil Eki Sonunda “A” türemesi	yapmadana (I.3.290)	ğuymadana (II.2.47)	_____	_____
-kAn Zarf-fiil Eki sonunda “n” Düşmesi	_____	_____	götürüke (III.3.27)	ğaldırıkça (IV.7.84)

KAYNAKÇA

1. KİTAP / TEZ

ACAR, Turgut. “Artvin ve Yöresi Ağızları”, (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum 1972.

ADALI, Oya. “ Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler”, TDK Yay., Ankara 1979.

AKAR, Ali. “ Muğla İli Ağızları” Muğla Üniversitesi Yay., Muğla 2004.

AKALIN, Ş. Haluk. “ +IA- Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine”, Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993), s. 92-105, TDK Yay., Ankara 1995.

AKAY, İsmail Hakkı. “Çepniler Balıkesir’de” Vilayet Basımevi, Halkevi Yay., Balıkesir 1935.

AKSAN, Doğan (Haz. Atabay, N., Özel, S., Çam, A., Pıralı, N.). “ Türkiye Türkçesi Gelişmeli Sesbilimi” , TDK Yay., Ankara 1978.

ALDEMİR, Ataman. “Balıkesir Çevresinde yaşayan Yörükler ve Ağızları”, AÜ. DTCF Bitirme Tezi, DTCF Kütüphanesi BT.232, Ankara 1964.

ARAT, R. Rahmeti. “Türkçe Metinlerde e / i Meselelerine Dair ”, Makaleler I, TKAE Yay., s. 334-341, İstanbul 1987.

ATABAY, N., ÖZEL, S., ÇAM, A., PİRALİ, N. “ Türkiye Türkçesi Gelişmeli Sesbilimi”, TDK Yay., ANkara 1978.

ATALAY, Besim. “ Divanü Lûgat-it-Türk”, I.-IV. Ciltler, TDK Yay., Ankara 1999.

AYHAN, Aydın. “Balıkesir ve Çevresinde Yörükler, Çepniler ve Muhacırlar”, Zağnos Vakfı Yay. Balıkesir 1999.

BALIKESİR VALİLİK. “Türkiye Cumhuriyetinin 75. Yılında Balıkesir”,

- Balıkesir Valiliği Yay., Balıkesir 1999.
- BANGUOĞLU, Tahsin. “ Türkçenin Grameri”, TDK Yay., Ankara 2004.
- BERGSTRESSER, G. “ Türk Fonetik” Çev. M. Şükrü Akkaya, İstanbul 1936.
- BİRAY, Himmet. “Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim”, TDK Yay., Ankara 1999.
- BOZ, Erdoğan. “ Afyonkarahisar Merkez Ağzı (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)”, Gazi Kitabevi, Ankara 2006.
- BURAN, Ahmet. “ Andolu Ağızlarında İsim çekim (Hal) Ekleri”, TDK Yay., Ankara 1996.
- BÜLBÜL, Gülfiye. “Balıkesir Bigadiç Ağzı” BÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, TDE Anabilim Dalı, Balıkesir 2007.
- CAFEROĞLU, Ahmet.” Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I-II”, TDK yay., Ankara 1994.
- DEMİRCAN, Ömer. “Türkiye Türkçesinin Ses Düzeni, Türkiye Türkçesinde Sesler”, TDK Yay., Ankara 1979.
- ERCİLASUN, A. Bican. “Kars İli Ağızları” Gazi Üniversitesi Yay., Ankara 1983.
- EREN, M. Eren. “ Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağızları”, TDK Yay., Ankara 1997.
- EREN, Hasan. “ Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü”, Ankara.
- ERGİN, Muharrem. “Türk Dil Bilgisi” Bayrak Yay., İstanbul 1999.
- ERİMER, Kayahan. “Anadolu ve Rumeli Ağızları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, TDAY Belleten 1970, TDK Yay., s. 211-236, Ankara 1970.
- ERÖZ, Mehmet. “ Yörükler”, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1991.

- ERTEN, Münir. “Diyarbakır Ağızı”, TDK Yay., Ankara 1994.
- EVREN, Özbek Öрге. “Sındırgı Ağızı”, AÜ. DTCF Bitirme Tezi, DTCF Kütüphanesi BT. 151, Ankara 1952.
- GABAİN, A. Von. “Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın)”, TDK Yay., Ankara 1995.
- GEMALMAZ, Efrasiyap. “Erzurum İli Ağızları”, I., II., III. cilt, Ankara 1995.
- GENCAN, T. Nejat. “Dilbilgisi”, TDK Yay., s. 146-170, Ankara 1979.
- GÖKLENOV, Cebbarmehmet. “Türkmen Türkçesinin Kısa Grameri, Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü (Kılavuz Kitap) I” Kültür Bakanlığı yay., s. 1097-1108, Ankara 1991.
- GÜLENSOY, Tuncer. “Kütahya ve Yöresi Ağızları” TDK Yay. Ankara 1988.
- . “Türk Fonetik Transkripsiyonu Üzerine”, DTCF Türkoloji Dergisi VIII, s. 160-190, Ankara 1979.
- GÜLENSOY, T., ALKAYA, E. “Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası”, Akçağ Yay., Ankara 2003.
- GÜLSEREN, Cemil. “Malatya İli Ağızları”, TDK Yay., Ankara 2000.
- GÜLSEVİN, Gürer. “Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)”, TDK Yay., Ankara 2002.
- . “Eski Anadolu Türkçesinde Ekler”, TDK yay., Ankara 1997.
- . “Uşak İli Ağızları”, TDK Yay., Ankara 2002.
- GÜNAY, Turgut. “Rize İli Ağızları (İnceleme, Metinler, Sözlük)”, TDK Yay., Ankara 2003.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin. “Yapı Bakımından Türk Dilinde Fiiller”, İstanbul 1984.
- . “Türk Dilinde Edatlar”, MEB Yay., İstanbul 1984.

- HATİBOĞLU, Vecihe. “ Türkçenin Ekleri”, TDK Yay., Ankara 1981.
- KAHRAMAN, Tahir. “ Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları”, TDK Yay., Ankara 1996.
- KALAY, Emin. “ Edirne İli Ağızları”, TDK Yay., Ankara 1998.
- KARAHAN, Leyla. “Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” TDK Yay., Ankara 1996.
- KARAHAN, Yılmaz. “ Bandırma Ağızı”, AÜ. DTCF Bitime Tezi, DTCF Kütüphanesi BT. 226, Ankara 1963.
- KAYA, Azat; “Balıkesir Halkbilim Bibliyografyası” Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1997.
- KORKMAZ, Zeynep.” Güney-Batı Anadolu Ağızları (Fonetik)”, TDK Yay., Ankara 1994(a).
- .“ Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları” TDK Yay., Ankara 1994(b).
- .“Nevşehir ve Yöresi Ağızları”, C.1, Ses Bilgisi, TDK Yay., Ankara 1994(c).
- .“ Bartın ve Yöresi Ağızları”, TDK Yay., Ankara 1994.
- .“ Gramer Terimleri Sözlüğü”, TDK Yay., Ankara 2003(a).
- .“ Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)”, TDK Yay., Ankara 2003 (b).
- MUTAF, Abdülmecit. “ Salnâmelere Göre Karesi 1847-1922” Zağnos Eğitim VakfıYay., Balıkesir 2003.
- OĞUZ, İsmail. “Balıkesir ve Civarında Yörük ve Türkmen Aşiretleri” UÜ. NEF. Tarih Böl. BT. 92/25, Balıkesir 1992.
- ORHONLU, Cengiz. “ Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı” , Eren Yayıncılık ve Kitapçılık, İstanbul 1987.
- ÖNER, Mustafa. “ Bugünkü Kıpçak Türkçesi”, TDK yay., Ankara 1998.

- ÖZÇELİK, Sadettin. “ Urfa Merkez Ağzı, İnceleme-Metinler-Sözlük”, TDK Yay., Ankara 1997.
- ÖZER, Kemal. “Tarihte Balıkesir” Türk Dili Matbaası, Balıkesir 1957.
- ÖZTÜRK, Erol. “Silifke ve Mut`taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya 2001.
- SAĞIR, Mukim. “ Erzincan ve Yöresi Ağızları”, TDK Yay., Ankara 1995.
- SU, Kamil; “Balıkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler” Balıkesir Halkevi Yayınları, Resimli Ay Matbaası T.L.Ş. İstanbul 1938.
- SÜMER, Faruk. “ Oğuzlar(Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları” Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1992.
- TEKİN, Talat. “Türk Dilinde Birincil Ünlü Uzunlukları” Simurg Yay., Ankara 1995.
- TDK. “Tarama Sözlüğü”, I.-VIII. Ciltler, TDK Yay., Ankara 1996.
- . “Derleme Sözlüğü”, I.-XII. Ciltler, TDK Yay., Ankara 1993.
- . “ Türkçe Sözlük”, TDK Yay., Ankara 2005.
- TİMURTAŞ, F. Kadri.” Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl, Gramer-Metin-Sözlük”, İÜ Edebiyat Fak. Yay., İstanbul 1977.
- TOGAN, A. Zeki Velidî. “ Umumî Türk Tarihine Giriş”, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981.
- TOPALOĞLU, Ahmet.” Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü”, Ötüken Yay., İstanbul 1989.
- TUNA, O. Nedim. “ Türk Dil Bilgisi Fonetik Morfoloji”, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Ders Notları, Malatya 1986.
- TÜMERTEKİN, Erol. “ Türkiyede İç Göçler-İnternal Migration in Turkey”, İÜ. Coğrafya Enstitüsü Yay., İstanbul 1968.

- TÜRKAY, Cevdet. “ Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar” İşaret Yay., İstanbul 2001.
- TÜRKMEN, Halis. “ Bandırma Ağzı ve Folkloru” Uludağ Üniversitesi, Necati Bey Fakültesi, TDE Böl. BT., Balıkesir 1984.
- TÜRKYILMAZ, Fatma. “ Tasarlama Kiplerinin İşlevleri”, TDK Yay., Ankara 1999.
- UZUNÇARŞILI(OĞLU), İsmail Hakkı. “ Karasi Vilâyeti Tarihçesi”, Hüsn-i Tabîat Matbaası-İstanbul, 1925; Yayına Haz. H. Mustafa Sarı, T.C Balıkesir İl Kültür Müdürlüğü Yay., Balıkesir 1991.
- . “ Osmanlı Tarihi”, C.1, Ankara 1988.
- . “ Anadolu Beylikleri”, Ankara 1984.
- ÜÇÖK, Necip. “ Genel Fonetik”, İstanbul 1951.
- ÜSTÜNER, Ahad. “Anadolu Ağızlarında Sıfat-fiil Ekleri” TDK Yay., Ankara 2000.
- YALMAN, Ali Rıza. “ Cenupta Türkmen Oymakları I-II” Haz. Sabahat Emir, Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul 1993.
- YAMAN, Ertuğrul.” Türkiye Türkçesindeki Zaman Kaymaları” TDK Yay., Ankara 1999.
- YILDIRIM, Faruk. “ Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları I (Giriş-İnceleme)”, TDK Yay., Ankara 2006.
- YÖRÜKAN, Yusuf Ziya. “ Anadolu’da Aleviler ve Tahtacılar” Eklerle Yayına Haz. Turhan Yörükan, Kültür Bakanlığı Yay., 2. baskı, Ankara 2002.
- YURT ANSİKLOPEDİSİ. Anadolu Yay., C. 2, İstanbul 1982.
- ZÜLFİKAR, Hamza. “ Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları”, TDK Yay., Ankara 1991.

-----". " Türkçede Ses Yansımali Kelimeler", TDK Yay., Ankara 1995.

2. MAKALE / BİLDİRİ

ACAR, Belkız. "Balıkesir Yüncü Yörükleri", Sanat Dünyamız 18. sayı s. 22-23, 1/1980.

AKTAŞ, Ali. " Sakarya'da Yaşayan Manavlar", Irmak Kültür ve Sanat Dergisi, S. 14-15, Sakarya 2002.

BANGUOĞLU, Tahsin. " Anadolu (ve Rumeli) Ağızları", TDEA I., s. 132-134, İstanbul 1977.

-----". Oğuz Lehçesi Üzerine", TDAY Belleten 1960, TDK Yay., Ankara 1988.

BEAUJEUAN, Anke Otter. " Tahtacıların Kutsal Kitabı Buyruk Hakkında Bir Kaç Not" Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yay., s. 1, Ankara 1995.

BİRDOĞAN, Nejat. " Tahtacıların Dünyü", Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yay., s. 9, Ankara 1995.

BOZ, Erdoğan. " Afyon ve Yöresi Ağızlarında Ünlüler", AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, c. II, S.1, s. 50-57, Afyon 2000.

-----". Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu", Türk Dili, S. 600, s. 856-864, Ankara 2001.

-----". Doğu Kökenli Kelimelerdeki Kelime Sonu (b,c,d,g) Ünsüzlerinin Türkiye Türkçesinde Ötümsüzleşme Meselesi ", Türkbilig, S. 2001/ 2, s. 11-22, Ankara 2001,

-----". Türkçe Asıllı Kelimelerde Son Ses Ç, K, P, T Ünsüzlerinin Ötümlüleşme veya Ötümsüz Kalma Sorunu " Türk Dili , S. 605 , s. 447-456, Ankara 2002.

-----." Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu ", İlmî Araştırmalar, S. 14, İstanbul 2002, s. 29-36,

BULUÇ, Saadettin. "Diyalektoloji" Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi I, s. 171-179, İstanbul 1946.

-----." Anadolu Ağızları Bibliyografyası", Türkiyat Mecmuası, C. VII-VIII, S.1, s. 327-333, İstanbul 1942.

BURAN, Ahmet. " -lk Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanılışı", TDAY Belleten 1994, TDK Yay., s. 11-18, Ankara 1994.

CAFEROĞLU, Ahmet. " Anadolu Ağızlarında Konson Değişmeleri", TDAY 1963, TDK Yay., s. 1-32, Ankara 1988.

-----."Anadolu Ağızlarında Metathèse Gelişmesi", TDAY 1955, TDK Yay., s. 1-7, Ankara 1988.

-----." Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri", TDAY 1964, s. 1-33, Ankara 1989.

-----." Anadolu Ağızlarında İçses Ünsüz Benzeşmesi", TDAY 1958, TDK Yay., s. 1-11, Ankara 1988.

CANPOLAT, Mustafa. " Eski Anadolu Türkçesindeki Belirtme Durumu (Accusativus) Ekinin Kökeni Üzerine", AÜ DTCF Türkoloji Dergisi C. X, S.1, s. 9-11, Ankara 1992.

ÇAĞATAY, Saadet. " Türkçe'de ki < erki" TDAY-Belleten 1963, TDK Yay., s. 245-250, Ankara 1964.

-----." Türkçede ñ-g Sesine Dair", TDAY 1954, TDK Yay., s. 15-30, Ankara 1988.

ÇELİK, Ali. "Trabzon ve Balıkesir Çepnileri'nin Türk Tarihi İçindeki Yeri ve Trabzon-Şalpazarı Çepnileri'nde Doğumla İlgili Gelenek, Görenek ve İnanmalar", I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Balıkesir Üniversitesi Yay., s. 396-412, Balıkesir 1999.

DELİCE, İbrahim. “ Anadolu ve Rumeli Ağızları Metinlerinde Kullanılan Seslerin Transkripsiyonu Meselesi”, Türklük Bilimi Araştırmaları I, s. 119-131.

DEMİR, Nurettin. “Birleşik Fiiller ve Vurgu: iver- Şeklinin Görevlerini Tespitte Vurgunun Rolü” TDAY Belleten 1994, s. 83-94, Ankara 1996.

-----.”Ağız Araştırmalarında Derleme Teknikleri”, Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, “ (9 Mayıs 1997), TDK Yay., s. 78-87, Ankara 1999.

ECKMANN, Janos. “ Türkçede d, t ve n Seslerinin Türemesi”, TDAY 1955, TDK Yay., s. 11-22, Ankara 1988.

-----.” Kelime Ortasında Anorganik b, p, m’nin Türemesi”, Türkiyat Mecmuası, C. X, s. 313-320, İstanbul 1953.

-----.” Türkçede -rak / -rek Ekine Dair”, TDAY Belleten 1953, s. 49-52, Ankara 1953.

EMECEN, Feridun; “ Anadolu’da ve Rumeli’de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri”, Yörük Türkmen Vakfı Yayınları, Ankara 2000.

EMRE, A. Cevat. “ Türkçede Bulanık e (é) Fonemi”, TD-B, Seri: III, S. 6-7, s. 487-497, TDK Yay., İstanbul 1946

ERASLAN, Kemal. “ Türkçede İsim Fiiller”, Türk Gramerinin Sorunları II, TDK Yay., s. 119-125, Ankara 1999.

ERCİLASUN, A. Bican. “ Muğla Ağzında Kullanılan Bir Şimdiki Zaman Şekli” Makaleler (Dil-Destan-Tarih-Edebiyat), Yayına Haz.: Ekrem Arıkoğlu, Akçağ Yay., s. 376-378, Ankara 2007.

-----.” Türkçe’de Emir ve İstek Kipi Üzerine”, Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993), TDK Yay., s. 61-66, Ankara 1995.

-----“ Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri”,
Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni (9 Mayıs 1997), s. 43-48, TDK
Yay., Ankara 1999.

EREN, Hasan. “ Türk Dillerinde Metathese”, TDAY 1953, TDK Yay., s.
161-180, Ankara 1988.

-----“ Anadolu Ağızlarında Rumca, İslavca ve Arapça Kelimeler”,
TDAY 1960, TDK yay., s. 295-371, Ankara 1988.

-----“ Türkçede -mm- > -mb- Dissimilasyonu”, TDAY 1959, TDK
Yay., s. 95-103, Ankara 1988.

EROL, Kayra. “ Lehçe Bilimi ve Dil Haritaları”, Türk Dili, S. 479, s. 299-
306.

GÜLENSOY, Tuncer. “Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki” TKA,
XXIII/ 1-2, s. 282-295, Ankara 1985.

-----“

GÜLSEVİN, Gürer. “ Eski Anadolu (Türkiye)Türkçesinde 3. Kişi İyelikk
Ekinin Kullanılışı”, Türk Dili, TDK Yay., S. 466, s. 187-190, Ankara
1990.

-----“ Türkiye Türkçesindeki Kip ve Zaman çekimlerinde Birleşik
Yapılar Üzerine”, VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul
1999.

-----“ Türkçede Şart Gerindiumu Üzerine”, Türk Dili, TDK Yay., S.
467, s. 276-279, Ankara 1990.

-----“ Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller” Afyon Kocatepe
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S.2, s. 125-143, Afyon
2001.

-----“ Çatı Ekleri Üzerine Kullanılabilen Ekler”, Türk Gramerinin
Sorunları II, TDK Yay., s. 125-143, Ankara 1999.

HAYASHİ, Tooru. “ Anadolu Ağızlarının Dağılımı Üzerine Bir Deneme Çalışması”, IV Dilbilim Sempozyumu Bildirileri, 17-18 Mayıs 1990, (Yayınlayanlar: A. Sumru Özsoy, Hikmet Bebüktekin), Boğaziçi Yay., s. 233-242, İstanbul 1990.

İLKER, Ayşe. “Manisa-Gördes Ağzında Şimdiki Zaman İşlevli -İp Batır Birleşik Fiili Hakkında” I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Balıkesir Üniversitesi Yay., s. 79-82, Balıkesir 1999.

KARAHAN, Leyla. “ Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-fiil Ekleri”, TKA XXXII-12, s. 205-236, Ankara 1994.

----- . “ -sa / -se hakkında” Türk Dili, S. 516, s. 471-474, Ankara 1994.

----- . “ Fiil Terimi Üzerine”, Türk Gramerinin Sorunları II, TDK Yay., s. 47-55, Ankara 1999.

----- . “ Ağız Araştırmaları Alanında Yapılması Gereken Çalışmalar”, Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni (9 Mayıs 1997), TDK Yay., s. 24-48, Ankara 1999.

KADIOĞLU, İsmail Hakkı. “ Çepniler Balıkesir’de”, Vilayet Matbaası, Halkevi Neşriyatından:4, Balıkesir 1935.

KIRZIOĞLU, Neriman Görünay. “Edremit Doyran Köyü Tahtacı Türkmenlerinde Geleneksel Evlenme Adetleri”, Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yay., s. 133, Ankara 1995.

ÖZGÜR, Can. “Balıkesir ve Yöresi Ağızları ile İlgili Tespitler”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Balıkesir Üniversitesi Yay., s. 245-255, Balıkesir 1999.

KORKMAZ, Zeynep.” Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu”, TDAY 1971, TDK Yay., s. 21-32, Ankara 1989.

- . “ Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vocal) Uzunlukları”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C.1, s. 443-458, Ankara 1995.
- . “ Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Vokal Uzunlukları”, TDAY Belleten 1953, s. 197-203, Ankara 1995.
- . “ Batı Anadolu Ağızlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekim Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı”, I. Millî Türkoloji Kongresi, Tebliğler 1978, s. 29-49, İstanbul 1980.
- . “ -sa / -se Dilek-Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C. 1, s. 160-167, Ankara 1995.
- . “ Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C. 1, s. 160-167, Ankara 1995.
- LİGETİ, Lajos. “ Türkçede Uzun Vokaller”, Türkiyat Mecmuası, C. VII-VIII, s. 82-94, İstanbul 1942.
- MANSUROĞLU, Mecdut. “ Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu”, TDAY 1959, TDK Yay., s. 81-93, Ankara 1988.
- ÖZGÜR, Can. “Balıkesir ve Yöresi Ağızları ile İlgili Tespitler”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Balıkesir Üniversitesi Yay., s. 245-255, Balıkesir 1999.
- ÖZMEN, Mehmet. “-lcl / -UcU Ekinin Gelecek Zaman Eki Olarak Kullanılması Üzerine “ Bir Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Kemal Eraslan Armağanı, s. 545-556, İstanbul 1988.
- PEKACAR, Ç., DİLEK, F.G.; “ Uluslararası Fonetik Alfabe ve Türkiye’de Ağız Çalışmaları“, Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı (25-30 Mart), (Basılmamış bildiri)” s. 12, Urfa 2008.
- SAĞIR, Mukim. “Anadolu Ağızlarında Ünlüler”, TDAY-Belleten 1995, TDK Yay., Ankara 1997, s. 377-390.

SAĞIR, Mukim. “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, TDAY-Belleten 1995, TDK Yay., Ankara 1997, s. 393-394.

SELEN, Nevin. “ Söyleyiş Sesbilimi, Sesbilim ve Türkiye Türkçesi”, TDK Yay., Ankara 1979.

SÜMER, Faruk. “Ağaç-Eriler” Türk Tarih Kurumu Belleten, Türk Tarih Kurumu Basımevi, C. 26, Sayı:101-104, s. 521-528, Ankara 1962.

-----.“ Çepniler-I-”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, S. 55, s. 3-11, İstanbul 1991.

-----.“ Çepniler-II-”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, S. 56, s.3-10, İstanbul 1991.

-----.“ Anadoluya Yalnız Göçebe Türkler mi Geldi?”, Türk Tarih Kurumu Belleten 1960,

-----.“ Yıva Oğuz Boyuna Dair”, Türkiyat Mecmuası, C. IX, s. 151-166, İstanbul 1951.

-----.“ Bayatlar”, İÜ Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. 4, S. 4, s. 373-517, İstanbul 1952.

-----.“ Avşarlara Dair”, Fuad Köprülü Armağanı, s. 453-478, İstanbul 1953.

-----.“ Döğerlere Dair”, Türkiyat Mecmuası, C. X, s. 139-158, İstanbul 1953.

-----.“ Bayındır, Peçenek ve Yüreğirler”, AÜ DTCTF Dergisi, C. X, S. 2-3-4, s. 317-344, Ankara 1953.

TANSU, Muzaffer. “ Durgun Ses Bilgisi ve Türkçe” TDK Yay., Ankara 1963.

TEKİN, Talat.” Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine” Genel Dil Bilim Dergisi, c. 2, S. 7-8, Ankara Dil Bili Çevresi Yay., s. 10-17, Ankara 1988.

- . "Türk Dil ve Lehçelerinde Ünsüz İkizleşmesi ", Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, C. 3, S. 1, s. 1-8, Ankara 1971,
- TUNA, O. Nedim. " Göktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurca'da Uzun Vokaller", TDAY Belleten 1960, s. 213-282.
- YÜCEL, Bilal. " Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları" , Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı II, TDK Yay., s. 170, Ankara 1999
- ZÜLFİKAR, Hamza. "Doğu Anadolu Ağızlarında Zaman Kavramı Taşıyan -ıp / -ıf Eki", Türkoloji Dergisi Cilt X, S. 1, DTCTF Yay., s. 13-20, Ankara 1991.

ÖZET

[MUTLU, Hüseyin Kahraman]. [Balıkesir İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)]. [Doktora]. Ankara [2008]

Balıkesir Ağızı, Türkiye Türkçesi Ana Ağız Gruplarından Batı Grubu'nun I. Alt Ağız Grubunda yer alır. Balıkesirde Türkmen, Çepni, Manav ve Yörük muhacir ağızları dışında 4 ana ağız grubu vardır. Bunlardan başka bir de muhacir ağızları bulunmaktadır. Bu ağızlar ses ve şekil bilgisi yönlerinden incelendiğinde, Türkmen ağzının Çepni ağzı ile; Manav ağzının da Yörük ağzı ile yakın oldukları görülür.

Bu dört topluluk içerisinde boy adını günümüze kadar kaybetmemiş olan topluluk, Çepnilerdir. "Tahtacı" adıyla da bilinen Türkmenlerin kökenleri hakkında farklı görüşler olsa da 13. asırda Anadolu'ya gelen Oğuz boylarından oldukları düşünülmektedir. Manavlar ise Anadolu'ya geldikten sonra konargöçerlikten ilk olarak yerleşik düzene geçen Türk topluluklarının genel adı olmalıdır. Yörükler ise yakın zamanlara kadar konargöçerliğe devam eden, boy adından çok oymak veya aşiret adıyla yaşayan ve ağız farklılıklarının en yoğun olarak görüldüğü topluluktur.

Ağız grupları kendi aralarında bazı benzerlikler gösterebilir de farklı oldukları noktalar da bulunmaktadır.

Ses bilgisiyle ilgili olarak ağız bölgesindeki ó, ú yarı kalın ünlüler ile ğ, ƣ, ɣ gırtlak ünsüzleri, Çepni ağzında yaygındır. Damak ɲ'si, ağız bölgesinin tamamında yoğun olarak görülür. Eski Türkçe döneminde kelime başındaki k ve t ünsüzlerinden bir kısmı Manav ve Yörük ağızlarında korunmaktadır.

Şekil bilgisiyle ilgili olarak şimdiki zaman çekiminde kullanılan "-yoru" ile "-l⁴p batır" biçimleri ve aynı zamanın olumsuz çekiminde karşımıza çıkan -mA olumsuz yapan ekin sonundaki ünlü uzaması sadece Yörük ağzında görülür. Yine aynı kipin çekimlerinde kullanılan "ön, öm; mön" biçimleri Dursunbey, Bigadiç, Sındırgı ilçelerine bağlı Manav köylerinde görülür.

Gelecek zaman çekimiyle ilgili olarak Çukurova ve yöresinde yaygın olarak görülen -lcl gelecek zaman eki sadece Çepni ağzında karşımıza çıkar.

Gelecek zaman çekiminde Manav ve Yörük ağızlarında başka bir ayırt edici durum da kip ekinin kalın ünlüyle sona eren fiil tabanlarına, ince biçimiyle eklenebilmesidir.

Ağız grupları arasındaki başka bir farklılık da şahıs eklerinin kullanılmasıyla ilgilidir. Türkmen ve Çepni ağızlarında teklik 1. kişi çekiminde şahıs eki olarak her zaman -m eki kullanılırken; Manav ve Yörük ağızlarında sık olarak -n eki de kullanılır. Bu türden dil özellikleri tezimizin dil incelemesi bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Balıkesir ili ağızları Batı Anadolu ağızlarıyla olan benzerliklerinin yanında kendi yöresi dışındaki ağızlarla da benzerlikler göstermektedir. Çepni ağzının İç Anadolu ve Çukurova yöresi ağızlarıyla olan benzerlikleri bu konuda örnek olarak gösterilebilir.

Anahtar Sözcükler

1. Balıkesir
2. Ağızlar
3. Türkmenler
4. Yörükler
5. Çepniler

ABSTRACT

**[MUTLU, Hüseyin Kahraman]. [Dialects of Balıkesir (Analysis-
Texts-Vocabulary)]. [Doctorate]. Ankara [2008]**

Balıkesir Local Dialect is in the I. Subdialect Group of ,the West Group of Turkey Turkish Major Dialect Groups. In addition to Turkmen, Cepni, Manav and Yoruk immigrant dialects, there are 4 major dialect groups in Balıkesir. Turkmen dialect is close to Cepni dialect and Manav dialect is close to Yoruk dialect when examined according to their phonology and morphology.

Among these four communities, the community which hasn't lost its clan name until today is Cepnies. Although there are different opinions on the roots of Turkmens who also known as "Tahtacı", it has been thought as they are from Oguz clans who came Anatolia at 13th century. Manavlar should be the general name of one of the Turk communities who first become a settled civilization after nomadism. Yorukler is the community who continues nomadism until recent times, more than a clan name, living with the name of tribe or horde and who has the most intensive dialect dissimilarities.

Although there are similarities between dialect groups, there are also dissimilar points.

Concerning dialect phonology, back semi-vowels ó, ú in mouth region and guttural's ğ, Φ are common in Cepni dialect. palatal's ñ is seen densely in the whole mouth.

Part of consonants k ant t at the sentence beginning in Old Turkish period are preserved in Manav and Yoruk dialects.

Concerning morphology, "-yoru" and "-l⁴p batır" forms used in present tense and vowels extension which is a negation particle are seen only in

Yoruk dialect. Again “ōn, ōm; mōn” forms used in present tense are seen in Manav villages connected to Dursunbey, Bigadiç, Sındırgı districts.

Regarding the future tense, -lcl future tense affix, which is seen commonly in Cukurova and its territory, encountered only in Cepni dialect. A distinctive situation in Manav and Yoruk dialects is the addition of tense affix to the verbal stems as in a front form.

Another distinctive feature between dialect groups is the usage of personel endings. While –m affix is always used as singular 1. personel ending in Turkmen and Cepni dialects; -n is used frequently in Manav and Yoruk dialects. These features are considered in detail in the dialect analysis section of the thesis.

Dialects of Balikesir province exhibit similarities with other distant dialects in addition to similarities with other dialects in Western Anatolia. Similarities among Cepni dialect, Center Anatolia and Cukurova territory can be given as examples of this subject.

Key Words

1. Balikesir
2. Dialects
3. Turkomans
4. Yoruks
5. Cepni